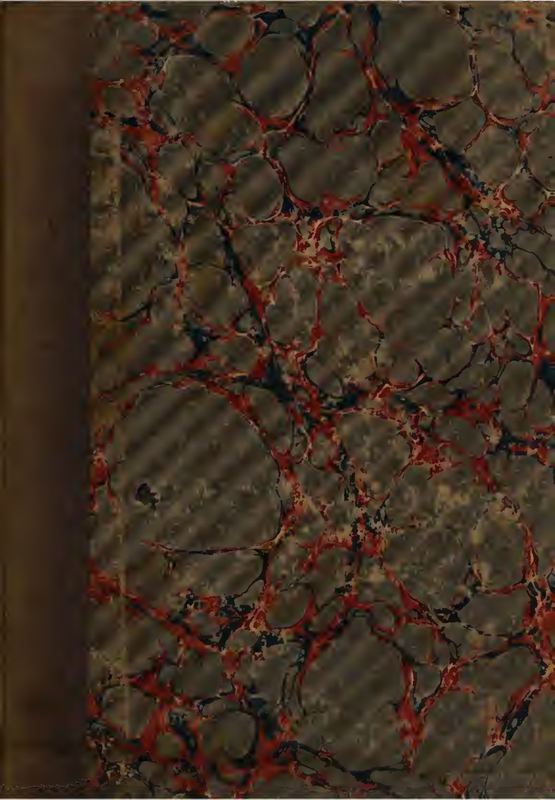
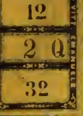

FLOSCVLI

SIVE

NOTABILIA PRACTICA

A FRATRE

HIERONYMO NICOLIO ROMANO.

FLOSCVLI
SIVE
NOTABILIA PRACTICA

Ex vtroque Iure, Probatisque Auctoribus, ac Theologiæ præsertim fontibus libata, ad Iuridicam praxim in vnum collecta, & methodo alphabetica Studiosorum commoditati disposita.

A FRATRE

HIERONYMO NICOLIO ROMANO

ORD. EREMITARVM S. AVGVSTINI,

Congreg. de Obseruant. Lombardiæ,

Sacræ Theologiæ Lectore, ac in Romana Curia pro eadem Congregatione Procuratore Generali meritissimo.

OPVS CERTE ELABORATVM.

Cunctis in vtroque Foro maximè interno versatis apprimè vtile vel necessarium.

Tertia Romæ editione, hac verò Venetijs altera recognitum, & à mendis expurgatum; plurimisque eiusdem Auctoris locupletatum additionibus, diuerso signo notatis iterum in lucem prodit, cum syllabo materiarum veluti Argumenta in fronte disposita.

VENETIIS, M DC LXXXXIV.

Apud Andream Poleti, sub Signo Italiæ.

SVPERIORVM PERMISSV, &c.

BENEVOLO LECTORI·

Fr. HYERONIMVS NICOLIVS.

IBER hic, cariſſime Lector, quem primum in lucem exire vides, eſt veluti quædam appendix maioris Operis in alios duos tomos diſtincti, quo totum Canonicum, ac Ciuile Ius ybertim explicatur. Verum quia quod tertio editurus eram, primo loco, vt Superiorum iuſſis, veluti par eſt, obtemperarem, edere coactus ſum; nonnulla, quæ in principio totius operis admonueram, hic quoque repetere operæ prætium duxi.

I. Quod quæ in alijs duobus tomis diffuſæ ſunt explicata; hic vel ſilentio prætereuntur, vel tantum remiſſiue indicantur, vel ad ſummum compendio traduntur.

II. Ne hic effuſam Doctorum allegationem deſideres, quod repugnet breuitati, quàm in omnibus, præſertim in his Floſculis conſectari conſentaneum erat, vt qui præ manibus eorum, qui grauiſſimis Curiæ, præſertim Eccleſiaſticæ, negotij diſtenti ſunt, veriſimiliter ſint futuri.

III. Cum liber hic vniuerſalis ſit, in gratiam Tyronum, qui Digeſtorum libros, & titulos non benè perſpectos habent ad eorum laborem leuandum, ne pro quacumque lege inuenienda, tres omnes Digeſtorum tomos cogantur euoluere; addita parua littera indicaui, quo Digeſtorum tomo titulus ille

repe-

reperiatur, hoc modo ff. u. Digesto veteri, ff. i. Digesto infortiato, ff. n. Digesto nouo.

IV. Vbi habetur anni Incarnationis Dominicæ, vt plurimum erunt Decreta generalia sacrarum Congregationum; & si aliud non exprimitur, Episcoporum, & Regularium. Puta 1613. Ascoli 14. Maij 44. idest. Hæc doctrina traditur etiam, seu statuitur, vel declaratur à sacra Episcoporum, & Regularium Congregatione Anno Domini 1613. in vna Asculana die 14. Maij, vt habetur in originali Registro fol. 44.

V. Consuli plerumque breuitati etiam in remissionibus ad alios duos tomos priores, ex. gr. 4.16.2. scilicet. Hæc eadem materia fuit à me tractata, & explicata in quarto libro Institutionum Imperialium, tit. 16. de pœna temere litigantium, num. 2. Vel c. 1. 17. 24. scilicet in Canonica explicatione, lib. 1. tit. 17. num. 24. Quo in omnibus haberes *granum purum excussa palea.*

Cæterum benigne Lector, voluntatem potius meam, quàm opus grato animo suscipe, errata excusa, & corrige, & denique omnia, & singula æqui bonique consule; cum ego quæcumque scripsi, non solum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, sed & cuiuslibet melius sentientis iudicio, censuræque, libentissime subijciam. Vale.

NOI

NOI REFORMATORI
Dello Studio di Padoua.

HAuendo veduto per atteſtato del Segretario Noſtro nel libro intitolato *Floſculi, ſiue Notabilia Practica ex vtroque Iure, &c. libata à Fr. Hieronymo Nicolio Romano*, ſtampato in Roma l'anno 1679. non v'eſſer coſa alcuna contro Prencipi, e buoni coſtumi, concediamo licenza di poterlo riſtampare, oſſeruando gl'ordini, &c.
Data li 3. Zugno 1683.

(*Silueſtro Valier Cau. Proc. Reff.*
(*Gerolemo Aſcanio Giuſtinian Reff.*
(

Gio: Battiſta Nicoloſi Segr.

1683. 18. Zugno.
Regiſtrata nel Magiſtrato degl' Illuſtriſs. & Eccellentiſs. Signori Eſſecutori contra la Biaſtema.

Carl' Antonio Gradenigo Nodaro.

Fr.

Fr. BARTHOLOMÆVS A CARIGNANO,
Congregationis Obſeruantiæ Lombardiæ,
Ordinis Fratrum Eremitarum S. Auguſtini Vicarius Gener.

CVm pręſens opus inſcriptum: Iuris vtriuſque Theorica praxis, vna cum Floſculis, ſiue Notabilibus à R. P. Hieronymo Nicolio Romano pręfate Congregationis Profeſſo, Sacræ Theologiæ Lectore, & ad præſens Eccleſiæ noſtræ Sanctæ Mariæ de Populo Vrbis Parocho compoſitum, duo itidem Sacræ Theologiæ Lectores, aliarumque diſciplinarum cultores, ex eadem Congregatione iuſſu noſtro viderint, ac edi poſſe probauerint: Ideo pro eo, quod ad nos ſpectat, licentiam, & facultatem, vt typis mandetur, libenter concedimus, & impartimur. In quorum fidem, &c. Datum Romæ in Conuentu noſtro Sanctæ Mariæ de Populo hac die 2. Decembris 1655.

Fr. Bartholomæus à Carignano Vic. Gen. Ind.

Loco † Sigilli.

Fr. Franciſcus Maria Luranus de Cremona Secr.

Imprimatur ſi videbitur Reuerendiſs. P. Mag. Sac. Pal. Apoſt.

I. de Angelis Archiep. Vrb. Viceſg.

Imprimatur.

Fr. Raymundus Capiſuccus Sac. Pal. Apoſt. Mag. Ord. Præd.

FLO-

FLOSCVLI
SIVE
NOTABILIA, &c.

Vide *Contributio. Electio. Emphiteusis. Fabrica. Praecedentiam.*

1 *Electio*. Postulari potest is, qui professus non est, dummodo talis Postulatio, ac ex aliqua causa rationabili fiat. *c. Cum ad Monasterium* 13. *De elect.*

Non autem eligi. *c. Cum causam* 27. *eod. Concordat. cap. Cum ad nostram* 37. *c. Officii tui* 38. *c. Cum in Magistrum* 49. *De elect.*

2 In Congregatione, quae paucas habet Abbatias, non debent plures fratres germani esse Abbates in eodem tempore. *1626.* Cistercienfi di Lombardia 28. Augusti.

3 *Benedictionem.* Abbas ab Episcopo recipere debet, non autem ab alijs Abbatibus semel benedictis. *Sacra Rituum Congregatio in vna Cameracen. 6. Decemb. 1631.*

4 Abbas semel benedictus cum vsu bireti, si transferatur ad aliam Abbatiam cum vsu Mitrae, non indiget alia benedictione, sed potest per seipsum Mitram capere. *Eadem in vna Bisuntina* 25. *Februarii* 1606.

Immo quando Abbas, vel alia Dignitas obtinuit, semel sibi tradi solemniter Mitram, Baculum, & alia Pontificalia, non est necesse, quod talis solemnis traditio renouetur amplius in successoribus. *Ex eadem Rituum Sacra Episc. & Regul. Congreg. 1620. Lubidna 20. Maii* 99.

Si Abbas non suscipiat benedictionem, non ideò desinit esse Abbas, nec priuatur; seu suspenditur à iurisdictione, seu gubernio, nec incurrit aliquam aliam poenam, nisi quia non potest exercere ea Pontificalia, quae Abbates be-

nedicti exercere consueuerunt. *C. C. Posnanien.* 13. *Aprilis* 1641.

5 Abbates, & alij Superiores Regularium non possunt benedicere paramenta Ecclesiarum sibi non subditarum, abrogata contraria consuetudine. *Rit. 18. Augusti 1626.*

Nisi super hoc obtineant ab Apostolica Sede speciale priuilegium; tunc enim etiam Calices, Aras, & Campanas benedicere possunt, & alia consecrare, in quibus interuenit vnctio. 10. *Nouemb. 1614. Ead. Naldus verb. Abbas* 4.

Huiusmodi tamen priuilegia non censentur communicata Superioribus aliarum Religionum, vbi non militat eadem ratio. *Diana 3. tract. 5. resol. 15.*

6 Abbates pro consecrationes Monialium non ingrediantur clausuram. 1579. *Colonia* 14. *Martii* 25. 1651. *Pauia* 28. *Iunii* 20. *ad V.*

7 *Priuilegia*. Abbas in materia poenali non venit sub nomine Monachorum, nisi forte in materia spectante ad salutem animarum, vel communi, & proportionata tam Abbatibus, quàm Monachi. *Bonac. to. 1. de clausula quaest. 4. par. 6. n. 9. Reg. 1.*

8 Abbas habens proprium, ac separatum territorium, & iurisdictionem, quasi Episcopalem, vt sunt in Regno Abbates Cassinensis, & Sacri Monasterij Cauensis est exemptus à iugo Regulae, ac statutorum Regularium officio durante (tribus votis exceptis) ideoque non ligatur censuris contra Religiosos impositis. *Bonacina de clausura, q. 2. p. 2. n. 27. tom. 1.*

Et potest approbare Confessarios

etiam pro sæcularibus, tam subditis, quam confluentibus, sicut cæteri locorum Ordinarij.1581.*Caua.26.Aprilis 66*

Et aduocare Episcopum sibi beneuisum ad exercendum in suo territorio Pontificalia erga suos subditos. 1602. nullius Pinarolo. 4. *Iunii 55.* Nullius *Mercatello* 4. *Septemb.* 97.

Et concedere dimissorias ad ordines. 1601. *Napoli* 16. *Iunii* 176.

9 Abbas habens priuilegium, vt ea omnia, quæ spectant ad Episcopum, possit exercere; non potest tamen chrisma conficere, nec sacros Ordines conferre: cum ea, quæ sunt Ordinis, requirant speciale mandatum. *Sacra Concilii Congreg. teste Sollio in select. Barbosa de can. c.18. n.18.*

10 Abbates celebrantes in Pontificalibus, debent habere sedem in Plano Presbyterij absque vllo gradu, vel suppedaneo suggestu, vel Baldachino, sed tantum aliquo postergali ex serico leui; cum solis Diacono, & Subdiacono paratis, & alio Assistente cum pluuiali, cum solis sex candelabris, & parua Mensa, ac bireto nigro. *Decretum de verbo ad verbum retuli in explicatione Canonica libr. 5. titol.33. de priuileg.num.16.*

Vbi subditi, quod Abbates Casinenses, & Oliuetani ex priuilegio Vrbani Octaui *const. 97. &* 101. ter in tribus anni festiuitatibus, sine tamen auro, & pompa, possunt vti Baldachino & assistentia vnius presbyteri, ac duorum Monachorum vltra Diaconum, & Subdiaconum, & aliorum Monachorum paratorum ad summum sex.

11 Abbates, & alij vsum Pontificalium habentes, tunc solum de Altari paramenta accipere possunt, cum in Pontificalibus celebrant: alias in Sacristia parari debent sicut alij, vel, vbi sacristia desit, in cornu Euangelij, Episcopi verò semper accipiunt paramenta de medio Altari, siue solemniter, siue priuatim celebrent. *Ex decreto Sacræ Rituum Congregat. apposito, in princip. Missalis noui Vrbani Octaui, Gauan. par.1. tit.2. nu. 2. in princip. Par. Pontificali.*

Decretum circa vsum Pontificalium Prælatis Episcopo inferioribus concessorum.

Sacrorum Rituum Congregatio tollendis ac eliminandis circa Ecclesiasticos Ritus, qui irrepserunt, obstantibus, sedulo intenta, post Episcoporum Cæremoniale euulgatum (quo quicquid ad ipsos in sacris Cæremonijs pertinet, abunde præscripsit) idem quo ad inferiores Prælatos, qui Pontificalium vsu fruuntur, curare necessarium existimauit, vt excessus aboleantur, vniformisque inducatur sacrorum Rituus in omnibus, eo præsertim tempore quo priuilegia ipsi perperam interpretantes obtendentesque, parum obsequi student decretis pluries ab eadem S. C. hac in remet euulgatis, aut ipsa ignorare prætexunt. Quamobrem omnia simul, vt vnico conspiciantur obtutu, cogere, perque capita digerere, constituit, quo facilius obseruentur.

I. Super Altari, in quo sacra erunt facturi, septimum nequam apponat candelabrum.

II. Cathedram seu sedem fixam, & permanentem in eorum Ecclesijs ne detineant, sed tribus ipsis diebus, quibus ex antiquis decretis tantum modo Pontificaliter celebrare est ijs permissum, mobili sede seu Cathedra vtantur, quam nihilominus simplici sericeo panno coloris festiuitati congruentis obducere poterunt, non auro contexto, aut phrygio siue Basilico opere exornato.

III. Baldachinum adhibere supra sedem poterunt, non preciosum aut aureum, sed simplex, & eo, quod Altari superimponitur, materia, & opere inferius. Ad ipsam autem per duos tantum gradus in Presbyterij superficie stratos ascendatur.

IV. Non Abacum alium præter paruam mensam, & in cornu Epistolæ parare faciant, in qua duo candelabra cum candelis, necnon Mitra, Calix, Missale, Thuribulum, Naucula, & reliqua ad cele-

celebrationem necessaria collocentur. Prope verò Mensam eamdem parieti hærens Baculus Pastoralis aptetur.

V. Dies verò, in quibus ipsis solemniter operari conceditur, sint de præcepto festiui, vel alij, in quibus ipsis Pontificaliter celebrare festiuitatis ratio exigat, nempe Patroni loci, fundatoris Ordinis, Tituli, & Dedicationis Ecclesiæ. Abstineant autem ab huiusmodi Pontificalium vsu in Officijs, & Missis Defunctorum quocumque die etiam festiuo, & de præcepto.

VI. Ad Ecclesiam accedentes, licet Pontificaliter Diuina peracturi, ijsdemque absolutis ab Altari recessuri, à suis Canonicis vel Monachis (vt mos est Episcoporum) ne associari se sinant.

VII. Præter duos sacrificij Ministros Diaconum nempe Euangelij, & Subdiaconum Epistolæ, duo alij tantum Diaconi cum Dalmaticis, & vnicus Presbyter cum Pluuiali eis assistant. Duo insuper Cappellani, qui de Mitra, & Baculo, ac totidem Acolythi pro candelabris inseruiant. Præterea sex alij Canonici vel Monachi, duo scilicet Pluuialibus, duo Planetis, totidemque tunicellis induti, Diuini huiusmodi interesse valeant, qui tamen non in sedibus seu stallis choralibus, sed in scannis absque postergalibus, panno viridi laneo coopertis, situ congruo accommodatis, moxque illinc remouendis consideant.

VIII. Mitram preciosam, nisi illis expresse à sancta sede indultam, non adhibeant. Sub Mitra pileolum nigri tantum coloris induant. Baculum Pastoralem albo vero aperto deferant: ad ijsque, & alijs Pontificalibus, etiam de Ordinariorum licentia extrà Ecclesias sibi subiectas prorsus abstineant, & neque in processionibus, quæ ab eorum Ecclesijs per vias extra ambitum vel Parochiam ducuntur, insignijs prædictis vtantur, vel penes se præferri faciant.

IX. Regulare Rocchettum non deferant, nisi ex tali ordine fuerint, cui indumentum huiusmodi competat.

X. Inuitati ad Ecclesiam exemptam nec in illa Pontificalibus vti valeant; nec ij, qui non fuerint Abbates perpetui, vel benedicti in proprijs Ecclesijs vti possunt priuilegio perpetuis Abbatibus; vel alias benedictis indulto.

XI. Sacras vestes ex altari non sumant, nisi Pontificaliter Diuinis vacaturi.

XII. Indulgentias impartiri, vel publicare non audeant absque expresso S. Sedis indulto.

XIII. Pontificales benedictiones cum trina Crucis productione in Missis tantum Pontificalibus, necnon in Vesperis & Matutinis Pontificaliter item celebratis licere sibi tantum meminerint. Priuatum verò Populis, quamuis pleno iure subiectis, nisi expresse ipsis permissum fuerit, etiam Pontificalibus induti per Ecclesiam incedentes, benedicere non præsumant.

XIV. Præsente Episcopo, sine speciali Sedis Apostolicæ permissu etiam Pontificaliter celebrantes, à benedictionibns cessent.

XV. Si Episcopus aderit, ipsius Sedes à cornu Euangelij vno saltem gradu eminentior Abbatiali est erigenda; hæcque altero gradu humilior vt dictum est, in cornu Epistolæ collocetur. A latere Episcopi Canonici Cathedralis; prope Abbatem Canonici vel Monachi Monasterij, & Abbatialis Ecclesiæ considerant. Confessionem cum celebrante Episcopus faciat, isque thus Thuribulo imponat, Euangeliorum textum osculetur, & populum solemniter (quamuis Abbas ipse Pontificaliter celebret) benedicat. Episcopus præterea trino ductus, & immediate Canonici Cathedralis duplici, moxque Abbas (nisi celebret) pariter duplici, ac subinde Canonici, vel Monachi Abbatialis Ecclesiæ vnico tantùm ductu thurificentur.

XVI. Abstineant tamen Episcopi,

vbi consuetudo contraria non viget, à frequenti huiusmodi accessu ad Ecclesias exemptas in similibus actibus, vt liberius Abbates valeant suis vti priuilegijs.

XVII. In ordinationibus Canonicorum, Clericorum, Monachorum, necnon in vestitionibus Monialium, & emissione professionis eorumdem etiam pleno iure sibi subiectarum, in benedictionibus sacræ suppellectilis, cæterisque actibus (Missarum, Vesperarum, & Matutinarum solemnijs ter tantum in anno vt præfertur, exceptis) neque in Ecclesijs, Oratorijs, alijsque locis tam publicis quàm priuatis, quantumuis exemptis, eisdemque Abbatibus pleno Iure subiectis, Mitram, Baculum, & quæuis alia Pontificalia insignia, nisi de expressa Sedis Apostolicæ concessione, adhibeant.

XVIII. Ecclesiasticam suppellectilem pro seruitio dumtaxat suarum Ecclesiarum vel Monasteriorum benedicant.

XIX. Reliqua Pontificalia extra loca ipsis Abbatibus subiecta, vel pro seruitio alienæ Ecclesiæ, aut in subditos pariter alienos, etiam de licentia Ordinariorum, exercere non valeant, puta Campanarum benedictiones, Calicem & similium, in quibus sacra adhibetur vnctio, necnon Minorum ordinum collationes.

XX. Concionatoribus, qui eorum subditis Verbum Dei prædicandi onus acceperint, benedictionem elargiri non præsumant, sed Episcopis, quibus ius huiusmodi priuatiuè competit, omninò dimittant.

XXI. In Missis priuatis, quoad indumenta, cæremonias, Ministros, Altaris ornatum, & benedictionis largitionem, à simplici Sacerdote non discrepent: ac proinde sacras vestes induant in Sacristia, neque vtantur cruce pectorali, vnico sint contenti Ministro, aquam cum pelui & vrceolo argenteis sibi ministrare non sinant, decasque tantum candelas super Altari adhibeant.

His autem relatis, & in Congregatione sacrorum Rituum ordinaria habita coram Sanctitate Sua per Eminentissimum, & Reuerendissimum D. Card. Brancatium accuratè perlectis, mature discussis, Sanctitas Sua ea approbauit, & pro omnimoda eorumdem obseruatione mandauit typis imprimi, ad valuas affigi & publicari, vt elapso termino sex mensium à die publicationis eorumdem, omnes, & singulos vsu Pontificalium gaudentes tum sæculares, tum Regulares quantumuis exemptos, & speciali expressione indigentes, afficiant, & arctent, ac si omnibus, & singulis eadem exhibita, vel personaliter præsentata, intimata, seu notificata fuissent. Indulsitque præterea locorum Ordinarijs, vt auctoritate Sedis Apostolicæ possint, immo debeant, præfatos etiam per censuras compellere.

Cumque nonnulli ex dictis Abbatibus & Prælatis proprium habere possint territorium, Iuraque Episcopalia, nullisque subdantur Episcopis, eos coercere, si excesserint, valeant: eo casu à Sedis Apostolicæ Nuncijs, si aderint, sin minus ab Archiepiscopis, in quorum Prouincijs, vel ab Episcopis Romam tantum Pontifici subiectis, intra vel quorum diœcesis limites Ecclesiæ vel Monasteria sita fuerint, tamquam à sancta Sede delegatis, ad huiusmodi Decretorum obseruationem prædicti omnino cogantur. Die 27. Septembris 1659.

I. Episcopus Sabinen. Card. Sacchettus.

Loco † Sigilli.

Franciscus Maria Phœbæus S. R. C. Secret.

12 Abbates non possunt conferre primam tonsuram, & ordines minores sæcularibus quibuscumque, neque Regularibus non sibi subditis, si ipsi Abbates consistant intra fine alicuius diœcesis, si secus faciant, Ordinatio est irrita etiam quo ad substantiam, non obstante quod Ordinati haberent

berent dimissorias Ordinariorum suorum, vel Superiorum Regularium respectiue. *Ex decreto Sacræ Congreg. Concilij 23. Nouembris 1641. per me relato in explicatione Canonica lib. 1. tit. 14. De ætate, & qualitate.*

13 Abbas Commendatarius non vtitur habitu, & insignibus Episcopalibus. 1593. *Messina 27. Octob 236. Reg. 11.*

14 Præter sumptuum exorbitantiam, videtur etiam inconueniens, vt quilibet Abbas, dum vadit de vno Monasterio ad aliud, etiam occasione visitationis, lectica vehatur. 1642. *Oliuetani 11. Septemb. 330.*

ABBATISSA.

Accessus. Clausura. Conuersa. Dignitas. Dos. Educandæ. Elemosyna. Energumena. Habitus. Illegitima. Magistra. Monasterium. Monialis. Professio. Reformatio. Soror. Vicaria. Vidua.

2 *Qualitas.* Viduæ, vel illegitimæ non possunt esse Abbatissæ absque dispensatione Papæ, vel Sacræ Congregationis, *vt decreuit Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium in vna Cassanen. 29. Ianuar. 1585. & Concilij 27. Apr. 1630. Quicquid dicat Diana 3. tr. 2. resol. 99. & 101.*

Sed de hac materia Abbatissarum, & Monialium latè congessi decreta in meo Compendio Monialium v. Abbatissa, & aliqua etiam *infra n. 4. & seqq.*

2 *Priuileg.* Abbatissa in odiosi non comprehenditur sub nomine Monialium: vnde quidam probabiliter tenent Religiosos, vel alios accedentes ad Monasteria Monialium ad colloquendo cum Abbatissa, non incurrere censuras, seu pœnas impositas ijs, qui Moniales alloquuntur sine licentia. *Lezana verbo Moniales, num. 22. verb. Accessus 12.*

Sed quidam negant hoc procedere in materia spectante ad salutem Animarum, vel communi, & proportionata, tam Monialibus, quàm Abbatissis. *Bonac. tom. 1. de clausura quæst. 4. pun. 6. num. 9.* vt suprà Abbas 7.

3 *Auctoritas.* Abbatissam non posse quicquam sub censuris præcipere, certum: non posse verò neque in virtute sanctæ obedientiæ, quod non habeat iurisdictionem spiritualem in Moniales, sed tantum domesticam, probabile secundum *Dian. 5. tract. 9. res. 16. Bonac. tom. 1. de censur. disp. 1. qu. 1. par. 2. num. 4.*

4 *Electio* Abbatissæ diuersi Ordinis nulla est. 1606. *Messina 1. Mar. 21.* Similiter si facta fuit sine consensu Ordinarij 1600. *Bari 3. Maij 36.*

Etiam in Monasterijs Regularium gubernio subiectis, postquam Episcopus declarauit, se velle vti facultate sibi in hac parte tributa. Sacra Concilij Congregatio ad *Const. 18. Greg. XV. Inscrutabili.*

5 Episcopus in electione Abbatissæ debet tenere Assistentes duos Sacerdotes, moribus, & ætate graues, qui testimonium reddere possint illius actionis 1578. *Auuersa 17. Iunii 93.*

Et ad id Notarium publicum adhibere. *Lece 27. Maii 34.*

6 Non prohibetur à iure communi, quin soror possit succedere sorori in officio Abbatissatus 1619. *Lisbona 19. Aprilis 131. 1642. Messina 17. Ian. 23.*

Sed si alicubi haberetur statutum in contrarium, esset laudabile, & obseruandum. 1640. *Porto 23. Nouembris 30. 1652. Messina 26. April. 31. Contania 3. Octobr. 17.*

Et 7. Nouemb. 1601. à car. 101. concessum fuit à Sacr. Congreg. Archiepiscopo Messanensi, prohibere, ne soror, etiam patruelis, seu secundi gradus, vulgo *Cugina*, posset succedere sorori, nisi post exactum triennium à die, quo Abbatissatus officium alterius sororis expirauit.

7 Non debet eligi soror illius, quæ malè administrauit, licet defunctæ. 1061. *Messina 20. Aug. 86.*

8 Monialis, quæ publicè pœnitea-

tentiata fuit, eligi non potest in Abbatissam, vel principalem Monasterij Superiorissam, licet ex gratia pœnæ remissionem obtinuisset, nisi pœnitentia fuisset tantum salutaris. 1603. *Vicenza* 3. *Octob.* 74. 1636. *Genoua* 14. *Martij* 104.

9 *Tempus*. Abbatissæ in Italia non possunt esse perpetuæ, sed triennale dumtaxat. *Greg. XIII. Const.* 80. *Exposcit.*

Nec Episcopus potest eis prorogationem aliquam concedere etiam sub nomine Vicariæ, vel Præsidentis, vel alio. *Sac. Congr. Episc. Andrien.* 20. *Febr.* 1615.

Nec exacto triennio, possunt Moniales eandem eligere, nisi post integrum vocationis triennium. *Chieti* 20. *Martij* 1601. *Auila* 27. *Nouembris* 1601.

ABIGEVS.

1 Dicitur qui decem Oues, vel quatuor Porcos, vel vnum equum, aut bouem ebigit. *l. fin. ff. nouo de abig.*

Si tamen quis sæpius quam semel furetur, sufficit ad pœnam abigeatus vnum quodcumque Animal abigere. *d. l. fin. Gomez. tom.* 3. *c.* 5. *num.* 13.

2 Abigei cum durissimè puniuntur, ad gladium damnari solent. Puniuntur autem durissimè, non vbique, sed vbi frequentius est id genus maleficij: alioquin, & in opus nonnunquam temporarium dantur. *l.* 1. *ff. nouo eod.*

ABORTVS.

Homicidium, *Irregularitas*, *Medicus*.

1 *Causæ* abortus multæ sunt, & signa similiter. Puta mammillæ graciles; nimia extenuatos; Habere lac, vel menstrua tempore grauidationis, opprimi premitibus, vel fluxu corporis, vel magna febre, absque causa manifesta, vel si sit inflammatus vterus. *Criuellus. de cura infir. tr.* 3. *c.* 8.

Præterea solent abortiri fœminæ, nisi earum appetitui succurratur, *vt benè doces Lopes Instr. tr.* 2. *cap.* 108. *de ieiunio.* Vnde comedentes rarò quid modicum carbonum, sal s, cineris, terræ, &c. possunt absolui, licet non promittant. firmiter abstinere; secus si in magna quantitate. *Io. Sanch. disp.* 2. *n.* 15.

2 Abortum fœtus animati causantes, incurrunt excommunicationem Episcopo reseruatam, à qua tamen absoluere possunt, qui à casu abortus absoluendi facultatem habent, absque alia specialiori licentia, *Greg. XIV.* const. 8. *Sedes Apostolica*, *Pauon. deff.* 5227. §. 10. *num.* 7.

3 Abortum inanimati fœtus, vel sterilitate, ex graui causa procurare, quidam licere aiunt, quinam negant. *Diana* 5. *tract.* 14. *resol.* 90. & 6. *tract.* 8. *resol.* 37.

Animati verò nunquam, neque ad vitam matris infirmæ tuendam, neque ad infamiam, vel scandalum vitandum, quia non sunt facienda mala, vt eueniant bona. Suadere tamen licet paratæ se occidere ad infamiam vitandam, quia tunc suadetur minus malum, quod habet rationem boni in comparatione maioris mali respectu suadentis, in cuius potestate non est vtrumque malum euitare; non autem respectu procurantis, qui pótest, & debet vtrumque vitare. Et si non possit in altero; non tamen debet ipse peccare, vt aliùs minus, vel nullatenus peccet. *Vide summam Dianæ verbo Abortus.*

ABSENS.

Absolutio. *Episcopus*. *Excommunicatio*. *Hebdomadarius*. *Homicidium*. *Parochus*. *Patronus*. *Studium*. *Suspensio*.

1 *Contra* contumacem non comparentem in termino, ferri potest sententia die sequenti tantum: dummodo altera pars instet, lis ante eius absentiam contestata fuerit, & appareat ex actis, quod sit condemnandus, *vt dixi in Can. lib.* 2. *tit.* 28. *de appell. n.* 39.

Et

Et tali non datur appellatio, *vt infrà. V. appellatio 5.*

2 Abesse Reipublicæ causa non dicitur, qui domum redire potuit finito negotio, nisi aliqua necessitate fuerit impeditus in redeundo. Statuentur autem viginti milliaria diurna. *l. si cui 38. §. Tamdiu ff. v. Ex quibus cauſ. Maior.*

Vnde pro eo tempore non habent distributiones 1601. *Città di Castello 29. Maij* 141.

3 *Absens* studiorum, vel alia iusta causa, si curam Animarum, vel iurisdictionis exercitium habet, vel beneficium cum aliquo onere, quod per alium adimpleri possit, tenetur alium in sui locum substituere, quia par non est, vt beneficij fructibus cum aliorum damno perfruatur.

Si verò Beneficium, vel Canonicatum habeat, cui nec Animarum cura, nec aliqua iurisdictio, vel onus præter obligationem Chori, sit annexum, non tenetur relinquere Vicarium: Tum quia id nullo iure colligitur: tum quia non posset huiusmodi Vicarium sine Summi Pontificis licentia substituere. *Bonac. de horis Canonicis disp. 2. quæst. 5. punct. 3. §. 9. num.* 11.

Nec Episcopus potest hodie concedere Parocho licentiam se absentandi studiorum causa. *Ex S. Congr. infra V. Parochus* 33.

Pro tempore absentiæ permisso sufficit licentia petita licet non obtenta C. C. Mediolanen. 18. Nou. 1617.

Eadem in vna Fanen. 21. Iun. 1631. censuit, Canonicos, qui per totum anni spatium non interfuerunt, vacatione trium mensium non gaudere.

Quod decretum non est absonum ab eo, quod antea decreuerat Sac. Episcop. Congr. 1602. Sutri 15. Sept. 112. Canonicum post sex absentiæ menses redeuntem, & postea statim iterum discedentem, admitti non debere ad aliquam excusationem allegandam.

ABSOLVTIO.

Casus reseruatus. Concursus. Confessarius. Confessio. Dispensatio. Episcopus. Eucharistia. Examen. Hæresis. Irregularitas. Iubilæum. Regularis. Sacerdos. Suspensio. Vsura.

1 *Qual.* Triplex est: Prima per dispensationem, secunda per sententiam, crimine non probato: Tertia per pœnitentiam. *glos. cap. De his 8. de accus.*

2 Absolutio dari potest sub conditione. *Si es dispositus*, vel *si es capax*, vel *si forte peccata habes*, vel *si non es absolutus*.

I. Cum quis dubitat an Pœnitens habeat vsum rationis.

II. Cum dubitatur, an sufficientem materiam expresserit, puta peccatum veniale, licet alias confessus cum sufficienti dolore.

III. Cum inuenit morientem, qui signa contritionis nulla dedit, sicut fecisse dicitur Clemens VIII. quando vidit quendam de altissimo loco cadente.

IV. Poterit Confessarius absolutionis verba proferre sine intentione circa indispositum, si alia via comminatum malum euitare non potest. Et eadem ratione sub conditione, si de hoc dubitet. *sed hic casus coincidit cum secundo.*

V. In solatium scrupulosi anxie petentis absolutionem, cum tamen indispositus sit, vel si de hoc dubitet, vt supra. *Victorell. ad Tolet. lib. 1. Bonac. de Sacr. disp. 5. q. 4. par. 3. n. 1. Sancius disp. 35. n. 6. Diana 3. tr. 6. resol. 83.*

VI. Quando dubitat Confessarius, an protulerit formam absolutionis, eam repetere poterit sub conditione etiam mente retenta, *si non te absolui. Bonac. loc. cit.*

3 Quæsitum à me fuit, an coniunctio *Deinde*, quæ habetur in forma inter absolutionem censurarum, & peccatorum, sit pronuncianda, nec ne: Causa dubitandi oritur ex eo quod in

Rituali rubro caractere scribi solet.

Post naturam tamen considerationem, licet nullum auctorem inuenerim de hoc tractantem, respondi æquum esse pronunciari. Tum quia ita fit communiter per omnes. Tum etiam quia videtur incongruum illas dua absolutiones ficciter absque vllo coniunctionis lepore proferre, qua de causa, etiam in forma consecrationis, videtur addi coniunctio *Enim*.

Nec obstat, quod rubro charactere notetur in Rituali. Id enim non ideo fieri censendum est, vt Sacerdos illam reticeat: sed potius, vt per illam diuersi coloris interpositionem moneatur, sequentia pertinere ad substantiam formę, quod ad illa, vt decet, proferenda, reddatur attentior. Sicut etiam verba Consecrationis eadem ex causa, tam in Missali, quam in Tabella secretarum; rubro, vel diuerso charactere solent exarari.

4 Asserentes esse licitum absoluere à peccatis absentem incurrunt ipso facto excommunicationem Papæ reseruatam ex decreto Clementi VIII. quod explicat Suar. tr. 4. disp. 9. sect. 3. & Bonac. de Sacram. tr. 1. disp. 5. quæst. 4. par. 5. referentes etiam decreti tenorem, vt sequitur. *S. D. N. &c. re mature, ac diligenter considerata, hanc propositionem, scilicet licere per literas seu internuncium Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere, ad minus vti falsam, temerariam, & scandalosam, damnauit, ac prohibuit, præcepitque, ne deinceps ista propositio publicis, priuatisue lectionibus, concionibus, & congressibus doceatur, neque vnquam tanquam aliquo casu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quouis modo deducatur. Quod si quis illam docuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut de ea, etiam disputatiue tractauerit (nisi forsan impugnando) vel ad praxim directè, seu indirectè deduxerit, præter excommunicationem latæ sententiæ, quàm ipso facto incurrat, & à qua non possit præterquam in mortis articulo, ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, etiam Sanctæ Romanæ Eccles. Maiori Pœnitentiario, nisi à pro tempore existente Romano Pontifice, absolui, alijs etiam pœnis arbitrio insligendis, subiaceat. Quinctilianus Adrianus Not. publ. die 19. Iulij 1602. vel 20. Iulij vt in Bull. sub num. 87.*

Super quo præcipuè notandum, quod hæc prohibitio intelligenda est disiunctiuè, tam de confessione, quàm de absolutione, vt idem Pontifex postea declarauit.

5 Absolutio ad cautelam, quando, & quomodo præstanda, *cap. fin. de sent. excommunic. Plenè Sayr. lib. 2. cap. 17.*

6 *Reseruat*. Absolui non possunt ab Episcopo excommunicatione Papali ligati, qui licet habeant impedimentum, ne Sedem Apostolicam adire possint, tamen adire possunt Legatum de latere, vel alium ad id facultatem habentem *c. Ea noscitur 13. de sent. excomm. Nau. cap. 27. num. 86.*

Idem dicendum est, quando mittere possunt literas, vel Nuncium pro absolutione impetranda; quia eo casu cessat ratio necessitatis, ob quam ab Episcopo possint absolui *cap. Mulieres 6. de sententia excommunicationis. Bonacina de contr. disputat. 1. quæstion. 3. punct. 3. num. 4 tom. 2.*

Et hæc opinio non solùm est tutior, sed etiam probabilior, licet Nauarrus fortè propter inaduertentiam illius textus, contrarium teneat, nempe quod non teneatur mittere pro absolutione, quia ius ad id eos non obligat, sed tantum vult, vt si possint vadant.

Sufficit autem tantum impedimentum, quantum est necessarium à discessu ad appulsum. *Nauar. loco cit. Vide etiam Dian. 5. tract. 6. resol. 9.*

7 Qui habet priuilegium à Sede Apostolica absoluendi à casibus, & censuris reseruatis, non possunt, etiam virtute huiusmodi priuilegiorum, absoluere extra Vrbem in Italia.

I. A casibus Episcopo reseruatis.

II. A casibus Bullæ Cœnæ.

III. A

III. A percussione Clericorum.

IV. A violatione clausuræ Monialium ad malum finem.

V. Ab excommunicatione Gregorij XIV. ob violationem ecclesiasticæ immunitatis.

VI. Ab excommunicatione duelli in casibus contentis in Concilio Tridentino, & in const. Gregorij XIII. *Ad tollendam*.

VIII. Ab excommunicatione contracta ob confidentiam beneficialem. *Sacra Episcoporum Congregatio, cuius decreta retuli per extensum in meo compendio Episcoporum verbo Casi riseruati, & etiam quo ad partem substantialem in epitome. Vide Bonac. tom. 1. de censur. disp. 1. quæst. 3. par. 2. nu. 4. v. Addit.*

An autem Episcopus possit absoluere. Multi aiunt, eo quod decreta edita sunt contra simplices confessarios, & potius ad corroborandam, quam ad infringendam auctoritatem Episcoporum: *Intellige de ijs censuris, quæ non sunt alias reseruatæ.*

Multi vero negat; eo quod generalissime loquantur: quod probauit sæpius eadem S.C. *Intellige similiter extra Vrbem in Italia, etiam quo ad casus alias non reseruatos extra supradicta decreta.*

Preterea excommunicatio contra violatores Ecclesiasticæ immunitatis etiam olim erat reseruata, etiam in Vrbe, & extra Italiam per extr. 3. Pauli II. *Etsi Dominici*, & per extr. 5. Sixti VI. *Etsi Dominici*. De pœnit. & remiss. & per communem obseruantiam, v. excom. 17.

Quando vero, & quas censuras incurrant Confessarij, qui ab huiusmodi præsumunt absoluere dicitur *infra* 2. *Confessarius num.* 20.

8 Absolutiones, dispensationes, & commutationes, per Sedem Apostolicam, vel Sacram Pœnitentiariam, pro foro externo Ordinarijs, pro interno vero tantum, solis Confessarijs ab Ordinario approbatis, qui Magistri sint in Theologia, vel in sacris saltem Canonibus Doctor. expediendæ cōmitti solent.

Religiosi tamen Societatis Iesu, ab Ord. ad audiendas Confessiones approbati, & per suos Superiores, etiam locales, ad hoc specialiter deputati, licet Magisterij vel Doctoratus gradu non sint insigniti, huiusmodi possunt expedire ex priuilegio Gregorij XIII. *Const.* 7y. *Exponi nobis.*

Et quia talis priuilegij communicatio non est ibi expresse prohibita, extendi poterit, saltem ad eos Religiosos, apud quos vigent studia. Sacræ Theologiæ, præsertim moralis, seu Sacrorum Canonum; quia in eis militat eadem ratio. *Dian.*

9 Dum quis in Sacra Pœnitentiaria absoluitur ab excommunicatione ob clerici percussionem contracta, seruari solent infrascripta.

I. Absoluendus debet esse præsens, aut absentiæ causam afferre.

II. Vt satisfactionem præmittat, vel amicabiliter componat cum parte læsa: aut si satisfactionem præstare nequeat, præstet saltem pignorantiam, vel fideiussoriam cautionem, vel si neque id possit; saltem iuratoriam.

III. Si denunciatus est excommunicatus ab Ordinario, promittere debet se pariturum illius sententiæ latæ, vel ferendæ: alioquin reincidat.

IV. Si delictum publicum sit, non se gerat in actibus publicis tanquam absolutum; nam absolutio Sacræ Pœnitentiariæ concedi non solet pro foro externo, sed pro foro conscientiæ tantum.

V. Si excommunicationem contraxit ob homicidium, admoneri debet, tam ipsum, quàm eius filios inhabiles esse ad beneficia, ac feudo, vel iurepatronatu, si quod, vel quem obtinebant ab Ecclesia, in qua Clericus occisus titulum habeat, priuatos, *cap. in quibusdam*, 12. *de pœnis*.

VI. Si delictum est occultum, exторqueri debet iuramentum, vt si detegatur, conferat se ad quinque Ecclesias discalceatus, & nudus, exceptis fœmoralibus; simulque virgam præ

ma-

manibus, & corrigiam ad collum habens, suum publicè fateatur peccatum, ac denique ante fores dictarum Ecclesiarum verbera sibi per Psalmum *Miserere*, curet infligi; alioquin relabatur in excommunicationem. *Filliuc. tract.15.cap.1.q.10.nu.45. Quem refert Bonac.tom.1.de censur.disp.2.q.4.pun.5.nu.25.*

10 Solicitatus, vel solicitata ad turpia in confessione absolui non potest, nisi confessarium solicitantem denunciet, ut latius dixi *titul. de pænit. & remiss. num.9.*

11 Absolutio ab excommunicatione dari debet satisfacta parte, vel quando delinquens fuit sufficienter punitus etiam à Iudice sæculari 1602. Triuento 17. April.41. 1653. Beneuẽto 27. Mar.35.

12 Absolutio excommunicationis fulminatæ pro delicto non valde gravi, priuatim dari debet. 1654. Sessa 20. Nouembris 216.

ABVSVS.

Præscriptio. Processio.

1 ABusiones Claustri, quibus tota Religionis machina corrumpitur, sunt duodecim I. Prælatus negligens. II. Discipulus inobediens III. Iuuenes otiosus. IV. Senex obstinatus. V. Monachus Curialis. VI. Vel causidicus. VII. Habitus pretiosus. VIII. Cibus exquisitus. IX. Rumor. in Claustro. X. Lis in Capitulo. XI. Dissolutio in Choro. XII. Irreuerentia circa altare.

2 Abusiones quoque sæcularium sunt duodecim. I. Sapiens sine operibus. II. Senex sine Religione. III. Adolescens sine obedientia. IV. Diues sine eleemosyna. V. Fœmina sine pudicitia. VI. Dominus sine virtute. VII. Frater contentiosus. VIII. Pauper superbus. IX. Rex iniquus X. Episcopus negligens. XI. Plebs sine disciplina. XII. Populus sine lege. *Hugo, quem refert Gloss. Clem. Ne in agro verbo Curias Principum. De statu Monachorum.*

ACCEPTATIO. V. Consensus.

ACCESSVS AD MONASTERIA MONIALIVM.

Casus. Clausura. Consanguineus. Hebræus. Hierosolymitani. Monasterium. Monialis. Notarius. Regularis.

1 PRohibitio. Regulares alloqui non possunt Moniales, etiam eorum curæ subiectas, exceptis Superiore, Visitatore, & Confessario, sub pœnis priuationis officiorum, vocisque actiuæ, & passiuæ ipso facto, &c. *Ex decreto 1590. quod retuli in Compendio Monialium v. Parlare num.1. & seqq. & in Epitome v. Accessus, & compendiosè in Canon. lib. 3. tit.1. n.16. & infra verbo Regularis n.52.*

Et insuper sub pœna peccati mortalis. 1606. Regulari 1. Iulij 54. 1621. Napoli 20. Mar.41.

Quod debet ab omnibus, & in quacunque Mundi parte vniuersaliter obseruari. 1597. Auignione 15. Ianuarii 4.

2 Confessarij, & superiores, siue Visitatores, si alloquantur Moniales, extra præcisam officij sui necessitatem, incidunt in pœnas supradictas, si sunt Regulares. 1576. Rimini 21. Ianuarij 240. 1618. Genoua 4. Maij 32. verbo Confessarius.

Et Vicarius, fratrum, quomodocunque alloquatur, nisi absente Priore, &c. 1617. Ripa: 1. Septemb.230.

Et quicunque Regulares, licet cum licentia, sed sine assistentia confessoris, etiam quia nolit assistere aut voce tam submissa, ut confessarius, & Ascultratrices assistentes intelligere nequeant quid dicatur 1627. Cappuccini, 27. Aug.404.

Licet non alloquantur ad malum finem. 1624. Piacenza 26. Ianuarij 278.

Nec possunt rehabilitari per suos Superiores 1604. Venetia, Nocera 14. Decemb.86.

3 Ordinationes Episcopi circa accessum

sum ad alloquendis Moniales seruari debent à Canonicis licet exemptis 1618. Lucas 19. Ianuarij 22.

4 Commendator Abbatiæ Regularis, si sit Presbyter, vel Clericus sæcularis, non comprehenditur in decreto. 1624. Regulari 12. Ianu. 9.

5 Episcopus potest punire quoscunque, qui vadant ad alloquendas Moniales suæ Ciuitatis, vel diœcesis, licet sint exteri, vel exempti: quia dum accedunt sine licentia, delinquunt in suo Territorio 1618. Trani 13. Iulij 238. Greg. XV. const. 18. *Inscrutabili*. Vide verbo *Nazareth*.

Et contra Regulares declarare pœnas incursas ex accessu, 1647. 8. Nouem. 12.

6 Pœna tamen diuturni carceris, suspensionis a Diuinis ipso facto, & scutorum ducentorum pro prima vice accessus ad crates, fuit iudicata nimis rigida. 1607. Ferrara 18. §. 4.

Sicut etiam pœnas excommunicationis latæ sententiæ: comminatoria verò tolerari potest, *cap. Monasteria 8. De vita, & honestate Clericorum* 1597. Gubbio 25. Iunij 52. 17. Septemb. 73. 1605. Hierosolymitani 28. Februarij 15. 1607. Lamacen. 28. Martij 21. 1614. Perugia 17. Ian. 6. 1617. Ripatransona 1. Septembr. 220. 1628. Regolari di Malta 14. Apr. 127.

Item rigidior, ut qualibet prima, & tertia Dominica cuiuslibet mensis communicare debeat inter Missarum solemnia, 132. Monopoli 26. Nouemb. 221.

7 *Licentias* alloquendi Moniales coniunctas in primo vel secundo gradu, quater in anno pro die, & hora certa, Ordinarij Regularibus concedere possunt, & tenentur, dum nihil obstat; non tamen in Aduentu, Quadragesima, Festis, feria sexta, sabbato, & Vigilijs. Quæ subscribi debent etiam à Superiore Regulari pro Monialibus sub Regularium gubernio existentibus, item registrari, & confessario consignari, qui assistat cum Ascultatricibus, 12. *Kalend. Decembris* 1623. 1648. 6. *Nouembris* 56. 1649 *Forlì* 23. *Iul.* 55.

Alias Regularis incurrit, licet confessarius nolit assistere; vel ita submissa voce loquatur, vt Confessarius, & Ascultatrices non intelligant, 1627. Cappucini 27. Aug. 404.

8 Ordinarius dare potest supradictam licentiam, licet Regularis patiatur defectum Natalium, 1632. S. Domenico 30. Iul. 99.

9 Nulla Monialis venire possit ad loquendum cum persona, quæ licentiam obtinuit, nisi quæ nominatur in ipsa, & collocutionibus assistat altera ex Ascultatricibus, quæ claves cratis collocutorii accipiat à Superiorissa quas nunquam tradet, nisi visa, & recognita licentia, 1595. Como 16. Mar. 119 §. 3.

10 Licentia Moniales alloquendi dari non potest ab Archipresbytero, licet se prætendat Superiorem Monasterij, 1621. Aquila 11. Maii 76.

Nec à Vicario Foraneo. *V. Clausula*.

11 Dum adest causa proportionata, potest ab Ordinario concedi licentia Sæcularibus alloquendi Moniales, etiam Aduentus, & Quadragesimæ tempore, 1624. Palermo 5. Martij 61.

12 Abbatissæ debet concedi licentia libere alloquendi quoscumque opus fuerit, 1595. Gubbio, 15. Martij 15.

13 Episcopus non potest cogere Moniales ad consanguineos alloquendos, 1648. Nullius Carpi 17. Iulii 41.

ACCIDENS. *Regula 89.*

QVod in vno est accidens, in alio non potest esse substantia. Vnde calor non est forma substantialis ignis; quia in aliis, puta in Aqua, est Accidens. *Arist. 1. Physicor. tex. 27. 3. & tom. 2. S. Thom. 1. q. 3. art. 6. ad 1.*

ACCVSATIO. *Adulterium.*

ACTIO. *Auctor. Causa criminalis. Cessio. Creditor. Debitor. Exceptio. Mora. Mutuum. Præscriptio.*

Vbi donatur, vel creditur actio, non est necessarius consensus Debitoris, contra

tra quem actio creditur vel donatur. *l. 2 C. de Donat.* Prout hæc, & alia. De Actionibus plenè dixi in proprio titulo in Ciuilibus.

ACTOR. *Agere. Reus.*

IMpetrans, per rescriptum Papæ, causam alicui committi, *Appellationes remota*, si postea reconueniatur à Reo non poterit appellare; Modus enim procedendi, *Appellatione remota*, datus causa conuentionis, intelligitur tacite repetitus in causa reconventionis, quia Actoris, & Rei eadem est conditio, *cap. fin. De mutuis petit.*

2 Actor, qui plenè probauit, non est compellendus iurare, *cap. 2. de probat.*

3 Actor, debet sequi forum Rei. *cap. Experientiæ cum seqq. cap. si quis cum clerico, 11. quæst. 1.*

Amplia, etiam si Actor sit Clericus. Nec etiam vbi Tribunalia sunt communia, potest Episcopus prohibere Clericis, ne laicos citent in foro Sæculari, dum causa est profana, 1594. Recanati 10. Ianuarij 21. 556. 1601. Nullius Pescia 2. Maij 123.

Limita tamen primo, quia fabrica Ecclesiæ, si vult, potest trahere Reum ad forum Ecclesiasticum, *Barbosa alleg. 82. num. 37.*

Limita 2. in multis Hospitalibus, & locis pijs, quæ priuilegium habent trahendi Reos ante proprium Iudicem.

Limita 3. in actibus voluntarijs, & extraiudicialibus. *Rota quam refert Diana in fine quintæ partis, vt dixi in Canonicis, lib. 2. tit. 2. num. 1.*

Limita 4. quia Clerici possunt de suis malefactoribus proponere querelam etiam coram Iudice Ecclesiastico, *cap. Cum sit generale 8. De foro compet.*

4 Si Actor intentauit primo petitorium, & succubuit, non habet postea regressus ad possessorium; quia obstabit ei exceptio rei iudicatæ; si vero intentauit prius possessorium, & succubuit, potest postea petitorium intentare

Oinot. de interdictis in princip. num. 14.

5 Auctore non probante, Reus absoluitur, *cap. fin. iuncta gloss. in verb. Probatione defecerit. §. Sane. De Excep. l. Qui accusare, C. de eden. §. & verius; cum gloss. final. institut. de legatis*, Hæc tamen Regula limitatur in multis casibus.

I. Propter præsumptionem transfertur probatio in Reum.

II. Cum Actor intentionem suam fundauit de iure communi.

III. Cum Reus sponte sibi assumit onus probandi.

IV. In communibus iudicijs vtriusque probationes audiuntur.

V. Cum vterque contendit se possidere, vtriusque probatio auditur.

VI. In crimine falsi vtriusque testes audiuntur.

VII. In crimine læsæ Maiestatis, in Sacramentis desertis, in proditione Patriæ, & in crimine peculatus, vtriusque probationes audiuntur, *gloss. in cap. fin. 6. quæst. 5.* Vt latius dixi *in tit. de action. n. 32.*

6 E contra si Actor probauit actionem, Reus autem opponat exceptionem, quam non probet, condemnari debet, ac si nihil opposuisset. *Rota apud Conc. Addit. d. 64. n. 6.*

ACTA. ACTVS. AGERE.

Causa. Falsum. Iudex. Regula.

SIbi imputare debet, qui non petijt Actorum copiam quam Iudex mandauit dari. *Rota recentior. apud Farin. tit. 2. decis. 47. num. 2.*

2 Actus internus, in quantum coniungitur cum externo, cadit sub potestatem Ecclesiæ, licet sit secus, si cum externo non coniungatur. Vnde possunt excommunicari; qui non recitant officium cum attentione, qui non confitentur cum dolore, qui ex contemptu omittunt ieiunare, &c. patet ex eo, quod excommunicantur Monachi, qui animo nocendis suis Superioribus vel Monasterijs, vadunt ad Curias Principum, &c. *Bonac. de Censur. disp. 1. quæst. 1. punt. 3. numer.*

num. 4. Quidam tamen hoc intelligunt, dummodo in ipsa actione prauitas animi sufficienter manifestetur exterius. *Diana 5.tract.6.resol.*48.

3 Agere, & facere differunt; Nam *Facere* est actus transiens in externam materiam; sicut ædificare, secare, & huiusmodi; *Agere* vero est actus permanes in ipso Agente; vt videre, velle, & huiusmodi. *S.Thom.* 1.2. *quæst.*57.*art.*4. *in corp.vide infra v.Ars.*

4 Agere regulariter nemo compellitur; nec quis inuitus cogitur defendere *l.Inuitus, ff.nouo de reg.iuris.*

Fallit in 18. vel 19. casibus notatis *per gloss.in cap.*1.*§.Solet.* V. *Æstimamus*. Ad illum textum. *de rest.spoliator.in 6.*

ADAM. *Litteræ.*

1 ADam, & Isaac non leguntur sacrificium obtulisse; non quia reuera non obtulerint, sed quia non de omnibus iustorum sacrificijs mentio sit in scriptura, nisi de illis, circa quæ aliquid speciale accidit. Potest autem esse ratio, quare Adam non legatur obtulisse sacrificium; ne quia in ipso notatur origo peccati, simul etiam in eo sanctificationis origo significaretur.

Isaac vero significauit Christum; in quantum ipse oblatus est in sacrificium; vnde non oportebat, quod significaret etiam quasi sacrificium offerentem. *S. Thom.*2.2.*quæst.*85.*art.*1.*ad* 2. *Vide quæ dixi, Gen.*4.3.1.

2 Adam maximum, qui sepultus est in Hebron, non fuisse primum hominẽ probabilius censui *in Collect. ad Ios.*14.15.

Cætera videre potes in Indice mearum Collectanearum verbo *Adam*.

ADIVNCTI. EPISCOPVS. ADMINISTRATOR.

Ciuitas. Hospitale. Minister. Monitorium. Regularis.

1 COntra Administratorem non daturmanutentio, sed sola actio ad reddendam rationem. Et in specie, quod quis cogi non possit ad exercendam pro alio apothecam. *Othob. d.* 59. *num.* 7.*c.*3.36.

2 Qui administrant periculo aliorum, non tenentur præstare cautionem. C.C.Perusin.13.Maij 1623. sed iuramentum sic, si exigatur.22. Apr.1624.c.2.12.

ADOPTIO.

DE *Christo*, etiam in quantum homine, dici non potest: quia filiatio propriè respicit personam, & non conuenit naturæ. In Christo autem non est alia persona, vel hypostasis, quam increata. Ergo Christo conuenit esse filium per naturam. Sed adoptio est participata similitudo filiationis naturalis; nec recipitur dici aliquid participatiuè, quod per se dicitur. Ideo Christus, qui est filius Dei naturalis; nullo modo dici potest filius adoptiuus. *D. Thom.* 3. *quæst.* 23. *art.* 4. *& in* 3.*dist.*11. *art.* 3. Vbi refert S. Ambrosium in Epistola ad Roman.1. super illud: *Qui prædestinatus est filius Dei in virtute*, dicentem: *Volui, & reuolui scripturas: & Christum nunquam adoptiuum filium inueni.*

De adoptionibus plenè dixi lib.1. Ciuilium in suo titulo.

ADORATIO.

Eucharistia. Honor. Nouitas.

1 ESt *actus* honorandi alterum, se illi tamquam Superiori, & excellentiori submittendo. *Clau. Reg. lib.* 4. *cap.*3.*num.*3.

2 Adoratio Crucis Christi fit duplici ratione.

I. In quantum repræsentat nobis figuram Christi extensi in ea. Et sic veneramur eam, non solum in propria materia, sed etiam in qualibet alia, puta lapidis vel ligni, auri, vel argenti, & eadem veneratione, qua veneramur Christum, scilicet adoratione latriæ;

quia

qua secundum Philosophum lib. de memoria, & reminiscentia cap. 2. circa medium; *Idem est motus in Imaginem, & in rem, cuius est Imago*. Et propter hoc etiam Crucem alloquimur, & deprecamur, quasi ipsum Crucifixum.

II. In quantum est sanctificata per contactum Corporis Christi, & eius sanguine perfusa. Et secundum hanc quoque rationem adoratur eadem adoratione latriæ, sed in propria tantum materia; sicut adoramus clauos, lanceam, sepulchrum, &c. Sed horum Imaginem non adoramus; quia ista veneramur solum ratione contactus; non autem repræsentationis; ideoq; non adorantur in alia materia. *D.Thom.3.quæst.25.art.3.& 4.*

Reliqua pete ex locis indicatis in Collectanearum Indice verbo *Crux*.

ADRIANVS IMP. *Mor.5.*

ADVLTERIVM.

Circumstantia. Coniux. Conuertitæ. Degradatio.

1 DE *Adulterio*, & adulteris, item partum supponentibus. *Nauar. c.16.n.43.seqq.& c.Offic.4. de pœn. & rem.*

Nec Adultera, vel supponens partum, tenentur se prodere; sed aliter damnum, si possunt compensare. *Diana 3.tract.5. resol.3.in fin.*

2 Adulterante vxore, Vir lucratur dotem, & Mulier, adulterante Viro, donationem propter nuptias, in duobus casibus.

I. Cum separatio fit auctoritate Iudicis Ecclesiastici.

II. Cum Adulterium est publicum propter exceptionem, *cap. Plerumque, de donat.inter vir.& vxor.*

Quod ampliatur primo, ut Maritus lucretur dotem in dictis casibus, non solum, si Mulier cum viro alieno adulteretur, sed etiam si cum eo in balneum ingrediatur. *leg. vlt. C. de repud. glos.cap.Non oportet 81.dist.*

Ampliatur secundo, ut infra post quartam limitationem, *vers.Secus.*

Hæc tamen Regula limitatur primo, quando vir quoque fuit adulteratus; quia tunc paria delicta mutua compensatione tolluntur, *cap.Intelleximus. De Adult.*

Limitatur secundo, quando Mulier habet filios; quia tunc filij dotem habebunt quoad proprietatem, *Angel. Dos 15.*

Limitatur tertio, quando is, qui dotem dedit, pactus est eam sibi reddi. *Angel.ibid.num.19.*

Limitatur quarto, quando ipse Maritus accusat criminaliter vxorem de adulterio; quia tunc pars dotis transit ad liberos: pars vero ad Monasterium deuoluitur, in quod Mulier post verberationem detruditur. *c.Gaudemus, de diuortijs. Auth.sed hodie C.de Adulter.*

Intellige tamen de Monasterijs Mulierum Pœnitentiam, vulgo Conuertitarum, seu etiam de conseruatorijs, & pijs locis pro huiusmodi erectis, vt quæ Romæ dicuntur *Casa Pia, e le mal Maritate*; non autem de Monasterijs sanctimonialium Virginum, in quæ neque honestæ viduæ ingredi ad permanendum permittuntur, nisi cum licentia Sedis Apostolicæ, vel Sacræ Congregationis, & magna cautela.

Secus est, si accusantur ab alio, quàm à Marito, seu si Maritus non criminaliter, sed ciuiliter tantum accuset ad diuortium: tunc enim lucrabitur dotem. *Oinot.de Nupt.part.4.num.26.& seqq.*

3 Non potest aliquis post quinquennium amplius accusari de adulterio, vel stupro, vel lenocinio, vel alio capite pertinente ad legem Iuliam de adulterijs. *l.Adulter.5. iuncta glossa verbo Adulterium, C.de Adulter. l. Mariti 39.§. quinquennium, ff.num.eod.*

ADVOCATVS.

Clericus. Doctor. Irregularitas. Lector: Postulare.

1 PEccat non subueniendo Pauperi in extrema, vel graui necessitate

sui

sui patrocinij constituto. *arg.cap.21. Pasce 86.dist.Pauon.prop.1890.*

Quod ampliatur procedere, licet ex tali defensione non pendeat vita pauperis, aut suorum, sed tantum notabilium bonorum iniustam iacturam facturus putetur, nisi per talem Aduocatum defendatur. Is enim tunc tenebitur tali pauperi patrocinari: quia vbi agitur de damno Proximi vitando, tenemur opitulari, licet in extrema necessitate non sit. Vnde qui reperit errantem Bouem, aut Asinum proximi, etiam inimici, vel sub onere iacentem, tenetur reducere, vel subleuare, si potest, nec alium putat verisimiliter opitulaturum. *Exod.* 23.4. *Deut.*12.*Nauar.cap.*24.*nu.*22.

At cum agitur de lucro captando, non tenemur sub mortali proximo subuenire extra casum extremæ necessitatis; vnde nec Aduocatus in tali casu tenebitur patrocinari; non enim Aduocatus magis tenetur eleemosynam facere de sua facultate, quam Diues de suis bonis. Et iura magis fauet tractantibus de damno vitando, quam de lucro captando. *l.2. §.si nauis, ff.v.Ad l.Rhod. de iactu. l.fin.C. de Codicill.S.Thom.* 2.2.*q.*71.*art.*1. *in corpore, Nau.cap.*25.*num.*29.

In statu tamen Ecclesiastico tenentur Aduocati gratis pauperibus patrocinari *Paulus V.const.*71. quæ incipit *Vniuersi.*

2 Non licet Aduocato conuenire de quota parte litis, puta de dimidia, tertia, quarta, decima, vel vndecima, ne ansam accipiat per fas, & nefas vincendi. *l.Sumptus*, 13.*ff. v. de pactis.l.litem* 15. *C.de Procur.Paulus V.d.const.*71.

Item si paciscatur, vt tantum sibi soluatur victa lite; alioquin sæpè fieret fraus legi. *glos. d. l. sumptus. Vincent. de Franch.dec.*265. *Barbosa alleg.*79. *num.*28.

Liceret tamen pacisci de moderato stipendio pro suo labore, siue vincat, siue non, imò & de aliquo moderato palmario sibi dando, si vicerit, dummodo non sit tale, vel tantum, quod faciat præsumi fraudem. *Alex. in l.*1. *ff.num. de var.& extraord.cognit.Salic.d.l. litem.*

3 Aduocatus, pendente lite, prohibetur contrahere cum clientulo. *Oinot. de action.§. Quadruplex nu.* 50.

Sicuti & Medicus cum infirmo, & Iudex cum subiectis; de quibus dixi latius in tit.de action.nu.264.§.4.

4 Aduocatus pro modico aduocans contemptibilis habetur, *Barb. allegat.* 79.*num.*30.

ÆGYPTVS: verbo *Præfectus.*

A E R. *Aqua.*

AErem effectum meliorem ex desiccatione paludum probare volentes, deponere debent, quod durantibus paludibus, homines infirmabantur, non consenescebant, habebant malum colorem, discedebant ab eo loco, nec alii veniebant eo ad habitandum, & similia; & quod facta desiccatione, prædicta cessauerunt, *Rota recentior. apud Farin.tom.*1.*par.*1.*decis.*7.*num.*4.

Æ T A S.

Canonicus. Delegatus. Habitus. Officialis. Pensio. Professio.

1 ÆTatis annus quartus decimus in beneficio simplici sufficit, sit incœptus, *Sacr. Congr.*16. *Maij* 1596. *Rota apud Farinac. par.*4.*dec.*155. *Barbosa alleg.* 76. *Diana* 3.*tract.*6.*resol.*64.

Immo si in fundatione talis beneficij sit cautum, quod ante annum decimumquartum etiam incœptum possit obtineri, non censetur huic dispositioni per Concilium derogatum, *vt dixi in tit.de sent.excom.num.*107.

Item dispensatus, vt ante 14. annum possit beneficium simplex obtinere, censetur ad similia habilitatus; vnde potest, illo dimisso, aliud ab Episcopo recipere. *Barbosa alleg.*45.*num.*34

Ad dignitates tamen sine cura Animarum annus 22. debet esse completus, nec Episcopus dispensare potest, *Sacra Concilij Congreg.*20. *Septemb.* 1631. *vt latius*

*tius dixi in tit. de ætate, & qualit. num.*4.

2 Ætas 21. annorum incœptorum requiritur in Canonicis Cathedralis, quamuis in ea non fuisset facta distributio sacrorum Ordinum: vt scilicet Canonicus ad subdiaconatum infra annum valeat promoueri; *Sacr. Congr. in vna Venafren.* 13. *Mar.* 1603.

Sicut & in Canonicis Collegiatarum, etiam insignium, vt ex eadem dixi in dicto tit. de ætate, & qualitate nu.7.

3 Ætas pubertatis in masculo est 14. annor. in fœmina 12. præterquam in alimentis. Nam si alicui Puero relinquantur alimenta vsque ad pubertatem, intelligitur in masculo vsque ad decimum octauum annum, in fœmina vsque ad decimum quartum, *l. Aula 14. ff. inf. de aliment. & cib. leg. Bonac. tom. 2. disput.* 3. *q.* 17. *punct. n.* 4.

4 Puer in ciuilibus dicitur proximus pubertati, quando habet decem annos cum dimidio, puella verò quando habet nouem annos cum dimidio: at in criminalibus vtrique dicuntur pubertati proximi, quando à pubertate non absunt amplius quam sex menses, *Iaf. in l. Properandum, C. de iudic. num.* 2.

5 Ætas in contrahente præsumitur maior: vnde veniens contra contractum prætextu minoris ætatis, eam concludenter probare debet, *Rota recenc. Farinac. dec.* 525.

Quomodo verò concludenter probetur ætas, dixi libro primo Ciuilium tit. 4. De in genuis, n.6. Epor.9.

Contrahentes, siue alias dispensationem obtinentes, debent habere ætatem de tempore datæ, nec sufficit, si postea haberent executionis tempore. *Iannen. lib.* 76.224. *cap. si es tempore*, 9. *De rescript. in* 6.

AGNVS DEI

AGnus Dei per Papam benedictos, aliquo colore pingentes, aut miniantes, vel vendentes etiam ratione sollius materiæ, vel laboris sunt ipso facto excommunicati. Gregor. XIII. constit. 2. *Omni certo studio*, cuius fragmentum huc spectans retuli in tit. de sententia excommunicationis n.200.§.1.

Allegatio. Bona. Donatio. Deo. Legatum. Metus. Minister. Necessitas. Substitutio.

1 ALienatione alicui prohibita, non intelliguntur modica, & ea, quæ seruando seruari non possunt, qualia sunt quæ per triennium corrumpuntur, *l. lex quæ tutoris 22. in fin. C. de administratione tutorum, gloss. vlt. cap.* 1. *De cler. ægrotant. Bonac. de var. tr. disp.* 2. *quæst.* 1. *par.* 2. *n.* 2.

Vnde bona Ecclesiæ modici valoris possunt nunc sicut antea sine assensu Apostolico alienari. Fuit enim decisum, neque per extr. Ambitiosæ, neque per Concilium, aut aliam Constitutionem Pontificiam derogatum esse capit. Terrulas 12. quæst. 2. Sac. Congreg. 12. Ianuarij 1596. *Farinac. par.* 4. *decis.* 149. 1613. *Messina* 29. *Nouembris.* 102.

Dicuntur autem modici valoris, quæ non æstimantur vltra viginti solido secundum gloss. in dicto cap. Terrulas.

Vel vigintiquinque, vt Sacra Congregatio 1613. Messina 29. Nouembr. 102. asseruit declarasse Paulum V.

Alij dicunt, id arbitrio Ordinarii relinquendum, considerata qualitate Ecclesiæ, alijsque circumstantijs. Notum est enim, quod causa de porcello inter Rusticos dicitur magna, quæ inter nobiles, vel diuites reputatur modica, vel nulla. *Genuen. c.* 60. *n.* 3.

Qui notat ibidem, quod Terrula, quæ alienatur sine assensu, debet esse Inutilis, vel quia longe posita, vel alia de causa. Ideo qui terrulam alienaret, quæ pro modulo suo non esset inutilis, incurret in pœnas extr. Ambitiosæ, nisi vtilitas esset valde modica; quia parum pro nihilo reputatur. *Vide infra verb. Pecunia, & quæ breuiter dixi lib.* 2.

Im-

Imperialium institutionum tit.1. a n. 20. De alienatione bonorum Ecclef.

2 Bona stabilia Status Ecclesiastici non possunt in forense alienari sine licentia Sedis Apostolicæ. *Sixt. V. con. 3. Clem. Octauus const. 78.* Vide quæ dixi in Collect. leuit. 25. 13.

3 Nudum præceptum, seu prohibitio alienandi, sine causa factum, alienationem non impedit, *l. Pater filium 38. §. Iulius ff. 1. de leg. 3.*

4 Alienationes inter viuos, si factæ fuerint in fraudem, ipso iure valent; à creditoribus tamen per Paulianam reuocari possunt, adhibita distinctione, quod in titulis onerosis requiritur fraus vtriusque, tàm alienantis quàm accipientis; in lucratiuis verò solius alienantis sufficit. *Oinot. de action. §. Si quis in fraudem num. 55. & 56.*

5 Alienans rem aliquam hæreditariam, à testatore prohibitam alienari, sub pœna priuationis hæreditatis, ammittit solam hæreditatis partem quoad rem sic alienatam. Sic etiam alienans partem rei emphyteoticæ, non cadit a tota emphyteusi; nisi alienasset tanquam directus Dominus non facta mentione, quod res erat emphyteotica. *Rota apud Ludouis. decis. 219.*

6 Prohibita per testatorem nihilominus alienari possunt pro solutione æris alieni hæreditarij, & pro restauratione corporis hæreditatis, & quando ex tali alienatione fideicommissum fit pinguius. *Rota apud Ludouis. dec. 299.*

7 Per clausulam prohibitionis alienationis, etiam latè sumpto vocabulo, hypotheca quoque prohibita censetur. *Glos. in l. finali verb. vel hypothecan, C. de rebus alienis non alien. Rota apud Coccin. decis. 50. num. 6.*

8 Prohibitio alienationis bonorum litigiosorum non est generalis, aut perpetua, sed solum à iure inducta ad certum effectum, vt occurratur occultis fraudibus; aut machinationibus colligitantium, *l. censemus, C. de legit.*

Vnde non habet locum, quando alienatio est generalis, saltem quando donans non habet alia bona præter litigiosa: quia nemo præsumitur tam fatuus, ut ad nocendum alteri donare velit omnia bona sua. *Rota 8. Iunij 1637. coram Verospio decis. 228.*

9 Alienare quando, & quomodo possint Regulares Vide lib. 2. Ciuilium, tit. 1. n. 20. sub Ampl. 6.

ALIMENTA.

Actus, Excommunicatio, Nouitius, Pater, Testis, Transactio, Virgo, Vxor.

1 Legata alicui quoad cum aliquo moraretur, durat etiam mortuo eo, cum quo debet morari, nec eo viuo, quolibet momento cum illo morari tenetur. Immo si aliqua iusta causa cum illo morari non possit, non ideo euanescit legatum. Vt si legata sint alimenta vxori, donec manserit in domo ipsius Testatoris: & illa cum hæredibus viri non possit absque sinistra suspicione, vt quia esset iuuenis, & valde pulchra. *l. Caio 13. §. Imperator, ff. i. de alim. & cib. leg. vbi Bart. l. si quis ita 8. ff. i. de condit. & demonstr.*

Item legatum filiæ relictum si nupserit alicui, vel ex certo personarum genere, non amittitur, si persona designata recuset illam ducere: si verò filia nubere nolit, legatum deficit. *Rota recent. apud Farin. par. 1. tom. 1. d. 80. num. 2.*

2 Alimenta debita iure actionis debentur, etiam quod quis habeat aliunde: secus si officio Iudicis. *Bart. in l. libertis quos 18. ff. i de alim. & cib. legat. Vinc. de Franch. dec. 211. nu. 3. & dixi de act. n. 6. Vide quæ dixi 4. 6. 115. §. 5.*

Et quando alimenta debentur alicui officio Iudicis, & sic de iure naturali, alimentandus non potest ijs renunciare. *Rota apud Farinac. recent. p. 1. n. 1. decis. 31. num. 2.*

Si verò debentur ex actione licet eorum ius formale cedi non possit; illorum

rum tamen annua commoditas, & perceptio poteſt obligari, & cadit ſub generali bonorum hypotheca. *Rota decis. 252.num.3.*

3 Alimenta præſtita conſanguineo, vel affini pauperi, cenſentur donata, alias in dubio præſtita animo repetendi, vel compenſandi. *Rota apud Cenc. post addit.decis.* 114.*num.6.*

4 Qui præſtitit alimenta in principio, & fine temporis, cenſetur etiam præſtitiſſe medio tempore, ſi alimentandus medio tempore, tacuit. *Rota decis.116.&117.*

5 Alimenta, ſeu fructus dotis non reſtitutæ, debentur viduæ per hæredes de iure communi, aliquibus concurrentibus.

I. Quod diligentiam adhibuerit pro rehabenda dote.

II. Quod aliunde non habeat, vnde viuere poſſit. *Rota apud Galleſ. dec. 78.num.8.*

III. Quod non ſit data dilatio *Rota num.11.*

Et iſti fructus poſſunt taxari. *Rota dec.85.*

6 Cauſa alimentorum, præſertim à Sac. Congreg. decretorum non admittit appellationem 1646. 25.Maij 13. 14. 21.Septembris 22. 5.Octobris 72.

7 Alimenta licet taxata, ex cauſa tamen ſunt augenda: puta quia alimentando ſunt nati filij, vel quia ſunt aucta pretia ciborum, ſeu veſtiarij, aut calcerarij, ſeu quarumcumque aliarum rerum, ſine quibus non poteſt hominum vita ſuſtentari. *Rota apud Galleſ. decis.31.per tot.*

8 *Regularibus* ad triremes damnati poſtquam ducti erunt ad carceres, à Camera Apoſtolica debentur alimenta 1593.Neapoli 18.Octobris 263.

Alijs Carceratis ab eorum Religione, vel Conuentibus 1649. Later. 26. Febr. 3.1654.*Domenicani 7.Aug.71.*

Expulſis, ſi Monaſterium poſſidet eorum bona, aliquid annuum, vel menſtruum, ad proportionem ratæ fructuum.1641. Somaſchi, 6.Decembr.353.

9 *Moniali* debentur à Monaſterio dotem poſſidente, licet in alio depoſitate 1645.10.Mar.20.

Vel propter delictum traſportatæ 1645. 10.Nouemb. 46. 1657. 11. Ian. 48.10.Maij 3.

Sed non alio voluntariè translatæ. 1640.Napoli 3.Aug.266.

10 *Nouitiarum, vel Educandarum, &c.* taxata non ſunt à S. C. ſed taxari debent pro quolibet Monaſterio in ea quantitate, vt inde non ſentiat detrimentum. 1602. Tortona 10.Iun.45.

Vnde tempore penuriæ debent ſolui ſaltem ſcuta quinque in ſingulos menſes. 1593.Ferrara, 1. Decembris 351.

11 Si nouitia egrediatur, reſtituatur ei reſiduum alimentorum anticipate ſolutorum, 1618.Nocera, 12.Ian.11.

ALLEGATIO.

1 ITa concepta. *Hoc dicit quædam lex vel Canon.* valet, licet non ſpecificetur vbi, *gloſſ. cap. vt Euidenter 82. verſ.quodam loc.1.quæſt.1.Aug.c. Cum Beatus 8.XLV.diſt.*

Sola tamen narratiua non probat, vnde requiritur, quod ponatur tenor relati de verbo ad verbum, ad euitandum faſtidium vlterioris probationis, *Auth. ſi quis in aliquo, C.de eden. infra verbo fides num.13.remiſſiue.*

2 Allegans propriam turpitudinem non debet audiri, niſi fiat propter aliquam cauſam neceſſariam ad Animæ ſalutem, vel nomine Eccleſiæ: Vnde rem Eccleſiæ male alienatam ipſe quoque Prælatus, vel Beneficiatus, aut Rector, qui alienauit, etiam contra proprium iuramentum, repetere poteſt; quia iuramentum non eſt vinculum iniquitatis: & cum ſit contrarium alteri iuramento emiſſo in capienda poſſeſſione Beneficij, de bonis eius non alienandis, & alienatis pro poſſe recuperandis, nullum eſt. *Vide Diana, tract.2.resol.87.*

A L-

ALTARE.

Episcopus, Exemptio, Indulgentia, Missa. Oratorium, Regularis.

ERectio. Altare in Ecclesia consecrata non potest erigi sine licentia Episcopi, *cap. Quamuis Chorepiscopis 4. dist. 68. cap. Nullus Presbyter 25. de consecrat. distin. 1.*

Et eorum, qui super eo possunt habere interesse. 1602. 18. Iun. 59.

Idem dicendum de Ecclesia benedicta propter eandem rationem: nam ita est sub Episcopi iurisdictione Ecclesia solummodo benedicta; sicut solemniter consecrata.

2 Altare maius regulariter habet eundem titulum cum Ecclesia. *Rota recentior apud Farinac. par. 1. decis. 313.*

3 De Aræ Atheniensium inscriptione *Ignoto Deo*; Act. 17.

Huius inscriptionis Oecumenius duas refert causas. Vna est, quod cum Athenienses auxilium à Lacedemonis per Nuncios contra Persas petijssent, spectrum Panis iuxta Parthenios Nuncij apparuit, accusans Athenienses, quod alios Deos, se neglecto, colerent seque pro sua erga eos beneuolentia futurum auxilio promisit. Cum itaque potiti fuissent victoria, Deo Pani templum exitarunt: & timentes ne idem in aliud tempus, si quemquam ignotum Deum prætermisissent, incideret, eam Aram extruxerunt, & inscripserunt: *Ignoto Deo*, quasi dicerent: Si qui adhuc est Deus nobis ignotus, eum inuocamus, vt nobis propitius esse dignetur.

Quod si verum est, intelligere debemus, Diabolum, Idolatriæ multiplicandæ cupidissimum, Nuncijs illis apparuisse.

Altera causa talis est. Grassabatur quondam apud Athenienses sæuissima pestis: cumque Deorum omnium singularium auxilium implorassent, nihilque sensissent adiumenti; coacto Concilio, coniecerunt, alium fortassis esse Deum incognitum ab apsis sine honore relictum: vnde nouam Aram extruxerunt, eamque *Ignoto Deo* inscripserunt: quo facto, pestis illicò cessauit. *Sixt. Bibliotheca Sancta l. 1. verbo Aræ Atheniensium inscriptio.*

Aliam huius inscriptionis causam ex Aresio tradidi in Collectaneis ad Act. 17. 23. Nempe quòd Gentiles nomina tutellarium Deorum efferri non patiebantur in vulgus, quod timerent, ne primos clientes deferentes ad alios tuendos transmigrarent.

Verum S. Antoninus tradit, hanc Aram erectam fuisse, postquam S. Dionysius Areopagita Heliopoli redit Athenas, narrauitque mirabilem Solis eclipsim quæ acciderat feria 6. in plenilunio mensis Martij, quando Christus Dominus in Cruce confixus, & exaltatus fuit, occasione verborum eiusdem Dionysij, *Aut Deus naturæ patitur, aut tota Mundi machina dissoluetur.* Vnde Athenienses patienti naturæ Deo sibi ignoto compatientes, Aram exttuxerunt huiusmodi cum inscriptione *Ignoto Deo*.

4 *Priuilegiata* pro defunctis altaria non communicantur per aggregationes Confraternitatum, & participationes Indulgentiarum 1597. *Ciuita Castellana 13. Maij 37. Diana 6. tractat. 7. resol. 39.*

Nec indultum suffragatur, nisi in eis celebrentur Missæ de Requiem, licet hoc forte indulto non exprimeretur. *Sac. Rit. Congregatio in vna Pistorien. 1. Iunij, & in alia Toletana 13. Iulij 1601.*

Missa tamen de Requiem neque in tali Altari celebrari potest in festo duplici, quod fit de præcepto. *Ex eadem Diana 4. tract. 4. resol. 233.*

5 *Portatile* Altare ligneum cum Ara lapidea permitti debet, non obstante constitutione Synodali. *Sac. Rituum Congregatio in vna Caietana 10. Nou. 1612.*

Dummodo Ara seu Petra consecrata non sit lata minus vno palmo, 1580. Isernia 29. Decemb.22.

Et habeat solitum repositorium Reliquiarum 1594. Carmelitani 20. Septembr. 305. §. 6. 1595. *Spagna* 1. *Mar.* 7. *Ex V. Concil. Carthagin. can.* 14. *c. Placuit 26. De consf. dist.*1.

S. D. N. iussit, vt Episcopi Augustani Oratoris, petentis Reliquias Sanctorum, ad consecranda tria millia Altarium ab Hæreticis destructorum, petitioni, modo, quo fieri poterit, satisfiat, etiam cum Reliquijs innominatis, impositis eis nominibus Sanctorum, de quibus magis Populus est instructus. *P F.* 2. *Aprilis* 1640.

6 Altare portatile tunc enormiter frangi, vel diminui dicitur, vt consecrationem amittat, quando frangitur, vel loco mouetur repositorium Reliquiarum. *Sacra Rituum Congregatio in vna Nullius die 5. Martij* 1633.

Et quando in residuo non potest Hostia, & pes Calicis commode contineri pro maiori parte, licet reliquiæ in eo non sint motæ, *capit.* 1. *&* 3. *de consecr. Ecclesiæ vel Altar. Siluestr. v. Altare numer. 6. Bonac. de Sacram disp.* 4. *quæst. vlt. pun.* 9. *num.*15. Vbi dicit, ammittere consecrationem, etiam quando omnia cornua, quæ inunguntur, sunt fracta.

Et ideo quando residuum commode capere potest Hostiam, & Calicem saltem pro maiori parte, & reliquie in eo sunt immotæ, nec fracta omnia cornua; potest colla, vel gypso iungi cum reliqua parte lapidis fracti, & sic iunctum ad missam deseruire; sicut iungimus cingulum fractum, quando residuum sufficiebat ad cingendum.

Notat tamen *Diana* 2. *tr.* 14. *resol.* 57. *v. Nota tertio, &* 5. *tr.* 13. *resol.* 92. quod cingulum fractum iterum iungi potest ad celebrandum, sine noua benedictione, licet neutra pars sufficeret ad cingendum: quod tamen Gauantus non admittit.

7 *Demolitio, vel translatio*: Altaria sub quorum bradellis cadauera sunt sepulta, licet propterea consecrationem non amittant; debent tamen interdici, donec cadauera in alium deferantur locum, *c.* 15. *Præcipiendum*, 13. *quæst.*2. *Sacra Congregatio Archiepiscopo Tranen.* 10. *Nouembris* 1599. *fol.* 131. *vt dixi in can. lib.* 3. *tit.* 40. *De consecr. Eccles. num.*1.

8 Altaria demolienda non debent esse iurispatronatus, neque habere onera Missarum, 1602. Auuersa, 12. Mar. fol. 29.

9 Altaria in loco incommodo, vel indecenti, puta ad columnas, sita, prosanari debent, & demoliri, vel interdici, eorumque onera per Ordinarium transferri ad alia eiusdem Ecclesiæ iam erecta, vel quam primum erigenda, præsertim maius, 1595. Napoli 18. Septembris 118.

Non obstante contradictione Confratrum 1604. Carmelitani 5. Apr. 28. 1630 S. Agostino di Montefiascone, 15. Ian.

10 Altaria inornata, & indotata possunt à Regularibus concedi alijs patronis, qui eis prouideant, si Proprij post tertiam monitionem cum aliquo interuallo, vel termino non adeo coarctato ab Ordinario faciendam, id præstare negligant, vel recusent, 1601. Modena, 2. Maij 58 Domenicani 3. Iulij 73. 1602. Conuentuali 9. Ian. 2. 15. Ian. 3. 1604. Modena, 16. Febr. 17. 1603. 10. Iun. 45. Crema, 28. Ian. 6. 1618. Celestini. 9. Octob. 339.

ALTERNATIVA.

Beneficium 16. §. 15 Electio, Episcopus, Prædicator.

1 IN *Alternatiuis*, quando vna pars est licita, altera illicita, vel alias inutilis, aut impossibilis, non vitiatur obligatio in totum; sed resoluitur in promissionem simplicem, licitam, & vti-

& vtilem. *l. Si duo Rei, & ibi DD. ff. nouo de verbor. oblig. Rota apud Cencium decis. 317. num. 3.*

2 Negatur regulariter Alternatiua electionum, quando partialitates non sunt numerosæ, 1634. Can. Reg. di S. Giacomo 9. Iun. 244. 245.

Die 29. Martij 1636. f. m. Vrb. VIII. confirmauit decretum Capituli Generalis Congreg. Somaschæ, quod postquam Præpositus Generalis dictæ Congregationis sui triennij tempus expleuerit, successor immediate eligi non possit ex eadem Natione, seu Statu. *Refert Fagnan. c. Cum dilectus. De consuet. n. 9. ad finem.*

3 Alternatiua electionis concionatoris inter Vniuersitatem, & Regulares, cum pacto, vt eligatur semper ex eorum Religione, 1646. August. 22. Iun. 1.

AMBITIO. *Vanagloria 2.*

Commendati ad instantiam alterius extra Religionem non incurrunt pœnas contra ambientes, 1602. Leteranensi 18. Iun. 36. 38.

ANATHEMA. *Excommunicatio.*

Videtur proferendum penultima correpta: est enim *anathema* pro paroxitona vox *Vide notata ad cap. 15. Si quis discernit. 28. dist.* Gauantus tamen dicit, solere communiter pronunciari penultima longa.

2 De Anathema obliuionis dixi breuiter in collect. ad Iudith. 16. 23.

3 De Anathema vero Maran Atha, idest vsque ad Aduentum Domini, nempe pœnitentiam in Collect. ad I. Corinth. 16. 22.

4 Cur excommunicatio dicatur Anathema, breuiter simul, & luculenter more suo Sayrus lib. 1. de Censuris cap. 3. n. 6.

ANCILLA.

Clausura, Conuersa, Precarium.

1 Quæ à Domino solicitatur ad turpia, non solum fugere, sed & officium Iudicis implorare potest, quo cogatur Dominus ad vendendam illam; sicut posset etiam propter crudelem corpori cruciatum, *l. si lenones, C. de Episcopali aud. l. fin. C. de spectac. lib. 10.* Quibus tamen conformius videtur dicere, quod per sententiam Episcopi siue Iudicis libertatem consequi debeat.

Si verò prostituat eam, vel ex turpi quæstu corporis eius lucrari velit, ipso iure libera manet, *vt probat Sanchez lib. 1. consil. moral. c. 1. dub. 9.*

Eadem, immò maior ratio est de paupere seruo, *vt dixi in tit. De his, qui sunt sui n. 8.*

2 Seruiente Mulieres sæculare intra Monasteria concedi non possunt ab Ordinario: immo Sedes etiam Apostolica regulariter hanc licentiam denegat, 1588. Napoli 12. Augusti 73. 1601. Parma 22. Ian. 34. Spalatro 29. Ian. 37 Napoli 16. Iulij 76. 1602. 22. Ian. 5. 1604. Palermo 27. Iulij 22. Vagliadolid, 8. Nouembre 71. 1605. Compostellana 5. Septembris 63. 1611. Natera 2. Mar. 24.

Sed extra teneri debent in domibus contiguis, vel minus remotis; vnde, occurrente necessitate, campana vocentur, 1592. Gerace 2. Marzo 42. Et quæ sunt intus, vel ad habitum admitti debent, vel dimitti 1594. Nouara 3. Ian. 10. 1603. Theano 23. Octob. 82. Trani 83. 1604. Trani 4. Maij 36.

Et quousque habent intus Ancillas sæculares, non datur licentia vestiendi conuersas, 1602. Città di Castello 29. April. 33. 13. Maij 36. 27. Maij 41.

3 Ancillæ, Sedis etiam Apostolicæ auctoritate receptæ, dimittuntur, nisi eis à consanguineis Monialium, quibus famulantur, victus, & vestitus expen-

fæ subministrentur, 1619. Offeruanti 27.Apr.146.

4 Ancilla recepta pro seruitio Monialis particularis, eo durante, cogi non debet ad inseruiendum communitati, 1597. Napoli 15.Ian.6.

Quæ si derelinquit heram ad inseruiendum alijs, dimittitur, nisi sit professa, 1646.9. Nouemb.25.

5 Ancillæ huiusmodi mitti non possunt extra clausuram, 1602. Fiorenza 17. Apr.22.

Neque de vno Monasterio ad aliud, 1602.Sorrento 17 Aprilis 22.

Nisi S. C. concederet licentiam de consensu Monialium vtriusque Monasterij, transferendi aliquam Ancillam de vno Monasterio ad aliud: sed non conceditur licentia eundi,& redeundi, 1600.Capua 5. Dec.11.

Nec semel egressæ possunt iterum reingredi,1628.Lima 28. Iulij 242.1646. Beneuento 17.Aug.2.

6 Ancilla concedi solet Moniali seni, & infirmæ, si non ei possit applicari vna ex Ancillis communibus, 1601. Burgos 2. Ian.24. 1604. Alatri 22.Mar. 26.1647.Nap.22.Feb.10.

Audita tamen prius informatione Ordinarij, præsertim in Italia, 1621. Napoli 20.Mar.41.

7 Ancillæ huiusmodi non solum nequeunt, recipi, sed nec in locum deficientium subrogari, absque Sedis Apostolicæ, vel S.C. licentia speciali 1613. Lisbona 30.April.52.1645.Napoli 22.Sept.49.6. Octob. 76.1646. Napoli 13. Iul. 30.

ANIMA. *Iapones.*

1 ANimas, licet ab omni culpæ ac pœnæ reatu solutas siue purgatas, non statim in cęlum ascendere, sed in quibusdam receptaculis vsque ad diem iudicij detineri, hæreticum esse asserere. *Eugenius IV const.17. Benedictus XII.const.4.*

2 Animæ Purgatorij, licet sint Superiores nobis propter impeccabilitatem, sunt tamen inferiores quantum ad pœnas: & secundum hoc non sunt in statu orandi, sed magis vt oretur pro eis, *Sanctus Th.2.2 q.83.art.11. ad 3. & in 4.dist.15.q.4.art.5.*

Licet contraria opinio Ricardi *in 4. dist.45.art.vlt.q.2. & 3.* non sit improbabilis. *Vide Eilium rag. 7.num.1.*

Opinionem tamen S. Thomæ magis Ecclesiæ probari scribit Gauantus in Rubricas Missalis *par. 1. tit.7.n.6.* Ideo enim arbitratur prohibuisse Ecclesiam, ne in Missis defunctorum fiat commememoratio viuorum, licet oratio sit communis pro viuis, & Defunctis.

Sed qui tenent opinionem Ricardi, respondere possunt, id fieri, vt toti simus ad iuuandas illas Animas, quæ tantum indigent; nam *pluribus intentus minor est ad singula sensus.*

3 Opinionem Soti,& aliorum, quod Animæ non detineantur in Purgatorio vltra decem vel viginti annos, quidam Prædicator Minorita docens, à S.Inquisitionis Senatu cōpulsus, est retractare, quod retrahat fideles ab operibus satisfactorijs, & suffragijs pro defuncti offerendi. Vnde probabiliter *Naldus v. Anima num. 2.* Opinionem hanc periculosam vocat, & erroneam, Henriquez vero ex Surio notat, quod quidam Innocentius Papa detinendus est in Purgatorio vsque ad diem Iudicij, *Diana 4. tr.8.resol.101.*

ANIMAL. *Abigeus.*

1 OCcidens animalia domestica, quæ in suo prædio damnum inferunt, peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem quia non est ei ius id faciendi, sed solum expellendis, & postea contra eorum Dominum competentibus actionibus ad damnorum refectionem agendi. *l. Quintus Mutius 39. Alias est l. Quamuis 40.§. Pomponius, ff.v. ad l. Aquil.*

Quod tamen limitatur primo, quando

do expellere non sufficit : tunc enim Animalia capere, & includere possumus; non quasi animo illa Domino cælandi, sed donec de damno eorum Dominus monitus satisfacit. Immo & occidere, quando aliter graue damnum proprium euitare non possumus; cum possimus homines, quod longe maius est. *Nau cap.15. num. 2. Bonac. de Contr. disp.1. quæst. 3. pun. 7. num.24. & disp.2. quæst.vlt.sect.1.pun.10.nu.1.*

Limitatur secundò quando consuetudo, statutum, vel priuilegium contra disponeret seu concederet. *Nau.cap. 17.num.120.*

2 Si Animal ferum, puta Auis, vel Apes, in laqueum cadat, & alius, qui laqueum non parauit, eximat: quidam putant esse eius, qui laqueum parauit: quia fera bestia tunc dicitur capta, quando naturalem libertatem amisit. *Ita Bonac.de restit.disp.1.quæst.3.pun.7 num. 10.& 11.*

Alij legitima ratione subnixi, eximentis esse putant, licet alius laqueum pararit; quod enim in nullius bonis est, id occupanti conceditur, *l. In laqueum, 55.ff.num de acquir. rer. Domin. vbi de hoc expressè Oinot de interdictis, §. Possidere numer.99. Ex §. Illud quæsitum Inst. de rer. diuis.*

Quod tamen limita non procedere, quando Statutum, vel consuetudo contraria faueret ei, qui laqueum parauerat, *Nau.cap.17.num.176.*

ANNA.

Mater Genitricis Dei Mariæ vnum tantum Maritum habuit, S. Ioachim. De qua hæc Baron. Apparat. Annal.cap.30. *Vni viram vero fuisse Annam: nec post susceptam in senectute filiam alios nouisse partus, tam veteres, quam recentiores Orthodoxi Patres sunt professi.* Quod quidem adeò mihi semper arrisit, vt quorundam recentiorum opinionem, dicentium, post Ioachim habuisse duos alios viros, Iacobum, & Cleopham, & duas alias filias quibus propter primam Mariæ nomen indidit, nunquam probabilem censuerim.

I. Quia nedum Anna sterilis peperit, sed & valde senex. 1. Quia S. Ioan. Damascenus Orat. 2. de Natiuitate B. Mariæ prope finem, asserit: Saram, quæ nonagenaria concepit Isaac, fuisse figuram Annæ, quæ in senectute concepit Virginem. *Exultet*, inquit, *Sara, senili gaudio gestiens, meumque ab sterilitate conceptum præfigurans.* Quæ legit Ecclesia in festo S. Annæ. 2. Quia sterilitas non potuisset, nec Ioachim, vtpote vir nobilis, Dauidicæ stirpis, à Sacerdote fuisset ignominiosè repulsus à templo propter sterilitatem, nisi & diu fuisset cum vxore, & ipsa iam vetula non amplius apta pariendo; & communiter dicitur, quod viginti annis vixerant simul. 3. Quia si, vt Ioannis partus esset miraculosus, & priuilegiatus, de sterili, & effœta iam vetula nasci debuit multo magis miraculosum esse decuit Virginis Partum: & ita nedum de sterili nasci, sed & de manifestè impotente propter senectutem.

II. Quia non viuebat Anna anno Virginis quintodecimo: quia sic nominaretur ab Euangelista in Incarnatione, vel visitatione Elisabethæ, vel natiuitate, vel præsentatione in Templo, & a DD. in desponsatione. Quin probabilius videtur, quod à multis asseritur, Ioachimum, & Annam anno Virginis vndecimo ex hac vita migrasse, & ideo Sacerdotes, vt Virgo desponsaretur, curam egisse: maximè cum ipsa Virgo de Tribu Iuda Sacerdotali iuncta descenderet, vt dixi in Collect. ad Luc. cap. 37. Sed nec si statim post Virginis conceptum fuisset mortuus Ioachim, verisimile est, voluisse Vitricum tantæ filiæ super inducere.

III. Quia contrariæ opinionis auctores nullo alio fundamento niti videntur, nisi quia prædictæ duæ Mariæ dicuntur in Euangelio Sorores B. Virginis. Sed hoc est fundamentum deuento

cum ab Hebræis propinquos omnes fratres, & propinquas sorores, appellari consueuisse, ex tota sacra pagina clarius appareat, quam vt probatione indigeat. Præterea nullus ignorat, quam sæpè in nouo testamento Iacobus minor vocetur frater Domini: & tamen propterea nemo Catholicus eum autumauit conceptum de Spiritu Sancto, vel natum de Maria Virgine.

IV. Adde, quod & si Anna Vidua fuisset iuuencula, debebat tamen tanta contenta filia, insigne præferre vidualis Castimoniæ, sicut filia prætulit Virginalis, exemplumque præbere Viduis nouæ legis iam appropinquantis, melius esse, si sic permaneant, ut postea verbo docuit Apostolus.

ANNIVERSARIVM. *Missa.*

1 ANniuersaria peragenda in Ecclesijs Monialium transferuntur ad Ecclesias Regularium de consensu Ordinarij, 1601. Milano 19. Iun. 7t.

2 Non debent Regulares impedire, ne Clerici pro implemento legatorum celebrent anniuersarium in eorumdem Regularium Ecclesia: quia hoc non potest eis vllum afferre præiudicium, 1630. Can. Reg. Later. di Lucca, 21. Iun.

ANNVLVS. *Doctor, Donatio.*

DE Annulo ab Episcopo intra Missæ celebrationem in digito annulari dextræ manus, extra vero in Indice eiusdem dextræ, deferendo, *Vide Cærem. lib. 1. cap. 7. & Gauant. in Manuali ver. Annulus*. Communiter etiam extra Missam defertur in digito annulari dextræ manus.

ANTICHRISTVS.

ANtichristi plura nomina Patres excogitarunt, conficientia numerum ex literis conflatum sexcentorum sexaginta sex: quod insinuauit Ioannes in Apocalypsi cap. 15. Greca sunt omnia. *Antemos*, idest contrarius, *arnoyme*, idest nego, *teitan*, idest Gigas, *lampetis*, idest Illustris, *lateinos*, idest latinus, prçter vnum latinum Diclux. *De quibus vide*, quæ diligenter notaui in Collect. ad Apocal. 13. 16.

ANTIPHONA.

CVm præintonantur Antiphonæ, omnes ab vtroque Chori latere surgere debent, non obstante contraria consuetudine, Sac. Rit. Congregatio in vna Perusina 23. Martij 1602.

APOCHA. *Instrumentum. Scriptura.*

TRibus Testibus subscripta probat, quia censetur tamquam scriptura publica. Debent tamen testes esse superstites, vel eorum subscriptiones per alios Testes recognosci, *cap. scripta*, 2. *De fide Instrum. l. Scripturas 11. C. qui pot. in pignor. hab. Vinc. de Franch. decis. 95. nu. 4.* Vnde glossa fin. d. l. ponit hoc distychon.

Cautio priuata iam trino teste notata.

Hoc ius est nacta, quod cautio publicè facta.

Sed Apocha à Partibus subscripta obligat ipsas ad omnia in ea contenta, licet non habet subscriptionem Testium, quæ contra subscribentem, & hæredem non requiritur. *Rota apud Ludouis. decis.* 328. Vide quæ dixi in rubr. instit. num. 4. & 10. & lib. 3. tit. 14. num. 85. & seqq.

APOSTATA. *Hæresis.*

1 APostata à Religione, saltem ante pœnitentiam, sunt irregulares *cap. fin. 50. dist.* Quem textum Vrb. VIII. extendit ad ritè ac fer. fer. expulsos, donec redeant, *vt dixi in tit. de Temp. Ordination. nu. 14. & in Comp. Reg. v. Apostata.*

2 Apostatæ à Religione debent recipi, salua Regulari disciplina, dum pœniten-

nitentes redeunt, non obstantibus constitutionibus prohibentibus recipit eos, qui ter apostatarunt, 1603. Certosini 15.Decemb 96.

APPELLATIO.

Actor, Arbitrium Archiepiscopus, Auditor, Legatum, Metropolitanus, Nuncius Ordo, Punctator, Simonia, Vicarius, Visitatio, Et, quæ latius dixi in explicatione Canonica lib.2.tit.28.De Appell.

1 Appellatio, & supplicatio differũt. Supplicari namq; potest, quantumcumque remota sit Appellatio, *l.si quis aduersus 5.C.de precib. Imper. offer.*

2 Appellatione interposita, nil est inuocandum; sed pendente supplicatione, post decem dies sententia executioni mandabitur, præstita cautione, quod omnia restituat, si sentẽtia retractata fuerit. *Auth.Quæ supplicati o,C.de prec.Imp.off.*

3 Appellari potest tantum intra decem dies: sed supplicari potest vsque ad biennium, quando supplicatio non Iudici, sed Principi porrigitur. *l. Vnica, C.de sen.Præf.Prætor.*

Si verò supplicatio porrigatur Iudici, non potest porrigi post decem dies, *d. Auth. Quæ supplicatio, C.de precib.Imper. offer.*

4 Appellans postquam quis est denunciatus excommunicatus, vel suspensus, vel interdictus, adhuc est vitandus, donec absoluatur, *Arg. cap. Ad hæc* 37. Vbi diffinitur hoc expressè de interdicto, *De Appell.* Quæ tamen Regula fallit.

I. Si appellauit à censura lata sub conditione ante conditionis euentum; seu in diem ante diem cedentem; tunc enim nec censuram incurrit, nec vitandus est, *cap.Præterea* 40.*De Appell.*

II. Si appellauit à declaratione, *Nau.cap.* 23. *num.*104. *ad fin.Emanuel Sà, V.Excommunicatio* 3. *Bonac. de censur. disputat.*1.*quæst.*2.*pun.*2.*num*2. *&* 6. *Diana* 5. *tract.*9.*resol.*30.

5 Appellans si Iudicis copiam habere non possit, debet suam appellationem interponere coram alijs honestis viris, vel coram Notario, & de sua diligentia protestari, *l. cum quidam*, 7. *ff.num. de Appell.l.*2.*C. de his, qui per metum Iud. non appell.Oinot.de action.§.Rursus num.*69.

6 Appellationis beneficium confessis in criminali denegatur, *Pius V. const.* 24.*Cum sicut*, 1566.

7 Contumax, qui citatus ad audiendam sententiam, venire contempsit, ab ea lata non potest appellare, *cap. fin. §. sunt etiam quorum*, 2.*quæst.* 6. *v.* Absens *num.*1.

8 Tertia vice ab eadem diffinitiua appellare non licet, *cap.Tua nobis* 65. *de appell.*

Immo contra Fabricam S. Petri, & Hospitale Mendicantium Vrbis, & in foro Capitolino, nec secunda vice licet appellare: sed duæ sententiæ conformes transeunt in rem iudicatam iuxta Constitut.Sixti V.Clem.VIII. Pauli V. & Statuta Vrbis.

9 Appellatio semper censetur permissa, nisi expresse probetur prohibita, *l.Et in maioribus* 20.*C. de Appellat.l. Si is quem*, 4.*C.de liber.causa l.* 2.*§. Si is, ff. nu. Quando appell.sit.*

10 Appellatio prohibetur in causa decimarum, *cap.Tua nobis* 25. *in fin. de decim.*

11 A constitutione nouæ Parochialis facta per Episcopum non potest appellari, licet in visitatione facta non fuerit, *cap. Ad audientiam. De Eccles. ædific.* Quidquid dicat Barbosa 3.alleg. 68.n.2.

12 Appellatio à sententia in iudicio possessorio, nec admittitur, nec vllius est momenti, si interponatur, stando in iure Ciuili: secus de iure Canonico de quo neque in momentanea possessione denegatur appellatio, *Arg. cap. Exc. quæst.one* 10.*de restit spol. Oinot. de interd. in princ.num.*18.

Hodie tamen in quibuscumque causis ad forum Ecclesiasticum pertinentibus, non licet appellare, nec de facto in-

interpositas appellationes recipere, nisi à diffinitiua, vel à diffinitiuæ vim habente, & cuius grauamen per appellationem à diffinitiua reparari non possit; puta si contineat factum, quod infectum fieri non potest, *Trid.sess.* 24. *cap.* 10. *&* *cap.*20.*Reg.*37.*Cancell.Lancellott. de attentat.*2.*par.cap.*12.*lim.*1.*nu.*95.

13 Appellatio vnius prodest alijs eadem sententia condemnatis, si communi iure iuuentur, & idem sit negotium, ac eadem causa defensionis, *cap. penult. de appell.*

Et ideò si Iudex mittet vnum creditorem in possessionem bonorum, censebitur etiam alios misisse pro rata. *l. Cum vnus* 12.*ff.num.de bon.auth.Iud.possid.*

14 Appellans,tam iudicialiter, quàm extraiudicialiter, tenetur, legitimo impedimento cessante, appellationem suam prosequi intra 20. dies, vel &c. & finire intra annum à die interpositæ appellationis, vel, si appelletur à futuro grauamine; à die grauaminis secuti: alioquin efficitur appellatio deserta. *Clem.* 3. *De appell.*

Non tamen currit hoc tempus, nec aliud à Iudice assignatum ad appellationem prosequendam, vel finiendam, vbi de Partium consensu per compromissum, vel alias prorogatum fuit; nisi Iudex cerneus ex dilatione periculum imminere, præciperet, non obstante prorogatione, in causa procedi, *Clem.Quamdiu* 4.*De appellat.*

15 Iudex Appellationis procedere potest,altera parte absente, citata tamen *glos.in cap.Ecclesia S. Mariæ*, *v. Non Conuenti. De constitut.*

16 Quando Curia Metropolitana multum distat, præsertim si in alio Regno, debet deputari Iudex appellationum pro locis alterius dominij, 1594. Pampalona 25. Maggio 142.

17 Exemptis verò, si petant, præsertim si distent ab Vrbe, deputatur, aliquis ex vicinioribus Episcopis, 1590. Troia 27. Mar. 79. ad 10. 1602. Nullius Tramutola 17. Sept.101.

AQVA.

1 Naturaliter vndique deberet esse circa terram,sicut Aer vndique circa aquam, & terram: sed propter necessitatem finis, vt scilicet Animalia, & Plantæ essent super terram, oportuit, quod terræ aliqua pars esset ab aquis discooperta. Quod quidem aliqui Philosophi tribuebant actioni Solis, per eleuationem vaporum desiccantis terram: sed rectius sacra Scriptura tribuit potestati Diuinæ Gen. 1. *Congregentur aquæ, quæ sub cœlo sunt in locum vnum, & appareat arida.* Iob.38.*Circumdedi mare terminis meis.* Ierem. 5. *Me ego non timebitis, dicit Dominus, qui posui arenam terminum mari.*

2 Aqua vel oleum benedictum, si deficere videantur, & alia aqua, vel oleum benedictum haberi non possit, modico oleo non benedicto super infuso, reparari potest, & ita de aqua, quia potest reparari super infusa modica aqua in minori quantitate: & tota fiet benedicta. *c.*3.*de consf.Eccl. vel Alt.*

Id autem poterit fieri, non solum semel, sed etiam quotiescumque videbitur deficere: modo quod additur; semper sit in minori quantitate: & totum fiet consecratum. *Siluest.v.Aqua n.*3.

Si autem id quod additur, sit æqualis, vel maioris quantitatis, amittitur benedictio, si totum addatur vna vice: quia non iam perseuerat hoc oleum consecratum idem numero, seu idem in indiuiduo, sed solum idem in specie. Oleum autem non benedicitur in genere siue in specie logica, sed in indiuiduo seu specie iuridica: vnde benedictio perseuerare non potest, destructo suo indiuiduo; quia accidentia non transeunt de subiecto in subiectum. Cum autem duo liquores eiusdem speciei inuicem æqualiter commiscentur, generatur ex eis tertium corpus mixtum,nec amplius perseuerant in indiuiduo. *S.Th.* 3.*q.*77.*art.*8.*in corp.*

Et

Et hoc à fortiori, si non benedictum esset maioris quantitatis, quia tunc non diceretur commisceri benedicto, sed potius benedictum commisceri non benedicto. Id quod à contrario sensu ducto argum. *ex d. cap. 3. Quod in dubijs. De consecr. Eccles. vel Alt.* Papa negat fieri posse. Vnde sic disponit etiam Rituale Romanum Rubr. de Sacramento Baptismi, & extr. vnct. Et idem omninò de benedictione Aquæ, vel aliorum liquorum inuicem miscibilium. Nec audiendus videtur Sà, qui hoc non putat esse necessarium. Et licet tales liquores propriè, & physicè inuicem non miscerentur, sed potius aggregarentur, nihilominus tamen à supradicta sententia non recedimus, quia moraliter dicuntur commisceri: & in Sacramentis, ac Sacramentalibus, alijsque Spiritualibus non inspiciuntur subtilitates physicæ, sed potius moralitas, & communis hominum vsus. *Vt late probat Ares. in suo paruo tract. de transmutatione Aquæ.*

ARA. V. Altare.

ARBITRIVM.

Compromissum. Matrimonium.

1. Arbitria in quibusdam conueniunt cum iudicijs, in quibusdam differunt. Conueniunt I. Quia per vtrumque interrumpitur præscriptio, *l. vlt. §. fin. C. de recep. arb.*

II. Quantum ad iuramentum calumniæ, *l. 1. & 2. §. Et quia, C. de iur. calumniæ.*

III. Arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum, ita vt in eis ordo iudiciarius seruari debeat, *vt dixi in tit. de Action. n. 28.*

IV. In Mulierem non potest compromitti, nisi alias de iure, vel de consuetudine iurisdictionem habeat, *cap. 4. de Arb.*

Arbitratrix tamen esse potest, *Rota apud Ludouis. dec. 204.*

V. Ecclesia exempta non potest in præiudicium exemptionis compromittere, *cap. cum tempore 5. eod.*

VI. Qui per arbitrium tenetur aliquid facere cum aliorum Consilio; eorum Consilium requirere quidem debet, sed sequi non compellitur, nisi aliud in arbitrio caueatur expresè, *cap. cum olim 7. eodem.*

VII. De rebus spiritualibus in laicum compromitti non potest, *cap. contigit 8. eodem.*

VIII. Si tres Arbitri condemnant singuli in diuersis summis, puta vnus in quindecim, alius in decem, tertius in quinque; tenet condemnatio de summa minori: quia in illa omnes concordes existunt; cum plus semper in se contineat, quod est minus, *cap. 1. eod. lib. 6.*

IX. Tempus quatuor mensium ad soluendum, quod in actionibus personalibus conceditur condemnatis à Iudice, conceditur etiam condemnatis ab Arbitrio. *DD. in l. 2. & 3. de vsur. rei iud.*

2. Differunt autem à iudicijs arbitria I. Quia iudicium redditur in inuitum, compromissum verò regulariter in volentem.

II. Arbiter iudicare non valet, nisi super quibus in eo est compromissum, vel super eis cohærentibus, sine quibus causa commode expediri non potest. Vnde potest diem statuere solutioni faciendæ, *c. cum dilectus 6. de Arb. l. Quid tamen 21. §. 1. & l. Celsus 23. ff. v. de recept. arb.* Nec reconuentionem admittere, *d. cap. cum dilectus.*

III Potest recognoscere non principaliter, sed incidenter, de causa restitutionis in integrum, quæ incidit in negotio, super quo compromissum est, *cap. Causa restitutionis 9. De in integr. restitut.*

IV. Si Partes faciunt pactum de non recedendo ab arbitrio nihilominus recedere possunt, *l. penult. C. eod.*

Secus si circa Iudicia, *l. vlt. §. fin. C. de tempor.*

V. Arbitri sunt assumendi in dispari numero, vt eis discordantibus, maioris

maioris partis sententiæ stetur, *capit.* 1. *eodem*.

VI. Compromissum non transit in hæredes, vel successores Arbitri, nisi de hoc expresse cautum fuerit: Iudicia verò transeunt in successorem, *cap. fin. eodem*.

VII. Si ex tribus Arbitris vnus procedere nolit, procedunt alij sed in Iudicijs secus, nisi hoc concessum fuerit sub clausula: *Quod si omnes, & cap. fin. eodem in 6*

VIII. Arbiter non potest punire contumaciam litigatoris, nisi expresse in compromisso de hoc actum sit, *l. 2. §. vlt ff. v. de iudic. l. Non ex omnibus, 39. ff. v. de recept. arb*

IX. Nec testes cogere potest, nisi in casu *capit. suspicionis* 39. *De off. Deleg.* quando sunt arbitri Iuris electi ad cognoscendum de suspicione Ordinarij, quia tunc habent iurisdictionem. *Textus & glos. in dicto cap. cum dilectus 6. de Arb.*

X. Arbiter pronunciare non potest, nisi vtraque parte præsente: nisi de hoc litigatores conuenerint, *l. Diem, 27. §. Si quis litigatorum, ff. de recept. arb.*

XI. Non potest citare partes, nisi ad locum, in quo factum est compromissum, *l. Quamdiu 21. §. Si arbiter., ff. v. eodem*.

XII. Arbiter arbitrium delegare non potest, *l. Non distinguemus 32. §. Quæsitum, ff. v. eodem*.

XIII. Satisdatio coram Arbitrio non præstatur; quia sufficit pœnæ promissio *§. Ad exhibendas, in fine . Auth. De litigiosis*.

XIV. In Arbitrio non potest mora purgari, vbi dies præfixus est ab homine: in Iudicijs vero sic *l Celsus 23. ff. v. de recept. arb. l. Et si post tres 8. ff. v. si quis caut.*

XV. Arbitri sententia non infamat; quia non potest cognoscere de crimine, quod infamet. *l. Quid ergo 13. §. Ex compromisso, ff. v. de his qui not. inf. l. Non distinguemus 32. §. Iulianus, ff. v. de recept. Arb.*

XVI. In Arbitrio siue compromisso prohibetur interuenire iuramentum. *Auth Decernit. C. de recept. arb.*

Ex quo tamen si interuenit, seruandum est, *cap. 2. de arb.*

XVII. A sententia Arbitri non appellatur nisi sint Arbitri Iuris, qui sunt electi ex necessitate *l. 1. C. de recept. arb. l. vlt. C. de iudic.*

Supplicari tamen potest; & si nequiter arbitratum est, per superiorem reuocabitur, *c. 2. de Arb. glos. cap. A Iudicibus v. Ordinarij in fin. 2. quæst. 6.*

Sicut etiam arbitrium illorum, qui eliguntur sub pœna licet summo iure teneat, *l. Diem 27. §. stari, ff. v. eod. cap. 2. eod.*

Nec pœnam impositam incurrit ille, qui non vult stare iniquo arbitrio, *l. Non distinguemus 32. §. Cum quidam, v. ff. eod.*

Vide latius in explic. Can. lib. 1. tit. 43.

3 Arbitrium boni viri dicitur, quod in rebus suis quis faceret, vel quod rationabiliter vellet sibi fieri. *Dec. Reg. In personam, §. Generaliter, vers. vltimo notandum, ff. n. de reg. iur.*

ARCHIDIACONVS.

Archipresbyter., Canonicus, Coadiutor, Dignitas, Metropolitanus, Officium.

1 Est de iure prima Dignitas post Episcopum, cui ministrat; & ideo ratione administrationis præfertur Archipresbytero; sicut Cardinales, etiam si sint tantum Presbyteri vel Diaconi, præferuntur Episcopis propter Dignitatem, qua ministrant summo Pontifici; *de quo infra v. Cardinalis.*

In celebratione tamen Diuinorum Archipresbyter præfertur Archidiacono, nisi Archidiaconus quoque Sacerdos esset; quia tunc, non quidem ex obligatione, sed ex sua voluntate, & deuotione, veniret præferendus. *Sacra Rit. Congreg. in vna Rhegie numer. 9. Dec. 1600. quam retuli in Can. lib. 1. tit. 23. De off. Archid.*

chid.num.2.ex Barbosa de Can. cap. 5. num. 42. & 44. *vbi refert ad verbum etiam decisionem Rotæ valde magistralem in vna Viterbien. celebrat. Missar. 11. Decemb. 1609.*

2 Archidiaconus assistens Episcopo solemniter celebranti, tam in Ecclesia Cathedrali, quam in alia, intelligitur in Choro præsens. *Sacra Congregatio in vna Camerinen. 15. Martij 1608. Barbosa ibid. num. 51.* Cætera vide ibi.

3 Quod Archidiaconus Cathedralis tamquam prima Dignitas post Pontificalem, dum est in Choro, recognosci debeat tamquam superior, & maior, 1617. Teramo 18. Apr. 73. 74.

Et ad ipsum spectent nutus ac Versiculi Superioris: *Ibidem.*

Et officio finito, dare signum egressus è Choro: *Ibidem.*

Et licentiam exeundi ante finitum, 1647. Piacenza 27. Septembris 5.

Modo non egrediantur nisi bini reuerentiam exhibentes Archidiacono, & notam facientes causam Punctatori, vt discuti possit in pleno Capitulo, 1617. Teram. 18. Apr. 73. 74.

4 Seruetur solitum in Missis, quæ cantari solent ab Archidiacono diebus solemnibus, sicut etiam in conficienda Tabella Canonicorum, Presbyterorum, & Clericorum, qui deseruire debent Officijs, & Missis solemnibus: *Ibidem.*

5 Archidiaconus, qui nullam animarum curam, vel aliam iurisdictionem habet, cogi non potest ad suscipiendum gradum Doctoratus, vt sæpius declarasse S. Congreg. Concilij refert S. C. Episc. 1653. Torcello 8. Aug. 141. num 24. & ego dixi latius in d. tit. de off. Archid. num. 4. *Gauant. in eod. verb.*

ARCHIEPISCOPVS.

Metropolitanus. Pallium.

1 NOn habet facultatem concedendi statuta totam Prouinciam obligantia: est enim minor, & inferior toto Concilio Prouinciali, cuius decretis obligatur etiam ex vi coactiua; licet in eo primam Sedem teneat, nec possit à Synodo Prouinciali puniri secundum *Bonac. tit. 2. de legib. disp. 1. qu. 2. pun. 3. n. 4.*

2 Non potest concedere aliquam exemptionem in prima instantia subditis suffraganeorum, 1609. Monreale 2. Decemb. 125. Siracusa 126.

3 Neque præcipere potest suffraganeo, vt expediat aliquam causam intra certum terminum; puta triginta dierum, 1612. Muro 13. Apr. 40.

4 Non potest exequi sententias ciuiles, nec exigere pœnas criminales delictorum ex eo, quod ipse confirmauit sententiam suffraganei, 1618. Squillace 6. Marzo 34.

5 Archiepiscopus titularis non potest ante se Crucem portari facere, maximè si est suffraganeus alterius, nisi haberet de hoc speciale priuilegium à Sede Apostolica, 1595. Policastro 22. Decembris 108.

Nec Nazarenus extra Ecclesiam S. Bartholomæi Terræ Baruli, 1641. 13. Septemb. 269. 270.

Nec vllus Archiepiscopus in aliena diœcesi potest deferre Mozzettam, vel ante se deferri facere crucem; vel benedicere, nisi sit intra limites suæ Prouinciæ, licet ab illo Episcopo fuisset electus tanquam vicinior pro Synodo Prouinciali, C. C. lib. 87. ad 102. cap. 5. 33. 19. nisi tamen habeat de hoc speciale priuilegium, sicut non obstante decreto supradicto habere, & esse in quasi possessione Archiepiscopum Nazarenum resoluit. *Rota coram Verospio 28. Iunij 1647.*

6 Archiepiscopus non potest contra suffraganeos Commissarium expedire sine licentia Sacræ Congregationis 1629 Vmbriatico 25. Maij 67.

Nec suffraganeum ab Ordinum collatione suspendere: *Pro Massalubren. contra Surrentinum.*

7 Mandata Archiepiscopi in causis Appellationum exequi possunt in diœcesi suffraganea sine alia licentia Episcopi

copi suffraganei, per subditos ipsius Archiepiscopi; licet non possit in diœcesibus suffraganeorum ad hoc tenere Ministros deputatos, cum exemptione à iurisdictione suffraganei, nisi aliter se haberet consuetudo, *cap. Romana. De off. Ord. in 6.* 1603. Volturara 13. Maij 54.

ARCHIPRESBYTER.

Archidiaconus. Prior.

POtest capere informationes pro matrimonijs contrahendis, sed extraiudicialiter, & iurgia amicabiliter componere, inobedientes autem Episcopo deferre; sed non eos ipse punire; quia non habet iurisdictionem fori contentiosi, nisi in aliquo casu ab Episcopo delegatam. *Rota in vna Materanen. Officij Archipresbyteratus* 11. *Dec.* 1598. *coram Litta, quam retuli in Can. lib. 1. tit.* 24.

ARCHIVVM. Scriptura.

ARchiuijs generalibus Status Ecclesiastici scripturas omnes deferri mandauit intra quindecim dies Sixtus V. Constit. 73. *Solicitudo* sub pœna nullitatis ipso facto. Vnde postea nullam executionem habent, nisi ablata, vulgo Saldata nullitate à Cardinali Camerario, quæ non aufertur, nisi refectis expensis à parte aduersa factis pro monitorio obtinendo. *Vide quæ latius dixi in Rubr. Instit. Imper. num.* 12.

ARGVMENTVM.

1 A *Contrario sensu* firmissimum est iure Consultis, *l. 1. ff. v. de off. eius, cui mand. est iurisd. cap. cum Apostolicæ* 7. *& ibi glos. ver. intelligi. De his, quæ fiunt à Prælat. sine cons. cap.*

Saltem ad probandum illud, cuius contrarium non est expressum in iure, *cap. A nobis 28. de sent. excomm. glos. magna cap. Significasti* 18. *circa med. De foro compet.*

Dummodo ex eo non sequatur absurditas: tunc enim tale argumentum cessat, *l. Conuenticulam* 15. *iuncta glossa, c. de Episcopis, & Cler. l.* 2. *C. de condit. inser. Rota recentior apud Farinac. par.* 1. *decis.* 491. *num.* 9.

Quo casu non sit relatio ad omnia præcedentia, præsertim in statutis, *Rota decis.* 674. *num.* 2.

Nam in Statutis non valet argumentum à contrario sensu, quando Statutum derogat iuri communi: secus si non derogat, sed reseruat. *Rota apud Coccinum dec.* 111. *nu.* 16.

2 Argumentum à malorum dictis, in Scriptura præsertim, vel alijs authenticis locis recitatis, sumere licet, *cap. Accusatores* 8. *iuncta glossa,* 3. *quæst.* 5. *Arg. cap. penult.* 21. *dist. cap.* 12. *quæst.* 13. *quæst.* 2. *cap.* 13. *Si quid veri* 37. *dist. omnia cum suis glossis.*

ARIANI. Hæresis.
ARISTOTELES. Dæmon. Sodomia.

ARMA, *Fides, Insignia, Priuatio, Thesaurus.*

1 ARmorum appellatione generica non tantum gladij; sed fusles, lapides, & quidquid nocere potest, intelligitur, *l. Armatos* 9. *ff. n. Ad l. Iul. de vi publ. Oinot. de publ. iud. §. Item lex Iulia de vi num.* 1.

2 Arma prohibita portans, vltra pœnam statuti, debet arma perdere: nam portans Arma præsumitur habere malum animum. *Post Bald Oinot. de action. §. ex maleficij num.* 11. *&* 15. *Et ego ibidem num.* 202.

Clericis tamen per Ministros laicos auferri non possunt: nisi in casu ne patrent aliquod delictum, animo tamen ea redeundi postea, vel ipsis Clericis, vel eorum superioribus. *Diana* 5. *tr.* 1. *res.* 4.

3 An autem Arma prohibita portans peccat mortaliter? Affirmatiuè respondent Lorca, Sanchez, & alij communiter.

Ne-

Negatiuè verò *Nauar. cap. 23. num. 55. & seqq. Reginald. in praxi tom. 1. lib. 15. cap. 6. sect. 5. num. 50.* quorum etiam opinio probabilis est; quia probabiliter sustineri potest, legem pœnalem non obligare in conscientia. Dummodo quis tanta cautela illa portet, vt non se conijciat in probabile periculum pœnæ mortis, vel alterius grauis incommodi. *Philiarcus tit. 1. part. 2. lib. 3. cap. 2. dicto 4. Diana de legib. resol. 18. V. lex.*

Vnde in prohibitione venationis, vel delationis Armorum, etiam prohibitorum, facta quibuscumque, etiam Clericis, non debet apponi pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, nec priuatio priuilegii Clericalis, sed aliæ pœnæ Sacrorum Canonum, 1601. 2 April. 119. num. 4. 1602. Lecce 18. Iunij 59. 1603. Squillace 15. Iulij 79. 1604. Lecce 5. Aprilis 45.

4 Stante Statuto, quod qui inuentus fuerit arma portare, teneatur soluere pœnam aliquam taxatam; dici non potest inuentus ille, qui à familia Iudicis fuit tantum visus arma portare, nisi etiam captus seu deprehensus fuerit: Inuenire enim est apprehendere, *l. Si Barsatoriam 13. & ibi Bart. num. 3. C. de fideiuss. Oinot. de interd. §. Possidere num. 100. & in simili dicemus infra v. Thesaurus.*

Nisi recusauerit à Satellitibus discuti, *vt dixi in tit. de rer. diuis. n. 57.*

5 Archibusettos duobus palmis breuioribus, quos vulgo *Pistolas* appellant seu quoduis aliud armorum genus, tribus palmis breuiorum, deferentes, siue etiam domi tenentes, licet per breuissimum tempus, etiam de cuiuscumque Gubernatoris seu Legati de latere licentia, in Statu Ecclesiastico incurrunt in crimen, & pœnas rebellionis ac lesæ Maiestatis: & Officiales, exceptis Legatis, talem licentiam concedentes, sunt ipso facto excommunicati, & à Diuinis suspensi Pius IV. Constit. 49. *Cum vices*, & Pius V. Constit. 145. *Cum vices. Vide quæ dixi in Can. lib. 5. tit. 39. De sent. excom. num 196. §. 3.*

6 Gultros acutos, quomodolibet paruos, Neapolitani deferre non possunt: *Pragm. 18. De Armis.*

7 Arma per Principes Sæculares prohibita, teneri non possunt neque in Conuentibus Ecclesiasticorum, tam Sæcularium, quam Regularium, 1603. Genoua 4 Marzo 24.

AROMATARIVS, *Festum.*

1 Aromatarij non possunt contrahere Societatem cum Physicis, & Chirurgis, *Greg. XIII. const. 29. §. 13. vt retuli in tit. de Societate num. 1.*

2 Priuilegium habent prioritatis cõtra quoscumque Priuilegiatos, *Clement. VIII. Constitut. 47. De quo latius dixi lib. 2. Institut. Ciuil. tit. 19. hæredit. qual num. 17.*

3 Clerici non possunt exercere officium Aromatarij, neque in Hospitalibus, sine licentia Papæ vel Sacræ Congreg. 1591. Palermo 23. Apr. 265.

4 Regulares item non possunt Aromatariam tenere, nisi pro seipsis: quo casu visitari non potest à Prothomedico, 1602. Napoli 9. Ianuarij 1.

Sicut nec quamlibet aliam artem siue apothecam, nisi pro se ipsis, *Visitatio Apostolica Vrbis 29. Aug. 1637.*

5 Permitti potest Regularibus, & Monialibus, præsertim pauperibus, vendere medicinalia suæ Aromatariæ, renouandi gratia, maximè prætijs moderatis: 1602. Napoli 26. Maij 18. 1647. Dom. 11. Octob. 5.

Nam supradictum decretum Visitationis Apostolicæ 29. Aug. 1637. non habet locum extra Vrbem, 1646. Napoli 6. Octobris 57.

Et idem dicendum de alijs locis pijs, 1655. Milano 30. Apr. 50.

6 Ex creditis Aromatariæ taxantur, seu deducuntur viginti pro quolibet centenario 1653. Rimini 25. Apr. 145.

7 Ad maiorem commoditatem, & minorem sumptum, decocta, infusiones, & similia, fiant intra claustra siue clausuram: *Ibidem.*

ARS, ARTIFEX.

Actus 2. Arma 4. Damnatus in hoc Mundo.

1 QVid contineant septem artes liberales explicatur hisce septem versibus, quod refert Hostien in summa tit. de Magistris, §. quam sententiam, & Ambrosius de Vignate quæst. 6 de hæret.

Gramatica: *Quicquid agunt artes, ego semper prædico partes.*

Dialectica: *Me sine Doctores frustra coluere sorores.*

Rhetorica: *Et mihi dicendi ratio cum flore loquendi.*

Musica: *Inuenere locum per me modulamina vocum.*

Geometria: *Rerum mensuras, & earum signo figuras.*

Aritmetica: *Explico per numerum, quid sit proprio rerum.*

Astrologia: *Astra viasque poli vendico mihi soli.*

2 Artis perfectio consistit in iudicando, non autem in præcipiendo: & ideo reputatur melior Artifex, qui volens peccat in arte, quasi habens rectum iudicium, quam qui peccat nolens, quod esse videtur ex defectu Iudicij. Sed in Prudentia est è conuerso, vt dicitur in 6. Ethicorum. Imprudentior est enim, qui volens peccat, quasi deficiens in principali actu prudentiæ, qui est præcipere, quam qui peccat nolens, *S.Th.2.2. quæst.47. art.8. in Corp.*

3 Artifices peccant mortaliter, si ea faciant, quibus homines non nisi cum peccato vti possunt, puta si quis fabricaretur idola; secus si ea faciant, quibus homines, & benè, & malè vti possunt, vt gladios, archibusios, sagittas, & similia: *S.Th. 2.2. quæst.169. art.2. ad 4.*

Et qui tale aliquid facit, vendit, vel dat, quo scit alterum abusurum, vt qui vendit Agnum Iudeæ, quem in plenilunio Martij vult comedere, vel dat gladium irato, quo vult inimicum occidere; non peccat, si faciat id, non ad consentiendum peccato alterius sed ad euitandum magnum incommodum proprium, quod alias pateretur. Cessante vero talis incommodi periculo, peccat: quia tenemur ex charitate impedire peccatum proximi, quando sine nostro graui incommodo possumus.

Quia tamen faciat actionem indifferentem, qua alter ad peccandum abuturi, puta fores aperit concubinæ ad Dominum ingressuræ, lectum sternit in eo peccare volentibus, cibum ministrat volenti frangere ieiunium, &c. non solum excusatur à peccato, quando id facit ex iusta, & rationabili causa; sed etiam quando si hoc ipse non faceret, nihilominus faceret alius. Ratio est, quia solum ab ea actione abstinere tenetur, vt impediat peccatum proximi: Sed tunc peccatum impedire non potest; Ergo non tenetur abstinere, vt dixi etiam Genes. 2. 18. 4. *Vide latius Bonac. de legib. disp. 2. qu. 4. punt. 2. §. vnic. num. 17. & 18. Diana 5. tract. 7. resol. 36. & seqq.*

Insuper Bonac. *tit. 2. de contr. disp. 3. qu. 2 pun. 2. n. 13.* excusat etiam eum, qui ex graui causa vendit Idolum Gentili, qui eo creditur abusurus; quia idolum non est de se necessario determinatũ ad malum, cum etiam adhiberi possit ad delectationem, vel ad ornatum domus. Quæ ratio etiam in fabricante locum habet.

Sed ego contrarium arbitror multo probabilius propter plerosque Martyres, qui quoslibet potius subire cruciatus, quam idola fabricari maluerunt, & est commune Doctorum. † Vnde sic resp. S.C. de Episc. fol. 7. Decembris 1626. ad c. de tribus dubijs Iaponiæ. *

ASCENSIO ELIÆ LIBER,
V. Elias.

ASSASSINVS.

Beneficium, Degradatio, Homicidium.

1 PRoprię dicitur, qui accepta, vel promissa pecunia, mandatum dedit,

dit, vel acceptauit ad occidendum, etiam effectu non secuto, *Farinac.consf.99.*

Impropriè verò, qui ad sfrixandum, verberandum, seu vulnerandum, vnde hic non priuatur immunitate, ille vero sic. *Iurba conf.* 100. *num.* 13. *Bonac. de legib. disp.* 3. *quaest.* 7. *pun.* 6. §. 5. *num.* 7.

2 An autem dicatur propriè Assassinus Testis, vel Iudex, qui falsum testimonium, vel iniustam sententiam tulit pecunia corruptus, propter quod Innocens fuit morte punitus; quidam aiunt; quia reuera mandatum accipit ad occidendum. *Diana* 1. *tract.* 1. *resol.* 19. & 4. *tract.* 1. *resol.* 104.

Bonacina verò cum aliis negat; quia *in cap. vnico de homicidio in* 6. hic casus non videtur exprimi.

Replicari tamen posset satis exprimi, dum exprimitur mandatum.

3 Assassinii crimen declarari debet à Iudice Ecclesiastico, *Clem. VIII. Const.* 73. §. 3. *Diana* 1. *tract.* 2. *resol.* 51.

ASSECVRATIO.

Nauis, facta de tempore, quo alter ex contrahentibus sciebat, vel scire poterat naufragium nauis, de stylo Mercatorum non obligat assecurationem: nam quando dolus versatur circa causam finalem contractus nullus est. *Rota in vna Anconitana assecurationis nauis Lunae* 4. *Maii* 1602. *coram Ludouisio.*

Vide quae dixi de Assecuratione lib. 3. Institutionum Ciuilium tit. 21. num. 19. Vbi ex Bonac. quod ad Assecurationem requiruntur tria. 1 Iustum pretium. 2. Quod Assecurator sciat, vel admoneatur de veris periculis; Quod res assecurata reuera existant in periculo.

ASSENSVS REGIVS.

Bona. Episcopus.

ASSIGNATIO. Actio.

ASSISTENS.

Archidiaconus, Augustiniani, Decimae, Episcopus Generalis.

† Cum Episcopo placuerit cantare Missam, vel alias solemnes functiones peragere extra suam Cathedralem, non potest cogere Capitulum ad assistendum, 1612. *Nardo* 25. *Septemb.* 89. *Per fontioni fatte nella Chiesa de' Carmelitani.*

Sacra vero Concilii Congregat. 22. Martii 1588. declarauit, teneri Capitulum dare Assistentes Episcopo solemniter etiam extra Cathedralem celebrante Missas, vel Vesperas, vel ordinationes, etiamsi male faceret contra Tridentini praeceptum illis diebus Cathedralem deserendo.

Super quo tamen notandum primo, quod haec duo decreta non sunt contraria: quia Congregat. Concilii loquitur de duobus, vel tribus Assistentibus, Congregatio vero Episcoporum de toto Capitulo.

Notandum secundo, decretum etiam S. C. Concilii, quod Capitulum debeat dare assistentes Episcopo solemniter celebranti extra Cathedralem, intelligi modo celebret in Ciuitate, vel Suburbijs; secus si aliquo dioecesis loco. Praeterea etiam in Ciuitate, vel Suburbijs Episcopum debere rationem habere, tum distantiae, tum decentiae loci, vt eadem declarauerat 15. Martij 1584.

Notandum tertio, quod eadem in vna Ianuen. 5. decreuit, debere Episcopum vltra distributionum amissionem, constituere in Canonicos ipsi solemniter celebranti assistere recusantes, poenam aliquam pecuniariam, vel suspensionis ad tempus, vt ejus metu muneri suo satisfacere compellantur.

Notandum quarto, quod dignior ex Canonicis, vel Dignitatibus in Ordine Presbyterali constitutus, assistit paratus Episcopo celebranti Vesperas, vel Missam solemniter. Episcopo vero non celebranti, sed praesenti cum Pluuiali, & Mitra, non ille primus, sed alter immediatè ei proximus assistet sine pluuiali, prout, & duo Canonici Diaconi assistentes. Cũ vero Episcopus non est in duobus pluuiali, & Mitra, nulla fit ei assistentia,

nec à Diaconis, nec à Presbytero Canonicis, vel Dignitatibus, sed seruiunt ei Cappellani. Ex S. C. C.*

ASTROLOGVS. Restitutio.
ATTENTIO. Intentio.

AVARITIA.

Est *vitium* inclinans ad inordinatum Appetitum pecuniæ; & habet septem filias, quæ sunt.

I. *Duritia cordis*, quæ est vitium à compassione Pauperum auertens.

II. *Inquietudo mentis*, vitium, ab ordinata quiete animum auertens.

III. *Violentia*, ad vim inferendam animum inclinans.

IV. *Fallacia*, inclinans ad decipiendum verbis.

V. Et si iuratis, *Periurium*.

VI. *Fraus* ad decipiendum factis quo ad res.

VII. *Proditio* vero quoad Personas. *Nau. cap.* 22. *n.* 69. *&* 75.

AVDITOR.

Auxilium, Debitor, Episcopus, Iudex; Punctator.

1 Auditores *Cameræ* fructus, & distributiones in absentia consequuntur ex priuilegio Clem. VII. *Barbosa alleg.* 53. *num.* 155.

2 Auditor Cameræ, & quiuis alius Iudex Romanæ Curiæ, non potest hodie cognoscere de causis externis in prima instantia; nec monitoria concedere ad extrahendas Partes à suis domiciliis. *Barbosa alleg.* 81. *num.* 3.

Neque de consensu Ordinarii. Tum propter præiudicium Iurium Metropolitani; tum ne subditi vexentur inuiti, 1613. Lecce 30. Iul. 65. 13. Aug 72.

Et si concedat, debet illa reuocare absque citatione Partis, tanquam concessa de facto, 1622. Terracina 2. Septemb. 104.

Fallit tamen I. quando quis vellet impedire, ne quis per Breue Apostolicum Beneficij possessionem acciperet; quia tunc Auditor Cameræ est Iudex competens etiam in prima instantia. *Barbosa ex S. C. num.* 12.

Etiam in causis Beneficiorum reseruatorum, *num* 17.

Fallit II. In causis Camerali obligatione vallatis. *Idem num.* 11. Infra v. Obligatio.

3 Auditor Cameræ inhibere non potest Episcopo, ne procedat contra Curatum non residentem, neque Ordinario præcipere, vt admittat resignationem, 1613. aliqui 16. Iul. 64. 1645. 7. Dec. 26.

4 Nec absoluere iuste excommunicatum ab Ordinario, puta quia non paruit præcepto Paschalis, neque cum præfixione termini ad parendum, 1652. Bouino 7. Iun. 5.

† Super qua materia dubitatum fuit primo an in Tribunali A. C. & in alijs Tribunalibus Curiæ Romanæ, possint concedi Inhibitiones, seu Monitoria cum absolutione, etiam cum reincidentia, vel ad cautelam, excommunicatis per Episcopos vel alios Ordinarios, ex causa violatæ Iurisdictionis Immunitatis, vel libertatis Ecclesiasticæ appellantibus, vel alias recurrentibus ad supradicta Tribunalia?

Secundò. An in causis, quæ agitantur in supradictis Tribunalibus Curiæ Romanæ, possit recursus haberi ad S. C. super immunitate, & controuersiis iurisdictionalibus super resolutione vel declaratione, an sit, vel non sit commissa violatio Iurisdictionis Immunitatis vel libertatis Ecclesiasticæ, & an sit locus reintegrationis huiusmodi violationis, & interim debeant dicta Tribunalia supersedere vsque ad resolutionem, seu declarationem eiusdem S. C. illamque sequi, & exequi.

Die 4. & 11. Augusti 1626. Dubiis supradictis cum interuentu omnium Eminen-

nentissimorum DD. Cardinalium, & Reuerendissimorum Prælatorum deputatorum, mature discussis, ac rationibus hinc inde deductis diligenter ponderatis, vnanimi consensu omnes censueuerunt. Quo ad primum, Tibunal A. C. nec non alia Tribunalia supradicta non posse huiusmodi absolutiones concedere, etiam cum reincidentia, vel ad cautelam.

Quo verò ad secundum, licere Partibus ad dictam Congreg. vt supra recurrere, & interim supradicta Tribunalia expectare debere resolutionem, seu declarationem, & illam omnino sequi, & exequi.

Sanctissimus approbauit 5. Sept. 1626.

Et in Congregationibus habita 27. Augusti 1650. nemine dissentiente, resolutum fuit, A. C. debere decreta ut supra edita omnino obseruare, ac præcipere, vt à suis Ministris, & Officialibus exactè obseruentur.

Super verò huiusmodi appellationibus, & inhibitionibus dictum fuit, in Tribunali A. C. posse quidem concedere Monitoria & Inhibitiones ijs, qui ab Episcopis vel ab alijs Ordinarijs declarati fuerint excommunicati ob violatam iurisdictionem, libertatem, vel immunitatem Ecclesiasticam, & ad Sedem Apostolicam appellarunt, cum ab huiusmodi declaratione, nisi excessus sit notorius, detur appellatio ad utrumque effectum, & A. C. sit Iudex ordinarius quarumcumque Appellationum, quæ à sententiis per Ordinarios latis, etiam extra Statum Ecclesiasticum, ad eamdem Sedem interponuntur: sed non posse eos absoluere etiam cum reincidentia vel ad cautelam obstante decreto hac de re edito, & à f. m. Vrbano VIII. confirmato, quod S. C. seruari mandauit. *Refert Fagnan. c. Per tuas. De sent. excommun. num.* 33. *&* 47.

5 Auditor Cameræ est Iudex competens causarum quorumcumque Prælatorum Officialium Romanæ Curiæ Oratorum, Curialium, Notariorum Cameræ, & familiarium eorumdem; Campsorum, & Mercatorum, ac pensionum, quamuis solutio alibi facienda esset. Est insuper executor omnium litterarum Apostolicarum: vbi quidem nullus alius est deputatus executor, solus ac priuatiue; vbi verò deputati sunt alij, cumulatiue. Remissorias, & compulsorias dat, Monitoria ad partes decernit Censuras promulgat, ac solus cognoscit de causis, & litibus ortis vigore obligationis Cameralis, & potest in partibus citare in prima instantia, non obstante decreto Concilii sess. 24. cap. 20. Pius IV. Const. 33. *Ad Eximiæ.* Pauli V. Const. 28. *Eximia.* Sac. Episcoporum Congregatio in vna Pistorien. 18. Apr. 1595.

In Beneficialibus tamen Auditor Cameræ nullam iurisdictionem habet. *Rota in vna Nullius Beneficii* 28. *Maii* 1603. *coram Ludouis.*

Nisi propter executionem litterarum Apostolicarum vt supra. *Tiber. pract. iudic. lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 2.

6 Citationes, Monitoria, Mandata, & quæcumque aliæ expeditiones, ab A. C. concessæ; siue in Romana Curia, siue extra eam exequenda sint, licet ante illorum executionem Auditorem ipsum, in amplissimum Cardinalium Collegium assumi, vel naturæ debitum persoluere contingat; nouus Auditor intimare, & exequi potest absque noua citatione. *Tiber. pract. iudic. lib.* 1. *cap.* 46.

7 Ordinarius quoque tenetur exequi Citationes, & Monitoria A. C. 1594. Pistoia 18. Apr. 113. 1602. Feltre 6. Augusti 86.

8 Auditor Cameræ inhibere non potest Metropolitano, ne se ingerat in causis suffraganei, vel subditorum eiusdem, tam motis, quam mouendis, 1655. Regio 17. Sept. 248.

AVGVSTINIANI.

Conuerſus, *Regularis*, *Tranſitus*.

1 IN *conſultatione* habenda bis in hebdomada per Generalem, & duos illi aſſiſtentes, vna cum Procuratore generali, quando Generalis in Vrbe commoratur, in euentu quo Aſſiſtentes ſint concordes, & in voto contrario Generali, ſuſpenditur executio voti Generalis, & cognitio deuoluitur ad Sacram Congregationem Regularium, 1628. 14. April. 131.

2 Iidem non poſſunt commendare aliquem Fratrem Vocalibus, & Officialibus Prouinciæ pro aſſequendo aliquo Officio, niſi de voto eiuſdem Congregationis ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda, ſuſpenſionis ab Officio, ac priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ; quas pœnas incurrit Generalis, etiam quando ſine licentia Papæ conſtituit Officiales abſolutos ſiue titulares. *Ibidem*.

3 Vicarius Generalis Auguſtinianorum Congregat. Lombardiæ, durat per biennium, & vacat per triennium, 1619. 26. Oct. 353.

4 Diffinitor in eadem Congregatione, qui prius Vicariatus Generalis officio functus fuerit, præfertur ceteris, licet profeſſione antiquioribus, & deputatur Præſes Capituli Generalis, 1652. 29. Ianuarij.

5 Capitulum dict. Congregationis eſt, & vocari debet Generale. Gregor. XV. Conſt. *Onerosa* edita 21. Ianuarij 1623.

6 Inhibendum Fratribus Ord. S. Auguſtini, ſeu alterius, ne geſtent habitum in materia, & forma ſimilem habitui Fratrum Reformatorum, ſeu Diſcalceatorum eiuſdem Ordinis, 1637. 23. Ianuarij.

7 Adrianenſes geſtare poſſunt Cappam nigram ſtrictam, cum manicis ſtrictis, & Caputio rotundo breuique, de panno charbaſcio, necnon pallium breue pectori colligatum, Sandaliaque cum pedibus nudatis, & barbam prolixam, 1638. 17. Dec. 490.

8 Sacra Rituum Congregatio, &c. Citatis, & auditis partibus cenſuit, Imagines S. Aug. S. Nicolai de Tolentino & aliorum Sanctorum eiuſdem Ordinis S. Auguſtini, impreſſas, ſeu depictas à Fratribus Diſcalceati eiuſdem Ordinis, cum habitu, quo ipſi Diſcalceati vtuntur, ſuſpendendas, & abolendas eſſe, &c. 19. Dec. 637.

Sanctiſſimus confirmauit 23. Ianuarii 1638. incipit: *Exponi nobis*.

AVIS. Animal. 3.
AVXILIVM. *Gratia Diuina:*

1 PRo *ſubuentione* Parentum, & ſtrictorum conſanguineorum conceditur applicare, vel etiam quærere eleemoſynas, etiam Miſſarum, 1595. Mercede 10. Dec. 22. 1633. S. Baſilio di Spagna 11. Nou. 377. 1638. Min. Oſſ. Rif. 17. Sept. 340. 1597. Breſcia 25. Iun. 69.

Etiam Cappellaniæ, 1592. Squilace, 24. Martii 124.

Etiam Iuſpat. recipiendi, 1625. Sanctiſſima Trinità 18. Ianuarii 12.

Et curam Animarum, etiam extra Clauſtra, exercendi, 1649. Serui 19. Nou. 3.

Et aſſignatur Conuentus Patriæ, vel alius, vbi Parentes degunt, 1646. Carm. 15. Iun. 1. &c.

2 Superiores curam habere debent Parentum eius Religioſi, qui pro adimplendo quarto voto accedit ad Indias; 1649. Benedittini in Portogallo, 29. Ian. 12.

3 Decreta commendatitia, ad hunc effectum à S. C. concedi ſolita, non deſinunt eſſe Superioribus arbitraria ex eo, quod A. C. ſuper ijs Monitorium expediuit, 1649. 3. Decembr. 8.

BA-

B

BACVLVS.

1 Baculi Pastoralis significatio his versibus continetur.

In Baculi forma Præsul datur hæc ibi norma.
Attrahe per primum, medio rege, punge per imum.
Attrahe peccantes, rege iustos, punge vagantes.
Attrahe, sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta.

Glossa vt infra num. 2.

De vsu Baculi Pastoralis, vide Cærem. Episcop. lib. 1. cap. 17.

2 Romanus Pontifex non vtitur Baculo.

I. Propter historiam; quia S. Petrus Baculum à se remouit, & suo Discipulo dedit, vt eius tactu resuscitaret Collegam mortuo, quem cum eo direxerat in Germaniam, & ille postea Discipulus, qui Baculum receperat à Petro, factus est Episcopus Treuerensis; vnde in diœcesi Treuerensi Romanus Pontifex vtitur Baculo.

II. Propter mysticam rationem: quia baculus habet in summitate quamdam recuruationem, quasi ad trahendum, quod non est necessarium Romano Pontifici; quia cum Ecclesia non possit esse nulla, non potest ab illo finaliter diuertere.

III. In signum, quod Romanus Pontifex non habet coarctatam potestatem: id quod curuatio Baculi significat.

IV. Quia per Baculum significatur coërctio: & ideo alii Pontifices recipiunt à suis Superioribus Baculos, quia potestatem ab homine recipiunt. Romanus verò Pontifex non vtitur Baculo; quia potestatem recipit à solo Deo. *glos. cap. vnic. §. Vngitur, vers. Propter historiam Circa fin. de Sacra vnct. S. Th. suppl. quæst.* 40. *art.* 7. *ad* 8.

BALDACHINVM. *Abbas.*

1 IN *Ecclesia* nullus, neque Dominus loci, præterquam Episcopus potest erigere; & Episcopus omnibus Sacrorum Canonum remedijs huiusmodi baldachinum omnino remoueri facere debet. *Sacra Episcop. Congregatio in vna Boianen.* 12. *Ian.* 1618.

Etiam si Episcopus esset Absens, 1594. Milano 2. Aug. 216.

2 Episcopus erigere potest baldachinum, etiam in Ecclesiis Regularium, quando ibi de iure, vel consuetudine functionem aliquam Pontificalem etiam cum solam cappa facere debet, 10. *Iun.* 1603. *fol.* 43. Decretum integrum retuli in Can. lib. 3. tit. 31. De Regul. n 44.

BALNEVM. *Clausura.*

1 ORdinario, qui prius prohibeat Regularibus, ne accedant ad balnea: postea eos, si ibi nudi inueniantur, carcerari mandet 1603. S. Agostino 4. Aug. 60.

2 Monialibus Italiæ regulariter negatur licentia eundi ad balnea, 1581. Pisa 20. Ian. 86.

BANNITVS. *Furtum.*

1 BAnniti, qui per litteras, vel Nuncium comminantur hæredibus occisorum, vel offensis, aut consanguineis eorum, vt ab eis pacem extorqueant, & qui tales litteras, vel ambasciatas defecerunt, crimen læsæ Maiestatis, ac rebellionis incurrunt. Innocentius Octauus, const. 14. *Licet ea.*

2 Bannitorum, & Sicariorum receptatores, non excusantur prætextu consanguinitatis, & non dolosæ receptationis. Sixt. V. const. 6. *Hoc nostri.*

Et Regulares incurrunt pœnas priuationis officiorum, vocisque actiuæ, & passiuæ, 1603. Bertinoro, 27. Oct. 81.

3 Banniti, & alij facinorosi non possunt in Ecclesijs, tam sæcularium, quam Regularium, vltra triduum permanere. *Ex decreto Sacræ Congreg.* 1627. *Vt dixi lib.* 1. *inst. Imper. tit.* 8. *de his, qui sunt sui n.* 36. §. 12.

4 Bannitorum, & facinorosorum gratiarorum consanguinei in proximiori gradu, coguntur cauere de se repræsentando pro ipsis. *Clemen. VIII. const.* 15.

5 Barones, & vniuersitates Status Ecclesiastici, non custodientes vias, & territoria à Bannitis, tenentur resarcire damna spoliatis, Pius V. const. 10. *Ex supernæ*. Sixtus V. const. 6. *Hoc nostri*.

BAPTISMVS.

Circumcisio, Dimissoriæ, Hæresis, Mors, Pœnitentia, Vsura.

1 Forma. Baptismus collatus in nomine Sanctissimæ Trinitatis non expressis personis, vel in nomine Christi tantum, non est validus; vt hodie docent communiter Doctores licet affirmatiuam quoque probabilem censeat Bellarminus. *De quo latè dixi in Collect. ad Matth.* 28. 19. 17. *& seqq.*

At Baptismus collatus sub hac forma *Ego te baptizo in nomine Patria, & Filia, & Spiritua sancta*, valet. cap. Retulerunt 86. de consecr. dist. 4.

Et eadem ratione ordinatus sub hac forma: *Accipe potestatem*; *Offerri Sacrificium*, *&c.* pro *Offerre*. Arg. ex ijs, quæ tradit Bonacin. de Sacrament. disp. 1. qu. 2. pun. 1. numer. 20. *Vide infra verbo Ordo n.* 1.

Item baptizatus Italice sub hac forma: *Io te battezzo col nome del Padre, del Figliuolo, e dello Spirito santo*, est procul dubio valide baptizatus, nec est iterum, neque sub conditione rebaptizandus.

I. Quia particula *in* potest omitti absque eo, quod Sacramentum inualidum efficiatur: immo nec baptizans reus fiat mortalis culpæ, propter leuitatem materiæ. Ergo multo magis mutari in particulam *cum*; quia non mutatur sensus formæ, *Bonacin. de Sacrament. disput.* 2. *quæstion.* 2. *punct.* 4. *numer.* 16.

II. Quia controuersia tantum est, an valide baptizet, qui ter repetit nomen hoc modo: *Io te battezo col nome del Padre, e col nome del Figliuolo, e col nome dello Spirito santo*, quo casu Bonac. l. cit. num. 5. negat baptismum esse validum; quia non exprimitur vnitas Diuinæ essentiæ, & idem est, ac si diceretur; *nominibus*. Diana verò 2. tr. 17. ref. 15. affirmant, quod ter repetere idem nomen non officiat vnitati. Ergo quando semel tantum dicitur, nullum remanet dubium de validitate Baptismi.

† Remanet dubium de baptismo collocato sub debita forma, prolata tamen ab eo, qui non fundit aquam super quo die 30. Augusti 1636. fuit Congregat. in Palatio Eminentissimi D. Card. S. Sixti cui interfuerunt cum Eminentia Sua RR. PP. Horatius Iustinianus, Abbas Hilarion, P. Niger. P. Lucas Vadingus. P. Sanctorius Melphien. Ordin. Min. Strict. Obs. & P. Thomas de Afflictis Theatinus.

Proposito ergo dubio de Baptismo Georgianorum, qui fieri solet à duobus Ministris, vno aquam infundente, & alio formam pronunciante: quatuor ex Patribus fuerunt concordes, vel baptismum illum esse nullum ixta sententiam Diui Thomæ, Scoti, S. Bonauenturæ, & aliorum Theologorum, quæ est communis; vel saltem dubium: & propterea Georgianos omnes eo ritu Baptizatos, esse iuxta Ecclesiæ Catholicæ praxim sub conditione rebaptizandos.

Alij vero duo Patres, scilicet P. Niger, & P. Sanctorius, censuerunt prædictum Baptismum esse validum iuxta sententiam Caietani, Marsilij, & Paludani, licet hic postea subiunxerit,

xerit, tutiorem eſſe communem opinionem contrariam.

Primi quatuor Patres, vltra rationes, quas D. Thomas, & alij Theologi adducunt, pro eorum ſententia conſiderarunt.

I. Non conuenire in re tam graui recedere à communi opinione.

II. Cum agatur de ſalute Animæ, tutiorem opinionem eſse ſequendam.

III. Cum ritus Eccleſiæ tam Latinæ quam Græcæ in baptizando ſit antiquiſſimus, & per tot ſæcula continuo obſeruatus, exiſtimandum eſse illum ab Apoſtolis originem traxiſse: & conſequenter hunc ritum Georgianum eſse nouitatem, fortaſse à Neſtorianis introductam, qui vt Georgianos ſua hæreſi de duabus in Chriſto Perſonis inficerent, introduxerunt in Baptiſmo duos Miniſtros, vt duas eſse Perſonas in Chriſto facilius perſuadere poſsent.

Confirmatur hoc, quia Cardinalis de Vitriaco, qui ante 400. annos vixit, & de omnibus Orientalium Aſiæ populorum ritibus ſcripſit, de ritu huiuſmodi nullam facit, dum de Georgianis agit, mentionem.

IV. Quod tres Doctores allegati in contrarium ſententiam ſuam reſtringunt ad caſum neceſſitatis, qui longe diuerſus eſt à noſtro, & Suarez de eodem caſu neceſſitatis loquens *p.* 3. *tr.* 2. *ſect.* 3. *diſp.* 23. *§. Ad vltimam confirmationem*, dicit, melius eſse baptiſma hoc dubium quam nullum: data tamen opportunitate, ſub conditione reiterandum eſse.

V. Denique adduxerunt Cardinalem prædictum de Vitriaco, qui in hiſtoria Occidentali cap. de Baptiſmo ponens huiuſmodi caſum, tenet rebaptizandos eſse ſub conditione, qui præfato ritu baptizati fuerint.

Reliqui vero duo Patres vltra rationes, quas præfati tres Doctores ſuſtinentes Baptiſmi huiuſmodi validitatem adducunt, conſiderarunt.

I. Etiam in adminiſtrationes Sacramentorum probabilem opinionem, relicta Probabiliori, amplecti poſse.

II. In dubio Iuris non eſse reiterandum Baptiſmum, ſed declarandum ipſum dubium, an ſcilicet validus ſit; an vero inualidus Baptiſmus.

III. Poſse quidem, ſi ageretur de aliquibus Perſonis eo ritu baptizatis, opinionem Cardinalis Vitriaci practicari: ſed cum agatur de integro Populo, immo de numeroſa natione, eſſe omnino per Sedem Apoſtolicam dubium ipſum declarandum.

IV. Denique Baptiſmi huius validitas probari poteſt per Regulam: *Qui per alium facit, per ſeipſum facere videtur.* Quæ regula videtur habere locum etiam in Baptiſmo. Nam cum Io. 3. 22. dicat Chriſtum Baptizaſſe. *Poſt hæc venit Ieſus, & Diſcipuli eius in Terram Iudæam, & illic demorabatur cum eis & baptizabat*, & c. 4. v. 2. Chriſtum non baptizaſſe: Salmeron loca illa, quæ contraria videntur, concilians, dicit, Chriſtum reuera per ſeipſum non baptizaſſe, ſed per Diſcipulos ſuos. Sed & ipſe Euangeliſta clare loquitur. *Vt ergo cognouit Ieſus, quia audierunt Phariſæi, quod Ieſus plures Diſcipulos facit, & baptizat, quam Ioannes, quamquam Ieſus non baptizaret, ſed Diſcipuli eius &c.*

Ad hæc tamen primi quatuor Patres reſpondebant.

1 Opinionem Caietani, & aliorum ſupra allegatorum non eſſe probabilem contra communem tot tantorumque Doctorum.

2 Caietanum eiuſque Aſſeclas in caſu extremæ neceſſitatis loqui, qui non eſt caſus noſter, vt ex dubio propoſito manifeſtum eſt, & conſequenter pro opinione contra S. Thomam, & communem nullum reperiri Theologum, qui eam in noſtro caſu ſequatur.

3 Et denique cum Eccleſia in hac materia Baptiſmi non poſſit ſupplere, non conuenit periculo ſalutis æternæ tot homines exponere.

4 Etiam in dubio Iuris Ecclesiam obseruare praxim rebaptizandi sub conditione, vt patet ex Rituali Romano dum agit de infanti in digito baptizato.

5 Præterea non videtur Ecclesia Catholica habere fundamentum certum, quo possit huiusmodi dubium resoluere: nec enim omnia dubia semper resoluit, vt patet in articulo de conceptione Beatissimæ Virginis Mariæ & in articulo de auxilijs toties tempore Clementis Octaui exagitato.

6 Non esse faciendam differentiam in procuranda salute proximi, siue agatur de paucis, siue de multis. Immo quia de Populo, & integra natione agitur, satagendum esse, vt in securiori statu salutis omnes ponatur.

7 Præterea cum non Populus aut Natio Georgianorum, sed solum Missionarij petant dubij resolutionem, non debemus illam conturbare cum declaratione dubij sed sufficit Missionarios ipsos instruere de sententia, quæ hic creditur esse verior.

8 Regulam in contrarium allegatam non esse attendendam contra antiquam praxim, & ritum Ecclesiæ Catholicæ, & contra Concilij Florentini declarationem in instructione ad Armenos, secundum quam vnitas Ministri in baptismo requiritur, sicut etiam forma ipsa Baptismi manifestè indicat.

9 Nec responsio Salmeron conuincit, posse per duos Ministros administrari Baptismum: cum Christus Dominus concurrat, vt causa principalis ad baptismum, & semper possit dici: *Hic est qui baptizat*, vt S. Augustinus asserit: quod affirmari non potest de aliis Ministris.

Præterea non est simile: quia non asserit Euangelista, quod Christus proferret formam, & discipuli funderent aquam, qui est casus noster; sed discipuli faciebant vtrumque quisque in suo baptismo, sic iubente, seu mandante Christo Domino. Sed hoc modo etiam hodie certum est vnum idemque baptismum à pluribus Ministris administrari posse, quorum vnus sit physicus qui simul, & physicè abluat, & formam proferat; alter moralis, qui mandet siue concedat alteri, vt pro se baptizet.

Denique notandum, quod Baptismus collatus sub conditione, *si morieris*; vbi sic baptizatus superuixerit, sub conditione reiterandus. Ita sensit S. C. de P. F. 1638. vt in eius Actis ad 52. n. 34. *

2 Qui mutat formam ordinariam baptismi, grauiter puniri debet, licet mutatio esset accidentalis tantum, 1587. Piacenza 30. Iun. 152.

3 *Minister &c.* Adultus non baptizatus, in necessitate positus, si non inueniat, qui eum velit absque pretio baptizare, debet potius sine baptismo decedere: suppleretur enim ex baptismo Flaminis, quod ei ex Sacramento deesset *S. Th. 2. 2. q. 100. art. 2. ad* 1.

Quod tamen in similibus casibus possit dari pecunia, non pro Sacramenti pretio, sed pro redemptione vexationis, dixi lib. 4. Ciuilium, tit. 18. n. 26.

4 Curatus nihil petere debet pro administratione Baptismi, nec antea inuestigare, quid sibi donare velint *cap.* 101. Quicquid, 1. q. 1. 1582. Tropea 5. Iunij 77.

5 Curatus regularis debet iuxta solitum ad assistendum in Matrice benedictionis fontis accedere, indeque aquam accipere, proiecta in Sacrarium ea, quam ipse contra solitum benedixerat, 1625 Rimini 6. Sept. 215.

6 *Effectus*. Baptizans filium alicuius etiam in absentia Clerici, etiam in extrema necessitate, contrahit impedimentum dirimens. Si tamen Matrimonium esset iam contractum; petitionem debiti non impedit. *cap. Ad limina* 30. *quæst.* 1. *Nauar. cap.* 16. *num.* 34. Et hanc opinionem probauit S.C.C. 26. Sep. 1623

7 Baptizatus in ægritudine, qui ante

te nolebat baptizari contrahit irregularitatem, ab Episcopo tamén dispensabilem, vt latius dixi in Can. lib. 5. tit. 12. De homicid. n. 6. §. 12.

8 Baptizati Sclaui, si ad Conseruatores Almæ Vrbis pro libertate confugiant, libertatem consequuntur, & Ciues Romani, scilicet homines liberi, efficiuntur. *Pius V. const.* 17. Dignum & rationi congruum.

9 *Locus*. Papa concessit quibusdam Principibus, vt ad Patrini munus præstandum inuitati, baptismum ab ijsdem Ministris in Oratorio sui Palatij administrare facere possint, 1605. Modenæ 23. Maij 27.

† Petente Episcopo Sedunensi declarari sibi licere in Ecclesia sub Parochia Lucensi constituta, duodecim milliaribus distante, constituere fontem baptismalem non obstante c. 54. Plures, 16. q. 1.

Sacra Congregatio Concilij 17. Aug. 1626. respondit, Episcopum non posse constituere fontem baptismalem in dicta Ecclesia: sed illam, concurrente necessitate, seu incommodo propter distantiam Parochialis in nouam Parochiam constitui posse ad præscriptum c. 4. sess. 21. de reform. Cos. Card. de Torres.

Qua in Parochiam erecta, concedi solet in ea erecta fontis baptismalis ob distantiam alterius, etiam inuitis Parochis, 1648. Vrbaniæ 19. Iun. 4.

Nota tamen, quod per *d. c.* 4. *sess.* 21. *Concil. Trid.* non potest Episcopus eligere fontem baptismalem in Parochia filiali, ac propterea partem redditduum Matricis dismembrare, nouæque Baptismali applicare. C. C. Vrbinaten. 11. Iunij 1624.*

BARBA.

Barbam aut comam nutrire non debent Clerici. *cap. Clericus* 5. *De vita, & honest. Clericorum.*

Immo, si volunt, possunt radere to-

tam; nec id eis Episcopus prohibere potest 1580. Matera 3. Maij 93.

De quo latè vide Sixtum Senen. in Bibliotheca Sancta libr. 5. annotat. 244.

BARICELLVS.

1 Episcopi, cum sit de eius familia gaudet priuilegio fori. *Sacra Congregatio Episcop. vna Sorana* 25. *Apr.* 1614. De hac materia plenè dixi explic. 15. excom. Bullæ Cœnæ in Canonicis institutionibus.

2 Baricellus Episcopi debet stare sindicatui in eius tribunali: vnde in principio Officij de hoc cauere tenetur, 1615. Città di Castello, 14. Apr. 39.

Sicut etiam Satellites, & alij executores, 1651. Foligno 1. Septemb. 35. Assisi 1. Decembr. 6.

3 Baricellus satisfactus de competenti mercede pro captura personæ, vel pignorum, cogi debet ad restitutionem omnium rerum, & pecuniarum, quas Reus probauerit, sibi fuisse ablatas. 1615. Soana 11. Sept. 89.

Et executionis mercedem semel tantum habere potest: quare prima vice capere debet pignus debito æquiualens, 1615. Città di Castello 14. Apr. 39.

BARO. *Bannitus, Canonica Portio.*

1 Et *Dominus* dicitur ille, qui Ciuilem habet iurisdictionem, licet non habeat iurisdictionem Criminalem. Nam iurisdictio criminali, nec circa petitionem subuentionis siue Adiutorij, nec circa assecurationem per Vassalos faciendam, quicquam operatur. *Vinc. de Franc. decis.* 131. *n.* 3. & 4.

Et an Officiales Criminalis posit punire Ciuilem? Resp. quod sic in Regno, si excessus sint extra officium: alias sola Magna Curia. *Franc. decis.* 147.

Nam circa officium par in parem non habet imperium: licet sit decisum,

Iudi-

Iudicem criminalem esse digniorem, & præcedere ac interuenire authoritatemque præstare debere in parlamentis faciendis. *Franc. d.* 388.

Et quod Capitaneus iurisdictionis criminalis assistere potest in Concilio Vniuersitatis à latere dextero Capitanei iurisdictionis Ciuilis, *d.* 388.

Verum tamen scias, quod licet Criminalis Baro sit dignior; verus tamen Dominus Terræ, & Territorij est Baro Ciuilis: Criminalis vero dicitur habere iurisdictionem, quæ videtur cohærere officio circa criminum cognitionem *Frecc. de subfeud. auth.* 4.

Vnde Baro criminalis non iurat fidelitatem nec assecuratur à Vassalis: nec ei debentur adiutoria, cum non sit vere Dominus: nec poterit ibidem facere depingi sua Arma; cum Baro Ciuilis sit Dominus. Criminalis enim dicitur dominus in potentia tantum, si crimina fiant, & non alias *Frecc. auth.* 2. *n.* 2.

Item non potest peti demanium per Vassallos, quando venditur iurisdictio criminalis. *Franc. d.* 17. *n.* 14. *Capiblanc. in pragm.* 8. *par.* 1. *n.* 269.

2 Baro ciuilis petere potest adiutorium à Vassallis, non solum pro filia maritanda, sed etiam monachanda, secuta tamen professione. *Vinc. de Franc. decis.* 42.

3 Baro non potest creare officiales Clericos, vel alios Regi non subditos. *Pragm.* 1. *de Ecclesiast. personis Franc. decis.* 479.

Fallit in Baronia Ecclesiæ, quando consueta fuerit creare officiales Ecclesiasticos. *Sacr. Congregatio Episcop.* 1607. *S. Marco* 23. *Apr.* 28.

4 Barones non possunt iurisdictionem exercere per se ipsos. *Vinc. de Franc. decis.* 511.

BASILIDES. v. Hæresis.

BELLVM. *Seruus.*

1 Bellum quidem aut prælio suscipiendum Augustus omnino fore negabat, nisi cum maior emolumenti spes, quam damni metus ostenderetur. Nam minima commoda non minimo sectantes discrimine similes aiebat esse aureo hamo piscantibus, cuius abrupti damnum nulla captura pensari posset. *Suet. cap.* 5. *Vide Dian.* 6. *tr.* 4. *resol.* 7.

2 Belli tempore templis, & rebus sacris nulla iniuria debet inferri, Iure Gentium suadente. Vnde legati Atheniensium apud T. Liuium lib. 31. in Concilio Ætolorum quæruntur de Philippo Macedonum Rege sub his verbis: *Neque id sequeri, quod hostilia ab hoste passi forent. Esse enim quidem belli Iura, quæ vt facere, ita pati, sit fas. Sata exuri, dirui tecta, prædas hominum pecorumque agi, misera magis, quam indigna, patienti esse. Verum enimuero id sequeri, quod is, qui Romanos alienigenas, & Barbaros vocet, adeo omnia simul Diuina humanaque Iura polluerit, vt priore populatione eum infernis Dijs, secunda cum superis, bellum nefarium gesserit. Omnia Sepulcra monumentaque diruta esse in finibus suis omnium nudatos manes, nullius ossa tegi. Delubra sibi fuisse, quæ quondam pagatim habitantes, in paruis illis Castellis vicisquè consecrata, nec in vnam Vrbem quidem contributi Maiores sui deserta reliquerint. Circa ea omnia templa Philippum infestos circumtulisse ignes, semiusta, & truncata simulacra Deum inter prostratos iacere postes templorum.*

De Iure vero Canonico hoc, & aliquid amplius exigitur, vt ex cap. fin. de tregua, & pace, *Innouamus*, inquit, *vt Presbyteri, Monachi, Conuersi, Peregrini, Mercatores, Rustici, euntes & redeuntes, & in agricoltura existentes, & Animalia quibus arant, & semina portant ad agrum, congrua securitate lætentur.*

De

De Holoferne quidem legitur Iudith. 2.17. *Et post hæc descendit in campos Damasci in diebus messis , & succendit omnia Sata , omnesque arbores , & vineas fecit incidi*. Sed nullibi, quod Templa violauerit.

Verum hodie tempore belli non solum Ciuilia , & Canonica iura , sed etiam naturalia, & Gentium , ab ipsis quoque fidelibus lædi videmus.

3 In Bello non subordinata imperia valde damnosa. *Liu.lib.4.an.328.* Tres, delectu habito , profecti sunt Veios , documentoque fuere, complurium imperium bello inutile esse.

Vnde Romani tempore belli Dictatorem ad sex menses cum summa potestate, ac ingenti fere semper Reipublicæ bono, creare consueuerunt.

4 Tempore belli quid considerandum sit in castramentando , præsertim in locis iniquis , optimè describit T. Liuius lib. 35. *Erat autem Philopœmen* , inquit , *præcipuè in ducendo agmine locisque capiendis , solertiæ atque vsus: nec belli tantum temporibus , sed etiam in pace, ad id animum maximè exercuerat. Vbi iter quopiam faceret , & ad difficilem transitum saltem venisset , contemplatus ab omni parte loci naturam , cum solus iret, secum ipse agitabat animo; cum comites haberet, ab ijs quærebat ; si Hostis ab eo loco apparuisset ; Quid ; si à fronte ; Quid si à latere hoc aut illo ; Quid si à tergo adoriretur, capiendum consilij foret . Posse instructos recta acie, posse inconditum agmen , & tantummodo aptum viæ, occurrere. Quem locum ipse capturus esset, cogitando, aut quærendo exequebatur: aut quod Armatis, aut quo genere armorum, (plurimum enim interesse) vsurus . Quo impedimenta, quo sarcinas, quo turbam inermem reijceret : quanto ea, aut quali præsidio custodiret : & vtrum pergere , qua cœpisset ire via; an eam, qua venisset, repetere, melius esset. Castris quoque quem locum caperet, quantum munimento amplecteretur loci; qua opportuna aquatio, qua pabuli lignorumque copia esset; qua postero die castra mouenti tutum maximè iter, quæ forma Agminis foret . His curis, cogitationibusque ita ab ineunte ætate animum agitauerat ; vt nulla ei noua in tali re cogitatio esset*, &c.

† 5 Contra hostes licet vti insidijs exceptis ijs, ad quas cauendas nulla prudentia datur, puta veneno inficere puteos aquas, glandes, &c. *Herm. Melu. Theol.Mor.l.3.tr.4.c.1.ar.3.§.2.**

BENEDICTIO.

Abbas, Altare, Calix, Campana, Collegiata, Confraternitas, Conuentus, Episcopus, Oleum, Parochus, Pascha.

1 IN *Ecclesijs* Regularium , in quibus exerceri consueuit cura Animarum, benedicere Cineres , illosque fidelibus distribuere , pertinet ad Regulares, non ad Parochum, 1615. Fermo 3.Iul.83.§.1.

2 In benedictione fontis, quæ fit in Sabbato Sancto, seruetur consuetudo.

3 Confraternitates S. Monicæ non possunt per suos Cappellanos benedicere corrigias eiusdem S.Monicæ, & paniculos S. Nicolai : sed talis benedictio spectat ad Superiores eiusdem Ordinis , licet id fieret deuotionis tantum , non etiam Indulgentiæ lucrandæ causa 1622. Augusti 30. Decembris 233.1627.16.Iulij 328.

S. BENEDICTVS.

Caro, Officium.

1 REgula S. Benedicti, quæ secundū S. Greg. 3. Dial.est discretionis præcipua, sermone loculenta, obligat vt præceptum in ijs, quæ se habent , vt finis Regulæ, vt sunt vota essentialia; & in ijs , quæ necessaria sunt ad illum finem, vt substantialia Religionis , delatio habitus in publico, & similia . Aliæ vero exteriores obseruantiæ , puta silentij, abstinentiæ Regularis, &c. non obligant ad mortale. *S. Thom. 2.2. quæst.* 186.

186. *art.* 9. *Silu. v. Religio num.* 10.

22 Prohibitio Monialibus mutandi Ritum officij S. Benedicti, vel alium antiquum, sine licentia Sedis Apostolicæ 1614. Suizzeri, 14. Mar. 29.

33 Stante consuetudine, tolerari posse videtur, quod Moniales Ordinis S. Benedicti carnibus aliquando vescantur, 1614. Giouenazzo 26. Septembris 125.

Item tolerari, vel dissimulari debet, vbi Moniales S. Benedicti ab immemorabili tempore consueuerunt comedere carnes diebus communiter concessis, vti lineis indusijs, nec dormire vestitæ, vt earum Regulæ puritas requireret, 1581. Cortona 21. Februarij 44. 1583. Vicenza, 29. Mar. 78.

Nec prædictæ Moniales peccant vtendo indusijs ac linteis lineis contra Regulam, si adest vsus antiquus, præsertim immemorabilis 1602. Padoua 3. Decembris 82.

Nec recitando de sero Matutinum, 1603. Torcell. 27. Febr. 8. 22. Apr. 32.

4 Monachi S. Benedicti tenentur confiteri, & communiter semel in mense *Clem. Ne in agro. De statu Mon.*

Quod præceptum *concil. Trid. sess.* 25. *cap.* 10. extendi in constitutionibus ad omnes Moniales cuiuscumque Ordinis, per modum tamen admonitionis, iubet.

Quidam tamen dicunt, hoc præceptum esse contrario vsu abrogatum; quidam non esse obligare, nisi sub veniali; quidam vero non obligare eos, qui conscientiam peccati mortalis non habent. *Diana* 5. *tract.* 13. *resol.* 35.

5 Monachi S. Benedicti sunt exempti à iurisdictione quorumlibet Legatorum, ac Nunciorum, & Sedi Apostolicæ, immediatè subiecti per priuilegium Eugenij IV. & aliorum Pontificum. *Rot. apud Coccin. dec.* 83. *n.* 1.

BENEFICIVM ECCLESIASTICVM.

Absens, Ætas, Bulla, Canonicus, Clericus, Coadiutor, Collatio, Conuiuim, Dignitas, Doctor, Donatio, Ecclesia, Episcopus, Excommunicatio, Exemptio, Exilium, Filius, Fructus, Graduati, Græcis, Hæres, Homicidium, Hora, Impedimentum, Irregularitas, Legatum, Legatus, Melioratio, Minor, Missa, Mors, Obedientia, Oeconomus, Officium, Ordo, Pater, Patronus, Pensio, Præbenda, Priuatio, Regularis, Rescriptum, Seminarium, Simonia, Spolium, Suspensio, Tutor, Vsusfructus, Et quæ dixi in explicatione Canonica lib. 3. *tit.* 5. *De Præbendis.*

QVid 1. *Beneficiorum* appellatione non veniunt manualia. Gonzalez ad *reg.* 8. *Cancell. glos.* 5. §. 6. *n.* 21. *Flamin. de confidentia quæst.* 18. *à n.* 6. *Moneta de distrib. p.* 1. *q.* 2. *n.* 12.

(Quod tamen datur in titulum vti vacans, non dicitur manuale. *Rota apud Ludouis. dec.* 48. *n.* 6.)

Neque etiam Vicaria temporalis ad nutum amouibilis; neque Præstimonia, aut Præstimoniales portiones, quæ in sola temporalitate consistunt, aut quæ non dantur in titulum perpetuum, neque habent annexum aliquod obsequium spirituale. *Barbosa de appellatiua verborum vtriusque Iuris significatione Appel.* 32. *n.* 4. 6.

Neque Canonicatus, & Præbendæ in odiosis, nisi alias prouisio frustraretur, vt quia in Ecclesia, in qua mandatur de beneficio prouideri, non essent, nisi Canonicatus, & Præbendæ. *Barbosa De potestate Episcopi par.* 1. *cap.* 12. *num.* 26. & 27.

2 Beneficium quodlibet præsumitur simplex, nisi contrarium probetur: ideoque de consuetudine residentiam non requirit. *Rota in vna Nullius Beneficij Veneris*, 28. *Maij* 1604. *coram Ludouisio*.

Vnde

Vnde narratiua, quod Beneficium sit simplex, non indiget iustificatione, eo quia de iure præsumitur. *Rot. apud Ludouis. decis.108 n. 13.*

3 *Collatio*. Beneficia non vacantia nemini concedi, vel promitti possunt *cap. Detestandæ. De concess. præben. in 6.*

Vacantia verò debent intra sex menses à die habitæ notitiæ, vel quo potuit haberi, computandos, personis idoneis conferri: alioquin ius Capituli deuoluitur ad Episcopum, & e conuerso, & omnibus negligentibus, ad proximum Superiorem *cap. 2. De concess. præben. c. 3. De supplen. neglig. Prælat.*

Sacra tamen Episcoporum Congregatio rescripsit Archiepiscopo Creten. deuolutionem propter negligentiam Ordinarij fieri hodie ad Sedem Apostolicam, non amplius ad Metropolitanum, 2. *Maij* 1601. forte propter const. 33. Pij V. quæ incipit: *in conferendis*.

Excipienda sunt beneficia vacantia per resignationem, quæ debent expediri, vt dixi *in Can. lib. 3. tit. 5. De Præben. n. 43. §. 36.*

4 Episcopus habet sex menses ad conferendo beneficia, etiam curata: nisi ad alios spectet collatio; quia tunc non habet, nisi quatuor menses ad faciendum concursum. *Barbosa alleg. 58. num. 3.*

Et si sunt resignata, dic vt in Can. *lib. 3. tit. 5. De præben. n. 43. §. 36.*

5 Episcopus confert beneficia spectantia ad collationem Regularium, vt supra num. 3. negligentium, auctoritate sua, nisi sint exempti; alioquin vt Delegatus Sedis Apostolicæ, sæcularia sæcularibus, & Regularia Regularibus. *Clem. De suppl. neglig. Prælatorum.*

6 Beneficiorum collatio est iurisdictionis voluntariæ: ideoque quantum est ex se, potest extra territorium exerceri, nisi aliud impediat, *vt notatur in c. 1. de instit. lib. 6.*

7 Beneficium ingredientis religionem, intra probationis annum, nisi de Beneficiati consensu, non est alicui conferendum, *cap. Beneficium 4. De Regul. in 6.*

An autem interim Nouitius lucretur fructus, *dixi in Can. l. cit. n. 4.*

8 Beneficij collatio facta à Papa non valet, nisi de eius vero valore mentio habeatur iuxta const. Pij V. *Rodriq. 2. par. cap. 21. n.6.* Vbi ait, renunciationes Beneficiariorum in fauorem Pensionariorum iuxta quod conuenerunt factas valere; quia ipsi consentiunt in suum præiudicium.

In Beneficiis tamen curatis debent remanere centum pro rectore: alioquin Bullæ censetur subreptitiæ. Nisi quando renuncianti assignarentur 36. ducati annui alimentorum nomine: hæc enim summa solebat assignari licet non remanerent centum pro Rectore. Sed hæc praxi fuit sublata ab Innoc. X. fel. rec.

9 Beneficij Collatio facta à Sede Apostolica, vel Legato eius, non valet, nisi de beneficio, quantumuis modico, quod impetrans prius obtinebat, mentio habeatur. Nisi motu proprio (quod tamen non præsumitur, nisi exprimatur) fuerit collatum beneficium, *c. cum teneamur 6. de præben. c. Si motu 23. eod. in 6. Clem. Et si Apostolicæ, & ibi glos. verbo facta. De offic. Ord.*

10 Beneficium vel Ordo conferri non potest Inquisito, vel infamato antequam se purgauerit *c. Tantis & 1. dist. c Omnipotens 4. de accus. infra verbo Clericus n. 39.*

11 Beneficium scienter conferens inhabili, censetur cum eo dispensare si potest. *Vide Bonac. tom. 2. de legib. disp. 1. quæst. 2. punct. 3. n. 8.*

Quidam hoc concedunt de Papa, non autem de Episcopo. *Innoc. in capit. Diuersis fallaciis 5. De Cler. coniug. & in cap. Veniens. De filiis Præsbyt. Nou. c. 25. num. 74.*

Papa tamen per reg. 52. Cancell. non vult alicui tacitam dispensationem suffragari,

fragari, sed expressè peti, & super ea speciales litteras expediri.

12 Episcopus non potest Ecclesiastico beneficio indignum iudicare eum quem ad Ordines admisit. *c. Accepimus*, 13. *De ætate*, *& qualit.*

Intelligendo de Beneficio simplici, & nisi Clericus post ordinationem sit moribus lapsus.

13 Beneficii collatio, facta publico Aleator est inualida. *Arg. c. Inter dilectos*, 11. *De excess. Prælat. Rota in vna Pampilonensi coram Aldobrandino dec. 526. Riccius resol.* 119. *n.* 1.

Ratio est, quia publicus Aleator est infamis: & infamis est irregularis. Beneficij vero collatio facta irregulari, nulla est *glos. cap. penult. verbo Ad aleas. De vita, & honest. Cleric. Bonac. de censur. disp.* 7. *q.* 3. *pun.* 1. *n.* 11.

14 An si Defunctus statuit, Beneficium esse Sacerdotale, possit Ordinarius ex iusta causa pro vice alterare legem defuncti, ac in eo non Sacerdotem instituere, tam affirmatiua, quam negatiua probabilis: *vt latius dixi in d. tit. de præben. n.* 35.

15 Ordinario pro collatione beneficiorum, tam in vim litterarum Apostolicarum, quam auctoritate ordinaria in suis mensibus facta, nihil recipere potest pro se, vel Vicario. Notarius autem pro carta, Scriptura, sigillo, & quolibet alio iure, quod ad eum spectaret, non amplius quam vnum ducatum de camera, secundum quod resoluit Sacra Concilij C. 1577. Piacenza 25. Ian. 20. 3. Sept. 8. 1594. Recanati 10 Ian. 20. §. 4.

Et pro decretis prouisionum in forma *Dignum* à Notarijs potest exigi merces congrua, ab alijs minimè, nisi modicum quid, ratione sigilli iuxta Prouinciæ consuetudinem, 1591. Auersa 22. Ian. 214. §. 3.

16 *Reseruata* Beneficia multa sunt, quæ cum vacant, non possunt nisi per Sedem Apostolicam conferri.

I. Beneficia vacantia in Curia, seu

apud Sedem Apostolicam, *c.* 2. *De præben. in sexto.*

Non solum per obitum, sed etiam per resignationem, & etiam in locis vicinis ad duas diætas. *Barb. alleg.* 57 *n.* 21. & 22.

Beneficia tamen eorum, qui Curiam non sequuntur, nec Curiales existunt, licet in Vrbe degant ratione domicilij, vel originis; non dicuntur in Curia vacare, 31.

II. Beneficia vacantia, Sede Episcopali vacante, reseruauit Pius V. const. 55. *Sanctissimus*,

Apostolica verò Sede vacante, Parochiales Ecclesiæ possunt conferri per Ordinarios, licet vacauerint ante mortem Pontificis, si non disposuit de eis, *cap. si Apostolica* 35. *de præben. lib.* 6.

Si tamen Ordinarij, Sede vacante non conferant, non possunt eas amplius conferre quia nouus Pontifex in crastinum assumptionis suæ illas de nouo reseruat in Regulis Cancellariæ.

III. Beneficia vacantia propter crimen hæresis *Pius V. const.* 29. & 36.

IV. Beneficia Germaniæ in mensibus Ianuarij, Maij, Iulij, Septembris, & Nouembris. *Barbos. alleg.* 54.

V. Beneficia vacantia propter delictum offendentis eos, qui litigant in Romana Curia, vel eorum Iudices, Aduocatos, & Procuratores. Alex. VI. const. 11. *In eminenti.*

VI. Beneficia illorum, qui pro alijs examini se supponuntur.

VII. Beneficia eorum, qui annuas pensiones offerunt pro consequendis beneficijs.

VIII. Beneficia eorum, qui impetrant beneficia pro alij intentione simoniaca, vt ab illis aliquid recipiant.

IX. Beneficia eorum, qui impetrant beneficia etiam pro se ipsis, cum animo postea illa resignandi Paulus IV. *vt dixi de Præben. n.* 7. §. 8.

X. Beneficia eorum, qui habitum cleri-

clericalem intra Ciuitates, & oppida non deserunt. *ex Sixt. V. dixi in §. 9.*

XI. Beneficium obtinens, si aliud incompatibile habeat, intra duos menses à die habitæ possessioni secundi, vel quo potuit haberi, primo cedere tenetur in manibus Romani Pontificis, alias vtrumque vacat, & dispositioni Apostolicæ reseruatur. *Concil. Trid. sess. 24. c. 17. Barbosa alleg. 77.*

Circa quod nota primo, quod licet Episcopus non possit conferre aliud beneficium habenti vnum, vel plura sufficientia, potest tamen habenti sufficientes pensiones: & in iudicanda Beneficii sufficientia non debet haberi ratio bonorum patrimonialium. *Barbos. alleg. 62. n. 6. 7. & 11.*

Nota secundo, quod Episcopus dispensat, vt quis habeat plura beneficia difformia sub eodem tecto, si vnum non sufficiat; non tamen nec conformia, nec alias, *Idem à num. 12. vsque ad 16.*

Nam plura beneficia conformia sub eodem tecto sunt incompatibilia, & etiam difformia, vltra duo. *Garz. 11. c. 15. §. 3.*

Si tamen sit Ecclesiæ consuetudo, vel Statutum, vel Episcopus expressè dispenset, potest quis obtinere duo beneficia conformia sub eodem tecto, si alterum non sufficiat. Ad tria vero sub eodem tecto quantumuis difformia, vel insufficientia, Episcopus dispensare non potest. *Sac. Congr. 2. Nou. 1607.*

† Sed prædicta non videntur ex omni parte subsistere posse. Nam sacra Congregatio Concilij, Cum fuisset ab ea quæsitum, an si quis tres Capellanias sub eodem tecto vniformes per annum ex collatione Episcopi retinuerit incidat in priuationem omnium ipso iure, non obstante Episcopi dispensatione? In vna Caurien. respondit, incidere.

Immò si quis habeat vnum beneficium simplex sufficiens, & adipiscatur pacificam possessionem alterius simplicis sufficientis, primum vacat ipso Iure, ex ead.

Eadem vero est ratio de pluritate beneficiorum liberorum ac Iuspatronatus. Et si quis retinet plura sufficientia, vel alias incompatibilia beneficia, in foro conscientiæ est priuatus ipso iure, licet in foro exteriori requiratur delaratoria. Ex eadem in Abulen. ad 7.

Item licet Canonici, vel Curati possint habere alia Beneficia tenua sub eodem tecto 1602. Messina 22. Ian. 11. Duæ tamen Cappellaniæ, licet insufficientes, non possunt obtineri sub eodem tecto: quia sunt beneficia conformia: sicut nec duo Canonicatus licet in Collegiatis. Ex Congreg. Conc. 9. Septemb. 1594.

Nisi secus in fundatione cautum esset: nam tunc cessare ratio, ne diminuatur Diuinus cultus; quia Testator aliter beneficium non fundasset. 5. Sept. 1602. *

XII. Beneficia Vacantia per assecurationem incompatibilium obtentorum à Sede Apostolica reseruantur, etiam si ante assecurationem resignata, vel remissa fuerint. Ex Reg. Cancell. *Barbosa alleg. 82. & 83.*

XIII. Episcopatus, & Superiores Ecclesiæ ac omnia Monasteria virorum, valorem annuum ducentorum aureorum excedentia, reseruantur, vt tollantur discordiæ; quæ quotidie oriebantur ex electionibus, a Capitulo, & Canonicis, vel Monachis factis, *ex 3. Reg. Bar. alleg. 84. & 85.* Quæ tamen Regula.

Limitatur primo non habere locum, quando Iuspatronatus horum ad aliquem Regem, vel Principem pertineret, etiamsi solum ex priuilegio, vel consuetudine competeret. Nam tali Iuripatronatui non censetur derogatum, nisi specialis de illo mentio fiat: vt patet ex recepta consuetudine totius Galliæ, Hispaniæ, & Lusitaniæ, vbi Reges præsentant ad Episcopatus. *Alleg. 86. 87. 88. Lauor. tit. 4. c. 15. n. 22.*

Li-

Limitatur secundo in Germania, vbi Canonici eligunt Episcopum secundum ius commune. *Laur. l. cit.*

XIV. Omnes Dignitates maiores post Pontificalem in Ecclesia Cathedrali, & omnes Dignitates principales Collegiatarum reseruantur ex 4. Regula. *Barbos. alleg. 94. & 95.*

XV. In noua Regula Cancellariæ reseruantur octo menses anni, scilicet Ianuarius, Februarius, Aprilis, Maius, Iulius, Augustus, October, & Nouemb. in quibus solus Papa beneficia tunc alias quam per resignationem vacantia, confert. *Rodriq. 2. par. cap. 61. num. 1.*

Exceptis beneficijs Iurispatronatus laicalis, vel mixti. *Rota apud Seraphin. dec. 1334. n. 6. dec. 1263. n. 2. dec. 1232. num. 5.*

Si vero Ordinarius resideat, acceptare poterit, Alternatiuam, vt Ianuarius spectet ad Papam, Aprilis ad Episcopum, & sic deinceps: & beneficium, quod in suo mense vacauit, conferre poterit etiam in mense Apostolico. *Barbosa alleg. 53. à n. 34.*

At si non resideat, huiusmodi Alternatiua gaudere non poterit, licet ex necessaria, & probatissima causa absit, immo licet per accidens reperiretur in diæcesi, si constet habere animum non residendi. *Rota in vna Eluen. Beneficij. Mercurij 30. Octobr. 1602. coram Ludouisio.*

Cardinalibus tamen Episcopis ex indulto speciali nulli sunt menses reseruati, *vt ex 9. Reg. Cancellariæ tradit Rota in vna Toletana Archipresbyteratus Lunæ 17. Martij 1603. coram Ludouisio.*

Quod amplia, vt si dimittant Episcopatum, retineat adhuc in Curia collationem beneficiorum vacantium mense Apostolico in Episcopatu dimisso. *Diana 5. tract. 2. resol. 14.*

Limita tamen primo, vt intelligatur solum de Episcopatu, vel Episcopatibus (si alter sit absque onere residentiæ, vt Ostien. Albanus, &c.) cui vel quibus actu præsunt, & præterea de illo tantum, cui proxime cesserunt. *Vrb. VIII. const. 60. Licet nullus.*

Limita secundo, quod quando Cardinales absunt à Curia, vel residentia sui Episcopatus, non possunt conferre beneficia, quæ spectant ad eos ratione Cardinalatus, vel Episcopatus, sed eorum collatio reseruatur Papæ. *Ex Reg. 8. Cancell.*

Limita tertio in Cardinalibus, qui nunquam fuerunt in Curia: nam hi tali indulto non gaudent. *Diana, resol. 97. n. 23.*

Limita quarto, quod possunt Cardinales Indulto nolle vti, sed mensibus Ordinariorum esse contenti. *Diana ibid. n. 18.*

XVI. Reseruantur Papæ beneficia Collectorum, & Subcollectorum Sedis Apostolicæ, item Cubiculariorum, & Cursorum Papæ; item Familiarium Papæ, & Cardinalium. *Ex reg. Cancell. dixi ibid. §. 15.*

XVII. Beneficium Curatum collatum contra formam Concilij, vt infra nu. 24. §. 37.

17 Prouisus ab Ordinario de beneficio reseruato, non tenetur ad restitutionem fructuum perceptorum ante motam litem, quando reseruatio non erat notoria nec inserta in corpore Iuris: quia talis non dicitur intrusus. Qui vero reuera est intrusus, tenetur ad restitutionem fructuum perceptorum ante motam litem. *Rota apud Ludouis. dec. 74.*

18 *Concursus* requiritur in conferendis Parochialibus, exceptis 18. casibus.

I. In vacatione Parochiarum Iurispatronatus, si vnus tantum sit præsentatus, non fit concursus: sed sufficit, quod præsentatus examinetur, & idoneus iudicetur ab Examinatoribus Synodalibus. Si vero plures sint præsentati, faciendus est concursus inter præsentatos tantum: Sicut etiam faciendus est concursus pro vna vice, si Iurispatronatus deuoluatur ad Ordinarium

narium propter negligentiam.

II. In resignationibus ad fauorem Tertij non fit Concursus.

III. In nulla permutatione requiritur Concursus In Parochijs tamen inæqualibus, vel in permutatione aliorum beneficiorum cum Parochijs, requiritur examen: Sed si Parochiæ sint æquales, nec examen.

IV. Abbatia Concursu non confertur etiamsi habeat Parochialem sibi à Papa accessorie vnitam.

V. Nec Dignitas aliqua, quæ Parochialem perpetuo vnitam habeat.

VI. Parochialis vnita Dignitati, vel Canonicatui.

VII. Beneficium Curatum, quod vere est Dignitas.

VIII. Dignitas habens curam Animarum in Collegiatis. Nec ad eam est necessarium examen, quale fieri solet in Parochialibus; puta quod quis examinetur à tribus Examinatoribus Synodalibus, &c. vt infra n. 19.

IX. Cura Animarum, quæ exercetur in Collegiata per Canonicos, vel Hebdomadarios.

X. Quando Parochialis Ecclesia est subiecta, vel annexa Monasterio, vel de eius Mensa.

XI. Vicariæ etiam perpetuæ Parochiarum vnitatum, nisi in Vicarius transferatur tota cura quo ad exercitium, & habitum. † Minorum tamen PP.S.C.C. die 14. Maij 1616. vnanimes censuerunt ex litteris Pij V. solum Curię exercitium fuisse translatum in Vicarium perpetuum priuatiue quo ad Capitulum S. Petri de Vrbe curam vero habitu penes idem Capitulum remansisse. Vnde non esset in similibus concursus faciendus, nisi in quibus disponit Pius V. puta Basilicæ Later. Vaticanæ, S. Mariæ in Via lata, &c. c. 3. 5. 10. §. 11. *

XII. Beneficia Regularia.

XIII. Prioratus Regulares habentes curam animarum, etiamsi sint soliti commendari sæcularibus.

XIV. In Parochiali, quam quis acquirat per regressum. *vt infra num.* 30. si eam vnquam possedit, nec examen est necessarium.

XV. Beneficia simplicia. *Sed hæc exceptio est impropria.*

XVI. Parochialis litigiosa.

XVII. Parochialis, quæ tam exigui reditus est, vt examen per concursum non ferat, vel nemo sit, qui velit examini se subijcere; aut apertas factiones seu diffidia, quæ in aliquibus locis reperiuntur, grauiores rixæ, vel tumultus facilè possent excitari.

XVIII. Quando approbatus, & electus per concursum non vult consentire pensioni à Papa imponendæ; tunc enim solet beneficium alteri conferri absque concursu cum derogatione tacita, vel expressa Concilij ob decretum irritans. *Ita in omnibus istis casibus referet decisum Barbosa alleg.* 60. *à n.* 18.

19 Si admittatur aliquis examinato non synodalis, tam infra, quam supra numerum trium, nullus est concursus, vt latius dixi *de præben. num.* 14. Vide Garziam par. 9. c. 2. n. 324.

20 Post decem dies, vel aliud in edicto præfixum tempus venientes, potest, sed non tenetur Ordinarius admittere. Si vero faciat concursum ante tempus præfixum, valet, nullo postea comparente. Sed si aliquis intra tempus veniat, est admittendus ad hoc, vt eius examen cum alijs conferatur, vel vt alij rursus euocentur. *Barbosa n.* 46.

21 Examen ad Parochialem nunquam potest omitti, vt latius dixi ibidem numer. 17. vbi subiecti formulam examinis per concursum ex Sac. Congreg. Concilij.

22 Minus doctus modo idoneus, cuius mores sunt noti, & approbati, præfertur doctiori, cuius vita ignoratur.

Item Dignus de gremio Ecclesiæ prefertur digniori extraneo.

Item, qui nullum habet beneficium habenti.

Item, qui dispensatione non indiget indigenti.

D Cen-

Censetur autem dignior, qui est magis aptus, & vtilis ad Ecclesiam, cui præficitur *S. Th. 2. 2. qu. 63. art. 2. Couar. reg. Peccatum par. 2. § 7. n. 4. ad medium v. Dignior vero Barbos. alleg. 60. num. 103.*

Alias tamen habuisse Parochialem non concludit, quod quis veniat propter hoc in concursu præferendus. *Rota in vna Beneuentana 13. Iunij 1590. coram Orano.*

Doctoratus verò qualitas magna est, cuius ratione cæteris paribus, debet quis in concursu præferri. *Arg. cap. 3. de Magist. l. Magistros 6. C. de Profess. & Med. Rota in vna Ciuitatis Castelli 6. Iunij 1589. coram Orano, & in altera Nullius Parochialis, seu Concursu 4. Decembris 1606. coram Ludouisio.*

23 Non potest aliquis appellare quo ad effectum suspensiuum à iudicio Examinatorum. *Rota in vna Nullius Concursus 4. Decembris 1600. coram Ludouisio. Barbosa alleg. 60. vt latius dixi in tit. de præben. num. 19.*

24 *Vacant* ipso iure beneficia multis modis, *can. 3. 5. 43.*

I Per mortem naturalem.

II. Per resignationem, seu renunciationem. *Infra num. 25.*

III. Per assecutionem alterius incompatibilis; *supra num. 16. § 11.*

IV. Beneficium Clerici minorum Ordinum nubentis vacat ipso iure constituti vero in sacris per sententiam. *Glos. cap. 1. de cler. coniug. Nauar. cap. 25. n. 120. Rodriq. 1. par. cap. 223. n. 1. Barbos. alleg. 57. à num. 202.*

V. Per ingressum Religionis, professione secuta, *supra num. 4.*

VI. Vacat Parochialis, si Rector, iusto impedimento cessante, non promoueatur ad Sacerdotium intra annum *cap. licet Canon. 14. §. Et infra annum. De elect. libr. 6.*

VII. Per translationem litteris ostensis Capitulo, vacat prima, *infra nu. 17.*

VIII. Si electus intra mensem non consenserit electioni, seu infra aliud tempus arbitrarium, si sine superioris licentia consentire non possit. *c. Quam sit De elect. in 6.*

IX. Si electus intra tres menses post consensum non petierit confirmationem. *Ibidem.*

X. Quando electus, vel præsentatus ante confirmationem, vel institutionem, per se, vel per alium, se iniecerit, vel administrauerit, etiam obedientiam præstando: dummodo id ex sola electione faciant absque alia Episcopi, vel Papæ licentia, *cap. 5. de elect. in sexto.* Isti tamen tres modi sunt improprij.

XI. Beneficia etiam simplicia, & pensiones vacant per assumptionem ad Episcopatum ablata facultate transferendi, statim, si per Romanum Pontificem assumatur, si verò per alios, non nisi secuta consecratione, vel elapsis tribus mensibus ad eam suscipiendam à Concilio sess. 23. c. 2. præfinitis, *c. Cum in cunctis 7. §. Cum vero de elect.* Vide in can. libr. 3. tit. 5. num. 43. §. 10. vbi latius.

XII. Beneficia illius, qui militiam sæcularem assumit.

XIII. Beneficia, & pensio illius, qui habitum, & tonsuram non defert *supra num. 16. §. 10.*

XIV. Per electionis cessationem.

XV. Per Postulationis repulsionem. *Isti duo modi sunt improprij.*

XVI. Per violentum ingressum in possessionum beneficij.

XVII. Per violationem sequestri impositi vigore sententiæ diffinitiuæ, in Romana Curia prolatæ, in causa beneficiali, super ipso beneficio, quod non fuerat antea per triennium pacificè possessum. *Clement. De sequestr. poss. & fruct.*

XVIII. Per non ostensionem tituli, seu dispensationis coram Ordinario, si requisitus fuerit, etiam post triennium quandocumque beneficia sunt incompatibilia, *c. Ordinarij 3. de offic. ord. lib. 6. Renouatum per Conc. Trid. sess. 7. c. 5.*

XIX. Per alienationem rerum ipsius beneficij absque debita solemnitate

extr.

extr. Ambitiosæ: De reb. Eccles. non alien.

XX. Si habeatur pro derelicto.

XXI. Propter crimen hæresis *supra n. 16. §. 3.*

XXII. Beneficium obtentum per preces Hæreticorum, *capit. 2. §. Ad hæc* De hæret. lib. *6.*

XXIII. Beneficium obtentum per simoniam realem: & obtinens efficitur inhabilis ad illud, & ad alia in posterum obtinenda, *cap. penult. de elect. B. Pius V cuius bullam refert: Bonac. de Simon. quæst. 7. pun. 2. diff. 1.*

XXIV. Beneficia, etiam antea ritè obtenta, committentium Simoniam confidentialem, *Pius IV. const. 85. B. Pius V. constit. 46.*

XXV. Beneficia, etiam antea ritè obtenta, per Simoniam commissam in electione Papæ. Ex bulla Iulij II. quæ incipit, *Cum tam Diuino.*

XXVI. Beneficia examinantium ad beneficia curata, si ab examinandis ante vel post occasione eius examinis aliquid etiam sponte oblatum accipiunt, etiam ante ritè obtenta, quæ dimittere teneantur etiam ante sententiam Iudicis, & ad futura efficiuntur inhabiles, non solum accipientes, sed etiam dantes, *Trident. sess. 24. de reform. cap. 18. vt caueant.*

XXVII. Propter crimen læsæ maiestatis.

XXVIII. Propter falsificationem litterarum Apostolicarum, *cap. Ad falsariorem 7. De crim. fals.*

XXIX. Beneficia percutientium Cardinales, & ad futura efficiuntur inhabiles; quod etiam ad filios, & nepotes extenditur, *cap. Felicis fin. de pœnis in 6.*

XXX. Beneficium occidentis, vel percutientis Episcopum eius loci, vbi beneficium habet, *Clement. de pœnis.*

XXXI. Beneficium occidentis Rectorem illius Ecclesiæ, in qua beneficium obtinet.

XXXII. Propter crimen Assassinij, *cap. 1. de homicid. lib. 6.*

XXXIII. Beneficium carcerantis Clericum ad hoc, vt beneficium resignet.

XXXIV. Exercentis publicè crimen Sodomiæ, *vide infra Sodomia*, B. Pius V. const. 72. *Horrendum.*

XXXV. Quando infirmus resignans non superuixit per viginti dies post præstitum consensum, *vt dixi in Cant. loc. cit. §. 35.*

XXXVI. Ob non publicationem resignationis intra tres menses, & vltra Montes nouem. *Ibid. §. 36.* ex const. 85. Greg. XIII *Humano vix iudicio.*

XXXVII. Beneficium Curatum, quando extra casus num. 18. relatos, confertur sine concursu B. Pius V. constitut. 33. *In conferendis*, 15. Cal. Aprilis 1566. quam retuli in Can. ibidem num. 19.

XXXVIII. Clericus fabricator, vel consentiens fraudis ad vsurpanda bona Ecclesiastica, priuatur ipso facto omnibus beneficijs, ad futura efficitur inhabilis, *Concil. Trid. sess. 22. c. 11.*

XXXIX. Beneficia, & quælibet gratiæ obtentæ in Romana Curia media promissione, vel datione: *Gregor. XIII. vt infra.*

XL. Beneficia, & officia dantium, promittentium, vel recipiendum aliquid pro gratia, vel Iustitia in Romana Curia; Consilium, auxilium, vel fauorem præstantium, idque scientium, & intra triduum non reuelantium: Gregor. XIII. constit. 24. *Ab ipso nostri Pontificatus initio.* Bonac. de leg. disp. 10. quæst. 2. pun. 8. † incidens, n. 1. *Quam confirmauit, & declarauit S. M. Alexand. VII.*

XLI. Omnia beneficia illorum, qui pro obtinendis beneficijs, seipsos pro alijs examini se supponunt, vel annuas pensiones offerunt; aut beneficia impetrant pro alijs simoniacè, vt ab ijs aliquid consequantur. Vel quando pro seipsis impetrant in Curia beneficia intentione illa resignandi ad fauorem aliorum cum pensione, ea. *Paulus IV.* constitut. 12. *Inter cæteras*

Vbi vltra hoc infligit eis pœnam excommunicationis Summo Pontifici reseruatæ.

XLII. Per depositionem, & priuationem *c.* 3. 5. 43. §. 39.

XLIII. Per apprehensionem possessionis de beneficio collato per Papam ante litterarum expeditionem. *Extr.* 1. *de elect.*

XLIV. Retinentis indebitè scripturas, & alias quascumque res spectantes ad Cameram Apostolicam. *Pius IV. const.* 4. §. 4.

XLV. Occidentium, vel mutilantium litigantes in Romana Curia, eorumque Iudices, Aduocatos, & Procuratores, ac Notarios. Alex. VI. const. 12. *In eminenti*. Barbosa alleg. 57. à numero 199.

XLVI. Beneficia, Dignitates, & officia Ecclesiastica Clerici pugnantis in duello; qui fit etiam inhabilis ad illa, vel alia in posterum obtinenda. *Ex B. Pio V. Bonac. de censur. disp.* 2. *quæst.* 6. *pun. n.* 13.

XLVII. Beneficia Vaticinatorum, vel Astrologorum iudiciariorum, qui iudicia facere audens super statu Reipublicæ Christianæ, vel Vita aut morte Summi Pontificis, aut Consanguineorum, eius, vsque ad tertium gradum, & eos super prædictis consulentium. Vrb. VIII. const. 113. *inscrutabilis infra* §. 51.

XLVIII. Beneficia eorum, qui S. Officium vexant, vel illud quomodolibet impediunt aut perturbant. Pius V. const. 83. *Si de protegendis*.

XLIX. Beneficia eius, qui opposuerit aliquid in personam electi, nec probauerit, si constet id animo calumniandi fecisse. Nam hic est suspensus à beneficijs suis per triennium. Quod si hoc triennio durante, in illis se ingesserit, est eis ipso iure priuatus, *c.* 1. §. *Qui vero, & c. vt circa De elect. in* 6. *Vide de præben. n.* 45. §. 47.

L. Impugnantium Mare Magnum Leo X. *Vide qui dixit tit. de Regular. n.* 42.

LI. Facientium sponsionem, vel excommissam super vita, vel morte Summi Pontificis, vel creatione Cardinalium. Greg. XIV. *Cogit nos deprauata.*

LII. Nunciorum impetrantium fauores ad Dignitates, *vt dixi in titul. de sent. excomm. n.* 196. §. 1.

LIII. Promouentium ad Doctoratum vel Cathedras non facta fidei possessione. *Ib.* §. 2.

LIV. Vicarij Inquisitorum, vel Ordinariorum, si licentiam concedat imprimendi, vel publicandi Breuiarium, vel Missale ab Vrbano VIII. reformata, non facta prius diligentia; ob quod aliquid additum, vel detractum fuerit, incurrunt eo ipso absque alia declaratione in pœnas priuationis officiorum, & beneficiorum suorum ac inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, & præterea excommunicationis. Vrb. VIII. const. *Diuinam*; in principio Breuiarij, vel Diurni, & const. *Si quid est*; in principio Missalis.

LV. Confessariorum per Italiam extra Vrbem, etiam prætextu priuilegiorum, à quibusdam censuris, & casibus reseruatis absoluere præsumentium, *vt infra verbo Confessarius n.* 21.

LVI. Clericorum procurantium abortum fœtus animati, secuto effectu: qui præterea fiunt inhabiles ad ea in posterum obtinenda. Sixti V. const. 87. *Effrænatam*, quæ quo ad hoc reuocata non fuit per Greg. XIV.

De hac materia dixi plenius in Can. lib. 3. *tit.* 5. *De Præben. n.* 43.

25 *Resignationes* in fauorem tertij non possunt hodie admitti ab Episcopis; alioquin collatio esset nulla, & beneficium ex eo vacare. Immo nec simplices; nisi renunciantes sint senio confecti, aut valetudinarij, aut corpore vitiati, vel impediti, aut crimini obnoxij censurisque Ecclesiasticis irretiti, vel obtineant aliud, vel Religionem ingrediantur, aut Matrimonium contrahant; vel irregulares, aut indocti sint, aut ibi graues, & irremediabiles persecutio-

cutiones patiantur, vel inimicitias habeant. Et tunc modo tantum habeant, vnde commode viuere possint, nisi in approbata Religione profiteantur; & neque nutu successor designetur, & neque postea conferatur consanguineo, affini, vel familiari, tam Renunciantis, quam Episcopi conferentis. *Pius Quintus const. 58. Quanta Ecclesiæ*, quam retuli in Can. lib. 1, tit. 9. De renunc. n. 8. & seqq. ibique latius explicauit Sac. Congregatio Episcop. 19. Decembris 1620. Barbosa alleg. 69. n. 50. Nau. c. 23. n. 107.

26 Resignatarius tenetur iustificare gratiam sui Antecessoris, quando Resignans nunquam possedit, vel non possedit per triennium. *Rota apud Coccin. d. 82.*

27 *Translatio.* Beneficiatus transiens de vna Ecclesia in aliam, non perdit ius in priori Ecclesia, quousque in secunda pacificam possessionem obtinuerit, vel per eum steterit, quo minus haberet eandem; etiam si sit confirmatus. *Arg. c. licet Episcopus 28. De præben. lib. 6. glos. cap. 3. 2. quæst. 2. glos. 2. cap. si quis Episcopi 6. dist. 92.*

Fallit in Episcopo, qui postquam expediuit litteras Apostolicas, etiam in formas Breuis: translationis ad secundam Ecclesiam, prima vacat, nec potest sese amplius in ea ingerere, licet adhuc apud illam resideret, nec cœpisset possessione secundæ, 1604. Gaeta 1. Junij 65. 1611. Salerno 13 Jan. 1.

Presbyteri verò, & alij inferiorum ordinum Clerici suorum Episcoporum authoritate possunt ad alias Ecclesias transire: *cap. 37. Episc. 7. q. 1. c. Quæsitum 5. de rer. permut.*

Sed Episcopus, non potest absque facultate Summi Pontificis: alioquin, & propria careret Cathedra, & ambita, *c. 31. Si quis Episc. & c. 34. Mutationes, 7. q. 1. c. 2. & 3. de translat. Episcopi.*

28 *Permutatio* Beneficiorum facta sine consensu Patroni venit annullanda: *Barbosa, alleg. 72. n. 10.*

Patroni tamen consensum non est necesse fuisse obtentum, sed sufficit requisitum, præsertim si magna Eccl. interuenit vtilitas: *S. ex C. C. Bar. C. Bul. n. 4.*

29 Beneficia permutantes.

I. Debent examinari coram Episcopo, vel eius Vicario, *vt suprà n. 18 §. 3.*

II. Fiet collatio, si fuerint idonei reperti.

III. Expedientur litteræ.

IV. Fiet publicatio in Ecclesijs permutatis, vel earum cœmeterijs, ante possessionem.

V. In possessionem mittentur.

VI. Facient professionem fidei. *Vide infrà.*

30 Dum expeditur permutatio, possunt permutantes in suis Ecclesijs ministrare, quas permutauerunt; cum adhuc possessione retineant. Et si aliquando accidat, quod Beneficium permutatione collatum euincatur: poterit, etiam permutatione facta, ad Ecclesiam, quam resignauit, Superioris authoritate redire. *Vt tenuisse Rotam asserit Barbosa, alleg. 45. n. 51.*

31 Non potest coram Episcopo fieri permutatio cum pacto, vt vnus soluat omnes expensas, vel expediat suis sumptibus Bullas ad vtrumque pertinentes; quia non esset pura permutatio: coram Papa verò fieri potest, si hoc exprimatur, & ipse consentiat. *Bonac. tom. 1. de Simon. disp. 1. quæst. 14. §. 12. n. 9. V. Secundo patet.*

32 Clericus colludens in causa beneficiali, debet beneficio priuari, *cap. Audiuimus, 3. De collus.*

Ponitur exemplum de Sene infirmo, qui permutat beneficium pingue cum nepote, vel alio consanguineo dante beneficium exile: nam talis permutatio præsumitur facta in fraudem. *Clar. pract. crim. lib. 5. §. fin. quæst. 73. vers. Pariter.*

33 *Commendare* in perpetuum beneficia solus Papa potest. Olim Episcopus commendare poterat Parochialem ad sex menses, *c. Nemo 15. de elect. lib. 6.*

Hodie vacantem non potest amplius, quia censetur prohibitum per Concilium

lium sess.24.c.18.vt dixi lib.3.Can.Instit. tit.5.de preben.n.22.

34 *Vnio* Beneficiorum non habet locum, quando Beneficium vnitum resignatur in fauorem Tertij: quia intelligitur, cum primum per cessum, vel decessum, seu alio quocumque modo vacauerit, pure, non autem conditionaliter tantum: *Rota recentior. apud Farin. tom.2.par.1.dec.38.*

35 *Receptio*: Illitterati, qui alias honestæ vitæ sunt, quo ad beneficia obtenta tolerari possunt, si ex longo vsu, & rerum experientia, sciant omnia ad suum officium spectantia: maximè si charitatis perfectio defectum scientiæ suppleat. *Barbos.alleg.63.n.5.*

36 Beneficium petens, non est opus, vt se alij magis idoneum putet: Sed sufficit, si sciat, se esse idoneum, *S. Thom.2. 2.quæst.185.art.3.in corp.Vasq.quem refert, Addit.ad Tolet.lib.5.c.80.*

37 Si plures impetrent idem beneficium reseruatum nec affectum, vnus à Sede Apostolica, vel Legato de latere, alter ab Ordinario. Vel primus à Papa, secundus à Legato, tertius ab Ordinario, & non appareat de prioritate datæ, tunc est præferendus is, qui possidet: alioquin si nullus possideat, is, qui impetrauit à maiori, *c. Si à Sede 31. iuncta glos.1. De præben.lib.9.*

Vbi nota, quod est valde vtile, statim ab impetratione, possessione capere.

38 Affirmantes se esse qui non sunt, vt eis expeditio gratis fiat in toto, vel in parte, incurrunt excommunicationem Summo Pontifici reseruatam, & litteræ nullæ sunt: *Innoc VIII. consl.11. vt dixi in tit.de sent.excom.n.163.*

39 Impetrationes beneficiorum certo modo non sunt consulendæ, vt dixi in d. tit. De præben.n.30.

40 Beneficiatus potest tenere legatum celebrandi Missas in eadem Ecclesia sui beneficij, nec est necessaria dispensatio: *Synod. Caputaq. Brancatii ex Sac.Congr.22.Mar.1583.* Grauina fol.70.

Nisi huiusmodi legatum factum esset

cum titulo erectionis Altaris, 1589. Castellaneta, 13.Iunij 134. vers. Quant'alla pluralità.

41 Potest quis obtinere vnum perpetuum beneficium requirens residentiam, & Vicariam Curæ animarum amouibilem; quia ex hoc non causatur incompatibilitas: *Rota apud Coccin.dec.18.*

42 *Possidens* quietè, & pacificè beneficium per triennium, potest contra quemcunque se defendere per regulam de triennali, quatuor concurrentibus.

I. Quod illud habuerit sine simoniaco ingressu.

II. Quod si Beneficium erat Apostolicæ Sedi reseruatum ex aliqua reseruatione in corpore iuris clausa; se in illud non intruserit: *ex Reg 36.Cancell.*

III. Quod habuerit bonam fidem: *Sanch.consil.moral.lib.2.cap.1.dub.25.*

IV. Quod si beneficium erat resignatum, publicauerit resignationem iuxta formam Bullæ Greg.XIII. *de qua in Can. lib.3.tit.5.n.43.§.36.*

43 Prouisus Apostolicus debet in possessionem immitti; si ei nihil aliud obstat, nisi Breue Sixti V. super descendentia à nouis Christianis, 1596. Lamacen.6 Aug.66.1597. Lisbona 10. Septembris 70. Elboren.8. Dec.86.

44 Constitutio Synodalis, quod prouisus Apostolicus non possit in possessionem immitti, nisi prius exhibeat suas Bullas, exequendas in Tribunali Episcopali, nulla est, 1625. Parma 12.Maij 50.

† Sacra Concilij Congr. 14. Decembris 1630. censuit, legitimè à Patrono præsentatum, ab inferiore ius instituendi ex priuilegio Apostolico habente institutum, & ab Episcopo præuio examine approbatum, posse absque alio mandato, seu prouisione Ordinarij possessionem apprehendere.

Prouisus de Parochiali in forma *Dignum*, si fuerit reiectus à primo executore, non potest adire secundum: & si adeat, examen, possessio, & omnia inde secuta sunt ipso iure nulla, 22.Nou. 1607. Torpien.

Et

Et si prætendat grauamen, appellare debet ad Sedem Apostolicam, *libr.* 78. 46. *ad* 10.

45 *Fructus* Beneficij, qui à solo separati sunt ante mortem, vel resignationem, pertinent ad Beneficiarium, vel eius hæredes, vel etiam ad Cameram, quando spolio locus est, qui verò non sunt separati, ad successorem. Vbi verò viget vsus spoliorum, fructus quorumcumque Beneficiorum vacantium pertinent ad Sedem Apostolicam.

Secus in Distributionibus, & locationum pensionibus, quia tunc habebit fructus pro rata temporis, quo possedit Beneficium.

At Canon Emphyteoticus soluendus est ei, qui beneficium possidet eo die, quo solutio facienda cadit, vel eius hæredibus, vel spolio respectiuè. *Bon. De censur. tr. disp. 4. p. 3. per totam prop.* 3.

46. Capientes fructus Beneficij vacantis, sunt ipso facto excommunicati & absolutio Papæ reseruatur, *cap. Generali* 13. *de elect. lib. 6. Pius V. const.* 104. *Durum nimis.*

47 Vnde Beneficiarius incipit infirmari, æquiparatur vsurario; vnde non potest de fructibus quicquam disponere in fraudem Cameræ, vel successoris, *glos. cap. præsenti fin. v. Reseruari. De offic. ord. in sexto. Riccius dec.* 164. *n.* 3.

48 *Obligationes, & onera*. Beneficium accipiens, cum pacto, vt doceat in aliqua schola, vel vniuersitate, Simoniam committit: secus si accipiat cum onere tali beneficio vacati imposito. *Nauar. cap.* 25. *num.* 58. *ex cap. significatum* 11. *De præbend.*

Quæ tamen onera non possunt imponi ab Ordinario, neque beneficijs liberis, neque iurispatronatus, neque leuis, neque vacantibus. *Sac. Episcoporum Congreg. Lodi* 27. *Iulij* 1604.

49 Beneficiarius iusta de causa priuatus fructibus, tenetur nihilominus Diuinum officium recitare, secus si iniusta. *Bonacina de horis Canon. disp.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 4. *num.* 25.

50 Rector Beneficij non tenetur Capellano celebranti tradere eleemosynam ad rationem redditum dicti beneficij sed sufficit, si det consuetam, seu præscriptam ab Ordinario. *S. Conc Congr. decl. ad const.* 43. *editam iussu Vrbani VIII.*

51 Episcopus pro satisfaciendis Missarum oneribus, beneficio annexis, quibus Titularis per se regulariter satisfacere non tenetur; tam idonei Cappellani, ab ipso tamen Episcopo approbandi, deputationem, quam eleemosynæ solutionem, eiusdem Titularis liberæ dispositioni permittere debet, neque ipse in eo sese ingerere. 1618. *Corduben.* 31. *Augusti* 184.

Quod etiam seruandum, quando Beneficium curam habet animarum, & Rector vult assumere coadiutorem, dummodo præsente Sacerdotem, qui possit approbari. 1614. Cremona 9. Maij 40.

Et hoc modo debet explicari Concil. Trid. sess. 7. cap. 5. & 7.

52 Beneficia etiam nouiter erecta, Seminario contribuere debent, deducto tamen onere, & redditibus eleemosynis consistentibus. *Sacra Congregatio Episcopo Tridentino* 13. *Maij* 1585.

53 Quando Beneficium rurale, quod non habet onera Missarum, transfertur ad aliquod Altare, Rector Beneficij translati non tenetur prouidere dicto Altari de paramentis, 1593. Auellino 26. Iulij 192.

Et si fructus non excedant rubrum annuum tritici, non compellatur, nisi ad priuate celebrandum semel in anno in Altari Matricis, vel Parochialis, ad quod translatum fuit, 1617. Tiuoli 12. Maij 88.

54 *Beneficium humanum seu legale*. Fideiussor. Heres 10.

Summæ malignitatis est non vocare beneficium, nisi quod dantem aliquod afficit incommodo: *Ex Seneca, S. Th.* 2. 2. *q.* 106. *art.* 3. *ad* 3.

BERNARDINVS OCHINVS: *Hæres.*

BLASPHEMIA.

Damnatus in Inferno, Hæresis, Inquisitor, Iuramentum, & quæ dixi lib. 4. tit. 18. Institutionum Ciuil. n. 44. & seq.

1 AN *sit blasphemia* illud iurandi genus. Hoc est verum, sicut Deus est veritas, sicut est verum Euangelium S. Io: sicut Christus natus est de Maria Virgine, &c. vide ibi num. 47.

2 Blasphemia hæreticalis ad Inquisitores priuatiuè pertinet. *Barbosa alleg. 51. num. 89. & alii, quos refert, & sequitur Diana 4. tract. 7. resol. 8.*

3 Blasphemia, præsertim hæreticalis, congruenter excommunicationis pœna coercetur: *1. Timoth. 1. d.*

4 Blasphemi, si infimæ sortis, flagellis cæduntur cum publica pœnitentia lingua ferro, vel ligno comprehensa. Si Nobiles, pecuniaria pœna mulctantur, & ad tempus in Monasterium detruduntur. *Barbos. alleg. 51. n. 90.*

Mitiori tamen pœna puniuntur, qui blasphemant Sanctos, quam qui Deum, vt patet ex Bulla Pij V. *Farin. pract. Crim. q. 20. num. 27.*

5 Blasphemantes sunt infames, & ideò non possunt esse Testes omni exceptione maiores. Per consequens iurare non possunt in litem, nec in supplementum probationis de iure communi: nec accusare de iure municipali volente credi iuramento damnum passi vel creditoris. *Baiard. §. Blasphemia n. 3.*

6 Audientes blasphemam denunciare tenentur. Falsi tamen denunciatores blasphemantium, falsique testes in causa blasphemiæ, puniuntur, vt blasphemi, & vlterius ad triremes perpetuas. *Ex constitut. 43. Iulii III. Baiard. nu. 6. & 7.* Vbi subdit, quod Blasphematores seipsos accusantes euitant pœnas temporales, prout decreuit etiam Sacra Congregatio 1578. Terni 13. Iunij 94.

BONA.

Alienatio, Capitulum, Ciuitas, Damnatus, Debitor, Hospitale, Irregularitas, Matrimonium, Naufragium, Spolium, Vsura.

1 CLericorum post clericatum acquisita, quæ laico essent aduentitia, ipsis iure communi sunt quasi castrensia. *Auth. Presbyteros, C. de Episcopis, & Cler. Hostien. Panorm. & Commun. in cap. Quanta nos 9. de testam. & in cap. Constitutos 8. De in integr. restit. Nau. cap. 17. num. 142. Oinot. quibus mod. ius pat. potest solut. §. Filiusfamilias num. 6. Diana 5. tract. 3. resol. 124. Ang. v. Clericus, 13. §. 12. Sanchez Summ. tom. 2. lib. 7. cap. 13. num. 26.*

Item bona cuiuscumque filiifamilias sunt quasi castrensia, quando ad ipsum filiumfamilias, non autem ad Patrem spectat vsusfructus. *Bonac. de contr. disp. 3. quæst. 13. pun. 2. num. 5.*

Bona tamen patrimonialia Clericorum præscribuntur sicut bona laicorum, nec in eis habent restitutionem in integrum, nisi ratione minoritatis. *Maranta in praxi disp. 8. num. 57. Canonistæ in cap. 2. de præscript. Bonac. de contr. disp. 3. quæst. 1 punct. vlt. num. 22. Ego ipse: De vsu cap. num. 19.*

2 Consensus Apostolicus in alienatione bonorum Ecclesiasticorum non censetur interuenisse ex lapsu minoris temporis, quam triginta annorum. *Rota in vna Nullius Bonorum Lunæ 13. Martii 1602. coram Ludouisio, vt dixi in tit. de rer. diuis. num. 28.*

Idem de Assensu Regio, & quolibet alio consensu. *Rota apud eumdem dec. 354. n. 15. & apud Dunozeto 20. Dec. 1628. in vna Lucana Iurisp. vers. Neque hæc donatio.*

3 Bona existentium in conclaui inuadentes incurrunt excommunicationem Summo Pontifici reseruatam; vt dixi in tit. De sent. excommun. num. 178.

4 Peregrini bona in peregrinatione dece-

decedentis, neque ad Hospitem pertinent, neque ad Fiscum, sed ad Episcopum loci: quia ea, vel hæredibus Defuncti restituere, vel Pauperibus erogare debet. *Auth.Omnes Peregrini, C.Comm.de succeß. Oinot.lib.3.tit.1. De success.Fisci nu. 22. Ego lib.3.Ciuil.tit.1.n.66.*

5 Bonorum immobilium valor æstimatur ex annuis fructibus, facta calculatione ad rationem quinque circiter pro centenario. *Rota apud Ludouis. dec. 153.num.8.*

Quod tamen non habet locum in æstimandis ædificijs, vel domibus. *Ibid. num.16.*

† Pro emendis domibus Vrbis, Collegio Gregoriano in Regione Transtiberina contiguis, inuenitur facta oblatio ad rationem scutorum septem cum dimidio pro centenario affictuš, qui à conductoribus earum annuatim domibus penduntur. 4 Ian.1641.*

6 Bona allodialia, siue alauda, idest sine laudo, dicuntur ea, quorum quis est pleno iure Dominus, nec vlli subiecta sunt laudo siue feudo, siue emphyteusi: nec eorum ratione laudemium vllum persoluitur. *Bonac.tom.2.de contr. disp.3.quæst.8.punt.1.num.6.*

7 Bona prohibita alienari non possunt confiscari. *l. Statius Florus, §. Cornelio Felici, ff.v.de iure Fisci. Rota apud Farinac.par.1.tom.1.decis.11.num.9.*

BONI MORES.

S*Vnt in duplici* differentia. Alij dicuntur naturales, alij Ciuiles.

Contra bonos mores naturales fieri dicitur, quando fit aliquid, quod iure naturali, seu Diuino prohibitum est; veluti pactum de homicidio committendo, & tale pactum prorsus non valet, nec aliquo iuramento confirmatur.

Contra vero solos bonos mores Ciuiles, qui sunt inuenti Iuris Ciuilis artificio, fieri dicitur, quando fit aliquid, quod ius Ciuile bonis moribus contrarium esse voluit, puta quando fit pactum de futura successione, quod ius Ciuile fieri prohibet, ne detur ansa captandæ mortis. Et talia de iure Ciuili nec valent, nec iuramento confirmantur. Secus de iure Canonico, cuius regula est, quod iuramentum semper seruari debet, quotiescumque seruari potest sine interitu salutis æternæ. *Oinot.de donat.§.Aliæ autem, num.87.*

Vel dic clarius, quod quando in executione alicuius pacti potest aliquod esse peccatum, etiam veniale, tunc est contra bonos mores naturales, nec iuramento confirmatur. Quando vero in executione nullum est peccatum, non est contra bonos mores naturales; vnde iuramento confirmatur; licet esse possit contra bonos mores Ciuiles ex eo, quod aliqua lege Ciuili prohibeatur.

2 Bonis moribus naturalibus contrariari videtur.

I. Pactum, ne donatio possit ex quacumque ingratitudine reuocari, dummodo propter publicam vtilitatem non cohonestetur.

Puta si facta sit donatio dotis Puellæ nupturæ, vel Clericos ad sacros Ordines promouendos. *Oinot.de donat.§.Sciendum, num.5.*

II. Pactum, ne quis de dolo teneatur: quia videtur, sicut & præcedens, per impunitatis promissionem, ad peccandum allicere recipientem, *l. Contractus 23.ff.num.de regulis Iuris.*

Post factum tamen condonari potest. *Bonac.de contr.disp.3.quæst.12.pun.5.nu.2.*

III. Approbare gesta per vim, seu metum grauem; quia inuitat homines ad vim inferendam, seu metum incutiendum, *l. Nihil Consensui 116.ff. num. de reg.iur.*

IV. Quicquid ad coniugalis tori separationem allicere potest, nam concordia coniugalis omni lucro præferenda est: *l.Reprehendenda 15.C. de instit. & substit.l.Sed neque 8.ff. v. de vsu, & habit. Oinot.de vsu, & habit.in princ. num. 12.*

V. Quicquid reuerentiam Superioribus, Parentibus, vel Marito tollit.

VI. Pro-

VI. Promissio de conferendis Beneficio vacaturo, siue in genere, siue in specie *c. Detestanda. De concess. Praeben. lib.6.*

VII. Litem redimere, vel de quota litis pasci *l. litem 15. C. de Proc. vide sup. v. Aduocatus.*

3 Bonis moribus Ciuilibus contraria sunt omnia supradicta, & praeterea.

I. Statutum, vel pactum prohibens condi testamentum. *Oinot. Quibus mod. ius pa.po.sol. §.fin.num.10.*

II. Pactum, ne Maritus pro dote solum in quantum facere potest, sed in solidum conueniatur. *l. Alia 15. §. Eleganter, ff. sol.matr.*

III. Stipulatio hoc modo concepta. Si me haeredem non institueris, tantum dare spondes. *l. Stipulatio hoc modo concepta 61. ff. num. de verb. oblig. de hac materia latius lib.3. Inst. Ciuil. tit. 14. num.25.*

BVLLA. *Excommunicatio.*

1 Bullae praesentatae, postquam fuerunt registratae, vel relicta copia collationata, debent restitui, 1593. Narni 25. Ian. 23. Genoua 17. Nou. 192. 1655. Sessa 4. Iun. 84.

2 Episcopus cogere debet Beneficiatos quoslibet, licet tenuissimi redditus, ad expediendas bullas: dummodo ipsi nullum exinde resultet emolumentum, nec Canonizet Iuspatronatum non satis probatum, 1616. Rossano 15. Ian. 5.

CADAVERA. *Altare, Coemeterium, Corpus, Sepultura.*

1 Deferri possunt ad Ecclesiam pro beneplacito suorum, non tamen sepeliri, nisi post competens temporis spatium, 1601. Aliffe 20. Febr. 81. num. 15.

2 Alicubi deposita ad tempus, transferri possunt ad proprium sepulcrum absque alia licentia, secus si tradita fuerint perpetuae sepulturae, 1602. Sagone 16. Octob. 119. *Rituale Romanum.*

2 Exhumari non debent pro capienda informatione absque licentia S. C. 1602. Iesi 17. Dec. 152. 1604. Sutri 1. Iun. 62.

Quia laici in causis criminalibus à foro Ecclesiastico non sumunt indicia. *Sac. Congr. Episcopo Callir. n. 22. Nou. 1619. Synod. Caputaq. sess. 3. cap. 10. n. 5.*

Si tamen recognitio sit facienda extra Ecclesiam, potest Ordinarius talem licentiam concedere. *S. Congreg immunitatis in vna Nullius 2. Maij 1629.*

CADVCITAS. *Emphyteusis.*

1 Non incurritur dum haeres non adimplet conditionem propter meram impossibilitatem, 1630. Somaschi 15. Nou.

2 Papa remisit illam aliquando, modo non tolleretur ius quaesitum, 1603. Camerino 4. Aug. 90. 15. Sep. 110.

C OE C V S.

1 Interuenire potest in electionibus, tam in illis, quae fiunt per schedulas, quam in illis, quae fiunt per fabas, & suffragium, votumque suum per aliquem ex interuenientibus arbitrio suo eligendum praestare: iniuncto, praestitoque prius ab huiusmodi, electo iuramento de silentio seruando, 1623. Canon. Regularit. Later. 24. Nou. 312.

2 Testari potest ad pias causas, non seruata solemnitate, *l. Hac consultissima 8. C. Qui testam. fac. poss. Tiraq. de priu. piae causae, priu. 10.*

3 Canonico effecto coeco commutatur onus officij, & Missarum in audiendas diebus festis in Cathedrali confessiones, & recitandas tot coronas, 1617. S. Agatha, 14. Martij 47.

4 † Archipresbyter, seu Canonicus qui lumen oculorum amisit, ac propterea Missas, & Diuina officia recitare non potest, non tenetur Horis canoni-

cis

cis interesse, neque in Choro eam officij partem recitare, quam tenet memoriter: & nihilominus lucratus distributiones quotidianas, perinde ac si Diuinis interesset CC. Brittonorien. 14. Martij 1620.

Si tamen habet curam Animarum, tenetur residere, 11. Apr. 1620.

COEREMONIÆ.

Circumcisio. Magister.

C*Vm sit officium* Magistri Cœremoniarum Episcopo significare, quando debet ad Ecclesiam accedere pro functionibus Episcopalibus, debet id ei personaliter significare, 1642. Campagna 3. Oct. 115. ad 3.

CALCVLVS. *Mercator, Ratio.*

1 M*Vltis modis* sumitur, qui duobus his exametris continentur.

Calculus est ratio, numeros, sententia, carbo.

Calculus est pondus; nummus, lapis, ensis acutus, glos. in cap. Præterea verb. Calculo de offic. deleg.

2 Creditor, vel Deditor petere possunt, vt de nouo fiat computatio, quo videatur, an sit erratum in calculo, necne, licet antea fuerit inter eos summata ratio. *Oinot. De act. fin. regun. numer. 23. Ego ibidem num.* 238 *& infra verb. Ratio num.* 3.

3 Calculi fieri, & firmari debent cum interuentu, & consensu vtriusque partis, adeò vt si calculatores eligantur à Iudice, moneri debeant Partes ad interessendum, quia cognitio, etiam extraiudicialis, sine partium præsentia nequit haberi, maximè stante stylo, bilancia non fieri, nisi cum partium interuentu, vel approbatione, & illis dissentientibus, per deputatum à Iudice, ipsis monitis. *Rota recentior. apud Farin. dec.* 515. *num.* 14. & 15.

4 Calculus fieri non dicitur, nisi examinatis omnibus, & singulis rationibus: vnde si partitæ spectantes fuerint omissæ, calculus non valet. n. 15.

CALENDARIVM. *Festum.*

CALIX. *Ecclesia.*

C*Onsecratus*, iterum inauratus, an egeat noua consecratione, vtraque probabilis: affirmatiua communior, in praxi vsitatior, & tutior, ac fortassis etiam probabilior. *Diana* 2. *tract.* 15. *resol.* 3.

2 Calix non consecratus, in quo quis bona fide celebrauit, an consecratione alia indigeat amplius, negat Diana 5. tractato 13. resolution. 60. affirmat Lugo.

Affirmatiua certè mihi semper placuit; quia benedictiones, & consecrationes Ecclesiæ peculiarem quandam vim habent sacramentalium, quæ per celebrationem bona fide factam suppleri non potest. Nec referret, an bona, vel mala fide quis celebrasset; quia non bona fides Sacerdotis, sed præsentia Corporis Christi locum, seu Calicem sanctificat. At hæc non impeditus per malam fidem Sacerdotis. Præterea dum Oratorium priuatum, in quo fuit ex priuilegio Apostolico celebrata Missa, erigitur in Ecclesiam, vel Oratorium publicum, non egeret alia consecratione, vel benedictione: & pollutio Ecclesiæ ex feminis effusione nunquam fere locum habere posset: quia cum nulla pollutio afficiat, nisi publica, & seminis humani, siue per coitum, siue sine illo, voluntaria effusio fieri non soleat, nisi secreto; ferè semper aliquis ante publicationem celebrasset, & sic nunquam Ecclesia egeret reconciliatione. Quæ omnia videntur absurda, licet illa in diuersis locis admittat Diana.

CALVINVS. *Hæresis.*

CAMPANA. *Abbas, Hæresis, Turca.*

1 *Campanarum* vsus ponitur in dysticho, glossa extr. Quia cunctis, De offic. custod. quam refert etiam Rouitus pragmatica 1. de perseq. malef. num. 28.

Laudo Deum verum, Plebem voco, congrego Clerum.

Defunctos ploro, Pestem fugo, festa decoro.

2 Non licet regulariter pulsare campanam benedictam, vt conuocetur populus ad arma, vel in signum quod aliquis sit iustitiandus. Ratio, quia res sacræ non debent applicari ad vsus profanos, præsertim illos, à quibus per se exequendis abhorret Ecclesia; cuiusmodi sunt causæ sanguinis. Præterea campanæ benedicunt pro conuocandis populis ad Diuinum cultum, vel pro illis orationem mouendis, atque sicut in Pontificali dicitur, *vt cum melodiæ earum auribus insonent Populorum, crescat in eis deuotio fidei, procul pellantur insidiæ inimici, fragor grandinum, procellæ turbinum, impetus tempestatum: temperentur infesta tonitruæ, &c.* Nunquam verò vt sint signa conuocandi Milites ad arma, vel alicuius iugulandi, seu suspendendi: vnde benè faciunt Episcopi, qui hæc prohibent.

Permitti tamen potest I. Ex causa necessitatis, vbi non est commoditas alterius campanæ, maximè interueniente consensu Episcopi tacito, vel expresso.

II. Si pulsaretur ad hoc, vt eius sonitu Populus excitaretur ad fundendas Deo præces pro liberatione ab armis Hostium, vel pro bono transitu delinquentis iustitiandi, &c. *Diana 6. tract. 7. resol.* 37.

Multa his conformia decreuit diuersis temporibus sacra Episcoporum, & Regularium Congregatio, quæ congessi in meo Compendio Episc. v. Campana. Signanter 1589. Bitetto 31. Ian. 34. 1593. Taranto 8. Iunij 141. §. 7. &c.

3 Campanæ, licet pulsentur in morte Christianorum, non tamen pulsandæ sunt in triduo Passionis Dominicæ. Tum quia Christus non indiget, vt quis pro se oret: quæ est potissima causa illas in morte pulsandi sono lugubri: Tum vt significetur, Apostolos, qui per Campanas significantur iuxta illud, *In omnem terram exiuit sonus eorum*, illo triduo tacuisse. *Lauor. var. Lucubr. tit. 2. cap. 3. num.* 33.

4 Sabbato Sancto Campanæ non pulsantur ante Cathedralem, & in diœcesi ante Parochialem. *Ex Leone X. in Concil. Later. sess. 11. Sacra Rituum Congregatio 9. Februarij* 1608.

Nisi prout dixi in Can. lib. 3. titul. 4. num. 5.

5 Esse de necessitate præcepti, quod Campana sit benedicta, seu consecrata ab Episcopo, patet ex Pontificali Rubr. de benedictione Campanæ. *Signum*, inquit, *vel Campana debet benedici, antequam ponatur in Campanili, hoc ordine. In primis debet Campana ipsa ita suspendi, & situari, vt commode possit intus, & extra tangi, tractari, & circumiri, &c.* At Verbum *Debet* importat necessitatem, *l. 1. §. 1. ff. Quod quisque iuris. Rota apud Farin. par. 1. tit. 1. dec.* 59.

Vnde Regulares etiam cogendi sunt ad deponendum de campanili campanas si illic non benedictas appenderunt, 1614. Teramo 17. Ian. 6.

6 Campanæ appensio facit Ecclesiam censeri de iurisdictione Episcopi, *c. patentibus, de priuileg. Bonac. de alien. bon. pun. 2. num. 11. Diana 6. tract. 1. resol. 1. Ego ipse, De rer. diuis. num.* 23.

CANCELLARIA.

Litteræ, Regula, Taxa.

1 *Exercitum*, Non debet vendi, neque locari, nec Episcopus participare de vtilitate illius, 1577. Ostuni 3. Sept. 8. 1593. Auersa 3. Febr. 21. 1594. Re-

Recanati 10. Ian. 20. §. 2. 1597. 25. Iun. 52. 1601 Otranto 22. Ian. 60. §. la Mastro d'atthia, 1603. Guardia 23. Decembris 151.

Sed debet exerceri per Ministros proprios, statuta prouisione, absque vlla participatione emolumentorum: quia sic subditi certiores erunt, se non grauari exactionibus indebitis, & Pauperes consequendi maiores, ac vberiores gratias, quam Affictuarij facere vellent, vel possent, 1592. Napoli 26. Aug. 160. 1646. Forlì 23. Martij 2. Ariano 5. Octobris 1.

Puta centum ducatis annui de Regno 1646. Trani 4. Maij 17.

Nec exerceri debet per Sacerdotes, præsertim Curatos, nisi propter necessitatem, & per modum prouisionis, 1645. 3. Febr. 2. 11. Aug. 8. 22. Decembris 17. 1646. Fondi 13. Iul. 14. 1647. 19. Iul. 13. 1652. 17. Maij 9.

Toleratur tamen Sacerdos pro seruitio Communitatis Pauperis; dummodo non se ingerat in rebus, ex quibus exoriri possit Irregularitas; nec faciat officium Notarij, præterquam in testamentis, de quibus rogari possit, etiam Parochus proprius 1581. Tiuoli 22. Aug. 112.

Item propter necessitatem Papa dedit licentiam Curato, exercendi gratis officium Cancellarij Communitatis, sine tamen præiudicio Curæ Animarum, 1595. Sulmona 3. Iunij 36.

2 Prohibitione Cancellarius accipiat informationes, vel Scripturas à Partibus, sed quod omnes dentur in manus Iudicis, continet rigorem nimium, 1601. Città di Castello 3. Iul. 162.

3 Cancellarius curam, & custodiam habeat Actorum, & Processuum, 1624. Rimini 20. Mar. 14.

4 Nec discedens secum deferat Registrum, vel alias Scripturas, 1626. Nepi 2. Octobris 157.

5 In principio sui officij det cautionem de bene administrando, & ratione reddenda, consignando per instrumentum Archiuistæ, cum simili fideiussione deputando Processus, qui expedientur tempore suo. Processus verò non finitos in fine officij consignabit similiter successori, vel Archiuistæ, 1594. Melfi 11. Septemb. 273.

6 Non tenetur Cancellarius dare Copias sine debita mercede, 1602. Cesena 26. Mart. 35. 1613. Forlì 18. Iun. 51.

7 *Priuilegio* fori gaudet Cancellarius Episcopi, 16.6. Grosseto 30. Septembris 117. 1621 Ascoli 28. Septemb. 138. 1628. 6. Maij 45.

8. *Qualitas num.* 1. Cancellarius debet esse Notarius, 1577. Ostuni 16. Septembris 14. *ex c. Quoniam contra, de probat.*

Et quo ad fieri potest, exterus, 1588. Melfi 9. Febr. 21.

9 Cancellarius Capituli non debet esse de corpore, sed alius Notarius legalis, & approbatus 1602. Castellaneta 20. Aug. 93. 27. Iul. 73. num. 3. 1651. Ripa 21. Apr. 22.

Nec actu visitationis excepto, Capitulum cogi potest ad vtendum opera Cancellarij Episcopalis, 1613. Nardo 15. Octob. 89.

10 *Taxa* certa, & moderata seruetur in Cancellaria Episcopali in tabula quadam, omnibus eam videre volentibus, conspicua, quæ taxam Curiæ Metropolitanæ non superet, 1586. Lesina 3. Octobris 825. 1598. Catania 2 Iunij 24.

Et multo minus taxam fori sæcularis 1603. Seneg. 16. Octob. 117.

Taxam fori Ecclesiastici Sacræ Congregationis iussu anno 1597. editam à me correctam, emendatam, & auctam habes infra, ver. Taxa.

11 *Emolumenta* Cancellariæ debent sufficere pro solo Notario, 1603. Senegaglia 16. Octob. 117.

Ac deponi apud Personam fide, & facultatibus idoneam. Exceptis propinis sententiarum, & alijs iuribus, vel incertis, quæ obueniunt Vicario, quod incorporentur cum decretis; & solita prouisione ipsius Cancellarij, 1645. Lanciano

ciano 17. Nouembris 6. 1646. 11. Maij 14.

13 Sacra Congregatio aliquando conceſſit Ordinario, vti emolumentis Cancellariæ pro ſoluenda penſione, 1647. Beneuento 25. Ian. 8.

Vel pro ſuis neceſſitatibus, 1647. Trani 31. Maij 14. 1649. 8. Maij 1. 15. Iun. 8. 1650. 9. Febr. 4. 12. Aug. 16.

CANDELÆ.

Mitra, *Parochus*.

1 Episcopus non debet prætermittere dare Candelas in die Purificationis Beatiſſimæ Virginis, 1577. Oſtuni 22. Ianuarij 58.

Quo die non debent recipi de manu Sindicorum, vel aliorum Laicorum, ſed Epiſcopi, &c. 1577. Gerace 22. Ian. 58. 165;. Ian. 25.

Qui laici neque ſe ingerant in eis ponderandis, 1578. Gerace 15. Ian. 49.

2 Prouideat Epiſcopus expenſis proprijs de quantitate ceræ pro congrua diſtributione iuxta ſolitum, 1596. Nicotere 1. Apr. 30. §. 27.

Nec grauet Parochos pro aliqua inſolita contributione, 1578. Gerace 15. Ianuarij 49.

3 *Parochus* quoque ſecundum conſuetudinem vniuerſalem tenetur eo die diſtribuere Candelas ſuis Parochianis, 1593. Biſignano 27. Octob. 273. 1597. Mileto 10. Mar. 23. 1603. Catanzaro 15. Decemb. 148.

In Eccleſia, non per domos; niſi quis eo die fuiſſet legitimè impeditus, 1581. Foligno 31. Ian. 36. 1585. Triuento 26. Mar. 60. 1587. Caſtel Durante 9. Ian. 12. 1633. Spoleto 14 Ian. 5.

4 Si Parochus, vel qui tenetur, omittit eo die dare Candelas, earum pretium erogari debet in paramenta, & alia neceſſaria pro Eccleſia, 1601. nullius Faſanella 2. Apr. 120. n. 8.

5 Etſi Candelæ diſtribui debent iuxtà ſolitum, etiam quo ad pondus, 1623. Andria 12. Mar. 26. 1646. Ripatronſona 27. Iulij 9.

Vbi tamen facultates Eccleſiæ non ſuppetunt, datur Epiſcopo facultas diminuendi pondus, 1616. Oria 25. Iul. 86.

CANIS.

Propter inconuenientia ſecuta ex paruis Caniculis, quæ voluptatis gratia tenebantur in Monaſterijs Monialium, facta fuit circa id prohibitio generalis: ne amplius intus habeantur, neque maſculi, neque fœmine, 1597. Modena 3. Febr. 13. 1651. Iſtria 22. Sept. 45.

CANON.

Decretum, Emphyteuſis, Lex, Penſio.

CANONICA PORTIO.

1 Quæ aliquando eſt tertia, aliquando, vt in Vrbe, dimidia, & alibi ſæpius quarta pars ſecundum locorum conſuetudinem, eorum, quæ occaſione ſepulturæ perueniunt ad aliam Eccleſiam, quam Parochialem, hodie non detrahitur amplius de legatis, niſi vſus ſit in contrarium; quia Concilium Tridentinum ſeſſ. 25. c. 13. loquitur tantum de funeralibus, 1579. Sauona 31. Mar. 61 1583. Catanzaro 17. Sept. 182.

Neque de iure antiquo detrahebatur de legatis factis in perpetuum Diuinum cultum pro ornamentis, Cereis, fabrica, luminaribus, Anniuerſario, tertio, ſeptimo, ſeu trigeſimo die, vel ſimilibus, ceſſante tamen fraude, *c. fin. de teſta. vnde etiam Clem. Dudum de ſepult.*

2 Quarta non debetur Parocho habitationis, quando quis in Cathedrali ſepelitur. *Lauor. tit. 2. c. 11. num.* 70. vel quando quis moritur, & ſepelitur extra diœceſim, vt dixi in tit. de interd. num. 21.

3 Ab hac ſunt exempti Carmelitæ ex priuilegio Pauli V. conſt. 4. *Decet.* pro Monaſterijs receptis à quadraginta annis

nis circa secundum Tridentinum sess. 25.cap.13.

Item Hospitalia, & alia Pia loca quęcumque, in quibus Parochus non habet Sacramentorum administrationem vt dixi *lib. 4. inst. Ciuilium tit. 15. De interd.num.26.*

4 Quartarum locatio siue affictus debet sub grauibus pœnis inhiberi. 1592. Cosenza 14.Dec.225.

5 Declarauit alias Sac.Episcop.& Regul.Congreg. quod quando Barones, & aliæ similes personæ moriuntur extra diœcesim, vbi habent feudum, & baroniam, Regaliæ nihilominus dari debeant Episcopo, in cuius diœcesi situm est feudum, licet Baro haberet domicilium alibi, nisi de consuetudine alicubi seruaretur contrarium, 1599. Lecce 26. Iul. 82. 1600. 17. Ianuarij 7. 17. Mar. 22. 1606. 29. Apr. 34. 1624. Nardo 23. Septemb. 118.

CANONICVS.

Absens 3. *Actus* 1. *Beneficium* 1. *Capitulum*, *Clericus*, *Coadiutor*, *Collegiata*, *Dignitas*, *Distributiones*, *Episcopus*, *Fidei professio*, *Filius*, *Illegitimus*, *Magister*, *Mitra*, *Officium*, *Ordo*, *Organum*, *Præbenda*, *Præcedentia*, *Præscriptio*, *Prior*, *Processio*, *Regularis*, *Vicarius*.

1 Erectio, *Collatio*, *vel Prouisio*. Canonicatum erectio fieri non potest, nisi à Sede Apostolica, 1605. Trani 15. Nouembris 82. 1617. Potenza 1. Sept. 170.

Neque supra numerum ad futuram præbendam. *Ex S.C.C. Barbosa. De Can. cap.2.num.24.*

† Sed absque iure ad futuram præbendam possunt ab Episcopo Canonici supra numerum creari. *Fagnan. c. Dilect. de præben.num.25.& cap.Cum M. de constit. num.65.seq.Ep.Paroch 21.*

Canonici supranumerarij possunt obtinere Parochialem sine alia dispensatione, & gestare habitum ab ipsis Canonicis gestari solitum, modo resideant in Parochiali, *lib.* 108. 148. *Ferrarien.*

Canonici vero numerarij non possunt esse neque Vicarij amouibiles Parochorum diœcesis extra suam residentiam, *l.108.Trabu.165.**

2 Formulam collationis Canonicatuum faciendæ per Episcopum ponit Barbosa de Can.cap.14.num.36.

† Canonicus, adepta possessione secundi Canonicatus; non potest de primo disponere, per resignationem vel permutationem. C.C. Mechlinien. 19. Ian.1641.*

3 Prouisio Canonicatus valet, licet non fuerit expressum, quod habebat curam Animarum per turnum, 1580. Como 8. Nouembris 3. *Otbob. decision.* 58.

4 *Fructus* Canonicatum consistere debent in stabilibus, vel Montibus, non incensibus. 1607. San Seuerino 28. Mar.21.

† Stipendia verò constituta à Capitulo per Theologo, & Pœnitentiario, possunt etiam à Canonicis obtineri, ex C.C.

5 *Qualitas*. Litterati, & probatæ vitæ, licet non sint nobiles, sunt etiam de præbendis, & Canonicatibus Cathedralium prouidendi; cum tales etiam ad Prælaturas, & consulta Principum assumantur: nec valeret Satutum, vel consuetudo, quod à Canonicatus alicuius Ecclesiæ non admittantur nisi nobiles, & eminentis scientiæ, saltem ad escludendum prouisum Apostolicum *c. Venerabilis* 37. *De Præben. Barbosa de Can.c.13.num.3.*

6 Non possunt Canonici facere Statutum, vt in eorum Ecclesia non admittatur aliquis Prouisus exterus, 1596. Bisignano 6.Aug.66.

Nisi hoc haberent ex priuilegio Apostolico, quale concessit Sixtus V. pro Canonicatibus, & beneficij Regni Valentiæ constit.64.*In sacrosancto.*

Licet ceteris paribus, in vacationibus Ca-

Canonicatuum Ciues sint exteris præferendi, 1596. Macerata 8 Iulij 58.

7 *Aetatem* habere debet Canonicus, vt intra annum initiari possit ordine requisito, saltem Subdiaconatu, si est Cathedralis, vel Collegiata habens ordines annexos. *Vt dixi in tit. de ætate, & qualit. num.* 7.

8 Canonico prouiso à Sede Apostolica cum narratiua, quod ipse constitutus erat tantum in anno ætatis suæ decimo octauo, distributiones integræ debentur, non obstante quod de iure non constituto in Sacris medietas earum subtrahatur: quia in hoc casu censetur tacitè dispensatus. *Sacra Concilij Congregatio in vna Reatina 9. Septemb. 1625. & 10. Iulij 1627.*

9 *Habitus* Canonici Regulares in Episcopos promoti vtuntur habitu Episcoporum sæcularium. *Leo X. const.* 34.

† Responsum ab hac S.C. fuit die 13. Sept. 1653. nouum habitum à Canonicis Cathedralis Ecclesiæ absque Sedis Apostolicæ auctoritate assumere nec licuisse nec licere. c. Taurisina 8. Febr. 1659. Congregat. Episcop. 1641. Turino 21. Iunij. *

10 Canonicus Protonotarius, in actibus sibi tamquam Canonico competentibus, non potest vti habitu Protonotarij: alias non lucratur neque fructus, neque distributiones. Idem dicendum de Archidiacono, & alijs Dignitatibus: vt ex Sac. Congreg. *Barbosa de Can. c. 18. n. 34. & c. 5. n. 54.*

11 *Præcedentia.* Canonici Cathedralis præcedere debent Parochum, etiam in funere, non autem alij. Inter Canonicos autem præcedentia datur Archipresbytero, si stolam deferat. *Sacra Rit. Congregatio in vna Viterb. 25. Iunij 1611, & in alia Nullius 12. Maij 1612. Et in alias Prænestina Cauarum 14. Aug. 1618. Lauor.*

Circa Canonicos Collegiatos inueniuntur contrariæ decisiones: vnde inspicienda consuetudo optima legum interpres. *Vide infra verb. Processio,*

12 Canonici Ecclesiarum Collegiatarum insignium præferuntur Canonicis Collegiatarum non insignium, licet sint posteriores in erectione, & creatæ absque vllius præiudicio: eo enim ipso, quo Ecclesia est effecta insignis, gaudet priuilegijs Ecclesiarum insignium. *Barbosa Collect. ad cap. Ex transmissa 33. De verb. sign. num. 3. in fin. Vide quæ dixi in Canonici lib. 1. titul. 33. De maiorit. & obed.*

13 Inter ipsos Canonicos ratione Doctoratus non datur præcedentia, sed tantum ratione Dignitatis, Ordinis, vel antiquitatis: *vt sæpius rescripsisse Sacram Congregationem testatur Barbosa de Can. c. 18. num. 5.*

Multo magis Cathedralis Ecclesiæ Canonici, licet non sint Doctores, in Congregationibus, & vbique præficiendi sunt Presbyteris non Canonicis, licet sint Doctores. *S. Rit. Congr. in vna Bituntina 9. Ian. 1608. cuius decisionem ad verbum refert Barbosa de Can. c. 18. num. 64.*

Idem fortasse, stante præsertim consuetudine, dicendum videtur de Canonicis Collegiatarum respectu aliorum Presbyterorum.

Et regulariter Canonici eiusdem Ordinis præcedunt secundum tempus possessionis Canonicatus, 1601. Aleria 6. Aug. 18 5.

14 Canonicis Cathedralis, dum extra Ecclesiam incedunt, vt singuli, nullam habent iurisdictionem: vnde cedere debent habentibus iurisdictionem, & ciuitatem repræsentantibus, præsertim si de consuetudine in contrarium non constaret. *Sacra Congreg. in vna Veronen. 1594.*

15 *Ius optandi* non habet locum in mense reseruato. *Ex Reg. 8. Rota apud Ludouis. decis. 478. num. C.C. 16. Sept. 1656.*

Neque in præbenda Theologali, & Pœnitentiaria, 1599. Ferrara 30. Iunij 76.

16 *Residentia, & distributiones* † Canonicus etsi Choro intersit, nisi tamen psallat, distributiones quotidianas nequaquam lucratur. C. C. 7. Aprilis 1618.

Mul-

Multo minus si quis non sit præsens in Choro vel Ecclesia, sed in Ciuitate tamen. *Eadem ex cap. 1. de cler. non resid. in 6.**

Canonici cogi non possunt ad mutandam Ecclesiam, vel locum, 1647.24. Maij 6. Aleria 1649.23. Apr. 3.

17 Episcopus concedere non potest Canonicis, vt officient in Sacristia 1604. Segni 12. Ian. 5.

Conniuere tamen potest pro diebus ferialibus in tribus annis mensibus magis frigidis, *v. officium n. 19.*

18 Duo Canonici, quibus vti potest Episcopus pro suo seruitio, an possint esse etiam Collegiatæ? S. Congregatio Episc. 1628. Auellino 7. Sept. 108. declarauit esse debere Cathedralis, non Collegiatæ. At 9. Sept. eiusdem anni emanauit à S.C.G. decisio contraria, nempe posse Episcopum vti seruitio Canonicorũ, siue Cathedralis, siue Collegiatæ, dummodo non plusquam duorum, *quam refert Barbosa de Can. cap. 25. nu.* 8. Et hæc in puncto Iuris videtur verior, quia *cap. de cætero 7. De Cleric. non resid.* generaliter loquitur, &c. *Ad audientiam 15. eod. tit.* licet ponat casum de Canonicis Cathedralis: ratio tamen, *Cum absentes diei non debeant, sed præsentes, qui tecum pro tuo, & ipsius Ecclesiæ seruitio commorantur*, videtur æquè conuenire etiam Ecclesiæ Collegiatæ. Tum quia hæc materia respectu Canonicorum certe fauorabilis est, respectu vero Ecclesiæ non odiosa, cum tendat ad eius vtilitatem: non ergo apparet, cur restringi debeat. *Bonac. tom. 1. de bor. Can. disp. 2. quæst. 5. pun. 3. §. 2. num. 4.* Dummodo tamen distributiones quotidianas non percipiant, nisi in casu n. 19. seq. *v. Distributiones.* Vel nisi Ecclesia ex illorum Canonicorum absentia notabiliter pateretur in cultu Diuino: quia in tali casu cessaret priuilegium, tam pro Canonicis Collegiatæ, quam Cathedralis *c. penult. de cler. non resid.*

19 Sæpius declaratum est à Sacra Congregatione Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum, Canonicos Episcopum in Visitatione comitantes, aut Visitatorum munere fungentes, vel alias eidem inseruientes, ac propterea chori seruitium intermittentes, percipere quidem debere fructus præbendæ, sed amissis distributionibus quotidianis. Quod si huiusmodi distributionibus omnes capituli reditus constet, illas debere lucrari, dempta tertia parte, quæ, accreffit interessentibus, 1592. Grosseto 9. Sept. 166. 1604. Elnen. 16. Augusti 24.

Detracta quoque mercede seruitij, sicut & in Canonicis Nuncio inseruientibus, 1601. Auellano 20. Aug. 191. 1602. Ventimiglia 12. Mar. 24.

20 Collector generalis Cameræ Apostolicæ, Subcollectores, Aduocati, Procuratores, Fiscales, & Notarij in causis spoliorum, & Iurium præfatæ Cameræ, eorum officio durante, vbi Canonicatus consistunt in solis distributionibus quotidianis, lucrantur eas in absentia dempta tertia parte, vt supra. *Moneta par. 2. q. 11. n. 111. Barb. alleg. 53. n. 157*

21 Canonicus occupatus in Curia Ecclesiæ, reputatur præsens in Choro, 1601. Ancona 3. Iunii 162.

Pro tempore, quo actualiter seruit Curæ, 1583. Crema 27. Iunij 151. 1594. Taranto 6. Decembris 323.

Modo cura sit annexa Capitulo, vel eius Canonicatui, 1602. Caua 9. Ian. 5.

22 Idem si iussu Superioris celebrat pro commoditate suæ Ecclesiæ, 1601. Andria 3. Sept. 202. *v. Distributiones* 14.

† Sacra quoque Congregatio Concilij censuit, & Sanctissimus approbauit 4. Februarij 1603. Canonico absenti pro euidenti Ecclesiæ suæ vtilitate deberi distributiones quotidianas: nisi ipsi Canonico esset constitutum certum salarium; vel nisi adesset consuetudo in illa Ecclesia, quod Distributiones huiusmodi Canonico minimè deberentur.

Decretum verò capituli, quod distributiones non dentur Infirmis non confirmatur. Eadem in vna Melphiten. 17. Augusti 1606.

Circa quam materiam supplicauit humiliter Capitulum Cathedralis Alexandrinæ, Prouinciæ Mediolanen. per Sac. C.C. declarari.

I. An Canonici legitimis ex causis absentes, quando non amittunt proprias distributiones quotidianas, debeant etiam lucrari, & participare pro rata de distributionibus aliorum Canonicorum absentium absque legitima causa.

II. An prædicti Canonici legitima ex causa absentes, ac proinde non amittentes proprias distributiones vt supra, debeant illas recuperare ab alijs Canonicis, inter quos diuisæ fuerunt, an vero possint etiam ab vniuerso Capitulo illas repetere.

Sacra, &c. die 29. Sept. 1657. ad primum respondit, deberi huiusmodi Canonico etiam punctaturas absentium.

Ad secundum posse repetere etiam à Capitulo. *

23 In facultate, quæ alicui Canonico conceditur, vel Beneficiato, vt studiorum causa possit abesse, hæc necessario ponenda sunt. Vt vere in publico celebrique Gymnasio Theologiæ, vel sacris Canonibus studeat, vtque triginta annis minor sit, aut fuerit, cum in publico gymnasio iisdem studiis operam nauare cœpit. *Ex S.C. Bonac. de hor. Can. disp. 2. quæst. 5. punt. 3. §. 9. num. 8.*

24 *Capitulum*. Canonicus Vicarius interuenire potest in actibus capitularibus, dummodo non agatur de interesse suo, vel Episcopi, quia tunc exire debet *Sac. Congregatio Concilij 2. Mar. 1619. & Episcoporum* 17. Ian. 1584. 1613. Otranto 26. Feb. 23. 1616. Oria 29. Iul. 89.

Nisi adesset in contrarium consuetudo immemorabilis, 1617. Lamacen. 4. Apr. 27.

Idem de Dignitatibus, & Canonicis, 1615. Ceneten. 13. Martij 89. §. 8.

25 Canonicis prohiberi potest per Episcopum, vel Vicarium, ex iusta tamen causa, ne conuocent Capitulum. *Vt rescripsit Sac. Congreg. Vicario Rhegiensi 4. Iun. 1602. fol. 56*

Secus si non adsit iusta causa 1601. Nardò 20. Aug. 198. 1641. Amelia 13. Septembris.

Nec Canonici dicere tenentur Episcopo, quid tractare velint in Capitulo, 1603. Andria 25. Febr. 22.

26 Debet pro Capitulo deputari dies hebdomadæ non festiuus, extra Diuina officia, 1602. Malta 17. Apr. 39. vers. e quanto, 1629. Andria 4. Ian. 2.

Et locus secundum solitum, dummodo extra Chorum, 1586. Auignone 25. Martij 257. 1583. Polignano 1. Febr. 30. 1592. Sassari 14. Febr. 48. 49 1602 Castellaneta 20. Aug. 93.

27 *Obligationes, & onera*. Canonici cogi debent ad ediscendum Cantum Gregorianum, *vt dixi de ætate, & qualit. num. 9.*

28 Regulariter cogi non possunt ad audiendas Confessiones, nisi habent curam animarum per turnum, *vt supra num. 3.* vel alias suæ præbendæ annexam, & excepto Pœnitentiario, 1601. Ancona 12. Ian. 4.

29 Vbi numerus Canonicorum est exiguus, non tenentur Canonici se parare cum Dignitatibus, & Dignitates ipsæ tenentur accedere ad legile, *vt respondit Sacra Episcoporum Congregatio Vicario Anconitano 20. Aug. 1601.*

Si verò numerus sit competens, tenentur se parare in illis solemnitatibus, in quibus cantaretur Missa Pontificalis, si adesset Episcopus 1602. Genoua 17. Apr. 36.

30 Canonici legitime impediti, possunt cantare Missas, & explere alias functiones sacrorum Ordinum per alium Canonicum, non vero Diuinum Officium, neque per Sacerdotem exterum, 1597. Gubbio 25. Iun. 52. 11. Aug. 66. 1598. Catania 2. Iun. 24. † Nisi per alium Canonicum vacantem, ex C.C.*

31 Omnes Canonici indifferenter seruire tenentur, omnibus diebus Dominicis, & Festis de præcepto, totoque Aduentus; Quadragesimæ, & octauæ Corporis Christi tempore, alijs diebus

saltem dimidia pars 1588. Aquila 26. Iulij 138. 1596. Castellaneta 16. Sept. 90. 1602. Andria 5. Febr. 15.

Nec Episcopus maiorem solita vacationem concedere potest, quæ non debet excedere tres menses in quolibet anno, 1578. Catania 20. Ian. 50. 1601. Nepi 27. Mar. 105.

Quam etiam S. C. concedit nullam habentibus, 1605. Aquileia 28 Iun. 42. 5. Sept. 63. 1606. Milano 15. Nou. 89. 1653. Milano per Bolate 19. Decemb. 227.

Sed qui non intersunt horis canonicis absque proteruia, vel contumacia, mulctari non debent in alio, quam in distributionum amissione, 1583. Aiqui 6. Aug. 144. 1617. Tropea 21. Februarij 31.

Nisi exinde valde pateretur cultus Diuinus. Vnde Canonicis Sancti Martini concessum fuit, vt imponere possent mulctam scuti vnius applicandi pauperibus, vltra distributionum, quæ accrescunt interessentibus, amissionem ei, qui abesset quinque diebus: reuocato Canonicorum Statuto, quod qui abest quinque diebus, amittat distributiones totius mensis, 1655. Nullius S. Martino 1. Ottob. 252.

† Et alijs pœnis arbitrio Episcopi C.C. Castellanetæ 7. Iunij 1659. *

32 Canonici debent hortari ad recitandum in Choro Officium Beatissimæ Virginis diebus in Breuiario præscriptis; non autem cogi, vbi non est solitum, 1582. Montefiascone 13. Maij 42. 1586. Alessandria 18. Maij 249.

Similiter ad faciendam disciplinam, 1617. Ripatransona 10. Ianuarij 3.

33 Canonici tenentur interesse Concionis, & in Quadragesima sub pœna priuationis distributionum illius diei, 1580. Como 10. Maij 97. 1602. Castellaneta 20. Augusti 93.

34 Canonici non tenentur Episcopo caudam cappæ, vel Pluuialis eleuare, vel Mitram, aut Pastorale, aut Crucem Archiepiscopalem deferre, quia hoc est officium Cappellanorum, 1575. Napoli 5. Aug. 388. 1583. Brindisi 16. Aug. 215. 1607. Brindisi 16. Oct. 106.

Vel pacem deferre, aut Missam priuatam Episcopo dicere, nisi adesset vsus in contrarium, 1601. Nepi 27. Martij 110. num. 4.

Neque ei in Missis priuatis deseruire, 1592. Volterra 12. Maij 69.

Sed bene eum comitari, dum accedit ad Ecclesiam cum Cappa Pontificaliter, & dum postea similiter recedit, nisi qui actu bona fide ministrare aliquod Sacramentum, non autem dedita opera, 1641. Capagna 3. Oct. 115. ad 6.

35 Qui renuunt, non tenentur contribuere expensis factis sine causa subsistente, 1594. Taranto 6. Dec. 323.

Alias pro litis Capitularis expensis non semper æquis portionibus, sed proportionabiliter, 1627. Nocera 5. Febr. 31.

36 Canonici compelli non debent ab Episcopo, vt quisque sua propria habeat paramenta, 1600. Cesena 21. Oct 100. num. 1.

37 Canonici Regulares Lateranenses de familia illorum conuentuum, in quibus habent Nouitiatum, ex priuilegio Greg. XIV. non tenentur ad processiones ire. *S. Rit. Congregatio in vna Lauretana Canonicorum Regularium* 30. *Iulij* 1616. *& Episcop.* 1593. *Bergamo* 25. *Maij* 170.

38 *Adiuncta*. Canonici Iure consulti substitui non possunt à Gubernatore Ciuitatis in ipsius locum in absentia. *Sacra Concil. Congreg. in vna Alatrina* 16. *Martij* 1630.

39 Canonici electi pro administratione Seminarij, remoueri non possunt, nisi ex iusta, & legitima causa. *Ex Congreg. Conc. Barbosa Collect. Bullar. v. Canonicus num.* 1.

40 Canonici non affigant in Ecclesia vel Sacristia Scripturam aliquam concernentem seruitium Ecclesiæ sine consensu Ordinarij, 1602. Fondi 20. Augusti 87.

CANONIZARE. *Papa, Sancti.*

PRaxis Sacræ Rituum Congregationis pro beatificatione, vel canonizatione.

I. De hoc tractari non potest nisi post 50. annos à morte Serui Dei: & tunc non nisi ex speciali concessione Summi Pontificis.

II. Interim tantum conceditur, quod Ordinarius instruere possit processus in genere ad examinandum, an concedi possit instructio Processus in specie, ne occasione dilationis pereant probationes.

III. Concessi processus in specie transmittendi sunt ad Apostolicam Sedem, in Sacra Rituum Congregatione examinandi quo ad ipsorum validitatem tantum.

IV. Deinde absque processu ad vlteriora, sigillandi sigillo eiusdem S.C. & asseruandi vsque ad præfinitum tempus, examinata prius vitæ sanctitate. *Pasqualig. ad Franc.num.*195. † Decretum integrum retuli *in Can. lib.*3. *tom.*45. *de reliq.& ver.Iun.n.*9.*

CANTOR.

1 NOn *potest* imponere pœnas, neque facere edicta alicuius generis, sed recurrere debet ad Ordinarium, 1603. Alessano 27. Octobris 125. *v.Canonicus* 40.

2 Neque portare signum distinctiuum ab alijs, 1612. Brindisi 6. Nou. 103.

3 Neque seruire per substitutum sine priuilegio, 1605. Alessano 8. Februarius 10. Ex Trident. sess. 24. cap. 12. † non obstante consuetudine, neque immemorabili ex S.C.*

4 Non tenetur prouidere libros Chori de suo, 1620. Crotone 12. Maij 80. † Nec infirmus inseruire per substitutum. C.C. Catacan. 26. Iun. 1621.

5 Cantoria habens annexum onus Missæ cantatæ per ternum, est Sacerdotalis: vnde requirit annum vigesimumquintum, Crotonien. 18. Sept. 1627.*

CANTVS. *Canonicus* 27. *Musica.*

1 CAntiones vulgari Sermone in Festo Sanctissimi Sacramenti cantare non conuenit. *Sacra Rit. Congregatio in vna Abulen.* 21. *Martij* 1609.

Immo nec alias in Diuinis Officijs aut Missarum celebratione. Extr. Ioannes XXII. in comm. de vita, & hon. Cler. Id quod Paludanus in 4. dist. 15. q. 5. art. 2. absolutè improbat. Suarez autem relatus in qq. Reg. Roderici in compend. v. Cantus nu. 6. id permittit: modo ea quæ cantantur pia sint, & cantus grauis ad deuotionem prouocans. In extrauaganti vero prohiberi tantum eas vulgares musicas, in quibus lasciuum quid vel impurum misceretur, siue quæ fiunt cum gestibus, aut motibus indecentibus, quæ prohibentur etiam in Trid. sess. 22. Decreto de obseruandis, & euitandis in celebr. Missæ.

2 Cantiones nocturnas, vulgo serenatas, prope Monialium Monasteria cani prohibitum, 1646. Monopoli 11. Maij 22. 31. Aug. 35.

3 Non probatur, quod Moniales, vel Nouitiæ, vel Educandæ, vel aliæ Mulieres intra clausuram degentes, discant sonum, vel cantum figuratum à viris: toleratur tamen quod earum aliquæ ad breue tempus pro seruitio Chori, & aliarum instructione, edoceantur Gregorianum siue firmum à Magistro moribus, & ætate graui 1653. Parma 25. Aprilis 141. 1655. Siracusa 16. Aprilis 14.

CAPELLA.

Beneficium, Exemptio.

1 CAppellaniæ ad nutum amouibiles non sunt beneficia, vbi non instituuntur auctoritate Episcopi *Garzias de Benef.p.*1.*c.*2.*num.*81.

Item Cappellaniæ, etiam perpetuæ fundatæ sine auctoritate Ordinarij, non sunt beneficia, *n.*102.

Nec ab Ordinario conferri possunt sed sunt sub pia dispositione fundatoris, & eius hæredum, qui possunt tales Cappellanias donare, quibus voluerint dummodo sint idonei iuxta dispositionem fundatoris. *Guido Papa dec.* 187. *Rebuff. de Pacif. possess. num* 349. *alias* 287. *vers. Et ideo P. Greg. de benefic. c.* 11. *n.* 10. *Nau. conf.* 5. *&* 7. *nu.* 12. *&* 13. *par.* 1. *Roch. Azor. &c. Vide quæ dixi in Can.* 3. *tit.* 4. *De Cler. non resid. n.* 37.

2 Licentia Sacræ Congregationis profanandi, & vendendi quasdam Cappellas ad reinuestiendum pretium, modo non haberent onera, 1645. Piacenza 12. Maij 12.

CAPPELLANVS.

Confraternitas, Ecclesia, Episcopus, Filius, Legatum, Missa, Monialis, Sacerdos, Sepultura.

1 CElebrare potest per alium, licet in fundatione dicatur, quod ad illam Cappellaniam præsentari non possit, qui non est actu Sacerdos, 1588. Lodi 19. Luglio 129.

Immo licet expresse iubeatur per se celebrare, si hoc faciat ex aliqua honesta causa. *Ex Congreg. Concilij Em. Sa. V. Residentia numer.* 10. *& Diana* 4. *tract.* 4. *resol.* 87.

Obligatio namque quotidie per se celebrandi inhonesta, & illicita censeri debet. *Rota recentior. apud Farin. dec.* 496. *num.* 7. *tom.* 1. *p.* 1. *Garzias* 7. *c.* 1. *n.* 87. *c. significatum* 11. *de præben.*

2 *Tempus*. Qui non habet aliquam eleemosinam pro celebrandis Missis, celebrare potest illas suæ Cappellaniæ ante diem statutam, dummodo propter hoc alijs diebus Ecclesia, vel Populus debito seruitio non defraudentur. *Rodriq.* 1. *par. c.* 25. *nu.* 8.

Non tamen applicare Sacrificium pro eleemosynam oblaturis: tum quia hoc repugnat veteri Ecclesiæ consuetudini, turpeque redolet lucrum; tum quia damnatur in decreto Cardinalium iussu: Clem. VIII. *Diana* 2. *tr.* 14. *resol.* 15. *&* 16. *in Congr. Conc.* 1604. 7 *Oct.*

3 Cappellani etiam Iurispatronatus; celebrare debent in horis commodis Ecclesiæ, 1578. Genoua 18. Martij 66.

4 *Locus*. Cappellanus, qui sine iusta, & rationabili causa non celebrat in Altari, in quo debet, peccat mortaliter. Sed ad restitutionem non tenetur, nisi quatenus Creditoris interfuit, vt si tenebatur celebrare in Altari priuilegiato, & celebrauit in Altari non priuilegiato. Nam tunc iterum in Altari priuilegiato celebrare teneretur, etiamque credidisset, se per aliquod priuilegium, puta Imaginis benedictæ, animam à Purgatorij pœnis eripuisse. *Bonacin. de Sacram. disp.* 4. *q. vlt. pun.* 7. *§.* 4. *per totum.*

Certius est enim priuilegium Altaris priuilegiati, cum sit accessorium Sacrosancto sacrificio, cuius valorem offerentis macula non vitiat. Non est autem certum, alia priuilegia, per exequentis indispositionem impediri non posse.

Et si replicetur, quod etiam priuilegium liberationis vnius Animæ à Purgatorij pœnis est aliquando concessum Coronis seu priuatis Imaginibus tamquam accessorium Sacrificij. Ergo tunc saltem satis fieri poterit.

Resp. negando consequentiam. Nam effectus Altaris Priuilegiati non impeditur per indispositionem Sacerdotis; quia concessum est Sacerdoti tamquam publicæ personæ, Ecclesiæque Ministro. Sed priuilegium Coronarum ac priuatarum Imaginum conceditur Sacerdoti, vel alijs tamquam priuatis, non autem tamquam publicis personis, & ideo non est simile.

Quidam tamen respondent distinguendo. Vel Altare priuilegiatum fuit designatum: & tunc alibi celebrans peccat contra fidelitatem, licet celebret

cum calculo. Vel non fuit designatum: & potest alibi celebrare cum calculo; quia soluit promissum per æquipollens *Diana 6.tr.6.resol.12.*

Sed prima opinio tutior videtur, & probabilior, quicquid dicat Gauant. Rubr.Missal.3.tr.12.

5 *Omissio*. Cappellanus potest ex causa infirmitatis Missas per duos menses, si tantum duret moribus, singulis annis omittere: nec, vbi conualuerit, Missas omissas remittere tenetur, ex Epicheia, & præsumpta fundatoris voluntate: vt probabile putat Diana 5. tr. 13. resol. 51.

Contrarium tamen est tutius, ac Sacræ Episcoporum, & Regularium Congregationis declarationi, quam retuli in Can.lib.3.tit.41.n.20.conformius.

6 *Merces* Cappellanorum debet assecurari super fructibus Beneficij, 1601. Ciuità Castellana 22. Maij 138. 17. Septembr.207.

7 *Amotio* Cappellani Ecclesiarum exemptarum amoueri non debent ab Episcopo sine causa, 1602. 25. Octobris 120.

Immo generaliter nullus Cappellanus, licet amouibilis, amoueri debet sine causa, 1645. Sulmona 24. Maij q. 21. Iulij 8.28. Iulij 14. 1646. 17. Augusti 3.1649.26. Februarij 3. 1653. Sulmona 16.Maij 75.

8 Remouentur Cappellani Monialium vitæ dissolutè, maximè si contrahant amicitias, & mittant munera Monialibus 1642. Terracina 10. Ian.8.1645. 10.Martij.38.

Vel si se ingerant vltra eorum officium, 1647.25.Iunij 14.

9 *Quando Moniales* sunt in quasi possessione præsentandi earum Cappellanum ad vitam, Episcopus non debet innouare, sed suorum iurium momenta ad S.C. Mittere 1577. Lecce 21. Octobris 24.

10 Non obstante quod Moniales eius habeant nominandi Cappellanum, potest illum Episcopus ex iusta causa reijcere, puta si sit iunior, 1602. Bologna 31.Maij 30. 1605. Bologna 29. Nouebris 86.

Immo si Episcopus ipse dare velit Monialibus Cappellanum iuuenem potest Abbatissa illum non recipere, 1602. Messina 10.Decembris 86.

11 Regulares non possunt esse Cappellani Monialium, 1604. Sulmona 27. Aprilis 32.

Nisi propter penuriam Presbyterorum sæcularium. Modo Regularis sit ætate simul ac moribus grauis, habeat consensum suorum Superiorum, nec tractet cum Monialibus, 1607. Parma 14. Iulij 13.

12 *Regius* maior Neapolis concedere non audeant licentiam celebrandi, ministrandique Sacramenta, sine consensu Ordinarij loci, 1618. Taranto 3. Apr. 58.Napoli 4.Aug.163.

Alioquin Confessiones, & Matrimonia nulla erunt, & ipsi non concedetur amplius semestris prorogatio suarum facultatum, 1607. Brindisi 5. Sept. 87. 88. 1615. Grauina 2. Maij 41. 1619. Salerno 16. Febr.25. 26. 1620. Nap. 31.Ap.70.

13 Capellanus Maior non habet iurisdictionem in Clericos, 1622. Lucera 15.Febr.21.

CAPITANVS.

Baro, Iudex, Iurisdictio.

CAPITVLVM.

Cancellarius, Canonicus, Coadiutor, Collegiata, Cura, Episcopus, Nouitius, Processio, Seminarium, Vicarius.

1 QVid., &c. Capituli appellatione soli canonici continentur, non autem Beneficiati, vnde Beneficiati se ingerere non possunt in administratione Massæ communis. *Rota apud Farinac.recent.p.1.tit. 2. dec. 183. & 189.*

Ita

Ita dicendum de Portionarijs, nisi contrarium Statuto cautum fuerit, vel de consuetudine seruetur. *Rota dec.* 296.

2 Vbi vertit lis inter Canonicos, & Portionarios, vel inter ipsos Canonicos, non dicitur agi de interesse Ecclesiæ, secus si agatur de Ecclesia, vel inter Canonicos, & extraneos, Vnde primo casu Capitulum non tenetur ad expensas litis, secundo, & tertio sic. *Rota dec.*138.

3 Capitulum in Processionibus debet incedere totum vnitum absque intermedio laicorum, 1603. Feltre 13. Maij 52.

Immo nec in Choro debent interferi Archipresbyteri siue Curati, qui non sunt de gremio, 1588. Potenza 25. Nou.255.

4 *Conuocare* Capitulum non potest Vicarius, nec in eo interuenire, ratione talis officij; nisi in Ecclesijs receptiuis, vel vbi adest tale solitum, vt Mediolani. *Trid, sess.* 25 *c.* 6. 1577. Milano 2. Iunij 127. 1591. Giouenazzo 12. Febr. 231. 1603. Nardò 27. Octobris 126. 1616. Ruuo 15. Ian. 5.

5 Si constet aliquem actum fuisse celebratum à Canonicis capitulariter congregatis, intelliguntur fuisse legitimè congregati ex natura actus, licet non fuerit expressum, eos fuisse legitimè congregatos. *Caput. de regim. Reip. c.* 1. §. 2. *sub. n.* 77. *fol.* 74.

Et licet non fuerit dictum, Capitulariter congregatos Procuratorem constituisse, tamen illud subintelligitur. *Rot. coram Achille de Grassis dec.* 2. *num.* 2. *De his, quæ fiunt à maiore parte Capituli.*

6 Nullum est Capitulum generale, celebratum sine interuentu aliquorum vocalium, quos Superior exclusit sine causa, 1635. Agost. di colorito 2 Martij 74.

Maxime si exclusi agant de contemptu. *cap. Quod sicut* 28. *& cap. Bonæ* 36. *De elect.*

7 Prohiberi debet Monialibus sub grauibus pœnis, ne Capitulum faciant pro acceptatione Puellarum ad educatione, vel habitum, vel professionem, sine licentia Ordinarij, 1617. Siena 5. Martij 109. v. Educandæ.

8 *Tempus.* Capitulum fiet stata die, & hora cuiuslibet hebdomadæ. Si autem ex causa fieri debeat alia die, peti debet ab Episcopo, vel eius Vicario licentia, 1597. Andria 10. Martij 22.

9 *Locus* futuri Capituli Prouincialis, vel Generalis declarari debet in præcedenti, non autem seruari in pectore Prouincialis, vel Generalis, cum facultate illud declarandi quandocumque, 1647. Minimi 13. Sept. 1653. San Girolamo di Fiersole 50. Maij 124. † *cap. In singulis* 7. *V. Prouiso. De statu Monach.* *

10 *Iurisdictio, &c.* Capitulum Sede vacante, succedit in iurisdictionem Episcopi, quam exercet per Vicarium Capitularem. *Vt latius exemplificaui in Can. lib.* 1. *tit.* 28. *de offic. Vic. n.* 21.

11 Capitulum potest concedere dimissorias, si Episcopus sit hæreticus notorius, quia in tali casu Concilium nihil innouauit. *Ex C. Concilij. Barbosa Collect. Bullar. V. Capitulum.*

Quæ ratio procedit etiam, dum Episcopus est captus ab hostibus, immò à fortiori, si tamen illa declaratio est vera.

12 Capitulum non potest sibi propria auctoritate Protectorem eligere, 1594. Pistoia 24. Augusti 240.

13 Nec prætendere se debere vocari ad funeralia eorum, qui sepeliuntur in Ecclesijs Regularium, 1591. Bari 26. Febr. 234.

14 Cum litteræ dirigantur Decano, & Capitulo, ac communes sint; nec Decanus solus, nec Canonicus quispiam, eas aperire possit, sed Capitulum. Expediret tamen eligere Capitulariter vnum aut alterum ex Canonicis, qui vna cum Decano litteras aperire possit; ne mora præiudicium aliquod inferat, 1615. Ceneten. 13. Martij 89.

89. §. 9.1653. Città di Castello 27. Iunij n.4.n.9.1654.12.Iunij 51.

5 *Pro Curæ* Capitulo incumbentis exercitio deputari debent personæ certæ, 1601. Afflisse 20. Feb. 86. nu. 1629. Città di Castello 12. Ian.4.

16 *Bona* seu reditus Capitulares exigi debent à duobus Deputatis, alter ab Episcopo, alter à capitulo, 1601. Lesina 6. Aug.187.

17 Sacra Congregatio dat licentiam diuidendi bona capitularia, dummodo relinquatur massa non minor tertia parte pro distributionibus quotidianis, 1626. Spoleto per Beuagna, 24. Apr.39.

Immo id capitulum propria auctoritate facere potest, 1608. Menopoli 3. Feb.20.

18 Licet Episcopus se ingerere non debeat in administratione bonorum capitularium, nisi vt supra alterum ex Deputatis eligendo: capitulum tamen tenetur ei dare authenticam omnium notam, 1602. Castellaneta 23. Iulij 75. n. 13.1577. Gubbio 8. Iulij 182.

CAPPVCCINI.

Legatum, Monasterium, Tabernaculum, Tertiarij, Transitus.

1 GEneralis Cappucinorum non potest prohibere Superioribus sui Ordinis, ne recipiant Conuentuales Reformatos, 1625. 22. Februarij 42.

2 Cappuccini possunt dare habitum ad sepeliendos mortuos, sicut alij Fratres Minores, 1649. Ianuarij 3.

3 *Confessiones* Sæcularium Cappuccini non audiunt sine dispensatione speciali, 1602.1. Oct.106.

Quæ dari potest in capitulo Generali vsque ad proximum futurum, 2. Aug.49.

Et à Sacra Congregatione, modo sit approbatus ab Ordinario, 1606. fol. 23. Reg. 10.

† Cappuccinos autem Missionarios rigore facultatum eis concessarum posse audire confessiones eorum, quos ad Catholicam fidem conuertunt; reliquorum vero Catholicorum in locis Missionum degentium, non nisi vbi necessitas, vel insignis penuria operariorum extiterit. P. F. 20. Iunij 1628. *

4 Ordinarius se ingerere non debet in Iconi, & picturi Ecclesiarum Cappuccinorum, 1601.6. Aug. 85.3. Sept. 89.

5 Cappuccini possunt acceptare legata pro fabrica, 1646.22. Iunij 6. Reg. 2.14.

† Cappuccini non mittuntur ad loca, vbi non licet eis proprium habitum deferre. P.F. 1643.340.n.19.

Cappuccini à Religione in prædicatores non deputati non prædicent in Pulpito, sed ad Altare tantum explicent Euangelium. P. F. 1647. 528. numero 7.

6 Non consueuit Sacra Congregatio permittere erectionem Monasterij Cappucinorum, nisi habeant perpetuum assecuratorem pro victu; cum ipsæ non possideant immobilia, nec ad quæstuandum exire debeant, 1608. Ferrara 9. Maij 45.

Isti Assecuratores non debent esse personæ priuatæ, sed Confraternitates aut loca pia, quæ facultates habeant sufficientes ad eas manutenendas, 1608. Casale 30. Iun.79. 1622. Camerino 7. Iunij 61.1627. Padoua 26. Martij 131. 1628. Bologna 18. Febr.65.

Expeditius tamen esset, vt bona, vel assignamenta darentur ipsi Monasterio, non obstante prohibitione primæ Regulæ, 1620. Città della Pieue 21. Nouembris 300.

7 Moniales Capuccinæ possunt recipere sine scrupulo legata, dotes, redditus, & eleemosynas sibi data, 1620. Bergamo 7. Feb.38.

8 Tenere non possunt organum in Ecclesia exteriori, 1636. Brindisi 19. Sept.386.

9 In ieiunium Regularibus vti possunt

sunt ouis, & lacticinijs, extra tamen tempora ab Ecclesia vniuersaliter prohibita, vt fuit determinatum in Capitulo Generali Cappuccinorum 1596 & per S. C. Congr. approbatum, 1606. Cosenza 15. Iulij 58.

10 Cappuccini ad nullam aliam Religionem transire possunt absque licentia Papæ, nisi ad Carthusianos, petita tantum, & obtenta licentia sui Generalis. Vrb. VIII. constitut. 92. *Iniuncti Nobis*.

CAPTATORIA INSTITVTIO.

Testamentum.

CARCER.

Alimenta, Cardinalis, Celericus, Conscientia, Debitum, Habilitatio, Mulier, Presbyter, Testis.

1 Q*Valis, &c.* Carcere non debent esse subterranei, sed supra terram, vel saltem æquales terræ: & publici habere fenestras in publicum respondentes. Cauendum quoque ne eo latrinæ auertantur, 1583. Palermo 6. Aug. 147. 1642. Catanzaro 1. Aug. 87.

Habere locum communem, & esse commodi, 1601. Aliffe 20. Febr. 86. n. 6. 1602. Castellaneta 23. Iulij 75. n. 5. *Ex l. 2. C. de Custod. reorum.*

Licet quando circa situm carcerum discordant Episcopus, & Clerus, præualere debeat designatio Prælati, 1596. Andria 30. Sept. 80.

2 Campanile, si est idoneum, potest deseruire pro Carcere Mulierum delinquentium, 1599. Cosenza 21. Ap. 34.

3 Carcer non debet esse diuturnus, præsertim cum Ecclesiasticis, si delictum non sit valde graue, 1601. Lucca 2. Maij 132. Modena 20. Augusti 194. 1603. Sarsina 13. Aug. 92. 1604. Bisignano 9. Martij 31.

4 Non conuenit, carceratum ex causa ciuili retineri in compedibus, 16. 21. Hierosolymitani 22. Ian. 109. *Ex d. l. 1. C. de custod. Reorum.*

5 Episcopus prouidere debet, vt in principalibus carceribus, etiam laicalibus, adsit Capella, vel Oratorium ad celebrandum, 1593. Burgos 1. Decembris 313.

Beneuolis tamen, & Vrbanis monitionibus quo ad laicales, 1602. Gorgento 23. Aprilis, 25. vers. Bisogna andare.

6 *Captura, & Translatio.* Mittere Clericos armatos ad capiendum Reos, res est pessimi exempli, 1620. Gerosolimitani 1. Ian. 1.

7 Mandatum capiendi relaxari non debet ante processum informatiuum, nisi præcedant indicia sufficientia, & periculum sit in mora, 1637 Castro 4. Dec. 1642. Campagna 3. Octobris 114.

8 Captura extra Territorium facta, nulla est & attentata, 1641. Siena 29. Nou. *Arg. c. 2. de Const. in 6.*

9 Moniales non carcerantur per satellites, nisi in grauissimis delictis 1637. Terni 13. Iun.

10 Ordinarius non debet mandare transferri carceratos in loca diœcesis, vbi degit ipse nisi valde raro propter causas multum graues, & vrgentes, 1642. Campagna 3. Oct. 114.

11 Licentia Sanctissimi, transferendi carceratos Infirmos ad Hospitale, & illos, postquam conualuerint, Ministris Curiæ sæcularis restituendi: modo dicti Ministri non se ingerant sub aliquo prætextu in re vlla ad Hospitale pertinente, neque circa ipsum, neque propter curam, & custodiam ipsorum Infirmorum, 1614. Salerno 10. Maij. 40.

12 Monialis aufugiens non debet in carceribus extra Monasterium teneri, sed ad illud reduci; priuari velo, vocibus, & collocutorio, etiamsi post debitam pœnitentiam peractam à carcere relaxetur: si vero vltra fugam grauiter deliquit, præsertim contra votum castitatis, muro perpetuo debet claudi, 1619. Ragusa 6. Apr. 109. 1649. Lucca 4. Martij 4. Bitonto 11. Martij.

Non autem ad illud Monasterium transferri, 1645. 22. Sept. 65.

13 Obli-

13 *Obligatio* iniuste Carcerati nulla: secus si iuste. *Rota recentior par.1. tom.1. decis.490.n.4.& dec.674. n.4.*

14 *Puniri* non debent Carcerati propter mala, quæ dicunt, vel scribunt de Iudicibus, 1604. Albenga 12. Maij 56.

15 *Relaxatio*, &c. Carceratus in odium recursus, si propter easdem causas, iubetur illico relaxari gratis. Propter alias, habilitatur cum fideiussione de se repræsentando ad omne mandatum S. C. Sed si causa esset grauis, præsertim si intraret pœna corporis afflictiua, Ordinario præcipitur, vt statim informet, 1646. 12. Iunij 4.

Carceratos enim ex causa graui non conceditur habilitatio, 1649. 8. Ianuarij 14. *Ex l. 1 ff. n. de custod. & exhib. reor.*

Et carceratum ad carceres Episcopales transferat, si esset in laicalibus, 1646. Venosa 22. Dec. 18. Vel ad mitiorem, si erat in duriori, 1647. Ferentino 11. Decemb. 6.

16 Quando carceratus nescit causam suæ carcerationis, præsumere potest id fieri odium recursus, 1646. Osti. 13. Apr. 13.

17 Cum pendet differentia de iurisdictione, carcerati relaxari debent cum fideiussione de se repræsentando, vel de tenendo domum pro carcere, 1600. Bagnarea 29. Nou. 16.

18 Carcerati non descripti in libro Custodum: ad nullas, neque victus neque Carceris tenetur expensas. Paulus V. const. 71. *Vniuersi*: Similiter si reperiantur innocentes, 1602. 19. Nouemb. 131.

CARDINALIS.

Beneficium 16. §. 15. *Commendatarius, Excommunicatio*, *Illegitimus*, *Papa*, *Patronus*, *Seminarium*, *Sponsio*, *Testis*, *Titulus*.

1 QVal. Non possunt esse Cardinales duo fratres Germani, neque legitimati, etiam per subsequens matrimonium, neque filios habentes, neque Patruus cum nepote simul, nisi ob aliquam rationabilem causam Papa dispenset. *Iulius III. const. 22. Six. V. const. 50.*

2 *Habitus*. Ad vniformitatem Cardinalitij habitus in posterum retinendam, Cardinalibus omnino prohibendum vsum vestium lugubrium quo ad ipsorum personas; & eisdem iniungendum quod toto anni tempore in pileis communibus, & equorum lemniscis, vulgo flocci, rubeum colorem semper adhibeant. Decretum Sanctissimi D. N. Alex. Papæ VII. iussu editum die 13. Apr. 1655.

3 *Dignitas*. Cardinales sunt maiores, etiam Archiepiscopis, licet sint tantum Præsbyteri. Eugenius IV. cuius constitutionem refert Diana 5. tr. 2. resol. 1.

Immo sunt maiores etiam Patriarchis, licet sint tantum Diaconi cum æquiparentur Regibus. *Six. V. const. 50. §. 12. Bald. in lib. 1. §. ff. v. de off. Prætor. Ias. in l. 1. n. 9. ff. v. de Officio eius*. *Ben. priuil. 54. n. 16.*

Præferuntur autem, nedum Patriarchis Ordinarijs, vt Gradensi, Aquileiensi, Venetiarum, sed etiam quatuor Patriarchis principalibus, nempe Constantinopolitanorum, Alexandrino, Antiocheno, & Ierosolymitano, licet in eorum antiquum splendorem restituerentur, & in suis Ecclesijs residerent, vt fuse prosequitur Diana 4. tr. 2. resol. 1.

Cuius rationibus, & auctoritatibus hac vnam addo: quia Constantinus Imperator Cardinalibus concessit, vt omnibus Imperialium Senatorum, & Senatus priuilegijs fruerentur, *c. 14. Constantinus, 96. dist.* At Romani Senatores ipsis quoque Regibus præferebantur: vt patet, tum ex prophanis historijs, in quibus Reges Romani Proconsulibus, & Senatoribus etiam in suis Regnis, honorem detulisse, locoque cessisse, legitimus: tum ex Actis Apost. 25. vbi habetur, quod Agrippa Rex cum Sorore Bere-

Berenice, proprium Regnum relinquentes, descenderunt Cæsaream cum apparatu, & ambitione magnâ, ad salutandum Festum Senatorem Romanum. Ergo Cardinales, si Regibus non præferendi, certe tamen sunt Equiparandi. Sed extra controuersiam est, Reges supradictis omnibus præferri. Ergo, & Cardinales.

4 Ex Cardinalibus Pontifex eligi debet. *Sixtus V. const.* 50.

5 Qui offendunt Cardinales incurrunt in pœnas formidabiles, *vt dixi in tit. de sent. excomm. num.* 87.

6 Et qui conspirationes contra eos sciunt nec reuelant, 171. §. 10.

7 Cardinalibus, absente Papa, & extra Palatium Apostolicum, debetur genuflexio. *Cærem. Papæ lib.* 3. *sect.* 1. *c.* 12.

8 Cardinales habent omnia priuilegia, quæ sunt Episcopis concessa propter dignitatem. *Diana* 5. *tract.* 2. *resolut.* 46.

Et maiora; Vnde possunt vbique facere celebrari cum Altari portatili, licet hoc fortasse non possent amplius Episc. *Dian.* 6. *tr.* 8. *resf.* 40.

9 Cardinalibus ob reuerentiam non inhibetur, nec ab altero Cardinali, nec ab ipso Papa; sed hortantur, vel rogantur potius, *ref.* 97. *n.* 21. & 22.

Immo Lex Papæ Generali non comprehendit Cardinales, nisi eo nominatim exprimat; quia sunt pars corporis ipsius. *Vinc. de Franch. decision.* 107. *num.* 6. † Vide quod notauit *in Can. lib.* 1. *tit.* 39. *n.* 135.

Sacra C. C. consulta, an Cardinales comprehendantur in decreto c. 2. sess. 7. quod nemo, quacumque etiam dignitate, gradu aut præeminentia præfulgens, plures Cathedrales Ecclesias in titulum seu Commendam residere, & simul retinere præsumat: eo quod comprehendi non dicantur, nisi eorum fiat mentio, & præcipuè in odiosis.

Respondit comprehendi, cum simus in lege correctoria, & in materia peccati. Refert *gnan. c. Bonæ. De postul. Prelator. n.* 27. *

10 *Auctoritas, & Potestas, n.* 8. Cardinales, Apostolica Sede Vacante, non possunt creare Cardinalem, licet possint Papam, quod plus est: quia Papam ipsi propriè non creant, cum à Christo immediatè potestatem accipiat, sed eligunt tantum *Glos. Clem. Ne Romani* 2. *v. Reprobamus. De elect. Lauor. tit.* 3. *c.* 3. *num.* 11.

11 Cardinalis Protector non potest regulariter aliquid disponere contrarium Statutis Religionis, vel loci protecti, per Summum Pontificem editis. *Rota apud Farin. p.* 1. *dec.* 430.

Vnde non potest dare vocem ijs, qui sunt exclusi à constitutionibus, 1645. 6. Octob. 9.

12 Cardinales tenere possunt priuatum carcerem. *Ex Claro Dian.* 5. *tr.* 2. *resol.* 25.

13 Cardinalem vbique posse pro se, & sua familia confessorem eligere, etiam non approbatum ab Ordinario, præsertim si legatus sit, probabilius, immo certum arbitratur. *Diana* 5. *tr.* 2. *ref.* 10.

† Sententia condemnatoria per Papam lata contrà Cardinalem Hæreticum. Pius IV. const. 66 *Onerosum.*

Cum in Congregationibus extraordinarijs, quas in ædibus antiquioris Cardinalis adhuc haberi consuetudo viget, abusus irrepserit, vt seniores eiusdem sententia vltimo loco feratur. S. D. N. imperauit, vt sicut hactenus senior Cardinalis, propriæ licet domi existens in inuocatione Spiritus S. & oratione ante congregationem recitanda, Dignitatis rationem seruare consueuit: ita, etiamsi de more vltimo loco sedeat, primus tamen omnium sententiam dicat. Idque in Acta Sacræ Congregationis Ritum referri, & inuiolabiliter post hac seruari mandauit die 6. Sept. 1657.

I. Episc. Sabinem Card. Sacchettus.

Loco † Sigilli.

Franciscus M. Phœbæus S. R. C. Sec.

De

De Cardinalibus, qui habent Titulos Ecclesiarum Vrbis, cum dubitatum esset, an possent in suis Ecclesiis Titularibus, & in earum subditis vti illis facultatibus, quæ à Conc. Trid. tributæ sunt Episcopis in suis Ciuitatibus, & diœcesibus, & specialiter illis quæ comprehenduntur in decreto *c. Liceat. 6. sess.* 24.

Discusso articulo, Gregorius XIII. dixit, se nolle ea, quæ Episcopis concessa sunt à Conc. Trid. competere Cardinalibus in suis Titulis: quia licet habeant quasi Episcopalem iurisdictionem, non tamen sunt ibi verè, & propriè Episcopi.

Quod dictum interpretata est S. C. approbari: e Summo Pontifice, quoad facultates concessas Episcopis à Concilio. Vnde extra illas salua manebit iurisdictio Cardinalium in suis Titulis, prout Doctores illis attribuunt in *c. His quæ, de maiorit. & obed. Refert Fagnan. cap. Dilectus, de temp. ordin. num* 27.

Item Cardinales non habent auctoritatem super Regulares, licet degant de familia in Ecclesia sui tituli, *c.* 1 *de Cap. appell. Monachor.* ibi *Cum enim* Monasterium Monialium fuerit, & generaliter seruetur in Vrbe, vt nullum Monasterium titulo sit subiectum, incongruum videbatur, vt Regulares sæcularibus supponantur.

Cardinali asserenti aliquid factum de mandato Papæ, standum non est, nisi hæc tria simul concurrant.

I. Quod Cardinalis afferat verisimilia.

II. Quod Papa sit presens, ad quem de facili possit haberi recursus.

III. Quod assertio non contineat eam Tertio præiudicialem. *Rota* 630. *num.* 2. *part.* 4. *rec. Fagnan. c. de Rectoribus. De Clerico ægrot. n.*40.*

CARITAS.

Aduocatus, Eleemosyna, Necessitas, Parochus, Vindicta.

1 OBligat ad subueniendum extremæ Proximi salutis necessitati, etiam cum vitæ periculo *S. Thom.* 2. 2. *q.* 26. *art.* 5.

Dicitur autem quis esse in extrema necessitate spirituali, dum moraliter constat, proximum æterne damnandum, nisi ego ei præbeam auxilium, non existente alio, qui hoc faciat, dummodo ille non se voluntarie ac prudens conijceret in hoc periculum, quia tunc non diceretur esse in necessitate. *Bonac. de leg. disp.* 3. *q.* 4. *pun.* 4. *n.* 2. & 3.

Quidam tamen existimant esse necessarium, vt proximus existat in necessitate physica, scilicet quod absque meo auxilio saluari omnino non possit per legem ordinariam, puta infans moriturus absque baptismo. Secus si cum adiutorio Dei possit, licet difficulter. Nisi tamen quis teneatur ad opitulandum saluti proximorum ex officio, professione, vel voto; quia tunc teneretur quotiescumque sperare tur fructus, etiam in morali tantum necessitate. Rursus nisi quis opitulari non possit alienæ saluti absque probabili periculo suæ; puta quia sit in peccato mortali, & difficile credat se contritionis actum elicere posse: quia tunc sibi potius quam alteri prospicere debet. *Diana* 5. *tract.* 13. *resol.* 24.

2 Caritatis seu dilectionis Dei præceptum secundum aliquos obligat post vsum rationis, in articulo vel periculo mortis, & aliquoties in vita. *S. Th.* 1. 2. *qu.* 89. *art.* 6. *Nau. cap.* 11. *num.* 8. *Tolet. lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 8. *Diana* 5. *tr.* 14. *resol.* 105.

CARITATIVVM SVBSIDIVM.
Episcopus.

1 Caritatiui subsidij nomine non potest exigi, nisi ad quantum ascenderent singulæ procurationes tempore visitationis. *Extr.Vas electionis*, §. *Præmissis quoque*. *De Censib. Barbosa alleg.* 87. *num.* 37.

2 Exigi non potest ab Episcopis Ecclesiarum habentium reditus pingues. Ab Episcopis autem illarum Ecclesiarum, quæ habent reditus tenues, exigi potest in ingressu pro necessitate expeditionis Bullarum, nisi illas gratis obtinuerit *Sac. Episcop. Congreg. Archiep. Hydruntino* 22. *Ian.* 1601.

Et quando Episcopus promouetur ad Cardinalatum, & alias, prout retuli in Can.lib.1.tit.31.n.1.De off.ord.

3 Exigi non potest à clericis non beneficiatis, nec habentibus tantum distributiones quotidianas secundum Bonac. de hor.Can.disp.2.q.2.pun.2.n.9.

CARO.

S. Benedictus, Græci, Ieiunium, Regula.

Carnes hodiernæ prouocant dæmones, quare qui per triginta dies illis vesci non potest, proditur dæmoniacus, *gloss.cap.fin.v.Triginta*, 7.q.2.

2 Carnium esus, saltem vniuersaliter apud omnes, videtur introductus post diluuium, vt ex S.Thom. 1. 2. qu.102. art. 6. ad 2. dixi in Coll. ad illud Genes. 9.3. Quasi olera virentia dedi vobis omnem carnem.

3 Dissimulari potest, quod Moniales sancti Benedicti contra suam regulam vescantur carnibus, cum id iam sit in vsu apud omnes totius Italiæ Moniales 1581.Isernia 17.Octob.132.

Et cum Monialibus Cistercienfibus, maximè si adsit immemorabilis consuetudo, 1624.Colonien.26.Nouemb.268.

Similiter cum Monialibus S. Eliæ, 1618. Messina 9. Octobr. 339.

Quæ tamen si dispensationem quarti voti obstinate petant, prohiberi debent, ne recipiant amplius ad habitum, 1630. 22. Febr.

4 Superiores Cassinensium possunt sibi reseruare comestionem carnium sine licentia, 1605.29.Nouemb.84.

GASTALDVS. *Ministri.*
CASVS CONSCIENTIÆ. *Sacerdos.*

1 Debet fieri lectio, & conferentia casuum conscientiæ, 1601. Parma 5.Dec.244.

2 Ab omnibus Confessarijs sæcularibus, saltem bis in mense, 1594. Trani 10. Ian. 9.

3 Vel ad minus semel. Pœna tamen sex ducatorum non interuenientibus, videtur exorbitans: multo magis suspensionis ipso facto eos non denunciantibus, 1603. Crema 28.Nouemb.142.

4 Interuenire tenentur omnes exercentes curam animarum, etiam exempti, etiam Regulares, 1579. Lucca 11. Augusti 96.1. Iulij 84. 1586. Vercelli 9. Oct. 762.1593. Ferrara 13. Octobr. 309. 1630. Regolari di Verona 14. Martij.

Etiam subcollectores, 1602. Aiqui 5. Nou. 125.

Et dare refectionem alijs, quando fit conferentia in cura Regularium, sicut faciunt Curati sæculares, quando fit in sua, 1618. Oliuetani 25. Maij 169.

Et ad vtrumque cogi possunt ab Episcopo, 1604. Padoua 3. Februarij 13.

Sed si ibi delinquunt, puniri debent à suo Superiore, 1579. Luca 11. Augusti 96.

5 Clerici sæculares non adhuc ad audiendas confessiones admissi, & Regulares licet Confessarij, dummodo non Parochi, hortandi sunt, non cogendi, vt discussioni casuum conscientiæ intersint 1594. Colle 9. Augusti 224. 1621. Castellaneta 20. Iulij 102. ad 3. 1628. Spoleti 28. Iulij 89. 1629. Nocera 6. Apr. 46. Padoua, e Regolari d'Andria 119. Reg 2.

† Nam

† Nam Clem. VIII const. 60. *Nullius omnino* §. 2. ita statuit. Lectio sacræ Scripturæ, vel casuum conscientiæ bis in hebdomada præscriptis diebus in singulis conuentibus habeatur, ad quam Fratres omnes conueniant: eaque absoluta, mutua collatione circa explicatam doctrinam sese vtiliter exerceant. *

CASVS RESERVATI.

Caro, Censura, Commodatum, Concursus, Confessarius, Confessio, Culpa, Iubilæum, Parochus, Pater, Sacramentum, Sodomia.

1 Casus reseruati debent esse paucissimi, ijque maximè necessarij, præcipuè verò hæc monenda censet Sacra Congregatio. Vt videant Ordinarij, ne illos casus promiscue reseruent, quibus annexa est excommunicatio à Iure imposita, cuius absolutio nemini reseruata sit, nisi forte propter frequentiam, scandalum, aut aliam necessariam causam, aliqui huiusmodi casus nominatim reseruandi viderentur: neque casus, in quibus absolutio, nisi cum restitutione, vel executione eorum, ad quæ pœnitentes tenentur, non confertur. Neque illos, qui & si mortale peccatum inducant, circa res tamen parui momenti versantur, & frequenter inter idiotas euenire solent, vt damni dati, & similium. In peccatis etiam carnalibus reseruandis multa vtantur circumspectione propter periculum scandalorum, in iis maximè personis, in quas ob accessum ad confessarios extraordinarios, vel frequentem reditum ad ordinarios, suspicionis aliquid cadere potest, &c. Interim de ipsius Sanctitatis suæ mandato ijdem ordinarij mouentur, vt per totam suam diœcesim, ac præsertim in ijs locis, qui à Ciuitate, & Cathedrali Sede longius remoti sunt, Pœnitentiario, aliosque Sacerdotes constituant, & delegent, quibus facultatem absoluendi à casibus sibi reseruatis concedant: ita vt in ijs quoque liceat eamdem alijs, si opus fuerit, etiam viua voce, impartiri idque maximè in solemnibus, ac præcipuis anni festiuitatibus, &c. 1602. 6. Nouemb. fol. 133.

2 Prohibet item S. Congr. ne ordinarij sibi superflue reseruent casus, in Bulla die Cœnæ Domini legi solita contentos neque alios Sedi Apostolicæ specialiter reseruatos. *Ibidem*.

Esset enim actus frustratorius, & alicuius in sanctam Sedem irreuerentiæ, 1583. Città di Castello 19. Aprilis 92.

3 Item saltare, vel choreas ducere in Quadragesima, non debet esse casus reseruatus, 1614. Casale 14. Martij 19.

Neque accessus ad moniales sine licentia in scriptis, 1603. Bologna 18. Martij 33.

Quando tamen experimento comperitur, frequentiam exinde nimium excrescere, potest Ordinarius facere casum reseruatum accessum virorum 14. annis maiorum sine licentia, 1604. Bologna 26. Octob. 50. *v. Monialis*.

Nec ex eo, quod Confessarius fuerit complex, 1602. Como 10. Dec. 146.

Nec in sæcularibus etiam Sacerdotibus lapsus carnis cum soluta, qui non sit contra naturam, 1618. Perugia 13. Martij 40.

Nec debita non soluere, etiam Ecclesijs, 1620. Crotone 12. Martij 82. *v. Censuræ* 3.

Nec violatio festorum, 1625. Nap. 2. Decemb. 124.

4 Non probatur, quod Superior reseruet sibi casus, ad effectum præscribendi Confessarijs in casibus particularibus, quam pœnitentiam iniungere debeant, 1627. Auersa 30. Apr. 193.

† Licebit tamen in genere superioribus determinare pœnitentias graues, quibusdam peccatis, etiam non reseruatis à Confessarijs imponendas, quæ subditos ab huiusmodi perpetrandis cohibere possint. Vrb. VIII. const. 26. *S. Congr. in fine*, in decreto de reseruatione casuum *S. D. N. qui iam pridem* §. 5. *

5 De-

5 Decretum de casibus per Superiores Regulares in Italia reseruandis, extenditur ad Regulares habitantes in insula Maioricensi, 1606.28.Ian.12.

Supradictum decretum editum 26. Maij 1593. habetur post const. 26. Vrb. VIII. quæ incipit: *Sanctissimus &c.* & comprehendit etiam Censuras: ita vt ijsdem Superioribus, absque Capituli Generalis, vel Prouincialis consensu, aliquibus peccatis in huiusmodi decreto non contentis, excommunicationem annectere, eiusque absolutionem sibi reseruare minimè liceat, 1617. Regolari 7. Iulij 185.

† An autem Prælatus Episcopo inferior, in ea parte diœcesis, quæ iurisdictioni suæ subiecta est, habeat facultatem reseruandi sibi aliquos casus, quemadmodum Ordinarijs licet in suis diœcesibus. *Vicarius Veronæ supplicat.*

Die 5. Iulij 1582. C.C. censuit posse: si tamen habeat iurisdictionem quasi Episcopalem in eo loco, & nulli Diœcesano subsit, nec ipse, nec eius subditi.

Et alibi. Abbates Episcopus inferiores, qui nec ipsi, nec eorum subditi subsunt alicui Diœcesano, posse reseruare sibi casus.

Breuius. Prælatus exemptus Episcopo inferior non potest reseruare sibi casus, nisi sit Nullius. *

6 Casus reseruatus non incurritur, cum opus externum non est mortaliter peccaminosum. *Bonacina tom. 1. de Sacram. disp. 5. q. 7. pun. 5. §. 1. n. 4.*

Puta propter materiam leuem. *Diana 5. tr. 5. res. 46.*

7 In dubio casus non inducatur reseruatus, quia reseruatio est odiosa. *Bonac. tom. 1. disp. 5. de Sacr. q. 7. pun. 5. §. 5. Diana 5. tr. 3. resol. 4.*

Nam generaliter quandocumque dubium est, an aliquis casus includatur in aliqua lege, facta debita diligentia, iudicandum est non includi. *Bonacina de restitut. disput. 1. quæst. 2. punct. 2. §. incid. num. 2. tom. 2.*

8 *Absolutio.* Confessarij Regularium si petant à superiore licentiam absoluendi Regularem autem à casibus ipsi Superiori reseruatis, & Superior licentiam concedere nolit; possunt pro ea vice Regulares illos absoluere, ac si licentiam obtinuissent. *Vrbani VIII. const. 26.* quæ incipit: *Sacra Congregatio &c.* in decreto de reseruatione casuum, quod incipit: *Sanctiss. D. N. iampridem* in fine, quod aliqui tribuunt Paulo V.

Sæculares verò non possunt absolui à censuris, vel casibus reseruatis licentia petita, sed non obtenta, 1646. Dec. 11.

9 Casus, & Censuræ Ordinario reseruatæ, vel in Bulla Cœnæ contentæ, nullibi, nec intra, nec extra Italiam, absolui possunt post Tridentinum, ex quibuscumque priuilegijs, etiam post illud confirmatis. Priuilegia verò si quæ sunt, absoluendi ab alijs censuris Apostolicæ Sedi reseruatis, non sunt adempta, præterquam extra Vrbem, & in Italia tantum, quo ad quædam, de quibus supra v. Absolutio, & infra v. Confessarius. *Decreta omnia ad verbum retuli in meo Compendio Episcop. v. Casus reseruatus.*

10 Obtinens licentiam absoluendi ab aliquo casu reseruato, potest ab eo absoluere, licet in illud Pœnitens reinciderit post licentiam obtentam, dummodo ante absolutionem concessam pro vna vice tantum. *Diana 4. tr. 4. res. 199.* an idem de litteris Pœnitentiariæ; Pro vtraque rationes affert Leo In praxi part. 3. licentia elig. conf. pro Reg. v. Incursis.

Secus si quis obtinuit pro se, & post facultatem obtentam reincidit; quia tunc indiget noua facultate. *Diana 3. tr. 14. resol. 126.*

11 Si quis, etiam confessarius, petat facultatem absoluendi à casu reseruato pro aliqua persona indeterminata, potest ea vti pro sua persona. *Diana 3. tr. 2. res. 126. & tr. 4. res. 142.*

Potest probabiliter sustineri, licet cum supradictis n. 10. non vsquequaque cohæreat. Si tamen intelligatur de persona absoluentis, non absoluendi, nullum habet dubium.

12 Exi-

12 Existente necessitate, vel causa rationabili, Pœnitens absolui potest à non reseruatis, cum onere præsentandi se superiori pro obtinenda absolutione reseruatorum. *Bonac. l. c. §. 3. n. 5. & seq. Diana 5. tr. 14. res. 58.*

13 Confessarius Regularis, cessante fraude, potest absoluere à quibuscumque peccatis, in illa Diœcesi sibi non reseruatis, quamuis forte reseruati essent ab Episcopo Pœnitentis, 1618. Assisi 22. Iunij 198.

† Ratio quia reseruatio non afficit Pœnitentem, sed Confessarium. Reg. 7. 12.

Et iterum lib. 23. ad 10. Vtrum Regulares audientes confessiones in ea Diœcesi, in qua sunt approbati cum facultatè etiam casuum reseruatorum, absoluere possint aduenientes ex alia à casibus reseruatis in diœcesi Pœnitentium, non autem in illa, vbi Regulares confessiones audiunt?

Sacra, &c censuit posse absoluere, nisi quos nouerint in fraudem reseruationis ab aliquam diœcesim migrasse pro absolutione obtinenda.

Fuit dictum etiam de Confessarijs sæcularibus, sed remansit indecisum, quod Millinus dixisset, in contrarium vrgere declarationem Eugenij à Caietano relata, quod Incolæ, & Peregrini sortiantur forum, vbi moram trahunt etiam quo ad casus suis Ordinarijs reseruatos pro tempore Paschatis. Ergo non pro alio tempore, Millinus à contrario sensu inferebant. Et quia non est simile: nam Sacerdotes sæculares ordinaria auctoritate nituntur, Regulares autem delegata à Papa.

An Generalis Camaldulensium, stante cap. 7. sess. 14. de reseruatione casuum, &c. 11. sess. 25. de Regular. in Ecclesia Parochiali Sancti Hippolythi de Fauentia, vbi sedem ordinariam principalem habet, possit sibi casus reseruare quo ad Parochianos sæculares, & an illius Parochus absoluere possit à casibus, quos Episcopus sibi reseruauit? Sacra &c. Auditis Partibus, respondit, ad primum, Generalem nequaquam posse sibi casus reseruare. Ad secundum: Nec illius Parochum absoluere à casibus Episcopo reseruatis, *lib. 24. 125.* *

Secus quando Pœnitens illuc malitiosè diuertit. *Ex Sac. Cong. Nou. 1616. Diana 6. tr. resol. 57.* V. Confessarius 23.

14 Absolutus ab habente facultatem reseruatorum, remanet absolutus etiam à reseruatis oblitis, maximè si hoc petijt, ita vt censeatur ablata reseruatio ad hoc, vt cum venerint in mentem, absolui possint à quolibet confessario. Etiam si quis fecerit confessionem, inualidam ex defectu doloris, vel integritatis; nisi confessarius haberet facultatem absoluendi à reseruatis virtute Iubilæi tantum † Præterea cum quis facit confessionem inualidam, non aufertur reseruatio, nisi quo ad expressa tantum * *Bonac. tom. 1. de Sacr. disp. 5. q. 7. p. 5. §. 5. Diana 1. tr. 11. resol. 19.*

15 Ordinarius concedendo licentiam, caueat sciscitari personam, 1613. Ventimiglia 29. Nouembris 102. 1615. Veroli 10. April. 37. 1642. Campagna 3. Octob. 114. ad 3.

Et si ipsi Pœnitenti concedat licentiam in scriptis, non apponat ibi nomen, sed scribat, *lator præsentium*, mandetque Confessario, vt illico post natam absolutionem laceret schedulam, seu comburat, 1620. Teramo 22. Decembris 194.

19 Sacra Congregatio non solet concedere licentiam absoluendi à casibus Ordinario reseruatis, 1638. Fiorenza 28. Apr. 149. Sacra verò Pœnitentiaria sic.

† Habens facultatem absoluendi ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reseruatis excepta hæresi, non ideò absoluere potest à casibus Ordinario reseruatis. *C. C. Romana.*

Multi quoque tenent, habentem priuilegium absoluendi ab omnibus casibus Summo Pontifici etiam in Bulla Cœnæ reseruatis, non ideò ab hæresi absoluere posse, ex ea ratione, quod in gene-

generali confessione veniunt, ea quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus.

Vnde S. M. Vrban. VIII. in Cong. de prop. fide coram Sanctitate Sua habita, 13. Iunij 1625. respondit, Regulares nullo modo posse in vim priuilegiorum suorum, etiam per viam communicationis eis competentium, ab hæresi absoluere.

Idem Sanctissimus 31. Maij 1624. declarauerat, nullam absolutionem hæresis collatam ab Ordinario, vel eius Vicario in vim priuilegiorum Ecclesiæ Gallicanæ. Ex Actis eiusdem S. C. de prop. fide. *

17 *Durante*, mortuo etiam Episcopo, casus reseruati per statutum, secus per sententiam, vel decretum. Et quia excommunicationes positæ in visitationibus, censentur mandata generalia vel specialia ab homine, per consequens quo ad eos, qui eas non incurrerunt, expirant mortuo Episcopo, vel Prouinciali, qui fecit, vel ab officio amoto. *Diana 6.tr.6.res.*41.

18 *Adiuncta* Regulares, qui approbantur ad audiendas confessiones, cogi non possunt ad emendam cartam, seu tabellam casuum reseruatorum, 1581. Salerno 8. Nouemb. 140. n. 4.

CATO. *Pœnitentia*.

CAVSA.

Expensæ, Fideiussor, Infamis, Iuramentum, Legatus, Signatura, Testis, Visitatio.

1 IN *genere*. In dubio potius impulsiua præsumitur, quam finalis, seu motiua. *Rota apud Farin. p. 1. t. 1. dec. 587. n. 5. Bonac. s. 2. de cont. disp. 3. q. 1. p. 4. nu. 6. Diana 3. tr. 6. resol. 9. & 4. tr. 3. resol. 64.*

2 *Ciuilis, vel criminalis* quæ, & quando dicatur, dixi lib. 4. instit. ciuil. tit. 1. de oblig. quæ ex delicto, n. 4.

3 Causa criminalis regulariter non admittit Procuratorem, *vt latius cum suis exceptionibus dixi in Can. lib. 1. tit. 38. De Procur. num. 13.*

4 Acta in ciuili fidem non faciunt in criminali, licet de crimine ciuiliter actum esset: quia in criminalibus requiruntur probationes luce meridiana clariores. *Clar. q. pr. crim. q. 54.*

Nec acta criminalia in ciuili, nisi producantur.

Confessio tamen facta in criminali vim habet saltem solemnis confessionis extraiudicialis, quæ de æquitate Canonica probat etiam in ciuili. *Rota apud Gallesf. dec. 31. n. 5. & dec. 159.*

5 Causas mixti fori enumeraui in Can. lib. 1. tit. 5. & tit. 39. de sentent. exc. num. 114. §. 4.

6 Causa de Porcello inter Rusticos dicitur magna, *v. Alienatio*, 1.

7 Causas executiuas, quæ scilicet habent executionem paratam, enumeraui in Can. lib. 2. tit. 38. De Appell. n. 63. Vbi n. 62. dixi, quod allegans parem titulum impedit viam executiuam.

8 Causæ omnes criminales vnius, & eiusdem processus debent vna sententia terminari, non ferri tot sententiæ, quot sunt capita delictorum, 1602. Castellaneta 23. Iulij 75. n. 6.

10 Causæ regulariter remitti debent ad Iudicem loci commissi delicti, 1643. Napoli 31. Iulij 79.

11 Iudex prosequi potest ad vlteriora in causa iam incœpta, licet Reus mutaret domicilium, 1606. Genoua 18. Sept. 74.

12 *Pia, Confessio, Creditor, Diminutio, Diues, Ecclesia, Hæres, Legatum, Meretrix, Mulier, Relictum, Testamentum, Testis*. Diffiniri potest omne illud, quod ex sui natura tendit in obsequium, & honorem Dei siue directè, & immediatè, siue mediatè, & indirectè. *Hæc diffinitio eruitur ex his, quæ dixit Tiraqu. in præfat. tr. De priuil. piæ causæ.*

13 Ideò relictum alicui Ecclesiæ, vel Monasterio, immo & alicui religioso, dicitur ad pias causas; dummodo fiat id contemplatione pietatis, non

autem principaliter solius consanguinitatis vel amicitiæ. *Idem ibidem*.

14 Item relictum Hospitali, siue sit auctoritate Episcopi constitutum, siue non. *Per allegatos à Tiraq. ibid. v. sed alij indistinctè tenent*.

15 Relictum Pauperibus, dicitur relictum ad pias causas: quia bona Pauperum æquiparantur bonis ecclesiarum. *Panorm. in c Nihil 2. de præscript.* Felin. in c. de quarta 4. Eod. col. 4.

Adeò quod si relinquatur aliquid diuiti putato Pauperi, existimabitur relictum ad pias causas quoad relinquentem: & si quo ad eum, cui relinquitur, habeatur pro non scripto, *l. Eam quam* 14. *Secundum lecturam Azonis, C. de fideic. l. Pater filium* 38. *§ fideic. ff. l. de legat.* 3.

Remanet tamen legatum impersonale, quod fauore piæ causæ valet, *cap. Cum tibi* 13. *de testam. l. Nulli* 28. *c. de Episcopis, & Cler.*

16 Item relictum Pupillis, Viduis, & alijs miserabilibus personis. *Arg. glos. cap.* 1. 12. *q.* 1.

17 Item relictum pro anima, licet relinquatur consanguineo vel amico, pauperi tamen: *Glos. recepto in cap.* 2. *De sepult. Glos. Bald. & Castro in l. Illud* 17. *C. de sacros. Eccles.* † Vnde institutio facta sub fide exonerandi conscientiam Testatoris, dicitur ad pias causa: *Otbob. dec.* 28. *n.* 8. *

18 Item relictum pro alimonijs Pauperum, *l. Mela* 14. *ff. l. de alim. & cib. legat. Tiraq. vers. Sed hoc intellige*.

19 Item relictum pro redemptione captiuorum, licet sint captiui ex delicto, *l. Sancimus* 28. *de sacros. Eccl. glos. c. Sacrorum* 12. *q.* 2.

2 Item legatum pro dote, si Pauperibus fiat, ad pias causas censendum est, *Tiraq. vers. Item cum dos, circa med.*

21 Item legatum pro studio Theologiæ, vel sacr Canonum. *Idem*.

22 Item legatum libertatis, si fiat pro Anima. Et licet hodie legata libertatum non minuant legitimam filiorum, § *Prohibemus. Auth. de triente, & semisse*. Sicut olim, *in l. Papinianus* 8. §. *Quarta ff. l. de inoff. test.* Sunt tamen omnibus alijs legatis fauorabiliora. *Idem*.

23 Denique quicquid ob publicam vtilitatem legatur, ad pias causas legatum censetur, *l.* 1. §. *fin. C. Caduc. tollen. l. Ad instructionem*, 7. *C. de sacros. Eccl. Paul. de Castro, consil.* 294. *lib.* 2. *col.* 2. *v. Per hoc etiam*.

CELLA. *Paupertas*,

1 Vacans assignari debet secundum antianitatem: nec superior Regularis potest aliter ordinare, 1597 Ferrar. 3 Iunij 59.

Et antianitas incipit à die professionis emissæ, non habitus suscepti, 1645. 5. Julij 33. *v. Præcedentia*.

Non obstantibus mandatis superiorum, 1601. Milano 5. Febr. 39. 1603. 11. April. 27. Faenza 29. Apr. 33. 1604. Auersa 26. Ianuarij 7. 1648. 26. Iunij 7. 2. Octobr. 22.

Nisi in aliquo Monasterio adesset consuetudo immemorabilis, quod cellæ vacantes distribuantur, & assignentur ad arbitrium Abbatissæ, & Discretarum, 1653. Modena 24. Ianuarij 8.

2 *Habitatio* in cellis separatis prohibetur ab Vrb. IV. Monialibus S. Claræ, 1619. Faenza 30. Augusti 304.

Vel saltem ne seras habeant in cellarum ianuis, sed solum in Porta communi Dormitorij, cuius clauis sit in manu Abbatissæ, 1622. Senegaglia 11. Ian. 8. 1624. Assisi 16. Iulij 176.

3 Concedi potest Moniali cellam ædificare, eaque vti sua vita durante, vel alia à suis consanguineis ædificata, 1601. Cesena 2. Ian. 24. 17. Septembr. 92. Lisbona 16. Ianuarij 31. Manioua 14. Febr. 41. 1602 Messico 31. Maij 39. 1603. Gubio 15. Decembris 96. 1606. Città delli Angeli nelle Indie, 8. Apr. 35. 1608. Bitonto 5. Iun. 1.

Nec debet ab ea remoueri pro faciendo valetudinario, 1624. Assisi 9. Febr. 35. 1635. Cæsaraugustana 11. Maij 164.

Non

Non tamen illam vendere, 1625. Milano 8.Nou.20.

Licet vellet applicare pretium in vtilitatem Monasterij, n.67.

Nisi de licentia S.C.& consensu Monialium 1647.Venetia 3.Maij 53.

Neque decernere, quod Monialis antiana, quæ cellam optare volet, teneatur aliquid soluere, 1620. Genoua 22.Decemb.320.

Quod seruari debet etiam in casu permutationis, ne via frauditus aperiatur, 1628.Napoli 17.Nouemb.350.

Datur tamen aliquando facultas Abbatissæ, & Monialibus, vt ob aliquam legitimam causam capitulariter, & per vota secreta dare possint cellas vacantes professione posterioribus, ne Moniales contra votum Paupertatis applicent sibi cellas tamquam proprias, 1619. 19. Martij 154.31.Aug.272.

4 Nulla Monialis cogi debet ad optandas cellas, 1616.Nola 10.Iunij 83.

5. Cella amplior, Collocutorio vicina aufertur Moniali particulari, & ad communem vsum destinatur, 1645.6.Ott.82.

6 Pluralitas Cellarum prohiberi potest, præcipuè cum exinde sequuntur inconuenientia, 1647.Milano 14.Ian.3.

Et ex rationabili causa concedi, 1650. Genoua 15.Iulij 41.

7 Episcopus præcipere potest Monialibus, etiam exemptis, etiam Regularibus subiectis, vt habeant locum separatum, & commodum pro Nouitijs & Puellis educandis, & prohibere, ne illas extra dictum locum teneant sub quouis prætextu, etiam licentiæ Superiorum. Insuper ne cernere, & declarare, quod Abbatissæ & Priorissæ quæ tempore earum officij noluerunt recipere nouitiatuum, locorumque distinctorum erectionem, ad illud officium in futurum amplius eligi non possint. Et etiam Moniales particulares cuiuscumque Monasterij, quæ recipient Nouitias vel educandas in suis cellis, sint ipso Iure voce actiua & passiua priuatæ, 1605.Padoua 21.Iunij 33.

CENSVRA.

Casus, Excommunicatio, Interd. Pœna, Punctator, Regularis, Suspensio.

1 DVm S. C. prohibet Episcopo, contra aliquem censuras ferat siue fulminet ipsa inconsulta, comprehenditur etiam declaratio incursarum ipso iure, e 1640. Terracina 1. Ian. 59. 15.Ian.61.

2. Inter actus irretractabiles in quibus contra exemptos produci non potest sine Adiunctis, vel sine licentia S. C. comprehenduntur etiam censuræ, 1648.Elnen.3.Februarij 4.

3 Non debent poni censuræ vel casuum reseruatio, vt soluantur Ecclesiæ debita litigiosa, licet essent decimæ, 1582.Auellino 27. Martij 46. *v. Casus reseruatus* 3.

4. Censuræ relaxatæ cum fundamento non debent suspendi sine debita satisfactione, non obstantibus hortatorijs, 1602.Ortona 6.Aug.85.

5 Inferiores Episcopis, concedentes facultatem absoluendi à casibus reseruatis, vel publicantes indulgentias cum suspicione simoniæ propter quæstum, excommunicationem Papæ reseruatam incurrunt: Episcopi verò & Cardinales suspensionem ab ingressu Ecclesiæ è perceptione fructuum, similiter Summo Pontifici reseruatam. A quibus censuris non possunt absolui, nisi præstita satisfactione. Pius V. const. 99. *Quamplen.* Bon.t.3.disp.2.q.3.p.30.

6 Excommunicatus vel suspensus in vno territorio, quo vsque absoluatur, est excommunicatus vel suspensus vbique, *Abb. in c. sollicitudinem num. 20. de appell. & in c. 1. de raptor. n.* 3.

7 Licet inferior Papa limitare non possit excommunicatione ad aliquem ipsius effectum, neque suspendere effectus excommunicationis; non enim concedere potest, vt excommunicatus celebret absque peccato vel Irregularitate,

potest tamen suspendere effectus suspensionis vel interdicti tam localis quam personalis à se latore, vel illa auferre ad reincidentiam. *Bonac. t. 1. de cens. disp. 3. q. pun. 1. num. 3.*

Immo etiam ab excommunicatione potest ad reincidentiam absoluere: quia ita se habet Romanæ curiæ stylus, vt dixi in tit de sent. excom. n. 43. §. 3.

CENSVS.

Canonicus, Clausula, Fabrica, Monasterium.

ORdinarius curare debet, quantum fieri potest, vt dotes in futurum non inuestiantur amplius in censibus, sed in prædijs, & alijs stabilibus fructiferis, & securis, vel in locis Montium non vacabilibus, 1646. 13. Iulij 46. 1647. 31. Maij 24.

Quando verò necesse sit, omnibus alijs deficientibus creare census, accedant boni fideiussores, renouandi in omnem casum mortis, vel deteriorationis, nec fundentur super bonis consanguineorum recipiendarum, 1645. Como 13. Ianuarij 24. Cagliari 27. Ian. 32. Siena 12. Febr. 39. Episcop. 7.

† 2 Expendens pretium census Ecclesiæ, incidit in excommunicationem c. 11. sess. 22. Concil. Trid. C.C. Terracinem n. 26. Sept. 1615.*

CESSATIO A DIVINIS.

Episcopus.

& in tit. de sent. excom. n. 244. & seqq.

CESSIO.

1 BEneficium cap. Peruenit, de fideiuss. & cap. Odoardus, 3. de solut. obtinentes tenentur gestare biretum viride sub pœna fustigationis. *Pius IV. const.* 39.

Nec debent eligi Exactores, vel Camerarij, 1652. Ripa 16. Apr. 1.

2 Cessio facta sine pecunia, cum sola confessione de recepto non valet. *Zach ad Gallesi q. 5. n. 3. Rota apud Farinac. par. 1. tit. 1. dec. 303.*

3 Cedens an teneatur manutenere nomen cessum pro exigibili, dixi lib 3. Ciuilium tit. 24. de empt. n. 112.

4 Cessio facta à Debitore creditori, donec debitum probatum, & liquidatum fuerit, non transfert vtiles actiones. *Rota dec. 440 n. 6.*

5 Cessio non valet, nisi cessionario consignata fuerint omnia instrumenta ad hoc; vt debitor cessus possit inueniri, n. 9.

CHARACTER. *Ordo.*

CHARITAS. *Charitas.*

CHIROGRAPHVM DECRETI.

V. Decretum.

CHIRVRGVS. *V. Doctor.*

CHORVS.

Archidiaconus, Episcopus, Gubernator, Horæ, Protonotarius, Vicarius.

1 COncedendum est Clero congruum aliquod tempus ad superpelliceum induendum, 1604. Cesena 6. Septembr. 32.

2 Episcopus non compellat ad Chorum eum, qui non est obligatus, 1648. 24. Apr. 9.

3 Dum Diuina celebrantur officia, nullus ad Chorum obligatus moretur extra, siue cum cocta, siue sine illa: nec in Choro actus faciat differentes, puta legere, scribere, negotiari, vel quid simile: alioquin punctetur vt absens, 1617. Teramo 18. April. 73. & 74.

4 In Choro teneri non debent aliæ Imagines quam Sanctorum, 1609. Monopoli, 7. Aug. 51.

5 Non placet Sacræ Congregationi, quod Chorus Monialium situs sit in loco, vnde Moniales ipsæ videre possint exi-

existentes in Ecclesia, 1610. Nocera 2. Iulii.

CHRISMA.

Clausura, Confirmatio, Episcopus, Exemptio, Oleum, Ep. Tonsura 13. Reg. 2.3.

† Sacra C. C. declarauit, prima tonsura initiatum non suscepto chrismate, ac postea ad minores ordines, etiam chrismate suscepto esse male promotum, beneficia minus legitimè acquisiuisse, ac non posse ad sacros ordines ascendere, nisi præuia Sedis Apostolicæ dispensatione, quicquid contra incaute scripserit *Nauar. in man. cap. 22. in tit de sacra confirm. V. quinto peccat. Refert Fagnan. cap. cum contingat. De ætate, & qualit. num. 96.*

2 Proposito dubio, an Abbas Cassinensis habens ex priuilegio Apostolico, vt possit ea omnia, quæ spectant ad Episcopum, exercere, præterquam chrisma conficere, & sacros ordines conferre, possit Sacramentum confirmationis administrare.

Sacra congregatio censuit non posse, cum ea quæ sunt ordinis, requirant specialem mentionem, vt intelligantur inferioribus Prælatis esse concessa. Nam licet exceptio firmet Regulis in casibus non exceptis; non tamen ampliat eius naturam, vt comprehendat ea, quæ sunt alias reseruata, & de quibus est facienda mentio specialis, vt de facultate confirmandi 18. Martii 1547. Refert *Fagnan. Cum venisset §. Perfrontis. De sacra vnct. n. 10.*

Vnde Sacramentum confirmationis collatum ab Abbate, nullum est, non obstantibus priuilegijs obtentis ante Concilium. *C. C. 23. Iulij 1635.*

Et non obstante consuetudine; *capit. Quanto 4. de consuet.*

3 Quæsitum fuit primo, an Emin. Episcopus Brixien. in Ecclesia Parochiali Monachorum exemptorum possit administrare Sacramentum confirmationis inuitis ipsis Regularibus?

Secundo & quatenus possit, An contra eosdem Regulares impedientes dictam administrationem confirmationis valeat censuris procedere?

Sacra C. C. re pluries proposita, & mature examinata, vtraque partes informante, affirmatiuè ad vtramque dubitationem respondit, 9. Iunij 1657.

CHRISTVS.

Adoptio, Hæresis, Iudicium, Pilatus, Scriptura, Sibylla.

1 Quo anno à creatione Mundi Christus natus fuerit magna varietas est inter Doctores. LXX. 5500. Isidorus, & alij 5210. Orosius 5200. S. P. Augustinus, & Beda in Martyrologio Romano 5199. Hebræi tempus afferunt breuius. Ioseph. Historicus 4102 Exactiores Hebraicæ linguæ Vestigatores adhuc breuius. Tarcagnotta 3948. Io. Picus Mirandulanus 3958. Abbas Vspergensis quem sequitur Sixtus Senen. lib. 1. Bibliothec. 3962. Theophilus ad Auttolicum 3974. Carolus Bouillus 3989. S. Hieronymus 3952.

2 Multis Gentilium facta fuit reuelatio de Christo, & eius fide, vt patet de Iob, & Sibyllis. Inuenitur etiam in historiis Romanorum, quod tempore Constantini Augusti, & Irenæ Matris eius, inuentum fuit quoddam sepulchrum, in quo iacebat homo auream laminam habens in pectores, in qua scriptum erat. *Christus nascetur de Virgine, & ego credo in eum. O Sol sub Irenæ, & Constantini temporibus iterum me videbis. S. Th. 2.2. q. 2. art. 7. ad 3.*

3 De statura Iesu Christi Vide Flos Sanctorum Villega par. 1. De Vita Christi cap. 10.

CIBVS.

Confraternitas, Conuiuium, Ieiunium, Quadragesima, Regula.

1 VEsci cibis prohibitis sine licentia vel causa legitima, delictum est ad S. Officium spectans, 1602. Ferentino 6. Aug. 80.

2 Licitum est vesci cibis concessis in aliena regione, in qua quis moratur, vel per quam transit; etsi tales cibi prohiberentur in sua. Vnde Nauarrus; & Lusitanus vescentes in Castella die Sabbati extremis Animalium, non peccant, licet id eis in sua Patria non liceret. E contra Castellanus peccaret, huiusmodi escis vtens in Lusitania, vel Nauarra. *cap.* 11. *Illa*, 12. *dist. Naua. cap.* 23. *num.* 120. Vnde versus.

Si fueris Romæ, Romano viuito more.
Et si sis alibi, viuito sicut ibi.

Diana *tamen* 3. *tract.* 5. *resol.* 120. reputat probabilem opinionem dicentium, eum, qui aliquantisper abest à domicilio, reputari pro præsente: vnde posse vesci, vel abstinere teneri, ac si esset in suo domicilio.

CINGVLVM. Altare 6.

CIRCVMCISIO.

ET aliæ Cæremoniæ veteris legis, ad originalis peccati deletionem ordinatæ, gratiam conferebant ad modum operis operati, seu si ita loqui licet, operandi, propter præuisum Dei, & Hominum Mediatoris *Iesu Christi* meritum. Id quod asserere videtur D. Gregorius in moralibus lib. 4. cap. 2. & habetur in c. Quod autem 5. de consecr. dist. 4. sub his verbis: *Quod autem apud nos valet Aqua baptismatis, hoc egit apud Veteres, vel pro paruulis sola fides, vel pro maioribus virtus Sacrificij, vel pro his, qui de Abrahæ stirpe prodierunt, mysterium Circumcisionis.*

Hanc sententiam probabilissimam iudicat Bonac. tit. 1. de Sacr. disput. 1. quæst. 1. num. 3. & pun. 3. num. 7.

Ratione protestationis fidei in Christum venturum, inquit, Pauon. prima par. introd. in Sacr. doctr. prop. 862. & 863.

Cui opinioni hanc euidentiam addo. Nam in confesso est, sine gratia neminem posse saluari. Sed pueri ante Christum per huiusmodi Sacramenta vtique saluabantur. *Gloss. cap.* 3. *vers. Peribit de Populo. De bapt.* Ergo &c.

Insuper circumcisio, &c. remittebant peccatum originale: quod erat priuatio gratiæ, & Iustitiæ originalis. Ergo dare debebant, vel gratiam, vel Iustitiam originalem, quæ gratiæ quidam mirabilis effectus est. At Iustitia originalis neque nunc restituitur, sed restituetur in Patria: nec potuisset vtique sine gratia restitui. Ergo saltem gratia restituitur. Ergo &c. Nam peccatum nisi per gratiam formaliter remitti non potest. *Vide S. Th.* 3. *quæst.* 62. *art.* 6. *ad* 3. *& Bibliothecam Sanctam lib.* 5. *annot.* 96.

CIRCVMSTANTIAM.

Confessio, Vanagloria, Votum.

1 CIrcumstantiam mutare speciem intelligitur, non solùm quando mutat speciem logicam, puta cum addit aliam distinctam specie malitiam; quia repugnat speciali virtuti, vel speciali præcepto prohibetur; vt cum peccato fornicationis additur Adulterij malitia: sed etiam quando mutat speciem iuridicam, in quantum in iure quodlibet indiuiduum vocatur species. Et sic tali modo loquendi differt specie, & est exprimendum in confessione, adulterium, vel sacrilegium duplex. Non enim sufficit coniugato dicere, commisi adulterium, nisi exprimat etiam personam, cum qua mœchatus est, esse coniugatam, quia adulterium duplex iuridice

ridice loquendo, specie differt à simplici. Et ita quandocunque additur aliquid, quod de per se peccatum esset mortale, dicitur iuridicè mutare speciem, & est exprimendum in confessione; quo modo possunt DD. facillimè conciliari.

Licet hic dici possit cum Diana 3. *tr.* 4. *resol.* 164. in his, & similibus casibus esse plura peccata, moraliter numero distincta, licet actus physicus sit vnus tantum: & sic ratione numeri explicanda esse. Quod tamen cum supradictis coincidere videtur; idem enim est, distinctum esse numero motali, & specie iuridica.

Idem tamen Diana i. *tract.* 7. *resol.* 29. probabilem putat opinionem Suarez, negantis in vno actu physico posse conuenire plures malitias morales, solo numero differentes, & per consequens contra eundem Suarez supradicta circumstantias non esse necessario explicandas in confessione. Mihi tamen hoc non placet, & contrarium est in vsu.

2 Circumstantia inductionis ad peccandum est explicanda in confessione; nisi explicato peccato subintelligeretur etiam inductio. Veluti cum quis confitetur se fornicationem, vel adulterium commisisse cum fœmina, non tenetur dicere, se illam solicitasse, sicut nec confiteri tenetur tactus, & oscula, quia explicato actu principali, hæc accessoria communiter subintelliguntur, cum rato quis cum fœmina peccet, quin etiam illam solicitet, & ad peccandum inducat, ac in actu ipso tangat, & osculetur. Attamen inductio quoque confitenda est quando facta fuit precibus extraordinarijs, & æquiualentibus violentiæ morali; quia hæc non subintelligitur, confessio actu principali. *Diana* 5. *tract.* 13. *resol.* 5.

3 Quando quis officium recitando, vel vocaliter orando, voluntariè consentit in peccatum mortale, vel orationem relinquit, vt inimicum percutiat, vel fornicetur, addi per hanc circumstantiam nouam speciem, & esse confitendum, quod fuit perpetratum inter orandum, vel officium recitandum, practicè totius licet speculatiue sit vtrumque probabile. *Diana* 6. *tract.* 7. *resol.* 6.

CITATIO.

Consuetudo, Excommunicatio, Heres Testis.

1 Citatus, vt compareat pro die feriato, vel intra tot dies, quorum vltimus est feriatus, tenetur sequenti die; citatio tamen hoc modo facta ad respondendum nulla est: *glos. in cap.* 2. *Placita* 15. *quæst.* 4.

Immo etiam citato signata à Iudice in die feriato, & ipsius citationis intimatio facta die festo, nulla est. *cap. vlt. de Ferijs. Bonac. de leg. disp.* 4. *quæst.* 1. *punt.* 2. *num.* 19. Sed hoc non est in vsu.

2 Citatus non comparens non habetur pro contumace nisi Pars aduersa contumaciam eius incusauerit, vel nisi agatur ex officio, vel aliud in statutis caueatur. *Iason in l. Properandum, §. Et si quidem, n.* 7. *C. de iudic.*

3 Citatus, vt certo die compareat, & vt continuatis diebus veniat, habere debet vnum diem quietis pro qualibet Septimana: *glos. in cap. Cupientes,* 16. *v. commode. De elect. & in cap. Quamuis, v. continuatis. Oinot. de verb. oblig. §. loca, num.* 3.

4 Citatio nulla est, nisi fiat ad instantiam Partis. Si tamen in Actis descripta reperiatur, præsumitur facta cum omnibus solemnitatibus. *Abb. in cap.* 1. *de iudic. num.* 4.

5 Citatio in Regno debet intimari coram publica persona, vel coram duobus testibus. *Vinc. de Franc. dec.* 560.

6 Quando citatio sit necessario facienda in Iudicijs, & quando possit omitti, plenè dixi lib. 4. ciuilium tit. 16. num. 12. & seqq.

7 Citatus omnis est audiendus, quia

quia Aduersarius approbare censetur personam citati, faciendo illum citare; nisi citatus fuerit sub conditione, si sua putauerit interesse, quia tunc in primis debet ista probare. *Ang. de act. §. Quadruli num. 29. Rota apud Seraphin. decis.* 1192.

8 Citationes non debent deferri, vel intimari per satellites, sed per fidelem ac publicum baiulum electum ab Ordinario, 1615. Città di Castello 14. Apr. 39.

9 Citatio per edictum regulariter non permittitur, cum sit reseruata Principi, & eius Delegatis, qui saltem in casibus à iure expressis citare possunt per edictum. *Auth. Qui semel C. Quomodo, & quando Iud. const.* 3. *Pij V. Confect. de priuil. Medic. Pasqualig. ad Franc. numer.* 826.

10 Reprobatur decretum, quod Clerici teneantur conuenire, vel querelare laicos in foro Ecclesiastico, etiam vbi Tribunalia sunt communia, vel sub prætextu, quod debita sint contracta occasione bonorum beneficij, 1593. Parma 4. Aug. 198. 1639. Castro 1. Iulij 19. 1642. Castellaneta 16. Martij 17. ad 3. *c. Si Clericus 5. cap. cum sit generale 8. De foro comp. v. Cler.*

Valet tamen consuetudo quod laici trahi possint à Clericis ad forum Ecclesiasticum, etiam priuatiuè quo ad Iudicem secularem, 1617. Arezzo 31. Ian. 20. 21. Febr. 26.

11 Ordinati in sacris compelli non debent ad subscribendas citationes, neq; in solis minoribus nisi in casu necessitatis, 1601. Aliffe 20. Feb. 86 num. 8.

12 Laici citari possunt à Curia Ecclesiastica ad deponendum, & examinari, sine alia licentia Principis, seu Iudicis laici, 1611. Ciuità di penne, 7. Ian. 1618. Cremona 6. Oct. 205.

13 Episcopi vocati ad audiendum Verbum Regium, si non vadant, non possunt grauari, 1621. Napoli 15. Maij 55. 1622. Santa Seuerina 1. Iulij 71.

Multo minus à Regno eijci, neque simplices Clerici, 1612. Gallipoli 25. Sept. 90.

14 De requisitorijs pro citandis existentibus in alieno territorio, dixi in Can. lib. 1. tit. 2. num. 6.

† Eugeniana in quantum disponit, quod Curiales conueniri nequeant extra Curiam, non fuit reuocata *à Concilio sess. 23. cap. 1. in fine* quo ad Clericos nullum obtinentes beneficium curam Animarum habens. Ex C. C. *

CIVITAS.

Gubernium, Habitus, Prælatio.

1 Ciuitatis nomine venit id, quod murorum ambitu terminatur; *c. Si Ciuitas, de sent. exc. in 6. Rota apud Coccin. dec.* 118. *n.* 2.

2 Ciuitas esse potest, licet nec habeat, nec habuerit Episcopum; & si de consuetudine illæ tantum vocentur Ciuitates, quæ habent Episcopum. Sed Episcopus non potest esse alicuius loci, qui non sit Ciuitas, ne dignitas tanta vilescat. *Barbosa de potest. Episcopi par. 1. tit. 1. cap. 7. num. 11. & seqq.*

3 Ciuitatem sub diœcesis nomine, & econtra comprehendi in materia fauorabili, opinatur Barbosa, *Alleg. 54. num. 769.*

In odiosa certum est non comprehendi, *c. Rodulphus 35. De rescript.*

4 Bona Administratoris alicuius Ciuitatis tacitè sunt hypothecata ciuitati pro administratione. *Oinot. lib. 3. tit. 1. De successione Fisci num.* 10.

CLAVDVS.

v. Corpore vitiatus.

CLAVIS.

Clausura, Confessarius, Confessio, Parochus, Patronus, Pœnitentia, Possessio.

1 Sacerdotalis est potestas specialis ligandi atque soluendi, qua Iudex Eccle-

Ecclesiasticus dignos recipere, & indignos excludere debet à Regno. *Extr. Quia quorundam* 5. §. *Quod autem. De verb.sign.*

2 *Sanctissimi Sacramenti* non detur Abbatissæ, vel Monialibus, sed semper ab eo Sacerdote teneatur, ad quem pertinet eius administrandi cura, 1604. Vallisoletana 12.Ian.1.vers.circa 9.

3 *Clausuræ* exteriori claues remaneant semper apud personas pias, moribus, & ætate graues, Diuini honoris monialiumque decoris zelantes, ab Ordinario eligendas, 1599. Matera 12. Iulij 68.1611. Lecce 7.Ian.3.

Non obstantibus prætensionibus Communitatis, quod illas tenere debeat suus Sindicus.: qui si non paruerit poterit excommunicari, 1608. Gallipoli 1. Dec.131.1611. Gaeta 7.Ian.

Nam Claues huiusmodi, si sine maiori incommodo fieri possit non debent esse in manu laicorum, 1620. Lecce 30. Iunij 188.1.Sept.252.

4 Custodes Clauium, licet Ecclesiastici, comitari non possunt ingredientes in clausuram pro seruitijs necessarijs, consuetudine contraria non obstante, 1628. Nardò 7.Apr.

CLAVSTRVM.

Delictum, Hierosolymitani, Obedientia, Regularis.

1 Debent Fratres eorum clausuras terminare, signaque apponere, quæ si vlla mulier transgrediatur, incidat in pœnas Const.Pij V.1605.Cappuccini 18.Apr.18.

2 Quo ad Monasteria, quæ fabricantur de nouo, in quibus adhuc non habetur conuentus formatus, non incidunt; & generaliter nulli, vbi nunquam fuit solitum tenere, nisi vnum Monachum, & vnum Conuersum, neque Hospitia, quo deferuntur Regulares ægroti. In alijs vero sic, licet ingrediantur occasione fabricæ, vt Cœmentarijs, deseruiant, 1584. Ibidem, & 1576. 29. Nouembr. 102.1577. Gubbio 8.Aprilis 152.

3 Nec incidunt, quæ vadunt in prima claustra ad hauriendam aquam, modo Conuentus habeat alia claustra inuia mulieribus, 1582. Venetia 16.Maij 67.1583.Assisi 17.Sept 262.

4 Nec quæ in hortum à Clausura separatum claue, & muro conuenienti: Secus in coniunctum, 1582. S. Domenico 24. Aprilis 59. 1583. Lodi 13. Sept. 1606.Arbe 3 Iunij 49.

Reg.6.13.16.Mon.Hortus.

† Maximè si sit muro cinctus, vel fouea circumdatus, 16. *Octob.* 1578. *libr.* 130.121.

5 S. D. N. *die* 4.*Nou.* 1579. declarauit, Puellam quatuor annorum, in Regularium Monasterium ingressam, non incurrisse: & ad hoc quod incurrat, oportere Puellam esse maiorem septennio. *Terdonen.lib.*130.42.

6 Episcopus non potest punire Regularem delinquentem extra claustra sine scandalo, licet delictum possit probari, *lib.*15.358.*Vintimillien.ad* 16.

17 Sacra C.C.censuit, Regulares degentes extra claustra, etiam de licentia Superiorum, si delinquant, puniri ab Ordinario *ex cap.* 3. *sess.* 6. Si vero intra claustra degant, & extra notoriè delinquant, posse à Ministris Ordinarij in carcerem conijci, remittendos tamen statim, absque eo quod processus conficiatur, ad superiores suos Regulares, vna cum probationibus, quascumque habuerint. *In vna Mediolan. lib.* 15.43.

Eadem tamen Sacra C.C. die 6. Nou. 1621. censuit, Priorem, suorum Superiorum iussu in Prioratu suæ Religionis residentem, licet solum & vnicum, minimè censeri degere extra claustro, ac proinde non posse ab Episcopo puniri in vim *cap.*3.*sess.*6. eiusdem Concilij. Agendum tamen esse cum Commendatario S. Spiritus, vt in eum ad iuris præscriptum animaduertat: quod nisi præstiterit, datum iri facultatem Episcopo Poly-

Polycastren. illum coercendi perinde ac si degeret extra claustra.

Similiter Parochus Regularis degens extra claustra in Parochiali vnita suæ Religioni, si deliquerit, non puniri ab Episcopo ex cap. sess. 6. 10. Februarius 1601.

Sed bene ex cap. 11. sess. 25. de Regul.

Similiter Regulares sub Superiore degentes in aliqua domo pro erectione Monasterij, non dicuntur degere extra claustra 26. Martij 1588. lib. 159.*

CLAVSVLA.

Congregatio, Laicus 5.

1 NOn obstantibus, &c. ab Episcopo in suis edictis, & collationibus non ponitur, nec ab alio quam à Principe. *Barbosa de clausulis vsu frequentioribus, Clauf. 82. num. 2. secundam impressionem Lugdunen.*

Sicut, & clausula. *Appellatione remota.* Sayr. lib. 4. cap. 3. num. 4. † & clausula, *non obstantibus* apposita in priuilegio, & gratia speciali concessa ad instantiam partis, non habet tantam vim, vt deroget constitutionibus, & statutis habentibus clausulas magis amplas, & efficaces. *Otbob. decis. 46.*

Et refertur ad quæ congrue adaptari potest, vt non resultet effectus contrarius verbis, & intentioni expressæ per Summum Pontificem *d. 165. nu. 14.**

2 *Et cætera*, siue, &c. non comprehendit nisi ea, quæ sunt de natura actus, & ea quæ sunt cœpta exprimi; non autem ea, quorum saltem principium non est expressum. *Rota apud Cenc. decis. 84. num. 7. & apud Gallef. dec. 83. num. 17. & apud Farinacio parte 1. tract. 1. decis. 492. num. 4.*

3 Clausulæ ceteratæ in Instrumento constitutionis census, quando per venditorem recipitur pretium in pecunia numerata, *Prout sic illas recipiens, &c. dixit, &c. renunciauit, &c.* ita solent extendi ex Formulario Bononien. Recipiens, ad se trahens, & penes se retinens, dixit, asseruit & confessus est, ac publicè recognouit, id totum & tantum fuisse & esse, ac totum, & integrum habuisse & recepisse; & ad abundantiorem cautelam renunciauit exceptioni non numerati, & penes eum non dimissi ac non relaxati dicti pretij, & alteri, cuicunque, quam in prædictis apponere posset. *Rota apud Cenc. dec. 127. num. 2.*

4 Clausulæ non ceteratæ non possunt ampliari neque suppleri: ceteratæ vero debent extendi secundum stylum, & consuetudinem. *Rota apud Gallef. dec. 83. num. 13.*

5 *Ad habendum, &c.* posita in executiuis non alterat instrumentum: in dispositiuis autem alterat, & facit emphyteusim Ecclesiasticam transitoriam ad hæredes etiam extraneos. Dicitur autem posita in dispositiuis, quando ponitur ante illa verba. *Hanc autem, &c. contrarium tenuit Rota coram Cerro Caiet. ben. 3. Dec. 1646.*

6 *Constito tibi prius, quod prædictus N. à præmissis se emendauerit*, in facultate Apostolica absoluendi à censuris, præsertim in delicti pœnam inflictis, & dispensandi super irregularitatibus ex delicto prouenientibus, apponi solita, intelligi potest, tam de notitia iudiciali, quam extraiudiciali. *Gonzalez ad reg. 8. Cancell. §. 7. Proem. num. 233.*

Maximè quando agitur de absolutione à censuris, & dispensatione super irregularitate. Nam cum tunc non intret præiudicium Tertij, videtur sufficere notitia extraiudicialis. *Garzias de Benef. par. 6. cap. 3. num 36.*

Bene tamen verum est ex iisdem Auctoribus, quod de hoc debet constare per Testes, & alias probationes euidentes nec sufficiunt præsumptiuæ. *Martha Clauf. Constito tibi prius, &c.*

Quando autem quis vere dici possit, quod à præmissis se emendauerit, non potest tradi regula generalis, nec quantum tempus requiratur, vt quis dicatur emen-

emendatus: sed id relinquendum est arbitrio boni ac prudentis viri, qui consideratis omnibus circumstantijs, moraliter affirmare possit, illum non amplius esse recasurum in eadem peccata, iuxta ea, quæ dicunt DD. omnes, cum doceant; absolutionem esse negandam in recidiuis.

Plus enim temporis requiritur ad probandam emendationem, si quis fuerit in malo per plures annos habituatus.

2 Item si alias admonitus non se emendauit.

Multo magis si etiam alias promisit.

Item multo plus temporis, & maiores probationes requiruntur si in eo loco moratus fuerit, vbi non est occasio, præsertim si sit eo rediturus, vbi est occasio.

Et quamuis ad probandam emendationem multum faciat testimonium bonæ vitæ, & frequentationis Sacramentorum; nihilominus tamen constare debet etiam in particulari, quod non reinciderit in illud vitium, propter quod fuit punitus. Ita censuit *Admin. R. P. Oddo de Comitibus Societate Iesu in quadam sua particulari manuscripta allegatione.*

7 *Feruore deuotionis accensus* apponi solita in dispensationibus super ætate, vel alijs, non eget iustificatione, quia remittitur conscientiæ petentis dispensationem, 1582. Acerno 17. Iulij 92.

8 *Sine alterius præiudicio*, referri debet ad non expressa dumtaxat; non autem ad ea, in quibus contra priuilegia, & exemptiones alicuius ordinis disertis verbis statuitur, 1629. Parigi 25. Maij 171.

9 † Episcoporum num. 3. huc.

Clausula *Quorum tenores &c.* solet operari perinde, ac si totus tenor priuilegiorum fuisset insertus de verbo ad verbum. *Ant. de Butr. conf. 2.*

Fallit primo, vt censeatur insertus tenor priuilegiorum, quæ communicantur, eorum tamen tantum, ad quæ se extendit communicatio; non autem eorum, quæ in communicatione absque speciali expressione comprehendi non solent; cum hæc clausula non alteret dispositionem, sed bene operatur ad excludendam subreptionem, vt resolutum fuit in causa Abulen. Iurisdictionis 22. Ian. 1588. coram b. m. Orano.

Fallit secundo, quia ista clausula non operatur, quotiescunque si concedens habuisset notitiam, verisimiliter non cessisset. *Put. decis. 51. de præben.* Et fuit resoluta in causa Romana Secretariatus 10. Apr. 1592. coram Alexandrino. Prout neque supplet defectu intentionis. *Paris. cons. 74. num. 55. limit. 4. & cons. 1. num. 96. lib. 1.* Et fuit dictum in causa Caurien. Pensionis 19. Ian. 1578. coram b. m. Card. Lancellotto.

Fallit tertio, quia talis clausula de sui natura non operatur circa non expressa. *Dec. 142. num. 7. V. non obstat.* & dicitur in dicta Caurien. Neque in his, de quibus non est facta aliqua mentio, ita vt de ijs saltem in genere Papa cogitare potuerit. *Caputaquen. dec. 171. pun. 1.* Et licet in communicatione adsint verba, *exemptiones, immunitates, &c.* tamen non debent intelligi de exemptionibus à solutione decimarum, sed de alijs, quæ de facili concedi solent, vt dictum est.

Fallit denique quarto, quia clausula illa non inducit certam scientiam concedentis, nec facit, vt censeatur adhibita causæ cognitio, vt fuit dictum in Conchen. Iurisdict. 2. Apr. 1593. coram Mantica, cum non fuerit insertus tenor priuilegiorum, neque effectualiter Papa narratus, gratia non dicitur ex certa scientia, nec concessa cum causæ cognitione, nisi constet, Papam vidisse priuilegia, vel per suos officiales fuisse discussa, vt fuit dictum in Calciaten. Iurisdict. 16. Ian. 1587. coram D. de Bubalis, & in supradicta Romana Secretariatus coram Alexandrino. *Rota in vna Valentina decimarum coram Lancelloto Veneris 28. Nou. 1610.* *

CLAVSVRA.

Abbas, *Ancilla*, *Clauis*, *Confessarius*, *Coniux*, *Conuersa*, *Conuertitæ Exorcismus*, *Fundator*, *Infirma*, *Medicus*, *Mola*, *Monasterium*, *Monialis*, *Musica*, *Necessitas*, *Porta*, *Processio*, *Sepultura*, *Velum*, *Vidua Virgo*, *Visitatio*, *Votum*, *& plenissime in meo Compendio Monialium*.

1 INtroduci debet, non obstante qualibet contraria consuetudine, 1602. Virdunen. 15. Ian. 3. 1603. Constantien. 25. Iun. 50. *Trid. sess. 25. cap. 5.*

Dummodo habeant necessaria: alioquin extinguenda Monasteria; omissa tamen mentione scandalorum. 1618. Calaguritan. 18. Sept. 315.

Et si renuant, prohibetur receptio ad habitum, 1593. Pampalona 10. Febr. 1. 1603. Terracina 5. Mar. 13. &c. 1616. Costanza 13. Aug. 122.

Non tamen tenentur emittere quartum votum de clausura, quia comprehenditur sub tribus, 1592. Zamorra 7. Febr. 23. v. Votum.

In aliquo tamen casu iussæ fuerunt Moniales emittere votum expressum de clausura, 1618. Atrebaten. 3. Apr. 12.

Nota *expressum*, non *quartum*.

2 Vbi clausula relaxata fuerit, remitti debet sine rigore, cum suauitate, & cautela, temporisque beneficio, 1604. Saluzzo 12. Ian. 2 27. Iulij 23.

3 Clausula nimis ampla debet restringi, 1618. Cassinensi, 6. Iulij 221.

4 *Porta* Clausuræ non debet aperiri pro quacumque visitatione, etiam Matrum vel sororum, 1604. Parma 26. Ian. 9. Sed solum pro necessitate introducendi res, vel personas, 1604. Perugia 4. Maij 34.

5 *Clauis* ad custodiendam ianuam à parte interiori per Abbatissam tenenda, diuersa fieri debet ab exteriori, quam tenet Confessarius, 1600. Marsi 5. Decembris 11.

6 Vel alia persona, moribus, & ætate grauis, ab ordinario eligenda quæ non ideo licentiam habere censeatur ingrediendi Monasterium, 1589. Gallipoli 29 Mar. 30.

7 Non autem Cappellanus iunior, vel Magistratus sæcularis, vel eius Sindicus, vel alius, quilibet laicus, nisi in defectum Ecclesiasticorum, & ad nutum, 1601. Telesi 17. Septemb. 93. 1603. Marsi. Telesi 27. Maij 40. 1610. Lecce 4. Iunij. Taranto 26. Nouembris *v. Magistratus*.

9 Multo minus Superior Regularis ipsarum Monialium, 1603. Perugia 19. Aug. 65.

9 *Murus* attolli debet, etiam ad duodecim vlnas, siue cubitos, si sit opus, 1603. Milano 13. Dec. 95.

10 *Tenentur* Moniales in clausuram, etiam Conuersæ, 1601. Volterra 14. Nouembris 104.

11 Et etiam Mulieres sæculares, intus de licentia Apostolica degentes, quæ si exeant, non possunt amplius reingredi, 1602. Monte Feltro, 5. Nou. 72.

12 *Accessus* ad Collocutoria, vel Rotas, vel alias Monasteriorum monialium partes, est materia pertinens ad clausuram, & per consequens spectat ad Ordinarium, etiam in Monasterijs subiectis Regularibus. Qui eas ad libitum visitare potest. 1605. Genoua 17. Iun. 48.

Et interrogare Moniales de supradictis, & alijs pertinentibus ad clausuram, ac prouidere, 1581. S. Carlo 24. 1583. Cardinal Paleotto. 26. Febr 46.

Nec Superiores Regulares poterunt illum impedire, 1600. Ferrara 2. Maij 35. 1655. Neque Nuncius, 1648. 19. Iunij 11. Immo neque ipsi Superiores Regulares ingredi possunt in Monasteria Monialium sibi subiectarum sine licentia Ordinarij in scriptis, 1651. Turino 23. Ian. 3. Ciuità di Penne 18. Iunij 147. 1655.

Videtur tamen hæc vltima recens prohibitio.

† Sacra C.C. die 26. Iunij 1627. in Viterbiensi, & alias sæpius censuit, Episcopum

scopum ad clausuram custodiendam, etiam in Monasterijs Regularibus subiectis, posse excommunicationis latæ sententiæ pœnam sibi reseruatæ imponere circa aperitionem ostij clausuræ extra casus indigentiæ, necnon circa accessus, & colloquia cum Monialibus: ac dictam excommunicationem ligare nedum Regulares accedentes, verum etiam Moniales, si de ipsis mentio fiat: adeo vt superior Regularis ab eadem excommunicatione absoluere nequeat, *cap. Monasterio. 8. de vita, & honest. Cleric.*

Quod autem dictum est, pertinentia ad clausuram etiam in Monasterijs Regularibus subiectis, spectare ad Ordinarium, intelligitur cumulatiuè quo ad superiores Regulares, non autem priuatiuè. *Fossanen.* 31. *Aug.* 1658. *ad* 6.*

13 *Ingressus.* Cum exteri, quicumque sint, etiam Confessarius, ingrediuntur in Clausuram, Moniales omnes secedere debent, nec sinere se conspici, præter Superiorissas, & comitatrices, 1602. Genoua 1. Oct. 65. 1603. Nullius Carpi 23. Dec. 97. 1616. Napoli 10. Iunij 83.

14 *Licentia*, tam manuscripta, quam impressa, pro ingressu debet concedi Ministris, & seruientibus necessarijs, pro illis solis seruitijs, quibus non possunt supplere conuersæ, & quo breuius ac parcius fieri poterit, cum renouatione trimenstri, 1614. Piacenza 6. Iunij 73.

15 Licentiæ ingrediendi in Monasteria Monialium non debent admitti, nisi ipsæ Moniales Capitulariter secretisque suffragijs consentiant 1604. Milano 20. Sept. 51. Vrbano VIII. 27. Octob. 1624. const. 29. *Sacrosanctum.*

16 *Regularium.* Non potest Episcopus, neque de mandato Sac. Congr. ponere Puellas ad explorandam voluntatẽ, in Monasterijs subiectis Regularibus, nec alijs licentiam ingressus dare, sine consensu Superioris eorum, 1581. Ferrara 12. Decemb. 13. 1582. Pisa 22. Maij 70. 1593. Reggio 6. Dec. 353. *v. Voluntas* 5.

17 Licentiæ accessus, vel ingressus in Monasteria Regularibus subiecta, Personis sæcularibus dandæ, debent etiam ab Ordinarijs subscribi, 1594. 24. Augusti.

Licet adesset in contrarium declaratio Sacræ Congregationis Concilij: quia hoc decretum non tantum fundatur in doctrina eiusdem Sacri Concilij, quantum in ratione boni regiminis, 1597. Bologna 26. Aug. 97. Osmo 3. Septembr. 100. Nocera 24. Nou. 133. *v. Accessus Monasterium.*

Ordinarij namque maiorem notitiam habent qualitatis personarum, & facilius punire possunt transgressores, quam Superiores Regularium, 1594. Brescia 26. Aprilis 119.

18 *Vicarius foraneus* non potest concedere licentias huiusmodi sine facultate speciali, 1602. Pistoia 3. Dec. 84.

19 In Monasterijs, à Ciuitate remotis debet Ordinarius personam Ecclesiasticam delegare ad concedendas huiusmodi licentias; quas ipse tamen in principio anni recognoscet, 1607. Pauia 5. Febr. 9.

20 *Procurator, vel Sindicus* non debet habere licentiam ingrediendi, 1595. Lecce 15. Martij 162. 1610. Lecce 4. Iunij Taranto 26. Nouemb.

Neque cum Sacerdote ingrediente ad ministranda Sacramenta 1603. Senegaglia 26. Ianuarij 7.

Neque cum alijs Superioribus intrantibus in casibus necessariis, non obstante contraria consuetudine, quæ sublata fuit per constit. Gregorius XIII. quæ incipit. *Dubijs* 1617. Rimini 10. Ianuarii 3.

21 *Factor*, si non patiatur exceptiones, habitare poterit in camera intra collocutorium, sed extra clausuram, 1600. Nouara 5. Dec. 11. 1606. Genoua 15. Mar. 28.

Et ingredi, prout moris est, ad accommodanda dolia, recondendum vinum, & alia necessaria seruitia, 1618. Perugia 9. Octob 340.

22 *Non est causa* sufficiens ad ingredien-

diendum in clausuram, videre, an locus sit capax pro recipiendis puellis, 1606. Vercelli 15. Nouemb. 94.

Neque collocandi in Monasterio virginum aliquam Mulierem, ne vt canis, reuertatur ad vomitum, 1588. Milano 16. Aug. 160.

23 Ad lauandum pannos non intrant Mulieres exteræ, 1596. Bologna 22. Iul. 84.

Neque ad videndum ordiri suas telas; sed sit fenestella, quæ non deseruiat ad alium vsum, 1591. Spagna 22. Ian. 10.

24 Neque ad docendam aliquam artem, puta serici vel texturæ, nisi cum conuersa perita non potest inueniri, 1586. Milano 11. Martij 220. 1588. 16. Maij 42. 1614. Nocera 14. Febr. 9. 1620. Genoua 28. Nou. 309. 1624. Napoli 20. Dec. 280. 1653. Lucca 24. Ian. 24.

Neque regulariter ad conficiendum panem, 163. Rauenna 15. Iulij 53. 19. Augusti 64.

25 Aquam inferendi gratia ingredientium, & egredientium Mulierum continua conuersatio permitti non debet, sed intus accommodari Cisternæ, 1603. Alatri 3. Maij 37. 16. Oct. 69.

26 *Vecturalibus* etiam siue Mulionibus danda licentia generalis, 1593. Foligno 21. Iul. 223.

Non tamen ad inferendas, vel efferendas Oliuas 1630. Assisi 22. Febr.

Item operarijs, Medicis, & Chirurgis ad aliquod tempus, sed non ad semper; 1586. Terni 9. Sept. 62.

27 *Benedicendi*, siue aspergendi Monasterij causa in Sabbato Sancto, vel alio tempore, non est causa sufficiens, 1596. Arezzo 4. Sept. 105.

Multo minus videndi comedias, vel representationes recitatas à Monialibus neque de licentia Ordinarij, 1627. Ancona 1. Octobris 465. §. 8.

28 Dari potest licentia Notario, & Testibus ingrediendi clausuram, cum aliqua Mulier sæcularis, quæ ibi degit, decumbit in lecto; vultque facere testamentum, vel aliam dispositionem de suis bonis, 1595. Catanzaro 15. Feb. 436.

29 *Infantes* cuiusuis sexus, vel ætatis introducens incurrit in censuras violatæ Clausuræ 1559. Todi 7. Aprilis, 75. 1580. Napoli 22. Martij 69. 1593. Como 16. Martij 19. 1650. Turino 10. Iunij 32.

30 Tolerari non debet, quod Puellæ, licet paruulæ, ingrediantur, & exeant ad libitum, ad edifcendum legendi, vel acu pingendi modum. 1579. Pistoia 24. Febr. 54.

Et Abbatissa, quæ hoc permittit, priuatur officio, voceque passiua, 1595. S Seuero 8. Maij 38.

31 Intrusæ non debent permitti remanere, nisi in casibus, præcisæ necessitatis, 1649. Macerata 23. Iulij 84.

32 *Confessarius* etiam Regularis, non indiget speciali licentia ad ingrediendum pro necessitatibus sui Officij, modo per Monasterium non vagetur; sed, expleto ministerio, statim exeat, 1609. Como 9. Martij 14.

33 In principalibus anni solemnitatibus ingredi possit ad ministranda confessionis, & communionis Sacramenta, illis Monialibus, quæ indigebunt, cum infrascriptis conditionibus, sed non alias.

I. Quod Moniales ita sint infirmæ, vt neque per se, neque cum aliarum auxilio, possint ad confessionarium, & fenestellam accedere.

Et ad moniales muratas, sicut ad infirmas, 1601. Ancona 18. Sept. 112.

Non tamen ad aliud, 1602. Genoua 9 Iulij 41.

II. Solus ingrediatur; & à duabus Monialibus senioribus recipiatur, quæ illum rectè euntem ad Valetudinarium, & simili modo exeuntem comitentur. *v. Monialis*.

III. Dum confessionem audiet Monialis, cella ita sit aperta, vt duæ comitatrices, quæ, super eiusdem cellæ ianua remanere debebunt confessarium, & infirmam commode cernere, non autem audire, possint.

IV. Quod

IV. Quod confessarius in deferendo Sanctissimo Sacramento recipiatur ad Portam à sex Monialibus senioribus, quæ cum luminibus accensis, & ea qua decet, reuerentia, comitentur processionaliter per rectam viam ad cellam infirmæ, in qua remanebunt semper vsque ad finem functionum. Deinde statim per eandem viam comitabuntur ad ianuam, vbi recipietur à Socio, & alijs, qui aderunt, pro comitando Santissimo Sacr. 1616. Nap. 10. Iunij 83.

V. Vt supra num. 13.

30 *Pro Animæ quoque Commendationem* licet Confessario ingredi cum cotta, & stola, & non aliter, 1589. Lucea 29. Martij 30. 1620. Lucca 22. Dec. 320.

Sicut etiam cum ingreditur ob aliam necessariam causam, 1627. Gaeta 29. Ianuar. 41.

Vnde quando aliqua Monialis agit in extremis, potest ei permitti pernoctatio in sua solita habitatione, 1592. Bologna 22. Dec. 49.

35 Reprobatur Edictum Episcopi prohibens ne Confessarius, Medicus, vel Barbitonsores ordinarij, possint ingredi de nocte pro quolibet casu, absque licentia speciali, 1593. Ferrara 10. Febr. 92.

36 Feminæ licentiam habentes, etiam per Breue, intrandi in Monasteria Monialium, eà prohibentur vti tempore Quadragesimæ, 1610. Ferrara 26. Febr. 20.

Nec ingredi aut morari possunt de nocte, aut pernoctare, nisi hoc eis concedatur expressè, 1606. Domenicani 14. Iunij 52.

37 Prohibitio comedendi, ludendis pernoctandi, &c. intra septa Monialium. *Cum nuper ad notitiam Sanctissimi, &c. Vt nulli mulierum huiusmodi, &c. liceat ibi pernoctare, aut refectionem sumere. Sed neque libros profanos, longeque minus amatorios vel obscænos; neque aleas vel taxillos eo inferre, aut cum Monialibus, vel alijs intra clausuram ludere.*

Præterea quæ facultatem habent ingrediendi simul cum vna vel pluribus matronis, aut Ancillis non possint eas, quas semel secum duxerint, prætextu vel causa cuiuslibet, etiam legitimi impedimenti, mutare, aliasue in earum locum substituere.

Quod si aduersus ea, quæ superius præscribuntur, vel eorum aliquod, contrafacere præsumpserint, gratia quam impetrauerunt, ingrediendi clausuram, nulla sit eo ipso; & sic ingressæ, tamquam si nullam licentiam obtinuissent, ob violatam clausuram latæ sententiæ excommunicationem incurrant, à qua non ab alio, quam à Beatissimo Romano Pontifice absolui possint, &c. 1630. 5. *Iulij*.

38 *Missa* non potest intra clausuram celebrari non obstante qualibet contraria consuetudine, 1601. Bologna 2. Ian. 23.

Neque ibidem Monialibus Eucharistia ministrari, 1616. Craconia 23. Aprilis 59.

Neque in hoc regulariter Sacr. Con. dispensare solet, 1591. Mantoua 13. Iunij 170.

39 Stabulum, & alia necessaria pro seruitio Animalium, & iumentorum esse debent extra clausuram, 1595. Capua 9. Ianuar. 415. 1601. Bologna 2. Ian. 23.

40 *In excommunicationem Papæ* reseruatam incidunt, qui sine necessaria licentia intrant in clausuram licet id faciant propria auctoritate, & sine prætextu priuilegiorum 1578. Como 15. Septembris 127. 1579. San Carlo 19. Maij 75.

† Intelligitur tamen de excommunicationem constitut. 20. Pij V. *Regularium*, iuncta eiusdem declaratione. *Decet Romanum* contra Mulieres ingredientes clausuram Regularium virorum: non autem de excommunicatione Gregorius XIII. constitut. 28. *Vbi gratiæ*, contra ingredientes clausuram Monialium, quæ non incurritur, nisi ab ingredientibus sub prætextu licentiarum reuocatarum, vt idem Gregorius declarauit. Ingredientes autem sine tali præ-

prætextu incurrunt in excomm. Concil. Tridentin. sessionem 25. de Reg. capit. 5. quæ non est reseruata, nisi per decretum Clement. VIII extra Vrbem in Italia, cum ingressus sit ad malum finem, & comprehendit etiam admittentes, vel permittentes. *

Et etiam cum licentia in casibus non necessarijs, puta ad visitandas Moniales consanguineas, etiam infirmas.

Et illæ Mulieres, seu viri, qui cum vno saxo, vel ligno, vel qualibet aliam re, intrant, sub prætextu deferendi necessaria pro fabrica, & Moniales, quæ tales introducunt, 1583. Isernia 11. Iunij 7.

Et qui licentiam habet intrandi pro vno seruitio, si postea intret pro alio, 1601. Ferrara 6. Aug 92. Spoleti 1. Octob. 95. 1630. Pesaro 14 Iunij.

Secus qui ingreditur, etiam sine licentia, ad extinguendum incendium, vel ad seruandum seipsum, aut Monasterium ab incendio, vel ad succurrendum in alijs casibus repentinæ ruinæ, 1601. Terni 18. Decembris 112. 1602. Alatri 12. Martij 15. 1603. Oruieto 18. Martij 21. Spoleti 27. Maij 39. Et tamen datur ad cautelam absolutio, si petat, 1653. Iesi 11. Iulij 324.

41 Puella, vel Vidua, quæ temere ingreditur ad suscipiendum habitum, & Abbatissa recipiens, incidunt in censuras Hæc debet grauiter puniri: illa expelli, nec amplius admitti sine licentia speciali S. C. 1601. Genoua 27. Martij 53. 1649. Aquila 5. Februarij 25. 1652. Genoua 8. Nou. 62.

Nec pro educanda; nec ad probandum Institutum, 1600. Todi 5. Dec. 10. 1601. Volterra 3. Decemb. 91. 1649. Napoli 8. Octobris 32.

Nec alias in abitu sæculari sine noua, &c. 1549. Foligno 8. Octob 42.

Si tamen ingressa fuit non ad malum finem, postquam exiuit, absoluitur cum pœnitentia salutari, absque vlla pœna pecuniaria, 1654. Foligno 20. Nouembris 202.

42 Qui intrat pro vno seruitio, & postea vagatur per Monasterium, plusquam requirit ministerium, vel permittit licentia, incidit in excommunicationem; sicut & Moniales id permittentes, 1602. Assisi 4. Aug. 50. Sulmona 4. Septembris 59. 1602. Amelia 60. Cremona 17 Sept. 63.

43 *Amouetur* à seruitio Monasterij, qui intrat in clausuram sine licentia, 1603. Ferrara 3. Septembris 88. 1610. 10. Septembris.

44 *Exitus* Limitare ianuæ, valde foras porrectum, debet amoueri; vel extra clausuram declarari, 1601. Città di Castello 12. Martij 46.

45 *Conuersarum* in locum teneri non possunt Mulieres sæculares; maximè quæ facultatem habeant eundi, & redeundi ad arbitrium suum, vel Monialium, 1604. Barletta 27 Iulij 27.

46 Tolerari non debet, quod Moniales extra clausuram quæstuantes, morentur extra Monasterium, plusquam sit necessarium, neque in consanguineorum domibus, 1651. Nullius, Castel durante 27. Martij 53.

47 Non datur Moniali licentia exeundi ad balnea, vel mutandum aerem propter quancumque infirmitatem extra casus contentos in Bulla B. Pij V. incendij, lepræ, & epidimiæ, licet morbus esset alias contagiosus, 1594. Carmelitani 20. Sept. 305. Spagna 8. Nouemb. 353. 1602. Carmelitani 12. Martij 15. 8. Maij 26. 1603. Napoli 27 Maij 40.

Vel phreneticus: sed includi debet in Cella Monasterij, 1589. Spagna 3. Iulij 52. 1591. Città di Castello 26. Martij 53.

Neque Energumena, nisi constaret de nullitate professionis: quia tunc restituitur infirma cum dote, 1593. Como 6. Decembris 358. 1603. Salerno 19. Aug. 65.

Sicut, & Nouitia, quæ detegitur infirma morbo contumaci, remittenda est ad curandum in domum suam, 1649. Salern. 10. Febr. 21.

Ex

Ex quacunque tamen causa exierit ante professionem, non potest postea recipi sine licentia S. C. 1601. Camerino 29. Ian. 36. Alessandria 6. Aug. 85. 1603. Napol. 15. Aprilis 27.

48 *Missa*. Abusus est non ferendus, quod aliquæ Moniales exeant ad audiendam Missam in Ecclesiam exteriorem, sub prætextu quod interior non sit omnium capax, 1597. Camerino 3. Septembris 99.

Quæ tamen licentiam habent extra clausuram degenti, ire possunt ad Missas, & alias deuotiones per Ecclesias Ciuitatis, ea modestia, & comitatu, quæ habitum minimè dedeceant, 1586. Tiuoli 15. Augusti 52.

Clausa tamen in curru, & de licentia Ordinarij, in casibus particularibus obtinenda, 1607. Napoli 17. Februarij 13.

49 *Chrisma* ministrari potest ad fenestellam communionis: vnde propterea non datur licentia egressus, vel ingressus, 1601. Cesena 6. Iunij 69.

50 *Porta*. Nec Sacristana, nec Priorissa, nec alia Monialis, egredi possit in Ecclesiam exteriorem, occasione claudendi illius ianuam, vel quodlibet alio pretextu, 1608. Brissinone 12. Decembris 133. *Ex Gregor. XIII. const. 8. Deo sacris §. 6.*

Neque de hoc datur licentia; 1577. Amelia 22 Ianuarij 125. 1578. Como 8. Dec. 17. 1594. Carmelitani 20. Septem. 305. 1599. Napol. 1. Octob. 97. 1603. Theano 27. Octobris 82.

Sed pro necessitate claudendi ianuam respondentem in viam publicam, debet prouideri de vecte cum sera à parte exteriori; cuius clauis teneatur à Confessario, vel Procuratore, vel alia persona vicina sene, ac timente Deum, 1594. Carmelitani 20. Sept. 305.

51 *Habitus*. Antequam educandæ induantur habitu, debent exiri permitti, quo liberius se declarare possint, 1604. Bologna 17 Maij 41.

52 Nulla est prohibitio educendi educandum, vt vestiatur in Ecclesia exteriori, 1592. Rieti 3. Decemb. 41. 1593. Camerino 6. Decembris 364.

Immo consuetudo, quod & ad emittendam professionem Nouitię exeant in Ecclesiam exteriorem, non est irrationabilis, 1602. Venetia 9. Iulij 41.

Non tamen, quod hac occasione egrediantur etiam aliæ, 1596. Trapani 22. Iulij 86.

CLERICVS.

Absens 3. Actor 3. Arma 2. Aromatarius 3. Baro 3. Beneficium, Bona, Canonicus, Casus, Citatio, Conuentus, Curator, Dimissoriæ, Doctor, Episcopus, Excommunicatio, Fideiussor, Filius familias, Gabella, Horæ Canonicæ, Immunitas, Irregularitas, Italia, Iuramentum, Laicus, Melioratio, Notarius, Officium, Pactum, Parochus, Patronus, Pensio, Postulare, Presbyter, Predicare, Prescriptio, Processio, Sacerdos, Spolium, Suspensio, Testamentum, Tutor.

1 Ordines sacros suscipere non sunt Clerici cogendi, nec ob id priuilegio, & exemptione Clericali priuandi, dummodo debitum Ecclesiæ seruitium præstent. *S. C. Archiepiscopo Consentino 19. Aprilis 1619. vt dixi in Compendio Episc. verbo Clericus, & in tit. de sent. excomm. num.* 123.

2 Clerici in minoribus assumendi non sunt ad catanz. solemniter Epistol. vel Euang. *vt latius dixi in Can. lib. 5. tit. 28. de Cler. non ordin.*

3 Vbi Communitas conqueruntur Clericorum inutilium numerum nimium excreuisse, S. C. prohibere solet collationem primæ tonsuræ absque licentia, *vt in meo Comp. Episc. verb Cler. n. 8.*

Quæ prohibitio non cessat ex eo, quod Episcopus remittatur ad residentiam, amoto exinde Vic. Apost. 1655. Bisignano 18. Iunij 118.

4 *Seruitium*. Clericus solitus seruire per substitutum, debet manuteneri in ea quasi possessione, 1603. Anag. 15. Septemb. 109. 27. Oct. 123.

G 5 Cle-

5 Clerici non seruientes, post debitas monitiones, priuari debent habitu, & priuilegium Clericali, 1592. Catanz. 3. Aug. 142. 1596. Gaeta 22. Ian. 71. *Ex Conc. sess. 23. cap. 6.* infra num. 27.

Nec pro pecunia debent eximi à seruitio, 1640. Catanzaro 3. Febr. 13. 1641. 16. Aug. §. 2.

6 Si tamen priuati pœniteant, & seruire velint, redintegrari debent, 1590. Oria 3. Iulij 173.

7 *Residentia*. Clerici, qui non habent beneficium residentiam requirens, non possunt ab Episcopum cogi permanere in diœcesi, neque dimissoriæ denegari: vt sæpius decreuit S. Episc. & Regul. Can. maximè quando Episc. eis prouidere, vel non vult, vel non potest. *Vt dixi in meo Compendio Episcop. num.* 40. *& seqq. v. Dimissoriæ*.

Multo minus prohiberi potest eis sub pæna suspensionis ipso facto incurren. exire à loco sine licentia, 1603. Crema 28. Nouemb. 142.

8 *Exercitia*. Clerici possunt animi causa scribere libros, fiscellas iunco texere, olera serere in areolis, & plantas inserere, aliaque honesta operari, & etiam illa vendere, nec non in terris proprijs vel Ecclesiæ agriculturam exercere. *cap. Nunquam* 33. *De consecr dist. 5. Clem. VIII. const.* 72. *Sacra Congregatio Episcopo Taruisino, & in alia Clero Pall* 1616. *Formam decreti declarationis retuli in Can. lib. 3. tit. 50. Ne Clericis vel Monialis num.* 13. *vbi plenius de hac materia*.

9 Non tamen exercere possunt mercaturam, vilius emendo, vt carius vendant: nisi vendere vellent superfluum, quod emerant putantes necessarium ad sustentationem suarum personarum ac familiæ, & id iustò pretio tunc currenti, licet cariori. *Nau. cap. 25. num. 11.*

Qui ibidem *ex glossa fin 86. dist. & cap. 9. Negotiatorem 88. distin. & alijs* subdit posse Clericos negotiari aliquo honesto modo ad suam suorumque sustentationem, præsertim per alium.

Item vendere Vinum vel similia, tam patrimonialia, quam beneficij, non est negotiari, siue vendantur ad grossum, siue ad minutum, nisi viliori empta fuissent, vt immutata venderentur cariori *Diana 4. tract. 1. resolut. 52.*

Vnde non tenentur soluere gabellam, *vt infra num. 36.*

10 Clerici non possunt patrocinari, sed bene domi scribere absque salario. *Sacra C.C. 20. Iulij* 1619.

† Et si huiusmodi declaratio per totum annum 1619. in Registris S.C.Conc. diligenter perquisita, non potuit inueniri. * *Vide latius infra v. Postulare*.

11 Clerici possunt simul cum Monachis Chorum officiare: hoc enim non est contra Clem. 1. de elect. vt latius dixi in Canon. lib. 3. titul. 31. De regular. num. 45.

12 Clerici debent ad studia impelli per alia media, quam priuationis priuilegij clericalis, 1616. Larino 29. Ian. 16. non tamen legum, vel medicinæ: *cap. 5. 29. 183. seqq.*

Nec compelli debent ad ludum vniuersitatis, si discere volunt à Magistro particulari, 1601. Monopoli 9. Ian. 5.

13 Clerici prohiberi non debent, ne vadant de nocte sine lumine, 1601. Volturara 17. Sept. 211.

Multo minus propterea carcerari, 1601. Nepi 27. Martij 110. num. 5.

Nec Episcopus potest dare talem licentiam Curiæ sæculari, 1602. Castellaneta 23. Iulij 75. n. 1.

14 *Habitus*. De Clero, qui habitum assumit, vel reassumit in fraudem: *dixi de sent. excomm. num. 97.*

Vnde tutius obtinebitur ab Episcopo reassumendi licentia, vt dixi ibidem num. 108.

15 Clericum extra domum non debere sine consuetudo ornatu, præsertim Cappa, vel Pallio, procedere, consulunt, vel potius præcipiunt *cap. Episcopi 3. cum seqq. 21. quæst. 4.*

16 Habitus mutatio non debet Clericis facile permitti, 1603. Gerace 1. Septem-

ptembris, 104. *Dixi in Can. lib. 3. tit 1. num. 29.*

17 *Bona &c.* Clerici tempore interdicti possunt recipere funeralia, & alias oblationes factas pro defunctis interdictis, etiam extra locum sacrum sepultis, modo pœnitentes decesserint: si quidem potest, & debet orare pro eis. *Arg. cap. fin. de sepult. &c. A nobis 28. De sent. excom. Nau. cap. 27. num. 174. in fine.*

18 Clericus non potest donare Concubinæ donatione propriè dicta, sicut nec Aduocatus & Miles, quia hi tres æquiparantur. *L. 2. & ibi glos. & Bart. C. de donat. inter vir. & vxor. Oinot. de donat. inter viuos num. 55.*

Dixi, donatione propriè dicta, quia Clericus repetere non potest, quæ tradidit concubinæ ob corporis vsum vel obsequia, vel ob alia beneficia: quia hæc non est donatio mere gratuita. *Bonac. de contr. disput. 3. qu. 13. pun. 2. num. 14.*

Qui tamen hoc negat de Milite, & Aduocato. Sed plus placent, glossa, & Bart.

19 Quomodo Clerici teneantur pro animalibus damnificantibus, dixi in tit. de sent. excomm. num. 121. Ampliat. v. & infra num. 23.

20 An autem laici statuere possint circa bona per Clericos acquirenda, dixi ibidem numero 120. & sequentibus.

21 *Priuilegia*, quę Clericus nanciscitur ex prima tonsura.

I. In sortem Domini cooptatur, & ex laica, & profana fit persona sacra.

II. Fit capax Ecclesiastici beneficij, & iurisdictionis.

III. In eum Princeps, vel Magistratus sęcularis imperium nullum habet.

IV. Violentas in eum manus injiciens incurrit in excommunicationem.

V. Immunitatem consequitur omnium bonorum suorum, etiam patrimonialium. *Ex Comitulo Diana 4. tract. 1. resol. 10.*

22 Licet Clerici non teneantur legibus ciuilibus, & Statutis laicorum ex vi coactiua: tenentur tamen eisdem in quantum Sacris Canonibus, & Ecclesiasticæ libertati non repugnant, ex vi directiua: vnde si ea non seruent, ab Episc. vel alio eorum superiore puniri possunt.

Si tamen tales leges, vel statuta facta essent specialiter pro Clericis, nullo modo illos obligarent: quia leges laicorum, licet fauorabiles, non ligant Clericos. *c. Ecclesia S. Mariæ 10 De const. Bonac. to. 2. de legib. disp. 1. quæst. 1. pun. 6. nu. 29.*

23 Clerici possunt querelare laicos officio damni dati pro damnis receptis in suis possessionibus, modo iuramentum præstetur in tribunali Ecclesiastico, 1615. Città di Castello 14. April. 39. 1653. Motula 24. Ian. r.

Alicubi tamen requiritur licentia Episcopi, in casibus permissis gratis concedenda, 1614. Nardò 19 Dec. 130.

24 In causa super re indiuidua, ad quam in solidum tenebantur laicus, & Clericus (Puta si Clericus, & laicus sint cohæredes, vel socij, & à legatariis vel creditoribus conueniantur) Si conueniatur laicus, potest ad Ecclesiasticum declinare ratione adiuncti: quia magis dignum trahit ad se minus dignum. *Rota in vna Florentina domus 10. Iunij 1595. coram Seraphino. Diana in fine. Galuppus in praxi pun. 2. cap. 6. num. 76.*

Non tamen desunt, qui contrarium tenent. Vtriusque partis assertores refert Bonac. tom. 2. de legib. disp. 10. quæst. 2. pun. 1. §. 1. num 29.

In criminalibus verò, quando laicus, & Clericus simul delinquunt, vterque punitur à Iudice Ecclesiastico. *Ex Sac. Congr. Diana 3. tract. 1. resol. 1. & 4. tract. 1. resol. 7.*

25 Facienda est remissio de Vassallis Clericorum, vbi Clerici criminalem etiam iurisdictionem habent pro suorum Vassallorum delictis, etiam si delinquerent seu derobarent, in strata publica, etiam in Regno, non obstante Regia pragmatica, quod taliter delinquentes possit à quocumque officiali puniri;

 prout

prout decisum in Concilio Neapolitan. refert Galluppus in praxi par.2. c.6 n.51.

26 Clericus carceratus ab Episcopo propter enormia delicta, si solos habet ordines minores absque vllo beneficio Ecclesiastico, non solet incedere in habitu, & tonsura, non est adscriptus seruitio alicuius Ecclesiæ, nec manet in Seminario, vt requiritur ex decreto Sacri Conc. Trid. ad gaudendum priuilegio fori Ecclesiastici, remitti debet ad Iudicem sæcularem: cum non deceat sub Clericatus clypeo subterfugi à delinquentibus, meritam vltionem, 1594. Sulmona 14. Dec. 324.

27 Clerici in minoribus non gestantes habitum, & tonsuram, vel non inseruientes Ecclesiæ iuxta præscriptum Episcopi, etiam generaliter, & oretenus factum, perdit solummodo priuilegium fori, vt rescripsit Sac. Congreg. ad Comitolum teste Diana 1. *tract.* 2. *ref.* 36

Hoc tamen fallit, quando Clericus ter monitus à Prælatis suis, habitum Clericalem non defert: tunc enim amittit etiam priuilegium Canonis, & percuti potest absque excommunicatione, *cap. In audientia* 25. *& cap. contingit*. 45. *De sent. excom.*

Et perdit ipso facto beneficium, *vt supra v. Beneficium, num.* 16. §. 10.

Item qui se militaribus seu sæcularibus actionibus immiscet, & ter monitus non abstinet, etiamsi gestet habitum & tonsuram, *c. In audientia*, *&c. fin. De vita*, *& hon. Cleric.*

Quæ monitio facienda est cum interuallo aliquot dierum: nec sufficeret vna pro tribus, *glos. sing. in Clem.* 1. *eod. titul. Panorm. cap. fin. eod. Lud. Rom sing.* 719. *Nau. cap.* 27. *n.* 80.

Quod si vltra hoc se immisceat enormitatibus, perdit statim priuilegium Clericale absque alia monitione, *cap. Perpendimus* 23. *de sent. excom.*

28 Clerici, & Monachi sunt immunes ab omni tutela: immo Monachi nec volentes admittuntur, *vt dixi in tit. de excus. tutor. n.* 20.

29 Clerici non tenentur denunciare sua frumenta, vel blada Iudici laico, sed Episcopo; qui notam dabit sæcularibus Magistratibus; absque eo tamen, quod grauentur Clerici. *Sacra Congregatio Episcopo Ferrarien.* 19. *Iunij* 1592.

20 *Collectæ*, *&c.* Cum Vniuersitas Ciuitatis Polinianen. vt æs alienum ducatorum centum mille persolueret, presbyteros ad soluendam omnium bonorum suorum, non tamen patrimonialium, bonatenentiam, dimidium scilicet collectarum laicis impositarum cogere posse, per Sacram Congregationem sibi facultatem impartiri supplicasset; Sacra eadem Congregatio petitionem hanc, vtpote Sacris Canonibus de directo contrariam, reiecit die 25. Ian. 1619. Episcopo Polinian. *Dixi latius in tit. de sent. excomm. n.* 121.

31 Petente vniuersitate Lauretana Pennen. diæcesis, Ecclesiasticos ad solutionem onerum pro Physico, Iudi Magistro, & Chirurgo impositorum, attento quod illorum opera vtuntur, obligatos esse declarari, S. Congreg. negatiuè respondit 2. Aug 1619. *v. Contr.* 3.

Idem decreuerat Sacra Episcoporum Congregatio 5. Nou 1602. pro studio vel Accademia publica. Epistolam Vicario Apostolico Parmen. directam refert Diana 5. Parmen. inter declarat, num. 61.

32 Sacra Congregatio 21. Maij 1598. rescripsit Episcopo Squillacensi, non esse permittendum, vt pro Vniuersitatum oneribus quicquam Ecclesiastici contribuant, neque sub eleemosynæ nomine.

33 Eadem 3. Aug. 1592. rescripsit Episcopo Catacen. quod Clericus, qui dimisso habitu, reddit ad sæculum, ad soluendam pecuniam exemptionis, qua potius est tempore clericatus, nequaquam cogi posse. *Synod. Caputaquen.*

34 Sacra Congregatio Eminentissimorum Cardinalium, controuersijs iurisdictionalibus Præpositorum, alias cen-

censuit, bona per Ecclesiasticos possessa gaudere exemptionibus à quibusuis impositionibus, & oneribus, quæ non sunt copulatiuè certa, realia, & inuariabilia, iuxta decisionem in Brundusina Gabellæ coram bo. mem. Penia, & concordan. necnon ab impositionibus Cameralibus, etiam comprehensiuis Ecclesiasticorum, quando Ecclesiastici libertatem ea non soluendi præscripserint, iuxta decretum anno 1600. tempore san. mem. Clem. VIII editum. Dat. hac die 21. Apr. 1640. I. B. Card. Pamphilius. Locus † Sigilli. Franciscus Paulutius S.C. Secretarius.

35 *Exam.* Episcopus permittere debet vt presb. pro causis ciuilibus in foro sæculari examinentur: dummodo ex eo aliquo modo criminalitas exoriri non possit, & iuramentum in Tribunali Episcopo præstetur. *Sacr. Congr. Episcopo Tiphernati* 14. *Apr.* 1616. *Et Episcopo Placentino* 19. *Iulij* 1619. *Synod. Caputaqu Bellet. disquis. Cler. tit. de Clerico teste §.* 2. *num.* 2.

Formula talis licentiæ poterit esse, vt sequitur.

Dilecto Nobis in Christo R. N. salutem in Domino sempiternam. Vt testimonium in foro sæculari in Tribunali N. per Acta N. Notarij, in causa vertente inter N. ex vna, & N. ex altera partes, ferre possis, & valeas; dummodo articuli criminalitatem, infamiam, negatiuas, aut repulsas non contineant, & in manibus personæ Ecclesiasticæ iuramentum de veritate dicenda suscipias, tenore præsentium licentiam, & facultatem concedimus; & impartimur. In quorum, &c.

36 *Gabella.* Sacra Congregatio Eminentissimorum Cardinalium, Controuersijs iurisdictionalibus Præpositorum sæpius censuit, personas Ecclesiasticas vendentes minutatim vinum in proprijs domibus, recollectum in eorum vineis, non teneri ad solutionem gabellæ nuncupatæ *della folgieta*, ex tenore fel. Sixti V. desuper editæ: dummodo ibidem vt vulgo dicitur, *non facino far bettole, nè diano da mangiare*, à quo omninò abstinere debent ratione honestatis Clericalis: cognitionemque fraudum, quæ desuper committuntur, spectare ad Iudicem Ecclesiasticum. *Martius Card. Ginettus; Gratis etiam quò ad scripturam. Franciscus Paulutius S. C. Secretarius.* v. Gabella 5.

37 *Clerici Coniugati*, qui exercent officia incompatibilia, possunt etiam à Iudice Ecclesiastico cogi ad soluenda debita, 1646. Oppido 23. Nou. 30.

38 *Censuræ*. Clericus notoriè concubinarius per antiquos Canones erat suspensus, donec pœniteret, *cap.* 15. *Si qui Presbyteri* 81. *dist.*

Sed per capit. fin. De cohab. Cler. & Mul. simpliciter suspenditur secundum Tolet. lib. 1. c. 48. n. 1. & alios, quos refert Diana 5. tr. 10. res. 48.

Quorum sententiam probans Sacra Concilij Congregatio declarauit teste Garzia *De Benef. par.* 7. *c.* 14. *num.* 11. & 35. tales Clericos etiam hodie à Diuinis esse suspensos: quicquid dicant nonnulli, putantes supradictos Canones esse, vel per consuetudinem contrariam, vel per Concil. Trid. sess. 25. c. 14. abrogatos. Bonac. tom. 1. de censuris disp. p. 5. §. 1. n. 39.

Non hoc gratis asseritur, quia concilium non est contrarium sacris canonibus antiquis, eo quod canones loquuntur de suspensione ab officio, quæ à clerico notoriè concubinario incurritur ipso iure, *ex c. fin. de Cohab. Cler. & Mulier.* Concilium verò de suspensione ab administratione beneficiorum, quæ est ferendæ sententiæ contra clericos concubinarios secundæ monitioni non parentes. Suspensio verò officio diuersa est à suspensione à beneficio: & sic à diuersis non fit illatio. † Quia verò clericos beneficia, vel pensiones non habentes iubet puniri carceris pœna, suspensionis ab ordine, & inhabilitatis ad beneficia, contraria quoque opinio probabilis est. *

39 Clericus accusatus, vel inquisitus

tus de simonia, vel alio graui crimine, debet à celebratione suspendi; *c. Accusatum cum seq. De simonia. Gen. c. 27. nu. 10. supra verb. Beneficium n. 10.*

40 An Clericus percutiens seipsum sit excommunicatus, quidam aiunt, quidam negant, vtrique probabiliter Aiunt Io. Andr. Panorm. Felin. & alij in c. Contingit 36. De sent. excom.

Negant allegati per Dianam 3. tr. 5. resol. 81. & 5. tr. 2. resol. 84. Vide quæ dixi in Can. tit. de sent. excom. numer. 156.

Certum est tamen, Clericum, qui se percutit zelo deuotionis pugno, vel disciplina, & qui sibi barbam aut capillos vellit, aut alapis cædit, in morte carorum, in censuram non incurrere. *Nau. c. 15. n. 11.*

COADIVTOR.

Cura, Episcopus, Fides, Minister, Parochus, Professio Et in. Indice post Canon. Instit.

1 EXvi Coadiutoriæ præcisè non tenetur ad Diuinum officium persoluendum extra Chorum. *Bonac. de hor. Canonic. disp. 1. q. 2. pun. 3. n. 5. Diana 5. tr. 13. resol. 75.*

Secus de eo, cui resignatum est Beneficium, translato in eum titulo, & possessione licet consenserit fructus pro pensione reseruari resignanti, nisi seruitium, & administratio quoque Pensionario reseruata sit. *Nauar. cap. 25. num. 104.*

2 Quam Sedem in Choro Coadiutor habere debeat, *dixi in Can. l. 1. tit. 33. de maior. & obed. n. 2.*

3 Ad titulum Coadiutoriæ perpetuæ cum futura successione potest quis promoueri, si tantum interim inde percipiat, quod sibi ad victum honestè sufficiat. *Barbos. alleg. 19. num. 23. Diana 5. tr. 13. resol. 75.*

3 *Curato* infirmo, vel mente capto datur coadiutor, 1601. Spoleti 5. Feb. 23.

Non tamen ex eo solum, quod vna tantum aure surdus sit, 1581. Faenza 7. Mar. 49.

5 Cuilibet Parocho, præsertim seni permittendus coadiutor, 1601. Cesena 19. Iunii 154. 7. Nou. 229. 1603. Nullius Marcatello 27. Maii 6. Nardò 4. Aug. 90. Cosenza 23. Dec. 152.

Modo tamen ipse quoque resideat, 1601. Cesena 5. Decemb. 247. 1602. Arezzo 17. Sept. 100. Theano 12. Mart. 24. 1603. Nardò 7. Octobris 126. Nec Ordinarius in approbandis huiusmodi coadiutoribus ad modum difficilem se exhibeat, 1603. Nardò 16. Oct. 121. 1604. Tortona 31. Martij 39.

6 Similiter datur Coadiutor Parocho iuniori, cui propter diuersos rationabiles respectus, Mulieres præcipuè, confiteri non confidunt, donec fiat moribus, & ætate grauior, *f.* 599. Puzzuolo 28. Apr. 32.

Vel quando propter lites aut alia est inuisus Populo, saltem à Pascha ad Pentecostem, 1577. Ciuita Ducale, 1. & 20. Mar. 68.

† Monachus Vicarius non nisi amouibilis ad nutum suorum Superiorum constituitur. C. C. ex Breui 47. Pij V. *Ad exequendum.*

In Ecclesijs vnitis alicui Monasterio, cum examen per concursum minimè constituendum sit, eos oportere Vicarios constitui, qui à præfectis Monasteriorum nominati sint, & ab Ordinario approbati, non obstante quod ijsdem fortasse in locis non nulli magis idonei reperiri possint l. 17. 66.*

CODICILLVS.

Diminutio, Hæres, Testamentum.

COdicillos quis nutu facere potest, non autem testamentum. Sed mutus, & surdus à natiuitate nec codicillos facere potest; *l. Nutus 21 ff. 1. de legat. 3.*

COEMETERIVM.

1 MArtyrum, aliorumque primitiuæ Ecclesiæ Christi fidelium sepulchra extra Vrbem pro maiori parte sita (vigebat enim tunc lex Imperialis, qua Cadauera in Vrbe sepeliri prohibebantur propter fœtorem, exceptis eorum, qui triumphassent) diuersis olim censebantur nominibus. Interdum *Areæ*, *Tumbæ*, *Catatumbæ*, *seu Catacumbæ*, *Gryptæ*, *Arenariæ*, vt plurimum *Cœmeteria*, scilicet Dormitoria, quod propter futuram resurrectionem potius ibi quiescere videantur dormientes, quam iacere sepulti.

2 Olim multa erant Romæ Cœmeteria.

Primum, & celeberrimum Callisti in Via Appia.

II. Calepodij Via Aurelia.

III. Vaticani, in quo S. Petri, & aliorum Summorum Pontificum corpora condita sunt.

IV. Ostrianum Via Salaria, in quo idem Sanctus Petrus dicitur baptizasse, cuius mentio fit in actis Liberij Papæ.

V. Ad Nymphas Via Nomentana in prædio Seueræ septimo ab Vrbe lapide.

VI. Soteris haud longe à Cœmeterio Calisti.

VII. Iuxta quod situm erat Cœmeterium Zephyrini.

VIII. Prætextati via Appia.

IX. Pontiani.

X. Cyriaci Matronæ in Agro Verano.

XI. Lucinæ Via Aurelia.

XII. Aproniani Via Latina.

XIII. Felicis Papæ Via Aurelia secundo ab Vrbe lapide.

XIV. Priscillæ Via Salaria, tertio ab Vrbe lapide, iuxta Cryptam S. Crescentionis.

XV. Timothæi Via Ostiensi, vbi nunc est Basilica S. Pauli.

XVI. Nouellæ Via Salaria.

XVII. S. Balbinæ inter Viam Appiam, & Ardeatinam, idemque nominatur Marci Papæ.

XVIII. Iulij Via Flaminia.

XIX. Aliud eiusdem nominis Via Aurelia.

XX. Rursus aliud quoque eiusdem nominis Via Portuensi.

XXI. Damasi inter Viam Ardeatinam, & Appiam.

XXII. Anastasij Papæ tempore Pacis in Exquilino factum.

XXIII. Hermetis.

Via Ardeatina.

XXIV. Nicomedis.

XXV. S. Agnetis Via Nomentana.

XXVI. S. Felicitatis Via Salaria.

XXVII. Iordanorum.

XXVIII. Nerei.

XXIX. SS. Felicis, & Adaucti.

XXX. Tiburtij, & Valeriani.

XXXI. SS. Petri, & Marcellini Via Lauicana.

XXXII. Marci, & Marcelliani.

Via Aurelia.

XXXIII. Quarti, & Quincti.

XXXIV. S. Agathæ.

XXXV. Vrsi Pileati.

XXXVI. Cordianum.

XXXVII. Inter duas lauros.

XXXVIII. Ad Cliuum Cucumeris.

XXXIX. Thrasonis ad S. Saturninum. Salaria.

XL. Cyriaci Via Ostiensi.

XLI. Petronillæ.

XLII. Ianuarij.

XLIII. Simplicij, & Seruiliani.

3 Cœmeteria non possunt prophanari absque licentia Summi Pontificis; quia Concilium concedit solum prophanationem Ecclesiarum; & in odiosis non est facienda extensio, 1579. Como 2. Septemb. 102.

Quæ licentia non conceditur propter causam profanam, 1581. Reggio 12. Decembr. 12.

Neque ex eo, quod amplius ibi nemo sepeliatur, 1590. Trabu 15. Iunij 155. vers. E per conto, 1614.

Alatri 5. Decembr. 119.

† Nota tamen, quod Sac. C. C. *in vna Leirien. 8. Aug.* 1615. censuit, Cœmeterium quoque *ex Trid. sess.* 24. *c.* 7. profanari posse ab Episcopo.*

4 De excommunicatione ingredientium in cœmeteria Vrbis sine licentia dixi in titul. De sent. excommun. n.176.§.4.

† Ad expurgationem Cœmeterii teneri eum, penes quam residet cura Animarum, & emolumenta funeralium percipi in subsidium verò teneri Populum. C. C. Fossanen. 19. Septem. 1637. ad 5.

Licentia conuertendi Agrum spectantem ad Moniales in vsum profanum non sordidum, illumque colendi: modo ante ossa, & cineres ibi reperti ad earumdem Monialium Ecclesiam absque vlli pompa transferantur, commissa Generali Camaldulensium, absente Cardinali de Valentibus Ordinario. Fauentin. 14. Martij 1618.*

COGERE.

Differt à conari; quia *cogere* importat effectum; *Conari* verò dicit actionem per ordinem ad effectum. *Bonac. tom.* 1. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 6. *p.* 2. *num.* 8.

COGITATIO v. Dæmon.

COGNATIO SPIRITVALIS.

Vide, quæ dixi lib. 1. *Ciuilium, tit.* 10. *De nupt. num.* 37.

1 Cognationem hanc quidam dicunt per Procuratorem contrahi non posset. *Tolet. lib.* 7. *c.* 4. *n.* 6.

Quidam vero sic, & virum esse posse Procuratorem Mulieris, & econuerso, & sic admitti posse duos viros, vel duas Mulieres, si alter teneat nomine proprio, alter procuratorio pro persona diuersi sexus. *Bonac. de matr. q.* 3. *p.* 5. §. 2. *n.* 34. *Em. Sà v. imped. matr. de risol. n.* 6. *v. cum quis* † Et hæc probata fuit à S. C. C.

2 Cognati spiritualis non contrahitur per eum, vel eam, qui vel quæ defert ad baptismum, nisi etiam teneat infantem, dum baptizatur: & vsus contrarius declaratur abusus per Sacr. Episc. C. 1593. S. Marco 13. Feb. 39. & S. C. C.

Per quod non nihil periclitari videtur opinio affirmatiua supra relata num. 1.

3 Baptizans, vel suscipiens filium infidelis, non contrahit cognationem cum eo: quia cognatio vti relatio si non potest poni in altero extremorum, in neutro poni poterit. *Bonac. de matrim. quæst.* 3. *p.* 5. §. 2. *n.* 20.

4 Cognatio non contrahitur ab eo qui caret vsu rationis, neque per suscipientem in baptismo priuato, sed per baptizantem sic; neque in Cathechismo, neque ab eo, qui solum assistit, seu tangit solo digito, & non suscipit, nec tenet; neque ab eo, qui facit hoc absque intentione præstandi munus patrini. *Bonac. n.* 7.

COLLATIO *Beneficium.*

Propriè *dicitur*, quando beneficium est liberum, & in mera dispositione Episcopi, ita vt de illo disponere possit iure suo Ordinario absque aliqua præsentatione.

Sed cum Beneficium est in Iurepatronatu alicuius, & confertur ad præsentationem Patroni; tunc propriè dicitur *Institutio*.

Prouisio verò dicitur, quando fit deuolutio, scilicet quando confert Superior propter negligentiam inferioris. *Not. in Rub. de inst. in* 6.

COLLECTÆ. Iuspatronatus. Oratio.

COLLECTOR.

Canonicus 20. Exemptio, Subcollector.

COLLEGIATA.

Canonicus, Exemptio, Missa, Prior.

A *Solo* Summo Pontifice potest erigi 1583. Tropea 22. Iulij 170. Boiano 11 Octobris 282. 1602. Messina 4. Iunij 55. 1614. Aurien. 23. Maij 44.

Adeo vt erectio facta etiam cum reseruatione beneplaciti Apostolici nulla sit antequam obtineatur, non obstante appellatione, vel inhibitione Rotali. 1612. Nicotera 16. Martij 28. 2. Maij 45. 1654. Mondoui 27. Nouemb. 220. 1655. Siracusa 30. Aprilis 57.

Non ideo tamen prohiberi debet Clericis, ne simul conueniant, ad tractandum de rebus suis, præsertim si sint Beneficiati, 1593. Valentia 18. Nou. 266. Nisi id faciant cum detrimento Ecclesiastici regiminis, vt infra v. Nouitas num. 7.

† Aliqui tenent erigi posse etiam ab Episcopo. *Arg. cap. Quoniam 9. De vita & hon. Cler. vide Barbos. de can. c. 2. num. 8.* *

2 Collegiata nuper erecta subiecta est Ordinario, nec habet præcedentiam super alias 1601. Nola 29. Maij 146. Per la Colleg. di Somma.

3 Archipresbyter, & Canonici Collegiatæ, quæ non est Parochias, Populoque distribuere, similiter Aquam, Ignem, Oua, Fructus, &c. omnia secundum Ritum Sanctæ Matris Ecclesiæ.

Sed non possunt Sabbato Sancto, vel alio tempore aspergere publicè domos Aqua benedicta, vel aliquem alium actum iurisdictionis Parochialis exercere. Similiter non possunt eodem Sabbato Sancto pulsare campanas ante Parochialem, neque aliquos in Paschate communicare, nisi Presbyteros, & Clericos suæ Collegiatæ, 1578. Senegaglia 21. Iulij 12.

4 Capitulum Cathedralis exhibere non potest vllam molestiam Capitulo Collegiatæ, quod teneat Clericos ad cantandum in Choro, & extra, seruiendum Missis, & alijs Diuinis Officijs cum cotta, & vestibus talaribus, eundum ad processiones, sepelliendum mortuos, & celebran. Diuina Officia in alijs Ecclesijs, vbi inuitantur, 1592. Barcelona 21. Aprilis 55.

5 Canonici Collegiatæ non tenentur inseruire Episcopo extra eorum Ecclesiam, nisi in casu necessitatis, vel contrariæ consuetudinis, 1592. Veroli 20. Iulij 128. 1597. Andria 10. Martij 22. 1637. 20. Mar. 3. Octobr.

6 Non tenetur interuenire processioni Sanctissimi Sacramenti, quæ fit in Cathedrali qualibet tertia Dominica Mensis: quia illa priuata processio est, cui non tenentur interuenire, nisi Clerici illius Ecclesiæ, in qua fit, 1592. Veroli 20. Iulij 128.

7 Canonici, & Clerici Collegiatæ reditus non tenuis tenentur ad residentiam, 1602. Albano 9. Ian. Anagni 17. Decemb. 150. 1603. 28. Iun. 16.

Et ad cantandam singulis diebus Missam Conuentualem, si Clerus sit numerosus, 1603. Cirenza 17. Ian. 4.

COLLEGIVM.

Grex, Ordo.

1 M*aior* de Collegio dicitur, qui prior in Collegium cooptatus est, licet sit iunior ætate, vt dixi in Can. lib. 2. tit. 33. De maiorit. & obed. num. 1.

2 Est Collegium Ecclesiasticum illud, quod habet Ecclesiam, Campanam, & confessarium: quare deputatio Gubernii facta per Senatum est turbati-

batiua, 1615. Cremona 19. Decembris 166.

COLLOCVTORIVM.

Accessus, Clausura, Porta.

1 NVllo Modo debet esse in secundo plano, 1612. Casale 16. Martij 31.

Neque in Ecclesia, 1587. Perugia 17. Februarij 51.

Vtendo pro colloquio cratibus, vel Rota ipsius, & multo minus fenestella Communionis, 1651. Istria 22. Septembris 45. Gubbio 73. Cum mandato carcerandi illos, qui ibi deprehenderentur in flagranti, 1653. Cesena 7. Februarij 14.

Et quando ex eo, quod non possit alibi fieri, tolerantur in Ecclesia, non debet illuc accedi tempore Diuinorum Officiorum, 1595. Catanzaro 15. Febr. 436.

2 Domus, vbi sunt collocutoria communia, sint in loco claro, & sine porta, vel alio obstaculo, 1617. Forlì 24. Ianuarij 22.

3 Portæ collocutorij claudi non possunt à parte interiori: & in eis fiat fenestella, quæ teneatur semper aperta: nisi porta respondeat in viam publicam, nec claudi possit à parte interiori; quia tunc non est opus fenestella, 1617. Bologna 30. Iunij 168.

4 In collocutorio debent esse crates ferreæ duplices, & inuicem distantes, quantum patitur latitudo parietis, 1619. Ruuo 26. Apr. 139.

Et apud laminas ferreas interiores debet apponi velum ita accommodatum, vt contrahi, vel amoueri possit pro visitationibus Parentum, Fratrum, Sororum, vel aliorum strictorum consanguineorum monialis: cuius claues teneat Abbatissa, 1582. Isernia 27. Martij 48.

5 Collocutorium non debet habere portam, quæ respondeat in clausuram, 1646. 18. Maij 5.

Nec in ea quis comedere, vel dormire 1612. Vicenza 9. Martij 26.

6 Pueri minores 14. annis prohiberi non debent, ne accedant ad collocutoria, vel ad Rotas, 1582. Isernia 27. Martij 48.

7 Moniales ire non debent ad collocutorium in Aduentu, Quadragesima, & festis de præcepto, 1595. Catanzaro 15. Febr. 436.

COLLVSIO. *Beneficium.* 32.

EST inter Actorem, & Reum latens ac fraudolenta conuentio, quæ dicitur etiam Colludium. *glos. 1. c. 3. De collus. deteg.*

Vel est reciproca conuentio inter duos, importans mutuam condonationem, seu remissionem mulctæ. *Bonac. tom. 1. de bor. Can. disp. 1. q. 5. p. 4. nu. 12.*

COMMENDATARIVS.

Abbas, Accessus.

1 DEbet assignare congruam portionem ijs, qui inseruiunt Ecclesiæ: alioquin datur licentia Vniuersitati inducendi sufficientes Ministros expensis ipsius Commendatarij, 1601. Nullius fasanella, 2. Apr. 118.

Et cuicumque Regulari Religionis extinctæ soluere pensionem assignatam, liberam ab omni onere, 1579. Nouarra 15. Iulii 92. *v. Supressio.*

† Si cura Animarum Sacramentalis seu Monachorum seu Personarum sæcularium incumbat Personis commendatariorum, tenentur residere ex decreto Concilij *sess. 6. c. 2.* Si vero talis cura soli conuentui incumbit, non tenentur residere, *lib. 11. 3. Asten.**

2 Non se ingerat in disciplina Regulari, 1647. 2. Aug. 2. Cisterc. di Polonia.

nia. Puta Superiores deponere, Officiales mutare, Monachos corripere & similibus, quæ interdicuntur in constitutionibus Apostolicis, præsertim S. M. Pij V. 1653. Cisterc. di Polonia 16. Maij 103. vt seq. in decr.

Sacra, &c. inhærendo priuilegijs Summorum Pontificum Pij II. Sixti IV. Innoc. VIII. Pij IV. Pij V. & Greg. XIII. Ordini Cistercienlium concessis, ac decerto Sacri Conc. Trid. sess. 25. cap. 20. nec non resolutionibus alias desuper factis, habito etiam verbo cum Sanctiss. D. N. declarat, decernit, ac statuit, non licere Commendatarijs, Priores, subpriores, aut officiales claustrales, instituere vel destituere, visitare Monachos eosdemque corrigere, multo minus ad professionem admittere, nec facultate eisdem in litteris Apostolicis concessas tollere vel limitare, nec etiam quemquam propter delictum eijcere: Sed quotiescumque Monachi quid admiserint, quod animaduersione dignum sit, id quam primum Priori Claustrali, vel Commissario significent, qui correctionem iuxta Ordinis statuta faciat. Ac demum Prior, & Superior in eisdem commendatis, aut commendandis Monasterijs, Officiales spirituales, & temporales dicti Ordinis professos, & non officiales sæculares per Commendatarios, etiamsi S. R. E. Cardinales sint, instituantur. Ideoque iniungendum, prout, &c. Nuncijs Apostolicis, siue etiam locorum Ordinarijs, vel dicti Ordinis Conseruatoribus, vt quotiescumque requisiti fuerit, ab huiusmodi vexationibus, & manifestis violentijs, commodatarios per Censuras, & alia Iuris remedia, implorato etiam, si opus fuerit brachij sæcularis auxilio, cohibeant, & compescant, 1654. Cisterc. 24. Iulij 37. 4. Sept. 110.

Si tamen commendatarij sint Cardinales, recurrendum erit ad Papam; quia non fit eorum mentio in dispositione decreti sed tantum in narratiua priuilegij iuxta suprad. v. Cardinalis n. 9.

† Commenda Parochialium post Concilium locum non habet: quia debent deputari Vicarij siue Oeconomi ad præscripta cap. 18. sess. 24. *C. C. in valentina.*

Vnde Episcopus non potest commendare ad sex menses Parochialem Digniori approbato in concursu de Parochiali vacata in mense Apostolico, donec expediantur bullæ. *Eadem Caurien. ad 6.* *

COMMISSARIVS.

Delegatus, Informatio, Obligatio, Pasca, Reus, Taxa.

COMMISSORIA LEX. Verbo Lex.

COMMODATVM.

Culpa, Festum, Precarium.

1 EST *Alicuius* rei ad aliquem specialem vsum gratuito facta concessio, absque vllius translatione dominij.

Differt à Precario: quia Precarium conceditur sine præfinitione certi vsus; vnde ad libitum concedentis reuocari non potest: commodatum vero econtra; vnde reuocari non potest ante finitum vsum, nisi rationabili causa superueniat: *glos. cap. 1. de commod.*

Item quia commodato accipiens tenetur etiam de leuissima culpa: sed Precario tantum de lata, & dolo; quia cum Precarium descendat à liberalitate Domini concedenti, liberalis intentio ad aliud obligare velle non præsumitur, *l. Quæsitum 8. vers. Illud. ff. nu. de Precar.*

Et quia Dominus non potest ad libitum reuocare commodatum sicut precarium; ideo maior diligentia exigitur à commodatario.

2 Commodatarius potest retinere rem commodatam, quousque sibi reficiantur expensæ magnæ in ea factæ, non autem pro alio debito. *Oinot. de action. § Sequens autem diuison. 29.*

† COM-

† COMMVNIO. *Pascha, Schisma.* *

COMMVNITAS.

Ciuitas, Lis, Prædicator.

1 STatus Ecclesiastici disponere non potest de suis bonis sine speciali licentia Papæ vel S. C. de bono regimine, 1621. Rim 9. Ian. 4. Fermo 2. Apr. 112.

2 Communitates non possunt facere consilium in Conuentibus Regularium 1602. Triuento 1. Oct. 105.

3 Nec Ordinationes aliquas in præiudicium Regularium, puta quod non vocentur ad processiones; non admittantur supplicationes ad eorum fauorem, non dentur eis eleemosynæ consuetæ, &c. 1613. Osseruanti 30. Iulij 8 &c. 1645. 7. Apr. 1.

4 Satisfieri debet Communitatibus pauperibus desiderantibus habere semper Prædicatores Cappuccinos, vel Reformatos, 1631. 17. Ian.

COMPENSATIO.

Decimæ, Depositum, Doctor, Priuilegium.

COMPOSITIO. *Decimæ.*

1 NOn debet admitti, nisi cum magna circumspectione, 1650. Montefiascone 12. Aug. 7.

Quod processus sit finitus, defensiones Reo datæ, nec causa sit valde grauis, 1652. Lucca 10. Maij 3.

COMPROMISSVM. *Arbitrium.*

1 COmpromissariis septem constitutis, si tres ipsorum eligant quartum, qui consentiat electioni, confirmabitur electio: quamuis altera pars extraneum dignum elegerit, *c. Cum in iure 33. De elect.*

2 Compromittens in aliquem, eius arbitrio stare non cogitur, si illud non est iuris rectitudinem regulatum. *Ant. de Butr. in annot. margin. ad glos. c. 3. De Corp. vitiat.*

3 Compromissum necessario factum vigore statuti suspendit iurisdictionem Iudici ordinarij; secus de compromisso voluntario facto secundum ius commune. *Rot. apud Gallesi. dec. 146. n. 11.*

CONCEPTIO B. MARIÆ. *Peccatum.*

1 AB omnibus celebrari debet sub *Conceptionis* non vero sub *Sanctificationis* nomine: & asserens coram aliis siue publicè, siue priuatim, eam in Originali conceptam, incurrit in excommunicationem Papæ reseruatam, licet affirmatiua ipsa opinio non sit adhuc reprobata. Greg. XV. const. 29. *Sanctissimus*, quam retuli in Collect. ad Iob. 3. 9. n. 10. & seqq.

2 S. Dominicus, Prædicatorum Ordinis Institutor, referens ea verba in tract. de corpore Christi, quæ Sanctus etiam Andreas Apostolus dixisse legitur in opinionem negatiuam, cui nunc vniuersalis Ecclesia fauet inclinare videtur: ait enim. *Sicut primus Adam fuit ex terra Virgine, & non tum maledicta formatus, ita decuit in secundo Adam scilicet Christo, cuius Terra, nempe Mater Virgo, nunquam fuit maledicta*. Refert Iodocus Coccius t. 2. thes. lib. 3. art 1.

3 Vbi refert etiam S. Thoma 1. sent. dist. 44. art. 3 dixisse. *Puritas intenditur per recessum à contrario, & ideo potest aliquid reperiri, quo nihil purius esse potest in rebus creditis, si nulla contagione peccati inquinatum sit. Et talis fuit puritas B. M. V. quæ à peccato actuali, & Originali immunis fuit*. Hoc tamen ego apud S. Thomam inuenire non potui.

Mahometus, qui fuit anno Domini 630. ita scriptum reliquit in suo Alcorano azoara quinta de *B. Virgine Maria omnibus viris, & mulieribus splendidior, mundior atque lotior, soli Deo perseueranter studens*. Idem azoar. 76. Nul-

Nullus nascitur de filij Adam, quem non tangat satan, præter Mariam, & eius Filium, Multi viri perfecti fuerunt: nulla vnquam perfecta ex Mulieribus, nisi Maria Mater Ipsæ. Refert idem lib. 3. art. 5.

CONCILIVM. *Papa. Priuilegium.*

ANte *Concil.* Prouinciale confici debet inuentarium omnium bonorum Ecclesiarum, & laicorum priorum 1597. Beneuento 19. Maij 40.

† 2 S. C. C. censuit, facultatem celebrandi Concilij Prouincialis Sede Archiepiscopali vacante, pertinere ad antiquiorem Prouinciæ Episcopum: sicuti ad eum pertinet, dum Metropolitanus viuit, sed est absens vel impeditus. *Tarracon.* 13. *Maij* 1604.

3 Metropolitanus non potest Episcopis inuitis, dare votum decisiuum in Concilio Prouinciali Abbati etiam habenti vsum Mitræ, & Baculi, 15. Aug. 1597.

4 Sacra Congregatio censuit, in Concilijs Prouincialibus Commendatarios Monasteriorum siue Abbatiarum inter Abbates esse recipiendos, quando capitulariter procedunt. Extra hunc casum Abbates titulares, vel habentes vsum Mitræ, debere præcedere Commendatarios. Post hoc, locum tenere Dignitates: & post Dignitates collocandi sunt Procuratores Ecclesiarum Cathedralium. Nec teneri venire ad Concilium Prouinciale exemptos, & Abbates, nisi ij, qui de Iure vel consuetudine interesse debent. Capitula tamen Ecclesiarum Cathedralium esse specialiter inuitanda. Laicos vero inuitatos posse interesse, in eo quæ votum consultiuum habere possunt. Erad obseruatione Concilij Prouincialis omnes obligatos, qui Episcoporum iurisdictioni subduntur. Exemptos etiam in casibus: quibus à Iure communi, & Conc. Trid. decretis specialiter Episcopis aut Concilio Prouinciali in ipsos potestas tributa est: & contra inobedientes Iuris remedijs esse procedendum. Abbates autem, Commendatarios, & Capitulorum deputatos vocem duntaxat consultiuam habere in Concilio Prouinciali. Episcoporum vero Procuratores posse habere decisiuam, si Concilio Prouinciali placuerit. *Refert Fagnan. c. Et si membra. De his, quæ fiunt à Prælato, num.* 47. *seqq.*

5 *Procuratores* mittendi ad Concilium Prouinciale, cum Episcopus, & Vicarius sunt legitimè impediti, debent esse Doctores habiles, & discreti. *Tarraconen.* 4. *Dec.* 1638.

6 Gubernator, & alij laici non possunt interesse Concilio Prouinciali, nisi fuerint inuitati ab ipso Concilio: nec inuitari debent, quandiu sunt excommunicati. *Turrit.* 22. *Apr.* 1599.

7 Concilium Prouinciale non cognoscit de causis ciuilibus Archiepisc. *lib.* 82. *ad* 28. *ad* 16.

Multo minus de criminalibus, sed debet sumere tantum informationem extraiudicialem *ad* 17. *Ex c. Grauaminis* 25. *de præben.*

Neque contra Vicarium Generalem Archiepiscopi ad 18.

8 Concilium Prouinciale statuere non potest in Regulares exemptos, *lib.* 18. *Salernitana* 109. *ad* 3.

9 Tridentini concilii publicatio facta Romæ ligat Leodienses, vbi nec hodie Concilium est publicatum, *lib.* 78. *nu.* 152. *V. Vic.*

10 Sanctissimum declarauit suæ mentis esse, vt Congregatio Concilij, cum leuis fuerit, per seipsam interpretetur: cum vero fuerit grauis, referat ad Sanctitatem Suam 29. *Maii* 1591. *ad* 6.

Fuit dubitatum à Sac. Congr. Conc. an ex quo Pius IV. in erectione dictæ Congregationis videtur tantum deputasse eam ad executionem decretorum Concilij, non autem ad interpretationem, & amplius ibi mandauit, vt si aliqua dubietas contingeret, ad Sanctitatem Suam referret: & in Bulla confirmationis *Benedictus Deus*, facultatem inter-

terpretandi sibi soli reseruauit. An inquam Congregatio inciderit in censuram dictæ Bullæ decidendo multos casus propositos ad interpretationem Concilij pertinentes absque eo quod vllam sono fecerit relationem. Et cum Congregatio hac de re consuluisset Pium V.

Sanctitas Sua dixit, se non credere, Congregationem incidisse in huiusmodi censuras, quoniam opinabatur ea prohibitione illos tantum comprehendi, qui proprio ausu interpretari præsumpsissent; vt indicant illa verba, *audeant interpretari*. Tamen pro futuro dixit, se tribuere facultatem Congregationi, vt absque alia delegatione posset decidere casus, quos Congregatio tamquam claros putaret decidendos, quos vero iamquam dubios putaret referendos Sanctitati suæ referret, prout postea fecit, *Refert Fagnan. c. Cum venissent, de iudic. n. 30.*

11 Proposito articulo de ordine S. D. N. à S. C. de p. f. remisso, an translationis Sac. Conc. Trid. in alias linguas sint permissæ, an comprehendatur potius in const. fel. rec. Pij IV. prohibente illius interpretationes, & glossas.

Die 2. Iunij 1629. Sacra, &c. censuit, translationes eiusdem sacri Conc. Trid. de lingua latina in Gallicam vel alias linguas esse prohibitas; ideoque significandum Sac. Congreg. Indicis, vt omnino prohibeat translationes huiusmodi factas, quæ absque auctoritate huius S. S. Apostolicæ impressæ sint. Acta ad 293. n. 17.

Et S. C. Indicis illas prohibuit 15. Nou. eiusdem anni 1629. impresso decreto.

12 Licet Concilio Occumenico nunquam censeatur derogatum, nisi derogationis expressa mentio fiat, *c. Ex parte. De Capell. Monachor. Othob. dec. 185. n. 15.*

Sacra tamen C. C. censuit, non esse necesse derogare Concilio Tridentino: sed sufficere, quod fuerit concessum contrarium eius, quod eodem Concilio statuitur, lib. 63. 106.

Id quod etiam S. m. Pius V. statuit siue declarauit 23. Dec. 1570. prout refert Garzias de Benef. p. 4. c. 5. nu. 33. *Motu proprio, &c. Cum plerumque contingat dubitari in causis Rotæ Auditorio nostro, & alibi pendentibus, super prouisionibus, & Commendis, vnionibus, & alijs dispositionibus, ac alijs Gratijs Apostolicis, quæ contraueniunt decretis Concilij Tridentini, sit opus speciali derogatione eiusdem Concilij. Nos quæcumque dubia desuper mota, & mouenda submouere volentes, ac quorumcunque decretorum Concilij huiusmodi tenores præsentibus pro expressis habentes, motu simili, & ex certa nostra scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, hac nostra perpetuo valitura constitutione declaramus, neque speciali, neque generali derogatione eiusdem Concilij opus fuisse, & esse in quibusuis collationibus, prouisionibus, commendis, vnionibus, & aliis dispositionibus de quibusuis beneficiis Ecclesiasticis, cum cura, & sine cura, sæcularibus, & quorumvis Ordinum Regularibus, etiam Monasteriis Conuentualibus, & Consistorialibus, ac curam Animarum habentibus, quæ quomodolibet vacarunt, & vacabunt, ac etiam gratiam, & iustitiam concernentibus, & aliis gratiis, & concessionibus Apostolicis per nos, & fel. rec. Pium Papam IV. Prædecessorem, nec non quoscumque Romanos Pontifices successores nostros, nostra tamen, & Prædecessoris ac successorum prædictorum propria signatos, ac Sedem Apostolicam, quibusuis Personis, Collegiis, & aliis locis, ac alias quomodolibet factis, & faciendis, ac concessis, & concedendis. Et ita per quoscumque Iudices, &c. & Causarum Palatii Apostolici Auditores ac S. R. E. Cardinales, in quibusuis causis etiam per appellationem pendentibus, iudicari ac diffiniri debere, Sublata, &c. Irritum quoque, & inane. Volentes præsentis nostri motus proprii schedulam in Cancellaria Apostolica publicari, & in illius libro, quinterno nuncupato, describi. Non obstantibus quibusuis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, &c. cæterisque contrariis quibuscunque. Placet motu proprio. M.*

CON-

CONCUBINA.

Clericus, Degradatio, Episcopus, Familia, Lis, Iuramentum.

1 IVdex Ecclesiasticus potest concedere contra concubinatios, etiam nullis præcedentibus monitionibus, quando non procedit ad censuras alias trinam monitionem præmittere debet: *Vt ex S. C. refert Dian. 5. tr. 1. res. 10. Vintimillien. Mediolanen. 4. Martii 1588.*

Et quidem distinctè, adeo vt non sufficiat vna pro trina, 1681. Palermo 23. Maij 76. *Trid. sess. 24. de Matrim. c. 8.*

2 Concubinarius in peccato impœnitens mortuus non est in loco sacro sepeliendus. *Nau. c. 25. n.* 80. 1628. Rossano 14. Ianuar. 19.

Similiter dicendum de eo, qui talis à Populo putatur, licet reuera non sit: nam dum viuit, absolui non potest, nisi prius scandalum tollat. *Rituale de pœnitentia, v Videat autem Bonac. de matrim. q. 4. p. 14. Diana 5. tr. 14. res. 107.*

CONCVRSVS. Beneficium.

Exemptio. Parochus, Regularis 23.

Episcopus non potest solus facere concursum, quando habet vicarium generalem sibi Roma missum; sed assistere debet etiam Vicarius, qui procurabit, vt omnia canonicè fiant 1655. Narn. 2. Oct. 259.

Sed si Vicarius sit Apostolicus, ad ipsum solum, non ad Episcopum pertinet facere concursum, sicut, & Synodum, declarare magis idoneum, quia Episcopus non habet nisi administrationem ordinis, 1628. Lecce 9. Iunij 63.

† Licet Episcopo reseruata esset collatio Beneficiorum, & Parochialis vacaret in mense Episcopi. * 1653. Bisignano 16. Maij 74.

† Si vero Vicarius Roma missus non habeat titulum Vicarii Apostolici, sed Vicarij Generalis Episcopi, debet assistere concursu, & Synodo simul cum Episcopo, & procurare vt omnia canonicè fiant, 1655. Narn. 1. Oct. 259.

Sacra C. C. in vna Fauentina censuit. Episcopum simul, & Vicarium posse examini interuenire (licet hoc non sit necessarium, quia eorum alterum interuenire sufficit) & qui examinatur, ab vtroque interrogari posse. Et Episcop. 1599. Cesena 22 Dec. 151. & 1603. 19. Aug. 92. Neuter tamen habet votum, nisi vota examinatorum fuerint paria. Ianuen. 14. Aug. 1632. ad 2. & 3.

Si approbatus renuat vel nequeat acceptare, nouus concursus indicendus. C. C. Ripana 20. Oct. 1580.

Edicta proponere ad concursum spectat ad solum Episcopum, non obstante quod Decanus se prætendit habere possessionem immemorabilem apponendi huiusmodi Edicta simul cum Episcopo cumulatiuè, 17. Nou. 1580.

Ex Bulla Pij V. non datur appellatio neque ad effectum deuolutiuum, à reprobatione Examinatorum, sed a mala Ordinarij electione C. C. in vna Mutinen. supradicta const. retuli in Can. lib. 3. t. 5. de præb. n. 19. quæ est 33. in ordine, & incipit, *In conferendis.*

Vnde Episcopus instituens Concursum ad formam Concilij, non potest vt suspectus recusari: sed qui se existimauerint grauatos, appellare poterunt quo ad effectum deuolutiuum. C. C. 28. Sept. 1589.

Eadem in vna Montis Regalis 2. Aug. 1607. censuit, postpositum posse prouocare prælectum ad nouum examen coram Iudice appellationis, etiam antequam per alia documenta doceat de irrationabili iudicio Episcopi. *Quod est aduersus nonnullas Rotæ decisiones*; latè Fagn. c. Eam te. De ætate, & qualitate num. 31

Congregatio tamen Concilij non solet concedere seu indicere nouum concursum, nisi dato aliquo fumo de irrationabili Episcopi iudicio 21. Feb. 1612. in vna Feretrana, & in alia Pistorica, vt latè,

latè, prosequitur idem num. 39.

Si in concursu compareat vnus solus, ille debet examinari nisi alij conscripti fuerint legitimè impediti; quia tunc Episcopus deberet prorogare tempus; sicut, & ex alia iusta causa. Item potest præscribere tempus breuius vel longius decem diebus. *Vintimillien.*

Debet tamen prorogationes publicari: alioquin concursus esset nullus. C. C. 6. Iulij 1606.

Ad concursum admitti potest possidens aliud beneficium curatum, sed sine concursu, licet beneficium, quod possidet, obtinuerit ille per concursum. Et postquam vacauerit primum beneficium per adeptam pacificam possessionem alterius curati, poterit Episcopus iterum edicta ponere pro concursu, 1592. Città di Castello 26 Aprilis 156. & C. C.

Immo si Curatus, vel Canonicus, vel alius habens ius concurrendi, non admittatur, concursus non est legitimus. Ead.

Idem si non vocentur, & admittantur etiam exteri, sed solum diœcesani. Ead.

Nisi in illis locis, vbi habetur priuilegium, ne beneficia conferantur exteris, vt Valentiæ, & Panorm. 15. Maij 1591.

Item si aliquis ex descriptis comparuit in tempore, sed non fuit examinatus, concursus est nullus Terraconen. 12. Maij 1635.

Item carens oculo dextro, si ex dispensatione celebrat, admittendus est ad concursum. 16. Martij 1619. *

Cætera vide in explicatione Canonica lib. 3. tit. 5. De præben. n. 17.

CONCVSSIO. *Extorsio.*

CONDITIO. *Legatum Matrimonium.*

1 Conditionem important Ablatiui, absoluti, *l. A Testatore* 109. *ff. 1. de condit. & domonstr. Oinot. de action. §. Rursus, n.* 17.

2 Item Gerundium appositum Verbo futuri temporis, *l. Si tum ex parte. Vbi glos. verb. Adeundo, ff. l. de acquir. hær.*

3 Item Gerundium adiectum Verbo præsentis temporis, sed effectus Gerundij non est de præsenti: puta si Testator dicat: *Lascio mia moglie vsufruttuaria, restando però Vedoua e seruando l'habito vedouile.* Rota apud Ludou. dec. 187.

4 Si dubitetur, an dispositio celebrata fuerit sub conditione, vel sub modo, præsumitur potius conditio, quam modus. *dicta l. A Testatore Bonac. t. 2. de contr. disp. 3. q. 1. pun. 4. n. 1. vers. Addo.*

CONFESSARIVS.

Abbas, Absolutio, Canonicus, Capellanus, Cappucini, Cardinalis, 13. Casus, Clausura, Confessio, Coniux, Conseruatorium, Denunciatio, Episcopus, Gubrinum, Hæresis, Infirmus, Iubilæum, Monialis, Necessitas, Parochus, Pœnitentia, Regularis, Rota.

1 Approbatio Confessariorum pro locis exemptis pertinet ad Episcopum, non autem ad Prælatum loci, vt latius *dixi in Can. lib. 5. tit.* 38. *De Pœnit. & remiss. n.* 10.

2 Episcopus ad audiendas Confessiones approbare non potest Sacerdotem, quem ipse scit, vel iudicat non esse idoneum; alias approbatio erit nulla: quia Concilium non solum requirit, vt approbetur, sed etiam vt idoneus iudicetur. *Bonac. de Sacr. disp. 5. q. 7. p. 4. §. 1. n.* 29.

Et hoc præcipuè locum habet, cum Episcopus declarat, se dare licentiam propter importunitatem vel alium respectum, licet eum non censeat idoneũ: alias contrarium non erit improbabile, cum Ecclesia non iudicet de occultis: præsertim quia confessiones validæ erunt propter erroneum communem, & titulum coloratum, *de quo infra n.* 5.

5 An per Conc. Trid. sess. 23. c. 15. vbi statuit, Sacerdotes, etiam Regulares, non posse Confessiones sæcularium, etiam Sacerdotũ, audire, nisi sint ab Episcopo approbati; Priuilegijs, & consuetu-

suetudinibus quibuscumque etiam immemorabilibus, non obstantibus, censeatur reuocatum priuilegium concessum Religiosis in *Clem. dudum, de sepult.* quod confessarij Regulares, ab eorum superiore præsentati coram Episcopo, si eos Episcopus absque iusta causa recusset admittere, censeantur nihilominus approbati: tam affirmatiua, quam negatiua probabilis, sed negatiua multo probabilior, pro vt latius dixi in Can. lib. 5. titul. 38. De pœnit. & remiss. numer. 11.

† Superior vnius Religionis extra Ecclesias sui Ordinis non potest approbare Regulares alterius Religionis pro audiendis confessionibus suorum subditorum. C.C. 3. Iulij 1632.

Eadem 7. Iulij 1607. censuit, Sacerdotes Regulares absque Episcopi approbatione posse audire confessiones sæcularium, qui sunt de familia Regularium, & eorum continui commensales, quique non tenentur reddere rationem Parocho proprio, quod præcepto Ecclesiæ satisfecerint, sed tamen superiori Regularium.

Non item eorum, qui seruiunt in suis Monasterijs 13. Aug. 1586.

Multo minus eorum, qui seruiunt, vel etiam degunt in prædijs, opificinis, vel alijs domibus extra claustra existentibus, licet spectent ad Regulares. Innocen. X. *Cum sicut accipimus* 14. Maij 1648. §. 17.

S. D. Cyprianus est certus datam sibi fuisse facultatem audiendi confessiones, tutus est in foro conscientiæ, quamuis Episcopus dicat, se meminisse. Si vero dubius est de facultate sibi concessa, curare debet, vt ijs, quibus impertitus est absolutionem, iterent suas confessiones: & in futurum abstineat ab audiendis confessionibus absque noua Episcopi licentia, 1610. Oliuetani 25. Iunij. *

4 Sacerdos, qui abiurauit hæresim propter vehementem suspicionem, licet propriè non fiat irregularis: non tamen admitti potest ad audiendas confessiones: secus si tantum abiurasset de leui *ex S. C. S. Officij. Diana 3. tract. 8. resol. 64.*

5 Qui communi errore putatur esse Parochus vel Confessarius, valide absoluit; quia communis error dat iurisdictionem, licet non adsit titulus coloratus, nisi sit impedimentum iuris naturalis vel Diuini. Opinio probabilis. *Diana 3. tr. 4. res. 122.*

6 Confessarij Regularium restringi non debent ad duo pro qualibet Ecclesia, 1646. 2 Martij 6. 13. Iulij 21.

7 *Examen.* Confessarij, siue sæculares, siue Regulares, semel ab Episcopo, præuio examine, simpliciter approbati, eiusdem Episcopi regimine durante, amplius examinari non possunt, vt latius dixi tit. de pœnit. & remiss. num. 9.

† Episcopus autem volens examinare iterum Confessarium Regularium ex noua causa debet id Superioribus Regularibus significare, non quidem cum indiuidua expressione causæ, sed tantum exprimendum, se velle ob nouam, quæ superuenit, causam, ad huiusmodi examen procedere. 2. Sep. 1603.

Eadem Sacra C.C. circa annum 1580. declarauit, posse Episcopum ex legitima, & rationabili causa superueniente, etiam extraiudicialiter tantum, sibi nota, licentias confessiones audiendi à se vel suis Prædecessoribus, ipsis Regularibus concessas, reuocare, *lib. 54. num. 311.* *

8 *Iurisdictio, & subditi.* Confessarius post expiratam approbationem per temporis lapsum, potest nihilominus prosequi confessionem cœptam ante lapsum temporis, immo, & absoluere à peccatis mortalibus oblitis in confessione facta ante lapsum temporis, si Pœnitens post illam confessionem non commisit aliud peccatum mortale, quia censetur moraliter pars illius confessionis, quæ facta fuit in tempore licentiæ durantis. *Diana 6. tr. 7. res. 46.*

6 Non potest Ordinarius prohibe-

re, ne sui Clerici, vel alii confiteantur cuilibet confessario approbato, etiam Regulari, 1601. Alessandria, 20. Augusti 19ī. 15. Octob. 222. 1602. Crema 14. Nouembr. 132. 28. Nouemb. 138. 1607. Ferrara 20. Martii 18.

Multo minus cogere, vt confiteantur sibi, 1604. Nullius 17. Maii 60.

10 Ordinarius non potest prohibere Confessariis, ne audiant confessiones eorum, qui habent querelas in Curia Episcopali, antequam eas cessari curent, 1604. Gallipoli 17. Maii 61.

Nec eorum, qui per viam iustitiæ prosequuntur vindictam iniuriæ sibi illatæ, 1597. Giouenazzo 13. Maii 35.

11 *Scientia.* Confessarius scire debet, quæ necessaria sunt ad materiam, & formam Sacramenti; quot, & quales circumstantiæ in confessione sint explicandæ, quoties iteranda sit confessio, quandonam facienda sit restitutio, quodnam sit peccatum mortale, quænam excusent à mortali: nec non alia, quibus censeri possit idoneus Iudex, vt Medicus spiritualis, & lepram à lepra discernat, &c. *Bonac. de Sacr. tom. 1. disp. 5. q. 7. p. 4. §. 2. nu. 7.*

12 *De Confessarijs hæc notabiliter S. Mater Teresia cap. 5. suæ vitæ.* Morabatur, inquit, in eo loco, ad quem medicinæ causa delata fui, Sacerdos quidam bonarum qualitatum, litteris quidem imbutus, sed non multi. Cœpi ipsi confiteri, quia mihi litteræ semper placuerunt: licet non leue detrimentum intulerint Animæ meæ. Confessarij semilitterati, quando doctos, vt voluissem, habere non poteram. Experientia didici, meliores esse Confessarios, alias virtutibus sanctisque moribus præditos, si nihil habeant litterarum quam si parum: nam nec illi confisi fuissent de seipsis, sed potius interrogassent, seu consuluissent eos qui multa sciunt, nec ego de ipsis confisa fuissem. Egregiè, ac eminenter docti nunquam me fefellerunt: Mediocres non credo me decipere voluisse, sed plura nesciebat, &c.

13 *Officij exercendi modus.* Confessarius debet audire confessiones, etiam eorum qui non habent propositum abstinendi, eisque pœnitentiam crebris, & salutaribus monitis indicere; quo, Deo iuuante, paulatim ad absolutionem disponatur, licet quousque verè pœniteant, absolutio deneganda sit. *c. Quod quidam 5. De pœnit. & remiss. Azor. 1. par. lib. 7. c. 40. quæst. to. 4. † Rodriq. ess. spir. par. 3. tr. 7. c. 11. V. Ma risponendo.*

14 Confessarius denegans absolutionem Iudici, nisi reum morte puniat, quando videt eum ad id teneri, vel hortatur Reum iuridicè interrogatum ad veritatem aperiendam, non incurrit irregularitatem, etiam secuta morte: nam si casus iste non censerentur per Epicheiam exceptus, daretur perplexitas, vt quis teneretur aliquid facere, & non facere, peccans quodcumque eligeret extremorum; quod esse non potest. *Bonac. de censur. disp. 7. q. 4. pun. 1. num. 32. & 33. Post Sayr. lib. 6. c. 18. nu. 26.* Qui dicit, hoc esse verum, si confessarius dicat. Ego non te possum absoluere, si non facias officium tuum, ad quod teneris secundum leges: secus si dicat; suspende, vel interfice illum. *Coninch. dub. 10. n. 96. Molin. disp. 74. n. 18. Auila par. 7. d. 5. dub. 6. Henriq. lib. 14. c. 12. n. 4. Reginald. lib. 30. cap. 138.*

15 *Confessarius* absolutionem denegare debet Pœnitenti, quem certo scit commisisse aliquod crimen, quod interrogatus confiteri non vult; nisi sibi persuadere possit, vel quod illud crimen non commiserit, vel alias confessus fuerit, vel ex iusta causa reticeat, vel in confessione illud à complice cognouerit. *Nau. c. 5. n. 2. Bonac. de sacr. disp. 5. q. 7. p. 5. §. 2. n. 21. Diana 3. tr. 4. resol. 105. contra Martin. Furnar. Inst. Confess. lib. 1. tr. n. 4. Ia. Sac. disp. 8. &c.*

19 Confessarius non tenetur admonere Pœnitentem peccantem ex ignorantia inuincibili, nisi quando periculum est damni communis, vel cum adest probabilis spes, admonitionem profutu-

futuram. *Bonac. de matrim. q. 3. pun. 16. nu. 2. Diana 3. tr. 4. resol.* 80.

17 Non videtur bonum, præcipere confessarijs, vt cogant Pœnitentes recitare in principio confessionis, *Pater noster, Aue Maria, Credo, & decem præcepta*: nam sine necessitate non sunt imponenda onera duriora, 1586. Genoua 18. Martij 244.

18 *Habitus*. Potest fieri decretum, sed sine adiectione pœnarum, vt confessarij sæculares adhibeant coctam, & stolam, Regulares vero saltem stolam, 1594. Trani 10. Ianuarij 20.

Et neque hanc in casibus moralis necessitatis pro infirmis, vel alijs, præsertim extra Ecclesiam, 1586. Genoua 22. Apr. 37. 1642. Regolari di Bagnarea, 11. Aprilis 118. 1645. 22. Sept. 78. 29. Sept. 72.

19 *Sigillum* ex ignorantia, vel leuitate frangens confessarius, priuatur in perpetuum facultate audiendi confessiones, & suspenditur ad tempus, à Diuinis, 1582. Capaccio 26. Iunij 84.

†, Eos qui volunt sponte per Interpretem confiteri, nec aliter possunt, non debere per Ordinarium prohiberi: cui sufficiet præcauere abusus, & scandala, nec non curare, vt Interpretes admoneantur de obligatione ad obseruantiam secreti. Congregatio Theologorum à Sanctissimo deputata vi. idus Aug. 1630. vt refertur in actis S. C. de p. f. ad 129. n. 21. *

20 *Reseruat*. Confessarius, cui Episcopus omnes casus, & censuras reseruatas, vel etiam totam suam facultatem circa talium absolutionem delegauit, absoluere non potest, nisi ab ijs, quæ continentur in edicto reseruationis; non autem ab alijs, qui Episcopis in iure conceduntur. *Furnar. Instr. Confessor. lib. 1. tr. 4. c. 3. n. 4.*

Nec sine speciali commissione potest absoluere à suspensione sacræ penitentiariæ; quia est veluti quædam sententia Superioris, *n. 8.*

21 Confessarij per Italiam extra Vrbem expositi, siue seculares, siue Regulares, absoluere præsumentes à casibus in Bulla Cœnæ contentis, & præterea immunitatis Ecclesiasticæ violatores iuxta bullam Greg. XIV. Item violatores Clausuræ Monialium ad malum finem; pugnantes in duello contra decretum Tridentini, & constitutionem Greg. XIII. quæ incipit, *Ad tollendum.* Iniicientes in Clericos manus violentas. Simoniam realem in ordine, vel beneficio scienter committentes, vel confidentiam beneficialem, & ab alijs censuris, & casibus, quos locorum Ordinarij hactenus sibi reseruauerunt, vel in posterum reseruabunt, sine licentia eorum, ad quos spectat, licet id faciant quorumlibet priuilegiorum prætextu, incurrunt in excommunicationem, priuationem Officiorum, dignitatum ac beneficiorum, inhabilitatem ad quæcumque officia, Prælatura ac beneficia in posterum obtinenda, ipso facto, & absque alia declaratione: quorum absolutio, dispensatio, & rehabilitatio ad solum Romanum Pontificem spectat. *Ex decretis S. C. iussu Clem. VIII. & Pauli V. quæ ad verbum retuli in meo Episcoporum compendio ex ipsis originalibus excepta; & refert etiam Quaranta. v. Cas. reseruati.* Diana 3. tr. 4. rel. 73.

22 *Tempus*. Mulierum confessiones post crepusculum vespertinum, & ante Auroram, sine necessitate audiri non debent, 1620. Padoua 21. Ianuarij 63. Allegata infra n. 24. 25.

23 *Locus*. Confessarius potest eum, in quem ordinariam, vel delegatam iurisdictionem habet fori pœnitentialis, absoluere, vbicumque, etiam extra diœcesim, nam iurisdictio, quæ sine iudiciali strepitu exercetur, potest etiam extra territorium exerceri: dummodò delegata facultas non sit concessa cum determinatione loci. *Bonac. de Sacram. disp. 5. qu. 7. pun. 2. num. 10. Diana 3. Tract. 4. resol. 144. & 6. tract. 7. resol. 59.*

Tutius tamen erit propter opinionis contrariæ probabilitatem obtinere, li-

centiam à Sacra Congregatione, 1620. Cremona pro Ducissa Sabionetæ, 14. Martij 49.

Maximè quia Sacra Congregatio in licentia concessa Confessarijs Confraternitatis Alborum de Neapoli, audiendi confessiones damnatorum, qui ducerentur ad patibulum extra diœcesim Neapolitanam, apposuit restrictiuam ad tres diætas; quod non fecisset, si id illis absque tali facultate de Iure communi licuisset, 1606.1.Mar.17.1614.29.Aug. 78. Et hoc hodie clarum est; quo ad habentes iurisdictionem delegatam; quia.

Confessarij vbicumque, etiam Romæ approbati, etiam Regulares, non possunt hodie audire confessiones extra territorium approbantis absque licentia Ordinarij loci. Vrb. VIII const.92. *Cum sicut accepimus*, 17. Sept. 1628. *Vt dixi in tit. de pœnit. & remissionis num.* 10. †Et antea 8. Maij 1610. Omnes Cardinales C.C. eius fuerunt sententiæ, vt confessarij extraordinarij, ab Episcopo approbati ad confessiones audiendas, siue sint Regulares, siue sæculares, nullo pacto eas audire possint extra diœcesim Episcopi approbantis, quamuis confitentes sint eidem Episcopo subiecti, cap.5. 38.10.*

In loco vero, vbi habet iurisdictionem ordinariam, vel delegatam, potest absoluere illuc bona fide confluentes etiam à peccatis confitentis Episcopo reseruatis, si ab eis suos subditos poterat absoluere: & de consuetudine vndecumque & qualitercumque veniant. *Bonac. de Sacr. disp.5 qu.7.pun.5.§.2. nu. 9. Diana 3.tract.4.resol.103. & tract.6. res.28. & 4. tract.4. res.109.* Quicquid quoad casus reseruatos dicat Comitulos lib. 1. quæst.30.*Vide Casus reseruatus* 13.

24 Placet prohibitio, ne confessiones extra Ecclesiam audiantur eorum, qui non sunt infirmi: sed aliquando ex rationabili causa dispensari debet, 1593. Napoli 29.Martij 126.

Approbatio constitutionis Ordinarij, quod Fratres non possunt audire confessiones sæcularium in proprijs cellis, 1617.Osseruanti 15. Sept.240.

26 *Confessionalia* debent esse in loco publico, 1575. Camerino 21. Aug.621. Rimini 26. Aug. 624. 1620. Padoua 21. Iunij 65.

Et habere foramina tam angusta, vt per illa transire non possit digitus auricularis, 1645.22.Sep.78.

Confessionalia tamen Regularium visitari non possunt ab Ordinario. *Ibidem de confessionali Monialium vide infra numer.*27.

27 *Infirmi* confiteri possunt cuilibet confessario approbato, qui relinquere debet ibi schedulam pro notitia Parochi 1645. Ancona 6. Octob.2.

28 *Fides* siue schedula confessionis, etiam sanis dari debet, vbi solitum est, 1586.Genoua 18.Martij 244.

29 *Ad pœnitentias* leues pro grauibus delictis confessarius imponere possit ex eo, quod addit absolutioni. *Quicquid boni feceris, vel mali sustinueris, &c.* Et an ex huiusmodi additione omnia pœnitentis opera fiant pars Sacramenti, & eleuentur ad merendum ex opere operato: quidam probabiliter affirmant; alij probabilius negant, asserentes ea verba addi deprecatorie tantum, sicut *Misereatur, &c. Indulgentiam &c.* Vide Diana 6.tract.7.resol.5.

30 *Restitutio*. Confessarius quandocumque siue interrogatus, siue non interrogatus, verbis suis in causa est, vt pœnitens restitutionem, ad quam tenetur, opere non perficiat, ad restitutionem ipse tenetur insolidum: quia tunc perinde se habet ac consulens. Si vero solum omittat admonere pœnitentem de restitutione, licet hoc dolosè faciat, non tenetur ipse restituere. Ratio est, quia Restitutio est actus iustitiæ specialis commutatiuæ. At confessarius non tenetur ex iustitia, sed ex sola charitate, bonum Tertij procurare: Secus de bono, saltem spirituali, Pœnitentis. *Bonac. de restit. disp. 1. quæst.2. pun.11.numer.15. Azor. Institut. moral. 3. par. lib. 5.*

cap.

cap.17. v. Quinto contra Nau. cap. 17.numer.22.& alios.

31 *Monialium* Confessarij porta respondere debet in viam publicam, 1648. 10.Ian.2.

32 Confessarij, & alij Ministri Monialium, neque ab vniuersitate, neque ab ipsis Monialibus, eligi debent, sed ab Ordinario deputari, 1588.Loreto 20. Septembris 96. 1601. Tuscul. 25.Oct.100. 1602. Reggio 4. Sept. 60. 1604. Vagliadolid 26.Octob.70.

† Quæsitum fuit à nonnullis Regularium Superioribus.

Primo, an stante Constitutione Greg. XV.*Inscrutabili*, Prælatus Regularis, cui Monialium cura commissa est, possit aliquibus ex ipsis Monialibus facultatem concedere, ad plures annos seu indeterminatè duraturam, confitendi sacramentaliter peccata sua Sacerdori, qui ordinarius seu extraordinarius Confessarius, non sit totius Monasterij.

Secundo, an stante dicta constitutione quælibet Monialium Regularibus subiecta, sentiens se non grauatam mortali culpa, possit de venialibus valide confiteri sacramentaliter cuicumque Sacerdoti etiam non approbato ab Ordinario; & hoc absque licentia, immo & renuente Regulari Superiore eiusdem Monialis.

Sacra C.C. secundum ea, quæ proponuntur, respondit non posse in vtroque, *Ianuen.9.Iunij 1657.*

33 *Vicarius* non potest esse confessarius Monialium; quia Moniales de ipso non confiderent, 1587. Sora 23. Iunij 584.1597.Modena 3.Feb.13.

Neque Curatus, si exinde cura notabiliter pateretur, 1594. Venetia 29. Iulij 218.§.3.1652.Parma 7.Martij 5. Turino 2.Aug.13.

Neque Minores conuentuales, quibus id prohibitum fuit à Pio V. 1599. Ortona 30. Iunij 63. 1621. Napoli 20. Martij 41.

Neque obseruantes Prouinciæ Reformatæ S. Antonij Lusitaniæ, quibus prohibitum fuit à S. C. 1653. 7. Nouembris 249. & generaliter Regulares non solum non possunt esse confessarij ordinarij, sed neque Cappellani Monialium Ordinario subiectarum; 1653. Pistoia 16. Maij 200.

34 *Habitatio.* Confessarij, licet debeat esse vicina; non tamen sit coniuncta seu contigua Monasterio sed ab eo disiuncta, non solum per parietes, sed etiam per tecta, 1576. Rimini 22. Ianuarius 740.1578.19. Augusti 117.1579.2. Ianuarius 27. 1591. 22. Ianuarius 13.1593. Bologna 3. Maii 158.1594. Spagna 8. Nou. 34.1603.Genoua 14.Nou.85.1604.Mantoua 22.Nou.81.

37 *Merces, & Victus.* Confessarius accipere non debet à Monialibus victum dietim, nec vtensilia, vel lineam suppellectilem, sed tantummodo annuam prouisionem, 1601. Bologna 19. Iunii 70.1603.Genoua 28. Ian. 5. 1624. Recanati 19.Apr.93.

Quę non excedat duos Iulios pro quolibet die, 1652. Napoli 27.Sept.43.

Quæ merces non soluitur ex capitalibus, sed ex fructibus, 1652. Narni 27. Sept.45.

Nec pro ea sequestrandi fructus omnes, sed accipienda paulatim, 1652. Assisi 6.Sept.36.

36 *Triennio* tantum à die datæ Patentis durant confessarii Monialium, quo elapso, non possunt amplius audire confessiones in eodem Monasterio per aliud triennium absque licentia Sacræ Congregationis: alias declarantur suspensi ab audiendis confessionibus, 1591. Como 4. Martii 50. &c.1626. Ragusa 2. Octob. 1647. 27. Martii 7.11.Ian.51.20. Martii 4.

37 *Confessionalia* amoueantur ex Sacristiis, & locis occultis Monialium, & collocentur in Ecclesiis exterioribus, 1605.Camerino 29.Nouemb.87.

In tamen tecta, vt confessiones audiri non possint, 1652. Foligno 15. Nouembris 7. † *cap.10.sess. 25. De Regularib.* De Confessario extraordinario bis, aut

ter in anno Monialibus offerendo, non procedit in viris Regularibus, licet ex suis constitutionibus prohibeantur peccata confiteri aliis, quam Regularibus sui ordinis, lib.56.730 ad 1.*

CONFESSIO.

Matrimonium, Minor, Pœnitentia, Reus.

1 Triplex est confessio, quæ laudatur in scripturis.

Vna est confessio eorum, quæ sunt fidei: quæ est propriè actus virtutis Fidei.

Alia est confessio gratiarum actionis siue laudis, quæ est actus latriæ, cuius finis est, laus Deo exteriùs exhibenda.

Tertia est confessio peccatorum, & hæc ordinatur ad delectionem peccatorum, quæ est finis pœnitentiæ; vnde pertinet ad potentiam. *S.Th.2.2.quæst.3. art.1.ad 1.*

2 Confessio extraiudicialis nec probat, nec præiudicat confiteri. *Bart. in l.1. cum scimus 2. C. de Agricolt. & censit. lib.1. Arg.l. vnic. C. de confess. Tiraquel. priuil.112.*

Hoc tamen fallit primo, quando est geminata. *Ibidem.*

Fallit secundo in pia causa, cuius fauore, vel probat, vel saltem valde adminiculatur, licet non sit geminata. *Ibidem.*

Fallit tertio in causis criminalibus; præsertim hæresis, in quibus confessio extraiudicialis, etiam vnica, etiam reuocata (dummodo non probetur error) facit inditium sufficiens ad torturam quatuor concurrentibus.

I. Quod sit verisimilis, & habeat causam præxistentem, per quam ita factum dici possit.

II. Quod facta sit seriò, non autem iocosè, vel calore iracundiæ.

III. Quod sit specialis, etiam de loco, & tempore: generalis enim non sufficit.

IV. Quod hæc confessio sit probata per duos Testes: & sufficiunt etiam singulares, dummodo probent confessionem specialem eiusdem delicti; puta quia Reus se illud delictum perpetrasse diuersis seorsim confessus est. *Vide Diana 4.tract.6.resol.12.*

Fallit quarto de æquitate Canonica, de qua confessio extraiudicialis, etiam absente parte, probat, maxime geminata. *Rota in vna Romana Census de Comitibus coram Penia 31. Maij 1596. quam refert Cenc.dec.114.*

Maximè cum iuramento. *Rota apud Farinac. tom. 1. part. 1. decision. 158. numer. 12.*

Fallit quinto quando non agitur de probanda obligatione acquisita, vel alio iure, sed de veritate rei gestæ; quo casu etiam inter Romanus, inter quos attenditur ius Ciuile, confessio extraiudicialis, per idoneos Testes probata, fidem facit, etiam de iure Ciuili. *l. Desiderium Cod. de pos. Rota ibidem num. 2. & 3.*

Fallit sexto, quando est adminiculata. *Rota num.13.*

3 Confessio, etiam iudicialis, facta incidenter, & ad alium finem, non probat. Vnde si emisso proclamate, quod omnes teneantur fideliter profiteri bona sua pro faciendo æstimo, aliquis dicat, se esse debitorem Titii in aliqua quantitate; non poterit Titius vigore illius Confessionis etiam iuratæ, petere quantitatem confessatam: quia non id agebat confitens, vt se obligaret erga Titium, sed vt in æstimo minus grauaretur. Et hoc dicit esse singulare *Marsil. in rubrica, C. de probat. num.88. Rota apud Cenc.dec.76.num.6.*

Ad idem facit; quod voluit Salicet. *in l.1. num. 37. v. est enim confessio, C. de confessis.* Vbi ait, quod si ego requisitus ab aliquo de pecunia mutuanda, dicam me non habere, immo quia egui, paulo ante mutuo accepi centum à Titio hic præsente: non poterit Titius in vim huius confessionis me molestare: quia non fuit intentio mea me obligandi Titio,

tio, sed me tantum excusandi, & honeste subterfugiendi, ne petenti mutuam pecuniam dare cogeret. *Ioan. Petr. Surd. dec. 250. num. 5. & 6. Rota apud Farin. tom. 2. dec. 65.*

Secus est in criminalibus: prout hæc, & alia latius dixi in Can. lib. 2. tit. 18. De confessis, & in Rubric. ciuilium nu. 10.

Absolutio, Casus reseruatus, Confessarius, Confraternitas, Ignorantia, Inquisitor, Medicus, Occasio, Pœnitentia, Regularis, Sigillum, Vana-gloria.

1 CONFESSIONIS Sacramentum potest esse informe, idest validum, ita vt pœnitentes non teneatur amplius illa peccata confiteri; sed gratiam non conferens, quam postea confert, sublata fictione, nempe posita attritione supranaturali, si post talem confessionem informem non commisit aliquod peccatum mortale; vel, si mortaliter peccauit, elicito actu contritionis, vel suscepto nouo Sacramento confessionis cum attritione etiam cognita, vel aliquo Sacramento viuorum cum Attritione, quæ bona fide sit putata contritio. Datur autem pœnitentiæ Sacramentum informe.

I. Quando quis bona fide confessus est sine attritione supernaturali cum aliquo dolore naturali: secus si hoc fecit mala fide, vel cum ignorantia mortaliter culpabili. *Bonacina de Sacramento disput. 5. quæst. 3. pun. 2. numer. 5. & sect. 2 pun. 5.*

II. Quando quis omisit aliqua peccata in Confessione ex ignorantia vincibili; quia non adhibuit sufficientem diligentiam in examinanda conscientia; Tenetur tamen postea confiteri, non solum peccata omissa, sed etiam negligentiam per quam fuerunt omissa.

Regula vero ad cognoscendum, quando præparatio fuerit sufficiens ad validitatem confessionis talis est. Si post confessionem plura peccata occurrant memoriæ, quam in confessione explicata sunt, non fuit diligentiam sufficiens, & est confessio iteranda. Si autem occurrant aliqua peccata multò pauciora quam confessa, credendum est, quod fuit diligentia sufficiens: & à fortiori fuit sufficiens, vt confessio censeatur valida, & non iteranda. Debet tamen se accusare de non confessis, & saltem ad cautelam de negligentia. Hæc sententia est communis PP. Dominicanorum: licet contraria quoque, quod non detur Sacramentum pœnitentiæ informe, sit probabilis. Vtriusque Doctores, & rationes affert *Diana 2. tract. 17. resol. 31.*

Hoc tamen intelligendum est, dummodo pœnitens eam negligentiam in confessione non aduerterit, nec de ea practicè dubitauerit: alias enim confessio non esset valida, nisi pœnitens eam quoque negligentiam cum debito dolore confiteretur, ac extra mortis articulum suppleret, vel per diligentius examen, vel per confessoris interrogationes.

III. Secundum aliquos potest esse confessio informis, quando pœnitens non nouit explicitè mysteria Sanctissimæ Trinitatis, vel alia principalia nostræ fidei, *Diana 5. tract. 13. res. 84.*

2 Confessionem iterare obligatus, si, eius rei oblitus, confiteatur aliquoties peccata, quæ facit, validæ erunt illæ confessiones. *Eman. Sà v. confessio 9.*

3 Notanda est solemnis doctrina Ioannis Sancii disp. 41. nu. 18. vbi asserit, quod nullus, etiam si scrupulis non vexetur, post mediocrem adhibitam discussionem conscientiæ suæ per inquisitionem in ordine ad confessionem peccatorum faciendam, teneatur vlterius de anteacta vita cogitare. Et si aliquod occurrat, de quo dubitet an explicatum fuerit in confessione, potest sibi persuadere, illud iam fuisse memoratum; quod est valde notandum ad tollendum multos scrupulos secundum *Diana 3. tract. 4. resol. 107.*

4 Qui ab aliquo peccato confitendo excusatur, debet saltem actum iternum confiteri, si sine notabili incommodo possit. *Bonac. de Sacr. disp. 5. quæst. 2. sect. 2. pun. 2. §. 4. num. 20.*

5 Confitenti satis est, si statum suum sufficienter manifestet: vt si publica Meretrix confiteatur, se per decennium expositam fuisse, tam Clericis, & Religiosis, quam sæcularibus laicis, coniugatis, & solutis. Vel si Clericus dicat, se per annum omisisse Diuinum officium. *Arg. c. consideret, de Pœnit. dist. 5. Nau. cap. 6. num. 15.*

6 Non est necessario explicandum in Confessione, quod peccatum commissum fuerit scienter; quia peccata commissa scienter sunt eiusdem speciei cum illis, quæ committuntur ex ignorantia. *Bonac. de peccat. disp. 2. q. 8. pun. 3. num. 29. Diana 3. tract. 4. res. 141. & 4. tract. 4. res. 15.*

7 Superiores debent esse faciles ad concedendam licentiam in casibus particularibus absoluendi à peccatis sibi reseruatis: & Parochi quoque ad facultatem in Paschate dandam, vt Parochiani alijs Sacerdotibus ab ordinario approbatis confiteri possint, ad cuiusque conscientiæ quietem & malorum maiorum euitationem. Qui enim sunt nimis soliciti, vt conscientias subditorum per confessionem sciant, multis laqueum damnationis iniiciunt, & per consequens sibi ipsis. *S. Th. Suppl. quæst. 8. art. 4. ad 6.*

Attamen de iure communi neque in Paschate quis proprio Parocho confiteri tenetur, si alijs ab Ordinis approbatis confiteri velit. Nam Episcopus est proprius Parochus totius diœcesis, sicut & Papa totius Orbis, vnde possunt concedere licentiam alterius confitendi, sicut reipsa concedunt, Confessarios approbando. *Extr. Vas electionis. De hæret.*

Hinc est, quod dicentes Confessos Religiosis ab Episcopo approbatis, teneri iterum eadem peccata proprio Parocho confiteri, suspecti sunt de hæresi, & possunt per Inquisitores puniri, quibus sunt denunciandi. *Diana 4. tract. 8. resol. 102.*

Dummodo approbatio non sit data sub conditione consensus proprij Parochi; vel nisi aliter habeatur de consuetudine. Vnde bene faciunt Episcopi, vbi est eiusmodi consuetudo, vt Parochiani sine licentia proprij Parochi non possint in Paschate qualitercumque approbato confiteri, declarando per edictum, vel in Synodo, sufficere licentiam petitam, licet non obtentam. Ita enim reuerentia erga Parochos seruatur, & quorumdam indiscreto zelo, ne dicam obstinationi, obuiam itur, *v. casus reseruatus 8.*

CONFIRMATIO.

Chrisma, Decima; Priuilegium.

1 Confirmatus, vel confirmans eumdem bis, non sunt irregulares secundum Rodriq. 1. par. cap. 167. num. 71. contra Nau. & alios. Vtriusque opinionis assertores refert Sayr. lib. 7. cap. 8. num. 27.

2 De natura confirmationis est, vt intelligatur sine præiudicio Tertij. *Rota apud Ludouis. 164. num. 10.*

3 Confirmationes Confraternitatum concedi debent in forma communi absque insertione conuentionum, & pactorum inter partes secutorum, 1603. Vagliadolid 14. Nouembris 129. Vide quæ dixi in Can. lib. 2. tit. 30. De Confirm. vtili, vel inutili.

CONFISCATIO.

v. Bona. Damnatus in hoc Mundo.

CONFRATERNITAS.

Benedictio, Confirmatio, Conuiuium, Eleemosyna, Episcopus, Euch. ristia, Habitus, Hospitale, Indulgentia, Monasterium, Ne-

Necessitas, Oratorium, Praecedentia, Processio, Quadraginta, Rosarium, Seminarium, Sepultura, Virgo, Visitatio, Vnio.

1 ERectio confraternitatum fieri potest ab Ordinario. Clemen. VIII. const. 115. *Quaecumque* 1601. 7 ine 7. Nouemb. 231. nu. 9.

Et de eius consensu aggregari Archiconfraternitatibus Vrbis, §. 5. 1583. Cremona 3. Augusti 203.

Resoluendo per vota secreta, cui Archiconfraternitati velint aggregari, 1604 Camerino 26. Ian. 10.

Non autem à Regularibus absque licentia Ordinarij, 1616. Scio 6. Dec. 185.

2 § 3. dict. Const. Clem. VIII. prohibens, ne in vno loco erigantur plures confraternitates eiusdem Instituti, etiam sub diuerso nomine, si fuerint aggregatæ eidem Archiconfraternitati, 1585. Turino 1. Martij 5.

Non intelligitur de confraternitatibus Sanctissimi Sacramenti, & Doctrinæ Christianæ, quæ deberent esse in qualibet Parochia, 1578. Pauia 30. Augusti 87. 1610. Vercelli 3. Febr. 11.

Laicorum. Confraternitas dicitur mere laicalis, quando confratres non induuntur, nec distinguuntur aliquo signo Religionis. *Rota in vna Beneficiatus S. Laurentij in Damaso Lunae 7. Februar. 1628. coram Durano 3. diu. decision. 144. num. 1.*

Secus si sit instituta ad aliquod pium opus, vt puta venerationis Sanctissimi Sacramenti habens Ecclesiam, & alia Ecclesiastica signa. *Rota coram Cerro, in vna Caietana Bonorum Lunae 3. Dec. 1646. v. Quod autem.*

4 Confraternitates laicorum existere non possunt in Ecclesijs Monialium, 1595. Tirasonen. 6. Nou. 144. 1599. 15. Martij 24. 1645. 5. Maij 5.

5 Confraternitates laicorum non tenentur contribuere Seminario, 1603. Giorgento. In Registro Regul. 25. Februar. 10.

Neque Monialibus, nisi essent solitæ, 1600. Perugia 21. Nouembr. 6. 18. Decemb. 17. 1602. Camerino 4. Septem. 59.

6 *Officiales*, Priores & Procuratores locorum piorum, Cappellanus, Ecclesiarum, Confraternitatum, & similium, quocumque nomine nuncupentur, à maiori parte sodalium, & per secreta suffragia quotannis eligantur sub pœna nullitatis actus, & alijs arbitrio Episcopi. *Sacra Congregatio Cardinalis Crescentio Episcopo Reatino 11. Maii 1616. Synod. Caputaq. 1628. sess. 3. cap. 8. num. 1.*

Non autem ab antiquis, Inhibitione non obstante, 1598. Sulmona 9. Martij 16. 1648. Segni 7. Febr. 3.

Neque in ijs possunt Regulares prætendere votum, quamuis confraternitates existant ipsorum Ecclesijs, 1603. Conuentuali 15. Aprilis 27.

7 Ordinarius interuenire potest in Congregationibus, Confraternitatum, & electionibus Officialium, modo non faciat nouitates, 1596. Ragusa 1. Aprilis 48. 1600. Cosenza 24. Iulij 73.

† Quia Episcopus habet iurisdictionem in confratres etiam extra visitationem. C.C. 12. Ian. 1629. ad 5.*

8 In executione iudicati contra confraternitatum capi non possunt bona officialium, 1613. Terni 7. Maij 42.

9 *Confratres*. Statutum, quod nullus adscriptus in vna confraternitate, possit adscribi in alia, cassari debet, tamquam male factum, 1581. Palermo 29. Nouembris 7.

Vel quod non possint adscribi minores sexdecim annis, 1587. Veroli 9. Ianuar. 5.

† Nec confirmatur Statutum, quod nullo vnquam pacto recipiantur in confraternitatem descendentes in genere Iudæorum, Maurorum vel aliorum infidelium, sed tantum oriundi ex veteribus Christianis. CC. Corduben. 22. Nou. 1607.*

10 Approbatur Statutum: quod receptus in confraternitatem, intra mensem, si soluendo sit, elargiri debeat aliquam summam, in pios vsus conuerten-

tendam, 1601. Oria 8. Ian. 25.

15 *Ecclesia, vel Oratorium*. Confraternitates erigere possunt, & ampliare suas Ecclesias, vel Oratoria sine præiudicio Iurium Parochialium, non tamen mutare titulum, 1602. Nullius Tramutola 15. Octobris 113. 1603. Bologna 13. Maij 54 1635. Sora 9. Septembris 95. Regiſtr-Regul. 1604. Oreſtano 26. Octobris 71. nisi Ecclesia antiqua esset angusta, & incapax, 1653. Oruieto 28. Nou. 209.

Et transferre Confraternitatem ab Ecclesia Regularium, vna cum legatis, Confraternitatis contemplatione relictis, 1629. Monte Virgine 22. Iunij 202.

12 Seruari debet decretum, ne in Oratorijs Confraternitatum celebretur in festis ante Parochialem, modo Parochus celebret hora competenti, 1487. Crotone 9. Ian. 10. 1613. Senegaglia 29. Ian. 10.

13 Abusus sumendi cibos in Oratorijs confratrum tolli debet monitionibus, non censuris, 1579. Tiuoli 5. Dec. 10. 1590. Albenga 2. Ian. 1. Aſſiſi 15. Iunij 155. 1593. 23. Iunij.

14 *Visitatio*. Confraternitates, etiam existentes in Ecclesijs Regularium, visitantur per Ordinarios, modo per laicos Administratores regantur, 1581. S. Angelo 2. Aug. 104. 1582. Bisaccio 12. Iunij 79. 1595. Caua 22. Februarij 3. 1596. Telesi 20. Augusti 69. 1604. Tortona 22. Martij 25. 1610. Aiqui 3. Decembris.

Non tamen Ecclesiæ, vel Altaria, etiam pro seruitio dictarum Confraternitatum à Regularibus assignata, nisi quo ad onera, 1582. Bisaccio 12. Iunij 79. *v. Visitatio*.

15 *Habitus* mutatio non debet Confraternitatibus de facili indulgeri, 1601. Ancona 20. Februar. 82.

16 Si duæ Confraternitates eiusdem loci defuerunt eundem saccum, distingui debent addito aliquo coloris signo, 1586. Nouara 13. Maij 392.

Nisi altera de nouo mutasset habitum quia tunc cogi debet ad reassumendum antiquum, 1586. Sauona 6. Aug. 120.

17 Confratribus comminari debet saccorum priuatio, si sub illis arma gestauerint, vel eis induti scandala præbuerint, 1603. Catanzaro 23. Iulij 84.

18 Episcopus impedire non potest, ne Confratres Societatis Mortis incedant cum capite caputio cooperto, 1606 Gaeta 24. Iulij 61.

19 *Parochus*. Confraternitates non possunt in suis Ecclesijs per suos Cappellanos facere solemniter celebrare, Confessiones audire, Sacramenta ministrare, sepelire, & similia, quæ ad solum Parochum spectant, absque expressa licentia Ordinarij, & Parochi *Sac. Rituum Congregatio in vna Cæsaraugustana 14. Iunij 1612. Et antea in vna Neapolitana 18. Maij 1602. Vt etiam infra v. Parochus num. 18.*

Nisi habeant priuilegium exemptionis, vt habere solent Confraternitates Vrbis.

Item si Parochi vocati nolint accedere, eas functiones Cappellanis Confraternitatum permittere debent. *Sacra Episcoporum Congregatio Episcopo Lauden. 20 Aug. 1601.*

20 Societas Mortis neminem sepelire potest, neque miserabilem, non admonito Parocho, 1583. Senegaglia 5. Iulij 167.

Immo nulla Confraternitas. Et Parochus, si velit Officium funeris persoluat in Ecclesia confraternitatis, 1598. Ferrara 22. Sept. 58.

Idem de Missis solemnibus, & delatione Sanctissimi Sacramenti, modo faciant officium gratis. Alioquin liberum sit Confratribus vti sui Cappellanis, 1601. Lodi 20. Augusti 198. 1647. 2. Augusti 22.

Et Parochus interuenire potest in funeribus, quæ fiunt in Ecclesijs Confraternitatis, licet defuncti non sint de sua Parochia, 1601. Lodi 20. Augusti, 198.

Romæ tamen hoc non seruatur, vbi vt dixi, Confraternitatum Ecclesiæ, & Oratoria

toria sunt exempta à Parochia.

21 Nulla Confraternitas impediri debet, ne accedat ad funera, modo sine Iurium Parochialium præiudicio, 1616. Camerino 26. Aug. 100.

22 Conceditur ex gratia Confraternitati, vt sepelire possit in sua Ecclesia omnes suos confratres, ante infirmitatem, de qua decesserunt in ea Confraternitate descriptos, de consensu hæredum, & sine præiudicio Quartæ funeralis, aliorumque emolumentorum, quæ spectent ad Capitulum, vel Parochum, 1608. Ancona 19. Dec. 122.

23. *Præcedentia*. Confraternitatibus, quæ concordari non possunt circa præcedentiam, præcipitur, ne simul exeant, sed alternatim, 1581. Capaccio 8. Augusti 107.

24. *Exercitia*. Episcopus non potest prohibere, vel restringere Confraternitatibus præsertim aggregatis, solita exercitia; puta Soc. Mortis sepelire Defunctos post horam 23. 1592. Ferrara 12. Ian 8.

Vel facere consuetam disciplinam secreto, & sine lumine, 1578. Camerino 1. Sept. 122.

Secus de insolitis, si possunt esse occasio scandali, vel disturbandi antiqua, 1602. Bologna 17. Apr. 35.

25 *Processio*. Episcopus manutenendus est in quasi possessione cogendi confratres per edicta pœnalia exactionem pœnarum, aliaque Iuris & facti remedia ad conueniendum solitis processionibus; non obstante aggregatione, nisi haberent priuilegium speciale exemptionis, 1586. Viterbo 9. Dec. 894. 1600. Sassari 16. Octob. 114. 1601. Nola 2. Maij 125. 1622. Pauia 15. Feb. 21. 1624. Camerino 16. Iulij 96.

Antea tamen debent comiter inuitari 1628. Pauia 24. Nou. 125.

† Sacra Concil. Congreg. censuit, Confratres posse quidem inuitari, sed non compelli accedere ad publicas processiones, minusque posse cogi ad recitandum aliquod officium, nisi Confraternitas esset Ecclesiastica: tunc enim subesset visitationi Episcopi. Vnde eadem in vna Papien. 8. Maij 1627. & in altera Florentina 13. Nou. 1627. decreuit posse cogi, sed antea debere inuitari. *

26 *Eucharistia*. Confraternitates laicorum non possunt tenere Sanctissimum Sacramentum in suis Ecclesiis, nisi ex causa, & Ordinarii licentia, *S. R. C. in vna Isolana de Forio 19. Iun. 1604. & in alia Asculana 3. Apr. 1632. cap. 3. 41. 23.*

Asserit tamen Cenuen. cap. 92. num. a. sibi fuisse rescriptum à sacra C. C. 1609. non posse Episcopum concedere Ecclesiæ non Parochiali facultatem tenendi Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum adorationis gratia, sed ad hoc esse necessarium priuilegium Apostolicum, prout habent Ecclesiæ Regularium vtriusque sexus.

27 Confraternitates aggregatæ impediri non debent vti priuilegio exponendi Sanctissimum Sacramentum semel in mense, modo id qua decet reuerentia fiat, Tortona 3. Iulii 17.

Et petant licentiam ab Ordinario, 1601. Lodi 20. Aug. 198.

CONGREGATIO.

Confraternitas, Conuentus, Episcopus, Grex, Mulier, Rota.

1 DEcretis Sacræ Congregationis credere non cogimur, nisi in autentica forma exhibeantur, vt latius retuli 1. lib. Ciuilium tit. 10. De nuptiis num. 76.

2 Declarationes Congregationum Cardinalium plurimi censent habere vim legis, quia fiunt nomine Papæ; quidam negant, licet sint magni ponderis, quia non publicantur. *Diana 1. tract. 10. resol. 29.*

Sed tu ne erres, quando exhibentur in forma authentica, tene primam opinionem: quando verò secus, tene secundam.

3 Congregatio Sacrorum Rituum

non

non procedit ordinariè, sed extraiudicialiter. *Rota apud Farin.pun.1.tom.1.decis.558. num.8.*

Aliquando tamen procedit etiam citatis & auditis Partibus, vt suprà v. Augustiniani num.8.

4 Omnes ordinationes S. C. annexam habent vel expresè vel tacitè, salutarem illam clausulam. Modo nil releuans adsit in contrarium, 1592. Venetia 24. Febr. 39.

Alias exequi potius, quam interpretari debent, 1612. Perugia 11. Sept. 120.

5 Episcopus potest pro bono suæ Ecclesiæ regimine Congregationem instituere, delictis ad id viris, pietate, doctrina, ac rerum vsu præstantibus, absque alia confirmatione Apostolica, 1607 Colonia 4. April. 7.

6 Congregationes in Ecclesia non fiant de nocte, licet piæ, & cum Populi ædificatione, 1628. Senegaglia 22. Sept. 114. *vide Ecclesia*.

7 Congregationes mulierum Clausuram sub tribus solemnibus votis non seruantium, non debent permitti, neque quod congregentur in aliquo Oratorio, 1616. Città di Castello 21. Octob. 154. Pius V. const. 8. *Circa Pastoralis*.

† Iesuitis, vt remittendo domum quasdam Mulieres & Virgines, eorum opera & sub eorum cura ad simul viuendum in quamdam domum coactas, 1617. Bologna 7. Martii 52. Fossumbruno 11. Augusti 205.

Hæc Congregatio sub ficta Religione Iesuitissarum, his decretis non obstantibus, adeò creuit, vt f.m. Vrban. VIII. edita const. quæ est in ordine no. & incipit, *Pastoralis*, illam dissoluere coactus fuerit, pœna excommunicationis Sanctitati suæ reseruatæ præter alia contrauenientibus inflicta, 13. Ian. 1631.

Quarum Iesuitissarum instituti compendium ex Registris S. C. de p. f. exhibemus, Flandria tit. 1. ad 363.

Iesuitissarum Institutum originem habuit in Anglia à tribus PP. Iesuitis, nempe à P. Compsano, à P. Theio, & à P. Zalbotto Casistis: qui cum virilis animi Virginem, Sanctæ Claræ habitum gestantem reperissent, eam induxerunt ad instituendam Congregationem, quæ postea *Iesuitissarum Anglicanarum* nuncupata fuit.

Finis & scopus huius Muliebris Instituti fuit, efficiendi cum Mulieribus quicquid Iesuitæ faciunt cum viris, nempe docendi, & ad Missiones pergendi etiam in Terras Infidelium.

Hæ Iesuitissæ emittunt vota Iesuitarum, clausuram respuunt, & possunt dimitti sicut Iesuitæ.

In hoc Instituto sunt multa inconuenientia nempe conuersatio cum Viris, vagatio per diuersas Mundi partes, seductio puellarum, vt ad earum societatem illas trahant, quam quibuscumque Religionibus præferunt: quibus insuper dotes & patrimonia consulerunt, ingens æs alienum contrahendo: quare S. Homeri fuit illis ablata domus: Leodij 40. millia aureorum æris alieni contraxisse inuentæ sunt. Tenentur reuelare Superiorissæ delictum carnis vna cum complice. Recitant Comædias, fingunt reuelationes ad earum Institutum confirmandum. Profitentur se neque Ordinarijs, neque Nuncijs esse subiectas. Ad Altare quoque sermocinari præsumunt.

Generalissa sigillum habet, in quo se nominat *Præpositam Generalem Societatis Iesu*, & eo suas firmat expeditiones.

Possunt docere doctrinas erroneas, & excitare notabilia scandala, attenta libertate illarum regionum hæresi infectarum. Possunt insuper pessundare familias & integras Ciuitates, sese in tractatibus Matrimonialibus earum, quæ suas scholas frequentant ingerendo: quarum puellarum ingens est numerus, & Viennæ 1628. excudebant 400.

Magnatum, & præsertim Cæsaris, sunt protectionibus innixæ: quorum auctoritate fretæ fundationes faciunt sine Apostolica auctoritate.

Generalissa Angliæ commendauit huius-

huiusmodi Institutum cuidam Praxedi diœcesis Leone iam cum sanctitatis opinione defunctæ, vt pro eo Deum oraret. Habito verò post aliquot dies responso, illud Institutum non placere Deo, Generalissa mandauit, ne amplius haberetur pro Sancta, immò vt omnes illi, prout possent, aduersarentur.

Eadem Generalissa vane gloriabatur, se quando sibi mandatum fuit de ordine Sanctissimi à quodam Prælato, vt Religiosum habitum deponeret, respondisse, quod Iesuitissæ benè placerent suæ Sanctitati & Cardinalibus, si nudatis mammillis, & in habitum publicum Meretricum incederent.

Quędam Iesuitissa in Belgio annorum 19. induit habitum Iesuiticum virilem, mansitque duos annos in quodam Collegio inseruiens Rectori.

Pragæ expetebant quadam Parochialem: & respondente Cardinali de Harach, quod si eam illis dedisset, Nuncius eas excommunicasset, replicarent, vt eam nihilominus illis omninò daret, eo quod excommunicatio Nuncij tamquam iniusta non erat timenda.

Post publicationem supradictæ Bullæ conatæ sunt Institutum conseruare, mutando nomen & millia æquiuocationum afferendo ac prætextuum, vt persuaderent se illa non comprehendi.

A Collegio Bauen. fuit expulsa Superiorissa, quod inuenta fuisset prægnans, ex quodam familiari Presbytero quidam aiunt alij ex quodam Eremita Bruxellis dicuntur esse grauidæ duæ Iesuitissæ consobrinæ. *

CONIVX.

Adulterium, Debitum, Coniugale, Delectatio, Filius, Matrimonium, Vxor.

1 Religionem altero inscio, vel inuito professus, & ab altero coniugum reuocatus ad sæculum, non tenetur post mortem Coniugis ad religionem redire: sed non potest aliud Matrimonium contrahere, quia quatenus ad ipsum votum solemnia fuit. *c. Quidam 3. De conuers. Coniug.*

2 Coniugatus, si putans vxorem mortuam, eligatur & consecretur in Papam, in dubio potest dicere: Dominus est, qui me iudicat. Si verò res sit certa, nec Mulier ad continentiam induci possit, tenetur vxori debitum reddere, & melius faceret, si Pontificatum renunciaret, *glos. 1. in cap. 9. Si quis, 79. distin.*

3 Coniux si occasionem peccandi coniugi det, vel debitum negando, vel necessaria subtrahendo, vel alias; non potest eum propter talem fornicationem dimittere, *glossa cap. 24. si tu abstines 27. quæst. 2.*

4 Coniux transiens ad secunda vota non potest vllo titulo in secundum coniugem transferre, plusquam reliquerit vni ex filijs primi Matrimonij, cui minus reliquerit: & quod vltra reliquerit, non valet, sed inter liberos æqualiter diuiditur, *l. Hac edictali in princip. C. de secund. nup.*

Filijs verò secundi Matrimonij non est prohibitum relinquere plusquam filijs primi; dummodo filij primi Matrimonij non fraudentur legitima iuxta opinionem, quam amplectitur Rota Romana, vt patet per Ludouis. dec. 17.

5 Coniugatæ non possunt introduci in aliquod Monasterium sine licentia Sacræ Congregationis, 1603. Pauia 15. April. 28.

Quam eadem S. C. concedere non solet pro ijs Monasterijs, quæ Mulieres huiusmodi recipere non consueuerunt, 1603. Venetia 4. Aug. 59. & pro solitis solum ad breue tempus, 1655. Milano 1. Octob. 276.

Neque sufficit, quod consueta fuerint recipere Virgines, sed necesse est, quod coniugatas, vel viduas, 1611. Chieti 23. Sept. 100. 1626. Napoli 12. Maij 122.

6 Causæ concedendæ talis licentiæ sunt.

I. Absentia Mariti, 1576. Pistoia 19. Maij

Maij 73.&c.1602.Pauia 23. Iulij 45. &c.

II. Diuortium, 1600.Lecce 12.Dec. 15.1603.Pauia 15. April.28.&c.

III. Instantia ipsius Mariti, 1610. Napol.16.Iun.

IV. Pericula vitæ à Marito vel alijs, 1602 Mantoua 8.Maij 29. &c. 1612. Pauia 2.Maij 52.

Si tamen ingressa est de licentia Ordinarij, etiam præ timore ne occideretur à viro, cogi debet ad exeundum, eiusque indemnitati per alia remedia prouideri, 1617.Melfi 10.Ian.7.1647.Narni 14. Ian.43. 44.

Nisi Sacr.Congr.dispenset, 1612. Pauia 2. Maij 52.

V. Mala tractamenta, modo Mulier sit honestæ conditionis, 1604. Pistoia 14.Dec 188.

VI. Furor Mariti, eo durante, 1604. Fano 9 Martij 20.Bologna 15.Nou. 76.

VII. Ad hæresi reuersam ad fidem Catholicam, 1618.Mariana 17.Aug.279.

VIII. Ad probandum Institutum, 1647.Sarzana 27. Martij 53.

IX. Ad habitum suscipiendum, 1649 Milano 8.Octob.48.

Inter conuertitas, emittendo statim professionem, & omissa solita clausula, quod eligi non possit in Abbatissam, quæ non ponitur in conuertitis, 1647. 11.Ian. 2.

7 Quando coniugata fit Monialis, induci debet Maritus ad votum Castitatis emittendum, 1648.29.Iunij 21.

CONSANGVINEVS.

Accessus, Monasterium, Necessitas.

1 *Consanguinei* primi gradus possunt quater in anno videre suas Moniales amoto velo, 1603. Napoli 14. Nou. 87.

Et eas visitare sine alia licentia, modo non sint Regulares, 1603. Giorgento 15. Dec. 95.

2 *Ordinarius permittere debet etiam Ecclesiasticis, qui non sint Regulares, vt ire possint ad alloquendas Moniales consanguineas eodem modo, quo id permittit alijs Sæcularibus, 1597. Gubbio 25.Iunij 52.17.Sept.73.

3 Consanguinei, qui dederunt dotem, compelli non debent ad alendas Moniales, neque tempore penuriæ, 1601 Foligno 14.Febr.41.

Nisi esset extrema: & tunc etiam cum circumspectione, 1601.Foligno 12. Mar. 48.

4 In Conuentu Neapolitano S. Claræ non possunt poni de familia Fratres, qui sint consanguinei Monialium, 1629. 27.April.131.

5 Moniales non possunt inire contractus cum consanguineis sine licentia Ordinarij, 1649.5.Febr. 2.

CONSCIENTIA.

1 *Est actus* Animæ rationalis dictans aliquid rectè, vel non rectè factum seu faciendum. Alia est vera, alia erronea. Item alia certa, alia dubia, alia scrupulosa. *Nau.cap.27.num.280.*

Synderesis verò est habitus quidam naturalis, qui ex principijs operabilium naturaliter inditis, instigat hominem ad bonum, ac malo remurmurat, *S.Tho. 1.quæst.79.12.*

2 Qui omittit aliquid facere, quod ex conscientia erronea putat omissionem esse mortalem, non peccat, quando non est in potestate sua illud non omittere. Vnde non peccat carceratus non audiendo Missam, dum illam omninò audire non potest, licet ideò se credat peccare mortaliter. *Bonac. de legib. disp.2.quæst.4.punct 6.num.24.*

3 Conscientiæ suæ nemo est se aptior testis. *Caiet.in Summa, v.Restitutio. Infra v.Voluntas.*

Et ideò quæ in animo consistunt, probantur iuramento ipsius asserentis, nisi agatur de magno alterius præiudicio, quia tunc concurrere debent etiam aliæ coniecturæ. *Bonac.tom.3. disp.1. quæst.16. sect.1.pun. 5. num.11.* † Vel nisi ex actibus exte-

exteris insurgerit, contraria præsumptio, præsertim si sit iuris & de iure. *Fagnan.c.Vidua. De Reg.num.9.*

CONSECRATIO MONIALIVM.

Conuertitæ, Sacerdos.

1 *Moniales* S. Benedicti solæ consecrantur, vbi est vsus, 1577. Amelia 22. Ian. 126. 1611. Sora 27. Maij 65. 1602. Pisa 30. Maij 36. 1618. Lucca 5. Feb. 41. 1613. Colle 27. Aug. 55.

2 Si Moniales consecratæ fuerunt à simplici Sacerdote, reiteranda est consecratio: secus si ab Episcopo, vel Abbate etiam ante professionem, 1577. Parma 17. April. 205. 1579. Colonia 14. Maii 23.

3 Quæ officium recitare nesciunt, non debent consecrari, 1607. Fano 3. Octob. 34.

4 *Ætas*. Moniales consecrandæ debent expleuisse vigesimumquintum annum, nisi adsit consuetudo immemorabilis in contrarium, 1582. Siena 2. Maii 67. 1604. Pistoia 6. Aug. 39. 1611. Arezzo 11. Febr. 18. 1614. Giouenazzo 26. Sept. 125. 1630. Bolignano 1. Febr. 1651. Pauia 28. Iulii 20. ad 3. *cap.* 14. *Placuit*, 20. *quiesc.* 1. *Pontificale Romanum.*

5 *Dispensare* in ætate 23. annorum expletorum potest etiam S C. 1622. Città di Castello, 4. Martii 48.

Non autem Nuncii, 1626. Venetia 18. Iulii.

Et Episcopus, qui sine licentia Sedis Apostolicæ Moniales ante dictam ætatem consecrat, suspenditur à Pontificalibus, 1626. Bouino 26. Augusti.

6 *Consecrans* non debet cogere consecrandas, vt singulæ comparent suas coronas, quia sufficit vna pro omnibus, 1620. Oria, 21. Augusti 241.

Multo minus munus quodcumque sit, etiam sponte oblatum accipere, 1583. Sarsina 25. Ian. 23. 1627. Fiorenza 24. April. 182.

CONSENSVS.

Bona, Conuentus, Educandæ, Erectio, Habitus, Licentia.

1 *Quotiescumque* requiritur consensus Monialium, debet præstari capitulariter, & per vota secreta, Vrb. VIII. const. 29. *Sacrosanctum* in materia licentiarum ingressus edita 27. Oct. 1624. 1609. Nullius Pescia 2. Octob. 65. 1611. Ortona 22. April. 46. 1616. Conimbricen. 22. Martii 50.

Sufficit tamen maior pars, nec requiruntur duæ tertiæ, 1620. Aquileia 24. Nou. 304.

2 Puellæ, antequam introducantur, siue ad habitum, siue ad educationem, debent acceptari, 1649. 29. Ian. 21.

Et sufficit, quod Ordinarius habeat relationem Abbatissæ, Puellas fuisse ser. ser. acceptatas. Quod si dubium emerserit, an acceptatio fuerit legitimè facta; tunc Episcopus explorare poterit voluntatem Monialium, etiam in Monasteriis Regularibus subiectis. *Allegata supra num.* 1.

† CONSERVATORES.

† 1 Sanctissimus censuit, tutius esse non permittere Regularibus in Partibus Infidelium, vt eligant Conseruatores, ne ob dissensiones, quæ inter Ordinarios & Conseruatores prædictos solent frequentissimè exoriri, Ecclesiæ periclitentur, & Personæ à vanijs Turcarum vexentur. Vt autem in casibus occurrentibus, qui opprimuntur, remedium habere possint, Sanctitas sua iussit hac de re agi in Congregatione Cardinalium: quia fortasse poterit prouideri oppressis, si detur Episcopis & Archiepiscopis Ordinariis locorum in prædictis Partibus facultas, vt tamquam Sedis Apostolicæ Delegati possint se intromittere in causis, & partes componere: & si id nequeant, Partibus prædictis inhi-

inhibere, ne aliquid innouent, donec conſulta S. C. decreuit, quid ſit in eis agendum, eo ſcilicet modo, quo fuit prouiſum pro Regno Hibernio ſub Rege Hæretico, Gemene 3. Feb. 1640. Acta P.F. ad 26. num 23.

2 Quærentes Archiepiſcopo Turritano: An Regulares vnius Conuentus, Monaſterij, vel Domus, aliquem Priorem ſeu Guardianum, vel quemuis alium quamuis Dignitate Regulari fulgentem in ſuum conſeruatorem eligere, vel deputare poſſunt.

Sac. Congreg. Cardinalium negotijs Regularium propoſitorum non poſſe reſpondit. Romæ 6. Oct. 1617. *Fagnan. c. Sane il 2. De off. Deleg. num.* 33.

Sacra quoque C. C. cenſuit, Regulares eſſe non poſſe Conſeruatores, ſed eſſe debere Clericos ſæculares alias idoneos, 9. Octob. 1618.

Quæ rurſus 2. Martij 1619. cenſuit, Abbates Regulares, qui, vt proponitur, in Concilij Prouincialibus aut diœceſanis Iudices extiterunt deſignati, poſſe vtique eligi in Regularium Conſeruatores. *

CONSERVATORIVM.

1 Sacra Congregatio tolerat, non approbat Conſeruatoria Puellarum 1646. Bologna 23. Nou. 4. &c.

Neque pro ſubſtentandis, & dotandis filiabus Meretricum, quod ſit contra Bullam Pij V. conſt. 8. *Circa Paſtoralis*, 1622. Bologna 11. Ian. 3.

Quæ tamen non poſſunt erigi ſub Regia protectione ſine conſenſu Epiſcopi, 1629. Andria 28. Septemb. 300. Mon. 12. *v. Eccleſia*.

2 Conſeruatorium Orphanarum, omni humano auxilio deſtitutarum, ab Ordinario mutari non poteſt in Monaſterium contra diſpoſitionem fundatorum, 1612. Maioricen. 2. Maij 54.

3 Superioriſſa non eligatur ad vitam ſed ad triennium, cum facultate illam confirmandi ad aliud triennium, ſed non vltra, 1637. Serui 9. Ianuar. *ad primum c. Indemnitatibus* 43. §. *Supradicta ſiquidem. De elect. in 6.*

Eius ætas ſit ſicut, & Abbatiſſæ. Conſultrices verò ſint annorum 30. Vna tantum admitti poſſit annorum, 25. *Ad* 2.

4 Vicariam Superioriſſa deputet, & amoueat ad libitum. *Ad* 5.

5 Non liceat Puellas Conſeruatorijs docere Theologiam ſcholaſticam, vel de ea diſputare, 1607. Piacenza 16. Octobr. 41.

6 Confeſſarius Conſeruatorij debet eſſe triennalis, ſicut & Monaſterij, 1649. 18. Martij 40. *Ex d. cap. Indemnitatibus*.

CONSILIVM.

Arbitrium 1. §. 6. *Communitas*, *Epiſcopus*.

1 Cogi poteſt iuxta ſolitum diebus feſtis extra tempus Diuinorum Officiorum, 1602. Rimini 5. Febr. 16.

Non tamen in locis ſacris 1604. Camerino 3. Feb. 17.

2 Vt quis abſoluatur ab excommunicatione incurſa, ob conſilium datum ad violationem libertatis, vel Immunitatis Eccleſiaſticæ, non ſufficit, quod dicat, ſe de eo dolere plurimum, ſed neceſſe eſt, damnet idem conſilium apud eoſdem, quibus conſuluit, & faciat quod poteſt pro reuocatione præcepti, & ſecutorum ex eo, 1627. Nizza 16 Martij 48.

CONSTANTINVS.

Cardinalis, Imperator.

CONSTITVTIO. *Statutum*.

1 Conſtitutiones confirmatæ à Sede Apoſtolica, non poſſunt poſtea mutari, vel corrigi ab inferioribus, 1603. Aſtorgia 17. Febr. 8. 4. Martij 16.

2 Vnde conſtitutiones alterantes Regu-

Regulam fieri non possunt sine approbatione Sanctæ Sedis, 1603. Nizza 22. April.30.31.

3 Dispensare super constitutionibus non potest Nuncius, vel Generalis, 1645 Augusti 2. Iunij 1. & 2. Risormati 8. Dec. 3.1646.9. Nou.8.7.Dec.13.

CONSVETVDO.

Ieiunium, Occasio, Parochus, Priuilegium.

1 QVæ Iuri Canonico non aduersatur, spatio decem annorum præscribitur. *Bonac. de legib. disp. vlt. quæst. 5. pun. 4. num. 3. ad fin. Diana 6. tract. 5. res. 27. Ego ipse de iure nat. num. 48.*

2 Consuetudo, & Præscriptio differunt: quia consuetudo est quid Iuris, Præscriptio verò quid facti. Ad consuetudinem requiritur tacitus consensus Communitatis, saltem maioris partis: ad Præscriptionem verò sufficit factum personæ particularis. Vnde sicut per consuetudinem acquiritur Ius communitatibus; ita per Præscriptionem personis Particularibus. Ad Præscriptionem requiritur bona fides, neque titulus requiritur. *Bon. tom. 2. de decim. q. 5. pun. 5. n. 4.*

3 Consuetudo legem abrogare potest, licet in ipsa damnetur futura consuetudo, dummodo Princeps expresse, vel tacitè consentiat. *Bonac. de legib. disp. 1. quæst. 1. pun. vlt. §. 3 nu. 36. & seqq.*

4 Ad probandam consuetudinem non requiritur Partis citatio. *Bonac. de Sim. disp. 4. pun. 3. num. 7 v. Ex Iuribus, 4. 16. 38.*

5 Consuetudo stricti Iuris est, ac strictè interpretanda. *Ex Rota Diana 6. tract. 5. res. 26. 1. 2. 51.*

† In consuetudine tamen interpretatiua, ac iuris præexistentis declaratiua, sufficit probare obseruantiam sine præscriptione, Nicolaus de Matarellis, quem refert, & seq. Ant. de Butr. cap. vlt. num. 47. v. ex his dicit. Nicolaus: De consuet. Alex. conf. 8. & aduerte nu. 7. & seq. lib. 2 Plene Aymo conf. 201. Præsupponitur nu. 11. & 12. & resoluit Rota apud Put. dec. 293. lib. 1. & d. 256. nu. 6. & 7. par. 2. diuers. Fagn. c. consuetudines. De consuet. num. 36. *

6 Consuetudo, & Obseruantia fundata in titulo vitioso, licet sit immemorabilis, non attenditur. *Rota apud Farin. par. 1. tom. 1. dec. 136. nu. 12.*

7 Stylus & obseruantia Romanæ Curiæ seruandus est in omnibus alijs Curiis. *Rota dec. 212.*

8 Consuetudo eundi ad cantandam Missam, & Sermonem habendum in aliquam Ecclesiam eius de festo approbatur, 1602. Gaeta 1. Oct. 104.

9 Item quod Episcopus det certam Panis & Vini portionem Sacerdoti, Diacono & Subdiacono, qui cantauerunt Missam Conuentualem, 1603. Caiazzo 17. Iun. 70.

10 Consuetudo contraria Rubricis Missalis declaratur abusus à Sac. Rit. Congregat. cuius decretum habes in principio Missalis.

CONTENTIO. Vanagloria.

CONTINENTIA. Incontinentia.

CONTRACTVS.

Commodatum, Consanguineus, Culpa, Instrumentum, Iudicium, Nouitia.

1 DE *rebus* Ecclesiasticis non valet, nisi adsit subscriptio. *glos. cap. 1. vers. vel subscripsit, 96. dist.*

Hoc tamen in scripturis publicis de consuetudine non seruatur, in quibus non ponitur subscriptio, neque Partium neque Testium. *Rota apud Gales. dec. 63. num. 3.*

2 Contractus in aduena celebratus in alieno territorio, non seruata loci solemnitate, non valet: excepto contractu dotis, in cuius celebratione non attenditur statutum loci, in quo dotis contractus initur, sed loci,

in quo vir habet domicilium. *l. exigere 65.ff.v. de iudic. Bonac. de legib. disp. 1. quæst. 1 pun. 6 nu. 51. verf. Ex quo patet.*

3 Contractus ex alieno arbitrio pendere possunt, non autem vltimæ voluntates. *l. Si quis arbitratu 43. ff. numer. de verb. oblig. l. Illa institutio, 32. ff. 3. de hæred. instit.*

4 Si vterque contrahentium veniat contra contractum, in quo sit apposita pœna non obseruanti, neuter pœnam soluere tenetur: nam paria delicta mutua compensatione tolluntur, *cap. 1. 32. quæst. 6. c. Conquestus 7. de pœnis, c. penult. in fine de adult. l. viro 39. ff. l. sol. matr.*

5 Licet in contractibus fieri possit à laicis renunciatio fori: non tamen intelligitur facta ex quibuslibet clausulis, quibus contrahens omni legum auxilio, seu omnibus exceptionibus renunciat. *Galluppus in Praxi Conc. Neap. par. 2. num. 9.*

CONTRIBVTIO.

Canonicus, Lis, Necessitas, Seminarium.

1 Contributiones cessant, finita causa, propter quam fuerunt impositæ, 1601. Euora 2. Apr. 115.

2 Pro fabrica Ecclesiarum, etiam Parochialium, procurari potius amicabiliter debent, quam per vim, 1601. 2. Maij 128.

3 Clerici non contribuant gabellis impositis pro salario Medici, vel Chirurgi, 1612. Trani 6. Octob. 95. *v. Clericus* 31.

4 Licet Clerici tenerentur annonæ contribuere; non tamen ad id cogi possent à Iudice laico, 1622. Imola 19. Iulij 83.

5 Si Abbates locales taxæ contributionum promptè non satisfaciunt, prohibentur accedere ad Capitulum generale, cum priuatione officij, & inhabilitate ad illud, & ad alia maiora, 1637. Lateranensi 9. Ianuarij 1649. 8. Ian. 8. 26. Februarij 10. 16. Apr. 4.

CONTVMACIA.

Appellatio, Homicidium, Inquisitor.

CONVENTVS.

Gubernatio, Quæsta, Superior.

† S. D. N. Vrban. VIII. declarationem DD. Cardinalium Sacri Concil. Tridentini Interpretum probans const. suam Rom. Pont. 25. & 43. *Cum contingant* § 14. de nouis Conuentibus non erigendis, nisi cum numero duodecim Religiosorum, declarauit habere locum etiam extra Italiam 30. Ian. 1638. in Congreg. de p. f. coram S. sua habita. *

1 Sub decretis super erectione nouorum Conuentuum, non comprehenduntur Congregationes Presbyterorum sæcularium in communi viuentium, erectæ auctoritate ordinaria, 1623. Capaccio 13. Ian. 13.

Neque translatio eiusdem Conuentus, dummodo à primo totaliter discedant, 1625. Carmelitani Scalzi 4. Aug. 1641. Cappuccini 13. Sept. 268. Monte Virgine 6. Dec. 352.

Neque ampliatio eiusdem Conuentus, 1646. 22. Iunij 14.

Nisi laudum, vel quid aliud obstet, 1611. 23 Dec. 162.

2 Ordinarius in licentia erectionis Conuentus non potest apponere pactum, & conditionem, quod fratres non possint benedicere cineres, & palmas, easque fidelibus distribuere, vel prædicare, vel dicere Missas, nisi de sua licentia, & horis ab eo præscribendis, 1589. Potenza 23. Maij 148.

† Neque cum clausula, quod in primis & ante omnia renuncient priuilegijs Apostolicis, quæ habent super decimis. *lib. 13 1. 47. S. Benedicti Hispaniarum, C. C.* *

3 Consensus ab Episcopis in erectione Conuentus præstari debet gratis, 1613. Sant' Agostino 27. Augusti 93.

† A Vi-

† A Vicario verò Generali præstari non potest sine speciali mandato, vt omnes vnanimiter senserunt, 11. Iulij 1620.

4 Mutari debent Portæ, quæ à conuentibus siue hospitijs Fratrum transeunt in domos sæcularium, 1617. Nouara 7. Iulij 181.

5 Tam ad habitum, quàm ad Officia, & Prælaturas alicuius Monasterij, originarij, & natiui, cæteris paribus, exteris præferendi, 1633. Oliuetani 2. Dec.406.16.Dec.430.

6 In Conuentu à Regularibus derelicto ponuntur Clerici sæculares ad custodiam, 1601. Messina 16. Iulij 175 1603. Rossano 1. Sept. 68. v. *Ecclesia*.

7 Qui si intra terminum ab Episcopo præfigendum ei non prouident, priuantur omnino. *Ibidem*.

8 Propter delictum commissum à Regulari priuato, non debet auferri Conuentus in opprobrium totius Religionis, sed delinquens ipse seuerius puniri, 1615. Trento 4. Maij 58. v. *Cura* 15.

9 *Parui Conuentus* seu Conuentini summè, displicent, 1604. Tortona 10. Febr. 16.17. Maij 40.

10 Ex const. S. M. Innocentij Papæ X. super extinctione, & suppressione paruorum Conuentuum, eorumque reductione ad statum sæcularem, & bonorum applicatione, & prohibitione erigendi noua loca Regularia in Italia, & Insulis adiacentibus, edita Idibus Oct. 1652. incipit: *Instaurandæ, &c. Omnes, & singulos Conuentus, &c. in litteris ab eadem Congregatione propediem expediendis, nominatim exprimendos, in quibus ob paruum numerum, &c. perpetuo extinguimus, &c.*

11 *Quo circa, &c. infra terminum sex mensium à die præsentationis litterarum, &c. dimittant realiter, &c. possessionem corporalem, &c. reseruata eis facultate asportandi profanam, non autem sacram suppellectilem, &c. Alioquin pœnas, &c.*

12 Eo verò termino elapso, non liceat Regularibus in Ecclesijs dd. Conuentuum Missas ac diuina officia celebrare, &c. Alias eo ipso Ecclesiæ remaneant suppositæ Ecclesiastico Interdicto. Et Ordinarii requisiti Religiosos eiiciant, & curent onera adimpleri, ac curam Animarum exerceri per Presbyteros sæculares.

13 *Bona applicamus pijs vsibus in eisdemmet locis, vbi siti sunt conuentus; iisque non indigentibus, aliis locis eiusdem diœcesis, iuxta designationem, & partitionem, quam eadem Congregatio singulorum Episcoporum cum suis Capitulis sententia prius audita, &c. de mandato nostro faciet in suis litteris ad eosdem Episcopos scribendis, &c.*

14 *Verum hoc perpetuo prohibemus edicto, ne quis Regularium, &c. ad habitandum domos, &c. erigere vel fundare præsumat, absq. Sedis Apostolicæ licentia speciali, &c. in scriptis, & gratis concedenda, præuia examinatione Congregationis &c.*

15 *Declaratio*. In hospitiis, vel Grancis non permittitur habitatio Religiosorum, neque curæ exercitium per Regulares, sed per Presbyteros sæculares, ab ipsis Regularibus nominandos. Permittitur item habitatio Regularium laicorum seu conuersorum pro fructibus colligendis 10. Dec. 1652.

16 Conuentus parui restituti subiecti sunt Ordinario, donec per S. C. declaratum fuit, ibi commodè degere posse, & cum effectu degere, duodecim Religiosos. Et si interim non alantur in eis saltem sex Religiosi, quorum ad minus quatuor sint Sacerdotes maturæ ætatis, gratia restitutionis nulla fit. In aliis verò non suppressis, in quibus quandoque dictus numerus non alitur, datur iurisdictio Ordinario tamquam, Delegato Apostol.co 10. Feb. 1654.

17 Super quo decreto die 27. Iulij 1655. emanauerunt à S. C. super statu Regularium sequentes declarationes à S.D.N. approbatæ.

I. Episcopus in Conuentibus suæ iurisdictioni subiectis, non potest Ab-

bates, Priores, Guardianos, & alios Superiores locales deputare, vel familiam constituere.

II. Ex rationabili tamen causa potest Religiosos à dictis Conuentibus amouere, commonito prius Superiore Regulari, ad quem pertinet, vt eosdem Religiosos assignet in alijs Conuentibus.

III. Regulares eorundem conuentuum compelli possunt ab Episc. ad exhibendos libros introitus, & exitus, & reddendas rationes administrationis.

IV. Potest Episcopus in eisdem Conuentibus se ingerere etiam in ijs, quæ Regularem disciplinam concernunt.

V. Ecclesiæ dictorum conuentuum, & Cappellæ Granciarum, in quibus degunt conuersi pro Agrorum cultura, possunt ab Episcopo visitari.

VI. Sicut etiam ipsi conuersi.

VII. Et Granciæ, licet nullus ibi degat conuersus.

VIII. Non tamen licet Episcopo visitare conuentus, tam suppressos, & postea restitutos, quam non suppressos, ad effectum cognoscendi, an in illis reipsa alantur sex Religiosi, antequam aliunde constet de fundamento intentionis Episcopi, & deficientia constituti.

IX. Non licet Episcopo tales conuentus visitanti quicquam accipere procurationis nomine.

X. Iurisdictio prædicta competit etiam Vicarij generalibus Episcoporum, & aliis inferioribus Prælatis, proprium territorium ac iurisdictionem quale Episcopalem habentibus.

XI. Prouinciales, & alij Superiores Regulares, possunt huiusmodi conuentus Ordinarij iurisdictioni subiectos, & Religiosos in illis degentes, visitare, corrigere, punire, omnemque iurisdictionem in eos exercere sicut poterant ante dictum decretum, non tamen priuatiuè quoad Episcopum.

XII. Si Superior Regularis in causa præuenerit contra subditum degentem in aliquo ex eisdem Conuentibus Ordinario subiectis, fabricando; Episcopus non potest huiusmodi causam reassumere, ac superiori inhibere, nisi ex iusta causa; veluti cum videt, superiorem Regularem ex odio vel amore, cupiditate vel metu, aut ex nimia seueritate vel indulgentia, quid durius, aut remissius constituere, quam causa deposcit: in quo ipsius Episcopi conscientia oneratur.

XIII. Non licet è conuerso Superiori Regulari, Religiosum ab Episcopo inquisitum à loco amouere: & si amotus fuerit, potest Episcopus causa prosequi, & illum quibuscumque remedijs reuocare, etiam inuocato auxilio Ordinarij, & Brachio sæculari cuiuscumque loci, in quo Religiosus ille reperiatur.

XIV. Quo casu excepto, si Superior localis, vel etiam Prouincialis, voluerit aliquem ex fratribus à Conuentu remouere, id Episcopus prohibere non poterit.

XV. Si à conuentu primum suppresso, & deinde Religioni restituto, absint ex aliqua rationabili causa, & ad breue tempus, vnus vel plures ex numero sex Religiosorum ibi degentium: gratia restitutionis ob id non est nulla, nec Conuentus remanet suppressus, omni tamen fraude cessante.

XVI. Conuentus tamen remanet subiectus Iurisdictioni Ordinarij, tali absentia durante.

XVII. Iterum verò impleto numero, Conuentus recuperat pristinam exemptionem.

XVIII. Si gratia restitutionis Conuentus suppressi reddatur nulla ex eo, quod in illo ad formam decreti cum effectu non alantur sex Religiosi, & postea contingat eiusmodi numerum impleri, non reuiuiscit gratia restitutionis Conuentus.

XIX. Antequam Episcopus Conuentus possessionem apprehendat, vel Religiosos expellat ex eo, quod gratia restitutionis vt suprà reddatur nulla, debet præcedere declaratoria ipsius Episco-

piſcopi cum cauſæ cognitione.

XX. A qua declaratione licet Religioſis ad S. Apoſtolicam appellare quo ad effectum deuolutiuum tantum, non etiam quo ad ſuſpenſiuum.

XXI. Ætas autem matura ad hunc effectum dicitur completo anno quadrageſimo.

18 *Familia* in paruis Conuentibus, qui penitus extingui ſupprimiue omninò non poſſunt, non debent collocari, niſi Religioſi, ſenes, bonæ vitæ, & ad annum tantum, 1594. Auerſa 4. Iulii 112. 1616. Siracuſa 29. Ian. 18.

19 Eccleſia verò Monaſterio vnita, in qua nulla reperitur Monacorum reſidentia, in ſupradicta ſuppreſſione non comprehenditur, 1654. Oliuetani di Noli 20. Nouemb. 220.

† Conuentus Miſſionum, licet parui, non ſupprimuntur, 1628. 111. 14. *

CONVERSATIO.

Acceſſus, Epiſcopus, Nouitias, Vicarius.

1 Epiſcopus ſtatim expellere debet à Ciuitate Presbyterum, qui ſcribit Monialibus litteras amatorias, 1613. Gubbio 27. Aug. 98

Et Miniſtrum Monaſterii, qui cum aliqua Moniali intimam familiaritatem habet, 1614. Nicaſtro. Apr. 49.

2 Regulares item ſcribentes litteras, & mittentes Nuncios ad Moniales, ſubire debent pœnas arbitrio, licet non comprehendantur in decreto, 1605. Cremona 22. Aug. Greg. XV. conſt. 18. *Inſcrutabili*.

Et ad longinquas partes amandari, 1611. Turino 2. Martii 62.

CONVERSVS.

Ancilla, Clauſura, Dos, Eleemoſyna, Laicus, Numeros, Profeſſio, Regularis, Velum.

1 Conditio appoſita in admiſſione Conuerſorum, quod eiici poſſint, ſi fuerint incorrigibiles aut ſcandaloſi; quo ad veros incorrigibiles, per annum in carceribus probatos, eſt ſuperflua, quo ad alios nulla, 1635. Ciſtercienſi 1. Iunii 191.

2 Conuerſus factus Sacerdos per Breue, 1649. 26. Nouemb. 2.

Contra voluntatem ſui Generalis ſuſpendi debet, 1633. Minimi, 18. Nouem. 393. *v. Laicus* 5.

3 Superiores, qui contra decretum Clementis Octaui ſuper receptione, & inſtitutione Nouitiorum 19. Martii 1603. Sub conſt. 82. *cum ad Regularium*, §. 34. tenoris ſubſeq. *Qui ad Conuerſorum habitum recepti fuerint, ad Clericorum ſtatum tranſire, etiam durante tempore probationis, non poſſint*, dant eiſdem Conuerſis licentiam tranſeundi ad ſtatum clericalem, ſuſpendi debent ab officio ad tempus: tranſeuntes verò reducendi ſunt ad laicalem cum perpetua ſuſpenſione à ſuſceptis ordinibus, 1620. Minimi 14. Feb. 46. 1646. 26. Ian. 1. Præſertim inter Auguſtinianos, vt ex ſequenti decreto.

Cum Sac. Cong. negotiis, & conſultationibus Epiſcop. & Regularium præpoſitæ innotuiſſet, nonnullos Fratres laicos ſeu conuerſos Ordinis Eremitarum S. Aug propriæ conditionis, ſtatus oblitos, vel graduum altiorum appetentes dignitatem, ad ſtatum Clericalem abſque legitima S. S. Apoſtolicæ licentia pertranſiſſe. Alios quidem, poſtquam habitum per laicos, ſeu conuerſos quoſdam alicubi geſtari ſolitum, quem vulgo *Zimarretam* appellant, ante vel poſt eorum acceptationem ſeu receptionem aſſumpſerant dereliquiſſe, & inter Clericos poſtmodum ſe cooptari, vel recipi feciſſe. Alios poſtquam in ſtatu laicorum ſeu conuerſorum, &c. & in actibus laicorum ſe exercuerant; propria item auctoritate, vel de Superiorum ſuorum, nempe Generalium, vel Prouincialium licentia, habitum Clericorum aſſumpſiſſe, & vel in propriis Prouinciis remanentes, vel ad

alienas transeuntes, aut alias remotiores partes peragrantes, ad Ordines etiam sacros cum debitis dimissoriis se promoueri fecisse. Alios denique postquam vt supra inter laicos seu conuersos fuerant recepti, vel professi, & in actibus eorum se exercuerant, ementitis litteris testimonialibus suorum superiorum, & suæ receptionis Clericalem habitum, & Ordines minores ac Sacros suscipere, & in Altaris etiam ministerio ministrare, sacraque Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramenta, ac curam etiam Animarum exercere, vetitos, non esse. Eminentissimi eiusdem Sacræ Congregationis Patres, ne res tam mali exempli vlterius progrediatur, & ipsi tantæ temeritatis impunes non pertranseant, pro eo quantum fieri potest prospicere volentes, audito prius Priore generali, & Procuratore generali eiusdem Ordinis, ac negotio huiusmodi primo in Congregatione particulari desuper deputata, tum in plena Congregatione semel atque iterum diligenter examinato, & mature discusso, communicato etiam consilio cum Sanctissimo D. N. Vrbano Papa Octauo, atque ex peculiari Sanctitati suæ facultate, in has, quæ sequuntur, resolutiones, deueniendum esse censuerunt.

I. Omnes & singulos, quos eorum Prouincialibus, seu Vicarijs generalibus respectiuè, vna cum duobus saltem Patribus Diffinitorij constiterit, fuisse pro Clericis in ipsa Religione acceptatos licet ante, vel post eorum acceptationem, habitum vt suprà à laicis gestari solitum, *Zimarretam*, nuncupatum detulerint, dummodo in actibus laicorum, seu conuersorum se non exercuerint, mandant ex hac causa non molestari; ijsque, vt in prædicto habitu, & statu Clericali, liberè, & licitè remanere possint, indulgeant, & quatenus ex hac eadem causa reperiantur ab exercitio suorum Ordinum plenariè redintegrent. Vsque in posterum Clerici à laicis, tam ante, quàm post eorum acceptationem, & professionem, etiam per habitum distingui possint, districtè mandant, & præcipiunt, ne vllus iam receptus, aut acceptatus, vel de proximo, aut post hac acceptandus, siue recipiendus inter Clericos, habitum præfatum, *Zimarretam* nuncupatum, per seipsum assumere, aut à Generali, Prouinciali, vel alio Superiore quocumque nomine censeatur, etiam in Generali, vel Prouinciali Capitulo, assumendi, vel deferendi licentiam, seu facultatem obtinere, vel concedere præsumat. Qui secus fecerit, à statu Clericali dilectus, ad habitum, & statum laicorum & conuersorum reducatur. Et Superiores, qui prædictam *Zimarretam* quomodolibet dederint, aut deferri permiserint, vel deferendi licentiam concesserint; perpetuam officiorum, quæ tunc obtinebunt vocisque actiuæ, & passiuæ priuationem, ipso facto, & absque alia declaratione incurrant.

II. Quos inter laicos, seu conuersos iam receptos, aut professos, vt ad habitum, & statum Clericalem transire, & ad Ordines promoueri possent, falsis litteris testimonialibus eorum receptionis, vel professionis, seu licentijs suorum Superiorum, ad huiusmodi transitum faciendum, vel promotionem obtinendam, vsos fuisse, eisdem Prouincialibus, seu Vicarijs generalibus respectiuè, vna cum duobus saltem Patribus Diffinitorij constiterit; eos à statu Clericali deiici, ad statum, & exercitia laicorum, seu conuersorum reduci atque ab exercitio Ordinum, quos temere assumpserunt, absque spe vlterioris promotionis, vel rehabilitationis, perpetuo suspendi debere mandant, & præcipiunt.

III. De his, qui cum vera, & legitima suorum Superiorum licentia transitum huiusmodi fecisse, vel cum eorum Superiorum legitimis litteris testimonialibus ad ordines se fuisse promptos deduxerint, S. Congregatio in casibus particularibus, pensatis cuiusque rationibus,

nibus, & circumstantijs, prouidebit.

Ac postremo Generali, Prouincialibus, Vicarij generalibus, & alijs quibuscunque Superioribus præsentibus, & qui pro tempore fuerit Ordinis huiusmodi, quibuscunque nomine censeantur, prohibet, atque interdicit, ne cuipiam laico, seu conuerso, inter laicos etiam acceptato, seu recepto, vel acceptando, seu recipiendo, etiamsi in statu laicali professionem nondum emiserit, ab habitum clericalem, post hac transire, tonsuram clericalem suscipere, aut ad Ordines promoueri facere permittant. Si secus factum fuerit, Superiores, qui de præmissis aliquid concesserint, vel permiserint, officiorum, quæ tunc obtinebunt, vocisque actiuæ, & passiuæ priuationem ipso facto & absque alia declaratione, arbitrio eiusdem S.C. duraturam, incurrant: sicque transeuntes, tonsuram suscipientes, vel se promoueri facientes, ab exercitio suorum ordinum perpetuo suspensi remaneant, à statu Clericali deijciantur, & ad habitum ac statum laicorum seu conuersorum reducantur. Constitutionibus eiusdem Ordinis, etiam Apostolica auctoritate confirmatis, priuilegiorum communicationibus, aut alijs Apostolicis concessionibus, & indultis, cæterisque contrarijs quibuscumque non obstantibus. *Romæ* 23.*Ian.*1643.

Formam rehabilitationis, de qua supra in §.3. habes in meo compendio Regularium v. Agostiniani n.12.

4 Prima Regula S. Claræ, non admittit conuersas, 1596. Vlixbonen. 6. Martij 282. 1609. Lecce 15. Maij 31.

5 Vbi conuersæ sunt in magno numero, ferè ad medietatem Choralium, prohibentur aliæ vestiri sine licentia S. C. etiam intra num. 1603. Camerino 18. Martij 21. 1648. Mantoua 11. Martij 9.

6 Non conceditur licentia recipiendi conuersas in monasterijs illas recipere non solitis, 1604. Ferrara 9. Martii 21. &c.

Nisi ex iusta causa, puta quod Moniales nobiles, vilibus non assuetæ, inde contrahant infirmitates, 1627. Fano 30. April. 184.

7 Conuersa acceptata ante prohibitione vestiri debet etiam postea, 1603. Parma 7. Ian. 1.

8 Conuersa recepta cum licentia S. C. in Monasterio, quod mittit ad quæstuandum, ipsa propterea nunquam potest exire, 1650. 15 Iulii 38.

Sed hæc probibitio non semper apponitur, quod fuerit experta difficilis, 1655. *Bologna* 9. *Iulij* 202.

9 Singulæ conuersæ assignandę sunt pro singulis Monialibus Officialibus; ac de anno in annum, & de officio in officium mutari, 1601. Padoua 3 Iulii 74.

Cum causa pro quiuis quibusque Monialibus datur vna conuersa, regulariter pro quibusque decenis 1601. Lucca 17. Sept. 93. 1602. Viterbo 4. Iulii 33.

Vel pro octenis, 1618. Pisa 13. Iulii 242. 1622. Genoua 18. Martii 64.

Vel pro septenis, 1647. 5. Iulii 78.

10 *Ad Clausuram* tenentur conuersæ sicut moniales, 1601. Volterra 14 Nou. 104. 1617. Bologna 15. Septem. 240. 1620. 28. Apr. 118.

11 *Ad probandum* Institutum in habitu sæculari conuersæ quoque recipi possunt de licentia S. C. 1603. Mantoua 20. Ianuar. 5. 1646. Cremona 2. Martii 6. &c.

12 *Velari* non debent conuersæ, licet idoneæ, ne via aperiatur ambitioni: nisi rarò, cum dispensatione S.C. 1602. Cremona 3. Dec. 84. 1603. Arezzo 10. Iun. 44.

Et nouo probationis anno, 1634. Arezzo 15. Sept. 373. 1651. Montefeltro 26. Iunii 24.

13 *Dos* conuersarum minor quam Choralium, sæpius pro medietate, aliquando nulla, licet supra numerum, 1574. Modena 24. Maii 248. 1600. Ferrara 21. Nou. 4. 1602. Rieti 17. Apr. 22. 1622. Genoua 18. Martii 64.

Respectu laborum, 1603. Senegaglia 1. Octob. 63.

Licet aliquando soluerit etiam dotem duplicatam, 1645. 30. Ian. 36. &c.

Et triplicatam, 1645. 24. Martii 16.

14 *Supranumerariæ* potius recipiendæ, quam alicui Moniali Conuersa, vel Ancilla particularis concedatur, 1603. Napoli 4. Maij 15. 1647. 21. Iulij 79.

15 Abbatissa, quæ recipit supranumerarias sine licentia Sacræ Cong. suspenditur ab officio, Monasterium verò à recipiendis conuersis, etiam numerarijs, 1602. Viterbo 26. Mar. 20. 27. Apr. 22. Arezzo 18. Iunij 38.

16 Duæ sorores conuersæ in eodem Monasterio prohibentur sine licentia S. C. 1649. Pauia 29. Ian. 22. &c. 1650. Parma 4. Feb. 14.

17 *Pro seruitio* necessario furni possunt recipi conuersæ, 1600. Camerino 5. Decemb. 11.

18 Conuersa malè affecta meretur exemptionem, maximè si diu seruiuit, & eius consanguinei volunt propterea donare aliquid Monasterio, 1602. Paler. 31. Maij 30. 20. Aug. 56.

19 *Professionem*, expleto anno, debent emittere conuersæ, vel exire ad præscriptum Bullæ Pij V. 1602. Viterbo 8. Maij 26. 1603. Napoli 15. Apr. 27.

Et ad hoc debet eis terminus præfigi, 1603. Theano 27. Octob. 82. 28. Nouemb. 95.

Non obstante qualibet contraria consuetudine, 1612. Viterbo 4. Dec. 152. §. 2. 1618. Assisi 27. Iulij 159.

20 Consuetudo Monasterij seruari debet quod Sorores conuersæ ad vsum veli nigri, vocisque actiuæ, & passiuæ, stallum in Choro, & alia huiusmodi, non admittantur: & non in claustro, sed in cœmeterio, ad id, de more deputato, sepeliantur, 1645. Rhemen. 16. Nou. 4 1647. 13. Aug. 52.

CONVERTITÆ.

Coniux 6. Numerus, Professio, Vidua, Virgo.

1 PRohibitio vestiendi pro illis Monasterijs, quæ mittunt ad quæstuandum professas, siue Moniales, siue conuersas, non comprehendit Monasteria Conuertitarum, 1610. Reggio 23. Iulij 1615. Bologna 14. April. 44.

2 *Si redditus* non sunt sufficientes, non potest iniungi clausura, nec professio, nec vota, sed tantum inchoari secessus ad modum loci pij, 1601. Rauenna 19. Iunij 70.

3 *Virgines* recipi non debent in Monasterijs Conuertitarum, nec è conuerso, 1602. Mazara 23. April. 24. Valentia 17. Decemb. 89. 1603. Toledo 17. Maii 42. 1614. Catanzaro 12. Sept. 16. 1618. Imola 9. Octob. 341.

† Licet essent illegitimæ, 1656. Ancona 10. Martii 124.

Non solum quia corruptæ, cum incorruptis non conueniunt; sed etiam quia præripitur locus iis, quæ relinquerent peccatum: & ita tam pius opus impeditur, 1626. Catanzaro 4. Maii.

Nisi in casu, quo non possent alibi Monacari propter aliquem respectum, si adsit consuetudo, vel saltem exemplum, 1618. Palermo 19. Ian. 18. 1629. Ferrara 6. Apr. 120.

4 *Nec educationis* titulo, nisi cum litteris Sacræ Congregationis, quæ derogent expressè prohibitioni, 1647. Reggio di Calabria 2. Aug. 72. 1650. 9. Apr. 3.

5 *Adultera* inter Conuertitas de consensu Mariti continentiam promittentis vel Religionem intrantis, 1603. Ancona 10. Iunii 43. 19. Iunii 65. 1. Sept. 69. 1642. Vrbino 13. Iunii 202. Todi 7. Septemb. 313. 1643. Bologna 18. Apr. 195.

Nisi deprehensa fuisset in adulterio de recenti, 1602. Perugia 19. Nou. 77.

Vel nisi esset grauida, 1604. Lecce 6. Sept. 40. 6.

6 *Numeros* præfigi non solet in Monasterijs Conuertitarum, 1603. Modena 8. April. 21.

Non enim comprehenduntur decr. Concil. cum expressè excipiantur sess. 26. cap. 18.

7 *Professio* potest à Conuertitis emitti, licet legere non nouerint, 1602. Genoua 19. Martij 17.

Modo tamen assistant Choro sicut aliæ: & pro officio submissa voce recitent alias orationes ab Ordinario præscribendas, 1650. Vicenza 26. Aug. 59.

8 Sacra Congregatio concedere solet licentiam in casibus particularibus, vt conuertitæ suscipiant habitum; & emittant professionem eodem die, vel ante annum probationis expletum, 1603. Modena 8. Ap. 21. 1627. Ferrara 2. Iulij 315.

Vt eas subtrahat à periculo redeundi ad vomitum, 1645. 17. Febr. 44. &c.

Quæ licentia registrari debet in libro, 1642. Vicenza 30. Maij 189.

Non tamen coguntur profiteri, vel exire, nisi post annum, 1603. Fiorenza 1. Sept. 67.

9 Mulieres, quæ alias fuerunt inter Conuertitas, non admittuntur ad professionem sine nouitiatu, 1637. Rimini 24. Apr.

10 Conuertitæ professionem emittunt ante sexdecim annos, 1604. Venetia 1. Iun. 43. *Rationem habes supra numero 6.*

11 *Non consecratur*, neque velum recipiunt Virginitatis, 1618. Fiorenza 27. Dec. 406.

12 *Regimen.* Reprobatur abusus transferendi Moniales Virgines, pro gubernio Conuertitarum, sed potius Mulieres sæculares introduci debent, 1595. Vrbino 14. Ian. 58. 1622. Vagliadolid. 11. Ian. 14. 1625. Vrbino 18. Mar. 62.

Vel transferri Moniales idoneæ ex alijs Monasterijs Conuertitarum, 1595. Messina 21. Aug. 100. 1602. Gubbio 23. Iul. 46.

Vel datur licentia confirmandi eamdem Abbatissam pro secundo triennio, 1617. Palermo 21. Febr. 43. 18. Apr. 96.

CONVIVIA.

Beneficium, Ordo, Sepultura.

1 Fieri non debent ab his, qui de nouo recipiunt ordines vel beneficia, nec quicquam horum loco solui 1604. Policastro 3. Febr. 16. Venosa 17. 1613. Policastro 30 Iulij 67.

† Si tamen quod soluitur conuertatur in vsum Sacristiæ, Paulus V. talem consuetudinem benigne permisit, 6. Iulij 1612. ex sententia C.C. sicut permiserat etiam Greg. XIII. 15. Nou. 1584.*

2 Fieri solita per Confratres in suis festis, conuiuenter tolerari possunt; modo non feria sexta Parasceues, nec cum redditibus loci pij, nec intra aut propriè Ecclesiam 1614. Anagni 12. Septembris 84.

Vel saltem si secundum consuetudinem fiant ante Ecclesiam, tempore conuictus omnino claudantur eiusdem Ecclesiæ ianuæ, 1606. Veroli 10. Ian. 3.

COPIA.

Acta 1. Cancellaria, Exemplum, Processus, Scriptura.

CORONA.

Consecratio, Oratio.

Coronam siue Rosarium recitare obligatus, potest facere interruptionem inter quamlibet decenam: nam singulæ decenæ reputantur tamquam vna hora Canonica. Immo satisfaceret obligationi, etiam facta interruptione in ipsimet decenis. *Bonac. de legib. disp. 4. quæst. 2. p. 6. n. 28.*

CORPORE VITIATVS.

Qvando illa vitia non inducunt deformitatem notabilem, vel scandalum in exercendis ordinibus, potest promoueri: quare Claudus qui sine baculo accedere, ac ministrare potest ad Altare, non est irregularis. *Syluest. v. Corpore vitiatus nu. 5. Nau. cap. 27. n. 199. Rodriq. p. 1. c. 159. n. 1.*

CORRECTIO.

1 *Corrigere* oportet discretè, & cum moderamine: nam aliàs qui nimis emungit, elicit sanguinem *a. fin 4. dist.* Vnde versus.

Qui nimis emungit, solet extorquere cruorem.

Et violenta facit correctio deteriorem.

Sed moderata satis correctio gignit amorem, glos. c. Nisi cum pridem 10. Ver. elicit. De renunc.

2 Prælati ex omissione correctionis erga subditos facile, ac sæpius peccare possunt mortaliter: Ceteri difficilius, & raro. *Diana 4. tr. 4. res. 228.*

CRATES.

Clausura, Collocutorium, Ecclesia.

1 *Tolerari* potest vna Cratis in Ecclesia, modo ab extra claudatur lignea fenestra, cuius clauem teneat Confessarius, aperienda solum occasione concionis, vel alterius nenessitatis non absimilis, 1593. Napoli 21. Aprilis 146.

Modo non deseruiat pro collocutorio 1601. Auersa 9. Ian. 1, 1650. 15. Iulij 67.

2 Crates in Ecclesia ad concionem audiendam fiant ita prææltæ, vt deseruire non possint ad colloquium, & duplices cum duabus quarum alteram teneat Abbatissa, alteram superior, nec aperiantur ad aliud, 1601. Bologna 12. Iulij 76. 1603. 28. Iunii 3.

3 Crates debent esse duplices, adeoque distantes, ac foraminibus angustis, vt ab exteris nequeant manus tangi, neque solis digitis, 1604. Perugia 4. Maii 34. 1629. Lecce 15. Iunii 195. 1647. 11. Oct. 31.

4 Crates superfluæ, & quæ sunt in ingressu cellæ confessari claudantur; & quæ in diuersis locis, reducantur in vnum, 1601. Bologna 3. Iulii 74. 12. Iulii 76. 1635. Lecce 11. Maii 165. §. 4.

CREDITOR.

Appellatio, Calculus, Debitor, Electio, Fructus, Heres, Mercator, Pactum.

1 *Per taciturnitatem* non videtur alienationi rei sibi obligatæ consentire, quin possit pignus prosequi *l. Sicut 8. §. Non videtur, ff. v. quib. mod. pign. vel hypoth. solu.*

Nam qui tacet, & patitur, consentire non videtur in his, quæ præiudicium afferunt, & incommodum, *l. Filius familias 8. §. Inuitus, ff. v. de Procur.*

Fallit tamen fauore piæ causæ. Verbi gratia si quis donauit pio loco fundum obligatum creditori præsenti, & tacenti, censetur pignus remissum. *Textus est loquens in libertate in l. 1. C. de remiss. Pignor. quem ibi Bald. extendit ad omnem piam causam, & sequuntur allegati pen Tiraq. priu. 131. Vide l. Creditor ff nu. de reg. iur.*

3 Creditor potest non solum totum pignus retinere, sed etiam illud vendere, quousque debitor aliquid sibi debet, licet solum quadrantem. *l. Quam diu. 8. C. de distract. pign.* Et etiam illud pignus alteri pignorare; si debitor non soluat ad statutam diem *l. 2. C. si pignori detur. Nau. cap. 17. num. 205. Oinot. de rer. diuis. §. Gallinarum.*

Intelligitur tamen, quando Pignus est res indiuisibilis. *Rota apud Ceac. dec. 69. n. 7.*

3 Creditor non cogitur recipere particularem solutionem debiti liquidi: quia particularis solutio multa secum affert incommoda, *l. Tutor 41 §. Lucios, ff. v. de vsur. l. Plane 3 ff. v. Fam. ercisc. Dixi oblig. 28.*

4 Creditor agere potest contra quemlibet ex Debitoribus, prout sunt obligati, vel pro rata, vel insolidum, non obstante pacto, quod Debitores vel hæredes inierunt inter se, vt vnus eorum omnia debita soluat: Actiones enim personales dicuntur comitari Reum sicut

lepra leprosorum *l.Debitorem cum l.seq.C. de Pactis*, *l. penult. C. de Oblig. & action. Dinot.de act.§.Omnium,n.12.& 13.*

4 Et conuentio inter alios acta alijs non obsistit. *l. Si vnus ante omnia*, *ff. v. de pactis.*

Et Creditor inuitus non potest cogi mutare debitorem, licet magis idoneus offeratur, *l.Si mandato meo*, *in fine princip.ff.v.Mand.*

5 Qui sibi deberi aliquid putat, non propria auctoritate vi quadam, sed legitimis actionibus id prosequi, & petere debet: alias iure, si quod competit, priuatus, *l.Extat.13.ff.v. Quod metus Nus.l. Si quis in tantam 7.C. Vnde*, *vt Oinot. de oblig.in princip.n.24.*

Nisi pactum intercessisse *de quo in tit. de action.n.13.*

6 Creditor ex actione personali non agit contra Tertium. *Rota apud Farin.p. 1.tom.1.dec.205.n.3.*

7 Creditor regulariter tenetur prius excutere specialem hypothecam; *vt latius dixi in tit.de action.n.119.*

8 Creditor admittitur ad licitandum in pignore iudiciali, alio emptore non existente, vel existente quidem, sed non dignum pretium offerente. *Rota apud Coer.dec.109.n. 12.* Secus est in pignore conuentionali. *l.2.C.*

CREDO. Fides 7.

CRVCIATA.

Vide quæ dixi in Can. lib. 6. tit. 39. De sent.excom.num.208.§.3.

CRVX.

Adoratio. *Archiepiscopus, Processio, Sepultura.*

1 Pontius Pilatus, cum in gratiam Iudæorum, in dicta quidem causa. Saluatorem nostrum ignominioso Crucis patibulo iussisset affigi; vt non id nisi grauissimo necessitatis vrgente telo factum ostenderet, quatuor dictionibus, Hebraicè, Grecè, & Latine causam damnationis eius inscribi, quam breuissimè expressam solummodo latine volumus.

Iesus Nazarenus Rex Iudæorum.

2 Mahometani Crucem abominantur, & Christianos illam adorantes appellant Idololatras. *Cedrenus in Heraclio.* Vide supra verbo. *Adoratio.*

CVLPA.

Commodatum, Incendium Peccatum, Permissio, Ratio.

1 Est *voluntaria* inordinatio actus *S.Thom.1.quæst.48.1.ad 5.& 6.*

Vel deuiato à bono *Bart. in l.Quod Nerua*, *32.ff.v.Depositi.*

Et diuiditur in dolum, & culpam simplicem.

Dolus est machinatio ad decipiendum aliquem adhibita, si verbis, fallacia, si factis, fraus dicitur, *l. 1. ff. v. de dolo.*

Culpa simplex diuiditur in latam, leuem, & leuissimam.

Lata est non euitare, quod omnes communiter euitant: vt est eius, qui extra domum, vel in scamno, librum sibi commodatum reliquit.

Leuis quam regulariter omnes eius professionis euitant, qui librum commodatum reliquit in cubiculo, aperto ostio.

Leuissima, quam soli homines diligentissimi vitare solent: qualis est eius qui librum reliquit in cubiculo, quod claue quidem obserauit, sed manu non tentauit, an bene obseratum esset.

Casus verò fortuitus est inopinatus rei euentus, qui præuideri non potest, neque per diligentissimum: de quo nemo tenetur regulariter; nisi mora, culpa, vel pactum præcedat. *Nau. c. 17. nu. 178.& seqq. Oinot. de suspect. tutor. §. Suspectus autem remotus, a.*

2 Culpa duplex. Vna iuridica, quæ est omissio diligentiæ, quam, quis adhibere

hibere tenetur: altera Theologica siue moralis, quæ est peccatum mortale, seu venlale. Non conuenit autem inter Doctores, an vtraque harum culparum requiratur ad inducendam obligationem restituendi. Quidam dicunt sufficere culpam iuridicam absque peccato, & culpa theologica. *Bonac. de contr. disp.* 3. *q.*1 *pun.*6.*num.* 20. Et hoc in foro externo proculdubio procedit.

Quidam è contra requiri etiam culpam Theologicam, & neminem in foro conscientiæ teneri ad restitutionem absque peccato mortali. *DD. refert. Bonac. l. cit. Quibus adde Cyrill. de 7. præcepto num.*20.*& alios quos refert, & sequitur Diana* 3. *tract.* 6. *resol.* 49. *&* 4 *tract.* 3. *resol.* 30.

Saltem in contractibus, & secluso pacto. *Eman. Sà, v. culpa n.*2.

3 De qua culpa quis teneatur in commodato, & alijs contractibus, *dixi lib.* 3. *Ciuilium, tit.* 15. *Quib. mod. re contr. oblig. n.*21.*vers. Ad pleniorem.*

4 Depositarius tenetur solum de dolo, & lata culpa, si gratis: si cum pretio etiam de leui. *Bonac. tract.*2.*de contr. disp.* 3. *q.*1.*pun.*6.*n.*10. *Azor.* 3. *lib.* 7.*de deposito c.*7.*Nau. c.*17.*n.*185.

5 Quando Depositarius, vel Commodatarius dubius est, an res sit amissa sua culpa non tenetur ad restitutionem: quia cum delictum non præsumatur, est in possessione suæ innocentiæ. *Sancius disp.*49. *nu.* 11. *Sanch. de matrim. tr.* 1 *lib.*2. *disp.*41.18. *Diana* 4.*tr.*3.*resol.*30.

CVRA ANIMARVM.

Baptismus, Benedictio, Beneficium, Capitulum, Casus, Coadiutor, Distributiones, Parochus, Regularis.

1 PRo *exercenda* cura Animarum debent assignari personæ certæ, 1601. Aliffe 20. Febr. 86. n. 4.

Et vbi exercetur per turnum, non debet fieri per hebdomadas; sed per trimestria: vt melius sciatur, qui debeat vocari; & si committatur error, contra quem in particulari procedi, 1592. Treuico 25. Ian. 19.

Quo casu, qui non sunt apti, grauari debent aliqua honesta contributione, 1623. Lesina 25 Septembris 100.

† Sacra vero C. C. censuit, si cura Animarum incumbat Capitulo Cathedralis, atque à Canonicis per turnum exerceatur, non posse huiusmodi Canonicatus suscipere, nisi qui vigesimum quintum ætatis annum attigerit, eosque teneri iusto impedimento cessante, infra annum ad Sacerdotium promoueri, & Congregationibus Casuum Conscientiæ adinstar aliorum curam Animarum habentium interesse 26. Iun. 1621.

Non tamen examinantur ad curam, cum admittuntur ad Canonicatus, sed cum datur eis facultas audiendi confessiones. Ex eadem. *.

2 Curatus Cathedralis, nisi eligatur à Capitulo intra octo dies, deputari debet ab Episcopo, 1603. Assisi 14. Nou. 132. infra n. 15.

3 Licet Animarum cura sit communis totius Capituli; ad Archipresbyterum tamen, vti caput Ecclesiæ, & curatorum, spectat publicare Monitoria; ac festa, legere Matriculam, monere Populum, & docere doctrinam Christianam; & per consequens ad ipsum solum spectant emolumenta, quæ proueniunt ex supradictis, nisi vsus habeat, quod diuidantur, 1593. Treuico 6. Dec. 319. 1597. 19. Maij 39.

4 *Oeconomus*, siue substitutus deputari debet ad satisfactionem, & contentamentum Rectoris maximè si deputatur propter eius infirmitatem, vel aliud iustum impedimentum, 1646. Biano 6. Febr. 2. & 3. Città della Pieue, 31. Aug. 2.

5 Sed non ideo Principalis ipse censetur exoneratus ab onere residentiæ, & etiam administrandi per seipsum Sacramenta, licet habeat plures substitutos, 1614. Otranto 28. Febr. 11. Tropea 5. Decemb 119.

6 Cu-

6 Cura Ecclesiarum vnitarum, si sunt pingues, debet exerceri per Vicarium perpetuum; si tenues per amouibilem, 1601. Lucca 29. Maij 145.

7 Curatus Curæ numerosæ, & pinguis, adstrictus ad tenendum Coadiutorem, debet ipse illi soluere mercedem non ad id Parochianos cogere, 1588. Senegaglia 9. Augusti 151.

Sicut fit in Cathedrali Spoletana, 1589. 10. Octob. 313.

8 Cura Parochiæ tenuis, dum Rector est inhabilis, commendatur alicui rectori vicino cum solis emolumentis incertis, 1604. Nullius Mercatello 27. Octobris 123.

9 Oeconomus siue substitutus, postquam sibi assignata fuerit merces competens, prætendere non potest etiam incerta, 1647. 2. Augusti 19.

10 Curatus non excusatur à residentia ex eo, quod fructus sint tenues, & quod Antecessores non resederint, 1613. Montepulciano 24. Septembris 80.

Nec quod sit Cancellarius, vel Fiscalis Episcopi 1619. Nicastro 19. Aprilis 60.

Vel Subcollector, 1645. Napoli 9. Sept. 8.

11 *Regulares* etiam possunt Animarum curam exercere, quando sunt grati Populo, & expetiti à Domino loci, 1602. Aiqui 5. Nou. 124.

† Maxime in Indijs, vbi ob defectum Presbyterorum sæcularium fuit eis hoc indultum à B. Pio V. const. 34. *Exponi Nobis*. Reg. 7.*

Præsertim annexam eorum Conuentui: & in defectum Professorum etiam Nouitij, 1591. Pampalona 26. Nou. 394. 1592. Nocera 25. Febr. 7. 1595. Arezzo 21. Iun. 41. 1620. Cisterc. 22. Sept. 263. *v. Conuentus* 12. *&* 15.

12 *Nominatio* Curati in Ecclesijs subiectis Regularibus spectat ad eorum Superiores, & ad Episcopum sola approbatio, 1586. Modena 4. Febr. 98.

Et si præsentent Monachum idoneum, debet illum admittere: modo si degere debeat extra claustra, secum habeat socium eiusdem Ordinis 1620. Cisterciensi 22. Septemb. 263. 1621. Decembris 292. *Supra n.* 11.

13 Quando pro Parochijs vacantib. non inueniuntur Presbyteri sæculares idonei, possunt ibi poni Regulares, non in titulum, siue Vicariam sed ad nutum amouibiles 1581. Ferentino 8. Aug. 105. 1583. Tortona 26. Apr. 99.

Maximè ex ijs, qui reformationem recipere nolunt, 1629. Cameracen. S. Benedetto 9 Nouembris 331.

Vel tamquam Oeconomi 1645. 17. Martij 2. 1647. 15. Febr. 9. 27. Martij 1.

† Religiosum, qui præficitur Ecclesiæ Parochiali sæculari, non minus quam eum qui præficitur Episcopali, licet non liberetur à votis substantialibus Religionis, habet tamen pecul. & bonarum temporalium administrationem, seu dispensationem propter vitæ proprię sustentationem, & alios vsus qui necessitate quadam humana, vel decentia, & honestate, illi statui conueniunt.

Item esse absolutum ab obseruantijs Regularibus, ijs saltem, quæ exercitio officij Parochialis impedimentum, aut incommodum afferunt, dixerunt Canonistæ in c. Quod Dei timorem, & Hostien. non solum ibi, sed etiam in Summa titulo de *statur. Monachor. Rodr. t.* 19. 34. *art. 6. Suar. t. 4. de Relig. tr. 8. lib. 3. c.* 17. *Azor. t. 1. lib. 12. c.* 19. 9. 15. *Laym. lib 4. tr. 5. c. 7. num.* 12. *&* 17. qui etiam, vti, & Sanchez alios citant. Redduntque eius rei rationem: quia ratio ipsa naturalis dictat non debere maius bonum, quod consistit in regimine, & cura Animarũ impediri per minus bonum obseruantiarum Regularium. *Et ita habetur in cap. Nemo* 169. *& c. De Monachis ead.* Et etiam ratio naturalis dictat, eos habere debere dispensationem, & administrationum bonorum temporalium, quæ necessaria sunt ad suam sustentationem, nec non ad decentiam, honestatem sui statu, *de qua re præter citatos Nauar. de Relig. n.* 10. 11. *& de reddit. Eccl.* 9. 1 *monit.* 33. *& lib.*

3.*conc.*70. *De statu Regul. Molina de Iustitia, & iure* 9. 276. §. *Vt vm. autem Lessius lib.*2 *c* 41.*dub.* 11. Et Hostien. dicit, ideo in hoc æquiparari Religiosum factum Parochum, Religioso facto Episcopo; quia hoc conceditur, non propter dignitatem, sed propter vtilitatem Animarum, quam regimini, & curæ præfecti sunt: cui curæ annexum est prædicationis officium. Huic autem officio illud deberi cum multis alijs priuilegijs, docent Hostien. & alij Canonistæ in *cit. c. Quod Dei timorem. De statu Monachor. Io. Andr. Card. Ancbar. Butr. Abbar, & alij.*

Immo tales non obligari votis illis, quæ præter tria substantialia in aliquibus Religionibus emittuntur, vt est in Religione Minimorum votum seruandæ vitæ Quadragesimalis, dixit Sanchez vbi supra n. 15. quia hæc vota non sunt substantialia Religionis in communi; sed emittuntur tamquam accessoria professioni in illa Religione, & vitæ in illa communitate. Vnde cum quis ab illa communitate, & Religione separatur, illis non tenetur. Propter quam rationem Religiosorum eiectum ab illis votis non minus, quam ab obseruantiis Regularibus absolutum esse dixit eodem lib. c. 9. n. 52. alijs Auctoribus citatis. Et saltem cum horum votorum obseruatio officio Episcopali incommodum, aut impedimentum affert, eorum obligationem cessare dixit Suarez, lib. 3. c. 17. nu. 8. Idem dicturus de officio Parochiali, quod in his æquiparat Episcopali loco prius allegato. *Votum P. Hilarionis Cistercien.*

Episcopus Curien. supplicauit S. Congregationi de p. s. pro declaratione infrascriptorum dubiorum: quæ Congregatio de ordine S. D. N. discutienda remisit ad hanc S. C. C. cum agatur de eiusdem decretorum interpretatione.

I. Dubitat Episcopus, an Ecclesia Parochialis vnita Monasterio S. Mariæ de Monte Ord. S. Benedicti, cuius cura geritur à Monacho dicti Ordinis, visitari possit ab Episcopo.

Et quia habet Ecclesiam filialem; in qua non asseruatur Baptismalis fons, nec Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, sed retinetur in Ecclesia Monasterij, dubitatur, an possit in dicta Ecclesia quamuis exempta visitare in concernentibus baptismum, & sacrã Eucharistiam.

Die 5. Ap. 1631. Sac. Cong. Eminentissimorum PP. Concilij Tridentini Interpretum respondit, Episcopum posse visitare, non solum Ecclesiam Parochialem ipsam, sed etiam Baptisterium, & tabernaculum, vbi asseruatur Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum in Ecclesia exempta existentia.

II. An dictus Monachus cogi possit ire ad processiones. Resp. Posse.

III. An teneatur habitare in domo Parochiali, & non in Monasterio distante à cura.

Resp. teneri, & cogi posse, vt apud Ecclesiam Parochialem resideat.

IV. An cogi possit interesse Capitulis annalibus Curatorum.

Resp. itidem teneri, & cogi posse.

V. An ordinarius possit punire Curatos, & Sacerdotes sæculares deputatos ad Curam in Ecclesijs Parochialibus subiectis commendatario Ordini Teutonici.

Resp. posse.

VI. An visitare possit Capitulum Ecclesiæ Cathedralis, non obstante allegata consuetudine contraria.

Resp. posse ad præscriptum c. 4. sess. 6. & c. 6. sess. 25. de Reform.

VII. An punitio Canonicorum etiam absentium ratione residentiæ in Ecclesiis Parochialibus spectat ad Capitulum, seu potius ad Ordinarium.

Resp. casum magis distinctè esse explicandum, & postea deliberandum. R. Card. Vbaldinus. Franciscus Paulutius. S. C. C. Secretarius.

Sacra C. C. 23. Nouembris 1630 benignè impertita est facultatem Episcopo Augustano Prouinciæ Tarantasien. veris existentibus narratis, deputandi, durante peste ad exercitium curæ Animarum

rum in dicta Parochia D.Fr. Andream, vsquequò reperiatur idoneus Sacerdos sæcularis, cui ad præscriptum Sacri Concilij Tridentini dicta Parochialis legitimè conferatur. *

14 Pro Animabus extra opidum existentibus constitui debet noua Parochialis, vel addi sæcularis coadiutor, qui de nocte potissimum extra degat; non commendari Minoribus de Obseruantia, 1581. Vigeuano 8. Nou. 142. 1600. Mondoui 17. Ian. 7.

15 *Priuatio*. Ordinarius non debet propria auctoritate auferre Conuentui curam Animarum, etiam propter graues defectus in illa commissos à Religiosis ipsam exercentibus, 1631. Barnabiti 30. Maij. *v. Conuentus 8.*

† Sacri C.C. die 19. Sept. 1627. in vna Camerinen. respondit, Monachum exercentem curam Animarum in Ecclesia vnita Monasterio, remoueri debere arbitrio Episcopi, absque eo quod teneatur deducere causas remotiores, multo minus eas iustificare.

Fagnan. cap. cum ad Monasterium. De statu Monachor. nu. 39. refert aliam declarationem ex Rota apud Coccin. sub die 21. Iun. 1642. tenoris subseq.

An Vicarij amouibiles deputati ad nutum Capituli pro exercitio curæ præuia approbatione Episcopi, possint ab ipso Episcopo sine causa amoueri.

S.C. censuit, Vicarius prædictos posse à Capitulo amoueri ad nutum Capituli: ab Ordinario verò non nisi ex causa legitima, & probata, propter quam etiam si perpetui essent, amoueri possunt. *

16 *Transfertur*, in Ecclesiam commodiorem cura paucarum Animarum, solita exerceri in Ecclesijs Monialium, etiam inuito Parocho, cum consensu tamen aliorum interesse habentium, 1627. Recanati 23. Apr. 134.

Multo magis si accedat consensus Parochi, & Patronorum, & translatio fiat in aliam Ecclesiam æque commodam. *Sac. Episcoporum Congreg. in vna Firmana, 1655. fol. 54.*

CVRATOR. *Hæres.*

1 AD litem non potest dari, nisi ab eo Iudice, sub quo est lis præsenti; non autem ad litem futuram. Vnde si Clericus Minor litiget, vt Actor coram Iudice sæculari, curatorem accipit ab eo. *Rota in antiq. Diana dec. 8.*

Alias Clerico minori, seu mente capto per Iudicem Ecclesiasticum datur Curator. *Diana 1. tr. 3. resol. 94.*

2 Quomodo detur curator hæreditati iacenti, dixi lib. 1. Ciuilium, tit. 24. num. 1.

CVSTODES.

1 SEu *Præfecti* circa merces importandas, & exportiandas in confinibus Regnorum seu Ciuitatum, vetitas exportari, seu importari permittentes, peccant mortaliter, & sunt periuri: non tamen tenentur restituere pœnas, quas soluissent transgressores; quia pœna in foro concientiæ non debetur ante condemnationem. *Arg. c. 64. Non debet 11. q. 3. Nau. c. 25. num. 34. Bonac. de rest. disp. 1. q. 2. pun. 11. num. 10. & de præcept. disp. 10. q. 3. pun. 1. nu. 8. tom. 2.* licet aliqui contrarium sentiant. *Clau. Reg. lib. 16. tr. 2. c. 15. & lib. 12. c. 14. nu 18.*

2 Custodes vinearum, qui sese abscondunt.

3 Viatores illuc ingredientes, semel deprehensi, abstineant in futurum, excusantur à peccato: secus si id faciant, vt libentius ingrediantur, quo deinde compellantur ad pœnæ solutionem. *Bonac. de legib. disp. 2. q. 4. p. 7. n. 34. to. 2.*

D

DÆMON. *Caro, Hæresis, Inquisitor.*

1 DÆmones dicuntur amare sanguinem: & ideo quoties necro-

cromantia fit, cruor aquæ miscetur, vt colore sanguinis facilius prouocentur. *cap. Nec mirum* 14 *§. Necromantiam* 26. *q.* 5.

2 Dæmones non vident in seipsis animi nostri cogitationes, sed bene conijciunt aliquando per exteriora signa. *S. Aug. de Eccles. dogmat. prout refertur in Polyanthea v. Diabolus, S. Th.* 1. *q.* 57. 4. *cap. Vt latius dixi in Collect. ad Prouerb.* 27. 19. 3.

3 Dubitatur à quibusdam, an Dæmones esse possint causa instrumentalis generationis.

Cui quæstioni *respondet S. Thomas in 2. Sent. dist. 8. art. 3. ad 2. his verbis.* Ad secundum dicendum, quod quidam dicunt, Angelos bonos, vel malos nullo modo posse generare: & quod illa auctoritas Genes. 6. *Ingressi sunt filij Dei ad filias hominum, illæque genuerunt*, intelliguntur per filios Dei illi, qui de stirpe Seth, descenderunt: per filias autem hominum, Mulieres de stirpe Cain. Sed quia contrarium à multis asseritur, potest dici quod sicut per semina aliarum rerum naturalium faciunt Angeli effectus naturales: ita per semen hominis operentur ad hominis generationem. Quod quidem fieri potest, dum aliquis in corpore assumpto præbet se Viro succubum, & Mulieri incubum. Hoc autem non conuenit puritati bonorum Angelorum, sed immunditiæ malorum.

Similia habet Doctor Angelicus 1. q. 51. 3. 6.

Sed de hac materia satis diximus in Collect. ad Gen. 6. 4. 2.

4 Aristoteles malos esse Angelos credere noluit, deceptus ab ipso familiari dæmone suo, quem de oculo Veneris descendisse opinabatur. Fuit Aristoteles ante Christum natum annis 350. *Guillhelmus Aluernus de legibus c.* 4. *Coccius lib.* 2. *art.* 5. *tom.* 1.

5 Originem in quadam Epistola Apologetica ita excusare errorem suum de salute Diaboli refert Nanus in Polyanthea verbo Error.

Quidam eorum qui libenter habentur criminari proximi suos, adscribunt nobis, & doctrinæ nostræ crimen blasphemiæ. quod à nobis nunquam audierunt. Dicunt enim, Patrem malitiæ, & perditionis eorum, qui de Regno excluduntur, idest Diabolum, me dicere esse seruandum: quod nè aliquis quidem mente captus, & manifestè insaniens dicere posset. Sed nihil mibi mirum videtur, si adulteretur doctrina mea ab inimicis, & illa corruptione corrumpatur, quali corrupta Epistola Pauli Apostoli. Nam quidam sub nomine eius falsam epistolam conscripserunt, vt turbarent Thessalonicenses, quasi instaret dies Domini, & seducerent eos. V. Biblioth. San. lib. 3. annot. 131.

6 Maleficorum cum dæmone pactum facientium pœnam ex Greg. XV. habes in Can. lib. 5. tit. 21. De sortileg.

7 Possumus dæmones adiurando per virtutem Diuini nominis repellere, ne nobis noceant spiritualiter, vel corporaliter secundum potestatem diuinam datam à Christo Luc. 10. *Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & supra omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.*

Non tamen licet eos adiuuare ad aliquid ab eis discendum, vel etiam ad aliquid per eos obtinendum; quia hoc pertinet ad aliquam societatem cum ipsis habendam, nisi forte ex speciali instinctu vel reuelatione Diuina aliqui Sancti ad aliquos effectus Dæmonum operatione vtantur. Sicut legitur de beato Iacobo, quod per Dæmones fecit Hermogenem ad se adduci. *S. Th.* 2. 2. *q.* 90. 2. *c.* 8

8 Dæmonum præsentia adeo terribilis est, vt, & ipsa beata Virgo Maria Filium suum, cum ad huc esset cum ipso in terris, orasse legatur, ne moriens quemquam spirituum cerneret immundorum. Aliqui quoque defuncti, & resuscitati post suam resuscitationem retulerunt viuentibus, quam copiosè, & terribiliter dæmones eis apparuerunt ante, & post egressum de corpore. *Dionys.*

ms. Cartbus. de quatuor nouis. part. 1. de Morte c. 3. circa fin.

DAMNATVS IN HOC MVNDO.

Homicidium, Irregularitas.

1 Bona. Damnatorum hodie non confiscantur: sed vel descendentibus, legitimis tamen, & naturalibus, vel Ascendentibus, vel etiam collateralibus vsque ad tertium gradum: applicantur; nisi damnati fuissent propter crimen hæresis vel læsæ Maiestatis. *Auth. Bona damnatorum, C. de bonis proscriptor. Oinot. lib. 3. de primo ordine succed. n. 2. & seqq.* de quo latius ibi nu. 61. & in Rubr. ciuil. n. 14.

2 Damnati ad mortem non possunt sepulturam eligere. *Lauor. tit. 2. c. 11. n. 142. 4. 15. 23.*

3 Damnato ad mortem parcitur, si est bonus Artifex, & vtilis Reipublicæ, *l. Ad bestias 31. ff. num. de pœnis.* Infra v. pœna.

4 Damnati ad tempus non expressum, intelliguntur damnati ad decem annos, *l. Si ne præfinito 23. ff. ne de pœnis.*

† Ob contumaciam vero donec satisfecerint, *c. ex literis 11. de constit.**

† Condemnatus de homicidio in contumacia, si fuerit in Curia præsens, ante dispensationem debet se sistere, & purgare contumaciam. Egitanien. 21. Iulij 1629. C. C.

Iustificatio exteri condemnati de homicidio in contumacia, non remittitur Vicaria Vrbis, sed Ordinario loci commissi delicti. Vlixbonen. 7. Sept. 1630. C. C.*

DAMNATVS IN INFERNO.

Mors.

1 Damnati etiam habent inclinationem ad virtutem; alioquin non esset in eis remorsus conscientiæ; sed quod ista inclinatio non reducantur

in actum, contingit, quia deest gratia secundum Diuinam Iustitiam. Sicut etiam in cæco remanet aptitudo ad videndum in ipsa radice naturæ: Sed quod non reducatur in actum, inde prouenit, quia deest causa, quæ reducere possit, formando organum, quod requiritur ad videndum. *S. Th. 1. 2. q. 85. 2. 3.*

2 Credibile est, quod post Resurrectionem erit in Damnatis vocalis blasphemia, sicut, & in Sanctis vocalis laus Dei iuxta illud Isa. 15. 6. *Gaudium, & lætitia inuenietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis,* & Apoc. 16. 9. *Æstuauerunt homines æstu magno, & blasphemauerunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas* S. Th. 2. 2. *q. 13. 4. c. & suppl. qu. 82. 4. cap. & ad 4.*

DAMNVM.

1 Æstimari debet à Peritis electis de communi consensu Partium, 1603. Faenza 27. Maij 58.

2 Ecclesiastici quoque tenentur ad emendationem, & satisfactionem damni, non autem ad pœnam statuti laicalis, 1595. Ferentino 5. Dec. 104. 1616. Bari 21. Oct. 129.

3 Dum à Colonis Ecclesiasticis datur damnum in Bonis laicorum cum Animalibus ipsorum Ecclesiasticorum, causa spectat ad forum Ecclesiasticum priuatiue, 1625. Fermo 18. Martij 24. *De quo latius dixi in tit. de sent. excom. n. 121. v. circa tamen.*

DARE, DATVM, DATARIVS.

Donatio.

1 Dando magis placet homo, quam accipiendo: vnde versus.

Temporibus nostris quicunque placere laborat.

Det, capiat, quærat, plurima, pauca nihil. glos. c. cum Marchæ 6. ver. Beatius est dare. De celebratione Missarum.

2 Datum ab aliquo, ne accusetur

ei, qui iure poterat eum accusare, non potest repeti, tanquam metus causa datum: nam metus incussus per Iudicem, vel alium, qui iure poterat damnum inferre, non causat actionem, Quod metus causa, *l.* 3. *§. sed vim, & l. si mulier* 21. *ff. v. quod metu causas l. Accusationis* 10. *C. de his quae vi. Nau. c.* 17. *n.* 14.

3 Datarij officium expirat morte Pontificis. *Pius IV. const.* 63. *in eligendis.*

DEBITOR.

Calculus, Censurae, Cessio, Confessio, Creditor, Donatio, Electio, Filius, Fructus, Mercator, Pensio, Praesbyter, Professio, Sacramentum.

1 QVid. Inter debita defuncti computantur etiam vota realia, puta si vouisset aliquam eleemosynam elargiri, vel Ecclesiam aedificare, *l.* 2. *ff. n. de pollicit.* & ideo soluenda sunt ante legata. *Ang. in l.* 1. *§. fin. ff. l. ad Trebell. S. Anton.* 3. *p. tit.* 10. *c.* 3. *§.* 11.

2 Licet verbum *Debet* regulariter importet necessitatem. *Vt supra dixi ver. Campana num.* 5. Aliquando tamen etiam potestatem vel vrbanitatem, *iuxta glos. l.* 3. *C. de pignor. Bonac. de bor. Can. disp.* 1. *q.* 3. *p.* 5. *n.* 11.

Puta quando respicit personam, de cuius fauore agitur. *Felin. in cap. Nec concupiscentiam nu.* 8. *lim.* 2. *de const. Tusc. litt. D. concl.* 262. *num.* 3.

3 *Loca pia* non possunt contrahere debita considerabilia sine licentia Superiorum, 1648. 18. Dec.

Nec obligare fructus, nisi pro parua summa, 1652. Ostuni 6. Dec. 17.

Esset enim in effectu idem, ac obligare bona contra dispositionem Sacrorum Canonum, & extr. Ambitiosae.

4 *Monialium* debita solui non debent ex stabilibus, vel sortibus, quae non potuerunt obligari, immo neque ex fructibus, nisi deducto necessario victu Monialiū, 1652. Foligno 23. Aug. 56. Rimini 8. Nou. 76. 29. Nou. 24. Ostuni 6. Dec. 17.

Et non solum pro soluendis debitis non debent alienari bona stabilia, sed nec augeri numerum, nec imponi censūs, nec obligari fructus, nisi in modica summa, quae possit exolui tempore gubernij eiusdem Abbatissę, 1602. Mondouì 22. Mar. 13. 1652. Ostuni 6. Dec. 17.

Maximè si debita sunt antiqua, 1580. Spoleti 25. Oct. 185.

Etiam sub interesse, etiam societatis officiorum; sed in eo potius debent implicari dotes, quae successiuè obueniunt de Monialibus numerarijs, vel obtinere licentiam à S. C. pro aliqua dote supernumeraria, 1610. Montefeltro 1 Oct. 1643. Spoleto 23. Ian. 45.

5 Prohibitio A. C. relaxandi mandata vel brachia saecularia contra Monasteria Monialium sine expressa licentia Sanctiss. 1580. Spoleti 1. Febr 36.

6 *Communitatum* Debitorum bona, quae in subhastatione nullus emit, eorum consanguinei & affines in proximiori gradu emere coguntur; prout in bonis ex delicto confiscatis fieri solet ad instantiam Procuratoris Fisci. Clemens VIII. const. 10. *Pro Commissa*. In declarat. § 2. Dixi de empt. num. 18. §. 5.

Nec supradicti Debitores admittuntur ad officia earundem Communitatū, antequam plene soluerint, seu administrationis rationem reddiderint. Clem. VIII. dicta const. *Pro Commissa* 1. 21. 13.

7 *Solutio*. Terminum suscipiens ad soluendum, videtur debitum confiteri. *Rota apud Cenc. decis.* 210. *num.* 3.

8 Vxor vel filius, an teneantur ex proprijs bonis soluere debita, quae Maritus vel Pater contraxit ad alendam familiam, dum ipsorum Principalium bona non sufficiunt, tam affirmatiuam, quam negatiua probabilis. *Bonac. de leg. disp.* 6. *quaest.* 1. *pun.* 7. *num.* 13.

Vtriusque opinionis rationes & assertores enumerat Diana 6. tract. 7. ref. 20.

9 Debitores, qui debent diuersas summas ex pluribus causis, si aliquam summam soluant, est in eorum optione, non autem Creditorum, quodnam debitum

bitum extinguere velint; & in dubio censetur extinctum debitum, quod magis grauat: *Ex l.1.2.3. & 4. ff. nu. de solut. Diana 2. tract. 16. resol. 51.*

Vnde si debet pro fructibus census, & pro cambijs, censetur soluisse pro cambijs. *Rota apud Cenc. decis. 91. num. 7. & 8. post addit.*

10 Quando Debitor suo Creditori consignat Apocam ad hoc, vt contentum in Apocha veniat excomputandum, duo requiruntur. Quod ille, cui mandatur vt soluat, sit verus Debitor; & quod Debitor delegatus promittat soluere ei, cui fit delegatio, *l. 1. C. de nouat. Rota apud Gales. dec. 35. num. 5.*

Nam licet ad cedendam actionem non requiratur consensus Debitoris; illa tamen simplex cessio non habet vim solutionis & excomputationis.

11 Debitor, qui de sua pecunia soluit anteriori Creditori, non succedit in locum eius; quia potius est liberatio à debito, quam successio in credito. *Rota apud Farin. par. 1. tract. 1. decis. 294. num. 15.*

12 *Coactio.* Debitor latitare dicitur, licet vadat per forum & viam publicam, si pro posse congressum Creditoris euitet, ad hoc, vt possit fieri missio in possessionem bonorum eius, *l. Fulcinius 7. § Cum hoc, in fin. ff. num. Quib. ex caus. in poss. eat.*

13 Debitor debiti septem aureos non excedentis, non potest in Vrbe carcerari. *Pius V. const. 10. Ex supernæ.*

14 Non debet impediri iurisdictio Iudicis Ecclesiastici super rebus Debitorum repositis in loco immuni: cum immunitas deseruire non debeat ad fraudandos Creditores, 1601. Bari 2. Aprilis 54. 1621. Terni 26. Nouembris 169.

15 Debitor, si oblato à Creditore libello, offert se paratum soluere, non cogitur ad refusionem expensarum: nisi extraiudicialiter fuerit interpellatus, ac soluere noluerit *Oinot. post Ias. Inst. de Action. vers. Appellamus num. 7.*

16 Debitor morosus tenetur ad restitutionem, tam damni emergentis, quam lucri cessantis. Etiamsi elapso termino, Creditor non petat debitum. Etiamsi Debitor in mora fuerit per plures annos; nam tenetur soluere omnia interesse illorum annorum, & etiam interesse ipsius interesse. Etiamsi hoc sibi non fuerit à Creditore indicatum, & ideo fortasse non soluit, & forte soluisset, si tantum incommodum intellexisset. Etiamsi mora non sit culpabilis: licet tunc non teneatur ad pœnam conuentionalem. Denique tenetur soluere huiusmodi interesse, etiam si in contractu non fuisset factum pactum expressum de illo soluendo. *Diana 5. tract. 1. resol. 78.*

Tu tamen, tene quod ego scripsi lib. 3. Iustin. Imper. tit. 15. num. 12. vbi posui tria requisita Pauli de Castro, & tit. 24. de empt. num. 120. Vbi non teneri ad soluendum interesse non conuentum, nisi præmissa protestatione.

17 *A Professione* non manent exclusi Debitores, nisi quando debitum est vltra vires, vt clare disponitur in Bull. Sixti V. 1627. Nap. 1. Oct. 464 1648. 8. Maij 6. 1649. 3. Decemb. 3.

18 *Exceptiones, & Beneficia*, Debitor, qui in obligationis Instrumento iureiurando promisit, nisi constituto tempore soluat debitum, se super damnis, & interesse statutum simplici assertioni ipsius Creditoris; si tamen creditor iniquè æstimet, poterit petere reductionem ad arbitrium boni viri: quia talis promissio, & iuramentum habet in se tacitam conditionem, si æque fuerit æstimatum. *DD. ex l. si libertus ita iurauerit 30. ff. 1. de oper. libert.* v. Arbitrium. Compromissum.

Nam Iuramentum cadens supra promissionem, quæ habet tacitam aliquam conditionem, vel ex intentione iurantis, vel ex dispositione Iuris, vel ex consuetudine, explicatur ad modum ipsius promissionis. *Bonac. de legib. disp. 4. quæst. 1. pun. 16. num. 1. tom. 2.*

19 *Pignus.* Qui iurauit Creditori, nullum sibi grauamen inferre super re pigno-

pignorata, quoadusque debitum soluerit; prius debitum integraliter soluere debet, postea pignus repetere cum fructibus inde perceptis, deductis tamen necessarijs expensis in eo factis. Alioquin si pignus repetat, volendo compensare fructus in sortem, non auditur, vtpote periurus, *c. Ad nostram* 3. *de iureiuran.*

20 Debitores insolidum possunt se tueri contra creditorem exceptione pacti taciti de soluenda tantum virili, si Creditor ab vno ex eis virilem tantum exegerit, nisi contrarium, vel in exactione debiti, vel in Instrumento, protestatus fuerit, *l. Si Creditores* 18. *C. de Pactis. Oinot. de Oblig. cap. De pactis, numer.* 19.

21 Debitor sciens Procuratorem Creditoris, ipso ignorante, & absente, factum esse Prodigum non liberatur soluendo tali Prodigo. *Niruf. & Oinot. Instit. de inutil. stipul. §. Plane solut.*

DEBITVM CONIVGALE.

Coniux.

1 Coniux causa voluptatis, vel valetudinis conseruandæ, vel vitandæ fornicationis, debitum petens, vel nullo modo, vel tantum venialiter peccat. *Diana* 3. *tract.* 4. *resolut.*216. *&* 218. *&* 219.

Licet probabilius videatur peccare venialiter, quotiescumque petit ad alium finem, quam generandæ prolis, propter auctoritatem S. Gregorij *cap.* 2. *dist.* 13. Vide quæ dixi 1. Cor. 7. 3. 6.

2 Coniux non tenetur reddere debitum coniugi cum periculo vitæ. *Angel. v. debitum coniugale num.* 3.

Vel extraordinarij incommodi, vel salutis corporalis, etiamsi propterea subeat alius periculum incontinentiæ. *Diana 6. tract. 7. resol.* 64.

3 Coniux debitum negans à mortali potest excusari, quando alter beneuole petit, non tanquam sibi debitum ex iustitia, nec intendens obligare. *Bonac. de matrim. quæst.* 4. *pun.* 1. *num.* 1.

Ita dicendum de filio, vel subditis non obedientibus Patri, vel superiori, qui non intendunt illos obligare. *Bonac. de legib. disp.* 6. *quæst.* 1. *pun.* 4. *num.* 3.

4 Coniux, qui occultè fuit adulteratus, nihilominus debitum petere potest, quandiu eius adulterium alteri notum non est: priuatio enim iuris petendi pœna quædam est, quam non tenetur nocens subire, nisi ab altero coniuge, qui Iudex est in hoc, imponatur. *Bonac. de matrim. quæst.* 4. *pun.* 5. *num.* 20. *tom.* 1.

5 Confessarius Regularium posse etiam hodie dispensare in Affinitatis, vel voti simplicis castitatis impedimento ad petendum debitum inter coniugatos, si ad id sint per suos Superiores specialiter deputati, & hanc dispensationem concedant intra Sacramentum Confessionis, ac in domibus Regularibus, tenet. *Diana* 6. *tract.* 8. *resol.* 32. *Clau. Reg. lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 98. *& num.* 104.

Vbi dicit hoc habere locum etiam in matrimonio rato, non consummato.

DECEPTIO.

Dolus.

Deceptus semel, cautius sibi cauet. vnde versus.

Qui semel est captus fallaci piscis ab hamo, Omnibus vnca cibis ære subesse putat. *gloss. fin. cap.* 1. *de pœnit. dist.* 5. *Epor. contracti num.* 3.

DECIMÆ.

Appellatio 8. *Ordo iudiciarius.*

1 Decimas soluere nolentes debent excommunicari, nec absolui, nisi plena restitutione secuta. *Trident. sess.* 25. *cap.* 12. *Prout latius dixi in Collect. ad* 1. *Reg.* 9. 7. 1.

Laudabiliter tamen Ecclesiæ Ministri decimas non requirunt, vbi sine scandalo requiri non possunt propter de-

ſuetudinem, vel aliam cauſam. Nec tamen ſunt in ſtatu damnationis, qui non ſoluunt in locis illis, in quibus Eccleſia non petit (niſi forte propter obſtinationem animi, habentes voluntatem non ſoluendi, etiam ſi peterentur) quia Miniſtri Eccleſiæ maiorem curam habere debent ſpiritualium in Populo promouendorum, quam temporalium colligendorum. *S. Thom. 2. 2. quæſt. 87. 1. 5.*

2 Decimæ inuito Parocho, cui debentur, compenſari non poſſunt, *Oinot. Inſtit. de actiou. §. In bonæ fidei, num. 53. 4. 6. 334. §. 1.*

3 Ad decimas prædiales ſoluendas tenentur etiam Regulares, & Moniales poſſeſſores territoriorum, ex quibus antea ſolui conſueuerant. *Sacra Congregatio Archiepiſcopo Salernitano 6. Octobris 1617. Synod. Caputaquen. 1628. ſeſſ. 3. cap. 10. num. 2.*

4 Compoſitio inter Laicos, & Parochum facta ſuper Decimis de conſenſu Epiſcopi valet, *c. ſtatuimus 2. de tranſact.*

5 Quandocumque ſuper Decimis adeſt tranſactio, Epiſcopus non poteſt exequi de facto: Sed ſi quid amplius prætendit, mittat Romam ſua Iura, 1597. Aſcoli 25. Iun. 51.

6 Alicubi, vt Spoleti, vſu receptum eſt, vt ſolus Epiſcopus priuilegium concedat non ſoluendi decimas, vel minus ſoluendi; licet hoc de Iure facere non poſſit in præiudicium Curati, 1601. Spoleti 16. Iulij 167. Rieti 1. Octobris 213.

7 Quando concordia ſuper decimis, vel alijs Iuribus Eccleſiaſticis non eſt auctoritate Papæ confirmata, non cenſetur realis, ſed perſonalis: vnde tranſigentium vitam non excedit, vt in ſimili dicemus infra v. Penſio numer. 2. Et habetur in *c. Veniens 8. De tranſact.*

Iſta tamen confirmatio præſumitur ex lapſu triginta annorum. *Rota apud Ludouiſ. deciſ. 152.*

8 Cauſæ decimarum; quæ ſine dubio ſunt ſpirituales cognoſci debent in foro Eccleſiaſtico 1606. Latino 28. Ian. 7. 1614. Roſſano 26. Sept. 90. 1615. Coſenza 20. Martij 29.

9 Aſſiſtentes Papæ exempti ſunt à decimis. *Iulij 111. conſt. 12.*

10 *Moniales* cogi non debent ad decimas Papales, niſi ratione beneficiorum vnitorum, 1624. Salerno 30. Martij 76.

† Et neque Religioſi, qui viuunt de eleemoſynis, & non poſſident ſtabilia, 1625. Oſſeruanti 7. Octob. 233.*

DECLARATIO.

Congregatio. Excommunicatio.

DECRETALIS. Decretum.

DECRETVM.

Congregatio, Sententia.

1 Decretum, Decretalis, Canon, Dogma, Mandatum, Interdictum, Sanctio differunt.

Decretum dicitur illud, quod Papa ſtatuit de Conſilio Cardinalium ad nullius conſultationem; quod alio nomine dicitur *Motus proprius*.

Decretalis dicitur Epiſtola, quam Papa reſcribit, vel ſolus, vel cum Cardinalibus, ad conſultationem alterius.

Canon dicitur, quod ſtatuitur in Concilio vniuerſali.

Dogma eſt, quod conſtituitur in doctrina fidei Chriſtianæ.

Mandatum eſt, quod conſiſtit in doctrina de moribus.

Interdictum eſt prohibitio, in qua nulla pœna adijcitur.

Sanctio, cui pœna adijcitur, *gloſſa 1. in princ. diſtin. 7. Pilaia deciſ. Pont. lib. 4. deciſ. 5.*

2 Chirographum decreti, de quo Paulus ad Coloss. 2. vel erat decretum scriptum in corde Adam, moriendi, si de ligno vetito comederet, vel promissio Iudæorum obseruandi legem veterem, vt dixi latius in Collectan. ad Coloss. 2. 14.

3 Decretum de sequestrando non probat, fuisse appositum sequestrum. *Rota apud Coccin.dec.39.nu.1.*

DEDICATIO. Officium. Epor.2.
DEFENSIO. *Examen.*

1 QVi petit ad defensiones admitti, debet antea se constituere carceratum, 1618. Aquino 6. Martij 29.

Quando delicti qualitas talis est, vt intrare possit pœna corporalis, vel depositionis, 1612. Aquila 23. Martij 30. *l.2.C.de custod. reorum.*

2 Non debent admitti defensionum articuli, si sint irreleuantes, vel contra propriam confessionem Rei, 1620. Fiorenza 10. Octob. 271.

3 In delictis grauibus, atrocibus, benè probatis, Princeps supremus concedere solet facultatem procedendi denegatis defensionibus, 1626. Nullius Altamura 2. Octob. 164.

4 Sacra Cong. illas arctandi in secretis carceribus propter timorem potentiæ Rei, 1645. Genoua 17. Feb. 19.

5 Ad defensiones permittenda etiam repetitio cõplicis, si non constat de præcedenti subornatione, vel alio releuanti in contrarium, 1649. Viterbo 26. Febr. 1.

DEGRADATIO.

Adulterium, Assassinium, *& quæ dixi in Can.lib.5.tit.37. De pœnis, præsertim nu.4.*

DELECTATIO.

Legatus, Luxuria.

1 MOrosa est consensus voluntarius siue expressus, siue etiam tacitus, & interpretatiuus, in complacentiam actus peccati, vel cogitationis eiusdem, licet illud committere nolit. *S Th. 1.2.quæst.74.8. Clau.Reg.lib.8.cap.7.*

Aut est, qua quis delectatur intellectu, imaginatione, vel sensu de actu peccati, vel eiusdem cogitationis, licet illud committere nolit, voluntate eam expellere potente, ac deliberatè morante.

Dicitur autem morosa à *mora*, non temporis, quia potest esse in instanti; sed voluntatis, qua moratur illam expellere.

Quando est cum affectu ad peccatum mortale, est peccatum mortale, licet illud committere nolit propter prohibitionem alicuius superioris, etiamsi superior ille Deus sit; quia est protestatio contraria facto. Nam dum Deus prohibet peccatum, prohibet etiam complacentiam illius. Excusatur tamen ab externa malitia efficacitatis, sed non à complacentia delectationis.

Quando verò est de cogitatione ipsa, in quantum cogitanti sua cogitatio placet: tunc quantum est de se, non est peccatum; nisi forte veniale curiositatis, vel otiositatis. Puta si quis delectetur de aliquibus circumstantijs, veluti astutijs seu stratagematibus, quibus peruenire posset ad occidendum, vel fornicandum sine affectu ad peccatum. Idem est, si se laudet de modo, ingenio, dexteritate, qua peccatum commissum fuit, modo non adsit complacentia peccati. *Diana 4.tract.4.resol.44.*

2 Est autem probabile, delectationes morosas quando voluntas non est deliberata ad committendum peccatum, non differre specie, *vt infra v.Vanagloria.* Contrarium tamen communius tutius, & probabilius. *Diana 1.tract.7. resol.48.*

3 Coniux, cui ex recordatione copulæ licitæ, vel cogitatione futuræ, nascitur & excrescit delectatio in parte sensitiua, peccat mortaliter, si aliquo modo consentit in illam de præsenti cum periculo pollutionis, sicut Viduus & Vidua, Sponsus & Sponsa. *Nau.cap. 16. num.10.*

DE-

DELEGATVS.

Episcopus, Legatus, Pœnitentia, Testis.

1 Delegatus non potest subdelegare nisi sit Delegatus à Principe. *c. Super quæstionum, §. Si verò, De offic. Deleg. c. fin. De offic. ordin. c. cum causam, De appellat.*

Quod tamen non intelligitur de simplici, ac nudo ministerio. Nam nudum ministerium, puta absoluendi, subdelegari potest etiam à Delegato Ordinarij, & à subdelegato Delegati Papæ: licet non possit delegare suas iurisdictiones, quarum ratione id eis competit nec etiam aliquem articulum iurisdictionalem. *Nau. cap. 27. num. 45.*

Ratio potest esse, quia nudum ministerium non dicitur propriè subdelegatio sine iurisdictione, vt innuit. *glos. in d. c. fin. de off. ord.*

Quapropter Episcopi delegare possunt suis Vicarijs absolutiones censurarum, & dispensationes Irregularitatum, & alia quæ ipsis competunt vigore Concilij Tridentini vel aliarum Apostolicarum constitutionum. Nam ea iurisdictio, vel dicitur ordinaria, cum Dignitati, non Personæ concedatur; & tunc non est dubium posse subdelegari. Vel si dicatur delegata; erunt Episcopi delegati Principis nempe Papæ, & sic etiam poterunt subdelegare.

Non obstat, *quod ex Concilij Tridentini cap. 6 liceat, sess. 24.* Vicarius ad huiusmodi absolutiones specialiter deputari debeat: quia non id vult dicere, quod debeat ad singulos actus semper denuò deputari, sed tantum quod hæc iurisdictio non transit cum commissione generali Vicariatus; vnde requiritur mandatum, seu deputatio specialis.

Id autem patet ex hoc, quod Vicarius Episcopi non deputatur sine iurisdictione. Sed ille, cui committitur nudum ministerium, nullam ex hoc nanciscitur iurisdictionem.

Nec dari potest instantia de absolutione ab hæresi, quam Concilium non vult impendi posse, nisi ab Episcopis, non autem ab eorum Vicarijs. Nam respondere possumus, Concilium non concessisse Episcopis vllam iurisdictionem, sed tantum nudum ministerium. Vel si concessit iurisdictionem, prohibuit ex iusta causa delegationem ad instar eorum, in quibus electa censetur industria personæ, qui non possunt subdelegare, *cap. fin. de off. Delegat.*

Sed hodie sublata fuit etiam Episcopis facultas absoluendi ab hæresi, & ab alijs excommunicationibus Bullæ Cœnæ. *Vt dixi in tit. de sent. excommunicat. num. 45.*

Item regulariter neque subdelegari potest nudum ministerium etiam commissum à Principe, quando committitur sine iurisdictione. *Vide sess. Sayr. de lib. 1. cap. 6. num. 39. Bonac. tom. 2. de legib. disp. 1. quæst. 3. pun. 8. §. 1. tom. 18. & Pilaiam tom. 2. decis. 1. lib. 4. num. 26.*

2 Delegatus ad deputandum Cappellanum, seu Parochum in loco exempto, non potest alterare solitum salarij, 1603. Nullius 15. Iulij 78.

3 Delegatus Ordinarius vicinus ad cognoscendas causas exemptorum, 1637. Terracina 18. Sept.

4 Iurisdictio Iudicis Delegati expirat morte Deleganti, quia mandatum morte finitur, 1653 Iesi 27. Martij 34.

5 † Delegatus debet habere vigesimum annum completum, vel 18. de consensu Partium: Minoris verò ætatis delegari non potest nisi à Principe ex certa scientia, *c. Cum vigesimum 41. De off. Deleg.*

Quando sunt plures Iudices insolidum constituti, vno causam cognoscente, cœteri cognoscere prohibentur; tunc enim est locus præuentioni, *c. Cum plures. De off. Deleg. in 6. C. C. Lucana lib. 15. 198.* *

DELICTVM.

Defensio, Denunciatio, Homicidium, Nuncius, Pater.

1 P*Vblicum*. Iudex inquirere potest ex officio absque denunciatione, & querela. *Ex cap. 1. de off. Ord. Riccius resol. 255.*

2 Delicta vnius, & eiusdem Processus debent omnia simul terminari, & non diuidi, 162. Castellaneta 23. Iulij 75. num. 6.

3 In delictis consummatis, Pœnitentia ad euitandam pœnam temporalem locum non habet, *l. Qui ea mente 65. ff. n. de furtis l. penult. ff. l. Vi bonor. rapt. Oinot. de action. §. Quadrupli n. 2.*

4 In foro exteriori, vbi quis in vno territorio incepit delictum, & in altero compleuit subijcitur vtrique Iudici, *l. 1. C. Vbi de crimine agi opor.*

5 Delinquere in Officio satis dicitur, qui delinquit contemplatione officij; seu prætextu; calore vel occasione officij *Rota apud Ludouis. dec. 233. n.6.*

6 In facto alterius, præsertim Principis, non præsumitur delictum, *l. Inuito 51. ff. v. Procur.*

7 Delinquens quando præsumatur emandatus, v. Clausula num. 6.

8 Licet multiplicitas delictorum aggrauet delinquentem; non tamen addit eam qualitatem, quæ requiritur, vt Curia Ecclesiastica possit tradere Reum sæculari, 1640. Montalcino 11. Maij 49.

DENVNCIATIO.

Archidiaconus, Filius, Monitorium, Parochus, Pœnitentia.

1 E*X quibus causis* excusetur quis à denunciando, dixi in Can. lib. 5. tit. 1. De accusat. num. 5 & seqq.

2 Denunciatio constituit in mala fide, *l. Fundum, C. de rei vend.*

3 Qui non denunciauit intra tempus in edicto statutum, tenetur denunciare postea, vt dixi ibidem numero 6.

4 Et dies termini non computatur in termino. *Ibidem*

5 Quilibet tenetur in scriptis denunciare delicta tendentia in publicam perniciem, vt latius dixi ibidem numer 7.

6 Pœnitens non tenetur denunciare confessarium, quem ipse Pœnitens solicitauit, & ad peccatum aliquod venereum induxit. *Bonac. de var. tract. disp. 7. quæst. 3. n. 17.*

DEPOSITVM.

Commodatum, Culpa, Dos, Pœna:

1 D*Otes* iuxta decreta generalia Sacra Congreg. deponi debent in pecunia numerata, non in censibus, vel alijs stabilibus, 1581. Vicenza 29. Nou. 6. 1614. Teramo 2. Maij 54.

Apud Sacrum Montem, vel communem Depositum Monasterij, ante susceptionem habitus, 1611. Bergamo 21. Ianuar. 7.

Cum tribus Clauibus, quarum vnam teneat Abbatissa, secundam Ordinarius, tertiam Oeconomus vel Sindicus Monasterij, 1650. Foligno 26. Aug. 30. 23. Septemb. 11.

Alias Nouitia, vel non recipitur; vel dimittitur; 1614. Tropea 14. Nou. 144.

Etiam quando factum fuit depositum, non tamen reale, sed fictum in sola scriptura, vel verbis, 1604. Rieti 26. Ian. 9. 1645 Monopoli 9. Iunij 16.

2 *Depositarius*, vbi publici Banchi nulli, vel minus idonei sunt, debet esse persona secura, præsertim Ecclesiastica, fide & facultatibus idonea, 1594. Camerino 15. Martij 82. 1640 Napoli 11. Maij 165. 166. 1643. 10. Ian. 56. 1645. 20. Ian. 11. Messina 11. Apr. 30. &c.

Quæ non sit Consanguinea Monialium, 1615. Portogallo 6. Iunij 65. 1622. Otranto 10. Nou. 262. 1623. Ascoli 11.

De-

Decembris 328. 1625. Foligno 4. Augusti 193.

3 *Ordinarius* compellere non debet, vt depositum fiat coram ipso; sed sufficit sibi relationem fieri de persona Depositarij, & Notarij rogandi, 1606. Vercelli 15. Nou. 94.

Etiam in Monasterijs Regularibus subiectis, 1650. Foligno 26. Aug 30.

4 *Instrumentum.* Depositi rogari potest à quolibet Notario ad arbitrium Monialium, dummodo exhibeatur copia autentica in Cancellaria Episcopali, 1652. Aquila 8. Nou. 1.

5 *Redditio.* Depositarius, secuta professione compelli debet ad exbursandam pecuniam in commune depositum Monasterij, vel in Montem Pietatis, non obstante, quod tunc non adsit occasio emendi stabilia, vel census securos, 1630. Ascoli 19. Ian.

Et non obstante Appellatione, 1597. Lucca 12. Feb. 23.

Vel qualibet Inhibitione vigore Eugenianæ, per quam debitores vti Curiales, prætenderent, se non posse, nisi in Vrbe, conueniri, 1645. Tortona 28. Apr. 27.

Vel aliqua exceptione compensationis, præsertim si dos sit supernumeraria, 1655 Perugia 25. Iunij 179.

DESCENDENS, Fideicommissum.

DETRACTIO, *Fama.*

1 DEtractionis peccatum non incurrit famulus detegendo iniurias, quas sibi intulit Herus, nec Vxor eas, quas Maritus; nec Filius, quas Pater; nec Religiosus quas Prælatus &c. licitum est enim iniurias narrare causa consilij, vel consolationis capiendæ: narrando namque causam, dolor remittitur & crimen alterius non detegitur, nisi per accidens. Vt enim acutè notauit Lessius *lib. 2. c. 11. dub. 12.* nimis graue esset, ac præter humanam consuetudinem, vt quis cogeretur iniurias acceptas secum in silentio coquere; nec posset eas cum amico communicare. Adhibenda tamen cura, ne pluribus dicatur, quam ad solatium, siue consilium sit necessarium: nec nominanda persona, nisi ad consilium, siue consolationem huiusmodi sit opus, vel valde expediens, *Sancius disp. 2. nu. 10. Diana 3. tract. 4. resol. 32. Bonac. de rest. disp. 2. quæst 4. pun. 3. num. 3.*

2 Quando Detractio est antiqua, non tenetur detractor famam restituere, quia nihil aliud esset, quam infamiam obliuioni traditam renouare, sed sufficit infamatum in genere laudare pro homine deuoto, & honorato *Bonac. de rest. disp. 2. quæst. 4. pun. 13. Mancin. pract. 6. dub. 1. num. 3.*

DEVOTIO.

1 EST *prompta*, & parata voluntas exequendi ea, quæ ad Diuinum pertinent cultum. *S. Tho. 2. 2. quæst. 82. art. 1. cap.*

2 Ad Imagines sanctas non debet impediri, 1602. Sauona 17. Apr. 36

DEVS, Nouitas, Religio.

DIÆTA.

LEgalis viginti milliaria continet, *l. 2. ff. v. Si quis caut. glos. c. Præsenti* 34. *v. legalis De præben. lib. 6.*

DICTIO.

1 ETiam vnum casum exprimit, alterum includit. *Barbosa allegat.* 73. *num.* 36.

2 *In circa* decimam partem comprehendit. *Rota in vna locationis Veneris* 20. *Decemb.* 1603. *coram Ludouisio.*

3 *Talia* non significat similitudinem sed est repetitiua certæ, ac determinatæ qualitatis. *Ex Rota Bonac. tom. 3. disp. 2. quæst. 3. pun. 30. num. 4.*

4 *Vsque* in materia odiosa, & exorbitanti stat exclusiuè, nisi quando adijcere-

ceretur numero, vel gradui, quia tunc semper stat inclusiuè nulla habita ratione fauoris vel odij. *Rota apud Farinac. tom. 1. par. 1. decis. 51. num. 1.*

5 *Forsan* posita in gratia, non praeiudicat, nec eget iustificatione. *Rota dec. 248. num. 9*

6 *Ad* denotat vicinitatem, non intrinsecitatem: dicto verò *versus* situationem, non vicinitatem. *Rota dec. 509. num. 5.*

DIGITVS. Irregularitas.

DIGNITAS.

Beneficium 16. §. XIV. Canonicus, Fidei professio, Illegitimus, Ordo, Iudiciarius Rescriptum, Suppressio.

1 Ecclesiastica nihil aliud est, nisi administratio rerum Ecclesiasticarum cum iurisdictione. *Barbosa 3. alleg. 54. num. 133.*

† Et generaliter Dignitates dicuntur, quae in ea Ecclesia pro talibus habentur, Probata à Sanctissimo 17. Aug. 1596. C. C. *

2 Dignitas, personatus, & officium differunt.

Dignitatem enim is habere dicitur, qui habet administrationem, & iurisdictionem; vt Abbas, qui habet administrationem sui Monasterij, & iurisdictionem in Monachos. Item Prior conuentualis, & is, qui praeest alicui corporis, habetque iurisdictionem in personas illius corporis.

Hodie verò dicitur habere Dignitatem, qui praecedit alios, & vocatur Dignitas, licet nullam administrationem habeat: vt patet in omnibus fere Prioribus Collegiatarum, & multis etiam Archidiaconis. *Barbosa de Can. cap. 4. n. 13.*

Personarum vero is propriè dicitur habere, qui in Ecclesia praeeminentiam aliquam habet sine iurisdictione, sicut qui in Ecclesia, Capitulo, & alijs honoribus praecedit Canonicos.

Officium vero is habere dicitur, qui simpliciter habet administrationem rerum Ecclesiasticarum sine praeeminentia, & iurisdictione, vt Sacrista *Not. in cap. 1. de consuet. lib. 6.*

3 Dignitates nouas instituere potest solus Papa; restituere vero antiquas, etiam Episcopus de consensu Capituli, si congrua dos assignetur. *Barbosa de Can. cap. 4. num. 2. v. Archidiaconus.*

† Sacra C. C. die 27. Iunij 1637. censuit in vna Caiacen. Episcopum de iure posse cum consensu Capituli erigere in Cathedrali nouam Dignitatem, si in ea certus numerus Sedis Apostolicae auctoritate, siue Episcopi, & Capituli Iuramento praefixus non fuerit. Secus vbi numerus est praefixus. *Fagn. c. Dilecto, de praeb. num. 2.*

Non tamen sic nouiter institutis dare praecedentiam super Sacerdotes antiquiores. *C. C. Fossanen. 1658. 31. Augusti ad 2.* *

4 Dignitates, quae sunt de corpore Capituli, tenentur exactionem, aliaque onera subire sicut Canonici, 1625. Bonino 9. Dec. 153.

† Licet haberent praebendam separatam à mensa capitulari. Ex Sac. C. quod plus est, Sacra C. C. in vna Carsolen. 29. Maij 1653. censuit, Archidiaconum, qui officium Vicarij Capitularis exercet teneri officium Procuratoris siue Oeconomi acceptare, & exercere, quando est electus, prout tenentur alij Canonici electi.

5 Vbi Canonici sunt pauci, Dignitates etiam accedere tenentur ad legile, & cantare, sicut alij, 1601. Ancona 20. Aug 192.

DIMINVTIO.

Facta in Codicillis per verba generalia non comprehendit legata ad pias causas, *l. Libertos quos, 18. §. Posthumis, ff. l. de alim. & cib. legat.*

Quem

Quem textum loquentem in materia alimentorum ad omnem piam causam extendunt allegati per Tiraquell. Priuil. 8.

DIMISSORIÆ.

Abbas, Capitulum, Clericus, Diœcesis, Exemptio, Græci, Itali, Ordo, Regularis, Testimonialis.

1 A *D ordines*, & aliæ Gratiæ factæ, non expirant morte concedentis, 1600. Oria 12. Nou. 12. & 21. Nou. 14. *Bonac. de Sacram. disp. 8. quæst. 1. pun. 4. num. 11.*

2 In Regno concedi non possunt, nisi ad certum Episcopum, & præuijs diligentijs, etiam pro prima tonsura, & Minoribus, quas Tridentinum ante sacros ordines mandat adhiberi. *Sacra Congregat. 22. Iun. 1623. cuius decretum retuli per extensum in Can. lib. 1. tit. 11. de temp. ordin. num. 35.*

Introducta tamen fuit consuetudo illas concedendi, relicto in albis Episcopi nomine.

3 Dimissoriæ illorum, qui extra Italiam sunt oriundi, non admittuntur, nisi à Nuncijs, vel collectoribus illarum Partium subscriptæ, & Romæ in officio Vicarij recognitæ. Vrb. VIII. const. 34. quæ incipit. Secreris.

4 Subditis Nullius non conceduntur à Prælato loci, vel eius Vicario, immo neque à Vicario Apostolico, sed ab Episcopo viciniori, 1596. Polignano 16. Ian. 6. 1603. Nullius Carpi 15. Dec. 147. 1604. 22. Nou. 65. 1606. 14. Iun. 51. 1604. Nullius Altamura 9. Aug. 23.

Multo minus exemptis de diœcesi, 1598. Badaios 7. Sept. 46. *Ex Trident. sess. 23. cap. 10.*

Quare subditis Archimandritæ conceduntur ab Archiepiscopo Messanensi, 1601. 16. Iulij 178.

Fallit in Regularibus, de quibus v. Regularis num. 35.

5 Nato inter Catholicos debet dari prima tonsura, vel dimissoriæ pro ea, licet non posse habere fidem Baptismi: nam præsumptio affirmatiua adeo violenta est, vt certitudinem moralem afferat, 1619. 30. Aug. 161.

6 Examen præscriptum à *Trid. sess. 23. cap. 3.* committi potest Episcopi ordinanti, vel alteri, cui in confidentiam transmittunrur dimissoriæ, 1588. Gaeta 20. Dec. 199. 1590. Cesena 3. Apr. 81. 1594. Padoua 7. Iunij 165.

7 Vnde denegari non possunt dimissoriæ, præsertim in Curia, ex eo, quod ordinarius nesciat, an sit idoneus quo ad litteraturam, 1653. Vercelli 3. Oct. 178. num. 4.

† Non incurrit in aliquam censuram, vel pœnam laicus, qui obtinuit dimissorias ad quatuor minores, si earum vigore suscepit etiam primam tonsuram licet dimissorijs nulla fieret mentio de prima tonsura 13. Aug. 1639. C. C.

Nisi tamen adesset specialis prohibitio pro prima tonsura: quia tunc consensus concedentis dimissorias, per necessariam consequenriam præsumptus ex eo, quod qui vult consequens, vult & antecedens necessarium, quæ videtur ratio decreti, in hoc casu cessare.*

DIOECESIS.

Ciuitas, Nullius, Permutatio, Vicarius.

D *Ebent* admitti sine præiudicio Testimoniales, & Dimissoriæ cum assertiones Nullius, licet locus prætendatur esse de diœcesi, 1645. Nullius Terlizzo 20. Ian. 4. 9. Iunij 5.

2 † Episcopus, qui exequitur mandatum Curiæ Romanæ, sibi tamquam viciniori directum ad fauorem alicuius Personæ, quæ est de aliquo Oppido ibi afserto Nullius, in nihilo præiudicat suis Iuribus, per quæ prætendat oppidum illud esse suæ diœcesis, 1604. Nullius Marugga 26. Octobris 53.

Maximè si id faciat cum protestatione, 1645. *Giouenazzo per Terlizzo 9. Iunij 15.*

3 Si ciuitas extendatur ad diuersa dominia, non ideo debet habere vnum tribunal pro quolibet dominio, 1604. Aiqui 16. Feb. 25.

Sacra quoque C. C. censuit Episcopum Vintimillien. non teneri deputare Vicarium Generalem in ea parte suæ diœcesis, quæ subest in temporalibus dominio Ducis Sabaudiæ 7. Iunij 1659.

Secus de Metropolitana finitium distat, maximè in diuerso Regno; quia deberet deputari Iudex Appellationum pro locis alterius Regni, 1594. Pampalona 25. Maij 142. *

DISCALCEATI.

Augustiniani, Merces, Priuilegium, Quæsta, Transitus.

† Generalis concedere non potest, vt Discalceati transeant ad Calceatos: quia esset dare transitum ad laxiorem, Apostolicæ Sedi reseruatum, vt dixi in Can. lib. 3. tit. 31. de Regul. nu. 3.

Si vero transeant de licentia Apostolica, tenentur præmittere annum probationis, seu Nouitiatus. C. C. 12. Ian. 1619. *

DISCORDIA.

Testis, Translatio, Vanagloria.

DISCRETI, Electio, Obseruantes.

DISPENSATIO.

Beneficium 11. *Coniux*, *Constitutio*, *Episcopus*, *Festum*, *Filius*, *Ieiunium*, *Illegitimus*, *Irregularitas*, *Litteræ*, *Sepultura*.

1 Qvid. Est relaxatio legis, causa cognita, seu ex iusta causa facta. *Nauar. prælud. 9. num. 13. & 14.*

Et est triplex debita, permissa, & prohibita. *Bonac. de legib. disp. 1. q. 2. pun. 3. num. 22. v. Respondeo teneri*.

2. Valida est dispensatio, licet erratum fuerit in nomine Personæ, vel diœcesis. *Arg. l. Si me in vacuam 34. ff. num. de acquir. possess. & §. Si quis in nomine Inst. de legat. Bonac. pun. 4. num. 6. Diana. 1. tract. 10. resol. 36.*

3 *Matrimonialis* propter angustiam loci obtenta adhuc executioni demandanda est, licet Testes deponant, quod nomines loci, siue Terræ illius sunt omnes pares, 1596. Albano 13. Februar. 16.

Nam dispensatio non conceditur, eo quod non adsit par, sed eo quod non inuenit parem 1595. Arezzo 19. Apr. 20.

Et licet locus habeat 230. focos siue familias, 1640. Terracina 18. Maij 51.

† Nec obstat, quod alibi possit inuenire pare. C.C. Ianuen. lib. 76. ad 223.

Rustici autem locantes operas dicuntur paris conditionis, licet vnus sit pauperior altero. Ianuen. Ibid.

Et dirigitur Prælato Nullius, vel eius Vicario pro subditis suæ Iurisdictioni. *C. C. Pacten.*

Non tamen expediri potest, nisi contrahentes habeant eo loco domicilium Ianuen. *

4 Qui expediunt bullas dispensationis matrimonialis absque expressione copulæ, si ante earum præsentationem, & decretum executionis obtentum, contraxerunt, & consumarunt matrimonium vel alias se carnaliter cognouerunt, noua indigent dispensatione, 1580. Soana 8. Apr. 81. 1603. Gaeta 7. Ian. 2.

Secus si fuisset expressa copula, 1597. Brindisi 12. Feb. 13. 1651. Scala 5. Maij 9.

Vel fuisset obtenta secunda dispensatio, seu perinde valere, 1582. Mariana 4. Nou. 141.

† Sacra quoque C. C. censuit, dispensationem matrimonialem obtentam sine ex expressione copulæ esse subreptitiam, *lib. 50. ad 5.* Secus si copula superuenit post executionem dispensationis ab Ordinario factam, ad 166. *

In quibus gradibus, ex quibus causis, & quot expensis obtineantur dispensationes matrimoniales in Romana Curia dixi in tit. de nuptijs, num. 80.

5 Dispensatio matrimonialis non præsentata, nec executa, potest ex nouo Papæ rescripto mandari executioni, etiam post mortem coniugatorum, qui obtinuerunt, quo ad effectum legitimationis filiorum, etiam subditorum Principibus sæcularibus, etiam in præiudicium venientium ab intestato; dummodo nati sint in figura Matrimonij. *Rota apud Put. lib. 2. dec. 472. Apud Seraph. dec. 1121. Nau. lib. consil. Qui filij sint legit. Sanchez &c.*

6 *Quis*. Quicumque potest in aliquo dispensare respectu aliorum, potest sui ipsius. *Caiet. 2. 2. quæst. 69. art. 5. Rodr. 2. par. cap. 33. num. 3.*

Quicquid dicat Collector Priuilegiorum Regularium. v. Accedere ad Monasteria Monialium. Et Clau. Reg. lib. 6. cap. 11. num. 108.

Intellige tamen de ijs, qui possunt subdelegare, non autem de ijs, quibus ex delegatione, vel priuilegio commissum est tantum nudum ministerium.

7 Religiosus factus Episcopus, potest dispensare secum in ijs, in quibus Prælati Religionum possunt secum, & cum alijs dispensare. *S. Thom. 2. 2. quæst. 185. cap. 8.*

8 Quoties in aliqua lege conceditur dispensandi facultas, non expressa persona, cui conceditur, Episcopo concessa videtur, ne frustra videantur posita verba. *Bonac. de legib. disp. 1. quæst. 2. pun. 1. num. 17. v. Addit.*

9 Dispensatio ex sui natura censetur reseruata, nisi explicitè concedatur. Secus de Absolutione quæ censetur concessa nisi explicitè reseruetur. *Bonacina tomo 1. de censuris disputatione 3. punct. vltim. num. 6. & tom. 2. disp. 1. quæst. 2. pun. 1. nu. 17.*

10 *Causæ* iustæ, & validæ dispensandi necessitas, vel vtilitas, aut pietas, vel communes, vel priuatæ. *Bonac. num. 20. l. citand.*

Maximè quando obseruantia legis vergit in malum, vel maius bonum impedit. *Bonacina de legibus disputatione 1. quæst. 2. punct. 3. numer. 20. v. Hinc sequitur.*

11 Dispensatio superioris circa legem suam, æqualis, vel inferioris, valet ipso iure, etiam si sciatur non inesse iusta causa, immò dispensare videtur quoties iubet, vel permittit fieri contrarium legi. Secus de dispensatione inferioris circa legem superioris. *Nau. prælud. 9. num. 13. & 14.*

12 Petentes, & concedentes dispensationem sine iusta causa peccant, sed venialiter tantum: nisi dispensetur in lege superioris, vel nisi sequatur inde magnum scandalum, aut damnum proximi notabile. *Caiet. 2. 2. quæst. 96. Nauar. prælud. 9. num. 12.*

13 Si inferior dispenset in lege superioris sine causæ cognitione, dicens se id facere ex iusta causa, non creditur eius assertioni, nisi causa probetur. *Nauar. prælud. 9. num. 13.*

14 Prælatus tenetur ad dispensandum, quando extant vrgentes causæ, nempe quando est necessaria dispensatio ad euitandum publicum vel priuatum damnum, aut quando vtilis est bono publico, vel etiam priuato. *Bonac. num. 22.*

15 Solus Summus Pontifex potest causæ dispensandi defectum pecuniaria compositione supplere: nam alij non possunt dispensare, nisi gratis. *Conc. Trid. sess. 26. de reform. cap. 18.*

† De facto tamen, etiam Papa gratis dispensat; quia pecunia, quæ dispositionum occasione Romæ accipitur, non cedit in commodum Papæ, nec eius Cameræ, sed apud sacrum Pietatis Montem deponitur, in Pauperum necessitates, vel alios pios vsus de mandato ipsius Pontificis conuertenda. *Pallauicin. Histor. Conc. tom. 2. lib. 23. cap. 8. numer. 11.**.

Nisi propter delictum esset imponenda pœna pecuniaria locis pijs applicanda. *l. Si à reo 70. § fin. ff. de fideiussor. Bonac. nu. 23.*

Alias

Alias inferiores Prælatos, pro dispensatione pecuniam accipientes, simoniacos existimat S. Th. 1. q. 100. 3. ad 3.

Intellige tamen quoad compositionem, non quo ad mercedem, quæ soluitur pro litterarum expeditione, *vt dixi lib. 1. Ciuilium tit. 10. num. 81.*

16 *Executa* præsumitur Dispensatio, quando constat de Breui, & Pars ea diu vsa est, 1602. Vigeuano 17. Dec. 149.

† Dispensatio autem Vicario commissa, expediri potest ab Episcopo, & e contra cum Episcopi, & Vicariæ sit vnum atque idem tribunal. C. C. Vintimillien.

Dispensatio tamen commissa Episcopo, non expeditur à Vicario sine speciali mandato 12. Febr. 1622. 1.70.28. *

19 *Cessare* dispensationem iam executioni mandatam, cessante causa finali, quidam aiunt, quidam negant, vtrique probabiliter: Affirmantes tamen probabilius, quando executio tractum habet successiuum, vt ieiunare, recitare, officium, &c. *vide Diana 6. tract. 7. resol. 45.*

18 *Non vitiatur* dispensatio ex eo, quod quis non expresserit, se antea eam petijsse, & non obtinuisse, *vt dixi in Can. lib. 1. tit. 3. num. 8. limit. 2.*

Nec ex eo, quod Papa mortuus sit paulo postquam concessit eam, 1606. Genoua 6. Dec. 94. 1623. Auellino 9. Oct. 104. Alba 24. Nouemb. 121. 1655. Lucca 4. Iun. 54.

DISTRIBVTIONES.

Archidiaconus 2. Canonicatus, Doctor, Episcopus, Excommunicatio, Inquisitor, Testis, Punctator, Seminarium, Studium.

QVid. Declaratum fuit à Sac. Cög. Concilij, non posse in distributiones quotidianas conuerti illos redditus, qui inueniuntur à Testatoribus assignati pro Anniuersarijs, & celebratione Missarum, 1596. Castellaneta 10. Sep. 75. 1599. Sutri 25. Maij 55.

† Eadem Sacra C.C. aliquando concedit licentiam, quando fructus sunt tenues, conuertendi in distributiones quotidianas huiusmodi legata, assignatis, cuique Canonico per turnum Missis Vrgell. 1637. lib. 26. 268.

Ita etiam ea pars, quæ assignata est pro fabrica Ecclesiæ, non conuertitur in distributiones, neque quando fructus sunt tenues, licet pro tunc Ecclesia non indigeat reparatione, sed prouidetur per cap. 15. sess. 24. de reform. Aurien. lib. 26. 278.

Congregatio Concilij censuit, si Massa communis pro distributionibus commodè fieri non possit, Episcopum debere certam aliquam summam pecuniariam, quæ verisimiliter non negligatur, arbitrio suo singulis assignare; omnesque Canonicos tam interessentes, quam non interessentes, singulis horis per annum punctandos esse, vt in prima fructuum collectione tantum deducatur ex parte vniuscunque quantum ex calculo, & assignatione factis non deseruiendo amisisse apparuerit. Idque pro rata iuxta punctaturas diuidatur inter eos, qui interessentes fuerint, more quotidianarum distributionum. Quod si diuisionis tempore illi, qui deseruiendo distributiones lucrati sunt, superstites non fuerint: eorum Hæredibus, alijsque quibus debita erunt, distribuantur. Diuisione vero, quæ post decennium fieri consueuit, Congregatio minimè probauit: sed censuit, fructus, cum primum collecti fuerint, diuidi debere, 20. Iun. 1582. A Cardinalis Carafa lib. 27. 150.

2 *De Participatione* Missæ communis Capituli Cathedralis, nullus Canonicus etiam non Sacerdos, excludatur, dummodo sit in sacris constitutus, exceptis ijs, quæ dantur pro Missis, & alijs Sacerdotalibus functionibus, 1596. Castellaneta 15. Nou. 90. §. 7.

Immò neque à distributionibus pro Missis, vbi consuetudo est, vt satisfieri possit etiam per alium, dempta tamen solita eleemosyna pro satisfaciente.

Idem

Idem de absente causa studij, vel alia iusta 5. Febr. 17.

3 Quod Ordinarius participet de distributionibus, nihil debet innouari, sed solitum obseruari, 1605. Lecce 28. Feb. 19. §. 2. v. Episcopus.

Excepta quarta eleemosynarum manualium pro Missis, quæ ipsi nullo modo competere potest, 1654. Mineruino 17. Sept. 140.

4 Excommunicati non debent participare de distributionibus, non obstante consuetudine, 1605. Coimbrien. 5. Oct. 7. debentur tamen Canonico absenti, ne cum excommunicatis vitandis participaret, 1612. Liegi 6. Apr. 35. & iniustè excommunicato, qui abstinuit ob reuerentiam, 1654. Casale 10. Iulij 50. Maximè si ad obtemperandum monitis Episcopis, 1621. Perugia 28. Septembris 143.

5 *Applicatio*. Distributiones diuidantur in tres partes. Vna fit pro Matutino, & prima. Secunda pro Tertia, Missa, sexta, & nona. Tertia pro Vesperis, & Completorio. *S. Cong. Episcopo Taruisino 27. Aug. 1585.*

Pro matutino, Missa, & Vesperis taxari debet maior quantitas, 1575. S. Carlo 16. Oct. 685.

6 Concilij Tridentini dum in cap. 3. sess. 21. disponit, quod portiones Absentium diuidantur proportionabiliter inter præsentes, & interessentes, procedit, quando tertia pars prouentuum Canonicatuum, Dignitatum, & aliorum corporum ibi enumeratorum, fuisset detracta, & conuersa in distributiones quotidianas ea ratione, quod in Ecclesia, vel nullæ essent distributiones quotidianæ, vel ita tenues, vt verisimiliter negligerentur.

Sed c. 3. sess. 22. quod dat facultatem applicandi portiones absentium locis pijs, procedit solum in tribus corporibus prouentuum, scilicet Dignitatibus, Personatibus, & Officijs, quando detracta est tertia pars propter eos, qui omittuntur facere onera sibi incumbentia: & sic non comprehendit Canonicatus, vel aliud genus similium portionum, immo nec ipsas Dignitates, quæ punctantur ob omissionem interessendi Choro: & habet locum, licet non adesset illa ratio, quod nullæ, vel tenues essent distributiones. *Sacra Episc. Cong. in vna Callien. 1577. ex Cōg. Conc. Callien. 1571.*

Et quatenus Concil. Prouinciale secus disponeret, vel esset explicandum iuxta supradicta, vel nulla eius habenda ratio, tamquam contra dispositionem iuris communis, quo distributiones quotidianæ debent dari præsentibus, qui Diuinis intersunt, & inseruiunt, *c. 1. De Cler. non resid. in 6. Sacra Episcoporum Congregatio in vna Callien. 12. Ianuar. 1577. vt in Regis͂tro fol. 54.*

Et multo minus Ordinarius solus potest applicare Fabricæ, vel alteri pio vsui distributiones amissas à non interessentibus, quia de iure communi accrescunt interessentibus, 1589. Castellaneta 13. Iunij 172. vers. Quant' alla parte, 1602. Malta 17. Apr. 39. vers. Che le distributioni. Bitonto 4. Iunij 55.

† Distributiones autem applicandæ Fabricæ vel pio loco, non possunt erogari pro eleemosyna concionatoris, vel pro Sacristia Cathedralis. *C. C. Æsina.* vide cap. 1. 29. 9. §. 11.*

Distributiones præbendarum vacantium, licet Theologalis, vel Pœnitentiariæ, semper dantur præsentibus, & nunquam reseruantur successoribus, 1636. Malta 11. Iulij 61.

8 Permitti non debet Capitulo, quod dum pro litibus, vel alia causa vult expensas facere, vtatur distributionibus quotidianis: id enim cederet in detrimentum Diuini cultus, & Ecclesiastici seruitij, 1590. Troia 16. Maij 112.

9 *Absentia*. Distributiones quotidianæ debentur Canonico absenti ex iusta causa, puta infirmitatis, vel vtilitatis Ecclesiæ: dummodo tamen fecerit suas protestationes, saltem si causa non erat notoria. *Rota apud Farinac. par. 1. tom. 1. decis. 244. num. 1.*

Et

Et causa iusta debet approbari, non solum à Capitulo, sed etiam ab Ordinario, 1607. Lamacen. 4. April. 27.

10 Talis est causa Visitationis liminum: *Vnde Sacra Congreg. Eminentissim. Cardinalium, Concilij Trident. Interpretum, sæpius censuit, Canonico ad visitanda Sacratissima Apostolorum limina à suo Episcopo misso, deberi non solum fructus suæ Præbendæ, sed etiam distributiones quotidianas, pro toto tempore accessus, mansionis, & reuersionis, nonsecus, ac si eo tempore Diuinis continuò interesset*. Idem de duobus Canonicis Episcopum ad talem visitationem comitantibus.

11 Dum ius commune disponit, quod infirmi, & alij participent de distributionibus in absentia, intelligitur, dummodo ante infirmitatem, vel impedimentum, seruire consueuissent, 1593. Aquila 4. Aug. 199.

Quibus nec Episcopus potest, ne dentur, statuere, 1602 Castellaneta 20. Au 93

Sicut, & senio confectis, 1602. Veroli 5. Feb. 4. vel similibus. *Vide Pilaiam tom. 1. dec. 10. nu. 41.*

Surdis tamen, si non interfint, non dantur, 1615. Theano 12. Martij.

† Inimicitiæ verò regulariter non excusant à seruitio Cathedralis, 1601. *Ripatransona 6. Aug.* 187.

Si tamen ex eis resultaret euidens periculum vitæ excusarent, etiam quoad effectum lucrandi distributiones. *Bergomen.* 14. *Decemb.* 1652. ex c. vnico De Cler. non resid. in 6. *

12 Debentur pro tempore carcerationis, seu vexationis indebitæ, post tamen absolutionem, & rem iudicatam: & interim ad instantiam carcerati deponuntur, 1591. Melfi 17. Sept. 253. 1596. Briudisi 11. Iunij 48. 1598. Aquila 9. Mar. 17. 1613. Auersa 13. Aug. 70. 1614. Capua 29. Aug. 77. 1644. Anagni 11. Martij 17. 1600. Ferentino 29. Nou. 17. Nazareth 18. Auellino 5. Dec. 22. 1601. Nazareth 20. Feb. 86. Spalatro 3. Iulij 161. Vigeuano 17. Sept. 211. 17. Octob. 223.

Sicut eximuntur etiam ab alijs pœnis, 1655. Vercelli 10. Nouemb. 313.

† Iustè verò carcerati, vel excommunicati non lucrantur neque fructus, neque distrib. C.C. Calaritana.

Etiam ob debitum ciuile. Romana 15. Dec. 1657.

Etiam nulliter, si nullam ad se liberandum diligentiam adhibeant, 14. Ianuar. 1634.

Etiam si eo tempore eorum coadiutores Diuinis intersint. Cartaginen. 15. Dec. 1618. *

13 Et pro tempore litis iniustæ, concernentis principaliter interesse Ecclesiæ, vel Capituli, secus si secundario, 1602 Milano 17. Sept. 103. 1606. Fermo 14. Iun. 37. Nardò 6. Dec. 94. 1628. Pauia 7. Sept. 107. Lanciano 17. Nou. 133.

† Regulariter tamen distributiones Canonicatus litigiosi sequestrantur vsque ad finem litis. Lucana 14. Decemb. 1620. C.C. cap. 3. 4. 34. *

14 Et actualiter occupato in cura Cathedralis, etiam extra Ecclesiam, 1589 Ancona 28. Nou. 246.

Vel administratione Sacramentorum, maximè Pœnitentiæ, in Ecclesia, 1601. Andria 7. Nou. 232. Aquila 27. Nou. 241. 1617. Sarno 7. Martij 40.

Etiam in Ecclesijs receptitijs, si id faciant ex obligatione: secus si ex peculiari mercede recepta ab Archipresbytero, 1641. Vriuentio 22. Nou.

Item Canonico pro tempore, quo sine salario Organum pulsat, 1641. Triuento 22. Nouemb. §. 3. 1639. Noli 23. Septemb. 70.

Item occupato propter aliam Ecclesiæ vtilitatem, dum à Capitulo propterea nullam particularem prouisionem, vel mercedem recipit, 1587. Corneto 29. Septembris 215. 1600. Bari 12. Decembr. 27.

Item examinatori pro tempore, quo actu examinat, 1601. Lodi 20. Martij 102.

Vel ijs, qui dicunt Missam in Ecclesia horis deputatis, vel de speciali ordine superiorum dato pro necessitate, seu

vtilitate Ecclesiæ, 1601. Andria 3. Sept. 202.15.Oct.220.7.Nouemb.233.1. 1608. Aquileia 22. Augusti 77. *verbo Canonicus* 22.

† Secus si Canonici, dum Horæ Canonicæ recitantur, discedant ad confessiones audiendas, aut Missas celebrandas deuotionis causa: nam qui discedunt, illius Horæ distributionem amittunt. *Nicien.22.Feb.1620.C.C.**

15 In omnibus autem supradictis casibus excipienda sunt illa manualia, quæ dari non solent, nisi actualiter interessentibus, 1617. Teramo 12. Maij 87.

16 Canonicis absentibus pro Visitatione dantur fructus, sed non distributiones, 1602. Vigeuano 2. Iulij 69. 1588. Lodi 19. Iulij 29.

† Et iam Archidiacono visitandi ius per se solum subiecti. C. C. 4. Nouemb. 1594.*

Licet quis visitet tamquam Vicarius Episcopi, 1614. Ciuità di Penne, 28. Februar. 11.

Vel simul cum Episcopo, nisi ex gratia 1582. Nouara 27 Oct. 136.

Dummodo non plures, quam tres pro qualibet vice, 1584. Vrbino 11. Sept.

Pro visitatione tamen Apostolica dantur ex priuilegio, vel consentiente Capitulo 1582. Nouara 27. Octobr. 136. 1604. Milano 23. Iulij 85. 1617. Genoua 10. Iunij 112.

Vel quando visitarent pro eodem Capitulo, præsertim Ecclesias vnitas eorum Mensæ, vel præbendis, 1598. Aquileia 14. Octob. 55.

Puta Archidiaconus occupatus in Visitatione, vel alio seruitio Ecclesiarum annexarum suo Archidiaconatui, 1596. Castallaneta 16. Decemb. 100. secus si ex alio iure vt supra.

17 Duo Canonici absentes in seruitio Episcopi lucrantur fructus, sed non distributiones, 1575. S. Carlo 18. Nou. 698. Boiano 22. Febr. 14.

Licet haberent in mandatis à Capitulo tractandi cum Episcopo aliquid spectans ad idem Capitulum, 1590. Nap o 14. Aug. 187. *V. Canonicus* 18.

† Sacra quoque C.C. censuit, Canonicos vltro inseruientes Episcopo priuatam Missam celebranti, minimè lucrari distributiones quotidianas. *Taurin. & Vercellen. 23. Apr. 1616. ad 2.*

Immo siue sponte, siue coacte inseruientes Episcopo in Cathedrali priuatim celebranti. *Vercellen lib. 98. 235.*

Puta quia adesset consuetudo inseruiendi Episcopo priuatim celebranti. 31. Aug. 1606.

Sed si esset consuetudo, quod in tali casu lucrarentur etiam distributiones, valeret. Ian. 31. Martij 1643.

Papa concessit Ianuensibus id ex gratia, 22. Aug. 1643.*

Nisi beneficium consistere in solis distributionibus quotidianis; quia tunc eas lucraretur dempta tertia parte. v. Canonicus 18.

18 Similiter, qui etiam de mandato Episcopi, vadunt ad celebrandum Monialibus, vel alias absunt pro earum seruitio, 1594. Recanati 10. Ian. 21. §. 7.

Nisi ex gratia, 1596. Vercelli 10. Ianuar. 1.

Vel de consensu Capituli, 1602. Loreto 9. Ian. 1.

19 Similiter nec absentibus causa studij, nisi obtineant breue pro duabus tertijs, *c. licet*, 32. *De præben.* 1603. Pesaro 14. Ian. 8.

20 Similiter nec Canonico, qui fuit Romæ contra Episcopum pro negotijs Capituli. *S. Conc. Congr. in vna Aueilin. 16. Ap. 1633.*

Contrarium decreuerat Sacra Episcoporum Congregatio rescribens Episcopo Montis Pelusij 2. Aug. 1581.

Quæ tamen, & ipsa paulo post nempe 6. Aug. 1585. in vna Aquen. censuit, tali Canonico dandos esse fructus, sed non distributiones quotidianas, fol. 144.

21 *Donari* possunt à quolibet Canonico distributiones quotidianæ pro par-

te sibi contingente, etiam ei, qui non interfuit, 1612. Casale 8. Iunij 61.

Licet non possint Capitulariter remitti *Trid.sess.24.c.12.*

† Non tamen prohibetur Capitulum donare distributiones illi, qui post admissam renunciationem Canonicatus horis Canonicis interfuit, licet de iure alijs accrescant. C.C. Spoletana 16. Iunij 1607.

DIVES. *Episcopus.*

1 NNon dicitur ille, qui, quamuis habeat tantum in bonis, vt possit viuere, non tamen, vt possit secundum statum suum decenter viuere: immo pro Paupere reputandus est: & ideo legatum illi factum ea consideratione dicetur ad pias causas. *Nau. c.17. n.94. Tiraq. de priu. piæ causæ, in præfat. v. Intellige Secundo.*

2 Antiqui Romani malebant esse pauperes in diuite Imperio, quam diuites in paupere Imperio. *Val. Max. lib.4. c. 4. in tit. de Æl. famil. in fin. refert S. Th. 2.2.q.47.10. ad 2.*

DIVINATIO.

EST *Vsurpatio* cognitioni futurorum euentuum indebito modo. Vel indebita vsurpatio prænunciationis futurorum euentuum. *Clau. Reg. lib. 4. c. 5. num.2.*

DIVISIO. *Capitulum, Minor.*

LIcet *Diuisionis* Actus sit necessarius, non tamen est necessarium hoc, vel illo modo diuidere: vnde requiruntur solemnitates, tam Iuris, quam statui, & locum habet remedium l. 2. C. de rescind. vend. *Rota apud Lodou. d. 495. num.6.*

DOCTOR.

Aduocatus, Beneficium 22. Clericus, Prior, Regularis 3. Studium, Venditor.

1 CReatio. Doctores in Alma Vrbe, tam in Iure Ciuili, quam in Canonico, creari non possunt nisi à Collegio Aduocatorum consistorialium. Iulius III. const. 6. *Cum sicut.* 6. Febr. 1552.

A quibus ego ex gratia fel. rec. Vrbani Papæ VIII. quarto nonas Augusti 1631. gratis I. V. Doctor creatus fui die Sabbati.

2 Ad Doctorem approbandum septem saltem Doctores requiruntur, *l. Si quis 10. C. de Profess. & Med. lib.10.*

Perusiæ tamen, & Senis, siue Pisis sufficiunt quatuor ex priuilegio Summi Pontificis. *Benius de priuil. DD. priuil. 11. num.4.*

3 Licentia ducuntur ad effectum, vt potiantur priuilegijs licentiatorum, non illi, qui à Lectoribus, vel alijs Doctoribus, examinati, & approbati sunt; sed qui sunt approbati in examine publico (quod priuatum appellatur, quia nullus admittitur ibi præter Examinatores, & examinandos) sed nondum consecuti sunt insignia Doctoratus. At in Italia tales non reperiuntur: quia taliter examinatis, & approbatis statim traduntur insignia. *Benius 3. in princ. num 9.*

4 Doctoris gradum assumere multi prohibentur.

I. Infames, *l. Vnica C. de Infamib. lib.10.*

II. Qui propter delictum priuatus est priuilegio Doctoratus, non potest amplius doctorari, *Apostilla ad Panormitanum c. Inter cætera. De præben.*

III. Excommunicati.

IV. Iudæi *l. fin. C. de Iudæis.*

In medicina tamen dispensantur, dummodo non medeantur Christianis.

V. Immorigerati, *l. Magistros 7. C. de Profess. & Med. lib.10.*

VI. Spu-

VI. Spurij de Iure Ciuili : sed de consuetudine doctorari solent.

VII. Minor 17. annis secundum Bart. in *l.1.§ initium, ff.v.de postul.*

In Regno vero minor 21. annis doctorari non potest. *Pragm. de Scholar. doctor.*

VIII. Mulier. *Arg. c. 19. Mulierem, 33.q.5.*

5 *Salarium*. Doctor, seu Magister habens stipendium publicum, cum onere docendi sibi collatum, peccat accipiens aliquid, & à fortiori exigens ab Auditoribus, *Arg. cap. 12. Pœnale 14. quæst. 5.*

Alias exigere potest, etiam à Pauperibus non egentibus extreme, *l. 2. §. fin. ff. v. de Orig. iur.*

Quod extendendum est ad omnes, qui accipiunt aliquid pro eo, quod ex iustitia facere tenentur : ita vt reperi possit, quod fuit datum Iudici, vt iustam sententiam ferret. Licet accipientes restituere non teneantur, quousque ab eis repetitum fuerit : quia retinere possunt ex quoddam dantis consensu. Sufficit tamen quod repetitio fiat extraiudicialiter. *Nau. c. 17. num. 31. & seq. Sot. lib. 4. de iust. & iure quæst. 7. art. 1. Bonac. de rest. disp. 1. q. 3. pun. 2. num. 1. t. 2.* v. Restitutio 14.

6 *De Pœna* vltimi supplicij, & alijs Doctorem ementem officia Iurisdictionis, *Vide quæ dixi lib. 4. Ciuilium tit. 19. num. 93.*

7 *Nobilitas, & Auctoritas*. Doctores etiam in Chirurgia nobiles sunt. *Vinc. de Franc. dec. 565.*

Alias si quis profiteatur Chirurgiam absque gradu Doctoratus, vt Barbitonsores, non erit nobilis : quia Chirurgi ars ex se dicitur vilis in *c. Sententiam, 9. Ne Cler. vel Mon. secundum vnam lecturam.*

8 Doctorum dictam non necessitant ad decisiones causarum, vt in proœm. Inst. Ciuil. n. 12.

9 Si indoctus docere velit, audiri non debet, ne alij cum ipso præcipites trahantur : Cœcus enim non debet Cœcum ducere, ne ambo in foueam cadant. *Vigliega in vita Christi c. 15. circa fin.*

10 *Insignia* Doctorum sunt Biretum in signum coronæ, Annulus quia sponsus scientiæ factus est : item libri cum Cathedra : sed studendum est, ne eis iniuria fiat *c. fin. 40. dist.* Item osculum, & benedictio. Quibus quidem insignibus vti semper Doctor non cogitur : sed si vult, etiam coram Principe vti potest. Saltem tamen eum cum decenti toga decet incedere, *l. fin. C. de postul.*

Nam si Clamys Militem, Purpura Regem, Stolam Sacerdotem, Monachum Cucullа : ita Doctorem, vel Aduocatum toga demonstrat. *Ben. lib. 1. priuil. 11. nu. 10. & seqq.*

11 *Priuilegia* Doctorum quam plurima sunt, ex quibus centum collegit Benius in libro de Priuilegijs Iurisconsultorum.

Quæ verò ex his Ordinem solum, ac dignitatem respiciunt, & doctis, indoctis competunt. *Bart. in l. Maximarum 12. in fin. C. de excus. mun. lib. 10.*

Non subijcientur ergo quæstioni in condemnatione, eorum ratio habenda erit, ne egeant, &c. quoniam in dedecus aliorum eiusdem dignitatis cederet.

12 Alia verò priuilegia.

I. Indoctis, & Doctorelli non competunt : nam tales possunt priuilegio priuari, *l. 2. C. de Profess. & Med. lib. 10.*

II. Ne ijs, qui Doctoribus corruptis promoti sunt ad Doctoratum, sicut qui illicitè emit officium priuilegio officij gaudere non debet, *l. Vniuersi 4. C. de legat. lib. 10.*

III. Nec ijs, qui priuilegium absque examine recipiunt, *ex Pio V. Ben. par. 2. in princ. n. 67.*

IV. Nec illis, qui vel publicè profitendo, vel causas agendo, peritiam non exercent. *Ben. loc. cit.*

V. Nec Doctoribus Procuratoris, nisi in Romana Curia, vel Notarij ; nisi Principis, officium exercentibus, *l. si quis procuratorem 34. C. de Decurion. lib. 10.*

VI. Nec mercaturam exercentibus. *l.7.C.de Aduc.diuers.iudicior.*

VII Nec ijs, qui libros necessarios non babent. *Ben.loc.cit.*

13 Hæc autem priuilegia diuiduntur in duas partes.

Prima continet priuilegia Doctorum, qui legunt in publicis studijs, quorum primum est, quod studiorum causa æquiparatur causæ dotis, eiusque priuilegijs fruitur, *l.1.C. de stud. lib. Vrb. Rom.*

II. Instrumentum salarij Doctoris præcesisse præsumitur sicut dotis, & Fisci. *Not. in l.1.ff.i.solut.matrim.*

II. Doctorum stipendia nondum promerita sequestrari, vel in executionem iudicati auferri non possunt: promerita verò non nisi in subsidium habita tamen ratione, ne egeant: sicut cauetur de publicis Militum stipendijs.

IV. Doctoribus stipendia petentibus exceptio compensationis opponi non potest, sicut nec contra dotem. *DD.in l.1.ff.sol.matrim.*

V. Reus in causa studij, seu scholarum, edere tenetur instrumenta ad fundandam intentionem Actoris.

VI. Doctor publicè legens, Ciuis efficitur eius loci, vbi legit, quoad fauorabilia tamen, non quoad onerosa: sicut, & Miles eius loci, vbi stipendia meretur.

VII. Iuxta Doctorum scholas quis ædificare non potest, si luminibus officiatur, etiamsi seruitus constituta non sit. *Cæpollæ de seruit. vrb. prædior. fall.3.de solo.*

VIII. Sicut pro constructione vel necessaria ampliatione Ecclesiæ coguntur vicini suas ædes distrahere, *l. si quis sepulcrum 12.ff.v.de Relig.&sumpt.fun.*

Ita locum ad scholas, seu Collegium ampliandum quis vendere cogitur. Vide tamen quæ dixi lib 3. Ciuilium tit. 24. n.19.§.5.

IX. Doctor potest cogere Ciues ad assignandum sibi domum in loco celebri nec expelli poterit finito locationis tempore, licet Dominus eum sibi necessariam esse probauerit.

X. Doctorum collegiata sunt approbata, *c. Ex literis 11. de const.*

XI. Doctor scholasticum ad Doctoratus gradum promouet, *num. 1. & seqq.*

XII. Doctor excusatur à tutella, dum legit i. Eandyo echonti 6. §. eti cacei, o eidenai, *ff.i.de excus.*

XIII. Doctor legere potest per alium Doctorem substitutum, 1. Si id conuentum seu consuetum sit. 2. Si aliquo vrgenti, & maximè inuoluntario impedimento detineatur. 3. Si per vicennium publicè docuit.

XIV. Doctor, qui per vicennium publicè docuit, illustris efficitur.

XV. Doctor qui legit Theologiam, vel Ius Canonicum, gaudet perceptione fructuum beneficiorum suorum etiam curatorum in absentia. *Infra v. Studium.*

XVI. Doctor suum Scholasticum modestè castigare potest.

XVII. Sicut filius Patrem Presbyter Patronum, à quo fuit ad beneficium præsentatus: ita Scholasticus Doctorem suum non potest in ius vocare sine venia, permissu scilicet Prætoris. *DD.in l.Generaliter 8.ff.v.de in ius voc.*

XVIII. Doctor Pauper à suis Scholasticis ali debet. *Innoc.in c.1. de Magistr. supra num.5.*

XIX. Doctor de Iure præcedit Scholasticos cuiuscumque dignitatis, *De facto tamen, nec semper, nec vbique seruatur.*

XX. Doctori soli creditur de moribus, & peritia sui Scholaris, quamuis alias vni nec Catoni credatur, *cap.1.12. quæst.1.*

XXI. Represaliæ aduersus Doctores, & eorum filios, vel famulos exerceri non possunt. *Auth. Habita C.Ne fil. per Patre.*

XXII. Doctor, si post lecturam inchoatam decedat, salarium eius anni transmittitur ad hærede.

XXIII. Salarium Doctori debetur

etiam absenti, vel legere impedito. *l. Diuus 4. vbi Bart. ff. num. de var. & extr. cong.*

Quod amplia, & limita cum Benio priuil. 22.

XXIV. Doctori Collegium succedit, excluso Fisco. Altera pars continet priuilegia, quæ competunt etiam aliis Doctoribus, maximè circa causas, beneficia, & alia huiusmodi.

XXV. In Episcopum hodie nemo, nisi Graduatus, eligi potest.

XXVI. Iuris vtriusque consultus in Episcopatu Theologo præferendus est: nisi esset in loco, vbi pullularent hæreses, vel hæresibus vicinus. *Pilaia t. 1 dec. 2. per totam.*

XXVII. Quod ampliat *Diana 4. tr. 8. resol. 52.* etiam ad Inquisitores, dicens experientia compertum esse, vtilius existere, si iurisperiti, quam si puri Theologi, eligantur in Inquisitores. Optabile tamen esset, & optimum, si vtriusque scientiæ theoricam, & praxim calerent, sequitur *Idem Pilaia lib. 2. d. 3.*

XXVIII. In Beneficiis, præsertim Curatis, & Canonicatibus, item in quibusuis officiis iurisdictionem habentibus obtinendis, Iurisconsultus aliis quibuscumque etiam Theologis, præferri debet. *Ioan. à Silua de Benef. p. 3. q. 7. Roman. consil. 33. Quint. Mandos. ad Reg. 16 Canc. Apost. sub num. 8.* fusè *Pilaia citatus lib. 1. dec. 10. Cæsar Lambertin de Iurep. lib. 2. par. 3. q. 5. art. 12.*

XXIX. Dignitates Ecclesiasticæ, præsertim prima post Pontificalem, & dimidia pars Canonicatuum in Cathedralibus. Item Scholasteriæ, Pænitentiaria. Vicaria Episcopi, & Capituli Sede Vacante, Officium examinatorum, Doctoribus conferenda sunt.

XXX. Doctor nobilis est, & in Dignitate constitutos, *l. Prouidendum 7. C. de postul. cap. Quanto. De Magistr. supra num. 7.*

XXXI. Doctor in collatione ordinis, vel beneficij non Curati non debet examinari.

XXXII. Doctor in beneficialibus facile dispensatur.

XXXIII. Doctor habens expectatiuam in forma Pauperum, præfertur Pauperi habenti in forma communi. *Hodie expectatiuæ non conceduntur amplius.*

XXXIV. Doctor absens præsenti non Doctori, etiam possessorie, præfertur.

XXXV. Patronatus omnes Studiorum generalium in Concilio Tridentino confirmantur, *sess. 25. c. 9.*

XXXVI. Si Doctor in Vicarium siue perpetuum siue temporalem eligatur, maiori ei portio constituitur: alijs namque cibis nobiles, & litteratos vesci decet. Vnde vestis Doctori promissa danda est nobilis, & honesta. Nec propterea videtur induci personarum acceptio, ex quo fit hoc propter vniuersale bonum Ecclesiæ, quæ viris indiget litteratis. *Abb. in c. De multa 28. de præben. in fine.*

XXXVII. Clericus Doctor in signû matrimonij inter ipsum, & scientiam potest annulum extra Missæ celebrationem deferre: quamuis Clericum annulatum, aut Episcopum, aut fatuum dixerit Io. Andr. in c. vt Apostolicæ 6. De priuil. in 6. *Sacra Episcoporum Congregatio in vna Salernitana 22. Maij 1612. fol. 55.*

XXXVIII. Doctores Militum priuilegijs potiuntur, exceptis ijs, quæ Militibus ob Iuris ignorantiam, temporis angustiam, vel eorum simplicitatem, sunt concessas.

XXXIX. Doctor torqueri non debet, immo nec verbis terreri, etiamsi consuetudo esset in contrarium: adeò vt confessio metu extorta illi non præiudicet. Exceptis criminibus hæresis, læse Maiestatis in principem, proditionis, simoniæ, falsi, priuati carceris, malefici, si in officio deliquerit, si Princeps consentiet.

XL Doctor non debet fustigari, sed affici pœnis nobilium.

XLI. Nec ignominiosa laquei pœna

puniri. *His tribus priuilegijs Doctor renunciare non potest.*

XLII. Pro Doctore præsumitur ad exclusionem delicti.

XLIII. Doctor mitius puniendum est, *l. Moris 9. fin. ff. in pœnis.*

Ex quo in pœnis inferendis dignitati, & nobilitati non parum parcitur, *c. fin. de pœnis. c. 3. quisquis 2. quæst. 8.*

XLIV. Bona quasi Castrensi filij Doctoris ob delictum perpetratum Patri non Fisco deferuntur.

XLV. Doctori condemnato, ne cæteris dedecus inferatur, insignia detrahenda sunt, sicut militibus, & clericis. *Quod tamen non est in vsu.*

XLVI. Doctoribus arma deferre licet: necà satellitibus discuti queunt. At verò sicut arma Clericorum sunt Breuiarium, & lacrymæ, *c. 20. Conuenior, 23. q. 8.* Ita Doctorum arma deberent esse libri.

XLVII. Doctor defendens in iudicio Bannitum, non incurrit in pœnam statuti.

XLVIII. Iniuria illata Doctori dicitur atrox, & grauiter venit punienda.

XLIX. Pro iniuria illata Doctori lex Iulia de vi publica, & Popularis actio competit.

L. Doctor pro ciuili debito cogi, vel carcerari non potest, non obstante statuto, vel huius priuilegijs renunciatione.

Nisi sit obligatus in forma Cameræ, *vt dixi lib. 3. Ciuilium titul. 14. nu. 76.*

LI. Doctor excipitur ab illa Regula, quod qui non habet in ære, luit in corpore.

LII. Doctor in capitaribus, & ciuilibus dispensari facile meretur. *Arg. l. Ad bestias 31. ff. n. de pœnis.*

LIII. Doctoris nomen sibi falsò assumens, si facto; pœna falsi punitur, si solo verbo, arbitrio Iudicis.

LIV. Doctori Testi plus creditur.

LV. Doctor sui contestis inhabili dictum supplet. *Diana 4. trin. 8. resol. 129.*

LVI. Doctor, ceteris paribus, Militi præferendus est.

LVII. Et Medico.

LVIII. Alijsque Nobilibus.

LIX. Doctori Principis ianua patere debet.

LX. Iudices, & Magistratus Doctorem ad se venientem salutare, eique sedendi facultatem tribuere debent.

LXI Doctorum filij ceteris anteferri, & gratis promoueri debent. *Sed non seruatur.*

LXII. Doctor Patrem suum magis honoratum reddit.

LXIII. Et si legitimatus excludit substitutum sub conditione, *si sine liberis decesserit.* Doctor tamen de naturalibus sensisse non intelligitur; quia proles deprauata nobili viro maiori dedecori est, quam ignobili. *De hoc vide, quæ dixi lib. 2. Ciuilium tit. 15. n. 10.*

LXIV. Iuris consulti appellantur Domini, siue Doctores: aliarum verò scientiarum, Professores, Magistri.

LXV. Doctor refertur inter Personas egregias, quibus Iudex domum mittere solet ad iusiurandum.

LXVI. Dispositio *l. Centurio 15. ff. i. de vulg. & pupill.* nempe quod si Centurio substituat directo filio suo vsque ad 25. annos, substitutio valet iure militari, nec ad fideicommissum trahitur: si tamen institutus post pubertatem decedat, non capiet substitutus, nisi bona Testatoris iure directæ institutionis; ita Doctoribus quoque locum habet.

LXVII. Licet inter plures fratres antiquior Instrumenta tenere debeat, *l. Cum Pater 77. §. Pater pluribus 20. §. ff. i. de legat. 2.*

Si tamen aliquis ex fratribus minoribus sit Doctor, ille tamquam dignior debet Instrumenta tenere.

LXVIII. Sicut obstrepens prope Ecclesiam, ac Diuina impediens, potest expelli. *Arg. cap. 7. Pridem 18. q. 2. Rom. leg. 1. nu. 34. Ias. n. 45. Alciat. nu. 52. ff. i. sol. matr.* Ita si superueniat, qui studia Do-

Doctoris impediat, potest expelli.

LXIX. Iudicandi munus proprium est Iurisconsultorum.

LXX. Absolutiones, & dispensationes, votorumque communiones pro foro conscientiæ solis confessarijs in Sacra Theologia Magistris, vel sacrorum canonum Doctoribus, per sacram Pœnitentiariam expediendæ demandantur.

LXXI. Iudices, & Aduocati suo munere recte fungentes non minus merentur, quam Monachi, & Religiosi.

LXXII. Aduocato iustam causam fouenti, licet Aduersarium decipere, dummodo falsa probatione non vtatur. *S.Th.2.2.q.71.3.*

LXXIII. Aduocatus debet habere Salarium, licet consulat absque reuolutione librorum.

LXXIV. Etiam ex nudo pacto, immo, & non conuentum.

LXXV. Et conductus extra Ciuitatem etiam expensas pro famulis, & equis.

LXXVI. Doctor præsumitur peritus.

LXXVII. Legem dubiam interpretari potest.

LXXVIII. Doctoris decisio vim habet legis nemine contradicente cum aliquo canone, vel lege, vel efficaci ratione.

LXXIX. Doctori famoso de consuetudine, seu de communi opinione attestanti, fides præstanda est, donec Aduersarius doceat de contrario.

Rota tamen apud *Coccin. decis.* 125. *n.* 27. tenet, non credi Doctori de consuetudine.

LXXX. Doctoris insignis consilium, rationibus fulcitum, excusat Iudicem in sindicatu.

LXXXI. Et victum ab expensis. *Supra. v. Causa.*

LXXXII. Doctores experti, vel insignes notarij deponentes super tenore de perditi Instrumenti, plene probant. *glos. & Bart. in Auth. Si quis in aliquo, C. de fid.instr.infra v Instrum.*

LXXXIII. Filio Doctori, Pater studiorum, seu librorum causa donare potest.

LXXXIV. Donationem alicui factam, si studuerit, Doctor consequitur.

LXXXV. Et si mixtum sub simplicibus, regulariter non comprehenditur. *l. si ita 13. ff. 1. de lib. & posth.*

Si tamen Pater legauit filio centum, si doctoratus fuerit in legibus, & centum si in medicina; si filius vtrumque gradum assumpserit, ducenta consequetur.

LXXXVI. Legatum incertum studiorum causa valet.

LXXXVII. Doctor libros non confer; & si ex dispositione Patris, vel statuto, vel consuetudine conferre deberet; præstando æstimationem, liberaretur.

LXXXVIII. Expensas studiorum causa factas, in legitimam imputare non tenetur.

LXXXIX. Doctorum libri in executionem iudicati non auferuntur.

XC. Neque pro pensione domus.

XCI. Pater in quasi Castrensi peculio non habet vsumfructum.

XCII. Filiofamilias Doctori in peculio aduersus Patrem actio datur.

XCIII. Filiofamilias Doctor de suo peculio testari potest.

XCIV. Doctor non potest donare concubinæ. *Supra Clericus 18.*

XCV. Condemnatur solum in quantum facere potest.

XCVI. Bonis cedere non compellitur.

XCVII. Ad personalia munera regulariter non cogitur. *Medicos 6. C. de Prof. & Med. lib.16.*

XCVIII. Excusatur ab onere hospitandi *d.l. Medicos*.

XCIX. Sunt immunes à Collectis, & gabellis pro transatione librorum. *d.l. Medicos.* Sed non est in vsu.

C. Doctorum priuilegia sunt latissimè interpretanda. *Hæc omnia Benius*

Eugubimus in libello de priuilegijs Iureconsultorum.

DOCTRINA CHRISTIANA.

1 NOn debet. Ordinarius impedire matrimonium eorum, qui nesciunt capita necessaria doctrinæ Christianæ, 1588 Aquino 4. Octobris 206.

2 Non placet, quod Doctrina Christiana legatur inter Missarum solemnia, sed vt cum sonitu campanulæ congregentur pueri post prandium ante Vesperas, & eam recitent per dialogum, 1590. Galipoli 16. Genn. 11. §. 5.

3 Placet tamen decretum Visitatoris Apostolici, vt qui celebrat Missam Parochialem in Aurora, recitet orationem Dominicam, salutationem Angelicam, Simbolum, & Præcepta, vernacula lingua, 1600. Lesinà 11. Ian. 2.

4 Non debet Episcopus imponere pœnam peccati mortalis contra Presbyteros, qui non docent doctrinam Christianam, nec prohibere absolutionem eius, qui non soluit pœnam incursam ex eo, quod omisit eam docere: Sed procedere per præcepta contra solos curatos, qui tenentur ad eam docendam, 1593. Bergamo 21. Nou. 301. Sauona 22. Dec. 337.

5 Ordinario, qui promoueat Congreg. institutam in sua ciuitate, vel diœcesi Presbyterorum sæcularium, qui magno cum fructu laborant in docenda doctrina Christiana, 1632. Capaccio 3. Sept. 131.

6 Curatus, præsertim in dignitate constitutus, potest docere doctrinam Christianam per alium idoneum, 1606. Ventimiglia 15. Iulij 57.

7 Doctrina doceri debet in eo loco, qui magis Episcopo videbitur expediens, licet confratres contradicant: quia ita disponit const. 137. Pij V. *Ex debito*. 1612. Pauia 1. Iunij 59.

Et in Oratorio Confratrum, ipsis etiam inuitis 1618. Reggio 3. Maij 81.

Quo ad tamen fieri poterit, curare, debebit omnibus satisfacere. 1612. Pauia 28. Aug. 81.

8 Quo tempore docetur Doctrina Christiana, Regulares non debet officia cantare, 1601. Padoua 20. Aug 198.

9 Iesuitæ non debent impediri, ne docere possint doctrinam Christianam, etiam in Ecclesijs Ordinario subiectis, modo in ei prædicare nolint, 1609. Iesi 13. Apr. 39.

10 Facultas promouendi ad sacros, sine dimissorijs aliquos Clericos Congregationis doctrinæ Christianæ de Vrbe, cum assignatione 40. ducatorum annuorum, & suspensione ab Ordinibus, casu quo à Congregatione recedant, 1645. 17. Februarij 12. 1646. 13. Aprilis 6.

DAGMA. Decretum.

DOHANA. *Gabella*.

1 EXemptiones, & immunitates à soluenda Dohana reuocauit Pius IV. const. 72 Sixtus V. const. 2. & Paulus V. const.

2 Dohanam non soluunt loca pia, & miserabilia: neque hi quibus ob numerum duodecim filiorum exemptio data est, dummodo, superstites sint, & in Vrbe degant in communi. Tenentur tamen soluere dohanam pro vino, quod in Ripa Vrbis emunt, non vero loca pia, & miserabilia. *Pius IV. const. 72.*

Vsus est, quod exemptio huiusmodi non conceditur, nisi duodecim filii sint omnes superstites, ac Romæ degant in communi; sed postquam concessa fuit, durat; etiam si degant seorsim, etiam pro viro Ripæ, quousque aliquis ex 12. Filiis viuit.

DOLVS.

Culpa, Deceptio, Promissio, Ratio, Domicilium, Dos.

DOMINICA.

Festum, Filius, Ieiunium.

DOMINVS.

Baldachinum, Baro, Fructus.

DOMVS.

Bona 5. Incendium. Locatio Regula. N.24.

1 DOmum alienam, inuito Domino ingredi non licet, *l. 2. in princip. C. Quando, & quibus quarta pars lib.* 10.

Graue namque est, vel rei familiaris vilitatem detegere, vel diuitias inuidiæ subijcere.

Hoc tamen fallit in seruo fugitiuo;& quando adessent suspiciones, res furtiuas esse in aliqua domo. *Oinot. inst. de oblig.quæ ex del.nasc §.conceptum n.2.*

2 Domus eorum demoliendæ sunt, qui in Vrbe, & eius districtu armatos colligentes, vindictam faciunt tran suersalem, vnum pro alio offendendo: qui propterea sunt ipso facto excommunicati,& absolutio Papæ reseruatur;incurrunt pœnam diffidationis, rebellionis, læse Maiestatis,infamiæ, priuationis beneficiorum, necnon factionis actiuæ,& passiuæ testamenti incapacitatis ad omnes, & quascumque dignitates, gradus, & honores, denique mortis naturalis, ac confiscationis bonorum. Et vt depingantur in loco publico Vrbis velut Proditores, cum capite deorsum verso, addito nomine, cognomine, Patria, & titulo delicti. Paulus II. const. 4. *Viros Sanguineos.*

3 Domus conductæ possunt propter pestem deseri, parte pensionis remissa: dum tamen reddantur claues, vel Domino denuncietur. *Mascard. de probat. Conclus.*820.*n.*34.3.25.11.

4 † C.C.censuit,Rectores Parochialium Ecclesiarum Nolanæ diœcesis, quæ ex illarum annuis redditibus minus sexaginta ducatis monetæ vsualis Regni percipiunt, libros esse debere à contributione facienda pro domibus ædificandis; sed Capitulum, cui illæ vnitæ fuerint, Patronos, & alios, ad quos fructus aliqui dictarum Ecclesiarum perueniunt, aut in illorum defectum Parochianos iuxta similem dispositionem c. 7. sess. 21. contribuere cogendos esse; Illos autem Rectores,qui ex sui Parochialibus plus sexaginta, sed non vltra centum ducatos eiusdem monetæ annuatim percipiunt, partem quoque suam vna cum prædictis, qui earundem Ecclesiarum fructus quomodo percipiunt, aut Parochianis iuxta supradictam formam, iudicio Episcopi conferre debere. Quod si annui fructus, & redditibus Parochialium pro Rectore excedant summam centum ducatorum eiusdem monetæ, alios grauandos non esse; sed ex dictis redditibus eam quantitatem pro ædificatione domorum desumendam esse, quam conuenire arbitrabitur Episcopus qui in designandis nouis domibus necessariæ habitationis, pro Rectoris residentia rationem habebit, ne impensæ maiores fiant, quam necessitas postulet, 26.Ian.1581. infra 224.*

DONATIO.

Bonimores, 2. §.1. *Distrib. Filius, Pactum, Venditio, Vidua.*

1 DOnatio differt à Remissione, quæ condonatio illius, quod speramus, & nondum habemus. *Bonac.tom.1. de hor.Can.disp.1.pun.4.n.12.*

2 Dona,siue munera, nec omnia,nec passim, & ab omnibus, nec nunquam, siue à nemine recipienda sunt: nam valde inhumana est à nemine accipere, sed passim vilissimum est, & omnia auarissimum, *l.solent 6.ff. v.de off.Procons.*

3 *Causa mortis* confirmatur etiam morte Ciuili, scilicet per ingressum Religionis, *l. Res vxoris 24. C. de don. inter vir.*

vir. & vxor. glos. fin. C. 8. Placuit 16. q. 1.

4 Censetur inter viuos, si fiat cum conditione, vel iuramento illam non reuocandi: & consequenter non poterit reuocari, nisi fiat inofficiosa, seu propter ingratitudinem, aut superuenientiam filiorum. *l. Vbi ita donatur 27. ff. nu. de don. ca. mor.*

Item si dicatur: *Dono Titio, & eius hæredibus*, censetur inter viuos: quia donatio causa mortis, viuente donatore, non transmittitur ad hæredes Donatarij defuncti. *Bald. in l. 2. num. 4. in fin. C. de iure dot. Oinot. de donat. ca. mort. nu* 23.

5 Facta à debitore, qui non est soluendo, sicut & legatum, potest à Creditoribus reuocari: & ex ea, sicut ex legatis, detrahitur Falcidia. *Oinot. n.* 24.

6 *Inter viuos* iuramento firmata, tenet, licet facta sit ab eo, qui est minor 25. annis, dummodo sit maior quatuordecim, *cap. In præsentia* 8. *De probat.*

7 A Patre facta filio, & à Marito vxori, & è Conuerso, æquiparantur, & neutra valet regulariter, vt latius dixi lib. 2. Ciuilium, tit. 7. De Donat n. 15.

8 Annuli, vestes, & alia iocalia, tradita vxori à Marito, si vilia, præsumuntur donata; secus si pretiosa, excepto annulo fidei subharrationis, *vt latius dixi ibid. n. 6.*

9 Multi donare prohibentur, puta seruus filiusfamilias, Pupillus, & Minor, furiosus, Prodigus, Delinquentes quidam, necnon Religiosis, & Moniales, *vt latius dixi ibid. n.* 13.

10 Donatio remuneratoria non probatur ex eo, quod in Instrumento adiecta est communis illa clausula. Pro multiplicibus meriti; & seruitijs hactenus præstitis, & in futurum præstandis: quia per hanc clausulam quilibet eludere posse insinuationem. *Oinot. de donat. inter viuos n* 34.

11 Donans aliquid cuipiam cum pacto, quod si ad tale tempus Donatarius viueret, duplum redderet, sin minus, illud lucraretur, non peccat, nec est vsurarius, si id gratis absque vlla fraude faciat: quia hoc non est mutuum, sed contractus innominatus, Do vt des *l. Naturalis 5. ff. v. Præscriptis verbis.* Secus si cum tali pacto mutuaret. *Nau. cap. 17. num. 222.*

12 Donator regulariter non tenetur de euictione, vt latius dixi ibidem num. 23.

13 Donatio inter viuos fieri potest etiam in testamento. *Ex Tusco*, & alijs, *Bon. de contr. disp. 3. q. 22. pun. 2. n. 1. v. Primo quartam non deberi.*

14 *Reuocari* regulariter non potest donatio inter viuos, nisi in tribus casibus iure expressis. Et propter ingratitudinem reuocari potest non obstante promissionem contrariam, vt latius dixi in d. tit de donat. n. 26.

15 Donator, qui renunciauit *l. si vnquam*: potest nihilominus, superuenientibus filijs, reuocare donationem etiam iuratum, vsque ad legitimum bonorum subsidium, idest vsque ad legitimam filiorum. *Arg. l. Si totas, 5. C. de inoff. testam. Oinot. ibid. n. 9.*

16 Mulier retinere potest, quod sibi aliquis donauit, vt eam ad peccatum alliceret, alias non donaturus; licet ipsa peccato consentire nolit. Peccat tamen, si dum recipit, malum animum aduertit: quia non licet in peccatum alienum consentire: licet permitti possit ex iusta causa. Si tamen pecunia data fuit sub conditione concedendæ copulæ, retineri non potest non secuta copula. *Bonac. de restit. disp. 1. q. 2. punct. 11. nu. 13. v.* Restitutio.

17 Donatiuum promissum à Muliere Monasterium ingrediente, solui debet, licet postea egrediatur, maximè si ibi permansit per aliquod tempus considerabile, 1602. Como 17. Aprilis 22. 1603. Fiesole 13. Maij 38. 1604. Lettere 27. Iulij 19.

Multo minus repetere potest Iam solutum, 1604. Palermo 6. Sept. 45.

Et si consanguinei volunt sibi retinere donatiuum per aliquod tempus, debent interim soluere fructus compensati-

fatiuos, 1602.Perugia 9. Iulij 42.

18 *Episcopus* non debet recipere dona, siue munera à suo clero 1581. Castellaneta 2. Aug. 103. 1653. Policastro 14.Nou.193.

Et strenæ siue munera, quæ dari solent Episcopo à Canonicis, vel alijs Ecclesiasticis, vrbanitatis sunt, non necessitatis, 1654 Monte Paloso, 11.Dec.257.

Et Episcopus aliter recipiens condemnatur ad restitutionem, non accepti solum, sed & damnorum, & interesse, 1596.Rieti 6.Martij 21.

19 *Donatiuum Regium* non est voluntarium, sed necessarium; quia quolibet anno, vel saltem quolibet biennio exigitur à Rege: vnde impropriè, & nomine tantum tenus dicitur donatiuum, sed propriè, & reuera est impositio ac tributum, ad cuius iustitiam requiruntur duo, & quod imponatur propter necessitatem, vel vtilitatem publicam, & quod proportionetur facultatibus subditorum, vt latius prosequitur, & exemplificat. *Diana 1.tr.3.res.1.& seqq.*

20 Talia donatiua solui non solent ab Ecclesiasticis, nisi pro beneficijs, quæ sunt Iurispatronatus Regij: & neque pro istis, si eorum Prælati, seu Rectores ea in Parlamento sponte non obtulerunt; quia solum pro huiusmodi concedi solet indultum Apostolicum. Quare si Oeconomus Regius molestet eos, qui ea non promiserunt, incidit in censuras, 1586. Palermo 2. Decemb. 861. 1587. Sora 1.Octobr. 264. 1589. Palermo 27.Iunii 199.1596.Giorgento 22.Ianuar. 7.1601.Messina 22. Ian. 61. 1602. Palermo, 23.April.42. Messina 19. Nou. 130. 1604 Palermo 12. Iulii 6.1613. Messina 26 Febr.20.

Vnde Clerus Mazaræ, qui talia donatiua nunquam obtulit, non potest ad ea compelli, 1586.14.Gennaro 26.

Clerus quoque Panormitanus est ab illis exemptus, etiam ratione beneficiorum alibi existentium maximè beneficiis Panormitanis vnitorum, quia gratiam exemptionis obtinuit ab ipso Rege Anno Domini 1561.1585. 12.Nouem. 241. 244.

Regulares præcipuè non tenentur contribuere istis donatiuis, si ea specialiter, & expresè non promiserunt 1603. Oliuetani 23. Apr. 23.25. Iunii 49. Cassinensi 23. Iulii 46.

DORMITORIVM. *Ecclesia.*

1 MOniales debent dormire solæ, si non de cubiculo, saltem de lecto, 1589.Camerino 20. Nouemb.95. 1615.Parma 2.Maij 55.

2 Non debent exequi mandata S. C. recipiendi Nouitias ad habitum, nisi in Monasterio fuerit locus ita capax, vt quælibet dormire possit in suo lecto peculiari, exclusa societate etiam coniunctarum in quocumque gradu, 1594. Arezzo 8. Febr. 46.

D O S.

Adulterium 2. Alimenta 5. Census, Conuersi, Contractus 2. Doctor, Exteri, Fructus, Habitus, Illegitima, Legatum, Matrimonium, Professio, Soror, Supranumeraria, Translatio, Virgo.

1 COnstitutio. Dotem filiæ tenetur Pater, vel eius hæres constituere competentem, etiam Spuriæ: quia filia spuria de iure Canonico est alenda dos autem succedit loco alimentorum. Multo magis filiæ legitimæ, etiam diuiti, etiamsi nubere velit inuito patre; dummodo non nubat indigno: quia tunc Pater non tenetur eam dotare, nisi in quantum indigeret.

Quod adeò verum est, vt si feudatarius decedat, relictis filiabus, quæ de bonis allodialibus, seu burgensaticis decenter dotari non possunt dotandæ sint competenter arbitrio Domini etiam de bonis feudalibus per successorem in feudo, etiam omninò extraneum. *Oinot. de action.§.Fuerat, n.97. & 98.*

Item Mater diues, si Pater est inops, filiam

filiam dotare cogitur. Item Parente Iudæi, vel hæretici coguntur dotem, & alimenta filiis,& filiabus Catholicis præstare,licet non indigentibus. *Conouimus* 11.*C.de hæret.Oinot l.c.n.*92.

2 Dotem relictam pro Pauperibus maritandis, non accipiunt, nisi puellæ, quæ quotidianum laborando sibi victum quærunt. *Oinot.de excus. Tutor. §. Sed & propter n.*2.

† Dos autem relictam pro Virginibus originariis, non potest dari ei, quæ habet Patrem exterum, etiam si in eo loco à triginta annis habitasset, 1603. Monopoli, 28.Nou.140.

Quia mercede conductus Regulariter non acquirit domicilium, nisi, finito officio, sedem suam ibi fixerit. *Othob. dec.* 98. *n.* 4. *

3 Hypotheca tacita incipit à die dotis solutæ. *Glos.in l.Assiduis, ver.hypothecam, C.Qui pot.in pign.hab.*

Expressa verò à die promissæ, *l.*1. *ff. v. Qui pot. in pign. hab.* vt dixi in tit. de donat. nu. 30.

4 Dum imminet periculum euictionis stabilium assignatorum pro dote, Ordinarius compellere debet eum, qui tradidit, vel hæredes, ad remouen. molestias præsentes, & assecuran. pro futuris, 1646. Foligno 13.Iulii 18.

5 Conuentio super dote Puellæ non habentis ætatem ad habitum suscipiendum, nulla est, 1602. Sabina 5. Febr.6. Casteldurante 7.

6 Præter dotem afferri debent etiam alia suppellectilia necessaria, vel earum pretium numerari, 1626. Recanati 28. Augusti.

7 Dos, & legata debent à filia computari in legitimam: quæ si non sufficiant, agerere potest ad supplementum debent tamen relinqui iure institutioni, *l Quoniam* 29.*C.de inoff.testam.*

8 *Depositum* dotis fieri non potest in stabilibus, vel alia re, quam pecunia numerata, sine licentia S.C.1613.Chieti 13. Aug.86.1616. Ciuità di Penne 9.Septem. 1 6.1645. Terracina 22. Sept.73. 1646.13. April. 13. Dicitur autem fieri in pecunia numerata, si fiat in Cedula bancaria, vel Confraternitatum Vrbis, 1620.Assisi 14. Sept.281.1630.28.Febr.

Et admitti potest ad professionem, antequam soluatur, 1653.Nocera 14.Febr. 20.Città di Castello 9.Maij193.n.17.

9 Superiores Regulares circa depositionem, solutionem, & implicationem dotis nihil disponere possunt sine licentia Ordinarij sub pœna priuationis vocum,& officiorum. Ex Greg.XV.const. 18. *Inscrutabili*, 1652. Tortona 15.Nouemb. 26.

10 *Conuersarum* quoque dotes debent deponi realiter in pecunia numerata, nec erogari,nisi secuta professione,1597. Cremona 3. Feb. 20.

Sed post professionem expendi non possunt pro necessitatibus Monasterij, licet sint supra numerum: quia præceptum inuestiendi dotes supranumerarias intelligitur solum de Choralibus, 1603. Città di Castello 13.Maij 36. Parma 15. Sept 72.1625.Foligno 14.Nou.259.

11 *Quantitas*. Dos quingentorum scutorum est congrua Moniali in Monasterijs in quibus non est taxata maior summa, vt dixi in Can.*lib.*3.*tit.*1. *De vita, & hon.Cleric.n.*29.

12 Non potest Ordinarius præfigere quantitatem dotis etiam numeratæ, ita vt Moniales non possint amplius recipere, 1604.Bologna 8.Nou.75.

Si ea maior quantitas sponte solui velit, 1602.Città di Castello, 3. Dec. 83. Arezzo 17. Dec.91.

13 Dotes hodie minui non possunt sine licentia. S.C.1645.1.Dec.20.

Licet olim posset Ordinarius in Monasterijs diuitibus dotes diminuere, in pauperibus augere, 1579.Imola 1.Iul.85.

S.C. concessit reductionem dotis scutorum 300.ad 200.post prefixionem numeri, 1653.Senegaglia 20.Maij 340.

14 Scuta debent esse bononeorum 84. pro quolibet, 1622. Ferrara 15.Febr. 33.& monetæ Romanæ: infra v Moneta nu. 2.

15 *So-*

15 *Solutio*. Non conceditur, quod dos Monialium solui possit in pluribus terminis, sed deponi debet tota simul 1612.Faenza 13. April.48. 1617. Messina 6.Dec. 264.

19 Dos relicta maritandæ, potest dari monachandæ, 1649.26.Iunij *s. v. Legatum n.* 8.

17 Cedula bancaria æquiualenti consignata, remoueri debet sequestrum pro dote, 1612.Spoleto 14.Aug.107.n.8.

18 *Ante professionem* non potest dos recipi, 1601.Rieti 16.Ianua.29. 14. Febr. 41.19.Iunij 69. 16.Iulij 77. *Trid sess.25. de Reg.c.16.*

Vnde fructus eius excomputari nequeunt cum alimentis, 1602. Bitonto 15.Octob.71.Cagli.5 Nou.74.17.Dec.90. Bagnarea, e Rieti 17 Febr.7.

Si tamen dos fuit in vtilitatem Monasterij versæ, æquum est, vt condonetur dimidium alimentorum, 1602. Nullius Casteldurante 23.Octob. 99. Bitonto 10. *Arg.l.Curabit 5.C.de act.empti.*

19 Nec dos recepta ante professionem, licet malè recepta, professionem ipsam impedit, 1602. Rieti 8. Maij 27. 1604.Città di Castello 30. Iunij 7.

20 Anathema Concil.Trid.sess. 25.c. 16. contra soluentem, vel recipientem dotes anticipatas, 1580. Camerino 22. Nou.8.6.Dec.14.

Non incurritur ipso facto, 1592.Gerace 2.Martij 42.

Nec habet locum in Monasterio Orphanarum SS. Quatuor, 1589. Alatri 20.Nouemb.95.

21 *Translatæ* Monialis dos remanet priori Monasterij, 1580. Viterbo 2.Augusti 123. 1601. Padoua 20. Martij 50. 1603. Tropea 25. Februarij 13. Concordia 4. Martij 15. Messina 29. April. 23. *v. Monialis Translatio.*

Nisi ex conuentione præcedente, maximè si transferatur ad Monasterium à se fundatum, 1500. Vrbino 22. Nou. 9. 29.Nouemb. 11.

22 *Pro Supranumerarijs* soluitur dos duplicata, non verò necessariò pro Numerarijs, 1594.Nouara 20 Septemb. 303. 1605.Volterra 22.Augusti 56.

Non potest esse minor scutis quadringentis Monetæ Romanæ, 1595.Montefiascone 1.Mar.4. 1603. Amelia 8. April. 25.Como 14.Nou.86. 1604. Ancona 12. Maij 38.1614.Ferentino 12. Septem.118. 1648.Gubbio 6 Nou.4.

Licet ex iustis causis taxari possit ad aliquam summam maiorem scutis 400. & si minorem integra duplicata, 1603. Perugia 18.Mar.18.

Nec de dotibus supranumerarijs possunt Moniales aliquid condonare, 1603. Rieti 22. Aprilis 331.

23 *Inuestiri* debent omninò dotes supranumerariæ, 1574. Castello 25. Iunij 282.1600. Oruieto 5. Dec. 12. 1602. Milano 12.Mar.15.

Etiam Cappuccinarum, 1603.Loreto 13.Maij 34.

Velatarum tamen non conconuersarum supra n. 10.

In stabilibus, vel iis deficientibus, in censibus securis, 1601. Ferrara 14. Nouemb. 103. 1613. Chieti 13. Augusti 86. *verbo Census.*

(Modo non sint fundati super bonis consanguineorum Monialium, 1645. 13.Ian. 24. 27. Ian. 32. 17. Febr.39 9.Iunii 20.)

Vel in extinctionem censuum, 1604. Pistoia 12.Iulii 9.1649.22.Ian.27.

Vel in locis Montium Vrbi non vacabilibus, 1602.Como 23.Iulii 47.

Si verò cum licentia S. C. assignata fuerint in dotem loca Montium vacabilia, vendi debent, & pretium inuestiri, 1603.Camerino 8.Aprilis 24.

24 Non solet concedi licentia alienandi totam dotem supranumerariam, neque pro causis vrgentissimis, sed tantum dimidium cum onere reinuestiendi, 1603.Brescia 23. Febr. 8.&c. 1648. Perugia 13.Ianuarii 3.&c.

25 Consumentes, vel expendentes dotes supranumerarias sine licentia, licet in vtilitatem incurrunt in excommunicationem, à quo non absoluuntur,

nisi cum onere restituendi tantundem, 1597. Arezzo 24. Martij 38. 1601. Crema 17. Sept. 93.

Et Abbatissa suspenditur ab officio: vel si non est amplius in officio, punitur alijs pœnis. Depositarij verò, qui illas exbursauerunt contra tenorem licentiarum, coguntur ad soluendum de nouo, 1603. Milano 4. Aug. 58.

26 *Numerariæ* verò dotis quantitas non debet esse minor scutis ducentis eiusdem monetæ 1595. Montefiascone 1. Martij 4. 1614. Ferentino 12. Sept. 118. 1645. Forlì 1. Sept. 22. 1647. 2. Aug. 73.

Nisi fundator minorem statuisset, 1618. Rieti 3 Aprilis 118.

Quamuis olim esset in arbitrio Monialium, 1602. Sabina 26. Martij 20.

Et hæc expendi potest in vtilitatem Monasterij cum sola licentia Episcopi, 1601. Rimini 22. Maij 63. &c. Ferrara 23. Mar. 44.

Præterquam in Monasterijs nuper erectis, in quibus etiam dotes numerariæ sunt inuestiendæ. *Infra v. Monasterium.*

27 *Restitutio*. Abusus est intolerabilis, quod pro qualibet Moniali monasterium teneatur restituere dotem in totum, vel in partem, 1627. Modena 11. Iunij 289.

Non obstante, quod Testator apposuisset conditionem, quod moriente legataria sine filijs, dos reuerteretur ad hæredes, vel ad aliquem locum pium: nam nihilominus remanet Monasterio, quia talis dispositio non extenditur ad hunc casum, 1653. Sulmona 7. Feb. 12.

28 Alias Dos post mortem viri reuertitur ad vxorem, vel ad Patrem dotantem, nisi pactum intercessisset de lucranda dote. Quæ si consistat in rebus immobilibus, debetur statim à morte: si verò in rebus mobilibus, post annum à soluto matrimonio. Ideò valet legatum dotis in mobilibus consistentis, vxori factum à viro; quia sic debetur. *Oinot. de legat. §. Sed si vxori.*

Et generaliter ad quem reuertatur dos soluto matrimonio, dixi breuiter in tit. de action. n. 322.

DVBIVM.

1 DVbitatio est cognitio duarum rerum contrariarum, neutram ipsarum iudicandum veram *glos. in l. De statu 15. ff. 1. Qui test. fac. pos. glos. rubr. ff. v. De iuris, & facti ign.*

2 Dubius an emiserit votum vel iuramentum, illa non tenetur adimplere, vt probabilius censet Diana 4. tr. 3. res. 10.

3 Dubius non dicitur ille, qui probabiliter nec temerè credit, sed certus. *Ex Siluestro, & Naldo, Diana 2. tr. 15. res. 51.*

DVCATVM. *Dos, Moneta, Scutum.*

Ducatones. valent singuli decem Iulios cum dimidio, 1625. Parma 22. Febr. 41.

DVRITIAS CORDIS.

Auaritia.

Ecclesia, Altare, Appellatio, Clericus, Confraternitas, Congregatio, Doctor, Emphyteusis, Episcopus, Exemptio, Fenestræ, Festum, Hospitium, Indulgentia, Infidelis, Laicus, Legatum, Officium, Pactum, Pensio, Possessio, Præscriptio, Priuilegium, Prospectus, Sepultura, Titulus, Vas, Venditio.

1 QVid In fauorabilibus comprehenditur sub nomine Monasterij, Hospitalis, seu loci pij, & e contra: secus in odiosis. *Bonac. de contr. disp. 3. q. p. 6. n. 21.*

2 Sub nomine Ecclesiæ venit etiam benedicta tantum. *Tolet. lib. 1. c. 35. n. 4.*

Quæ olim dicebatur Basilica, nisi esset oratorium priuatum, *c. 1. & ibi glos. v. Dedicationi. De Relig. domib. Sayr. l. 4. c. 16. n. 33.*

3 De Ecclesijs receptiuis, *dixi in can.lib.3.tit.5.de præben.n.13.*

4 Ecclesiæ Regularium non sunt propriè Collegiatæ, sed Conuentuales. Vnde in festis, quæ occurrunt in Quadragesima, Quatuor temporibus, Vigilijs, & Ferijs, quæ habent propriam Missam, non tenetur ad cantandas duas Missas. *Diana 2.tr.14.res.76.*

5 *Fabrica n. 26.* Quomodo, & cuius expensis reparanda sit Ecclesia, *dixi in Can.lib.3.tit.48.De Eccles.ædif.n.2.*

6 Ecclesiæ, quæ fidelium eleemosynis ædificantur, non sunt immediatè sub protectione Regia: vnde fabricæ Administratores tenentur reddere rationem Ordinario, 1614. Auersa 21. Nouembris 111.

Nam Protectio Regia super Ecclesijs non habet locum, nisi quando auctoritate Apostolica reseruata fuit in limine fundationis, 1615.13.Martij 27.

† Et Hospitalia ac alia loca pia, quæ sub Regia immediata protectione sunt, ita demum à visitatione, & iurisdictione Ordinarij eximuntur, si erant in quasi possessione huius libertatis ante Concilium.C.C.Neapolitana 11.Aug.1618.*

5 Ianua, per quam ex Monasterio in Ecclesiam aditus patet, debet occludi, 1623.Astoricen.13.Ian.8.

8 Si Ecclesia destruatur auctoritate Episcopi, omnia eius Iura destruuntur, & Beneficium ipsum: secus si sine tali auctoritate, puta casu fortuito; tunc enim omnia. Iura retinet. Vnde si alia Ecclesia in eodem loco reædificetur, retinet omnia Iura Ecclesiæ destructa, vti subrogata in locum primæ. *Rota apud Ludouic. dec.405.*

9 *Custodia, &c* Prohiberi debet, ne quis dormiat in Ecclesia propter multa, quæ exinde sequi possunt, inconuenientia, 1592.Nola 23.Nou.208.

10 Ecclesiæ etiam Cathedrales, claudi debent in crepusculo vespertino, nec ante Auroram aperiri, 1613.Lecce 16. Iulij 64.*v.Cong.6.*

Etiam Regularium, etiam occasione festorum, 1591.Bitonto 25.Iulij 97.1603. Molfetta 15.Septem.74.

Etiam Monialium pulsata hora 24. etiam in hebdomada sancta, 1646.28. Mar. 8.16.

Non tamen edicto opponi potest pœna excommunicationis ipso facto incurren. sed tantum priuationis vocis actiuæ, & passiuæ, 1616.Andrea 4.Martij 38.1628.Caserta 2.Iunij 177.

11 *Sedes* in Ecclesia tolerari non debere extra tempus concionum, 1583. Genoua 7.April.82.28. Iunij 158. 1585. Cirenza 24. Septemb.192.1588. Camerino 12.Ian.7.

Maximè si sunt occasio rumoris, vel scandali, 1600.Sarzana 21.Nou.9.1645. Recanati 10.Febr.11.

Vel impediunt Celebrantes, 1623. Nullius Castelduranté, 10.Nou.114.

12 Fieri possunt in Ecclesia communibus expensis de consensu clerici, 1602 Cirenza 23. Iulij 75.

Et ornari, modo modestè, non ad æmulationem, 1602. Andria 25. Octob. 116.

Et signum, vel inscriptio apponi, 1603.14.Ian.6.

13 Non debet sæcularibus Magistratibus permitti quicquam in Ecclesia innouare, puta addere suæ sedi vnum gradum, 1596.Messina 6.Aug.64.

14 Tolli debet abusus dandi in Ecclesiæ sedes altas ad sedendum, & cussinos ad genuflectendum, vilibus personis, quibus non debentur præsertim Mulieribus 1596.Castro 16. Septem. 79. *Pilaia t.1.d.7.n.105.*

15 *Imagines* miraculosæ reponi non debent in Ecclesijs Monialium, ne inducatur frequentia ad eorum Monasteria, 1600.Bologna 2.Maij 34.

Eadem ratione neque numerus Missarum, neque Capellaniæ non amouibiles, eis, permittendæ, 1646.14.Dec.23. *v.Missa.*

16 *Crates* Ecclesiæ debent claudi, 1596. Bologna 5. Nouem.124. Et omnes aliæ fenestellæ ac foramina, 1600. Rauen-

uenna 16. Octobris 79.

17 *Accessus*. Prohibere non potest Ordinarius, ne Regulares vocati accedant cum Musicis ad alias Ecclesias, præterquam Monialium ad formam decreti, 1606. Conuent. 1. Iulij 54.

18 Populus liberè potest, etiam Dominicis, & alijs diebus festiuis, accedere ad Ecclesias Regularium pro audienda Missa, vel alijs Diuinis officijs §. 3.

19 S. Cletus III. Romanus Pontifex, teste Platina, dicere solebat, maioris esse meriti Basilicam Principis Apostolorum Vaticanam; quæ suo tempore *Confessio S. Petri* nuncupabatur, semel visitare quam biduo ieiunare. *Platina in eius vita*.

20 *Priuilegia n.* 8. Quando allegatur contra re aliqua lex, quæ loquitur de Ecclesia si non occurrat alia congrua responsio, dicere potes esse speciale in Ecclesia. *Paul. de Castro in l. Sancimus 19. C. de Sacros. Eccles. Oinot. de Speciеb. præscript. n.* 54

21. Ecclesiæ defensionem quilibet de Populo suscipere potest, negligente Rectore. *Rota apud Ludouis. dec.* 381.

22 Ecclesiæ priuilegijs gaudent Pauperes, & miserabiles personæ *Oinot. l. c. num.* 19.

23 Ecclesia, vel pia causa violenter inuadens possessionem rei suæ apud alium constitutæ, non priuatur dominio rei; quia non est subiecta. *l. Si quis in tantam 7. C. Vnde vi. glos. c. 1. v. Rigor. De dolo, & contum.* 4. 2 6.

24 *Redditus, &c.* Testator disponere potest, vt Ecclesia de bonis sibi ab eo relictis, teneatur soluere collectas, & alia onera laicalia quem enim honoro, grauare quoque possum. *Ancbar. cons. 218. v. Dubium facit. Arg. si quis Basilicam, de consecr. dist. 1. Guglielm. de Bened. repet. c. Raynaldus v. Adijciens, vt Alterocba. de testam. Azor. Inst. moral. par. 1. lib. 5. c. 13. Rota in vna Albanen. Gabellæ 28. Iunij 1630. coram Merlino v. Immo Cardinalis, Bonac. tom. 2. disp. 2. qu. 9 pun. 2. & tomo 3. disp. 1. qu. 19. §. 1. num. 18. & tom. 2. l. c. nu. 3.* vbi dicit, iudicem sæcularem posse in huiusmodi bonis executionem facere. Nisi forte hoc videatur nimium habenas laxare c. 5. 39. 125.

25 Ecclesiæ, seu loca pia possunt aliquam retinere partem eleemosynarum, quæ dantur pro missis celebrandis, duobus concurrentibus.

I. Quod nullo habeant redditus, quos in sacristiæ sumptum insumere licitè possint.

II. Quod nihilominus tot Missæ celebrentur, quot præscripsit, qui dedit eleemosynam. *Sacr. Congr. Cin Bull. Vrb. VIII. ad const.* 43.

26 Relictum pro fabrica Ecclesiæ potest expendi pro ornamentis, & alijs cultui Diuino necessarijs, absque eo quod vltima voluntas dicatur commutari. *Diana 4. tr. 4. ref. 140. v. Nota secundo.*

27 *Pollutæ* Ecclesiæ casus locum non habent in Oratorijs, vt latius dixi in tit. de sent. exc. n. 251.

28 Non polluitur secundum quosdam Ecclesia sanguine ex percussis naribus profluente, nec alias ex percussione veniali, licet sanguis effundatur. Polluitur tamen, si sepeliatur ibi Mater prægnans cum animato fœtu, qui moriatur ibi. *Suar. tom. 3. sect. 4. Addit. Tolet. lib. 5. c. 8. v. Polluta Ecclesia.*

29 An Ecclesia remanet reconciliata, si Sacerdos ibi bona fide celebret, affirmatiua reputatur probabilis à Diana 5. tr. 13. ref. 60. Sed contraria multo probabilior, vt dixi ibid. n. 258.

30 Ecclesiæ profanatæ deseruire possunt pro dormitorio Monialium, qui dici non potest sordidus vsus, 1579. 13. Ian. 41. 1580. Fano 8. Octob. 166.

31 In Ecclesijs Monialium Altare debet adhærere parieti, & Crates ita præaltæ, vt ad colloquendum deseruire non possint, 1655. Perugia 20. Aug. 263.

EDICTVM. *Ecclesia, Patronus.*

CVm *inscriptione* simili Edictis Episcoporum fieri non debet ab inferio-

rioribus Prælatis. *V. g. Franciscus Dei gratia Præpositus*, *&c.* 1622. Piacenza 16. Septemb. 118.

EDVCANDÆ.

Alimenta, Clausura, Conuertitæ, Habitus, Matrimonium, Numerum, Professio, Soror, Sponsa, Virgo, Vita.

1 IN *illis Monasterijs*, in quibus non fit professio trium votorum, teneri non possunt Educandæ, 1601. Lecce 14. Febr. 41.

Nec in illis, quæ sunt extinguenda, 1603. Gaeta 27. Martij 41.

Vel in quibus non habetur locus separatus, maximè pro Dormitorio, 1595. Nouara 2. Iunij 53. 1619. Campagna 7. Iunij 93. 1648. Napoli 11. Dec. 4. &c.

Vnde ad hoc iubetur Monasterium visitari, 1602. Loreto 6. Aug. 51.

2 Incurrunt in censuras, non solum Moniales, quæ secum tenent in lecto ad dormiendum Educandas, sed etiam Episcopus, qui id scit, & permittit, 1601. Alatri 18. Dec. 110.

3 Neque recipiuntur Educandæ in Monasterijs non solitis, 1603. Parma 27. Octob. 81.

Dicuntur verò solita, quando alias in educationem tenuerunt, licet forte modo nullam educandam habeant, 1603. Agubbio 18. Martij 19.

4 Neque sine licentia S. C. 1602. Viterbo 17. Apr. 22. Feltre 4. Iunij 33. 1603. Volterra 1. Sept. 68.

Sub pœna violatæ clausuræ, 1647. Napoli 1. Febr. 7. 1650. 1. Iulij 1. 16.

Et in illis Monasterijs, in quibus prohibita est ad habitum receptio, requiritur licentia specialis, 1615. Milano 21. Augusti 101.

Quæ tamen prohibitio non reuocat, neque suspendit, licentias antea concessas, 1645. Beneuento 21. Iulij 79.

5 *Licentia* recipiendi in Educationem non conceditur Monialibus particularibus, sed solum Monasterio in communi, 1611. Casale 18. Nouem. 136. 1614. Piacenza 28. Febr. 16.

6 Ordinarius non potest huiusmodi licentiam concedere, 1589. Osmo 13. Nou. 92. Asti 18 Dec. 107.

Non obstante declaratione in contrarium, Sacra Congregatio Concilij 1616. Polonia 29. Ian. 21.

Vel contraria consuetudine, 1626. Lodi 20. Nouemb.

Non tamen requiritur licentia eiusdem Sacra Congregatio Concilij 1604. Napoli 6. Martij 23.

Multo minus Confraternitatum, vel aliorum laicorum, 1649. 21. Mar. 24. 28. Maij 26.

7 *Executio*. Et si licentiæ Educationum sunt facultatiuæ, 1645. Foligno 17. Mar. 25. 11. Aug. 30. 9. Sept. 22. 30.

Debent tamen executioni mandari, quando concurrunt omnes conditiones 1601. Rauenna 5. Febr. 38. 1645. 22. Sept. 21. 6. Octob. 45.

Non obstãtibus decretis synodalibus, maiorem ætatem, vel alias qualitates præscribentibus, 1648. Messina 7. Aug. 55.

Neque quod Educanda alias fuerit sub eodem titulo in ipsomet, vel alio Monasterio, modo id exprimatur in litteris, vel ad calcem licentiæ impressæ, 1601. Sauona 6. Aug. 85. 1602. Parma 3. Decemb. 82.

Neque quod eas pœnituerit habitum Regularem suscipere, 1601. Sauona 6. Augusti 85.

Neque sub prætextu, quod Mater vidua sit illuc de licentia Sac. Congr. ingressura, 1602 Beneuento 3. Dec. 83.

Neque fortè, quod tunc alia non adesset in eodem Monasterio, 1620. Napoli 12. Maij 142. *Modo id in licentia non exprimatur.*

8 Quando tamen Educanda ingreditur, vel remanet sola, debet ei assignari conuersa pro Socia, 1650. 12. Augusti 37.

9 *Consensus* Superioris intelligitur de Abbate, Priore, vel alio Monasterij Gubernatore, non de Abbatissa, quæ compre-

M

prehenditur, quando dicitur, quod interueniat consensus Monialium, 1582. Nouara 21. Augusti 111.

10 Scrutinium, & consensus Capitularis dependet à Monialium arbitrio, nec ad hoc egent licentia Ordinarij, 1652. Dom. de Como 14. Martij 10. *v. Capitulum in fin.*

Debet tamen esse maioris partis, non obstante contrario abusu, 1603. Assisi 29. Aprilis 32. 13. Maij 36. Parma 27. Octobris 81. 1608. Camerino 4. Ianuar. 1616. Atrebaten. 30. Septembris 146. *v. Consensus.*

11 Nec Puellæ sunt compellendæ, 1621. Vlixbonen. 20. Aprilis 60. Spoleto 10. Decemb. 277. 1622. Genoua 14. Octobris 244.

Nisi in aliquo casu particulari contrarium per superiores decernatur, 1621. Spoleto 20. Iulij 132.

12 *Exteræ* quoque recipi possunt, 1602. Bologna 20. Aug. 55.

Et quæ Parentes habent, nisi adsit specialis prohibitio, vt Genuæ, 1602. Genoua 23. Iulij 46. 47.

Et illegitimæ, 1576. Vercelli 12. Nou. 109. 1597. Pisa 5. Martij 30. 1650. Ferrara 3. Iunij 15.

Etiam supra numerum: Sed requiritur licentias per litteras, 1600. Venosa 5. Decemb. 10.

Sicut, & quando recipiuntur ante septennium expletum; dummodo quinquennium compleuerint ex concessione S. D. N. Alexander VII. Prius enim ante completum sexennium necessarium erat beneplacitum Sanctissimi.

13 *Ætas nu.* 12. Puellæ, quæ compleuerunt 25. annum, debent à clausura dimitti, 1582. Palermo 19. Octob. 134.

Nisi prorogationem obtineant à Sacra Congregatio 1650. Rimini 14. Ian. 16. Siena 15. &c.

Nec recipiendæ, 1597. Ferrara 3. Iulij 61. 1604. Fossombruno 20. Sept. 56.

Nisi raro ad annum propter causas vrgentes, & de licentia Sacra Congreg. 1598 Rimini 14. Octob. 54.

Modo vltra alimenta donet aliquid Monasterio, 1602. Parma 17. Apr 21. &c.

Nisi quando recipiuntur ad probandũ Institutum, 1603. Brescia 4. Martii 17. &c.

14 *Sponsa* Educanda debet à Monasterio dimitti, 1647 12. Apr. 35. 17. Sept. 49.

Nisi Sacra Congregatio dispenset. Quo etiam casu dimittitur, si sponsus accedat ad Monasterium, & multo magis si de nocte circa illud cantilenas moduletur, 1602. Pistoia 23. Aprilis 24. Volterra 20. Augusti 54. Gagli 5. Nouemb. 72. 1603. Cesena 4. Martij 16. 1647. 12. Apr. 35. 13. Sept. 49.

15 *Numerus* ita præfigi debet, vt quælibet suum lectum separatum habeat, 1593. Como 16. Martij 109. § 4.

16 *Exitus nu.* 13. 14. Non conceditur licentia Monialibus tenendi puellas ad docendum, quas de sero remittant domum, 1578. Bagnarea 25. Nou. 10.

17 Dimitti debent Educandæ, quæ contraxerunt sponsalia, vel sine facultate speciali receptæ sunt ante 7. annum expletum, vel quæ compleuerunt 25. vel quæ non soluunt alimenta, 1648. Campagna 11. Dec. 3.

Vel quæ deteguntur energumenæ, 1624. Ferrara 13. Ian. 7.

Vel grauidæ. Et si pariunt multo magis, 1651. Milano 10. Feb. 31.

18 Vt facilius dignosci possit, an Educandæ decreuerint habitum suscipere ex inspiratione Diuina, nec ne, Ordinarius eas collocare debet extra clausuram apud consanguineos, vel in alio loco opportuno, per duos menses, 1624. Recanati 19. April. 93. *v. Virgo.*

Nisi periculum sit, quod eas à deliberato proposito diuertant, 1601. Sauona 20. Martij 50.

Multo minus permitti debet, quod consanguinei illas extrahant per vim, 1601. Brescia 2. Maij 56.

19 Educandis nubere volentibus liber exitus permitti debet, 1600. Bologna 29. Nou. 21.

ELECTIO.

Alternatiua , *Cœcus* , *Confraternitas* , *6.Conseruatorium*, *Legatum*, *Monialis*, *Officialis* , *Papa* , *Prædicator* , *Prior* , *Sacerdos* , *Vidua* , *Virgo* , *Vox*.

1 IN *alternatiuis* rerum, tempore, vltimarum voluntatum, si verba referantur ad debitorem, vel sint oscura, Debitoris est electio. In alternatiuis verò personarum, locorum, vltimarum voluntatum, quando verba referuntur ad Creditorem, Creditoris. *Oinot.* §. *Plus autem*, *nu.9.inst.de action.*

2 *Modus*. Consensus in electionibus & actibus Collegij , vel Vniuersitatis, dari debet publicè, & collegialiter, non priuatim, & in camera, &c. *c. Quia propter* , *in fin. de election.*

3 Si probabilis subest suspicio, à Presidente parum fideliter fuisse publicatam electionem ad aures acceptam; mandatur procedi ad electionem de nouo per vota secreta ; vel assignando duos Assistentes Præsidenti, vel per schedas aut fabas, 1646. Monopoli 26. Ian. 9.

4 Constitutio prohibens tractatum electionis Abbatis, & Generalis, non confirmatur, 1623. S. Benedetto di Spagna 13. Ian 9.

5 Discreti non debent sorte eligi, sed per vota secreta , sub pœna nullitatis , 1593. Siluestrini 5. Apr. 143.

6 Superior non debet nominationem vllam facere, sed liberam relinquere Monialibus , 1603 Lucca 13. Sept. 322. Dixi in tit. de elect. 25.

7 Iura loquentia in electione, locum habent etiam in Postulatione, & nominatione solemnibus, non autem simplicibus. *glos. in c. sciant v. Alios* , *& in cap. fin. v. Electione. De elect. in 6. Sayr. lib. 2. de censur. cap. 7. nu. 7. & seqq.*

8 *Minor pars* Electorum non potest opponere de merito vel zelo , quando contraria est duplo maior, scilicet duæ tertiæ, nisi duarum tertiarum electio fuisset ipso iure nulla. *c. Si quando. De elect. lib. 6.*

At hodie , quia omnes amplexi sunt formam eligendi per secreta suffragia, tamquam omnium commodissimam, & à scandalis remotissimam , non potest haberi ratio maioris meriti vel zeli, sed solum maioris eligentium numeri: quia in secretis suffragijs non potest discerni meritum, vel zelus eligentium. *Barb. de Can. cap. 38. nu. 8.*

9 Electio facta à maiori parte , non simpliciter sed comparatiuè, non est legitima , 1629. Minimi 28. Aug. *c. Ecclesia vestra 48. de elect.*

Secus si facta fuit à maiori parte simpliciter, licet essent solum duo, 1654. Dom. 21. Augusti 90.

† Item secus est in præsentatione. Si enim ex decem Patronis quinque præsentauerunt Titium , tres Caium , & duo Seium , Titius erit instituendus per text. *in c. Quoniam*, & ibi *Fagnan. num. 14. De iurepat. Rota decis. 568. num. 2. apud Farin. par. 1. recentior.* *

10 Moniales excommunicatæ non admittuntur ad electionem, licet sint in maiori numero 1591. Napoli 1. Iulij 101.

11 *Deuolutio*: Quando Populus conuenire non vult ad electionem officialis alicuius Ecclesiæ secundum solitum, datur Episcopo facultas eligendi , 1645. Lucca 26. Maii 12.

Si Breue prorogationis Officialium fuit per subreptionem obtentum , electio deuoluitur ad Sacra Congregatio , 1654. Osseruanti di Portogallo 19. Martij 24. Iulii 54. 57.

12 *Prælatio*. Cum vota sunt paria, fit nouum scrutinium , 1621. Catanzaro 20. Iul. 33.

Et data paritate per duas vices, præfertur antiquior in professione, 1633. S. Basilio 23. Sept. 333.

13 *Subiectum*. Defectus Patris non obstat Moniali , quo minus eligi possit ad officia, 1602. Faenza 17. Decemb 88.

14 *Peritorum* electio fieri debet con-

corditer ab vtraque parte, & in defectum alterius Partis suppleri deputarique per Iudicem: & talibus medio eorum iuramento concorditer deponentibus necessario standum est: alias non est Peritorum relationi necessario standum. *DD. in cap. Proposuisti. Vbi Abb. numer.* 10. *Felin. 6. De probat. Et fuit late deductum per Rota in Roman. Palatij de Incoronatis,* 11. *Maij* 1584. *coram Alexandrino. Et confirmatum ab eadem in vna Roman. Afflictus* 8. *Martij* 1604. *coram Ludouisio quam refert Cencius decis.* 141. *num. 6. & apud Gallesi. decis.* 81. *num.* 4. vbi talem ponit practicam N. fuit citatus ad eligendum. Et cum eo non comparente, Iudex deputasset Mensorem, fuit ei intimata deputatio. Et postea fuit eidem pariter intimata dies, qua mensura erat facienda. Fuit etiam citatus ad videndum mandari referri, demum fuit intimatus, qualiter fuit facta relatio. Qua in Actis reproducta, fuit citatus ad dicendum contra dictam relationem, & satisfaciendum, &c. *Et apud Farin. pur.* 1. *tom.* 1. *decis.* 230.

15 De electioni Tertij facienda, quando duo primi Periti discordant, *dixi lib.* 2. *Ciuilium, tit.* 1. *de rer. diuis. nu.* 60.

16 *Præsidens nu.* 3. Regulares interuenire non debent electioni Monialium Ordinario subiectarum, non obstante priuilegio obtento, quando Monasterium ipsis erat subiectum, 1604. Ferrara 22. Nou. 81.

Sed Ordinarius interuenire potest electionibus Monialium Regularibus subiectarum. Greg. XV. const. 18. *Inscrutabilis* 1636. Auignone 13. Decemb. 272.

17 *Tempus* à superiore, vel canone statutum currit Electoribus impeditis, si per ipsos stat, quominus impedimentum eiusmodi tollatur. *Capit. fin. de elect.*

18 † Electio, de qua fuit habitus tractatus insepulto Prælato defuncto, debet cassari. *c. Nullus* 7. *il* 2. 79. *dist. c. Bonæ* 36. *de elect.* *

19 Electiones non publicatæ, vel in alium diem, & locum dilatæ, sunt nullæ, 1642. Minimi 13. Iunij 200. *cap. Quia propter* 42. §. *fin de elect.*

20 Electus manuteneri debet in pacifica possessione, donec iustificentur causæ nullitatis, 1653. Carmelitani di Napoli 20. Martij 40.

† Electiones Regularium non possunt fieri per compromissum, vel per communem omnium inspirationem, C. C. lib. 50. 579. ad 2. 3. Octob. 1585. Augustiniani quicquid dicat Lezana.

Sed ad electionem Superiorum Regularium nullo penitus alio modo, quam per scrutinium, & vota secreta esse procedendum: nec alij duo modi per compromissum, vel per inspirationem, qui approbantur in *c. Quia propter* 42. *de elect.* possunt habere locum in electione Regularium.

Cum actum esset in Sacra Congregatio rerum consistorialium die 13. Augusti 1648. an electio cuiusdam Abbatis esset confirmanda necne, stante consuetudine, secundum quam coram Commissarijs Principis colliguntur suffragia Monachorum, & ex tribus, qui habuerunt plura suffragia, Princeps nominat vnum, & mittit litteras suæ nominationis ad Monachos, vt illum eligant: & Princeps sic electum Sedi Apostolicæ confirmandum præsentat.

Dictum fuit, hanc consuetudinem esse contra, *c. Cum terra de elect.* vbi damnatur talis consuetudo, vt praua corruptela, & contra libertatem Ecclesiasticam. Vnde non valet, etiam si sit supra Hominum memoriam, nam per eam Monachi astringuntur ad eligendum Prælatum ad voluntatem Principis, quod est contra substantiam actus electionis. *Fagnan. d. cap. Cum terra in fine.*

In Congreg. habita iussu S. m. Innocentij X. die 5. Augusti 1646. coram Eminentiss. Card. Pallotto, resolutum est ex communi sententia, Capitulum Prouinciæ Beticæ Ordinis Eremit. S. Augustini celebratum in Ciuitate Granaten. cum interuentu, & assistentia Auditoris Regiæ Cameræ in Aula Capitulari,

fuisse

fuisse nullum ob laicæ potestatis abusum ex *c. Quisquis de elect. Fagnan. ibid. num.* 40. *

ELEEMOSYNA.

Aduocatus, Charitas, Confraternitas, Conuersa, Episcopus, Fabrica, Horæ, Iubilæum, Magistratus, Missa, Monialis, Necessitas, Pœnitentia, Prædicator, Proprietas, Quæsta, Seminarium.

1 QVid, *& quale &c.* Est gratuita donatio rei necessariæ ad subleuandam miseriam secundum Angles de eleemosyna quæst. 6. diff. 6.

2 Laudabilius est, quod ex iudicio rationis quis faciat opus charitatis, quam ex sola passione misericordiæ. *S. Tho.* 1. 2. *quæst* 24. 3. 1. vt dixi 1. Cor. 9. 7. 3.

3 Papa dedit quibusdam Monialibus de suo competentem eleemosynam ad reparandam, & muniendam clausuram, 1604. Rauenna 17. Maij 40.

Vel aliam annuam, 1624. Foligno 5. Martij 44.

4 De Mandato Sanctissimæ Congregationis boni regiminis, vt det licentiam Ciuitati, erogandi competentem eleemosynam ad restaurandum Monasterium incensum, 1621. Rimini 9. Ianuar. 4.

5 Paupertate ficta recipiens eleemosyna, peccat mortaliter: & si eleemosyna magna sit tenetur ad restitutionem: secus si parua ordinaria, & quotidiana. *Diana 5. tract. 8. resol.* 21.

Qui tamen ob humilitatem petunt eleemosynas; vt qui peregrinantur, mendicantes, licet non indigeant, non peccant: immo, si Pauperibus tantumdem erogent de suo valde merentur, *vt ex S. Th.* 2. 2. *quæst.* 187. *tradidi in Collect. Ad Deut.* 15 4. 1.

6 Quæ requisita habere debent Eleemosynarum quæstores, dixi in Canon. lib. 5. tit. 39. De sententia excommunic. num. 171.

7 *Obligat.* Eleemosynam dare de eo quod sibi, & familiæ propriæ superest, seu de superfluis vitæ, ijs, qui aliter sustentari non possunt, & sic extremè, vel quasi egentibus est in præcepto: alias est in consilio. *Vt egregie more suo S. Thom.* 2. 2. *quæst.* 32. 5. *quem retuli in collect. ad Dan.* 4. 24. 2. *Angles, l. c. num.* 1. *Vide tamen Diana* 2. *tract.* 16. *resol.* 28. *&* 5. *tract.* 8. *per totum præsertim resol.* 7. Vbi declarat, quis dicatur habere superfluum.

Danda est autem talibus eleemosyna, non solum si sint iusti, bonique viri, sed etiam si peccatores obstinati, etiam excommunicati, etiam infideles volentes in infidelitate viuere. Nisi tamen tales sint, qui impunè possint occidi: tunc enim si non peccarem verè, & positiuè occidendo, multo minus interpretatiuè, seu permissiuè alimenta negando. Quod habet locum etiam in Clericis, qui non peccant, nec irregularitatem incurrunt, si tales fame mori permittant. *Vt latius dixi in Collect. ad Ecclesiastici* 12. 4. *Arg. cap. Pasce* 21. *dist.* 86. *Nau. cap.* 21. *nu.* 20.

8 Dum aliquis sana mente solebat dare Fratribus tot scuta, vel aliam certam eleemosynam singulis mensibus; si postea furiosus efficiatur: Administratores eius, dum viuit, cogi debent ad continuandum, 1632. Carmelitani Scalzi 3. Dec. 228.

9 Confraternitates hortari debent, non cogi, ad subueniendum Monialibus, 1601. Camerino 29. Maij 65. *v. Confraternitas.*

Si tamen Moniales essent in magna necessitate, cum cautela procurari deberet, quod haberent aliquam subuentionem à locis pijs, 1601. Octob. 97.

De ijs, quæ reliqua erunt, deductis oneribus, 1649. Nocera 12. Nouemb. 36.

Etiam à Monachis, vbi solitum est, 1602. Rauenna 3. Octob. 85.

10. *Licentia.* Licet Regularibus eleemosynas à Confratribus accipere, 1643. Carmelitani di Francia, 2. Octob 501.

11 Et Confratribus in Ecclesijs etiam Minorum de obseruantia, tenere capsam

pro pecunijs, cum inscriptione tamen, qua declaretur, illas in commodum Confraternitatis cessuras, non Regularium, 1603. Caua 29. Aprilis 33.

12 Non conceditur, quod conuersæ exeant ad quæstuandum, nisi tempore messium, & recollectionis fructuum, 1578. Terni 29. Nouembris 13. 1570. Pauia 2. Septemb. 103.

Quatuor, vel sex, quæ sint ad minus 40. annorum, minusque periculosæ, ac magis mortificatæ: quæ necessitate ingruente ad pernoctandum extra suum Monasterium, id faciant in alijs Monasterijs, si commodè fieri poterit, vel apud Consanguineos, aut alias personas honestas. Sed nec id Ordinarius permittat, nisi quando viderit, aliter viuere non posse, 1579. Pistoia 24. Iulij 53. 54. Pauia 6. Octob. 111.

Nec extra possunt lauare pannos, vel alia seruitia facere præter quæstam.

Nec Sacra Congregatio vnquam intendit hanc dare licentiam alicui Monasterio, nisi sit de aliquo ordine Mendicantium, 1579. Pauia 21. Iulij 91.

13 Ordinarius non potest concedere licentiam mittendi professas ad quæstuandum 1579. Pauia 2. Septemb. 103. 6. Octob. 111.

14 Mulieres sæculares, quæ non ingrediendo Clausuram, quærunt eleemosynam pro Monialibus, merentur commendari 1581. 21. Iulij 96. 1618. Ascoli 13. Iulij 232. *verbo Quæsta*.

15 Videtur Sacra Congregatio concedenda licentia generalis, quod eleemosynæ dentur in manus Abbatissæ, & quod quilibet hac occasione eam alloqui possit, 1601. Napoli 2. Maij 57.

16 Pro licentia mendicandi nihil potest exigi, non obstante contraria consuetudine, etiam immemorabili, 1594. Braga 2. Augusti 217.

17 Licentiam mendicandi non tenentur ab Ordinario petere Religiosi Mendicantes, cum in erectione Monasterij eis tacitè concessa videatur; nisi fuisset eis concessa licentia cum expressa prohibitione quæstuandi. *Ex Sacra Congregatio. cuius decreta retuli in meo Compendio Regularium, V. Conuentus. Eleemosyna Mendicantes. Et in Canon. lib. 5. tit. 39. num. 171.*

18 *Prohiberi* non debet à quærendis eleemosynis Ecclesia deuotionis, quæ aliter manuteneri non potest, 1581. Macerata 20. Iunij 87.

19 Nec quæstuantes ad conficiendam planetam Ecclesiæ donandam, 1590 Rieti 29. Maij 140.

20 Nec alicui Religioni Mendicanti, ne quærendo eleemosynas dicat: *Sit laudatus Iesus Christus*: quamuis alij Mendicantes alterius Religionis ante ipsos vsi sint ijsdem verbis, 1618. Conuentuali 25. Maij 161.

21 Nec quod in aliquibus festis Rustici non ducant sua iumenta lignis onusta, Regularibus in eleemosynam tradendis, 1616. Siluestrini 22. Nou. 369.

† Nec quis prohiberi potest, ne quærat eleemosynas pro sua persona, vt habetur inter Registra Sacra Congregatio Concilij lib. 17. 565.

22 Prohibentur Regulares, dum dant pacem, tenere bursam pro eleemosynis, 1628. Beato Pietro di Pisa, 23. Iunij 208.

23 Sacra, &c. censuit, non licere Tertiarijs S. Francisci eleemosynas quærere sub titulo S. Antonij, nec etiam in die festo ipsius sancti Fidelium oblationes in eorum Ecclesia recipere, 1643. 29. Maij 279.

† Nullibi est permittendum, vt Fratres etiam Mendicantes eleemosynas quærant per alios, quam per suis Ordinis Religiosos vel oblatos. *C.C. Polinianen. 24. Septemb. 1622. ex c. Tuarum 11. de priuil.*

Nisi de licentia speciali Sanctissimi, 17. Septemb 1622.

Eleemosynæ collectæ à Fratribus captiuis erogandæ in beneficium Missionis & concaptiuorum eiusdem loci. P. F. 1652. ad 25. nu. 17.

Colligere verò eleemosynas pro redem-

demptione captiuorum spectat ad Patres Redemptionis cumulatiuè, non priuatiuè. P.F. Africa tit. 4. 42. *

24 Eleemosynas peti per Ecclesiam, dum Diuina celebrantur officia, prohibuit B Pius V. const. 5. Et iure quidem. Nam & olim pauperes sedebant ad portam mendicantes, ne Diuina perturbarent officia; vt patet Act. 3. de Claudo, quem quotidie ponebant ad portam Templi, quæ dicunt *speciosa*, vt peteret eleemosynam ab introeuntibus in templum *Baron. annorum 57. num.* 100.

Præsertim cum pauperes hodie non obseruent amplius etymologiam nominis sui. Dicuntur enim *Mendici*, quasi manu indicantes necessitatem suam: non enim voce, sed manu porrecta, solebant petere eleemosynam, *vt refert S. Antonius de Padua*.

25 *Custodia, Administratio, & Erogatio*. Eleemosynæ, quæ fiunt Altari priuilegiato, de mandato Capituli colligi debent in aliquo cippo, vt erogentur in Sacristiam ad arbitrium Ordinarij, & eiusdem Capituli, 1577. Pistoia 12. Ianuar. 18.

26 Item pro seruitio Fabricæ ad emenda paramenta, & suppellectilia, & pro celebrandis Missis in suffragium Animarum Benefactorum, 1594. Triuento 22. Iunij 189. 1645. 10. Febr 3.

27 Deponantur apud personam Ecclesiasticam, vel laicam, fide, & facultatibus idoneam, quæ propterea subijciatur in totum foro Ecclesiastico, data per vtrumlibet idonea cautione de benè administrando, ratione reddenda, & iudicato soluendo, 1594. Triuento 19. Octob. 279.

28 Custodiantur sub tribus clauibus, 1596. Macerata 10. Sept. 74.

29 Vel apud quatuor, duos Ecclesiasticos electos ab Ordinario, & duos laicos à communitate, 1596. Cremona 16. Sept. 77. Alessano 30. Sept. 83.

30 Applicentur iuxta solitum, 1601. Ancona 20. Augusti 195. 3. Septembris 204.

31 Destinatæ locis pijs particularibus non possunt alijs applicari, neque ad resarciendam Cathedralem, 1603. Giouenazzo 27. Maij 59.

32 Ordinarius non permittat laicis liberam illarum administrationem, 1603. Ciuità Castellana 28. Febr. 16.

33 Si modo Ecclesia non indiget, & sit ingens Eleemosynarum quantitas, emantur inde stabilia, vel census securi, quorum fructus expendatur in Missis, vel alijs eidem Ecclesiæ necessarijs, 1616 Como 20. Maij 53. *v. Fabrica* 3.

E L I A S.

1 ELiæ Ascensio liber est magnæ apud Hebræos auctoritatis, sed apud nos Apocryphus. De quo putat Origenes Paulum 1. Cor. 2. 9. accepisse testimonium. *Quod oculus non vidit, nec auris audiuit*. Sed reuera habetur Isaia 64. 4. *Oculus non vidit Deus absque te, quæ præparasti expectantibus te*.

2 Elias appellatur ab Hebræis septimum ætatis humanæ continuator: asserunt enim septem viros humanam vitam à principio Mundi vsque ad finem continuare.

I. Adam.

II. Mathusalem vidit Adamum.

III. Mathusalem vixit vsque ad Sem filium Noè.

IV. Sem peruenit vsque ad Amram Patrem Moysis.

V. Amra peruenit ad Ahiam Silonitem.

VI. Ahias vsque ad Eliam.

VII. Elias vsque ad finem Mundi. *Sixt. Senen. lib. 1. v. Helias*.

3 Asserunt Carmelitani, Eliam post Ascensionem Domini comprehensorem fuisse. Quod si verum est, nihil prohibet, idem de Henoch dici posse.

† Vide P. Gabr. à S. Vinc. tr. 3. merito quæst. 5. *

ELISABETHA.

Anna, Hæresis.

EMENDATIO. Clausula 6.

EMPHYTEVSIS. *Alienatio, Clausula.*

1 E*Mphyteuta* cessans soluere Canonem per triennium, & in emphyteusi Ecclesiæ, vel loci pij per biennium nisi celeri solutione sibi prospexerit, moramque purgauerit, cadit ab emphyteusi, & amittit ius emphyteuticum cum omnibus melioramentis ibi factis, si Dominus directus voluerit. *cap. fin. de locat. & cond. lib. 2. & ibi glossa C. de Iure emphyteut. Bonac. de contr. disp. 3. quæst. 7. pun. 2. num. 7. v. Ex quo fit.*

2 Emphyteusis possessio, præsertim in casu lineæ finitæ, non potest apprehendi propria auctoritate per Dominum directum: quia hæres emphyteutæ posset prætendere retentionem propter melioramenta, vel alium titulum succedendi, *vt latè per Ludouis. dec. 105. num. 11. & seqq.*

3 Emphyteusis alienari non potest in personam potentem, quales sunt Ecclesiæ, Loca pia, Collegia, Personæque Ecclesiasticæ, licet in inuestitura dictum sit, quod possit alienari. *Rota apud Ludouis. decis. 529.* Prout hæc, & alia latius lib. 3. Ciuilium tit. 25. num. 4. & seqq.

4 In emphyteusi melius est pro Ecclesia canonem habere modicum certum, quam magnum incertum, 1593. Nardò 13. *Sept.* 238.

5 Abbas non potest in præiudicium Ordinarij Iurisdictionem exercere super emphyteutas sui Monasterij, 1597. Fano 18. Iunij 45.

6 Quando bona emphyteusis Ecclesiasticæ transeunt ad manus mortuas, soluitur quintodecimo quoque anno solitum quindennium, 1646. Cesena 25. Maij 4. 1654. Cassin. 24. Iulij 36.

EMPTIO.

Præscriptio, Pretium, Testamentum, Venditio.

1 N*Vlla res*, carius emitur, quam quæ precibus empta est. *S. Th. 2. 2. quæst. 83. 2. 3.*

2 Emens rem, quam filius subtraxit Patri, si ignoranter, non vsucapit; si scienter, furti tenetur. *Oinot. Instit. de Furto, §. Hi qui in personam num. 1.*

3 Empta pecunia aliena fiunt ementis, si suo nomine emat: nisi pecuniæ sint Ecclesiæ, Pupilli, minoris, vel Militis. *c. Inquirendum 4. de pecul. Cleric. Bonac. de contr. disp. 3. quæst. 2. pun. 2. n. 29.*

4 Merces futuræ, & fructus nasci turi, possunt emi, vt latius lib. 3. Ciuilium tit. 24. num. 17.

5 Episcopus præferatur omnibus in emptione, demptis tamen Piscibus ad proprium vsum eorum, quorum nomine principaliter fit piscatio, Dominorumque nauis & retium, 1596. Nicotera 1. April. 30. §. 11.

ENERGVMENA.

Clausura, Educandæ, Exorcismus, Nouitia, Professio.

1 N*On ingrediantur* viri, vt eis ministrent cibum, 1576. Pisa 29. Nouemb. 11.

2 Energumenæ non transferantur alio, nec remittantur domum, 1577. Perugia 16. Sept. 15. 1604. Campagna 14. No. 85

3 Energumena non potest eligi in Abbatissam, 1642. Vicenza 3. Sept. 310.

ENOCH. v. Elias 3.

ENSALMI. v. Medicina 4.

EPISCOPVS.

Abbas, Accessus, Baculus, Baldachinum, Baptis-

Baptismus, Candelæ, Campana, Canonicus, Citatio, Ciuitas, Clericus, Confessarius, Delegatus, Dignitas, Dispensatio, Emptio, Excommunicatio, Gubernator, Ieiunium, Illegitimus, Inquisitor, Irregularis, Legatum, Legatus, Monialis, Notarius, Ordinarius, Ordo, Papa, Parochus, Patronus, Peccatum, Pensio, Prædicator, Presbyter, Regularis, Restitutio, Seminarium, Sepultura, Suspensio, Testis, Votum.

1 Erectio nouorum Episcopatuum, vel dismembratio antiquorum, fit pro commoditate locorum, vt quo Prælato viciniora, eo melius gubernentur, 1601. Bergamo 3. Sept. 205.

† *Extr. Saluator noster 3. De præben. & dignit.* *

2 *Qual.* Non potest aliquis vocari Electus ad aliquam Ecclesiam, etiam Iurispatronatus, quousque nominatio admissa fuerit à Summo Pontifice in Concistorio, vbi electio non fit per Canonicos secundum Ius commune, 1594. Valenza 3. Ian. 8.

3 Episcopus vngitur oleo, & balsamo, quia debet esse bonæ conscientiæ, & bonæ famæ, *cap. 1. De sacra vnct.*

4 Episcopi iure Diuino sunt Presbyteris Superiores, vt colligitur ex Trid. sess. 23. cap. 4. & Can. 7. & probaui in Collect. ad Tit. 1. 5.

5 Sæcularis ante 27. annum ad Cathedralem postulari non potest sub pœnis contentis in extr. De postul. Prælator.

6 *Regularis.* Episcopus factus ex Monacho, si relinquat Episcopatum, non tenetur ad Religionem redire; fuit enim subtractus à Regulari obseruantia. *S. Thom. 2. 2. quæst. 185. 3. Eman. Sà Episcopus 11. Bonac. de clauf. quæst. 2. pun. 9. § 2. num. 8.*

Et si redeat, est perpetuo inhabilis ad dignitates, & officia ac superioritates eiusdem Religionis, & eum eligentes sunt ipso facto voce actiua, & passiua priuati. *Paulus IV. const. vlt. 19. Iulij 1659.*

7 Et quia, vt dictum est, fuit subtractus à Regulari obseruantia, tenetur tantum ad tria vota essentialia, & ad delationem habitus, non autem ad ieiunia, & peculiares obseruantias Religionis.

Quidam tamen dicunt, eum absolui à voto Paupertatis. Sed contrarium est verius. Vnde Episcopi Religiosi non possunt testari aut donare causa mortis, etiam in illis casibus, in quibus Episcopi sæculares possent: licet inter viuos liberam habeant bonorum administrationem. *Bonac. de largit. mun. pun. 2. num. 9.*

8. An autem Episcopus ex Religione Minimorum teneatur ad vitam Quadragesimalem, cum id votum sit apud eos essentiale; quidam aiunt, quidam negant. *Diana 5. tract. 13. resol. 39.* v. Ieiunium 3.

9 *Regni.* Episcopi promoti, vel translati ad aliquam Ecclesiam Regni Neapolitani, nullo modo subscribere debent capitulationem gratiarum generalium ad instantiam cuiuslibet vniuersitatis, vel Cleri Ciuitatum, & diœcesum suarum, nisi consideratione matura præhabita, & licentia obtenta à Sacra Congregatione, 1594. Matera 2. Martij 55. 1596. 28. Martij 27.

10 *Ciuitatum vnitarum.* Episcopus debet in vtraque residere conuenienti tempore, 1601. Tolentino 16. Iulij 174. 1655. S. Angelo in Vado 30. Apr. 54.

11 In functionibus Synodorum, Ordinationum, hebdomadæ sanctæ, & alijs similibus, seruare debet alternatiuam, 1604. Atri 3. Febr. 27. 4. Maij 51. 1603. 21. Nou. 136. 1624. 20. Ian. 12. 1655. S. Angelo in Vado 30. April. 54.

Nempe quod si vltimæ functiones factæ fuerunt in vna Ciuitate, proximæ habeantur in altera, sine respectu intermediorum annorum, qui propter absentiam, vel impedimentum Episcopi vacui transissent ab huiusmodi functionibus, 1597. Penne 24. Martij 27. Recanati 25. Iun. 52.

† Quo tamen ad alternatiuam ordinationum intelligitur de publicis, quæ fiunt

fiunt præmissis edictis; non autem de priuatis, maximè quæ fiunt diebus festiuis, & extra tempora, &c. C.C. Pennen. 26. Apr. 1659.*

12 In vnaquaque diœcesi tenere debet vnum Vicarium, 1591. Sutri 7. Iunij 161.

† Et litteræ Apostolicæ directæ Vicario vnius pro Hominibus Iurisdictionibus alterius, v.g. Officiali Tirason. pro Hominibus Calataiubi, spectant ad proprium Vicarium priuatiuè quo ad nominatum in Bulla, *lib.35.765.*

Dummodo Vicarius Calataiubi sit generalis in suo districtu, nullamque Vicarius Tirasonen. in eo districtu, vel eius hominibus, habeat vel exerceat iurisdictionem. *Ibidem.*

Episcopus Ciuitatum vnitarum potest concursus facere in Ciuitate, in qua reperitur, sed cum interuentu examinatorum diœcesis, vbi sita est Parochialis. *Ciuitatis Castellanæ, & Hortanæ 24. Sept. 1639.*

Nam Examinatores vnius diœcesis non vocantur ad examen alterius, licet sint inuicem vnitæ, si altera quoque facit suam Synodum, 11. Aug. 1612. *Acheruntina, & Materana.*

13 *Iurisdictio.* Episcopus dispensare potest in voto conditionali reseruato, etiam impleta conditione, dummodo non sit conditionale tantum apparenter vt cum quis verbi gratia ex affectu ad Religionem vouet. Sed quia tunc impeditur infirmitate, vel subuentione Parentum: vouet Religionem, si conualuerit, vel si parentes obierint; tunc enim conditionalis si resoluitur in *Quando*. In dubio tamen censetur votum conditionale verum, non apparens tantum. *Sanchez in Summa, lib.4. cap.40. num. 82. & seqq. vsque ad 99. De hac materia dixi latius in tit. de sent. excom. num.160. §.6.*

† Si Episcopus incidat in casum Apostolicæ Sedi reseruatum absolui, & dispensari potest in vim *c. Liceat sess.24.* à suo Confessario, à se cum hac speciali facultate deputato, *lib.90. ad 38.*

Episcopi illarum Regionum, in quibus Concil. Trid. adhuc receptum non est, non possunt vti facultate, *c. Liceat 6. sess. 24.* sicut nec Prælati Regularium, vel alij Abbates iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, & Sedi Apostolicæ immediatè subiecti, sed tantum Episcopi. *Ex sententia sacræ C. C. Refert Fagnan. C. Dilectus de tempor. ordinat. numer. 26.*

An forensis, qui habet domum, & commoratur in Ciuitate vel diœcesi, dicatur subditus illius Ciuitatis vel diœcesis, cum ibidem Ecclesiastica Sacramenta percipere teneatur: & ita an ab eodem Episcopo possit absolui in casibus *d. c. Liceat*, quamuis crimen sit alibi commissum.

Gregorius XIII. audita relatione Congr. declarauit, posse absolui in Sacramento Pœnitentiæ ab illo Episcopo, in cuius Ciuitate, vel diœcesi commoratur, sed non dispensari. *Fagnan. ibid. num. 35.*

Quid si forensis in Ciuitate, vel diœcesi Prætoris vel Medici officio fungatur S.C. censuit, posse ab Episcopo absolui tamquam vere subditum. Posse item dispensari, quando est materia coniuncta, nempe idem factum in eadem persona concurrens, ex quo & peccatum, & irregularitas incurritur ex doctrina *Abba. in cap. Omnis vtriusque nu. 23. de pœnit. & remiss.*

Verum relata ad Gregorium XIII. sententia Congregationis Sanctitas Sua dixit, posse Episcopum absoluere duntaxat in Sacramento Pœnitentiæ, non autem dispensare. *Fagnan. num. 36.*

Sed quæres, an delictum commissum coram vno, vel duobus Testibus dicatur occultum ad hoc, vt Episcopus cum delinquente possit dispensare in foro conscientiæ iuxta d. c. 6.

Sacra Congregatio hac de re consulta censuit hoc pendere ex dispositione Iuris communis.

Postea tamen cum dubitatum esset, an absolutus, & dispensatus à proprio Episcopo in materia delicti perpetrati co-

coram duobus, vel tribus Testibus, quod tamen non sit notorium, esset tutus in conscientia.

Resp. non esse tutum, quia Concilium vtitur termino *oculto*, quod propriè loquendo est illud, quod probari non potest. *Abb. in c. Vestra, de cobab. Cler. & Mul.* At per duos Testes probari potest: & verba Concilij accipi debent secundum proprietatem. *Fagnan. num.* 37.*

14 Episcopus exequi potest mandata suo Prædecessori directa, 1600. Brindisi 29. Nou. 16.

Et sententias iustas eiusdem, 1601. Veroli 5 Febr. 73.

15 Non debet dare licentiam curiæ sæculari carcerandi Clericos incedentes de nocte, 1602. Castellaneta 13. Iulij 75. §. 2.

Nisi de speciali mandato, propter Vagantium, etiam Regularium, multitudinem, 1594. Rauenna 12. Sept. 255.

Maximè si inuenti fuerint in habitu sæculari. S. Agost. 13 Sept. 315.

16 Neque priuare Clericos priuilegio Clericali ex eo, quod deferant arma prohibita, 1602. Lecce 18. Iunij 59.

17 Neque se ingerere in eligendo Procuratore Capituli, 1602. Castellaneta 9. Maij 46.

18 Nec alienam iurisdictionem turbare, 1601. 18. Dec. 253.

Ponendo manum inter laicos in causis controuersis sine circumspectione, 1601. S. Angelo 11. Dec. 249. Neque in hospitationibus Militum à Ministris Regijs destinatorum in domos laicas, neque in alijs rebus sæcularibus, 1602. Capaccio 12. Martij 29. Catanzaro 20. Aug. 88.

19 Episcopus absque consilio, & consensu Capituli potest Synodum diœcesanam indicere, & publicare. Vicarium constituere, ac in Visitatione decreta facere. Alias regulariter in rebus arduis Capituli consilium requirere tenetur, sed non sequi, nisi in casibus expressis à Iure. *Ex S. Congr. Barbosa de Can. cap.* 41. *num.* 20.

20 Episcopus extra suum Episcopatum excommunicare non potest etiam suos subditos. Si tamen esset vi pulsus, posset in loco viciniori Episcopatui Clem. 1. de foro Compet.

Item potest de consensu Episcopi loci vbi sui subditi manent; aut in re adeo manifesta, quæ causæ cognitionem non requirat.

Beneficiarij tamen ligantur excommunicatione lata ab Episcopo contra non residentes: quia manent subditi ratione rei; vel potius quia ob maius Ecclesiæ bonum in id Papa consentit. *Nau. cap.* 27. *num.* 6.

21 Non debet contra alium Episcopum cedulones affigere, neque sub prætextu defensionis suæ iurisdictionis, præsertim quando patet recursus ad superiorem, 1646. Conuersano 13. Iulij 19. 31. Aug. 8.

22 Postquam causa introducta est in S. C. omnino abstinere debet, præsertim à censuris, 1601. Taranto 14. Febr. 77. Messina 3. Sept. 206.

23 Episcopus non tenetur causam exprimere, cur aliquem à Prædicationis officio suspendat. *Barbosa allegat.* 76. *num.* 22.

Contrarium tamen censuit Sacra Regularium Congr. pro Patribus Sanctiss. Trinitatis Redemptionis captiuorum 13. Ianu. 1619. fol. 2. nempe non posse auferri Regularibus ab Episcopo facultatem eis datam concionandi, vel confessiones audiendi, nisi ex iusta causa, de qua constet in actis.

† In praxi tamen seruatur declaratio Sacræ Congreg. Concilij de qua supra *v. Confessarius num.* 7.*

24 Benedictiones, quæ non requirunt vnctionem, solent hodie delegari ab Episcopis, vel latius dixi in Can. lib. 5. tit. 33. de priuileg. num. 18.

25 *Paramentis* Cathedralis extra ipsam vti non potest Episcopus, 1579. Sauona 3. Martij 62. 1652. Fondi 2. Augusti 25.

26 Episcopus de Altari paramenta sem-

semper accipit. *Supra verbo Abbas*, 11.

27 *An autem celebrare* possit vbique cum Altare portatili, vide in Can.lib. 1. tit.31.num.12.

Potest tamen celebrare, vel celebrari facere in Capella sui Palatij sine alia licentia. 1603. Tortona 4. Nou.130. *v. Oratorium*.

28 Hodie neque Episcopus, neque Generalis possunt amplius onera Missarum post Concilium imposita, diminuere. *Vt latius dixi in Canon. lib. 2. tit. 41 num.* 10.

29 Episcopus potest in defectum Sacerdotum concedere Parocho, vt in diebus festis bis celebret. Sacra C. C. 17. Aug.1626.latius in Can.3.41.2.

30 Episcopus Parochis præcipere potest ne absint vltra duos dies sine licentia. *Ex Sacra Congreg. Barbosa Collect. Bullar. v. Constitutio* 84. *Ego in meo Episcoporum compendio verbo Parochus, & v. Residentia*.

31 Episcopus nihil iuris perdit in Ecclesia, quam Papa vnit alteri Ecclesiæ diuersi Episcopatus, *cap. 2. De Relig. domib.*

32 Episcopus permutantibus beneficia inæqualia, ex officio, omni pactione cessante, potest imponere pensionem alteri pro tempore soluendam, ita vt non beneficium, sed persona Beneficiarij maneat obligata, *cap. Nisi essent* 21. *De præbend. Ita refert decisum in duabus Rotæ Barbosa alleg. 68. num.* 14. *& seqq. c. De cetero v. dictans.*

Addit *Eman. Sà v. Episcopus* 23. Episcopum posse pensionem imponere beneficio, quod confert, ad alendum Clericum pauperem.

Sed id ego seruari nunquam vidi, & Romanæ Curiæ stylus est in contrarium. *Bonac. de Simon. disp. 1. quæst. 4. §. 12. num.* 8. Can. 3. 5. §. not. 3. Vide *Pilaiam tom. 2. lib. 3. disp. 1. num.* 4.

33 Episcopus ex iusta causa, vt ex Parochialis pinguedine, potest beneficia dismembrare cum solemnitatibus requisitis in alienatione bonorum Ecclesiæ; non tamen vnire beneficij simplicibus, nec separare ab Ecclesijs Parochialibus beneficia siue oratoria vnita, quamuis illis separatis, Parochiales non egeant. Parochialem autem ipsam diuidere potest etiam sine consensu maioris partis Parochianorum. *Refert decisum Barbosa, alleg. 67. à num.* 1 1. *& alleg. 68. num.* 4.

34 Episcopus quocumque tempore, & loco recipere potest resignationes beneficiorum etiam reseruatorum; dummodo resignatio fiat ex aliqua iusta causa. *Supra v. Beneficium num.* 25. Non tamen conferre, si sunt reseruata, vel affecta. *Barbosa alleg.* 69. *num.* 22. *& seqq.*

35 Possunt Beneficia, etiam reseruata, & in mense Apostolico, coram Episcopo permutari, dummodo ea non conferat, si sunt reseruata, vel affecta. *Barbosa l. c. num.* 23. *&* 25.

36 Non tamen potest Noua Missarum onera Beneficijs, vel Rectoribus imponere, 1602. Tropea 15. Ian. 8. *v. Beneficium*.

37 Neque aliquem molestare pro restitutione fructuum male perceptorum quia hoc potius ad Datariam, & Cameram Apostolicam spectat, 1604. Nouara 12. Ian. 3. Nisi forte propter delictum; vt infra v. Nuncius num. 1.

38 Neque cogere ad concionem audiendam, licet hoc Inquisitores possint, vt latius in Can. lib. 1. tit. 3. De Off. Ord. num. 6. limit. 3.

38 Quando vero possit cogere diuites ad vendendum, vel erogandam eleemosynam, vide quæ dixi in Can. lib. 1. tit. 31. num. 10.

40 Episcopus punire potest subditos alterius ratione delicti commissi in suo territorio, non solum quo ad corpus, sed etiam quo ad Animam per censuras Ecclesiasticas. *Abb. in c. vnic. De Raptor. num.* 7.

41 Non potest regulariter de fructibus superfluis fabricæ vnius tradere fabricæ alterius Ecclesiæ, vel vltimas volun-

luntates commutare, *vt latius in Can.lib. 1.tit.31.num.7.*

42 Episcopus concedere potest Ecclesiæ non Parochiali suæ diœcesis ius sepeliendi. *Rota apud Ludouis. decis.387. num.12.Lauor.tit.2.cap.9.nu.3.*

Non tamen cogere ad tenendum cadauera per tot horas domi, sed bene in Ecclesia vsque ad 24. 1601. Aliffe 20. Feb.87.§.15.

43 Neque cogere aliquem ad comparendum personaliter in causis, in quibus quis comparere potest per Procuratorem, 1601. Campli 20. Nouembris 238.

44 Neque concedere licentiam suis Clericis habitum nigrum in violaceum mutandi, 1601.Cremona 2.Ian.43.

45 Neque concedere exemptionem à decimis in præiudicium Curati, 1601. Rieti 1. Octobris 213. *v.Decimæ.*

46 Neque ad Chorum cogere eum, qui non tenetur, 1601. Ragusa 20. Nouemb.238.

47 Potest confraternitas instituere propria authoritate, 1601.7. Nou. 231.§. 9.Clem.VIII.Const.115.7.Dec.1604.

Sed non sese ingerere in administrationem bonorum, dum illa non dilapidant, 1603. Castellaneta 14.Nou.132.

48 Item potest gratiam facere condemnatis à se, 1601. Aleria 6. Augusti 185.

49 Cogere Magistratum sæcularem ad visitandam Ecclesiam iuxta solitum, 1602. Guardia di Portogallo 10. Decembris 144.

Et aquam Episcopo ministrare solemniter celebranti, 1596. Ancona 6. Apr.31.

50 Non potest exercere tutelam, nisi legitimam, 1645. Albenga 8. Dec. 1. Vel miserabilium personarum, 1602.Cosenza 21. Nou.135.

Et casu quo gesserit, cogi debet ad rationem reddendam absque vllo respectu, 1604.Melfi 10.Feb.22.

51 Episcopus non potest tamquam Ordinarius concedere licentiam Iudici

laico, vt examinet aliquem Reum, vel testem in Ecclesia, præsertim formaliter, & cum Iuramento, neque vigore litterarum Sacra Congr. super electione: sed talis licentia peti debet à S. Apostolica. *Sac.Congreg.Immunitatis, 2.Martij 1629.*

Potest tamen, si vult concedere licentiam exhumandi cadauer, ac faciendi recognitionem, & examinandi extra Ecclesiam, etiam in loco immuni. *Ibid.*

52 Episcopus in causa suæ Ecclesiæ est Iudex competens, antequam recusetur. *Rota apud Coccin.decis.79.*

53 *In Exemptis* Ecclesijs sese non debet in aliud ingerere, nisi in approbandis Sacerdotibus ad curam Animarum, 1602. Massa 26. Nouemb.138.

54 Episcopus, cui conceditur facultas ordinandi, vel dandi dimissorias exemptis, non ideo potest exercere Pontificalia in eorum locis exemptis, nisi ab ipsis inuitatus; nec ibi affigere edictum ordinationum, nisi de ipsorum consensu, 1601. Nullius Putignano 20. Augusti 197.1.Octobris 217.

55 *Ad vicinum* Episcopum spectat conferre chrisma, consecrare aras, vel altaria portatilia sede vacante: & Vicarius Capitularis procurare debet, vt illi subministretur victus conueniens, & Equorum expensæ, 1605. Cirenza 10. Ianuar.3.

A Mensa Episcopali, 1585. Capaccio 12.Martij 48.

† Vicinior autem Episcopus dicitur, cuius Cathedralis est proximior Cathedrali vacanti, licet forte alia esset vicinior loco habitationis impetrantis: *Fundana 14.Nou. 1637.C.C.**

56 *Visitare* potest Parochias subiectas Commendatoribus, nec ab ipsis valet allegari suspectus, 1602.Guardia di Portogallo 10. Dec.144.

Et Confratres, 1603. Ischia 4.Aug.89.

57 Cum Episcopus visitat Ciuitatem, comitari debet ab vna Dignitate; & duobus Canonicis, 1602.Castellaneta 13.Iulij 75.§.10.

58 Visitandi ius censetur concessum

cu-

cumulatiuè quoad Episcopum, vt dixi in Can.lib.5 tit. 39.num.4.§ 12.

59 Quando Episcopus est in quasi possessione visitandi, potest resistentibus vim inferre, vt dixi in §.11.

60 *An Confessorem* Episcopus secularis eligere sibi possit aliquem Sacerdotem non subditum, nec à suo Ordinario approbatum, dum extra suam diœcesim existit, negatiua tutior est, & probabilior, quia talis Sacerdos non est idoneus respectu sæcularium. *Diana 3.tract.2.res.3.& 4.res.3.* Vbi asserit, ita fuisse declaratum à Sacra Cong. prout refert etiam Gauantus v. Episcopus num. 11. & Bonac. tom.1. de sacram. quæst. 17. pun. 4. §.1. num. 16. ex testimonio Greg. XIII. die 1. Decemb. 1582.

Quod autem dicit Suarez de Sacram. Pœnit. *disp. 27.sect. 2.num.* 5. quod Episcopus quilibet, licet titularis tantum, dummodo non degradatus, Confessorem sibi potest eligere, intelligendum videtur de Episcopo Regulari; quia circa Regulares Concilium nihil innouauit.

Sec nec improbabile videtur, intelligi posse etiam de sæcularibus: quia Concilium solummodo prohibet audiri sine approbatione confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum. In pœnalibus autem, & correctorijs Iuris antiqui, quæ strictè videntur explicanda, intelligi potest de simplicibus Sacerdotibus; quia Episcopi sunt speciali nota digni. Vide infra *v.Parochus num.22.*

61 Si Episcopus sine iusta causa renuat, vt differat approbare Confessarium Monialium Regularibus subiectarum, vel dare solitam ingressus licentiam Medico ordinario, vel alij necessitatibus prouidere; quoad Confessarij approbationem datur facultas Ordinario vicino, quoad reliqua Conseruatorij Monialium, vel Fratrum, 1632 Carmelitani di Sauona, 13. Aug. 108. 1634. Lucca 16. Maij 202.

62 *Priuilegia*. Episcopus in sua diœcesi, etiam à Papa debet honorari. Act. 12.17. *Nunciate Iacobo, & fratribus hæc.* Scilicet quod Angelus eripuerat ipsum Petrum hæc dicentem de carcere. Erat autem Iacobus Hierosolymitanus Episcopus.

63 Episcopus in omnibus functionibus Ecclesiasticis, quas simul cum Capitulo obibit, ac etiam in processionibus, quæ extra Ecclesiam fieri consueuerunt, duos Assistentes Canonicos adhibere potest. Laici vero, etiam in Magistratu, aut alia authoritate constituti, nedum Episcopo, sed ipsis etiam Assistentibus, vbique cedant, 1595. Cesena 21. Iunij 44. *v.Assistentes.*

64 Episcopus titularis si sit Canonicus, præcedit omnes alios Canonicos, & Dignitates, *vt dixi in Can. lib. 1. tit. 33. Maior.& obed.num.1.§.2.*

† In præeminentia Episcoporum attendendum esse tempus eorum Ordinationis; non autem dignitatem Ecclesiarum, neque illarum ordinem, & præeminentiam. C.C. Constantinopolitana 3. Iulij 1651.

Sacra quoque Ritum Congregatio sępius censuit, circa præcedentiam inter suffraganeos Episcopum Latinorum, & Episcopos Græcos, & generaliter inter Episcopos Latinos & Græcos, ceteris paribus, nullam aliam rationem habendā esse, quā temporis seu promotionis ad Episcopatū *P.F. pro Polonia 16. Feb. 1630.*

Ex eadem Archiepiscopum Ritus Græci præcedere Episcopum Latinum. Archiepiscopum vero non existentem Metropolitanum Episcopi, cui præcedere intendit, non habere in eiusdem Episcopi diœcesi præcedentiam. P F. 3. Iulij 1629.*

65 Episcopus in multis casibus, præsertim à Concilio Tridentino, constituitur Apostolicæ Sedis Delegatus, quos videre potes in Can. lib. 1. tit. 29. De off. Deleg. num. 9.

Quo ad hoc tamen sub Episcopi nomine non veniunt inferiores Episcopis, habentes Episcopalem, vel quasi Episcopalem iurisdictionem, neque capitulum Sede Vacante; quia Summus Pontifex

fex in ea delegatione eligit quodammodo industriam, & operam habentis talem dignitatem. *Ex Decio, & Suarez Bonac.tom.1. de Simon.disp. 1. quæst.4. §. 12. num.7. & Neque obstat.* Et in hanc inclinare videtur Sacra Congregatio. *Vide in Can.lib.3.tit.39.num 6.*

66 Similiter in Canone nomine Antistitis non sunt nominandi Superiores Regularium, nec inferiores Episcopis. Sacr.Rit. Congr.12.Nou.1605.

Vnde celebrantes in loco Nullius diœcesis omittunt verba ad Antistitem spectantia: sicut Rubrica fieri præcipit ab ijs, qui Romæ celebrant, & in diœcesibus, in quibus vacat Sedes Episcopalis.

Contrafacientes vero peccare mortaliter censuit Sacra Congregatio, cuius declarationem adducit. *Diana 2.tract.14. resol.*40.

Nec mirum, quia mutatio ritus, præsertim intra Canonem, non videtur leuis materia.

64 Episcopi non debent examinari, nisi propter necessitatem præcisam, & tunc cum obseruantia legis, *Ad personas egregias*, 1603. Rauenna 10.Iunij 68.

† S.D.N. Vrbanus VIII. in Congr. examinis promouendorum ad Ecclesias Cathedrales habita in Palatio Vaticano die 16.Maij 1625. decreuit, & mandauit vt examinatores non audeant propalare, nec vllo modo indicare examinandis ea, super quibus illos interrogare intendunt: & tam ipsi examinatores, quam quicumque alij, qui examini intersunt, in votis proferendis omnino abstineant à quocumque temperamento: veluti quod examinati iterum auersantur, vel quod Vicarium à Sacra Congregatio approbatum secum ducant, aut quid simile; sed teneantur sententiam suam simpliciter, & præcisè proferre, an sibi videantur idonei secundum præsentem iustitiam ad munus Episcopalem subeundum.

Insuper ne vota etiam propria, aut ea, quæ gesta sunt in Congr. publicentur aut communicentur alicui, qui Congregationi interesse non solet; voluit idem S.D.N. vt tam S.R.E. Cardinales, quam ceteri Prælati eiusdem Congregationis iuramentum præstent de seruandis in hoc decreto contentis sub pœnis, & censuris incurrendis iuxta ritum Sacra Congreg. S.Officij hac sequenti forma.

Pro Cardinalibus. Ego N. miseratione Diuina S.R. E. Card. tactis per me sacrosanctis Dei Euangelijs coram propositis, iuro atque promitto seruare omnia contenta in præsenti decreto per me lecto sub pœna excommunicationis, à qua non nisi à S.D.N. absolui possim. Sic me Deus, &c.

Pro Prælatis. Ego &c. Constitutus coram vobis Eminentissimo, &c. sub pœna periurij, & excommunicationis, &c. *vt supra.*

Quod quidem iuramentum ea religione obseruari consueuit, vt ne quidem in genere indicetur examinandis materia, super qua illos intendunt interrogare. *Refert Fagnan.cap. Nisi cum pridem De renunc.num.66.**

68 Episcopi non incurrunt suspensionem, vel Interdictum latum à iure, nisi speciatim exprimantur, excommunicationem vero sic, *c. Si Compromissarius* 37.*de elect.lib.6 c. Quam periculosum* 4. *de sent.excom.in* 6. v. Pensio.

Et non excommunicantur ab homine, nisi à Papa, 1647.2.Aug.29.

Et nisi in casu c.2. de off. Deleg. in 6.

69 Episcoporum Coloni, durante Colonia, non solum exemptione à collectis etiam pro parte Colonica, vt retuli in meo Compendio Episcoporum v. Immunitas, num 138. Sed etiam priuilegio fori gaudent. Sacra Congr. Immunitatis 6.Dec.1627.Diana num.17.

70 *Iura* Episcopalia consistunt in ijs, quæ Honorius Tertius rescripsit Episcopo Assisien. c. Conquerente 16. de off. Ord. vt retuli in Can. lib. 3. tit. 31. num.1.de off Ord.

71 Episcopus non potest aliquid accipere pro beneficiorum prouisione,

1603.

1603. Campagna 8. Aprilis 37.

Neque pro ordinum collatione, nisi facultas, 1601. Lecce 2. Ian. 93.

72 Quod Episcopus exigit quotannis à Clero nomine Visitationis, si adest consuetudo immemorabilis, poterit cõtinuari. Alias, nisi esset Cathedraticum, sed subsidium, seu munificentia Cleri, recipere poterit à sponte dantibus tantum, 1591.5. Febr v. Circa quel.

An autem participare possit de distributionibus. *Vide v. Distributiones, num.* 3.

73 Episcopus de iure vocem in Capitulo non habet. *Barbosa alleg.* 73, *num.* 17. *cap.* r. 31.9. infra *v. Vox num.* 10.

74 *Pontificales* functiones Episcopus præscriptis à Concilio Tridentino *sess.* 23. *cap.* 1. temporibus in Ecclesia Cathedrali omnino peragere debet, 1616. Montalto 26. Aug. 102. 1617. 10. Ian. 6. 14. Martij 49. num. 54.

75 Cum accedit ad Ecclesiam Pontificaliter, comitari debet saltem à medietate Capituli, 1602. Castellaneta 23. Iulij 75. §. 12.

76 Episcopi Gubernatores exercent Pontificalia cum licentia, dum adest necessitas 1601. Camerino 7. Apr. 115. *verbo Pontificalia*.

77 *Officiales*. Dum adest Vicarius Apostolicus, Episcopus non potest sese in iurisdictionem ingerere, 1602. Siracusa 12. Martij 27.

Vel alium Vicarium creare, 1602. Theano 5. Nou. 123.

Alioquin à diœcesi discedere iubetur, 1614. Motula 12. Dec. 123.

78 Episcopus potest primum locum supra Dignitates, & Canonicos suo Vicario assignare. *S. R. Congr. in vna Egitanien.* 20. *Dec.* 1601.

79 Episcopus potest tenere quot Satellites voluerit. 1615. Città di Castello, 14. Apr. 39.

80 Et Fiscalem, modo sit mitior sæculari, 1601. Rimini 6. Aug. 182. In loco tamen paruo nullum officialẽ patentatũ tenere debet, nisi vnum solum Vicarium foraneum, 1654. Anagni 18. Dec. 280.

81 Potest tenere Auditorem etiam laicum modo non sit Vicarius, vel Iudex, 1599. Squillace 8. Iunij 60. 1618. Messina 15. Sept. 193.

Nec litiget cum Capitulo, vel clero loci, 1614. Motula 12. Decemb. 123.

82 *Habitare* debet in Palatio Episcopali, non autem in domo consanguineorum, 1603. Campagna 8. April. 37. 1616. Montalto 26. Augusti 102.

Multo minus cum Mulieribus, 1618. Messina 15. Sept. 193. *Auth. Episcopo. C. de Episc. & Cler.*

Præsertim in Palatio Episcopali, 10. Nouembris 273.

83 Viæ vicinales propriè Palatium purgari debent, mundæque teneri, 1603. Crotone 17. Febr. 19.

84 Palatium Episcopale, Sede Vacante, raparari debet ab Oeconomo, 1693. Cirenza 23. Dec. 152. Nec deseruire debet pro habitatione, vel Tribunali laicorum, 1654. Melfi 6. Nouemb. 170. nu. 6. & 7.

85 *Obligationes*. Episcopi post eorum electionem, & assumptionem ad Episcopatum, antequam incipiant administrare, debent, saltem de quadam honestate, postulare assensum Regis, siue Principis loci, qui Superiorem non recognoscat; maximè si id habet consuetudo. Princeps vero statim concedet assensum: quem tamen si denegare voluerit, causam significet Summo Pontifici, cur assentiri nolit, siue etiam Legato Apostolico, aut Primati, si ad Summum Pontificem non possit in breui recursus haberi. *Vide c. cum terra* 14. *& c. Cum inter*, 18. *De elect. & ibi glos. verbo Manu regia*.

Neque hoc comprehendi videtur sub 13. Excom. Bullæ Cœnæ: quia per hunc assensum non prætendunt Reges Apostolicarum litterarum executionem impedire.

86 *Limina*. Episcopi Itali, vel ex Italicis Insulis, vnde in Italiam commodius traijci potest, velut Siculi, Sardi, Corsi, & alij adiacentium Prouinciarum Italiæ, quæ e regione ipsis Italiæ, & Siciliæ oris

oris sunt, tertio anno. Germani vero, Galli, Hispani, Belgæ, Bohemi, Vngari, Angli, Scoti, Hiberni, & ceteri omnes, qui in Europa sunt citra Mare Germanicum, & Balticum, ac omnium Insularum Maris Mediterranei, quarto anno. Et qui intra Europæ fines sunt, his Prouincijs remotiores, ac etiam Africani littoribus nostris aduersi, & Insularum maris Oceani, Septentrionalis, & Occidentalis Europæ, & Africæ, extra continentem noui Orbis, tam qui nunc sunt, quam qui ad Catholicam fidem per misericordiam Dei aliquando redierint, quinto anno. Asiatici vero, & qui extra Asiam, & in alijs nouis Terris Orientalibus, Meridionalibus, Occidentalibus, & Septentrionalibus, tam in Insulis, quam in Continentibus, & denique in quibuslibet Mundi partibus, decimo anno, Apostolorum limina visitare tenentur per se, vel ex causa, de qua authenticè constare debet, per certum Nuncium de gremio suæ Ecclesiæ, vel si Clero careat, per alium Sacerdotem idoneum, siue Secularem, siue Regularem; C.C. de suo cuiusque Pastorali officio rationem reddituri. Incipit currere tale tempus à die consecrationis, vel pallij traditionis, vel translationis, & computatur etiam tempus Antecessori decursum. Contrafacientes sunt suspensi ab ingressu Ecclesiæ, & ab administratione spiritualium, & temporalium, absolutione Papæ reseruata, nec non à perceptionem fructuum suarum Ecclesiarum, qui interim à Capitulo percipiuntur, in vtilitatem Ecclesiæ conuertendi. Sixtus V. *Romanus Pontifex*. Edita 20. Decem. 1585. quam à §. 3. retuli in Can. lib. 5. tit. 31. De excess. Prælat. nu. 4. cum quibusdam notandis in fine.

87 Episcopus Ecclesiam ædificari permittens sine dote, tenetur dotare de suo. *Arg. c. cum sicut*, 8. *De Cons. Eccl. Barbosa alleg.* 64. *n.* 3.

Intellige postquam illam consecrauit, vel consecrari permisit; quia dos ante consecrationem necessario non requiritur, 1622. Siracusa 1. Iulij 78.

88 Tenetur item prouidere Ordinato in sacris sine titulo, 1602. Messina 1. Octob. 109. *c. cum secundum Apostolum*, 16. *de præben.*

89 Dare testimoniales Ordinum collatorum, 1602. Theano 26. Martij 33.

90 Ecclesiam reparare, eique de paramentis prouidere, 1604. Reccanati 26. Ian. 13.

91 Principi sæculari præstare iuramentum fidelitatis ratione feudorum sæcularium, non bonorum Eccles. vel feudorum Ecclesiasticorum, vel alia, 1602. Sauona 18. Mar. 32.

92 *Residere* tenetur, licet habeat Coadiutorem, 1597. Nap. 24. Martij 29. n. 10.

Alias ei sequestrantur fructus, 1603. Mineruino 25. Iunij 73.

Nec delegantur causæ, 1601. Nebbio 20. Augusti 197.

Etiam tempore Contagij: vel alteri relinquere fructus, 1602. Muro 23. Iul. 76. Rieti 77. Nola 4. Sept. 98. Mineruino 25. Octob. 110.

93 Episcopus admitti non debet ad permutandum propter aeris imtemperiem, dum in diœcesi adest aliquis locus puri aeris, 1601. Terracina. Reg. Regul. 18. Dec. 252.

† In S. C. Rerum Consistorialium proposito dubio, an esset admittenda cessio Ecclesiæ Balneoregien. quam in manibus Sanctiss. facere intendit Carolus Azzolinus illius Epis. eo quo Cęlum tam Ciuitatis, quam diœceses Balneoregien. vt testes deponunt, adeo sibi graue, & suæ complexioni contrarium sit, vt morbum pene exitialem, nulla remedia ex illa aeris intemperie admittentem, hactenus passus nuper ab alio cœlo valetudini redditu, ad suam Ecclesiam redire, nisi cum certo vitæ periculo non potest.

Die 11. Iulij 1652. S. C. censuit, si Sanctiss. annuat, cessionem esse admittendam. Refert *Fagnan. c. Ad supplicationem De renunciat. n. 25.* *

Potest enim residere in qualibet parte diœcesis, modo vadat ad Cathedral. temporibus præscriptis à Sacro Conc. *sess.* 23. *cap.* 1. nec remoueat Vicarium, & tribunal à ciuitate, 1603. Brugnetto 28. Ian. 14. 1647. 22. Febr. 8. 19. Iul. 1. 1649. 17. Decemb. 4. 1611. Montalto 3. Octob. 91.

† Sac. tamen Congr. Conc. 28. Mar. 1615. respondit, licere Episc. Feretrano residere in Abbatia S. Anastasij, sita in medio suæ diœcesis, ibique tribunal habere; decem tamen à Cathedr. non absit temporibus a Conc. præscriptis.

Quæ rursus die 3. Sept. 1622. in vna Cassanen. censuit, Episc. si non accedat ad Cathedr. in temporibus a Concil. præscriptis, licet male faciat, non tamen incidere in priuationem fructuum impositam à Conc. contra non residentes. *

Nec Princeps sæcularis eum cogere potest ad residendum in Ciuitate 1624. Aquino 18. Iun. 83.

† In S. C. super residentia Episcopor. habita in Quirinali 17. Iul. 1657. cui interfuerunt Card. Ginettus, Meltius, & Paulutius, ac Prælati Farnesius, Alterius, Gualterius, Vgolinus, Fagnan. & de Vecchijs Secret. proposita fuerunt ex ordine Santissimi infrascripta dubia videlicet.

Cum Sac. Conc. Trid. sess. 23. c. 1. de reform. permittat Episc. vt singulis annis, dummodo æqua ex causa, & absque vllo Gregis detrimento fiat, abesse possint à sua diœcesi ad duos, vel ad summum ad tres menses. Quæritur.

Primo: An Episcopus possit iungere trimestrem absentiam præcedentis anni cum absentia trimestri sequentis anni, adeo vt licitè abesse valeat à sua Ecclesia per menses Octobris, Nouembris, & Decemb. anni 1660. & continuare absentiam per menses Ianuarij, Febr. & Mar. anni 1661.

Ad primum S.C. respondit non posse: Tum qnia eiusmodi semestris absentia complectitur illud spatium Aduentus, & Quadragesimæ, quibus Episcopus abesse non debet à Cathedrali, vt in Concilio l. c.

Tum quia in eo qui abest sex mensibus, non verificatur illud verbum *aliquantisper*, quo vtitur Concilium dum ait: *Quoniam autem qui aliquantisper tantum absunt, ex veterum Canonum sententia non videntur abesse*, & illud *aliquantisper* determinat ad duos, vel ad summum ad tres menses, & antiqui Canones ad vnum vel duos, c. 3. Præsentium 79. r. c. 29. Si quis in Clero 7. qu. 1. Multo minus verificatur illud, *quia statim reuersuri sunt*. Quia qui abest per semestre tempus, non vtique statim reuersuris est: cum dicto *statim* regulariter significet modicum temporis interuallum, *vt est text. in l. cum quidam, ff. de legat.* 2. *& l. si finito, §. non autem, ff. de damno infecto, & notat Tiraquell. in l. Si vnquam v. reuertatur, n. 120. C. de reuoc. donat.*

Et aliquando importat interuallum vnius mensis, vt notatur in l. Diuortio facto alias est l. Fructus 7. § Papinianus, in glos. 2. statim. ff. sol. matr.

Tum quia absentia Episcoporum per sex continuos menses, à Concilio non reputatur breuis vt patet sess. 6. c. 1. ibi: *Si quis sex mensibus continuis extra suam diœcesim morando abfuerit, quartæ partis fructuum vnius anni pœnam ipso iure incurrat;* idque clarius exprimitur sess. 23. c. 1. de ref. ibi. *Ne vero ea, quæ de residentia sanctè, & vtiliter iam ante sub f. r. Paulo Tertio sancita fuerunt, in sensus à sacrosanctæ Synodi mente alienos trahantur, ac si vigore illius decreti quinque mensibus continuis abesse liceat, &c.*

Tum denique, quia magis inualescere possunt abusus, & corruptelæ ex absentia semestri continua, quam interpolata.

Vnde à simili cum Capitula Religiosorum Prouincialia, *ex c. In singulis. De statu Monachor.* fieri debeat de triennio

in triennium, non sufficit in fine primi triennij facere vnum Capitulum, & statim in principio secundi triennij facere aliud: quia hoc potius esset facere Capitula de sexennio in sexennium secundum Io. Andr. in d. c. In singulis.

Veruntamen quia in sacra Congr. C. forte fuit aliquando aliter obseruatum, propterea dictum fuit super hoc non esse publicandum aliquod decretum, sed tantum oretenus ita respondendum Episcopis de hoc consulentibus.

Postea tamen, vt ab Illustrissimo de Vecchis audiui, sanctissimus concessit, decretum publicaretur: & idcirco fuit hic etiam ad communem vtilitatem impressum.

Secundo quæsitum fuit, an Episcopus in casibus, in quibus habet rationabilem causam non residendi, debeat vti mensibus per sacrum Concilium concessis, & non nisi ipsis consumptis, licentiam petere non redendi, quatenus causa duret: an vero primo licentiam petere, & ad alios vsus reseruare bimestre, aut trimenstre tempus à Concilio concessum.

Ad 2. Sacra Congregatio consultius putauit nihil generaliter respondere: sed vbi casus particularis acciderit, maturius deliberare. Licet etiam in hoc secundo dubio inclinare visi fuerint in negatiuam ex ea ratione, quia quando adest remedium ordinarium Concilij, quod etiam requirit causam æquam, vel adæquatam, licet relinquatur conscientiæ discessuri; non debet recurri ad extraordinarium licentiæ.

Per Bullam S. m. Vrbani VIII. super residentia Episcoporum incipit *Sancta Synodus* 27. aliàs 137. permittitur Episcopis ad effectum visitandi statutis temporibus SS. Apostolorum limina, à suis Ecclesijs abesse per certum tempus, videlicet citra Montes, vel Mari existentibus per quatuor menses, alijs vero, &c. Hinc.

Tertio quæritur, an Episcopus visitans sacra limina in fine vnius triennij, possit immediatè in principio sequentis triennij iterum visitare, ac proinde visitationis titulo abesse à sua Ecclesia pro octo continuos menses.

Ad tertium respondit neutrum posse, vt ad primum. Ratio quia Bulla dicit tertio, quarto, quinto, seu decimo anno, ergo non in principio triennij. Ratio rationis, quia non poterunt reddere adæquatam rationem status suæ Ecclesiæ, quæ est principalis, & motiua ratio huius Visitationis.

Quarto, an Episcopo, qui antea per multum tempus, puta decem annos continuos, in sua Ecclesia resedit, nec vsu est mensibus à Concilio concessis, possit postea obtinere licentiam absentiæ per aliquod tempus, licet non adsit vlla ex causis approbatis ab eodem Concilio.

Ad 4. respondit similiter non posse de rigore, secus de æquitate arbitrio Sanctiss.

Sanctissimus approbauit.

Desumpti ex ijs, quæ refert Fagnan. qui vt supra interfuit C. qualiter. De Cler. non residentibus à num. 40. & quæ nihil oretenus retulerunt nonnulli ex alijs supradictis, qui etiam interfuerunt.*

94 *Pœna* Episcopum Canones non seruantem, à subditis posse deferi tamquam excommunicatum asserit glos. 1. per DD. putata singulari in c. 8. Sacerdotes, 2. q. 7.

95 An Episcopus in aliena diœcesi delinquens censuras incurrat, negatiua probabilior, vt dixi tit. de sent. excom. num. 2.

96 Si Episcopus vocatus non accedat ad audiendum Verbum Regium, non propterea potest à Regibus eijci: vt ex S. C. retuli in meo Comp. Episc. v. Episc. 33. & v. Immunitas 162. *Vide etiam Dianam tr. de immun. Eccl. ref.* 14.

† EPISTOLA.

CAntari poteſt à Clerico ſuperpelliceum induto, ſinẽtamen Manipulo, vbi non eſt Subdiaconus, 1604. *Sutri* 31. *Martii* 39. Immo licet adſit Subdiaconus. *Rubr. Miſſal. Ritus ſeruandus, &c. c. 6. n.* 8. v. Euangelium.

Quid ſi non habeat Ordinem Lectoratus?

Vide Fagnan c. Si quis Presbyter. De Cler. exc. n. 19. & 20. vel quod ex eo retuli in Can. lib. 5. tit. 28. n. 3.

Clericus vero, qui ſolemniter cantat Epiſtolam cum Tunicella, & reliquis ſacris veſtibus, ſed abſque manipuli, debet petere diſpenſationem Irregularitatis ad cautelam. C. C. 23. Aprilis 1604.

EPITAPHIVM.

Octo Epitaphia ex c. 3. §. 11. Prodrom. Ieremiæ Drexelli.

1 EXtat antiquum Epitaphium Bononiæ, quod multorum torſit ingenia: Am. P.P.D *Ælia, Lelia, Criſpis; nec vir, nec mulier, nec androgyna: nec puella, nec iuuenis, nec anus; nec pudica, nec impudica, ſed omnia. Sublata neque fame, neque ferro, neque veneno; ſed omnibus. Nec cœlo, nec aquis, nec terris; ſed vbique iacet.*

Lucius Agatho Priſcius, nec Maritus, nec amator, nec Neceſſarius; neque mœrens, neque gaudens, neque flens; hanc nec molem, nec Pyramidem, nec Sepulchrum, ſed omnia, ſcit, & neſcit, quid poſuerit.

Hoc eſt ſepulchrum, intus cadauer non habens. Hoc eſt cadauer extra ſepulchrum non habens: Sed cadauer idem eſt, & ſepulchrum ſibi.

Sunt, qui hoc ęnigma interpretentur animum hominis, alij nubium aquam, alij Nioben in ſaxum mutatam, alij alia.

2 Quod ſi mores ſpectemus, & ſalubria mortuorum monita, en aliud epitaphium, quod Neapoli tale viſitur.

Hæc mihi lapidea memoria poſita eſt, immo Tibi qui hæc legis. Quiſquis es, vigila, dum vigilas; & in rem tuam mature propera. Horas ſcit nemo. Vale.

3 Caietæ breuem hanc inſcriptionem Saxum exhibet.

Fui non ſum;
Eſtis, non eritis.
Siluius Palladius.
Vt moriens viueret,
Vixit vt moriturus.

4 Non omiſero breuiſſimum illud, ſed non iniucundum:

Quo vadam neſcio,
Inuitus morior.
Valet poſthumi.
M. Poſthumius Eques.

5 Præ ceteris ſapere nos doceat, & vana ſpernere, Epitaphium hoc, viro, Religioſo, & è gente nobili oriundo; ſcriptum.

Heus viator adſta, & perlege; Pauca te volo. Hoc ſaxum viuus morituro mihi poſui, qui hic anguſte iaceo, & te Hoſpes atque fatalem Angeli tubam in tenebris expecto. An fors quæris meam proſapiam? Ab Adami purpura ſerus nepos ſum. Fors rogas, & Patriam meam? Mundus fuit. Doctrinam meam? Vmbra fuit. Ætatem meam? Heu punctum fuit, ſeu paulo productius momentum. Noſſe vis, & opes meas? Paupertas fuit. Honores meos? Contemptus fuit. Libertatem meam? Obſequium fuit. Votum meum? Mors fuit: & poſt mortem vera vita, quam ego Tibi viator, Tu mihi reciproca prece ſerio adpreeare, & abi letbi memor.

6 Richardus de Mariſcho Dunelmenſis Epiſcopus funebrem Epigraphem ipſe ſibi ſane piam ſcripſit, nec ſine illius ætatis vſitato lepore. Inſcriptio hæc eſt.

Culmina quis cupitis, laudes pompaſque ſititis:
Et ſedata ſitis, ſi me penſare velitis.
Qui Populos regitis, memores ſuper omnia ſitis.
Quod Mors immitis non parcit honore potitis.
Vobis Prepoſitis ſimilis fueram, bene ſcitis.

Quod

Quod sum, Vos eritis: ad me currendo venitis.

Nempe hæc prisci sæculi venustas amabilem spirat simplicitatem.

7 Sed addo mœstissimum illud, & verè lacrymabile, fratris à fratre occisi Epitaphium.

Hic ante annos iuuenis iaceo, Morti ludibrium, fratri funus, Patri mæror. Matri lacruma, Nusi, luctus, Iuuenibus, exemplum, senibus suspirum, Mihi tabum, cinis, nihil. Deo quid? Ah! Viator, cur rogas? Eheu iam audiam, quod timeo, quod spero Tu cras scies. Curiose ciuis abi.

8 Iustus Lipsius, è scriptis notus, è sepulchro cum vluis ita loquitur.

Qui bis sepultus, quæris? Ipse edisseram. Nuper locutus, & stylo, & lingua fui: nunc altero licebit. Ego sum Lipsius, cui litteræ dant nomen, & tuus fauor: Sed morlens ipse abiui, abibit hoc quoque. Et nihil hic orbis, quod perenmet, possidet. Vis altiore voce me tecum loqui? Humana cuncta sumus, vmbra, Vanitas, & scenæ Imago: & verbo vt absoluam, nihil. Extremum hoc te alloquor. Æternum vt gaudeam tu adprecare. Iustus Lipsius vixit annos 59. Obijt anno Christiano 1606. ipso die Christi morientis, nempe die 24. Martij.

Sunt, & alia notabilia, seu quia seria seu quia iocosa aut ridicula.

9 Vixi dum vixi, benè iam.
Mea peracta, mox vestra.
Agetur fabula. Valete,
Et plaudite.

10 Item Neapoli simile supra nu. 3. Sed breuius.

Fui non sum;
Estis, non eritis:
Nemo immortalis.

11 In via tiburtina.

Dispedibus saxum:
Ciuciæ dorsiferæ, & Cluniferæ,
Vt insultare, & desultare
Commodetur, Pub. Crassus Multæ
Suæ Crassæ benemerenti
Suppedaneum hoc cum risu posuit.
Vixi ann. XL.

12 Item Romæ. D. M.

Quisquis lecturus accedis.
Caue si amas. At si non amas.
Pensicula miser Qui
Sine amore viuit, dulce exit
Nihil. Ast ego tam dulce.
Anhelans me incautè perdidi.
Et Amor fuit.
Equo dum aspectui formosissimæ.
Durmione Puellæ Virgunculæ.
Summa puluoria placere cuperem,
Casu desiliens, pes hæsit stapia.
Tractus interij.
In rem tuam maturè propera.
Vale.

13 Aliud ridiculum inter virum, & vxorem.

Ohe, hic vir, & vxor non litigant.
Qui sumus, non dico.
At ipsa dicam. Hic ebrius, ebrius
Me ebriam nuncupat. Non dico
Amplius.
Hei vxor, etiam mortua litigas.

14 Aliud. *C. Iocundo C. F. Exq.*
XII. Annis vixit, & septies
Spectantibus Impp. Ser.
Galba, Othone, Saluio, A.
Vitellio, & Populo R.
Saltauit, Cantauit, &
Placuit pro locis, quibus.
Cunctos oblectabat. Si quid.
Oblectamenti apud vos est
Manes, insontem reficite.
Aniraulam. Faustus, nunc infaustus,
Pater filio
Et sibi fecit.

15 Sunt & alia posita ad Infamiam.
Pontia T. Pontii filia
Hic sum, quæ duobus natis.
A me veneno consumptis, Auaritiæ
Opus miseræ mihi mortem consciui
Tu quisquis es, si pius es, qui transi
Quæso à me oculos auerte.

16 Aliud. *Vitiæ C. L. Cabbeni liartæ*
Lænæ ab esse quæsitum
Lucro suo sine fraude aliorum.

H M H N S.

Hæ vltimæ litteræ, vbicumque reperiun-

riuntur in Epitaphiis, significan. *Hoc monumentum hæredes non sequuntur*.

Hęc octo vltima Epithaphia referuntur à Lauorio t. 2. c. 18. num. 7.

17 *Philippo III. Regi Catholico.*
Itegerrimo, Clementissimo
Cuius potentiam vix æquauit
Obien omnia Sol.
Potentiam sola Religio superauit,
Hispanorum Natio P.

18 Perino Organo, Florentino.
Qui singulari morum suauitate,
Ac Testudinis non imitabili concentu.
Dubium reliquit,
Maior ne esset summa ingenij bonitate,
An admirabili artis excellentia clarior.
Iacobus Marmita Parmen. Amico.
M. P.
Vixit annis XXIX.

19 Quem Præneste dedit Romæ, quem Roma sepulchro.
Iustitia, & Charitas inseruere Polo.

20 In Basilica S. Mariæ Maiori de Vrbe ad dexteram finistræ Portæ posterioris visitur hic lapis; nec iniucunde legitur.

Quisquis es, si pius es.
Platinam; & suos ne vexes:
Anguste iacent, & soli volunt esse.

EREMITA. *Excommunicatio.*

ERRONES.

PRoprie dicuntur serui, qui, licet non fugiant, frequenter tamen sine causa vacantur: & tempore in res nugatorias consumptos, serius domum redunt, *l. Quis sit fugitiuus 17. ff. de Ædil. edicto*. Communiter dicuntur, qui incertis vagantur sedibus. *Calep.* Et quia tales vt plurimum de nocte furari, aliter vere nocere solent S. Ambrosius in hymno, qui canitus in laudibus Dominicarum per annum, accipit pro Furibus, latronibus, & huiusmodi farinæ hominibus, qui de nocte nocere solent. *Hoc*, inquit, scilicet tempore Auroræ, lucisque, *Ominis Erronum Cohors viam nocendi deserit*.

ERROR. Legatum.

† Quando error consistit in littera vel syllaba, omnino corrigi debet *Otbob. dec. 35. num. 22.* *

ETIAM. Dictio.

† EVANGELIVM.

1 CLericus non Diaconus, qui cantat illud sine stola, punire debet; sed non cum multo rigore, 1601, *Lucca. 9. Ian. 46. v.* Epistola.

2 Liber Euangeliorum deferri non debet osculandus Magistratui sæculari, 1602. *Lucera 10. Dec. 145. v.* Gubernat. 1. Principibus magis ex tollerantia, alius tamen à libro celebrantis. *Gauantus in Rub. Missalis, p. 2. tit. 6. V. Ex decretis.*

3 S. Euangelista Matthæus inducit authoritate Psalmorum, & Prophetarum iuxta LXX. Interpretum translationem, non autem iuxta textum Hebraicum. P. F. 13. Mar. 1647. ad 49. 3. n. 15. *

EVCHARISTIA.

Confraternitas, Hæresis, Moniales, Triunium, Processio, Regularis, Sacerdos.

1 QVal. Eucharistiæ confectio est miraculosa, *S. Th. 3. q. 77. 5. c.*

2 *Renouatio*. Sanctiss. Sacramenti debet fieri qualibet Dominica, non autem differri quindecim dies, 1573. Rauenna 5. April. 73. *ex c. Permittimus 57. de sent. exc.*

3 *Minister*. Si Diaconus deferret Eucharistiam ad Sacerdotem in articulo mortis constitutum, ipse Sacerdos si commode possit, se proprijs manibus com-

communicare debet. *Diana 2. tr. 2. ref. 53.*

Licet *5. tr. 3. ref.* 48. probabile quoque putet, quod etiam in tali casu Diaconus Particulam in os Presbyt. possit immitere.

4 *Subiectum recipiens.* Eucharistia deneganda est ei, quem Sacerdos extra confessionem occultè nouit, eam superstitionis, vel conculcandi causa petere: etiam si publicè petat, ac proinde petentis infamia siue populi scandalum secuturum sit. *Bonac. de sacr. disp.* 1. *qu.* 6. *p.* 4. *num.* 6.

5 Communio negari non potest sub prætextu occupationis bonorum Ecclesiæ, si sunt in lite, 1604. Nullius 17. Maij 60.

6 Sanctissimum Viatici Sacramentum deferri debet etiam ad infirmos in nauibus, quando sunt in Portu firmæ: licet melius esset eos transferre ad Hospitale vicinum, si fieri posset. 1586. Napoli 4. Nou. 811.

7 Eucharistia in Parasceue distribui non debet alijs, quam infirmis. *Sac. Rit. Congr.* 19. *Febr.* 1622. *Quicquid dicat Diana* 4. *tr.* 4. *ref.* 237. *&* 6. *tr.* 6. *ref.* 19.

8 Homini rabido, siue per morsum canis rabidi, siue alterius hominis, non est danda communio: quia schola Medicorum docet, tales nihil posse deglutire. *Posseuin. c.* 8. *n.* 35. *v. Rabido.* Secus si possent deglutire. *Mancin. pract.* 7. *dub.* 21.

9 Eucharistiæ Sacramentum ministrari potest infirmo, à indicio mentis per phrenesim, vel alias alienato: dummodo non timeatur irreuerentia, & dummodo prius aliquod signum contritionis ostenderit, puta tollendo manus, tundendo pectus, vocando confessorem aut confessionem, dicendo, *Miserere mei*, vel *Deus Propitius esto mihi Peccatori*, & id genus alia, etiam si nec confessus fuisset, & per multos annos obstinatus in peccato mansisset: tunc enim censendus est contritus, & in sacramenta deuotus. A fortiori poterit ei ministrari Sacramentum extremæ vnctionis, & absolutio à censuris, immo, & à peccatis, vt disponit Rituale Romanum Rubr. de Sacram. Pœnit. *c.* 8. *Is qui* 26. *c.* 6. *Nau. c.* 26. *nu.* 27. *Bonac. de Sacr. disp.* 2. *q.* 6. *p.* 1. *num.* 4. *& seq. Diana* 2. *tr.* 14. *ref.* 78.

10 Eucharistiam posse sæpius in eadem infirmitate sumi pro viatico à non ieiuno, dummodo ex magna debilitate non possit ieiunare, & intercesserint circiter octo dies ab altero viatico, contra Bonac. sustinet Mancinus pr. 7. dub. Diana 5. tr. 3. ref. 37.

11 Ieiunium ad sumendam Eucharistiam prærequisitum, non sufficit Ecclesiasticum, sed requiritur naturale. Qui tamen aliquid parum instar aquæ guttæ inaduertenter deglutit, ieiunium naturale fregisse non dicitur, quia videtur illud deglutisse per modum saliuæ. *Diana* 5. *tr.* 5. *ref.* 12. Infr. Ieiunium.

12 Eucharistiá pro Viatico ministranda est infirmo, licet eadem die sanus celebrasset, vel alias communicasset; quia probabile est, præcepto sumendi viatici non satisfieri extra periculum: & sic fuit practicatum cum P. Claudio Aquauiua Generali Societatis Iesu, qui vesperi viaticum sumpsit, licet mane sanus celebrasset *Diana* 5. *tr.* 4. *ref.* 197. *&* 5. *tr.* 3. *ref.* 33. *&* 6. *ref.* 18.

13 Eucharistia deferri non debet Infirmo illam sumere non valenti ad adorandum, vel osculandum deuotionis gratia: *Sacr. Congr.* 19. *Nou.* 1575. *Synod. Caputaq.*

15 An sumens Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum absque vlla attentione actuali, vel virtuali, & sic voluntariè distractus, peccet.

15 Quidam dicunt, nullo modo peccare: quia licet ad orationem requiratur attentio; non tamen requiritur ad manducationem, nec manducando cum voluntaria distractione, committitur irreuerentia, dummodo contemptus absit. *Diana* 3. *tr.* 4. *ref.* 31.

Alij quod peccat venialiter. Fundantur in eo, quod dicit S. Th. 3. q. 93. 8. c. *Quod effectus huius Sacramenti non solum est adeptio, seu augmentum habitualis gratiæ, vel charitatis, sed etiam quædam actualis refectio spiritualis dulcedinis. Quæ quidem impeditur, si aliquis accedat ad hoc Sacramentum per peccata venialia mente distractus: non autem tollitur augumentum habitualis gratiæ, vel charitatis*, & per consequens non peccat mortaliter. Et hæc est communis opinio.

Si tamen attentionis defectus & voluntaria distractio sit tanta, vt nullo modo neque actualiter neque virtualiter attendat, videtur inde resultare notabilis irreuerentia, & per consequens peccare mortaliter. Ratio est, quia vt ex S. Aug. refert S. Th. 3. *q.* 80. *6.* 2. sumens Corpus Christi tenetur illud adorare adoratione latriæ. *Nemo*, inquit S. P. Augustinus tr. 8. in Psalm. 98. circa med. *Carnem Christi manducat, nisi prius adoret.* Vide Conc. Trid. sess. 13. c. 5.

Adoratio verò est quidam virtutis actus, qui ad alterum ordinatur, se illi tamquam Superiori, & excellentiori submittendo, eumque honorando. Quia verò, vt ex S. Io. Damasceno docet *S. Th.* 2. 2. *q.* 89. 2. *c.* Ex duplici natura compositi sumus, intellectuali scilicet, & sensibili, duplicem adorationem Deo offerimus, scilicet spiritualem, quæ consistit in exteriori corporis humiliatione. Et quia in omnibus actibus Latriæ id quod est exterius, refertur ad id, quod est interius, sicut ad principalius; ideò exterior adoratio fit propter interiorem, vt videlicet per signa humilitatis, quæ corporaliter exhibemus, excitetur noster affectus ad subijciendum se Deo: quia connaturale est nobis vt per sensibilia ad intelligibilia procedamus.

Accedit ad hæc secundum eundem S. Th. 3. *q.* 80. *art.* 7. *ad* 6. quod strictissimum Ieiunij præceptum, vt scilicet quis non possit communicare post sumptam, vel minimam cibi vel potus quantitatem, fuit inductum ad finem, vt hoc Sacramentum à fidelibus cum maiori deuotione reciperetur. *Maximè* inquit, *deuotio requiritur in sumptione huius Sacramenti. Quæ quidem deuotio magis impeditur per præcedentia, quam per sequentia: & ideo magis est institutum, quod homines ieiunent ante sumptionem huius Sacramenti, quam post. Debet tamen esse aliqua mora inter sumptionem huius Sacramenti, & reliquos cibos.*

Deuotio vero, vt idem diffiniuit 2. 2. q. 82. 1. c. est prompta, & parata voluntas exequendi ea, quæ ad Diuinum pertinent cultum. Quæ an maxima possit existere sine attentione saltem virtuali, iudicent speculatiui.

Item propter hanc potissimum caussam fuit ab Ecclesia prohibita communio paruulorum: quod hi non possint Sacramentum suscipere ea deuotione, & reuerentia, qua decet Rit. Rom. *Iis etiam*, inquit, *qui propter ætatis imbecillitatem nondum huius Sacramenti cognitionem, & gustum habent, administrari non debet*. Trid sess. 21. c. 4. & Can. 4.

Eadem ratio est de prohibitione communicandi Amentes extra dilucida interualla, vel, si non sint amentes à natiuitate, extra periculum mortis: de quo in eodem Rituali.

Denique non habet dubium, quod ait S. Thomas 3. *q.* 79. 3. *§. Sed contra*, quod quædam indeuotio est peccatum mortale, quæ scilicet est cum contemptu huius Sacramenti.

Non obstat, quod finis præcepti: non contineatur sub præcepto: quia intelligitur, quando finis non præcipitur explicitè, sed implicitè tantum in præcepto medij. Hic autem adoratio, deuotio, & reuerentia, quæ sine attentione, saltem virtuali, subsistere non possunt, explicitè præcipiuntur, & expressè, licet propter aliud. *Conc. Tr. sess.* 13. *c.* 7. *Vide Pauon.* 4. 2. *Medit.* 27. *par.* 1. *n.* 6.

Nec item obstat ratio Sancii apud *Dianam l. c.* quod cibo non irrogetur irreuerentia, si distractè sumatur: quia procedit tantummodo in cibo mortuo, non

autem

autem in cibo viuo, maximè rationali, & superiori, qui cum distractione voluntaria sumi non potest absque magna irreuerentia. Immo quod sumptio huius cibi maiorem requirat attentionem, quam simplex allocutio, patet ex eo, quod propter distractionem inuoluntariam non excusatur quis ab orando, vel recitandis horis canonicis. Assumptione vero huius viuifici cibi extra casum necessitatis, non solum excusatur, sed etiam consuluitur abstinere contra id, quod inaduertenter scripsit idem Sancius. Rubr. Missali de defectibus c. 9. n. 2. *Si autem ante mediam noctem cibum aut potum sumpsit, etiam si postea non dormierit, nec sit digestus, non peccat; sed ob perturbationem mentis, ex qua deuotio tollitur, consulitur aliquando abstinendum*, & n. 5. *Si autem certum est, non fuisse in illa cogitatione peccatum mortale; vel nullam fuisse cogitationem, sed euenisse ex naturali causa aut ex diabolica illusione*, scilicet pollutionem, *potest communicare, & celebrare: nisi ex corporis commotione tanta euenerit perturbatio mentis, vt abstinendum videatur.*

15 *Modus*. Eucharistia tempore pestis administranda est pollice, & indice Sacerdotis, non autem aliquo instrumento: quia sic postulat reuerentia Sacramento debita. *Bonac. de Sac. disp. 4. q. 5. pun. 2. n. 10. Diana 5. tr. 3. res. 50.*

Licet præciso lapsus periculo, non sit improbabilis opinio contraria, quam sustinent Posseuin. c. 8. n. 35. & Mancin. pract. 7. dub. 19.

Sacramentum vero extremæ vnctionis, quod non est tantæ reuerentiæ, potest in tali necessitate administrari virgula argentea, vel lignea, & postea virgula argentea purgari, & ad talem vsum seruari, lignea vero cremari, proiecto in sacrarium cinere. *Diana 3. tract. 4. res. 167. & 5. tr. 3. res. 79.*

16 Si Ægrotus res siccas traijcere nequeat, potest ei communio dari, imposita parua parte hostiæ cum vino in cochleari. *Diana 4. tr. 4. res. 104. v. Nota etiam.*

17 *Effectus*. Eucharistia non causat gratiam toto tempore, quo est in stomacho, sicut nec toto tempore manducationis; alias esset melioris conditionis, qui communicat cum multis hostijs: quod nedum est falsum, sed & de hæresi suspectum. Vnde puniuntur per Inquisitores, qui sunt multum soliciti communicare cum multis hostijs, vt diutius duret in stomacho Corpus Christi. *Diana 4. tr. 8. res. 96. & 3. tr. 6. res. 96.*

18 *Conseruatio &c.* Si Panis consecratus ita puluerizetur, vt pani species soluatur, desint esse consecratus. *S. Th. 3. q. 77. 4. c.*

19 Eucharistiam in Cœna Domini consecratam vsque ad annum reseruare prohibentur Græci. *Innoc. IV. const. 14.* sub Catholicæ §. 9. *Clem. VIII. const. 34. Sanctissimus, §. 2.*

20 Tabernaculum Sanctissimi Sacramenti in Cathedralibus non debet esse in Altari maiori propter functiones Pontificales, quæ fiunt versis renibus ad Altare. In Parochialibus vero, & Regularium Ecclesijs, debet esse in Altari maiori regulariter, tamquam digniori, 1579. Lucca 10. Febr. 49. Aquila 29. Aug. 101. 1594. Caserta 28. Nouembris 317.

Nec in eo debent esse vasa Sacrorum Oleorum, vel Reliquiæ, vel aliud, 1693. Giorgento 3. Maij 155. *Rituali Rom.*

22 Sanctissimum Sacramentum teneri non debet in Vasculis eburnei, sed in Pixide argentea, intus inaurata 1588. Venetia 26. Iunij 137.

22 Conseruandum in Parochiali, 1603. Senegaglia 28. Ian. 14. 13. Maij 52.

In qua debet esse, & seruire eius confraternitas, 1593. Imola 14. Decemb. 324.

Et in illis Regularium Ecclesijs, quæ de hoc habent priuilegium, 1635. Nocera de Pagani 25. Maij 48.

Maximè conspicuis, 1588. Palermo 24. Octobris 115.

Non autem in Ecclesijs Confraternitatum, nisi de licentia speciali Sac. Congr.

gr. quæ non conceditur, nisi cum clausula, *sine Iurium Parochialium præiudicio*. Ibidem, & 1639. Ascoli 13. Dec. 1615.

Et de consensu Episcopi, 1601. Lodi 20. Aug. 198. n. 1.

23 *Expositio. Non liceat Regularibus, etiam in eorum proprijs Ecclesijs, sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum publicè adorandum exponere, nisi ex causa publica quæ probata sit ab Ordinario. Ex causa autem priuata possint; dummodo sanctissimum Sacramentum è Tabernaculo non extrahatur, & velatum remaneat, ita vt ipsa Hostia videri non possit*, 1602. 10. Dec.

Idem quoque eadem S. C. seruandum decreuerat in Ecclesijs sæcularium, 1598. Tortona 1. Sept. 44.

Pro cuius decreti publicatione, & executione datur Ordinarijs tanquam Delegatis Apostolicis contra Regulares, 1603. Nouara 4. Mart. 25. Tortona 26. Maij 42. Lodi 14. Nou. 126. 1606. Siena 15. Martij 28. 1619. Siluestrini 5. Mar. 67.

Dummodo non addant pœnam excommunicationis vel suspensionis ipso facto incurren. 1603. Crema 28. Nou. 142.

Possunt tamen declarare pœnam priuationis Officij incursam à Regularibus propter contrauentionem supradicti decreti: quæ priuatio incurritur ipso facto ex decreto eiusdem Sac. Congr. 1626. Fiorenza 10. Februarij.

† Per decretum etiam S. C. Rituum 26. Febr. 1628. prohibentur Regulares exponere solemniter sanctissimam Eucharistiam sine licentia Ordinarij. *

24 In Ecclesijs Confraternitatum non potest exponi sine expressa Ordinarij licentia, 1601. Lodi 20. Aug. 198. 1652. Pauia 2. Aug. 1.

Qui tamen id eis permittere debet iuxta solitum, nisi quid releuans adsit in contrarium, 1646. Macerata 16. Mar. 8.

† Sacra Rituum Congregatio ad tollendam indecentiam aliquibus in locis temere introductam concionandi vel sermonem habendi ante Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum publicè expositum capite cooperto, prohibuit in posterum, & vetuit aliquem concionari, vel sermonem habere ante Sanctissimum Sacramentum publicè expositum, nisi capite detecto, non obstante quacumque contraria consuetudine, quam S.C. abusum esse declarauit. Et ita ab omnibus etiam quauis speciali nota dignis vbique terrarum seruari mandauit die 16. Febr. 1630. Io: Bapt. Cardin. Detus T. Tegrimlus S. C. R. Secretarius. *

25 *Processio* in solemnitate Corporis Christi debet inchoari à Cathedrali, seu Matrice, & ad eandem terminari *S. Rituum Cong. in vna Tiras. 19. Aug. 1629. Vide infra v. indulgentia.*

26 Delationes processionales Sanctissimi Sacramenti fiant ab Archipresbyteros, siue Curato, vel à Prima Dignitate, si Sacerdos sit. *Sac. Congr.* 18. *Maij* 1602.

27 Si consuetudo deferendi processionaliter Sanctissimum Sacramentum Feria VI. Parasceues in feretro nigris velleribus contecto, non potest absque grauiori incommodo extirpari, toleranda, 1582. 3. Ian. 18. 1596. Nouara 29. Martij 28.

28 Non debet Ordinarius prohibere, ne dum fit processio, vel cantatur Missa Sanctissimi Sacramenti qualibet tertia Dominica mensis, pulsentur campanæ, vel celebrentur Missæ: maximè quia adest in contrarium decretum impressum Sac. Congr. 1587. Nocera 1. Dec. 160.

EVICTIO, *Donatio*, *Dos*, *Venditio*.

Quando constat de iustitia euincentis, non est necessaria denunciatio. *Rota apud Cocc. dec.* 27. *n.* 3.

E X A M E N.

Beneficium, *Clericus*, *Concursus*, *Dimissoriæ*, *Distributiones*, *Episcopus*, *Hæbreus*, *Heresis*, *Legatus*, *Ordo*, *Parochus*, *Regularis*, *Testis*.

1 EXaminatores Synodales in Synodo ad summum viginti eligi possunt, ad minus sex debent, quorum officium durat, quousque alij fuerint electi in noua Synodo. Qui si ante celebrationem alterius Synodi moriantur vel in longinqua recedant, siue omnes, siue tot, vt non remaneant tres: Episcopus cum approbatione Capituli subrogabit alios æque idoneos, dummodo semper vtatur existentibus. *Sac. Concilij Congregatio in vna Cæsaraugustana* 13. *Martij* 1623. *& in alia Monopolitana* 13. *Iulij* 1630. *Et asserit Barbosa Collect. Bullar. v. Examen, ita fuisse declaratum à Clem. VIII.*

† Et post annum si non supersint saltem sex, etiam reliquorum quinque deputatio, seu iurisdictio expirat; nec adhiberi possunt; Eadem S. C. Concilij 18. Febr. 1578.*

Hodie tamen, occurrente casu; peti solet facultas à S. C. Episcoporum, vel Concilij: quæ subrogationem indulgere solent ad sex menses, & aliquando vsque ad proximam futuram Synodum: dummodo casu vacationis occurrente, semper vtatur existentibus, c. 3. §. 11.

† Ex pluribus autem examinatoribus, siue in Synodo siue extra Synodum deputatis, eos Episcopus in quolibet Concursu debet seligere, vt adhibere, qui non sint vlli ex concurrentibus consanguinei, vel alia ratione suspecti Bracharen. 2. Sept. 1603. ad 2.

Qui iurare debet de officio fideliter exercendo; alias non sunt legitimi. *Alben.* 3. *Dec.* 1639.

Et concursus coram eis factus est nullus. *Bisinanen.* 2. *Dec.* 1628.

Secus si non habeant alias qualitates, puta quia non sint Doctores vel Magistri; quia concursus factus coram eis nihilominus est validus. 10. *Mar.* 129. *Turritana*. Aliam 2. Aug. 1607. ex Fagn. retuli in Can. lib. 3. tit. 5. de præb. n. 15.*

2 *Ordinandus* ab ordinante debet examinari, nec sufficit, si antea fuisset examinatus à Prælato suo *c. Quid est*, 2. *dist.* 78. *c. Venerabilem* 34. *de elect.*

In praxi tamen cum sæcularibus contrarium obseruatur; quia ordinantes non curant exteros examinare, modo à suo Prælato fuerint examinati, & approbati quod videtur conformius Concilio sess. 23. c. 3. vbi ait. *Episcopi per semetipsos ordines conferant. Quod si ægritudine fuerint impediti; subditos suos, non aliter quam examinatos & approbatos, ad alium Episcopum ordinandos dimittant*, vt dixi in Can. lib. 1. tit. 11. De temp. ordin. num. 8.

Si tamen degant Romæ non possunt extra eam promoueri sine examine, & licentia Eminentissimi Vicarij, vt ex seq. Edicto. *Vniuersis, & singulis Clericis, nunc & in futurum pro tempore in Vrbe commorantibus, ad minores, vel sacros etiam Presbyteratus ordines promoueri volentibus, de mandato S. D. N. Alexandri Papæ VII. viuæ vocis oraculo desuper facto, edicimus, & præcipimus, ne de cetero extra eamdem Vrbem, etiam vigore litterarum dimissorialium suorum Ordinariorum, vel cuiusuis alterius facultatis, ad dictos ordines promoueri se faciant, nisi præuio examine ab examinatoribus in Vrbe deputatis, idonei repetiti, & approbati fuerint, ac à nobis licentiam in scriptis obtinuerint. Qui secus fecerint*, ab Ordinum executione eo ipso suspensi sint, & existant, donec S. D. N. Papa, & S. Sede Apost. absolutionis, & habitationis gratiam obtinuerint; prout alias tempore fec. rec. Cl. VIII.

VIII. litteræ desuper publicatæ fuerant die 24. Nouem. 1603. C.C. lib. 58. fol. 562. & in Secretaria nostra semper publicè affixæ permanserunt, &c. 11. Aug. 1656. M.A. Episcopus Ierap. Vicesgerens.

3 Ordinans solam litteraturam in subditis alienis inquirere debet, 1589. 6. Iun. 169.

4 Examinato, & approbato in Vrbe ad curam Animarum, non possunt ab Episcopo Ordines denegari sub prætextu insufficientis litteraturæ, 1594. Sutri 26. Ian. 29.

5 Et generaliter approbatus ad aliquod officium in Curia, non examinatur ad idem ab Ordinario, 1647. 31. Maij 15. 19. Iulij 18.

6 *Prouisus* in forma *Dignum* approbari potest intra terminum executionis Bullarum, quamquam ab Examinatoribus semel, vel pluries reiectus. Qui tamen fuit reprobatus in concursu, non potest in eodem concursu amplius approbari in præiudicium aliorum concurrentium, 1593. Fiesole 6. Iulij 167.

7 Promoti ab Episcopo ad Ordines præuio examine, si consequi debeant titulos, qui requirant solum illos Ordines, non debent iterum examinari, nisi Tituli essent Presbyterales respectu curæ Animarum, & administrationis Sacramentorum, c. fin. de præsumpt. 1594. Venetia 26. Iulij 212.

† Conc. tamen Concilij videtur contrarium censuisse sec. 3. 5. 43.

8 *Clerus* non potest ab Episcopo per Edictum generale ad examen vocari. Sed si singulorum sufficientiam noscere cupit, id faciat in visitatione suauiter, 1580. Assisi 20. Iunij 87.

† Nec ex c. 3. sess. 14. examinare potest promotos ab antecessorum, nisi ex noua causa. G.C. Cordub.

9 *Confessarij* examinati, & simpliciter approbati, ab eodem Episcopo iterum examinari non possunt; à successore verò sic, 1593. Auignone 23. Aug. 221. 1601. Parma 5. Decemb. 244. 1602. Napoli 12. Mar. 27.

10 *Prædicatores à suis* superioribus Regularibus approbati non possunt ad examen cogi, 1593. Auignone 23. Aug. 222. *v. Prædicatio.*

11 *Parochorum*, licet exemptorum, examen, spectat ad Episcopum, 1601. Austria 9. Ian. 49.

† Stipendium non assignatur Examinatoribus de fructibus beneficiorum vacantium, maximè Parochialium, ad quæ fit concursus.

Nam sacra C.C. 9. Martij 1581. censuit, Archiepiscopum non posse huiusmodi stipendium assignare: decretum verò Synodi diœcesanæ nullum esse ac delendum. *Decretum erat huiusmodi:*

Placet ne vobis arbitrio D. Archiepiscopi congruum, & conueniens statui stipendium examinatoribus ex fructibus Parochialium Ecclesiarum, & aliorum Beneficiorum vacantium?

Responderunt omnes; Placet. Salernitana lib. 166. 405. Neque ex decreto Concilij Prouincialis. *Abulen. lib.* 168. ad 2. Ratio quia Conc. sess. 24. c. 18. *V.* Lucrum, vetat quicquam prorsus accipi ante vel post occasione huius examini. *Bonac. de summ q. 7. p. 2. diff. 1.*

12 Examinatus, & reiectus, recurrere potest ad S. C. vt eius iussu examinetur de nouo, 1603. Crotone 4. Martij 16.

† Attamen à relatione Examinatorum Synodalium super sufficientia concurrentis vel præsentati ad Parochialem nulla per Bullam Pij V. datur appellatio neque deuolutiua. *Late Garz. t. 2. De Benef. p. 9. c. 2. §. 1. à n. 259.* vbi super hoc plures affert S. C. declarationes. Item Pius IV. 19. Iulij 1560. super Plebanis siue Parochijs Ciuitatis Venetiarum: *Inhibentes ipsi moderno, & pro tempore existenti nostro, & Apostolicæ Sedis in d. Ciuitate Venetiarum Nuncio, & quibusuis alijs Iudicibus, tam pro parte ipsorum, vt præmittitur, reiectorum, quam aliorum quorumcumque, vt etiam pro tempore existentem Patriarcham Venetiarum similiter in futurum ob illorum insufficientiam reijciendorum, &c. ne appellationes huiusmodi admittant,* ne-

neque eis deferant, sed eas penitus reijciant, nec in causis supradictis quoquomodo procedere præsumant, &c. si vero intelligantur prohibita alia remedia puta grauaminis, &c. *Pilaia in dec. pontif. t. 2. lib. 3. d. 1. de beneficijs num. 153.* dicit quod non. *

13 Famuli possunt examinari ad defensam Dominorum, 1604. Bagnarea 12. Maij 57.

14 *Regulares* non sunt ad examen compellendi, dum à sæcularibus potest sufficienter veritas haberi, 1636. Amelia 11. Apr. 125.

Alias sic, 1652. Ancona 17. Maij 3.

15 *Monialium* examen fieri debet ad Crates absque ingressu clausuræ, 1586. Fano 7. Genn. 1.

Nisi necesse sit examinare Moniales infirmas: & tunc cum assistentia Vicarij, & Abbatissæ, 1622. Napoli 11. Ianuar. 11.

16 In criminali neque Commissarius A. C. permitti debet examinare Moniale, 1614. Narni 14. Nou. 147.

EXCEPTIO.

Compensatio, Excommunicatio.

1 F*irmat* regulam in casibus non exceptis. *Arg. c. 6. 32. q. 7. Infra Reg. litt. E. n. 20.*

2 Exceptio non numeratæ pecuniæ non potest opponi per confitentem post biennium. *Vt per totum tit. C. de non num. pec. & Instit. de litt. oblig.*

Piæ tamen causæ huiusmodi exceptio perpetuo competit: ita vt Administrator Ecclesiæ, vel loci pij, qui licentiam habet accipiendi mutuum, & confessus fuerit se accepisse, possit opponere quandocumque exceptionem non numeratæ pecuniæ, nisi constet de eius numeratione *Bald. in c. In præsentia, 8. De prob. col. 2. v. Sed quis posset Tiraq. priuil.* 144.

Et neque hoc sufficit, sed requiritur etiam, vt probetur in vtilitatem Ecclesiæ versum. *Auth. Hoc ius porrectum, C. de Sacros. Eccles.*

3 Exceptio quælibet, siue Ordinis, siue excussionis, non potest opponi regulariter post litem contestatam. *Oinot. de act. famil. ercisc. n. 7.*

4 Exceptio, cum sit actionis exclusio, ante actionem opponi non potest: nisi Reus videret, Actorem differre velle actionem vsque ad tempus quo Reus absfuturus est. Tunc enim potest adire Iudicem, ac eius officium implorare, vt cogat Actorem intra certum tempus actionem suam proponere, postea non audiendum. *Oinot. de except. n. 9.*

EXCOMMVNICATIO.

Absolutio, Actus, Anathema, Appellatio, Arma, Baptismus, Beneficium, Bona, Cardinalis, Censura, Clausura, Clericus, Consilium, Dos, Episcopus, Exemptio, Falsum Iuramentum, Furtum, Gabella, Hæresis, Homicidium, Interdictum, Irregularitas, Iubilæum, Iudex, Iuramentum, Laicus, Matrimonium, Monialis, Monitorium, Mulier, Naufragium, Patronus, Peccatum, Pœnitentiam, Prædicator, Præsbyter, Prouisio, Regularis, Reliquiæ, Sacerdos, Sepultura, Sponsio, Suspensio, Testis, Vsura.

1 Q*Vid, & quot, &c.* Est Ecclesiastica censura, qua homo Christianus bonis fidelium communibus priuatur. Tolet. *Vide 1. Timoth. c. fin.*

2 Est duplex, alia maior, alia minor. Item alia generalis, alia specialis. Item alia iusta, alia iniusta, quæ subdiuiditur in validam, & nullam, vt latius prosecutus sum in Titulo de sent. excomm. n. 3. & seq.

3 Excommunicatio simpliciter prolata intelligitur de maiori quia verba sunt accipienda in propria significatione. Minor vero non est propriè excommunicatio alias dispositiones pœnales explicantur de minori pœna, *c. penult. de sent. exc.*

4 Huiusmodi verba, *sub pœna excommuni-*

municationis, sub interminatione anathematis excommunicetur, & similia, non excommunicant, aliquam ipso facto, sed comminantur contrauenientibus, excommunicandos esse per sententiam. Secus est, si addatur. *Ipso facto, ipso iure, latæ sententiæ, eo ipso*, vel *sit excommunicatus*, aut quid simile glos. c. 1. de fagit. Felin. in cap. Rodulphus 35. col. 19. De Rescript.

5 Si quando posita esset excommunicatio propter homicidium, occidens Clericum duas excommunicationes incurreret, vnam propter homicidium, alteram propter violentam manuum iniectionem. Ratio est, quia quando vnus actus habet plures circumstantias mutantes speciem actus moralis, singulas sub censuris prohibitas; tot censuræ incurruntur, quot circumstantiæ violantur: quia quamuis actus sit vnus materialiter, & entitatiuè, nihilominus formaliter sunt plura peccata, & plures transgressiones. Tot autem censuræ incurruntur, quot sunt transgressiones, & peccata formaliter. *Suar. disp. 5. sect. 3. n. 13. Sayr. lib. 1. c. 10. n. 10.*

Vnde si quis sepeliat publicum Vsurarium, qui simul sit denunciatus excommunicatus, ac nominatim interdictus, incurrit tres excommunicationes per Clem. 1. de sepult. quæ excommunicat audentes sepelire publicum vsurarium, vel denunciatum excommunicatum, vel nominatim interdictum. *Vgolin. de cens. tab. 1. c. 16. nu. 7.*

Item si quis percutiat Monachum, Ordinibus, vel prima tonsura initiatum, duas excommunicationes incurrit.

Immo per vnicum actum incurruntur plures censuræ, quando actus præcipitur à pluribus superioribus diuersa auctoritate fungentibus, etiamsi præcipiantur ex eodem motiuo. Vnde si Episcopus prohiberet sub censura, ne deferantur arma Saracenis (licet hoc facere non debeat, quia esset actus frustratorius, & alicuius irreuerentiæ erga Sedem Apostolicam) deferens tamen incurreret duas excommunicationes, vnam à Papa in Bulla Cœnæ, alteram ab Episcopo. Sicut etiam cum Episcopus, & Inquisitor S. Officij, præceperunt seorsim singuli denunciari blasphemos sub excommunicatione latæ sententiæ, qui non denunciat, duplicem excommunicationem incurrit.

Neque obstat dicere; quod qui facit contra plura præcepta, vel leges latas ex eodem motiuo, non committit, nisi vnum peccatum. Ergo, & vnam tantummodo censuram incurrit.

Non, inquam, obstat; respondetur enim negando consequentiam. Nam censuræ sumunt vnitatem, & multiplicitatem, non solum ab vnitate, & multiplicitate peccatorum, sed etiam à contumacia. Qui autem violat plura præcepta posita à pluribus superioribus prohibentibus aliquid sub censura, dicitur multipliciter contumax. Ergo, & multiplicem censuram incurrit. *Bonac. de censur. disp. 1. q. 1. p. 5. num. 11. to. 1. Diana 5. tr. 9. ref. 60.*

Secus est, quando censura semel in aliquo Canone, vel constitutione inflicta, iterum fertur ab eodem superiore, vel eius successore: vnde deferens arma Saracenis vnam tantummodo excommunicationem incurrit; licet hæc excommunicatio lata sit in iure, & in Bulla Cœnæ. Nam censuræ Bullæ Cœnæ non sunt aliæ ab ijs, quæ irrogentur à iure, vt pote latè ab eodem Superiore scilicet à Papa, vt dixi in tit. de sent. exc. n. 48.

6 Excommunicationes vulgo ignotæ, ideoque vsu non receptæ, non ligant. *Em. Sà Excommunicatio 16.*

7 *Minor Excommunicatio* contrahitur per participationem cum excommunicato vitando, id est maiori excommunicatione nominatim denunciato, vel publico Clerici percussore, in casibus contentis in illo v. glos. c. statuimus, 3. de sent. exc. in 6.

Os, orare, vale, communio, mensa negatur.

† Item participare cum excommunicato vitando est mortale ex genere suo,

suo, licet participatio fiat per matrim. c.saeris 5. De his quae vi. *

Certum est autem, quemlibet excommunicatum etiam vitandum, posse communicare cum infideli, & è conuerso: quia Ecclesia per excommunicationem separat à consortio Fidelium, non infidelium. *Bonac.tom.1. de censur.disp.2.q.2. pun.6.§.1.n.3.*

Non est autem certum, an vnus excommunicatus alteri excommunicato communicare possit. Nam affirmatiuam tenet gloss.fin.c.27. Deuotam, 27. q. 1. Negatiuam vera *Sayr. de censur. lib. 2. c. 11. nu. 34.* ne ex suo delicto commodum reportet: vbi testatur, hanc esse communem opinionem Doctorum.

8 Excommunicatio minor non transit in tertiam personam: quia communicans cum excommunicato minori excommunicatione licet nominatim denunciato tali, nullam censuram incurrit. *c. Quoniam multos 11. q. 3. glos. c. 100. Excellentissimus. Ibid.*

Excommunicatio tamen minor non solet denunciari.

6 Excommunicatio minor priuat electione, & Sacramentorum participatione, passiua tantum. Vnde si quis ea irretitus, ante absolutionem, quae impendi potest à quolibet Confessario, Sacramentum aliquod reciperet, vel se faceret eligi, peccaret mortaliter, quia faceret contra censurae praeceptum in materia graui, licet nullam ex hoc irregularitatem, vel poenam incurreret. *c. fin. de Cler. excom. min. Bonac. de censur. disp. 2. q. 3.*

10 Haec excommunicatio cessat in casibus contentis in illo versiculo glossae c. cum desideres 15. v. Contrahit. De sent. excom.

Haec anathema quidem soluunt, ne possit obesse:

Vtile, lex, humile, res ignorata, necesse.

11 De excomm. contra legentes libros Haereticorum dixi in tit. de sent. excom. n. 51.

12 *Manus violentas* in Clericum quis inijcere dicatur, dixi ibid. n. 150.

13 Et quod nomine Clericorum, vel Monachorum, veniunt Eremitae, non autem Tertiarij, ibid. n. 152.

14 Percussor Clerici, non est euitandus, nisi sit denunciatus nominatim, vel nisi sit notorius notorietate facti, licet esset notorius notorietate Iuris. *Bonac. de censur. disp. 2. q. 2. pun. 1. §. 1. n. 2. Infra v. Notorium.*

15 Venenum propinans Sacerdoti, quo ille occiditur, & Moniali procurans abortum, nisi compellat ad sumendum, non incurrit excommunicationem; quia non facit violentiam Personae sed naturae. *Rodriq. 1. pun. c. 80. n. 13. Auila 2. p. c. 3. disp. 3. dub. 12.*

Contrarium tamen sustinet Bonac. cum alijs: quorum etiam opinio probabilis est.

16 *Causa efficiens.* Illi soli possunt excommunicare, qui iurisdictionem habent, vt latius prosecutus sum in tit. de sent. excom. n. 1.

17 Si vnus Pontifex excommunicationem reseruatam pro aliquo delicto ferat, successor verò renouet excommunicationem absque reseruatione, tunc manente excommunicatione, reseruatio tollitur. *Bonac. tom. 1. de censur. disp. 7. q. 5. pun. 1. num. 2. vers. Hinc etiam.*

Nam mutatio verborum mutationem dispositionis indicat. *l. Statutum, ff. de adm. Tutor.*

18 *Subiectum.* Potest excommunicari homo mortalis, Baptizatus, Superiorem habens. *Arg. c. Romanam 5. §. fin. De sent. excomm. lib. 6.*

Quid de Imperatore, & Regibus, ac Officialibus Sedis Apostolicae dixi de sent. excomm. num. 17.

Quid verò de Impuberibus, dixi ibidem num. 16.

19 *Effectus.* Exceptio excommunicationis potest opponi etiam contra excommunicatum toleratum, vt latius dixi in d. tit. de sent. exc. num. 32. & 33.

20 Quando excommunicatus vitandus non abstinet à conuersatione, proceditur ad aggrauationem censurarum,

1620. Milano 14. Iulij 124.

Excommunicando etiam maiori excommunicatione illos, qui contra Iuris terminos secum communicant, & reseruando, si opus fuerit, absolutionem dictorum Participantium, 1621. Oppido 8. Maij 49.

Et si est curatus, ponitur Oeconomus cum congrua fructuum Assignatione ad exercendam curam Animarum, 1641. Borgo S. Donnino 13. Sept.

† Excommunicatus, elapso anno à declaratione, citatur tamquam suspectus de fide, absque alia monitione præmissa, 22. Maij 1586. lib. 43. 75.

Sed si in Paschate absolutionem obtinuit, non potest dici insordescens, licet absolutus fuisset ad reincidentiam, & statim reincidisset, *lib. 160. Perusina*.

Congregatio tamen S. Officij procedere non solet contra exommunicatos neque insordescentes, nisi constet de contemptu clauium: de quo vix constare potest, antequam citentur, & audiantur huiusmodi insordescentes, qui poterunt causam aliquam allegare, ex qua cesset huiusmodi contemptus. Ita retulit Assessor S. Officij in Congregatio de P. F. 7. Aug. 1645. Acta 380. num. 4. *c. Cum contumacia 7. De hæret.* *

21 An excōmunicatus priuetur ipso facto fructibus Beneficij; Affirmatiua dicitur communis, de qua testatur. *Ripa in cap. 1. num. 27. De iudic. quem refert Clar. pract. crim. quæst. 73. vers. Pariter*. Vbi notari iubet, quod licet Clerico, qui fuit propter crimen depositus vel suspensus exhibenda sint alimenta ex redditibus sui beneficij: Clerico tamen iustè excommunicato, licet egeno, nihil datur. *Et ita frequentissimo omnium consensu receptum testatur Couar. lib. 3. resol. c. 13. post nu. 8. v. XII. Tolet. lib. 1. cap. 13. num. 12.*

Contraria tamen negatiuam, nempe quod Beneficiarius per excommunicationem non priuetur ipso facto fructibus Beneficij, sed per sententiam priuandus veniat, probabiliorem, nec minus communem arbitratur. *Bonacina de censur. disput. 2. quæst. 2. pun. 4. §. 2. num. 2.*

Et vsu receptam testatur. *Diana 5. tract. 9. resol. 104.*

† Distributiones tamen iuste excommunicatis non dantur, non obstante quacumque contraria consuetudine, 1605. *Colimbrien. 5. Octob. 73.* licet Diuinis interessent, quia Ecclesia non intendit orare per ipsos, & distributiones dantur Canonicis in quantum psallunt, & orant Ecclesiæ nomine.

Nec tempus, quo ob iustam excommunicationem coacti sunt abesse, computare possunt in tempus vacationis concessæ Canonicis perinde, ac si absuissent titulo prædictæ vacationis. *C. C. Reatina 10. Nou. 1657.* *

22 Est prohibitum orare non solum cum excommunicato vitando, sed etiam pro eo: vnde orans nomine Ecclesiæ pro excommunicato vitando, minorem excommunicationem incurrit. *D. Th. in 4. sent. dist. 8. Nau. cap. 27. num. 36.*

23 Excommunicato vero tolerato, tam viuo, quam mortuo, si probabile sit esse, vel decessisse in gratia, quia signa contritionis ostendit, possunt orationes, & Missæ applicari. *Diana 4. tract. 4. resol. 192.*

24 *Causa materialis*. Excommunicatus denunciatus, vel nominatim interdictus, si nominatim à Celebrante monitus, de Ecclesia exire recuset, in nouam excommunicationem Papæ reseruatam incurrit. *Clem. Grauis de sententia excommunicat.*

25 Quando duo sunt insolidum obligati in forma Cameræ Apostolicæ pro eodem debito, etiam quod contra vnum tantum deueniri possit ad executionem realem & personalem; contra alterum; contra quem fieri non potest executio realis vel personalis, non possunt ad instantiam Creditoris in subsidium relaxari censuræ. *Ex Congreg. Concilij Rota apud Galef. decis. 118. num. 12.*

26 *Declaratio* excommunicationis fieri debet parte citata, vt latius dixi in tit. de sent. excom. num. 29.

27 Cum

27 *Cum Pœnitentia* salutaris in alicuius excommunicati absolutione venit imponenda, non debet esse pecuniaria, sed orationum, ieiuniorum, visitandi Ecclesias, Peregrinationum, & similium. *Sacra Congreg. Episcopo Ciuitati Castelli 9.Aug.1594. Synod. Caputaq. Brancatii sess.3.cap.15. num.12. Bonac. de censur. disput. 1.quæst.3. pun. vlt. num.5.tom.1.ex cap.Ad aures 24. de fin.*

28 *Satisfacere* paratus absoluendus est, licet pars satisfactionem acceptare nolit. *Bonac.de censur.disp.1.quæst.3.pun. 9.num.8.*

29 Nomine autem Partis intelligitur ille cui facta est iniuria per ablationem honoris, famæ, vel aliorum bonorum; quæ si realiter restitui statim non possint, debet præstari cautio pignoratitia vel fideiussoria, vel si Reus non possit, saltem Iuratoria. Quibus præstitis, absolui potest, etiam antequam Iura soluat Cancellario, vel Iudici. *Diana 1. tract.11.resol.22. & 5.tract. 9. resol. 11. & 12.*

30 Si Rector alicuius Collegii vel loci excommunicatus ob non paritionem seu non solutionem, sustineat excommunicationem, donec officio absoluatur, & postea dicat, se non posse satisfacere, quia bonorum administratio peruenit ad alium, cogendus est ad satisfaciendum de proprio, alioquin non debet absolui: nisi Rector nouus satisfecerit, qui post mensem erit & ipse excommunicatus, *c.Aduersus 7. De immunit. Ecclesiæ.*

Quod tamen arbitror restringendum ad illos, qui tenentur parere, ac restituere ex eo, quod Ecclesias, & Ecclesiasticos viros talliis, seu collectis vel exactionibus aliis aggrauarunt; quia de talibus præmittit Pontifex, nec odia conuenit ampliare. Comprehendi vero in Bulla Cœnæ non videtur: quin Bulla Cœnæ loquitur de imponentibus, procurantibus, & auxilium, consilium, vel fauorem præstantibus, non autem de non restituentibus.

EXECVTIO.

Causa, Educandæ, Gratia, Litteræ, Sententia, Vicarius.

1 Cum *Episcopus* sine iusta causa recusat exequi aliquod Breue mandatur alteri executio; 1580. Bitonto 10.Maii 96.

2 Litteræ licet per errorem alteri directæ, debent expediri à proprio Ordinario, 1650.27. Maii 4.

3 Litteræ Apostolicæ debent exequi non obstante recursu ad Monarchiam, 1605. Catania 18. Apr.21.

Vel Rotæ inhibitionibus, 1645. 21. Iulii 16.

Sicut etiam litteræ Sacra Congregatio 1600. Sarzana 12.Dec.32.1601. Sulmona 27. Nou.243.

Licet ante præsentationem fuissent apertæ, 1603. Andria 4.Martii 27.

† Modo qualitates verificentur de tempore datæ, *cap.Ex litteris 6. De transact.* *

Sed pro supradictorum maiori intelligentia notandum, quod licet in Regno per *Pragmatica 6.Perche conuiene. De citationibus*. Prouisiones Apostolicæ, vt Rescripta, Bullæ, Breuia, & similia prohibeantur publicari absque assensu, & exequatur Regio in scriptis obtento. Si tamen non adsit approbatio, vel priuilegium Summi Pontificis, saltem præsumptum ex lapsum temporis immemorabilis, & maximè si id sciuit & non contradixit, esse contra libertatem Ecclesiasticam mordicus sustinent. *Bonac. de legib.disp.1 o.quæst.2. pun.1.§.3.num.13. & Diana 1. tract. 2.resol.13.sect. 12. & 5. tract.1.resol.12.*

Et etiam quatenus dicta pragmatica niteretur Apostolico priuilegio, non debet extendi ad litteras Sacra Congregatio quæ debent, vt supra dictum est, executioni mandari absque alio exequatur Regio vel Monarchiæ, 1596. Bari 15. Ianuar. 2.1606. Siracusa 15. Nou. 87.

87. 1616. Napoli 2. Ianuar. 1. Grauina 9. Ianuar. 2. 3.4.1627. Messina 5.Feb.23. 14. Maij 73.

† Licet Regij prætendant, etiam litteras debere executoriari, dum materiam continent iurisdictionalem, & se promptos ad concedendum exequatur offerant. *

Ordinarius autem non debet exequi dictas prouisiones Apostolicas, nisi sibi præsententur litteræ originales, licet Partes illi præsentarent exequatur Regium, 1604. Palermo, & altre Città di Sicilia 7. Dec.73.

Amplia supradicta, quia Sac.Congregatio super controuersijs iurisdictionalibus, in vna Vercellensi 30.Iunij 1632. censuit Iudices, & Ministros laicos non posse prohibere executoribus Curiæ, quominus exequantur Mandata, Monitoria, & similia Curiæ Ecclesiasticæ: dictosque executores exequi debere, etiam nulla ab eisdem iudicibus, & Ministris petita licentia, seu assensu.

Et Sacra Congregatio Episcoporum, 1654. Milano 10. Iulij 51. præcepit hoc S. C. Immunitatis decretum inuiolabiliter obseruari.

† Non tamen sunt exequendæ litteræ Apostolicæ, quando constat de earum subreptione vel obreptione; *Orb. decis.115.cap.2.de crim.fal.* *

4 Executio mandati Episcopi suspenditur, dum causa est introducta in S.C.1604. Messina 27.Iulii 22.

5 Litteræ directæ Vicario Capitulari exequi possunt à nouo Episcopo, 1641. Bari 18. Ian.

† Sed dubium est, an hoc habeat locum etiam in Vicario Generalis.

Sacra Congregatio Concilii in vna Aquilana 13. Nouembris 1643. respondit, litteras Apostolicas Vicario commissas, non posse ab Episcopo executioni demandari, licet Vicarium nullum habeat.

Quæ autem quoque 17 Iulij 1611. censuerat, Episcopos nequaquam exequi posse commissiones gratiam vel Iustitiam concernentes Vicariis demandatas. Cuius decisionis adductæ fuerant duæ rationes. 1. Quia Delegatus in sua causa maior est Ordinario. 2. Quia Tribunal Vicarii in causa Delegata est diuersum à Tribunali Episcopi. *v. Dispensatio 16.* Quia tamen eadem Sacra Congregatio Concilij antiquitus declarauit *in vna Vintimillien. lib.* 15.358.*ad* 20. dispensationem commissam Episcopo, expediri posse etiam à Vicario, & è contra, cum Episcopi, & Vicarii sit vnum atque idem Tribunal, dici posse videtur, decisionem Aquilanam esse particularem, puta quia Sacra Congregatio ea occasione voluit Episcopum arctare ad tenendum Vicarium vel quid simile. Rationes verò aliarum decisionum explicari possunt, quando delegatio fit Vicario sub nomine proprio, & non solius Dignitatis: nam eo casu palam est, eum non facere idem Tribunal cum Episcopo. *

6 Episcopus qui in vim testamenti declarauit deberi diuersas summas variis creditoribus, non potest declarationem suam exequi per censuras: sed sinere debet, Creditores per viam ordinariam actiones ex testamento competentes intentare, 1594. Monopoli 7. Iunii 164.

7 Executio ciuilis nulla est, quando executores per vim aperuerunt ianuam: nisi in vim decreti interpositi, postquam debitores citati fuerunt ad tenendam Portam apertam, alioquin ad videndum aperiri per vim, 1617. Fano 11.Aug.212.

† Consuetudo Ciuitatis Ragusinæ, ne fiat executio super mobilibus domorum, neque pro causis ciuilibus, neque pro criminalibus, approbata fuit per Breue S. m. Vrbani VIII. 1654. 21. Augusti 93. *

EXEMPLVM.

Copia.

1 EXempli non probat, licet primum sit solemniter extractum. *Rota in vna Mediolanensi decursus Aquarum* 4. *Nou.* 1609. *Coram Ludouisio cap.*2.22.1.

2 Exemplatio in Causa spirituali, vel inter Personas Ecclesiasticas, facta de mandato Iudicis laici, nulla est, nec ex diuturnitate temporis præsumitur solemniter facta. *Rota apud Coccin. dec.*101. infra v. Instrumentum.

3 Exemplo suo prauo inducens aliquem ad furtum, homicidium vel aliud delictum, licet peccet, quando præuidit, se id probabiliter timere posse; non tamen tenetur ad restitutionem, nisi consilio, vel alio suo facto induxerit. *Bonac. de legib. disp.*2. *quæst* 4. *pun.* 2. *& de rest. disp.*1. *quæst.* 2. *pun.* 11. *num.* 16. *Vide late Clau. Reg. lib.*11. *cap.* 1. *num.* 5. *& seqq.* de restitutione facienda ob damna specialia.

EXEMPTIO.

Archiepiscopus, Censura, Delegatus, Dohana, Episcopus, Gabella, Musica, Nuncius, Oratio, Ordo, Subcollector.

1 QVi Clerici Cameræ, & Protonotarij Participantes, exempti sunt à quolibet alio foro, 1627. Mileto 17. Aug. 114.

2 Clerici Collegiatæ exemptæ non tenentur accedere ad Cathedralem in festis solemnibus, neque Patroni vel titularis; nec ibi vel alibi assistere Episcopo in Pontificalibus celebranti, nec cum Capitulo Cathedralis ad Processiones, vel exequias accedere. Nec potest eis Episcopus prohibere, ne celebrent, dum celebratur seu prædicatur in Cathedrali neque franchitias, neque ne molant oliuas sine licentia; Sicut etiam discedere possunt à diœcesi sine licentia Ordinarij, sed absque præiudicio residentiæ, 1602. Giouenazzo 3. Dec. 139.

3 A Processionibus Matutino, communi Mensa, carceribus, & pœnitentijs, sine licentia Generalis, vel Prouincialis, à Sanctiss. concessa Regulari benemerito, 1628. Serui 2. Iunij 175.

Similis à Generali Theologo Cardinalis, à S.C. confirmata, 1628. Serui 28. Iulij 245.

4 Generali, ne concedat exemptionem totalem à iurisdictione Prælatorum inferiorum, 1646. Trinitarij di Portogallo 9. Sept. 8. 1657. Osseruanti 1. Decemb. 9.

5 *Moniales* Mendicantes exemptæ sunt etiam à decimis, & alijs impositionibus Papalibus 604. Terni 5. Oct. 62.

6 *Subcollectores*, & Commissarij spoliorum, gaudent exemptione, tam durante; quam finito officio, sed officio finito, in criminalibus tantum, vt patet ex Const. fel. rec. Vrban. VIII. tenoris subseq.

Vrbanus Papa VIII. ad perpetuam rei memor. Alias recol. memor. Gregor. Papa XIII. Prædecessor noster, indemnitati Ministrorum Cameræ Apostolicæ ne vllis molestijs, litibus vel incommodis fatigarentur, opportune prouidere cupiens; quod omnes, & singulæ causæ tunc motæ, & pro tempore mouendæ, quorumuis prætensorum excessuum, criminum, & delictorum, per quoscumque subcollectores, & Commissarios, tam generales, quam particulares, in quibuslibet Prouincijs, Ciuitatibus, & diœcesibus Regni Neapolitani per tunc, & pro tempore existentem Nuncium Apostolicum & Collectorem generalem deputatos, commissorum, à tunc & pro tempore existente Nuncio Apostolico in eodem Regno commorante solum, non autem à quibusuis alijs Iudicibus, etiam locorum Ordinarijs, non modo durante eorum officio, sed etiam post ipsum dimissum, donec viuerent, audiri, cognosci, & decidi possent, & deberent, statuit, & ordinauit, prædictisque Iudicibus, & locorum Ordinariis, ne in illis sese quouis prætextu, vel quæsito colore intromittere quoquomodo vllatenus auderent,

vel præsumerent, districtius inhibuit, prout in suis litteris in simili forma Breuis, sub datum die 4. Ianuar. 1575. Pontificatus sui anno tertio expeditis plenius continetur. Cumque postea, vt accepimus fuerit à nonnullis pluries dubitatum, an prædictæ litteræ Gregorii Prædecessoris prædicti, de prætensis excessibus, criminibus, & delictis, durante officio dũtaxat, an vero etiam de aliis post finitum eorum officium, vt præmittitur, donec viuerent, commissis, intelligi deberent, & desuper diuersas resolutionem, etiam ad inuicem contrarias, emanasse asseratur. Nos volentes finem huic dubitationi imponere, & attendentes, quod iidem subcollectores, & Commissarij in concernentibus seruitium Cameræ, & S. Apostolicæ timidiores ac negligentiores fierent, si sub prædictorum Iudicum, & ordinariorum iurisdictione post finitum eorum Officium se relictum iri timerent & propterea iusto metu retraherentur à gerendo, vt delent, eorum officio, dubitantes, ne, illo finito, prædicti Iudices, & locorum Ordinarij, in illos, etiam ex causis mendicatis, sæuirent; quod in non modicum præiudicium Cameræ, & S. Apostolicæ redundaret. Idcirco motu proprio, & ex certa scientia nostra, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, hac nostra constitutione perpetuo valitura, cognitionem, & decisionem causarum prætensorum excessuum, criminum, & delictorum, per prædictos subcollectores, & Commissarios, à Nunciis, & Collectoribus Apostolicis, tam in Regno Neapolitano quam in aliis Prouinciis, Regni, & locis, etiam speciali nota digni, & vbique terrarum, & locorum, per Nuncios siue Collectores Apostolicos hactenus deputatos, & pro tempore deputandos, quandocumque etiam post finitum eorum officium commissorium, vt prætenditur, & patratorum spectasse, & spectare ad Nuncios, & Collectores Apostolicos pro tempore existentes, priuatiue quo ad quoscunque alios Iudices etiam locorum Ordinarios prædestinatus declaramus, & quatenus opus foret, decernimus, statuimus, & ordinamus. Ne autem inde maior libertas delinquendi, & excessus committendi, eisdem subcollectoribus, & commissariis nascatur, & ne eorum delicta, si quę patrata essent, vel patrarentur in posterum; impunita remaneãt volumus, quod Collectores Cameræ Apostolicæ, nunc & pro tempore existentes, inter statuta per eorum subcollectores, & commissarios obseruanda, tam ab ipsis Collectoribus iam edita, quam etiam in posterum edenda, etiam impressa, addant comminationem de eosdem subcollectores, & Commissarios, priuando huiusmodi priuilegio, & illos ordinariæ iurisdictioni subiiciendo, quatenus post dimissum officium ab excessibus, & delictis committendis non se abstineant; quodque prędicta statuta in Cancellarijs Episcoporum, & aliorum Ordinariorum, retineantur affixa, Decernentes præsentes litteras, &c.

Datur Romæ apud S. Mariam Maiorem sub annulo Piscatoris die 2. Iulii *1636.*

7 Supradicta tamen constitutio limitata, vel declarata fuit non habere locum in Parochis amotis, iuxta decretum S. C.C. quod authenticum vidi, & descripsi tenoris subseq.

Sacra Congregatio Eminentissimorum Cardinalium, Concilii Tridentini Interpretum, facto verbo cum Sanctiss. D. N. censuit die 14. Aprilis 1646. Parochus non posse in subcollectores, nec in Commissarius, quocumque titulo, deputari, & hucusque deputatos, & in huiusmodi officiis quoquomodo deseruientes, esse amouendos, istosque amotos, & alios quoscumque amplius non seruientes in eisdem officiis, non debere priuilegio exemptionis à iurisdictione, & correctione Episcoporum gaudere, etiam si post deputationem renunciauerint, vel renuncient Ecclesiis Parochialis, de quibus erant prouisi. Cum derogatione constitutionis Gregorii XIII. & aliorum Summorum Pontificum.

8 Cum aliquod Oppidum est nullius diœcesis, Episcopus, cuius Cathedralis est proximior potest, & debet illud visitare, præsertim quo ad curam Animarum. *Conc. Trid. sess. 24. cap. 9.*

Ad quem etiam spectat facere concursum, & dare dimissorias ipsius Clericis sæcularibus, vel ipsis ordines conferre, præcedentibus litteris testimonialibus

Præ-

Prælati loci, vel Vicarij eius. Sicut fuit decisum in subditis Archipresbyteri Altamuræ respectu Episcopi Grauinæ, & alijs, &c. 1605. Al Vescouo di Grauina, 25. Ian. 8. & 9. Nullius Cerignola 14. Feb. 15. 1606. Chiusi 7. Aug. 66.

† Prælatus tamen Nullius potest approbare ad Confessiones, & absoluere à casibus reseruatis.*

Excipe casum; quando Prælatus haberet ex Indulto Apostolico, vel ex quasi possessione temporis immemorabilis, opportunam facultatem congregandi Synodum, quam cum effectu conuocasset, in eaque deputasset Examinatores Synodales; eo enim casu ad ipsum Prælatum solum spectaret dare litteras dimissorias ad Ordines, ac facere concursus pro Parochialibus vacantibus: nec Episcopus vicinus sese ingerere poterit, vt resoluit Sacra Congregatio Concilij, 1595. Nicastro 24. Ian. 361. *verbo Dimissoriæ*.

† Sicut nec etiam in visitatione *Otbob. dec.* 82. cap. tamen Concilij non habet locum in dimissorijs, nisi specialiter concedantur.*

9 *Quando cesset*. Exemptionis à publicis muneribus priuilegium habens, tenetur tamen ad constructionem Pontium, & viarum, nisi specialiter huius rei concessa sit Immunitas: quia de iure Ciuili ad hoc etiam Ecclesia tenetur; de iure verò Canonico non nisi Papa consulto, & annuente. Vt seruari vidi in ampliatione cuiusdam torrentis, qui vulgo *Marroggia* dicitur, cum ingenti adiecentium Agrorum pernicie per Spoletanam Vallem præsertim Trebiatum fines, excurrens. *V.c. Non minus, & cap. Aduersus. De immun. Eccl. l. Ad instructiones 7. C. Sacrof. Eccl. Tiraq. de priuileg. piæ causæ, in præfat. §. Item legatum, circa fin. Bonac. disp. 2. quæst. 9. pun. 2. num. 3. tom. 2. Diana 1. de immun. Eccles. resol.* 38. & *decreta, quæ retuli in meo Compendio Episcoporum v. Immunitas num.* 124. & *seqq.*

10 Laicus Commissarius festorum nullo extra diœcesim gaudet priuilegio, 1604. S. Seuerino 15. Nou. 61. *verbo Festum* 9.

11 Non prodest familiaritas acquisita post commissum delictum, 1620 Mileto 31. Ian. 16. *v. collector*.

Nec ei, qui actu non seruit, 1646. 18. Maij 5.

12 Exemptio concessa occasione litis expirat ea finita, 1602. Aiqui 25. Octobris 114.

13 Exempti renunciare possunt priuilegijs, 1602. Ascoli 20. Aug. 90. *verbo Subcollectores*.

14 *Ordinario subijciuntur* in multis casibus.

I. In causa hæresis. *Ad abolendam, 9. De hæret.*

II. Cum Religiosi exempti habent præsentare, vel nominare Rectores ad Ecclesias Parochiales, Episcopus non debet eos admittere, nec instituere, nisi exempti congruam Rectori fructuū portionem assignent, vnde possit commode sustentari, & Episcopalia iura, aliaque incumbentia onera supportare, non obstante consuetudine in contrarium: nisi ipsi Religiosi vellent huiusmodi onera supportare, Rectorem ipsum, vt fratrem benignè tractando, *cap. 1. de præbend. in 6. Clem. 1. de Iurepat.*

Multo magis exempti, qui habent Parochiales extra territorium, tenentur in eis deputare Curatum cum approbatione Episcopi, 1601. Salerno 16. Iulij 173.

III. Si obtinent Cappellas, & Beneficia non exempta, ratione illorum subsunt Ordinario, *c. Cum Capella 16. De præscript.*

IV. In Clausula Monialium, *cap. 1. in fine, de statu Regul. cap. 1. eod. in 6. Concil. Trid. sess. 25 Regular. cap. 5.*

Et alias in delinquentes circa personas degentes intra septa Monasteriorum Monialium, etiam Regulares, Greg. XV. const. 18. *Inscrutabili*.

In Monasterijs tamen subiectis immediatè Papæ, Episcopus nihil potest in temporalibus, sed tantum in spirituali-

bus. *Sacra Congregatio Concilii ad cap.9. sess.25. vt refert Pasqualigus*. Nec repugnare videtur dicta constitutio, si rectè aduertatur. Vnde ita resoluit etiam Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium pro Episcopo Lucensi in Moniales S. Iustinæ.

V. Chrisma, Oleum Sanctum, consecrationes Altarium, & Basilicarum Ordinationes Clericorum,& his similia, à Diœcesano Episcopo petere tenentur exempti, nisi aliud habeant ex priuilegio, vel præscripta consuetudine, *cap. Veniens 19. De præscript*. v. Regularis, *& cap.1. de Relig. dom.*

VI. Tenentur Interdictum seruare, quod Matrix Ecclesia seruat, & dies festos, quos Episcopus instituerit, *c. Cum inter vos 5 de consuet.*

VII. Tenentur Excommunicatos vitare, & pro manuum iniectione in Clericos; vt excommunicati vitari, *c. Nulli 8. de sent. excommun.*

Vnde ad hoc, vt euitentur, possunt ab Ordinario denunciari, quando in aliquam excommunicationem inciderunt 1626. Massa 11. Dec. 203. 1646. Venosa 9. Nou. 6.

VIII. Non possunt construere Oratoria, vel Cappellas in loco non exempto absque licentia diœcesani in exempto vero requiritur Sedis Apostolicæ priuilegium speciale, *cap.4. De priuil. in 6.*

IX. Monetarij Vrb. VIII. const. 75. *In suprema*.

X. Sortilegi, præsertim Astrologi iudiciarij, qui iudicia faciunt super statu Christianæ Reipublicæ seu Sedis Apostolicæ, vel super vita, aut morte Summi Pontificis, vel consanguineorum eius vsque ad tertium gradum, Ecclesiastici siue seculares, siue Regulares, subsunt quoad hoc in Vrbe Vicario, & Gubernatori; extra in statu Ecclesiastico legatis, & Præsidibus, vel Prolegatis in dignitate Ecclesiastica constitutis, alias locorum Ordinarij priuatiuè quo ad omnes etiam superiores ipsorum Regularium. *Vrb. VIII. cuius constitutionem retuli in tit. de sententia excommunication. nu.* 202. § 2. v. Ordinarius.

XI. Clericus sæcularis delinquens puniri potest ab Ordinario non obstante aliquo priuilegio personali. *Trid. sess. 6. cap.3.*

De Regulari dic vt infra v. Regularis num. 11. & seqq.

15 Exemptio concessa à iurisdictione Episcopi, & Vicarij, non extenditur ad successorem, 1604. Giorgento 1. Iunij 66.

Maximè si eo mittatur Vicarius Apostolicus, 1601. Siracusa 20. Aug. 190.

† Sacra quoque C.C. in vna Alerien. 4. Nouembris 1637. censuit, exemptionem à iurisdictione Episcopi obtentam de tempore, quo quis non erat Canonicus, non suffragari post obtentum Canonicatum.*

16 Prohibitio innouandi contra Parochum non impedit executionem decretorum visitationis pro conseruatione, & administratione Sacramentorum, ac bono Parochialis regimine, 1617. Telesio 8. Apr. 68.

Nec quod non teneatur ostendere Bullas Beneficij, vel litteras testimoniales ordinum, & obedire ordinationibus generalibus, 1603. Montalto 14. Nou. 132.

17 Dum de exemptione non constat, Ordinarius procedere potest, 1602. Bouino 17. Decemb. 151.

18 Fratribus ab Ordinario carceratis etiam captura debet restitui, 1603 Ferentino Maij 35 27. Maij 41.

EXHEREDATIO. Filius. Testamentum.

Et quæ dixi lib. 2. Ciuilium, tit. 13. De exheredatione liberorum.

EXILIVM. *Exorcismus.*

1 Rei mitti possunt in exilium, licet torturam sustinuerint, 1604. Marsi 1. Iunij 63.

2 Nullius Ordinarius imponere potest exilium ab Vrbe, quia esset impedire

re recursum contra bullam Cœnę, 1605. Amalfi 5. Nou. 80.

3 Sacerdos exul celebrare potest, si ei aliud non obstat, 1602. Macerata 4. Sept. 94.

4 Sententia exilij non comprehendit priuationem beneficij. *Regiſtr.* Regul. 1602. 3. Dec. 85.

Et per consequens Beneficiatus exul, soluta, vel assecurata mercede substituti, non amittit reliquos fructus beneficij, 1601. Viterb. 9. Iunij 156.

5 Fractor exilij incidit in pœnam triremium, 1604. Sutri 10. Febr. 21. *Arg. l. Relegati 4. ff num. de Pœnis.*

6 Pœna contrauentionis reseruatur Sacr. Congregationi, si exilium fuit impositum ab ipsa, 1601. Bertinoro 7. Nou. 226.

EXORCISMVS.

1 NOn placet, quod Regulares exorcizent sine licentia Ordinarij, qui id eis prohibere debet, 1625. Fiorenza 22. Febr. 39.

Et si id faciant cruculis, & alijs modis insolitis mittuntur in exilium, 1603. Venetia 27. Octob. 81.

2 Adhibitis debitis diligentijs ad cognoscendum, an Monialis sit reuera vexata, datur licentia Sacerdoti sæculari, vel regulari, moribus, & ætate graui, eam exorcizandi in Ecclesia exteriori, intra terminum trium, vel ad summum sex mensium, coram confessario, & duabus vel tribus fœminis consanguineis, & ianuis clausis. Modo expleto exorcismo, statim reducatur in clausuram. Si vero Spiritus, vt plurimum, erunt ficti; carceres, flagella, ieiunia, compedes, & similia intra clausulam erunt eiusmodi energumenarum exorcismi, 1580. Tiuoli 20. Iulij 128. &c. 1600. Fano 18. Aprilis 31. &c. 1616. Vicenza 14. Maij 74. 1649. Bologna 8. Octob. 2.

3 Graue indicium diabolicæ vexationis est, quando ex fide iurata Medicorum constat; nulla adhibita medicamenta profuisse, 1645. Parma 10. Nou. 31. Sulmona 41.

Regulariter non conceditur licentia conducendi Moniales in domos priuatas ad exorcizandum, 1582. Osmo 21. Aug. 111. 1612. Aquen. 15. Iunij 82.

Neque ad visitanda loca sancta, 1582. Giorgento 3. Oct. 130.

4 *Clausuram*, ad exorcizandum ingrediendi licentia Ordinarius non concedit, 1601. Reggio 15. Maij 62. 1610. Cremona 1. Octob.

Neque S. C. illam concedere solet, 1606. Vicenza 14. Maij 74. 1617. Mondoui al Nuntio di Turino, 10. Ian. 7.

Et si concedatur, intelligitur tantum pro benedicendis cellis, de infectione suspectis, 1495. Imola 22. Febr. 3. Milano 2. Maij 31.

Cum assistentia Abbatissæ, & comitatricum, 1632. Senegaglia 18. Iunij 45.

5 Prorogatio non conceditur, quando ex diuturna exorcizatione non sequitur bonus effectus, 1639. Spoleto 1. Iulij 39.

6 Nouitia energumena Patri redditur, ad Monasterium non reuersura sine licentia S. C. 1600. Tortona 20. Nou. 9.

EXPECTATIVÆ.

Doctor, Habitus.

EXPENSÆ.

Capitulum, Causa, Debitor, Doctor, Filius, Informatio, Iuramentum, Calumnia, Pater, Proprietas, Recursus, Restitutio, Reus, Synodus.

1 CAusam probabilem habens litigandi, vel probabilem Doctorum opinionem pro se, non punitur in sumptibus liti, *l. Qui solitum 78. ff. de legat. 2. cap. Sacro 48. De sent. exc. Bart. in l. Destitisse, ff. n. de iudic. v. Doctor*. Alioquin metu expensarum dimitteret quis ius suum indefensum, *l. Illud 40. ff. de petit. Hæred.*

Hoc tamen locum non habet in causa appellationis: nisi aliquid de nouo fuisset probatum, cuius vi fuit alter iudicandum, *glossa in c. Ignorantia* 13. *de Reg. Iur. lib.6.*

Item quando quis condemnatur, absente Actore, pro quo sententia fertur. Nam quandocumque pro absente sententia fertur, non condemnatur præsens in expensis: quia Iudex non tenetur condemnare victum in expensis, nisi Victore petente, licet esse vterque præsens. *cap.4.de pœnis.*

2 Quomodo taxandæ sint expensæ factæ in lite, retuli decisionem Rotæ Magistralem lib 4. Ciuilium tit.6. De action.num 49.

Et quod expensæ probantur per iuramentum eius, qui eas fecit, *cap. cum olim il* 2.14.*iuncta glossa v. Iurauerat. De priuil.*

3 *Monialium* officiales nullæ faciant de proprio expensas sui officij, 1642. Foligno 28.Febr.67.

4 Pro verificandis conditionibus in licentijs Monachandarum appositis, non debent mitti commissarij, vel exigi viatica, sed committi Vicario foraneo, 1605. Gerace 14. Nou.297.

5 Expensæ superfluæ non debent permitti Monialibus, neque occasione festi de sancto sui nominis, 1629. Gerace 9. Septemb.133.1646.4.Maij.1.

Neque consecrationis, 1646.20. Apr. 27.Iulij 49.

EXPLORATIO. *Habitus, Voluntas.*

1 COllocata in Monasterio pro exploratione non permittitur aliquem alloqui, præter Abbatissam, nec accipere victum à consanguineis, 1611. Perugia 9.Dec.151.

2 Exploratio voluntatis Nouitiarum ante professionem fit, vel ad Crates, vel ad fenestellam Communionis, vel etiam in Ecclesia exteriori, 1621. Napoli 20. Martij 41.

† Exploratio voluntatis pertinet ad Episcopum, in cuius diœcesi situm est Monasterium Rauenna 11.Maij 1582 lib.3.343.*

EXTERI. *Dos, Educandæ.*

1 IN *locis* numerarijs possunt Ciues exteris præferri, maximè si Monasterium est nouiter erectum, 1602. Fano 2.Iulij 40.

Modo non excludantur exteræ, dum pro ipsis etiam adest locus: nisi Fundator expressè iusserit exteras excludi, 1603. Sorrento 8. Apr.23.1611. Polignano 16.Dec.§.3.

Vel ex decreto Sacra Congr. ne propter exteras excludantur ciues, 1604. Nocera 22.Sept.54.

Vel ex indulto Apostolico, vt exteræ non admittantur in locis numerarijs, 1628. Reggio 21.Ian.32.

Hoc tamen non habet locum, quando fuit acceptata extera ex eo, quod nulla ciuis comparuisset, 1613. Ripatransona Nou.119.

Dum enim cessat concurrentia, possunt exteræ acceptari, non obstante prædicto Indulto, vel decreto, 1614. Camerino 25.Aprilis 50.Terni 19.Decembris 166.

2 Non debet fieri decretum, quod exteræ non recipiantur, nisi soluant dotem duplicatam, 1603. Como 10 Ian.46.

Vel maiorem ciuibus, 1616. Città di Castello 30.Sept.143.1618 Nola 22.Iun. 104.1627.Modena 29.Ian.27.

Nisi de licentia S C. 1593. Lucca 9. Aug.247.

EXTORSIO. *Ordinarius.*

1 CEnsetur extorsio, accipere pecuniã pro cassatione querelæ, 1603. Rieti 15.Apr.43. & carcer cum 4. scutis Adolescenti 14. annorum, solum quod negasset pignus executori Curiæ Ecclesiasticæ exequenti mandatum Iudicis laicalis, 1655. Nocera 19. Nou.306.

2 Et pro sententia sportulas exorbitantes, 1603. Reggio 15. Iulij 79.

3 Pœna extorsionis est eadem cum pœna concussionis; nimirum, vt vltra restitutionem extortæ pecuniæ puniatur etiam criminaliter pęna extraordinaria, nec tollitur præscriptione. Non tamen extorsio præsumitur, vnde accusatori incumbit eam probare. *Farinac. pract. crim.quæst.*111.*nu.*39.44.49.52.55.

EXTREMA VNCTIO.

Eucharistia, Maria, Oleum, Parochus.

F

FABRICA.

Actor, Cella, Appellatio, Ecclesia, Episcopus, Legatum, Prospectus.

1 A*Dministratores*, tam Ecclesiastici, quam laici, debent expendere redditus cum participatione Ordinarij, vel eius Deputati, non obstante contrario abusu, 1586 Cremona 4.Martij 204.

2 Eleemosynæ pro Fabrica deponi debent, donec incipiatur, 1603. Città della Pieue, 28.Nou.140.

In Sacro Monte, quatenus adsit, 1605. Brescia 20.Dec.91.

3 De redditibus Fabricę possunt emi annui census, in eius vtilitatem insumendi, dum in præsentiarum non est opus reparatione, 1593.Larino 22.Nou. 301. *v.Eleemosyna* 33.

4 Permittenda Confraternitati quæstuatio ad perficiendam Fabricam Ecclesiæ, 1633.Lucca 15.Apr.38. *v.Quæsta*.

5 Senex 85.annorum compelli non debet ad inseruiendum Fabricæ, 1616. Narni 21.Octob.128.

6 Nullus Abbas fabricari valeat sine licentia Generalis, & Visitatorum in scriptis, quam concedere nequeant, nisi Monasterium illud soluerit omnes taxas decursas, & remaneat quantitas sufficiens pro futuris, 1633. Camaldoli 8. Aprilis 112.

7 *Moniales*, non debent ab ædificijs Fratrum dominari, 1601. Spoleto 3. Septemb. 88.

Immo Fabrica Regularium distare debet saltem per decem palmos ab Ecclesia Monialium, 1604.Cosenza 27.Iunij 72.

Et à quolibet loco pio muliebri, 1650. 9. Sept. 5.

8 Moniales non possunt fabricas facere sine licentia S C. 1650. Ancona 30. Septemb. 2.

Neque cum damno Monasterij vicini 1603.Arezzo 1.Sept.66.

Neque debita pro ea contrahere, 1600 Pesaro 5.Dec.12.

Neque expendere sortes, sed tantum fructus, 1603.Castell'à Mare, 26.Martij 19.

9 Prospectus in Monasteria, & omne id, quod Clausuræ præiudicare potest, debet omninò remoueri expensis eius, qui fecit: & vbi non est tertius, Monasterij. Ad quod Ordinarius cogere debet etiam in Monasterijs, quæ reguntur à Regularibus, 1578.Rieti 12.Maij 81.1647 15.Februar.4.1648.19.Iunij 5.

FACERE.

Differt ab Agere. v. Actus.

FACIES. Pœna.

FALCIDIA.

Donatio 5. Legatum, Legitima.

1 D*Icitur* Quarta hæreditatis, quando hæreditas est exhausta per legata, vel fideicommissa: tunc enim institutus hæres potest detrahere quartam de singulis legatis, vel fideicommissis. Quæ quarta dicitur *Falcidia*, vel à falce, ad cuius instar resecat legata; vel, vt probabilius, à Falcidio Auctore.

2 Falcidia non debetur de eo, quod pœnæ nomine accreuit. *glossa cap. Raynaldus de testam.* vt dixi in tit. de lege Falc. num 4.

3 Te-

3 Testator prohibere potest detractionem Falcidiæ. *Auth.sed cum Testator. C.ad leg.Falcid.*

Et Trebellianicæ, etiam Fideicommissarijs primi gradus. *Rota in vna Ciuitatis Castelli Fideicom.Merc, 26. Ian. 1609. coram Ludouis.*

Licet quidam arbitrentur, parentes liberis, sicut legitimam adimere nequeunt, ita nec Trebellianicam prohibere posse.

FALLACIA.

Auaritia, Culpa, Deceptio.

FALSVM.

Instrumentum, Moneta, Notarius, Testis.

1 QVid. Est quod animo corrumpendæ veritatis in alterius fraudem dolo malo fit. *Oinot.Inst.de publ.iud.§.Item lex Cornelia de falsis nu.2.*

2 Quomodo contingat scripturas falsificari præsertim litteras Apostolicas dixi in Can. lib. 5. tit. 20. De crimine fal. nu.1. & seqq.

3 An amissæ scripturæ de hæreditate, vel nobilitate liceat aliam similem facere: & an liceat Parocho facere fidem de Baptismo alicuius, dicendo se illam de Baptizatorum libro descripsisse, quando liber ille perditus est.

Quidam negant: quia nihil aliud esse videtur, nisi falsitas, & mendacium, quæ sunt intrinsecè mala, nec aliqua bona circumstantia cohonestari possunt. *Eman.Sà v.falsarius nu.2.*

Quidam, quos refert. *Diana 5.tract. 14.resol.40.* probabiliter affirmant, quia non potest dici falsum, quod iuuatur primordio veritatis. Licet ipse. *Diana 3. tract. 6. resol. 56.* contrarium absolutè teneat. *Et 5. tract. 14. resol. 40.* quosdam alios refert pro affirmatiua, alia similia exemplificans.

4 Iurans pro certo, quod quis audiuit à fide digno, in foro conscientiæ excusatur, nòn verò in foro exteriori, quia reddere debet rationem sui dicti. *Diana 4.tract.4.resol.77.& 5. tract.7.resol.10. Et ego in Collect.Prou.8.17.19.*

5 Suspicio falsi habetur pro falsitate. *Zilet.tom.1.Consil.crimin.121.nu.3.*

Nam in ciuilibus sola suspicio falsitatis admittitur pro retardanda cuiuscumque instrumenti executione, aut tollenda illius fide. *Rota in vna Firmana Professionis 2. Dec.16?9.coram Roias. Diana in fine 6.par.* vt dixi in Can. 5.tit.20.num. 4. §. 5.

6 Falsum semper excluditur, cum quid producitur cum clausula, *si & quatenus pro me facit*: falsum enim pro eo non facit. *Zilet.consil.139.nu 19.*

7 *Pœna* falsi secundum leges in seruo est mors, in libero verò deportatio cum bonorum omnium confiscatione. *leg.1 ff. num.de fal.*

8 Falsificans Acta debet causam perdere. *l.fraudem, §.Quoties, & ibi gloss.ff. num.de Iure Fisci Ias. in l. Diuus ff. num. de Iudic.num.16.*

9 Vt quis puniri possit propter vsum Instrumenti falsi, oportet interrogetur, an velit vti, & respondeat quod sic. *Zilet.consil.117.nu.56.*

Vel probare, quod scienter, & dolosè vsus fuerit, *num.57.*

10 *Probatio*: Vna falsitas arguitur ab alia. *Zilet.consil.121.nu.3.& 5.tom.1.*

11 In materia falsi ad plenam probationem sufficiunt duæ præsumptiones, vt scripturæ fides non detur. *Zilet. cons. 128.nu.1.*

12 Falsitas non præsumitur, quando probationes ipsam necessariò non concludunt. *Zilet.cons.116.nu.14.*

13 Falsus non præsumitur, qui nullum reportat commodum. *Zilet. consil. 162.num.12.*

Non enim datur præsumptio fraudis, vbi non adest lucrum. *Aym. consil. 75. num.16. & seqq. Corn.consil. 63.num.9.lib.3. dec.consil.57 num. 36. lib. 2. Menoch. lib. 5. præsumpt.2.nu.18. Ex Rota.*

FAMA. *Detractio, Honor, Testis.*

1 QVid sit, & quam probationem faciat, dixi in Can. lib. 2. tit. 19. de probat. num. 19. & seqq. *vide Clauem Reg. lib. 11. cap. 3. nu. 2. & seqq.*

2 *Restitutio* famæ non est necessariò facienda.

I. Cum quis alterum infamauit, verum crimen, sed occultum, reuelando: tunc enim sufficit à tali murmuratione cessare, & infamatum, data opportunitate, honorificè tractare, vel laudare.

Probabilius tamen videtur, quod cum quis iniustè reuelauit verum crimen alterius, sed occultum, nec aliquam habet causam à restitutione excusantem, non sufficere restituendi modum, quo dicat, se malè, & iniustè crimen illud reuelasse: quia hoc apud doctos erit potius renouatio infamiæ, quam restitutio famæ. Nec ab infamia cessando, & infamatum laudando, quia hoc non sufficit. Sed cum teneatur omni licito, & possibili modo restituere famam, debet dicere, se falsum dixisse, ac fuisse mentitum: quia reuera cum iniustè, ac deliberatè reuelauit, habuit iudicium practicum, bonum esse reuelare Crimen Fratris, quod erat falsum practicum, & mendacium, quo sensu omnia peccata dicuntur falsitates, & mendacia. *Id quod latè prosequitur Clauis Regia lib. 11. cap. 4. nu. 21. & seqq.*

II. Quando Infamator famam restituere non vult, vel non potest, non tenetur pecunia compensare. Quia tamen opinio contraria est probabilis, potest infamatus ex bonis infamantis sibi compensare, seruatis regulis compensationis.

III. Quando duo mutuo se infamarunt, si infamiæ, & cætera sint paria.

IV. Interrogatus de crimine verò, si neget, nulli tenetur ad restitutionem.

V. Quando detractio facta est verbis generalibus, puta aliquem esse superbum, ambitiosum, mendacem; nisi de Prælato, vel alio graui viro, talia dicerentur.

VI. Quando detractio est antiqua. *Supra v. Detractio num. 2.*

VII. Probabile est, in nullo casu famam restituendam esse cum periculo vitæ. *Diana 3. tract. 5. resol. 30.*

FAMILIARES.

Conuersa, Exemptio, Grex, Patronus, Testis.

EPiscoporum, & Cardinalium gaudent priuilegio fori, vt satis, & latè probaui in Can. tit. de sentent. excommun. num. 109. §. 8.

1 † Card. attestatio admittitur super vita, & moribus sui familiaris trien. C. C. 16. Maij 1631.

2 Beneficia, quæ ex indulto Apostolico conferenda sunt originarijs, conferri non possunt exteris, licet sint familiares triennales Episcopi. Beneuentana 25. Maij 1604. *

FAMVLVS. *Seruus.*

CArdinalium famulis stipendia non conuenta petere prohibuit ab hæredibus B. Pius V. Const. 5. *Sanctissimus*. Aliorum verò Romanæ Curiæ Prælatorum pro biennio tantum: & infra annum à die eorum obitus Paulus III. constit. 43. *Cum sicut.* De qua materia dixi latius lib. 3. Ciuil. titul. 25. loc. num. 20.

FASCINATIO.

FAscinationis causæ assignantur diuersæ: sed illa certissima videtur, quam affert *S. Th. 1. quæst.* 117. 3. 2. Nempe quod cum Anima vehementer ad malitiam commota fuerit, immutantur spiritus corpori coniuncti, præsertim in oculis, & inficiunt quos intuentur vsque ad determinatum spacium, præsertim tenellos, & impuberes, vt latius dixi in Collect. ad Gal. 3. 1.

FEMININVM. *Filius.*

SVb *masculino* in materia pœnali, & odiosa probabile est non comprehendi. *Ex Decio Reg. Fœminæ num.*48.83. 95.*ff. num.de Reg.iur.Salas, & alij Bonac. tom.*1.*de clauf.quæst.*4.*pun.*6.*nu.*5.

Et latè quando Masculinum concipiat Femininum. Dec.l.c.n.95.& seqq.

FENESTRÆ.

Clausura, Ecclesia, Prospectus.

1 P*Articularium* respondentes in aliquam Ecclesiam, claudi debent, maximè si prospectum habeant super Altaria, 1583.Siuiglia 5.Iulij 165.1565. Messina 29.Octob.227.1602.Sulmona 4. Iunij 57.1648.6.Nou.4.

2 Vel in Clausuram Monialium, 1602 S.Benedetto 15.Ian.5.Milano 5.Mar. 10.

Cum cautela tamen, si domus erant Monasterij, vel si via est intermedia: dubium est enim, an de iure cogi possint 1602. Giorgento 23. Aprilis 25. ℣. E ben fatto.

3 Fenestræ verò, & quæuis alia foramina Regul. spectantia in hortum, vel clausuram Monialium, omninò claudenda sunt, 1603. Amelia 23. Dec 99. 1639.Napoli 2.Dec.256.

4 Fenestræ tam altæ sint, vt ad lumen tantummodo seruiant, 1601. Città di Castello 12.Martij 46.

Nec tolerari debet, quod propter vicinitatem, & correspondentiam fenestrarum, Moniales possint videre vicinos vel videri, 1594. Nicastro 16. Augusti 254.

5 Fenestella communionis deseruire non potest pro Confessionario, neque per modum prouisionis, 1604.Borgo S. Donino 9.Aug.36.

6 Ibi ministratur chrisma Monialibus, & alijs in Clausura degentibus. *Ibidem*.

Velum Profitentibus, & consecratio Professis, 1617.Bologna 17.Sept.246.

7 Alias debet esse semper clausa fenestellis ligneis interius, & exterius. *Ibidem*.

8 Debet esse lata palmo integro, alta dimidio, 1618.Pisa 13.Iulij 242.

9 Et ita restringi, vt non possit ad alium vsum deseruire, 1600. Marsi 5. Decemb. 11.

FESTVM.

Confraternitas, Exemptio 10. *Græci, Iudæi, Iudex, Missa, Monitorium.*

1 Q*Vid*. Sabbatum, quod significat primam creationem, mutatur in Dominicam, in qua commemoratur noua Creatura inchoata in Resurrectione Christi. Et similiter alijs solemnitatibus veteris legis nouæ solemnitates succedunt: quia beneficia Populo Hebræo exibita significant beneficia Nobis concessa per Christum. Vnde festo Phases succedit festum Passionis, & Resurrectionis Christi. Festo Pentecostes, in quo data fuit lex vetus, succedit festum Pentecostes, in quo data fuit lex spiritus vitæ. Festo Neomeniæ succedit festum Beatæ Virginis: in qua primo apparuit illuminatio solis Christi per copiam gratiæ. Festo Tubarum succedunt festa Apostolorum. Festo expiationis succedunt festa Martyrum, & Confessorum. Festo Tabernaculorum succedit festum consecrationis Ecclesiæ. Festo Cætus atque Collectæ, succedit festum Angelorum, vel etiam omnium Sanctorum. *S.Th.*1.2.*quæst.*103.3.4.

2 *Mutare diem* festi, ne concursum ad Cathedralem impediat, non potest Episcopus, 1604.Tropea 15.Maij 52.

† Petitum fuit declarari, an veniente festo Sanctissimæ Annunciatæ in diebus maioris hebdomadæ, seu alio die, quo transferri debeat eius officium, sit etiam transferenda ipsa festiuitas, seu solemnitas, pro vt transfertur eius officium. Et Sacra Congregatio Rituum respon-

respondit, in casu proposito transferendum esse dumtaxat officium, non autem solemnitatem, seu festiuitatem, quæ seruari debet eo die præcise, quo cadit. 23. Decembris 1633. Congr. Ep. sc. Portuen. Card. Pius. Iulius Rospigliosus Secr. *

Licet tolerari possit consuetudo, quod aliqua Confraternitas, siue conuentus celebret aliquod festum particulare alia die, quam celebretur ab Ecclesia vniuersali, 1602. Bitonto 3. Octob. 82. 83.

† Item Sacra Congregatio de P. F. 1631. ad 69. ad 5. decreuit festa præcepti vniformiter tam à Græcis, quam à Latinis esse seruanda, deuotionis verò secundum consuetudinem. Infra numer. 10. *

3 *Nundinæ*, quæ certis diebus festiuis intra annum cadunt, tolerentur, Mercatus verò transfertur in præcedentem diem, vt dixi in tit. de fer. num. 4. 1580. Gallipoli 25. Oct. 185. 1587. Fano 3. Iunij 151.

Nec debet licentia dari, præsertim pro Dominico, 1596. Cosenza 31. Ian. 8.

4 Non debent ab Ordinario multiplicari festa, 1580. Gallipoli 25. Octob. 185. 1583. Vgento 23. Augusti 221. Vrb. VIII. 1642. Idibus Septemb. *Vniuersa.*

† Nec Conc. Trid. sess. 25. de Reg. cap. 12. Dat. Episc. nouam facultatem indicendi dies festos sed supponit habere, 11. Dec. 1629. C.C. *

5 *Locus*. Non debet eadem die celebrari festum in duabus Ecclesijs vicinis; sed moderna debet eligere alium diem, 1585. Messina 19. Martij 51. 1648. Sabina 20. Nouemb. 4.

Nec in Oratorio priuato, 1642. 22. Febr. 15.

In Oratorio tamen Confraternitas circa celebrationem festorum nihil debet innouari, 1645. Auellino 17. Nouembris 2.

6 Occasione festorum non debent Ecclesiæ Regularium apertæ teneri vltra dimidiam noctis horam, 1602. Molfetta 26. Sept. 49. *v. Ecclesia*.

7 Prohiberi non potest Monialibus, ne ad ornandam earum Ecclesiam in die propriæ solemnitatis, accipere possint commodato paramenta, 1602. Messina 4. Iun. 33. *Hoc solum est in vsu: reliqua videri possunt in meo Compendio Monialium*.

8 *Ministri, &c.* Festa, & vigiliæ non annunciantur à Regularibus, nisi exerceant curam Animarum; vel nisi Parochus consentiat, 1603. Borgo S. Donnino 15. Dec. 149. *v. Missa*.

9 Si Episcopus vult instituere, vel manutenere officium commissarij festorum, debet pro illo vti persona Ecclesiastica, 1616. Vmbriatico 30. April. 50. *v. exemptio* 10.

10 *Licentia* debet dari gratis, 1575. Taranto 420. *Vrbano VIII. l.c.*

Et si imponatur aliqua eleemosyna pro locis pijs, non potest applicari Cathedralis vel mensæ Episcopi 1580. Lucera 5. Ianuar. 24. 1594 Caserta 28. Nouembris 109 1612. Treuico 25. Septembris 89.

Vt in piscatione ad præscriptum cap. licet. De fer. 1602. Gaeta 5. Febr. 17.

11 Decretum Sacra Congregat. Concilij quod sit danda licentia laborandi diebus festis, vbicumque necessitas vrgeat, vel pietas suadeat, retuli in Can. lib. 2. tit. 9. de fer. num. 1. & 2.

Hæc autem licentia danda est ab Episcopo vel etiam à Parocho, vbi solitum est. Vnde Sacra Congreg. Episcop. rescripsit Archiepiscopo Materano, 18. Nouembr. 1597. quod dispensare super festorum obseruatione spectat ad Vicarium, licet foraneum, non autem ad Archipresbyterum, vel Curatum, nisi Vicario absente.

12 Eugenius IV. concessit laicis, quod laborando in festis S. Crucis mensis Maij & S. Michaelis mensis Septembris necnon SS. Innocentium, & S. Siluestri, non peccant mortaliter, nisi venerint in Dominica. *Comp. priuil. v. festiuitas, § Eugenius IV. Nau. cap. 13. nu. 15.*

13 *Causæ, &c.* Excusat à festi obseruatione metus iustus, necessitas, pietas,

tas, vtilitas, vitatio damni corporis, vel animæ, & sic excusantur Puellæ laborantes ad vitandum otium; vel ad ediscendum, vt faciendo recamaturas, sicut pictores pingendo. *Eman.Sà, v.Festum, num.6. Diana 3.tract.5.resol. 8. & 6. tract.6.resol.15.*

Vbi dicit etiam, probabile esse ea, quæ fiunt ob pietatem, vel eleemosynam, licitè exerceri diebus festis; vt Ecclesiarum parietes aulæis, vel tapetibus ornare, sacras vestes resarcire, &c.

Et propter necessitatem, vel vtilitatem excusantur, qui tempore belli aggeribus, fossa aut valle muniunt Vrbes, vel Oppida, aut alia similia faciunt. *Diana 4.tract.4.resol.229.*

13 Extra tempus Diuinorum officiorum, & Doctrinæ possunt vendi necessaria victui, & Concilium de more congregari, 1577. Ostuni 16. Sept. 141. 1596. Nicastro 5.Febr.15.1602.Rimini 5. Febr. 16.

Et in locis alpestribus, finita Missa, ad solem siccari colia pelles, & lanas extra domos, & apothecas, non tamen in parte Ecclesiæ contigua, 1606.Salerno 15. Martij 33.

Similiter pannos laneos, vel lineos, onerare iumenta pro nundinis, vel panem pro Pastoribus, 1611. Telese 16. Aprilis 38.

Cum licentia ad annum, vel ad beneplacitum, & expressione festorum magis principalium, in quibus id non videbitur permittendum, 1606 Salerno 3. Iunij 46.

15 Molitores tritici, & oliuarum post Missas molere possunt, eodemque tempore inferri in ciuitatem frumenta, & alia victualia. *Sacra Congr. Episcopo Monopolitano 15.Februar.1595.*

16 *Equos, & iumenta* ferrare, & medicare, præsertim in itinere, permittitur, 1616. Terracina 29. Ian. 15. 1637. 11. Decembr.

17 *Laruæ*, ludi, choreæ, & similia tolerari possunt post Diuinum officium præsertim in diebus Bacchanalibus, 1613 Troia 12. Nouemb. 90. 1616. Segni 13. Maij 53.

Romæ non fiunt, neque diebus festis, neque Veneris, neque anno Iubilæi, neque sede vacante: alijs verò diebus non nisi post meridiem.

18 *Panis*, aut vinum libere qualibet hora possunt exponi venalia, 1596. Nicotera 1.April.fol.30.§ 8.

Et Medicinæ, 1577. Ostuni 3. Septemb. 8.

19 *Herbæ* deferri possunt post Missam Conuentualem seu Parochialem, & Concionem, si habebitur, 1596.Nicotera 11.Iunij 52.

Etiam illas, & fructus circumferendo 1588.Napoli 22.Nou.250.

20 *Carnes* verò ceteraque comestibilia inter apothecas semiapertas venalia possunt exponi extra tempus Diuinorum officiorum tantum, scilicet non eo tempore, quo Diuina celebrantur, sed ante, vel post, 1596. Nicotera 2.Aprilis fol.30. § 8. nempe ante Missam Conuentualem, & post Vesperas.

Exceptis certis festis principalibus, in quibus non licet vendere carnes sine licentia Episcopi, & in tabernis clausis, 1587.Hieracen 20.April.104.

Similiter claudi debet Laniæna siue macellum, dum cantatur Missa Conuentualis, 1599.Ferentino 14. Iunij 64.

21 *Salsamentarii* similiter, & si ciuitas est frequens, sine præfixione temporis, 1596.Viterbo 4 Nouemb.94.

22 Non debet innouari consuetudo quod post Missam Conuentualem omnes vendere possint ad beneplacitum, 1595.Monopoli 15.Febr.379.

23 Quando iubentur cessare contractus, dum dicuntur Vesperæ, intelligitur de Cathedrali, vel Matrice, 1617. Foligno 18.April.71.

24 *Aromatarii* tenere possunt Apothecas apertas iuxta solitum, 1583. Caua 23.Augusti 224.1602. Faenza 17. Decemb. 149.

Et vendere possunt omnibus horis: sicut & qui herbas, fructus, pisces, &

aues

aues deserunt. *S.C. Vicario Andrien. 16. Aug. 1593.*

25 *Pauperes*, qui diebus ferialibus seu pro festis, ruri commorantur, possunt diebus festis suos contractus facere. *cap. 1. & cap. Conquestus. De fer. S.C. Episcopo Gallipolitano 26. Iunii 1590.*

26 *Casus reseruatus*, siue censuræ apponi non debent pro transgressione festorum, 1613. Marsi 29. Nouembris 102. 1643. Guardia 3. Iulij 72. 1653. Fondi 30. Maij 89. num. 2.

27 *Pœna* pro transgressione festorum debet esse moderata, distribuenda locis pijs, deducta tertia pro executore, 1594. Terracina 14. Dec. 326.

Nec res propterea possunt confiscari, 1613. Termole 29. Aug. 94. Crotone 1. Iunij 55.

Nec processus formari, præsertim si transgressio leuior est, 1596. Nicotera 1. April. 29.

Nec vllo modo pœnæ locari, 1619. Certosino 14. Iunij 201. *Cetera vide in tit. De ferijs.*

FEVDVM. *Patronus.*

1 IN hoc solum differt ab Emphyteusi, & locatione ad longum tempus, quod in Emphyteusi res traditur cum onere pensionis, in Feudo verò cum onere seruitij.

2 Hæc vox *Feudum* est neoterica: nam olim dicebatur *Beneficium.*

3 Et licet sit contractus Iuris Ciuilis est tamen antiquissimus: adeò vt T. Liuius de eo lib. quinto decadis quintæ clarè meminerit, vbi de ijs, quæ acciderunt post deuictum Persea Macedonum Regem, ac Macedoniæ Regnum suppressum, & in quatuor Prouincias distinctum. Quod bellum cum quadriennio durasset, ab Æmilio Paulo Consule anno sui consulatus finitum fuit; qui fuit annus ab Vrbe condita 585. & ante Christum natum 167. Verba Liuij sunt hæc: *Et ab Eumene, & ab Attalo, & ab Athæneo fratribus, communis legatio de Victoria gratulatum venit. Et Masgabæ Regis Masinissæ filio, Puteolis nauem egresso, præsto fuit obuiam missus cum pecunia L. Manlius Quæstor, qui Romam eum publico sumptu perduceret. Aduenienti exemplo Senatus datus est. Is adolescens ita locutus est, vt quæ rebus grata erant, gratiora verbis faceret. Commemorauit, quot pedites, equitesque quot Elephantos, quantum frumenti, eo quadriennio Pater suus in Macedoniam misit. Sed duas res ei rubori fuisse.*

Vnam quam rogasset eum per legatos Senatus, quæ ad bellum opus essent, & non imperasset. Alteram, quod pecuniam ei pro frumento misisset.

Masinissam meminisse, Regnum à Populo Romano partum, auctumque & multiplicatum habere, vsu Regni contentum, scire, dominium & ius eorum, qui dederint, esse. Sumere itaque eosdem, non se rogare, equum esse neque emere ea ex fructibus agri ab se dati, quæ ibi prouenirent. Id Masinissæ satis esse, & fore, quod Populo Romano superesset. Cum iis mandatis à Patre profectum; &c.

4 De eodem feudi Contractu circa eadem tempora mentio habetur 1. Machab. 7. 8. de Bacchide Feudatario Regis Demetrij, ad suggestionem impiorum Hebræorum ab eodem Rege in Iudæam misso. *Et elegit Rex ex Amicis suis Bacchidem, qui dominabatur trans flumen magnum in Regno, & fidelem Regni: & misit eum, vt videret exterminium, quod fecit Iudas, &c.* Esse autem fidelem, & Feudatarium Regi, vnum & idem sunt: vt patet ex libris Feudorum.

Cetera vide lib. 3. Ciuilium tit. 25. num. 9.

FIDEICOMMISSVM.

Alienatio, Falcidia, Filius, Hæres, Legatus, Substitutio.

1 FIdeicommisso facto sic: *Rogo te, vt Titio, & filijs eius restituas hæreditatem.* Titius habebit medietatem, & alterum dimidium habebunt filij eius. Quod si per fideicommissum substituan-

tuantur plures, nec fuerit adiectum, *& filiis eorum*; nihil debetur filijs substitutorum mortuorum ante diem fideicommissi cedentem. *glossa c.Raynaldus 18.v. Ex patruis. De testam.*

2 In fideicommisso non detrahitur Trebellianica, nisi à Commissario primi gradus *l.1.§.De illo,& §.sed,& quoties iuncta gloss.l.Ex asse,28.ff.i.Ad S.C.Treb.*

Nec ab eo, si Testator prohibuit. *Communis DD.in l.Marcellus 3.ff. i. Ad Trebell. Addit. ad Oinot. de fideicom. hæred. §. Sed quia stipulationes, litt. C.*

Si tamen primus non detraxisset, posset detrahere secundus.

3 Descendentes grauati à Testatore, vt post suam ipsorum mortem hæreditatem alteri restituant, intelliguntur grauati, *si sine liberis decesserint*: ne Testator videatur alienas successiones suis anteponere *.l.Cum acutissimi, 30.C.de fideic.*

Nec sine liberis decedere dicitur, qui Religionem ingreditur; quia Monasterium succedit loco filij. *c. In præsentia 8. de probat.* De quo tamen latius dixi lib.3.Ciuilium, tit. 1. de hæred. quæ ab in tit. n. 97.

4 Fideicommissum perpetuum, & absolutum inducitur ex prohibitione alienationis, addita ratione, quod vult bona perpetuò in familia conseruari. *Rota apud Farin par.1.tit.1.dec.10.& 11.& 14.& 19.2.23.2.*

FIDEIVSSOR.

Carcer, Monialis, Mulier, Soror, & quæ dixi lib. 3. Ciuilium tit.21.

1 NOn *habet* beneficium excussionis contra Creditorem, qui alias est suus debitor, & vult facere compensationem. *Bald.in l.Exceptione, 11.in princip.C. de euict.*

Nec quando principalis obligatus est naturaliter tantum. *l.Marcellus 25.ff. de fideiuss.*

Nec quando quis negauit se fideiussorem, & posteà conuincitur de mendacio. *Auth.contra qui propriam, C. de non num. pec.*

Secus si negauit narrata, prout narrantur: quæ perpetua cautela est in litib. negatiuè contestandis. *Alios casus circa hanc materiam videre poteris apud Oinot. de fideiussor.§.Si plures, & apud me ibid.*

2 Fideiussorem idoneum recipere recusans tenetur iniuriarum, vt latius dixi lib.4. Ciuilium tit.4.de iniur. num. 6. Ampl.11.

Nisi sit Clericus, qui fideiubere non debet. *c.1.& fin.de fideiussor.*

Licet si fideiusserit, fideiussio teneat, nisi per aliquam specialem constitutionem irritetur. *gloss. ibi.*

3 Qui fideiussorem dare promisit, si det posteà pignora, liberatur, plus enim in rem, quam in personam, cautionis est. *Dec. in l. Plus cautionis 49.ff. nu. De Reg. iur. num. 2. Oinot. de satisd. tutor. in princip. n. 4.*

4 Fideiussor de reo repræsentando in causa criminali recipi potest, quandocumque non venit imponenda pœna corporis afflictiua, vel non constat, eum commisisse delictum, nisi per præsumptiones, & indicia. Vt latius dixi tit. de fid num.3.

5 Fideiussor, dum adest periculum, potest aliquid recipere pro fideiussione, vt dixi ibid. nu. 14.

FIDES.

Christus 2. Imperium, Instrumentum, Iudæi, Magister.

1 ESt *cognitio*, qua firmiter ita esse credimus id, quod non videmus. *c.In domo 11. di pœnit. dist. 4.* vt latius dixi in Collect. ad Heb. 11. 1.

Vnusquisque faciliter credit, quod appetit. *S.Th.2.2.q.60.3.6.*

3 Fides ante Christum, vel sufficientem Euangelii promulgationem, non obligabat ad credendum explicitè, nisi vnum esse Deum, bonorum remuneratorem, & per consequens malorum

Puni-

Punitorem, vt tradit Apostolus ad Hebr. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & inquirentibus se remunerator sit*. Vniuersale namque & euidens principium est, Deum esse, ad quod omnes articuli fidei referuntur, Deum esse, rerumque humanarum prouidentiam habere. *S.Tho.2.2.q.1.c.7.*

At post Euangelij promulgatione non solum obligat ad credendum implicitè, quicquid per Spiritum Sanctum Ecclesiæ reuelatum est; sed etiam explicitè, nisi inuincibilis ignorantia excuset, eos saltem articulos, quos solemnizat Ecclesia; vt mysterium Trinitatis, Incarnationis, Passionis, & Resurrectionis Christi, gloriam æternam pro bonis, pœnam æternam pro malis, Purgatorium pro ijs, qui decesserunt in gratia, sed non completa in hoc Mundo peccatorum suorum pœnitentia. *D. Tho. 2. 2. q. art. 8. Nau. prælud. 4. & c. 11. n. 18. Bonac. de leg. disp. 3. q. 2. pun. 2. Diana 3. tr. 5. resol. 48.*

Vbi inter cetera dicit, quod Mysteria Circumcisionis, adorationis Magorum, Missionis Spiritus Sancti, Sanctorum Communionis, Sacramentorum, quæ quis non vult nec tenetur suscipere, Virginitatis perpetuæ B M. non tenetur quis explicet credere quod an sit probabile, iudicent viri docti, vt etiam dixi Hebr. 11. 7.2.

Mihi certè semper in hac materia placuit distinctio Pauonij prima par. *Introd. dist. 7. nu. 5. & seqq.* quod prima fides, de qua scribit Apostolus ad Hebræos, necessaria sit necessitate medij; secunda verò necessitate præcepti, & Diuini quidem.

4 Quando verò fides infideli dicatur sufficienter proposita, non est omnium vna eademque sententia. Quorumdam dicta refert Sanchez, quem citat Addit. ad Toletum lib. 4. c. 6. Et quid ipse sentiat, explicat his verbis: *Quando*, inquit, *ita fides rationibus, vitæ sanctitate, contrariorum errorum confutatione signis aliquibus confirmatur, vt prudenter ratio ipsa incipiat præscribere res fidei auditas esse credendas, & contrariam sententiam esse falsam; tunc dicitur sufficienter proposita.*

5 Quidam putant, vnumquemque tenere elicere actum fidei, non solum cum vrget eius Confessionis præceptum, vel tentatio contraria, vel contritio, vel alicuius Sacramenti susceptio ad amissam gratiam recuperandam; sed etiam per se aliquoties in anno, & articulo mortis. *Diana 5. tr. 13. res. 19.*

6 *Vis, & armis* ad Christi fidem propagandam incumbere non licet, vt latius dixi in Can. lib. 1. tit. 1. De summa Trinit. num. 6.

7 *Symbolum* fidei, quod fuit conditum, fidem iam manifestata, & Ecclesia pacem habente, publicè in Missa cantatur: Symbolum autem Apostolorum, quod tempore persecutionis editum fuit, fide nondum publicata, occultè dicitur in principio Matutini, & Primæ, ac in fine Completorii, quasi contra tenebras errorum priorum, & posteriorum, seu præteritorum, & futurorum. *S.Tho 2.2.q.1.9 6.*

9 *Professionem* fidei quinam emittere teneantur, dixi in d. tit. de summa Trin. num. 11.

Et an fieri possit per Procuratorem in Can. lib. 1. tit. 38. num. 14.

9 Fides, nec formata, nec informis, manet in illo Hæretico, qui aliquem fidei articulum negat, licet vnum tantum: quia formalis ratio obiecti credendi, scilicet veritas prima, quæ manifestatur in scripturis Sanctis, & doctrina Ecclesiæ, tamquam infallibili regula, non manet in eo. *D.Tho.2.2.q.5.3. Bonac. de legib. disp. 2. q. 2. pun. 1. n. 10.*

10 *Humana*. Hispanorum mos est fidem non seruare: vnde fertur adagium. *Caue ergo à Cathalanis*. Baiard. ad Clar. §. fin. num. 25.

Sed melius, & verius de Græcis hoc dixisset, cum *Græca fides* semper deficiens apparuerit, & idcircò in prouerbium abierit.

11 Fides regulariter non facit fidem, vt

vt latius dixi in Can. lib. 1. tit. 20. de Testib. n. 28.

12 Principi creditur attestanti de facto proprio, vt dixi ibidem.

13 Non creditur referenti, nisi constet de relato, vt dixi ibid. nu. 30.

14 Alleganti suam turpitudinem nulla cum alterius præiudicio debetur fides. *c. Officij 9. & ibi glos. De pœnit. & remiss. Bonac. de matr. qu. 4. pun. 15. num. 21. tom. 1.*

FIGVRA. *Metaphora.*

A*Ctus* peccati mortalis, vt adulterium Thamar, stuprum Amnon, homicidium Iephthe: potest aliquando figurare aliquod bonum. *S. Tho. 2. 2. q. 78. a. 2.*

F I L I V S.

Coniux, Dispensatio, Græci, Hæres, Infamia, Legatum, Mutuum, Necessitas, Occisio, Origo, Pater, Pensio.

1 Q*Val.* Filij Clericorum etiam ex soluta, vel concubina, dicuntur nati ex damnato coitu. *Olnot. lib. 3. tit. 1. De success. nat. tantum, n. 12.*

Dissimulari tamen debet, quod Presbyteri domi teneant suos filios naturales: Nam Concil. Tridentinum sess. 25. c. 15. in quo diu tractatum fuit de hac materia, id non accepit cum tanto rigore, 1582. Pampalona 4. Sept. 119.

Et si longe præstaret eos alibi tenere, 1602. 9. Ian. 3.

Præsertim dum ex huiusmodi cohabitatione oriuntur scandala, & inconuenientia. Vnde Sacra Episcoporum Congregatio approbauit decretum id prohibens factum à Vicario Apostolico Alerien. ex præfatis motiuis, 1653. 7. Febr. 2.

2 Filij nati in Villa, vel oriundorum ex illius Ciuitatis adscribendi sunt Ordini, sub qua Vicus ille, vel possessio, censetur. *l. Si quis 3. C de nat. lib.*

3 Filij diebus Dominicis, vel alijs anni solemnitatibus geniti secundum S. P. Augustinum *sermone 6. de tempore*, nasci solent leprosi, vel dæmoniaci, vel alijs infecti morbis. Vnde sanctissimè facient coniuges, si consilium ab Ecclesia in nuptiali benedictione sibi datum seruent, diebus Dominicis, alijsque solemnibus, & ieiunorum ab vsu Matrimonij abstinendo.

4 Filiorum, præsertim liberorum, nomine, veniunt etiam fœminæ. *Rota apud Coccin. dec. 111. n. 9.*

Maximè si non extant masculi *n. 20.*

5 *Erga Patrem.* Filius tenetur ad denunciandum Patrem hæreticum, & testificandum contra illum, nisi credat, quod monitus à se, vel ab alio, verè resipiscet. *Nau. c. 25. n. 50.*

6 Filius effectus Monachus non potest amplius à Patre exheredari propter ingratitudinem antea commissam, *c. fin. 19. q. 3. Tiraq. priu. 3.* Dixi in tit. de donat. n. 26. & de exher. liber.

7 Filij desinunt esse in potestate Parentum hæreticorum, etiam adhuc per Ecclesiam non damnatorum, *c. 2. §. fin. cum glos. fin. De hæret. lib. 6. Dixi in tit. Quib. mod. Ius Papa sol. n. 25.*

8 Filius potest esse Cappellanus amonibilis, vbi Pater eius simillter ministrauit. *Barbosa alleg. 6 nu. 5. Dixi in Can. lib. 1. tit. 17. n. 21.*

9 Sacra Congregatio sub die 13. Augusti 1631. censuit, Filium ex legitimo matrimonio natum, egere dispensatione, alias ex gratia concedenda, vt possit immediatè beneficium obtinere de Iure Patronatus, quod obtinuit Pater: ad quod beneficium in fundatione sunt vocati proximiores de genere. *Barb. de Canc. c. 41. n. 22.*

10 Filius, qui cupit ad Sacros Ordines promoueri, potest cogere Patrem, vt sibi competens patrimonium assignet, dummodo illud absque aliorum filiorum incommodo assignare possit: quæ donatio de Iure irreuocabilis est,

Bonac. de legib. disp. 6. qu. 1. pun. 2. prop. 1. per tot. Barb. de potestate Episcopi par. 2. alleg. 19. num. 61.

Et postquam fuit ordinatus, vt assignatorum liberam, vacuam, & expeditam possessionem tradat, 1598. Asti 19. Aug. 42.

11 Filiusfamilias sine consensu Patris non potest neque legare, neque donare quicquam causa mortis etiam ad pias causas, nisi ex bonis castrensibus, vel quasi, si ea habeat, vel nisi sit alia loci consuetudo, *c. licet 4. §. fin. De sepult. lib. 6.*

12 *Regularis* debet esse filius illius Conuentus, in quo, vel nomine cuius, emisit professionem, 1647. Trinitarij 19. Iulij 20.

Et concurrere ad omnia officia, & Prælaturas illius, ac si natus ibi fuisset, 1054. *Can. Reg de Salu. 21. Aug. 78.*

13 *Conditio*. Filius quoad conditionem sequitur Matrem: vnde quos gignunt serui diuersorum Dominorum, remanere debent apud Matrem, & esse Domini eius.

Exod. 21. 2. l. Et seruum, 5 ff. v. de statu hom. gl. v. Dissoluenda, in c. 1. De coniug. seruor.

Potest tamen esse consuetudo, vel lex particularis, quæ iubeat partum sequi patrem etiam quo ad conditionem: & sic natus ex libero, & Ancilla liber erit. *c. 3. de coniug. seruor.* De quo latius dixi in tit. De Iure personar. n. 4.

14 Filij legitimantur per subsequens matrimonium, vt latius dixi in Can. lib. 1. tit. 17. De fil. Presbyt. num. 4. & seqq.

15 *Bona, &c.* Filij illorum Hæreticorum, qui Catholici habebantur, præscribunt etiam contra Romanam Ecclesiam bona Patrum suorum spatio quadraginta annorum, si ipsi sint Catholici dictam præscriptionem bona fide compleuerint, & hæresis Parentum non fuerit ante completam præscriptionem detecta, *cap. fin. & ibi in margine Io. Fontana de præscr. in 6.*

16 Filius si renunciet hæreditati paternæ non potest retinere Iuspatronatum, quia transit cum vniuersitate bonorum, vt latius dixi lib. 3. Ciuilium, tit. 8. num. 6.

17 Filij filiorum Auo semper succedunt in stirpes: Patruo verò si soli sint, in capita succedunt; Si verò cui alio Patruo concurrant, in stirpes, & non in capita. *§. si igitur defunctus, neque v. Huiusmodi verò. Auth. de hæred. ab int. ven.*

18. Filij positi sub conditione, vt plurimum censentur vocati, & semper in Vrbe per statuta, vt latius dixi lib. 2. Ciuilium, tit. 25. Fideic. hæred. numer. 16.

19 Si filius debitor conueniatur vigore Instrumenti, in quo sit obligatus vna cum Patre obligatione contracta, quando erat in Patria potestate, & tempore, quo conuenitur, reperiatur sui iuris, vel per mortem Patris, vel per emancipationem, & si per mortem, ipse filius repudiauerit hæreditatem, vel eam adierit cum beneficio legis, & Inuentarij, non tenetur; nisi beneficio l. 2. & totius. *tituli ff. v. & l. Quod cum eo*, liberè renunciauerit. *Anton. Rab. de liquid. Instrum. confid. 4. n. 69.*

20 Expensas, quas filius studiorum causa fecit, non confert in diuisione, nisi Pater animo eas repetendi suppeditasse probetur. *l. Quæ Pater 51. ff. n. fam. ercisc. Dixi lib. 2. Ciuil. tit. 7. n. 17.*

FISCVS. Homicidium.

1 **F***iscalem* deputare spectat ad solum Episcopum, non autem ad Vicarium, præsertim foraneum, 1619. Spoleto 5. Iulij 124.

2 Qui tamen non debet esse coniugatus, 1620. Oppido 25. Iunij 112.

3 Et si habet incerta, non potest prætendere salarium, 1602. Rimini 15. Ianuar. 6.

4 Si verò colludat cum Patre, vel pro ea patrocinetur, debet remoueri, 1655. Rossano 3. Sept. 208.

FRAVS. Auaritia. Culpa.

FRVCTVS.

Beneficium, Bona, Distributiones, Heres, Inquisitor, Nouitius, Precarium, Venditio, Vsusfructus.

1 INtelligantur illi, qui reliqui sunt, deductis oneribus, *l. fructus 7. ff. i. sol. matr. Felin. in c. Ad nostram. De iureiu.*

Et ideò. Pensionarius tenetur, & cogi potest ad soluendam mercedem sui seruitij Beneficiario, cui beneficium resignauit, retenta sibi, etiam cum eius consensu, pensione omnium fructuum: nisi seruitium etiam, & administrationem sibi reseruasset. *Nau. c. 25. n. 104.*

2 Fructus rei pignoratæ debent in sortem computari, exceptis nonnullis casibus, quos retuli lib. 4. Ciuilium tit. 6. num. 116.

FRVMENTVM. *Festum 1-5.*

1 VLtra vsum vnius anni pro familia propria emi prohibuit Pius V. Const. 19. Excommunicatio tamen hodie non incurritur: quia sublata fuit ab Vrbano VIII. nisi in casu n. seq. *Bonac. tom. 3. disp. 2. 4. 3. pun. 42. n. 2.*

2 Frumenta, blada, legumina, vel oleum, causa mercaturæ extrahentes, vel extrahi facientes de statu Ecclesiastico, etiam de locis immediatè subiectis ad loca mediatè subiecta, sunt ipso facto excommunicati: sed reseruatio sublata fuit per regulam relatam supra verbo Excommunicatio n. 17. Vt latius dixi in tit. de sent. excomm. nu. 202.

FVGA. *Honor.*

1 FVgere non dicitur, qui ad Superiorem vadit, 1604. Messina 22. Apr. 47. *Em. Sà. fuga.* v. Præceptum 5.

2 Fuga ante transmissam inquisitionem est sufficiens inditium ad torturam. *Clar. pract. crim. n. 22. Mascard. de probat. concl. 819.*

Non autem post accusationem, nisi quis fugiat ex carceribus. Nam fuga de carcere, etiam attentata, dummodo non probetur facta animo reuertendi, est sufficiens inditium ad torturam. *Diana 4. tra. 6. resol. 14.*

3 Monialis fugitiua non potest ab Ordinario carcerari in alieno Monasterio, sed reduci debet ad suum, ibique detineri in carceribus: Monialibus licet inuitis, 1628. Manfredonia 10. Nouemb. 343. Cum priuatione velit, Collocutorij, & vtriusque vocis, 1652. Pauia 29. Febr. 89.

4 Capit in bello, etiam iusto ex parte capientium, & iniusto ex parte captorum, ad suos fugere possunt absque peccato, modo non adsit scandalum, vel promissio non fugiendi: nam pœna seruitutis adeò naturæ repugnat, vt eam sustinere valde difficile sit, si quis effugere possit. *Diana 3. tr. 5. resol. 96.*

FVNDATOR.

Clausura, Suspensio, Monasterium.

1 FVndatori Conuentus licet super portis eius apponere sua Arma gentilitia, & in pariete lapidem Fundatoris, 1626. Nullius seu Granaten. 28. Aug.

2 Sacra, &c. censuit, Fundatores Monasteriorum Monialium non posse earumdem clausuram ingredi nec à Monialibus recipi, nisi in litteris Apostolicis erectionis secus expressè caueatur, 1626. Regolari 17. Aug. 261.

Multo minus Mulieres eorum consanguineæ, 1606. Dominicani 14. Iun. 52.

FVRIOSVS.

Homicidium, Irregularitas, Iuramentum.

NOuitia furiosa debet remitti domum, 1607. Narni 7. Aug. 18.

Pro-

Professa verò secus, 1601. Parma 25. Iunij 72. &c. 1588. Amelia 15. Nou. 123.

FVRTVM.

Iuramentum, Necessitas, Presbyter, Promissio, Restitutio, Seruus.

1 QVid sit, quod mortale quod veniale, quæ quantitas ad mortale sufficiat, quæue excusent causæ. *Nau. c. 17. nu. 3. lit. d. & seqq. Bonac. de contr. disp. 2. q. 8. pun. 1. per tot.*

2 Christiani captiui, sine remigantes apud Turcas, possunt absque peccato metu mortis domos Christianorum perfringere, vineas deuastare, ac bona surripere: nec tenentur ad restitutionem, saltem de eo, quod ad ipsos non peruenit. Ratio est, quia sunt in extrema necessitate surripiendi bona illa, nec defuissent alij surripientes: Possunt item ex simili metu remos agere, arma ferre in locum certaminis, prædam humeris afferre, porrigere sulphur, &c. quia hæ sunt ex se actiones indifferentes. *Diana 5. tr. 7. ref. 30.*

3 Probabile est, licere in graui necessitate clam surripere, in extrema certum. *Bonac. de restit. disp. 1. q. 9. & vlt. pun. 1. n. 32.*

4 Pauperes, qui tempore messis aut vindemiæ auferuntur notabilem quantitatem tritici, vel vuæ auferendo modicam à singulis, secundum aliquos Doctores excusantur, tam à peccato, quam à restitutione: nam si Domini nossent conditionem auferentium, non essent rationabiliter inutili. Secus dicendum de illis, qui hoc modo auferunt non indigentes. *Bonac. disp. 2. q. 8. pun. 1. n. 1.*

5 An peccent Christiani, qui sine scandalo res Turcarum surripiunt, quidam aiunt, quod peccent, quidam negant. *Diana 5. tr. 13. ref. 98. sup. v. Deceptio 2.*

6 Occidens furem nocturnum, qui sine periculo deprehendi non poterat, non est reus homicidij; quia discernere non poterat, an ad furandum, an autem ad occidendum veniret. Diurnum verò non licet occidere, nisi telo se defendat. *c. Si perfodiens 3. De homicid. l. furem nocturnum 9. ff. n. Ad l. Corn. de Sicar.*

Latronem autem itineribus insidiantem cuilibet occidere licet. *l. 1. & 2. C. Quando liceat vnicuique sine Iudice se vindicare.*

7 Surripientes ornamenta de Ecclesijs, vel scripturas, aut alias res ad Cameram Apostolicam spectantes, excommunicationem Papæ reseruatam incurrunt. *Sixti IV. Const. 3. Iulius III. Const. 24. Pauon. deff. 587. §. 9. n. 14. & 15.*

8 Occultè accipiens ab eo, cui displicet acceptio occulta, non autem manifesta, non peccat mortaliter: quia solus modus accipiendi non facit peccatum mortale. *Nau. c. 17. n. 39.*

G

GABELLA.

Clericus, Contributio, Dohana, Ecclesia, Immunitas.

1 QVid. *Gabella* descendit à *Gabbaia* voce syriaca, significante Publicanos, qui conducebant vectigalia exigenda, & Ministros earum: apud Romanos quidem functionem honestissimam; quæ non nisi equestri ordini conferri soleret, apud Iudæos autem, & Græcos infensissimam, & planè inuidiosam, vt eorum libertati contrariam. *Spondan. an. 31. n. 26.*

2 *Exemptio*. Episcopus non potest præcipere Gabellarijs, ne dent Clericis franchitias sine sua licentia 1603. Trani 23. Iulij 78.

3 Quoad Clericos, qui vendunt furnatijs, vel alijs schedulas suæ franchitiæ, nihil debet innouari, 1619. Mileto 25. Iunij 116.

4 Familiares, qui seruiunt actualiter Ecclesiasticis, exempti sunt à gabellis, 1602. Lecce 12. Martij 27.

5 Clerici non tenentur ad gabellas, neque rationes Pascui Animalium, 1612. Capaccio 14 Aug. 77 *v. Immunitas*.

Neque pro pane, & vino determinato, licet emerent à laicis, 1604. Brindisi 10. Augusti 27. 1612. Oria 31. Iulij 74. *v. Immunitas*.

Neque pro vino, &c. collecto in proprijs vineis, licet illud vendant laicis, 1610. Trani 13. Ian. 5. 1612. Manfredonia 11. Sept. 84. 30. Octob. 100.

Vel ad minutum, 1613. Manfredonia. Trani 22. Ian. 8. 1617. Lauello 24. Sept. 81. *v. Clericus 36*.

Neque pro paleis, & serico collectis in proprijs bonis, & alteri venditis, 1621. Reggio 3. August. 25. c. 5. 39. 123. Ampl. 16.

6 Moniales non comprehenduntur in gabellis prædialibus, neque in Statu Ecclesiastico, 1617. Osmo 19. Maij 138. 30. Iunij 174.

Neque impositis pro vino, & lignis, quæ introducuntur in ciuitatem pro vsu Monasterij, 1619. Ancona 15. Ianuar. 8. Leodien. 12. Apr. 121.

7 *Imponens* noua vectigalia, incidit in l. Iuliam de vi publica. *l. fin. C. Ad l. Iul. de vi publ.*

Et in excommunicationem Bullæ Cœnæ, vt ibi dixi n. 66. & seqq.

8 *Absolutio* non conceditur, nisi facta restitutione eisdem Ecclesiasticis: vel si id minus fieri possit, alicui loco pio arbitrio Ordinarij, 1582. Tropea 24. April. 55.

Modo restituta non applicet Cathedrali, vel suo Palatio, 1603. 16. Martij 35.

9 *An fraudantes* gabellam peccent mortaliter, & teneantur ad restitutionem, vtraque probabilis. *Diana 1. tract. 10. de legib. resol. 18. & 19.*

10 Res, quæ propter non solutum vectigal, incidunt in commissum, ipso iure efficiuntur Fisci, vel eius, cui vectigal soluendum erat, *l. Commissa 14. ff. n. de Publica nu & Vectigal. c. Cum secundum leges 18. De Hæret. lib. 6. Oinot. li. 3. tit. 1. De successione Fisci n. 11.*

G A L L I.

1 *Gallorum* naturam paucis, sed egregiè describit Paulus Diaconus lib. 3: *Gallorum*, inquit, *quidem animi feroces corpora plusquam humana, sed experimento deprehensum est, quod virtus eorum, sicut primo impetu maior quam virorum est, ita sequens minor quam fœminarum. Alpina enim corpora, humecto cœlo educata habent quidam simile niuibus suis; cum mox calore exarserint pugnæ, statim in sudorem eunt, & leui motu, quasi sole, laxantur.*

2 Gallos amicos esse tenendos, vnde prouerbium: Francum amicum habeas, vicinum ne habeas.

GAZOPHILACIVM.

Est locus vel Arca, vbi reponuntur oblationes, & dicitur à Gaza, quod est *diuitiæ*, & Philacai, quod est seruare. *gl. 2. c. 9. Oblationes 90. dist.*

G E N E R A L I S.

Augustiniani, Episcopus, Præsidens, Titulus.

1 *Quod supremus* superior Religionis S. Pauli primi Eremitæ Lusitaniæ, qui ante dicebatur Prouincialis, in posterum vocetur Generalis, 1642. 12. Augusti 282.

2 Generalis S. Basilij durat, & vacat sexennio, 1620. 25. April. 115.

3 Officiales, præsertim assistentes, eligi solent simul cum Generali, licet primi non compleuissent tempus, 1647. 10. Maij 5. 1650. Aug. 7. Ian. 3.

4 Generalis non debet condemnare fratres de facto, causaque prius non cognita, 1602. Conuentuali 26. Nou. 80.

Nec est certum, an habeant facultatem mittendi ad triremes. *Ibidem*.

Non potest contra constitutiones anticipare conuocationem capituli, 1645. Oliuetani 31. Martij 9.

Nec

Nec amouere fine causa superiores ante tempus, n.10.

Nec exemptionem dotalem à Prælatis inferioribus concedere, 1646. Trinitarij di Portogallo 9. Sept. 8. 1647. Osseruanti 1. Dec. 9.

Nec deputare Priorem, durante electiuo, 1645. 5. Iulij 24. sed tantum per modum prouisioni, eo impedito. Mercede 6. Mar. 20. 1653.

† Sacra quoque C. C. censuit, non licere Generali Augustinianorum constituere Priorem, siue Commissarium, siue Vicarium fine electione, nisi ex graui causa, & per modum prouisionis, & ad modicum tempus, 3. Act. 1585. ad. 3. lib. 50. 579.

Non tamen tali sic constituto conferre titulum Prioris, seu Prouincialis, *ad* 4.

Sed Priorem in Conuentu Romano ponere potest, *ad* 5. *

Nec electus Episcopus potest se amplius in negotijs Religionis ingerere, 1650. B. Pietro di Pisa 9. Apr. 7.

Nec constituere locumtenentem fine necessitate, 1648. S. Girolamo di Fiesole 11. Iulij 18. Nec exercere Pontificalia ita vt litteræ Apostolicæ super hoc obtentæ existimentur falsæ, 1653. S. Gio: Euang. di Port. 6. Febr. 20. n. 15.

Nec deputare Vicarios Generales in Prouincijs, 1650. 28. Ian. 1654. B. Pietro di Pisa 26. Iunij 10.

5 Priuilegia Generalium absolutorum non competunt Vicarijs, 1648. B. Gio: di Dio 24. Apr. 4.

6 Generalis absolutus eligit sibi Conuentum, 1618. Mercede 13. Iulij 211. 1633. Camaldoli 8. Apr. 112. §. 7.

7 Generalis nedum appellationes recipere, sed & causas in prima instantia auocare potest, quia Concilium non loquitur de Regularibus, 1654. Osseruanti d'Araceli 2. Octob.

GENVFLEXIO.

1 *Quando* debeatur Cardinalibus *v. Cardinali* 17.

2 Cur non fiat Dominicis, & tempore Paschali. *Ieiunium*.

GERVNDIVM. v. Nouitia.

GLORIA, Honor, Vanagloria.

GLOSSA.

1 R*Eferens* plures opiniones, posteriorem tenere videtur, si nullam earum expresse approbat *glos. fin. l. Qui filium*, 74 *§. Sabinus*, *ff. Ad S. C. Trebell. Oinot. de action. §. sed istæ num.* 25.

2 Glossa ordinaria melior testi haberi non potest *Oinot. post Bald. de vsu c. De speciebus. præscr. n.* 16.

GRADVATI. *Habilitatio*.

D*Ecretum*, quod qui non est graduatus in aliqua vniuersitate, non possit habere officium, vel beneficia in aliquo Regno est contra libertatem Ecclesiasticam, 1603. Castellaneta 25. Iunij 71.

GRÆCI.

Eucharistia 19. *Festum*, *Fides* 10. *Oleum*, *Præcedentia*.

1 R*itus*. Græci prohibentur celebrare Missas Latino more, sicut & Latini Græco, Pius V. Const. 12. quæ incipit: *Prouidentia Romani Pontificis*, 3. Kal. Sept. 1566.

Vbi reuocat Priuilegia concessa in contrarium, 1628. Larino 12. Ian. 4.

† Vnde Sac. C. C. in vna Hydruntina 13. Iulij 1630. censuit, facultatem consecrandi vice Panis Hostiam, cui aliquod fermenti sit admixtum, nequaquam Græcis esse concedendam. *

Per hoc tamen *Diana* 3. *tr.* 6. *resol.* 99. non putat prohiberi, quin Latinus in Ecclesia Græca, & inter Græcos, vbi non sunt Ecclesiæ Latinæ, Græco ritu

celebret, & è conuerso.

2 Tolerandus est apud Græcos esus carnium in die Sabbati, in locis ipsorum, & inter eos tantum, vbi sine scandalo fieri potest. Item vt non teneantur ad ieiunium Sabbatorum Quadragesimæ, sed ad abstinentiam tantum, vno Sabbato Sancto excepto: ipsi enim qualibet feria iv. & vj. ieiunant. *Clem.8.Const.*34.

3 Ritum Latinum retinere debent Latinæ nubentes Græci, 1590. Trahu 20. Febr. 56.

4 Filij Patris Latini educari non debent ritu Græco, 1592. Monreale 24. Sept. 358.

†. *Decretum S. m. Vrb. VIII. in Congr. P. F. habita die 7. Febr. 1624. de transitu Ruthenorum vnitorum de Græco ad Latinum Ritum.*

Ad conseruandam pacem, & concordiam inter Ruthenos vnitos, & ob alias grauissimas causas, Sanctissimus in Christo Pater, & D.N.D. Vrbanus Diuina Prouidentia Papa Octauus, de consilio Ven. Fratrum suorum S. R. E. Cardinalium Congr. de P. F. decreuit, ne cetero Ruthenis vniti, siue laicis siue Ecclesiasticis, tam sæcularibus quam Regularibus, & præsertim Monachis S. Basilij, ad Latinum Ritum quacumque de causa etiam vrgentissima, sine speciali Sedis Apost. licentia, transire liceat.

Et proinde omnibus Archiepiscopis, Episcopis, & Officialibus Ruthenorum vnitorum districtè præcipiendo mandauit, ne deinceps licentias pro huiusmodi transitu subditis suis cuiuscumque gradus, & conditionis existant, concedere præsumant: & Archiepiscopis, Episcopis, & alijs Prælatis Latinis, ac eorum Officialibus, ne Ruthenos prædictos vnitos ad Ritum Latinum transire volentes, quouis prætextu aut causa, etiam cum licentia Ruthenorum Prælatorum suorum, recipere audeant, sub pœnis nullitatis actus, & alijs arbitrio Sanctitatis Suæ, & Romanorum Pontificum successorum suorum, transgressoribus infligendis. Non obstantibus, &c. *Russia 10.3. ad 510.* *

5 *Subijciuntur* Græci Ordinarijs circa ea, quæ ad Dei cultum, & Sacramentorum administrationem attinent. *Pius IV. Const.* 73.

6 Græci postquam diuisa fuerunt Imperia, & à Latinis separati, licet ad Ecclesiæ Romanæ subiecti remanserint, quia subesse Summo Pontifici de necessitate salutis est: non tamen tenentur legibus Pontificijs, vel Conciliorum generalium, etiam Oecumenicorum, nisi nominatim exprimantur, quia ipsorum mens, stante huiusmodi separatione; non est illos comprehendere. *Diana 5. tr. 1. res.* 25.

Hinc est quod Matrimonium sine Parocho, & testibus apud Græcos valet: quia Conc. Trid. non meminit expressè de ipsis.

Et possunt promoueri sine titulo, vt dixi in Can. lib. 1. tit. 11. n. 30.

† An Summus Pontifex intendat Græcos, & alios sedibus Patriarcarum Schismaticorum subiectos, comprehendere in Bulla Cœnæ alijsque constitutionibus Apostolicis, in quibus casus sibi, & Sedi Apostolicæ reseruat.

Congregatio particularis super hoc Romæ deputata post latè discursum articulum, conuenit in negatiuum, excepta materia dogmatum fidei, & quando Papa meminit de eis expressè, & explicitè, vel tacitè, & implicitè, vt in casu Schismaticorum, appellationis ad futurum Concilium, delationis armorum ad infideles vt in Bulla Cœnæ, & alijs similibus, 4. Iunij 1631. P.F. Vnde Græci non seruant interstitia, sed conferunt omnes Ordines sacros eodem die. Cong. Euchololog. 10. April. 1639 ad 269. P. F. & Epor. 1645. Palermo 6. Oct. 26.

7 *Festos* die Latinorum tenentur obseruare Græci inter Latinos existentes. *Clem. VIII. Const.* 34. *Sanctissimus.*

8 *Matrimonio*, ante sacros Ordines cum vnica, & virgine contracto vtuntur Græci; quia votum continentiæ in Mini-

Ministris Altaris Orientalis Ecclesia non admisit *c. Nuper 12. c. penult. & fin. per totam dist.* 3.

Quam vero rationabiliter Ecclesia Latina illud admiserit, dixi in Collect. ad tit. Psal. 45. num. 4. & 5. & ad 1. Cor. 7. 3. 4. 5.

9 Presbyter Græcus coniugatus, ante celebratione abstineat ab vxore per hebdomadam, vel saltem per triduum. *Clem. VIII. Const.* 34. *Sanctissimus*.

10 *Ordines* secundum morem Ecclesiæ Latinæ Græci conferre tenentur. *Innoc. IV. Const.* 14. *sub Catholicæ*.

Et suscipere ab Episcopo Diœcesano, vel cum eius dimissorijs ab alio Catholico Antistite, 1583. Tropea 5. Iulij 165.

Qui debet antea eos diligenter examinare super doctrina Christiana fideique dogmatibus, præsertim circa errores Græcorum Orientalium, à Concilio Florentino damnatos, 1584. Larino 26. Ian. 31.

11 Congregatio S. Officij aliquando prohibuit, ne in aliqua Diœcesi Græci, vel alij Clerici Albanenses, & Ordines promouerentur, nisi prius de ipsius mandato circa dogmata nostræ fidei examinati: 1616. Rossano 29. Aprilis 49.

12 Filius legitimus, & naturalis Sacerdotis Græci potest inter Latinos etiam ad Episcopatum promoueri, nisi consuetudo, vel scandalum obsistat, *c. cum olim* 6. *de Cler. coniug.*

13 Græci ordinati ab Episcopo consecrato de auctoritate Patriarchæ Constantinopoli residentis, qui non habet communionem cum Sede Apostolica, sunt suspensi, 1593. Otranto 6. Sept. 224. *c. 1. cum seqq. 1. q. 1.*

Donec absoluantur à Sede Apostolica: & insuper debent carcerari per mensem, 1594. Larino 26. Ian. 31.

14 Vicarius Episcopi non potest concedere dimissorias Græcis coniugatis ad ordines, neque Episcopo in remotis agente, 1614. Lucera 21. Nou. 111.

15 Ordinario, vt abstineat à promotione Græcorum bigamorum, vel qui exercuerunt Chirurgiam, 1652. Brindisi 23. Aug. 30.

16 *In Beneficijs* Curatis assequendis, vbi ritus Latinus promiscue seruatur cum Græco, regulariter Latini præferuntur, 1595. 21. Iun. 43.

† Sacramenti. Non est concedenda facultas Sacerdotibus Græcis, vt extra casum necessitatis Latinorum confessiones audeant iuxta decretum Clem. VIII. Constit. 34. *Sanctissimus*, vbi §. 3. dicet: *Presbyteri Græci Catholici in casu necessitatis possint Latinos absoluere*. Ergo secus extra casum necessitatis, si sit dandus locus argumento à contrario sensu.

Sacra tamen Congregatio de P. F. 1. Iunij 1626. censuit esse casum sufficientis necessitatis euitare occasionem dissensioni, & turbandæ vnionis inter Ruthenos vnitos, & Latinos: vnde non prohibendum: Nec Latini confiteantur Ruthenis vnitis, & e contra, vt magis eo modo coalescat vnio Acta ad 59. num. 6.

GRATIA DIVINA. *Circumcisio.*

1 Diffinitur multis modis.

I. Qualitas animæ infusa, per quam efficiuntur consortes diuinæ naturæ. *S. Thom. 1. 2. q. 110. art. 3. & 4.*

II. Quædam forma supernaturalis, quæ confert nobis esse, & vitam supernaturalem.

III. Vestis, & ornamentum animæ, quo sic grata, & pulchra efficitur coram Deo, vt in Dei sponsam accipiatur, & filiam.

IV. Acceptatio ad gloriam. *Sed diffinitio communis est*;

V. Qualitas animæ infusa, per quam efficimur grati, & amabiles Deo.

2 De augmento gratiæ per opera meritoria hæc S. Th. 1. 2. q. 114. 8. 3.

Quolibet Actu meritorio meretur homo augmentum gratiæ sicut, & gratiæ consummationem quæ est vita æterna. At sicut vita æter-

æterna nonstatim reditur, sed suo tempore: ita nec gratia statim augetur, sed suo tempore; cum scilicet sufficienter quis fuerit ad augmentum gratiæ dispositus.

Non tamen videtur improbabile, quod homo gratiæ augmentum promeritum statim consequatur, vt ex Suarez dixi in Collect. ad Luc.1.28.27.

3 S. Congr. ab anno 1625. decreuit, ne de diuinæ gratiæ auxilijs amplius scribi posset, nisi tractatus ad ipsam S.C. mittantur examinandi. *Oreg. tr. 1.c.14.q. 3.vers sed his nostris.*

GRATIÆ HVMANÆ.

Dimissoriæ, Dispensatio, Habitus, Obreptio, Viuæ vocis oracula, Vox.

1 Gratias siue concessiones omnes, à Summis Pontificibus viuæ vocis oraculo factas reuocauit Gregorius XV. in const. 27. quæ incipit: *Romanus Pontifex in specula* quam confirmauit, & ampliauit Vrbanus Octauus const.119. quæ incipit: *Sanctissimus.*

Excipiuntur tamen eæ, quæ iam sortitæ sunt effectum. *Vide Diana 5. tr. 14. res.17.*

Licet habeant tractum successiuum. *Sac.Congr.Reg.1625.Regolari 11.Apr.86.*

Et quæ factæ sunt Officialibus in ijs, quæ spectant ad eorum officium. Vrb. VIII.Append. const. 29.*Alia felicis.*

2 Gratia, super qua fuerunt litteræ expeditæ, non euanescit morte Pontificis, sed suum effectum sortiri debet iuxta earum tenorem; modo ratione, vel alia suspicione careant, & non sint in forma Commissaria, quia tunc re infecta remanente, morte Mandantis mandatum expiraret, 1589. Vacanaten. 26.Sept.302.

3 Quando gratia conceditur cum clausula *si est ita*, si adest alteratio alicuius momenti, non mandatur executioni vsque ad nouum Ordinem, 1601. Imola 20.Nou.238.*c.Si quando, de rescr.*

4 † Gratia Principis, si est in præiudicium tertij venit restringenda alias regulariter amplianda. *Othob.dec.175.**

GRATIS.

Baptismus, Beneficium, Nuncius, Ordo, Scriptura, Status, Taxa.

1 Ordinarius nihil debet accipere. I. Pro Bullis Ordinum aut Beneficiorum, seu dimissorijs quibuscumque vel illarum præsentatione. II. pro decretis visitationum, & prorogationibus adimplendi.

† Pro quibus neque Cancellarius aliquid accipere potest. C. C. 23. Febr. 1581.*

III. Pro reuisione rationum, non obstante qualibet contraria vel immemorabili consuetudine, C.C.

IV. Pro licentijs quæstuandi, & docendi, *c.1.& seqq. De Magistris.*

V. Pro absolutione excommunicationis.

VI. Pro habilitatione, vel relaxatione Iuramenti.

VII. Pro liberatione, vel redintegratione à suspensionibus.

VIII. Pro qualibet re spirituali, excepta Scriptura, pro qua recipi potest merces congrua iuxta Sac. Conc. Trid. sess.21.c.1.1586. Capaccio 29 Apr. 354.

† Licentia vero confessiones audiendi, vel prædicandi gratis concedi debet etiam quo ad Cancellarium *C.C. Patauina 7.Ian.1654.**

IX. A Monialibus pro ingressu, exploratione, vel traditione veli, 1608. Trani 30.Maii 54.1642. Isernia 6.Iunij 196.

† Sacra quoque C.C censuit, non licere Ordinario, vel eius Vicario quicquam à Monialibus etiam sponte oblatum accipere, neque pro vectura Equorum occasione professionis Nouitiarum, electionis Abbatissæ, vel aliarum Officialium, vel simili 12.Febr.1622. Vide *Pilaiam in dec.pontificijs tom. 1.l.1.d.12.nu. 113.* vbi de his donationibus fusè.*

X. Occasione causarum inter Regu-

gulares, quas Ordinarius cognoscit ex delegatione S. C. 1653. Off. di Vigeuano 7. Febr. 2.

Neque Nuncius immo, & processum gratis transmittere tenentur, 1654. Conuentuali 4. Sept. 100.

XI. † Pro dispensationibus non licet Ordinario, vel Vicario aliquid recipere, neque ex taxa ab immemorabili obseruata, neque pro mercede laboris, quam ea in re susciperent: Notariis vero pro examine Testium quartam partem aurei siue ducati licebit accipere *C. C. Burgen. 16. Maij* 1580.

XII. Cum nonnulli Procuratores Generales Ordinum Regularium conquæsti fuissent, se ab aliquibus Episcopis, seu eorum Vicariis cogi ad soluendas sportulas aliaq; subire dispendia pro executione gratiarum, quæ in dies à S. C. conceduntur ipsis Regularibus circa alienationes bonorum stabilium, aliosque contractus, etiamsi in decretis, seu licentiis ipsarum concessionum præfatis Ordinariis directis, expressa sit clausula *Gratis*. Ideo sub die 15. Dec. 1657. actum fuit in S. C. circa huiusmodi quærelas, ac tandem Eminentiss. Patres iniunxerunt Secretario, vt rem ad Sanctissimum referret. Ad quem facta relatione, Sanctitas Sua sub die 14. Feb. 1658. mandauit, vt in quibuslibet Commissionibus, quæ Ordinariis locorum aliisque etiam S. R. E. Cardinalibus diriguntur, apponatur clausula *Gratis*; ac proinde ipsas cōmissiones absque vllo partium dispendio executioni demandandas. Notarium vero duntaxat proportionatam labori suæ scriptionis mercedem exigere posse.

Pro litteris autem absolutionum: & dispensationum in foro conscientiæ tantum nihil omnino à quocumque accipi possit, quemadmodum Romæ obseruatur 3. Aug. 1572.

2 Parochus extorquere non debet à nolente soluere, nec quicquam petere, pro benedictione sponsorum, vel Mulieris post partum, sed si quis eis sponte quicquam donare voluerit, poterit recipere, 1579. Marsi 15. Dec. 354.

† Sacra quoque C. C. in vna Albiganen. 25. Maij 1641. censuit, Parochum pro publicandis resignationibus, & permutationibus beneficiorum, Monitorijs, & patrimonijs Clericorum, quicquam accipere non posse. *

G R E X.

GRegem ouium decem oues: Porcorum vero quatuor vel quinque faciunt, *l. Oues 3. ff. n. de Abig.*

Item Congregationem tres faciunt: vt mortuo Prælato, vel vno ex ipsi, remaneant saltem duo, *c. 1. de elect.*

Item ad constituendum Collegium requiruntur tres secundum leges *l. Neratius 8. ff. n. de verb. sign.*

Retinetur tamen in vno ius Collegii. *l. Sicut 7. §. vlt. ff. nu. Quod cuiusque vniu. nom.*

Item decem homines faciunt Populum. *Arg. c. vnic. 3. in fin. 10. q. 3.*

Item plures quam decem vel quindecim turbam, *l. Prætor ait. 4. §. 1. ff. nu. Vi bon. rap.*

Item ad familiam requiruntur plures duobus, *l. Desertatio 40. ff. n. de Verb. sign.*

G V B E R N A T O R.

Conuertitæ, Legatus, Vicaria.

1 GVbernatori non debetur locus in Choro, osculatio Euangelij, vel similia, 1586. Trani 30. Maij 436. Ruuo 19. Aug. 642. 1594. 16. Aug. 237. 1596. Otranto 16. Dec. 99.

Neque Ministris Audientiæ Regiæ, 1596. Cosenza 5. Febr. 13.

2 Gubernator Episcopus indistincte incensatur, & recipit pacem ante Vicarium, & etiam non Episcopus, si sit Prouinciæ; si vero sit Ciuitatis particularis non Episcopus præsente Episcopo ante Vicarium, eo vero absente, post Vicarium, 1592. Cesena 30. Iunij 113.

3 Episcopus Gubernator potest extra

tra suam diœcesim portare Rocchettum cum Mozetta, sed mantelletto cooperta, 1579. Macerata 8. Decemb. 13.

4 Gubernatio, ac superintendentia Ecclesiæ vacantis commissa Episcopo viciniori tamquam proprio, 1604. Matera 26. Octob. 55. 1605. Mineruino 25. Ian. 8.

Aliquando absque prohibitione eligendi Vicarium capitularem 1600. Vrani 8. Martij 20.

Qui post annum concedere possit dimissorias, & intra annum arctatis, ac si non adesset superintendens, modo bene vtatur tali facultate, 1605. Trani 25. Ian. 7.

5 In dubio non intelligitur S. D. N. concedere alicui Regulari regimen ad vitam, 1651. Monte Vergine 30. Martij 6.

6 Pro gubernio Monasteriorum debent mitti fratres originarij petentibus Communitatibus, si sunt idonei, 1604. Perugia 17. Maij 40.

7 Vices absentis Prioris suppleri per Hebdomadarium, abusus est non ferendus, 1627. 7. Maii 212.

8 Quando alicui Religioni aufertur Conuentus, aufertur etiam per consequens regimen Monialium illius loci, 1597. Toscana Montepulciano 20. Oct. 114.

9 Superiores Regularium non possunt absque Sedis Apostolicæ auctoritate priuari gubernio Monialium, 1642. Nanneten. 18. Iulij 247.

10 Ordinarius non potest præcipere renuntiari sibi numerum locorum vacantium in Monasterijs Regularibus subiectis: quia in his non potest se ingerere, nisi circa ea, quæ respiciunt clausuram, & administrationem bonorum, 1593. Casale 9. Nou. 26.

Vt circa renunciationes, deposita, inuestimenta, & similia, 1651. Orvieto 17. Nouemb. 24.

11 Ordinarius non potest cedere Regularibus gubernium Monialium sibi commissarum, 1604. Siluanecten. 13. Iulij 41.

12 Quando regimen Monasterij assignatur Ordinario vicino, vel alteri priuatiuè quo ad Episcopum, tunc Episcopus proprius non potest se ingerere in clausura, vel alijs, quæ pertinent ad Ordinarium in Monasterijs exemptis, 1642. Sauona 17. Ian. 18.

13 *Confessarius* non debet habere iurisdictionem, & regimen temporale, vel spirituale externum Monasterij, 1604. Pauia 3. Octob. 32.

Neque se ingerere in administratione temporalium, 1599 Messina 17. Nou. 106

14 Deputati à Ciuitate pro gubernio Monialium permitti possunt, dummodo ab Episcopo confirmentur, & non sint perpetui, 1582. Reggio 16. Ian. 25.

15 Regulariter tamen ius non competit Ciuibus, nec quibuscumque laicis, etiam Principibus nominandi Oeconomos pro regimine Monialium, nec in eo sese ingerere, 1616. Reggio 29. Ian. 19. 1645. Città di Castello 6. Oct. 120. 1650. 23. Sep. 1.

G V L A. *Abortus*.

GVlæ peccatum non incurritur comedendo, vel bibendo simpliciter propter delectationem, si inde aliquid nocumenti secuturum non sit, nec adsit prohibitio, nec modestiæ leges lędantur, nec aliud sequatur inconueniens: alias non posset quis ob solam delectationem aspicere pulchra, audire Musicam, olfacere aromata, &c. *Sanctius disp.* 2. *nu.* 14. Vbi declarat, quomodo sit intelligendus ille Versiculus.

Præpropere, laute, nimis, ardenter, studiose.

H

HABILITATIO. *Carcer*.

1 PRo *causa* non nimis ardua concedenda est habilitatio cum fideiussione de se repræsentando, 1645. Palermo 27. Iulij 7.

2 *Ad*

2 *Ad Gradus* simpliciter, & gratiosè concessa non finitur primo vsu, 1648. Lateranensi 19. Iunij 2.

HABITATIO.

Canonicus, Cella, Confessarius, Confraternitas, Domus, Nouitius.

1 NOn *est* permittendum, quod Milites habitet prope Moniales, 1614. Ascoli 21. Martij 38.

Quæ tamen seruare debent indemnem Dominum domus, 28. Iunii 82.

2 Fratres non debent sub quouis prætextu pernoctare in domo Factoris Monialium, 1618. Osseruante 7. Dec. 384.

HABITVS.

Clausura, Clericus, Episcopus, Hebræus, Nouitius, Professio, Quæst. Regularis, Reformatio, Soror, Vestis Vidua, Virgo, Vita.

1 NOn *debet* Episcopus sine causis multum vrgentibus Ecclesiasticis præcipere, vt mutent habitum; vel Rectoribus, vt diuerso modo induantur ab aliis, 1607. Ferrara 5. Feb. 9. 12. Martii 15.

2 Propter temporalem prohibitionem recipiendi ad habitum, non sunt dimittendi iam recepti, 1650. 28. Ian. 2.

Idem de Monialibus, 1614. Porto 21. Feb. 14.

3 Deuotionis habitus Regularis permitti debet Mulieribus sæcularibus, 1646. Terracina 13. Iulii 50. 27. Iulii 42. *verbo Tertiariæ*.

Dummodo sit lanæ simplicis, & non phrygiatus, 1583. Napoli 13. April. 88.

4 Dedecet Moniales deferre crines crispatos, vela concinnata, & vestes coloratas, vel pretiosas, 1610. Milano 26. Nou. *v. Moniales* 3.

Multo magis habitum virilem, vel arma, etiam occasione recreationis, 1604. Ferrara 12. Aprilis 32.

5 Ordinarius cogere non potest Moniales ad mutandum habitum, 1602. Arbe 23. Iulii 45.

6 Auctoritas reseruata Confraternitati, quæ fundauit, vel dotauit Monasterium, in puellis acceptandis, non se extendit ad suffragia ferenda, sed tantum ad informationes capiendas, 1599. Osmo 8. Iunii 57.

Et puellas proponendas, 1616. Perugia pro Monasterio Bartolello recens constructo 13 Maii 69.

Ac consensum præstandum, 1655. Ruuo 26. Ian. 32.

7 Regulariter admitti possunt puellæ, non obstante contradictione laicorum, licet Monasterii Sindici sint. 1604. Assisi 12. Ian. 4. 1614. Rimini 12. Dec. 163. 1619. 16. Augusti 286.

8 Non est tolerabilis recursus ad laicos pro recipiendo habitu Monastico, 1618. Montepulciano 31. Augusti 301.

9 Puellæ ad habitum recipi non possunt, nisi in loco numerario, & cum licentia Ordinarii, etiam in Monasteriis Regularibus subiectis, 1650. 10. Iunii 55.

Et exploratione voluntatis per eumdem facienda, 1582. Faenza 9. Nouembris 141.

In Monasteriis tamen Regularibus subiectis non se intromittit in introductione, & traditione habitus Monastici 1617. Sulmona 14. Martii 64.

10 *Examen* Puellarum existentium intra clausuram fieri non debet, nisi bene videantur, & recognoscantur, ne aliqua subsit suppositionis fraus 1597. Arezzo 8. Decembris 327.

11 *Acceptatio*. Decretum generale. *Supranumerariæ: Quemadmodum, &c. Et si quæ supra statutum numerum reciperentur, duplicem eleemosynam afferre, & supranumerarium locum tenere deberent.*

12 Non subintrant. *Verum, &c. statuit, & declarat, &c. In locum Monialium decedentiũ intra numerum nequaquam subrogari, neq; impedimento esse, quin aliæ in locum earumdem ex numero demortuarum recipi eo modo valeant, quo in singulis Monasterijs*

sterijs Moniales intra numerum possunt admitti. Quinimo easdem sic supra numerus receptas supranumerarias semper quo ad hoc remanere, etiamsi in cæteris ab aliis nihil differant, &c.

13 Dos duplicata. *Declarat insuper eadem S. C. duplicis eleemosynæ nomine intelligi semper debere duplicatam summam eius, quæ in receptione cuiuscumque Monialis intra numerum in quolibet Monasterio cōstitutum, erogari pro tempore consueuerit. Ita tamen, vt vbi summæ, quæ confertur, minor est scutis ducentis, ibi saltem ratione duplicatæ eleemosynæ soluenda sint scuta quadringenta, & non minus.*

14 Expectatiuæ. *Eadem quoque S. C. districtè prohibet, ne loca per obitum Monialium intra numerū decedentium pro tempore vacatura, cuiquam Puellæ concedantur, neque promittantur, nisi secuta vera, & reali illorum vacatione, &c. Dummodo tunc temporis Puella ipsa recipienda, & ætatem habeat idoneam, & cæteras qualitates requisitas: quibus etiam præditas esse debere vult, quæ supra numerum recipiendæ sunt; iam tunc, cum eis loca promittuntur, vel dantur.*

15 Nullitas, & Pœnæ. *Si quid verò contra à quoquam fieri contigerit, irritum, & inane, ac nullius roboris, & momenti fore, & esse decernit. Ac nibilominus Abbatissas, Priorissas, & alios quoscumque Monasteriorum Superiores, &c. priūatloni vocis actiuæ, & passiuæ, alijsque eiusdem Congreg. arbitrio infligendis pœnis obstrictos, & obnoxios fore declarat, &c.* 1604.6.Sept.49.& 50.

16 Non licet in locis numerarijs recipere supranumerarias maioris dotis gratia, 1630.Nullius S.Oreste 11.Ian.

17 Episcopus debet admittere in locis numerarijs habentes requisita, 1645. 9.Sept.45.1646.Parma 27. Iulij 31.

Permittendo Monialibus liberam acceptationem in eisdem locis, 1610. Piacenza 13. Ian. 2. 1611. Sorrento 15. Iulij 77.1615. Gerace 8. Maij 53.

18 Episcopo, vt recipiat ad aures vota Monialium propter periculum conspiratiuæ exclusionis, à paucis maleuolis proueniens, 1621. Auersa 8. Iunij 100.

19 *Consensus*. Sacra Congreg. legibus cautum est: ne Puellæ ad Monastici habitus susceptionem admittantur, nisi Episcopo annuente, ac Monialibus habito capitulo secretoque suffragantibus, 1616. Atrebaten.7.Sept.32.

Ad Educationem similiter, 1645.28. Iulij 48.1646.7. Sept.32.

Nec vis inferri debet arbitrio Monialium, 1646.7.Martij 1.

Vbi tamen in fundatione cautum est, vt recipiantur cum solo consensu Episcopi, & deputatorum seruari potest, non obstante clausula. *Dummodo Moniales capitulariter secretisque suffragijs consentiant*, vt Peruæ in Mon. Bartol. 1614.14. Nou.146.

20 Proponere acceptandas spectat solum ad Abbatissam, & Monialem, 1648.6. Nouembris 43.num.6.

21 *Prælatio*. Ciues, si existant, præferuntur exteris, 1595. Assisi 9.Iunij 411. 1645.13.Ian.40.

Præsertim in Monasterijs Ciuitatis Prati, 1624.Pistoia 7. Maij 115.

22 Puellæ acceptatæ debent habitum suscipere infra sex menses, 1628. Piacenza 10.Nou.342. 1614. Assisi 14. Mar. 32. *v.Monialis*.

Immo acceptatio nulla redditur, nisi suscipiatur habitus intra duos menses. *Ibidem*.

23 *Illiteratæ* professæ carent vsu vocum, quousque discant officium recitare, & interim conueniant in Chorum, & recitabunt submissa voce tot coronas, 1627.Terni 23.Aprilis 173.

24 *Imped*. Puella monachari potest in eodem Monasterio cum Auia, seu Matertera, 1620. Fiorenza 30.Iunij 188.

Immo Mater cum filia, & e conuerso 1620. Siuiglia 14. Iulij 104. 1652.Nocera 2.Aug.41.

25 *Aetas* vltra duodecim annos non impedit susceptionem habitus, 1617. Nocera 11. Aug.216.

26 Nec ex eo, quod pacem in scriptis con-

concedere nolit, 1600. Ferrara 26. Ian. 7.

27 Susceptio habitus in Monasterio extinguendo nulla est, 1604. Siena 5. Oct. 63.

28 *Ad quæstuandum*. Professas mittentes, etiam sub prætextu non possidendi stabilia, non possunt ad habitum recipere sine licentia S.C. 1605. Vicenza 10. Ian. 1. 2611. Aquila 21. Ian. 7.

29 In Monasterio vbi non est numerus præfixus, vestiri non potest ante præfixionem, 1609. Sora 22. Maij 33.

Nisi cum licentia S. C. & deposito conditionali duplicato, 1645. Gubbio 2. Iunij 19. 1646. 18. Maij 9.

30 Nunquam per gratias speciales intelligitur derogatum prohibitioni generali nisi pro illa vice, 1646. Napoli 7. Sept. 27. 1650. Bologna 15. Iulij 30. &c.

31 Prohiberi debet receptio ad habitum in illis Monasterijs, quorum Moniales recipere nolunt ordinationes Episcopi pro securitate clausuræ, 1618. Decreto 12. Iunij 192.

Vel quæ non possunt induci ad integram obseruantiam suæ Regulæ, *verbo Caro* 3.

32 Puella furtim in Monasterio prohibito vestita educitur & in alio, vbi non adsit prohibitio, collocatur, 1619. Pistoia 10. Maij 147.

33 Licentia vestiendi in Monasterio prohibito est subreptitia, nisi prohibitionis expressa derogatio fiat, 1727. Parma 22. Ian. 19.

HÆRESIS.

Arma, Cibus, Confessio, Dos, Excommunicatio, Filius, Inquisitor, Oratio, Papa, Regularis, Sententia.

1 Multa, quæ sapiunt hæresim, vel manifestam, vel præsumptam, retuli lib. 4. Ciuilium, tit. 18. num. 15.

2 Vt verò meridiana luce clarius appareat Hæreticorum delirium, insigniores, eoque stultiores aliquas, nostri præ-

sertim temporis hæreses enumerabo, desumpta vt plurimum ad verbum de libris Hæresiarcharum à Iodoco Coccio Canonico Iuliacensi in suis duobus tomis controuersiarum Christianæ Religionis. Ex antiquis igitur.

I. Nicolaus Antiochenus, vnus e septem Diaconis, dicebat, eum, qui singulis diebus Venerem non exerceret, vitæ æternæ participem non posse fieri: vnde etiam vxorem suam aiijs communicabat. *Ex Irenæo, & Epiphanio refert Coccius tom. 2. lib. 2. art. 8.*

Sed vbi quæso Deus rem tantopere nobis ad salutem necessariam declarauit; *Vide quæ de intellectu præcepti generandi dixi in Collect. ad tit. Psal. 45. num. 4. & 5. & 1. Cor. 7. 34. 5.*

Baronius tamen *ann. 68. num. 9.* ex S. Ignatio, & alijs verius existimat, Nicolaum fuisse virum bonum, & Catholicum falsò verò Nicolaitas illius sibi nomen vsurpasse.

II. Basilides ex eo, quod in historia Passionis scriptum est, Simonem quemdam à Iudæis coactum, Crucem Domini gestasse, affirmauit, non ipsum Christum, sed sub eius effigiem Simonem Cyrenensem passum esse: Christum verò eminus stetisse, & Iudæorum risisse stultitiam, quod putantes ipsum Christum crucifigere, alium crucifixissent. *Tertullianus, Epiphanius, Philastricus, & Theodoretus de Basilidi: quos refert Coccius tom. 1. lib. 2. art....*

Hanc hæresim refello in Collect. ad Philipp. 3. 2.

III. Hebionis, Cerinthi, Fotini, & Pauli Samosatemi hæresis fuit, quod Christus non fuit ab initio Deus, nec extitit ante Matrem, sed purus Homo; Deitatem tamen pro meritis consecutus est. *S. Thom. 3. quæst. 2. 11. cap.*

Et quod Christus ex viri semine conceptus est contra illud Isaia 7. *Ecce Virgo concipiet*, & contra totum Euangelium. *S. Th. 3. quæst. 28. 1. cap.*

IV. S. Hilarius, referente Coccio l. cap. sentit: Humanitatem Christi suapte

pte natura fuisse miseriæ; ac doloris expertem: famem tamen, sitim, mœrorem, timorem, ceterasque tum animi, tum corporis infirmitates, non fuisse illi naturales, sed vltro assumptas nostri gratia. *Biblioth.lib.5.annotat.186.*

Sed adduci non possum, vt credam, sanctissimus Virum, qui ab ipsa pene infantia contra hæreses pugnauit, hæc vel sensisse, vel scripsisse. Si enim ita scripsisset, quomodo S. Hieronymus, Catholicæ fidei Propugnator accerrimus, scriberet ad Lætam his verbis: *Hilarij libros inoffenso decurrat pede.* Putarim potius ab aliquibus Heresiarchis tamquam zizania bono semini superseminata, quo sub Hilarij celeberrimo nomine nugas suas carius venditarent: sicut & Origeni accidisse ipsemet quæstus est: cuius epistolam retuli supra v. Dæmon num.5.

Hilarium egregiè purgat S. Thomas, quem retuli in Collect. ad Isa.53.3.16.

V. Arius credidit, Dei filium esse minorem Patre & creaturam,& per consequens personas Diuinas differre essentialiter. *Vide D.Thom.1.quæst.31.2.cap.*

VI. Cataphrygarum hæresis erat, quod non baptizabant in nomine trium Personarum, sed in commemoratione mortis Christi, quem credunt purum hominem, & Spiritum Sanctum esse Montanum *Contra quem S.Th.3.quæst.66.1.Et ego ipse in collect.ad Hebr.6.4.16.*

VII. Donatistæ rebaptizabant homines. *S.Thom.Ibid.*

VIII. Eunomius hæreticus dicebat, quod Filius est omnino dissimilis Patri. *Contra quem vide S. Th.1.quæst.42.1 2.*

IX. Eutyches hæreticus dicebat, quod in Christo est tantum vna natura, composita ex Diuina & humana. *S. Th. 3.quæst.54.3.5.*

X. Euthychius Patriarcha Constantinopolitanus scripsit, quod corpora Christi, & resurgentium non erunt palpabilia, sed ventis, aereque subtiliora. A Gregorio tamen conuictus, eiusque libro per Imperatorem exusto, quæ scripserat in morte retractauit.

XI. Heluidij hæresis, quod Mater Christi non mansit virgo post partum. *S. Thomas 3. quæst.50. 5. Vide quæ dixi in Collect.ad Ezech.44.2.*

XII. Manichæorum hæreses.

Prima, quod principia sunt duo, vnum bonorum & spirituum tantum, scilicet Deus: alterum malorum & corporalium scilicet Diabolus. *S.Thomas 1. quæst.8.3.cap.*

Secunda, quod Deus est corpus, & lux infinita. *S Thomas 1.quæst.19.1.cap.*

Tertia, quod Christus est iste sol visibilis; *S.Thom. Ibid.* ex eo, quod Christus cum ad Cœlos ascendit, corpus suum in solis globo reliquit, quod illud vltra non potuisset eleuare, ad quod perperam referunt illud Psal. 18. *In Sole posuit tabernaculum suum.* Et ideo Solem adorant. Vide Biblioth. sanctam lib.5.ann.160.

Quarta, quod Diabolus est naturaliter malus. *S.Th.1 quæst.63. 5.cap.*

Quinta, quod quædam animæ sunt de substantia Dei.*S.Thom.1.quæst.90.1.*

Sexta, quod caro hominis non est bona nec à Deo, sed à Diabolo. *S.Thom.2. 2.quæst.25.5.cap.*

Septima, quod Manes eorum Hæresiarcha sit Spiritus Sanctus. *S.Thom.1.2. quæst.196.4 2.& multæ aliæ.*

XIII. Montanus hæreticus dicebat, se esse Spiritum Sanctum, Prophetasque fuisse arreptitios, nec habuisse lumen iudicandi.*S.Thom.2.2.quæst.173.3.*

XIV. Nazareorum hæresis erat, quod fides Christi sine legis operibus non sufficiebat ad salutem. *S.Th.3.quæst. 74.4.cap.*

XV. Nestorius,& Dioscorus, quod in Christo sunt duæ Personæ, & quod B. Virgo non est Mater Dei. *Vide S.Th. quem retuli in Collect. ad Matth. 1.16.12.*

VXI. Nouatianorum hæresis, quod peccans post baptismum, non potest resurgere post Pœnitentiam. *S.Th.3.quæst. 84.10.cap.*

XVII. Origenis hæreses.

Prima, quod Verbum Dei non est Deus essentialiter, sed participatiuè.

Secunda, quod Personæ Diuinæ differunt essentialiter.

Tertia, quod Anima Christi cum alijs spiritualibus Creaturis creata fuit ante corpora, & à Verbo assumpta; in fine verò vnita corpori.

Quarta, quod Animæ sunt vnitæ diuersis corporibus propter diuersa peccata.

Quinta, quod beatitudo terminabitur similiter & pœna. *Contra quem S. Thom. locis citatis in Indice verbo Hæresis à número 29.*

XVIII. Hæresis Pelagij.

Prima, quod omnia præcepta Dei seruari possunt sine gratia. *Contra quod vide quod dixi Thren. 1.9.*

Secunda, quod principium benè operandi est ex nobis, sed consummatio ex Deo.

Tertia, quod Pueri non contrahunt peccatum originale, sed baptizantur propter Regnum Dei.

Quarta, quod Matrimonium æquatur virginitati. *Vide cap. 38. Quidam Hæretici 24. quæst. 4. & indicem mearum Collectanearum.*

XIX. Iuliani & Galliani hæresis, quod Corpus Christi non fuit mortuum. *S. Th. 3. quæst. 50. 5.*

XX. Abbatis Ioachim hæresis, quod Diuina essentia gerat & generatur. Ipse tamen non fuit hæreticus, quia defuit pertinacia. *cap. 1. de summa Trin. & fide Cath. S. Tho. 1. quæst. 39. 5.*

3 Ex recentioribus verò Martinus Luther.

I. *De Sacram. Cœnæ contra Fanaticos.* Credimus, quod Iesus Christus sit iuxta humanitatem super omnes cœlos collocatus, & omnia impleat, quomodo Paulus scribit ad Ephesios; & quod Christus sit omnium rerum Dominus, etiam secundum humanitatem, & habeat in manu sua, & sit vbique præsens.

Quod omnia impleat, & sit vbique præsens secundum humanitatem, hæresis est. Non potest enim Corpus infinitum esse, neque tam immensum humanum corpus esse decet. Vide meam Collect. Ephes. 4. 10.

II. *In Confessione maiori in Cœnæ Domini.* Cum credo, quod sola humana natura pro me passa sit, Christus ille vilis, nec magni pretij est; Immo ipse quoque saluatore opus habet.

Vera diceret impostor, nisi Filius Dei humanam naturam assumpsisset in vnionem Personæ; vnde actiones, ac Passiones illius sunt infiniti pretii vtpote à Diuino supposito procedentes, cum actiones sint suppositorum. Hæc autem Lutherana hæresis coincidit cum Nestoriana, duas in Christo naturas, & personas ponente, ac per necessarium consequens Incarnationem negante.

III. Idem Lutherus approbat hæresim Gnosticorum, Christum, ignorantem, & sub cuiusdam Pædagogi ferula alphabetum discentem pingentium; quod, & Caluinus asserit contra illud Psal. 93. *Qui finxit oculum*, scil. intellectum *non considerat;* Iren. lib. 1. cap. 17. Coccinus artic. 3.

IV. Christus ad inferos descendens, Damnatorum igne cruciatus fuit, eorumque pœnas soluit. *Quomodo Christus dolores inferni soluerit, dixi in Collect. ad Act. 2. 24. absque eo quod cruciaretur igne, qui paratus est diabolo, & Angelis eius.*

V. Maria Deipara, *inquit sacrilegus serm. Domin. infra oct. Epiphaniæ*, eo vsque errauit, vt nesciret, vbi Christus quærendus esset. Quid potuit cogitare Maria, nisi sua culpa amissum Filium Dei, & Deo Patri visam indignam, cui Filium suum commissum denuò relinqueret; Melius fuisset, non factam fuisse Matrem, quam auferri ab eo ex improuiso. Et quis inter homines maior peccator, quam hæc ipsa Mater Dei;

Ipsa per se blasphemia pestilentem ac diabolicam ostendit animam.

VI. *Serm. de Natiuitate Beatiss. Virgin.* Sumus pares Matri Dei, & æque Sancti,

sicut illa, nisi quod non possumus esse Dei Matres, sicut illa fuit. *Delirium clare patet, sicut & in seqq.*

VII. Paulus, vt apparet, quasi per contumeliam, Matrem Filij Dei Mulierem tantum appellat, *lib.3.art.5.*

Id facit Paulus ad Christi humilitatem commendandam, quod ex infirmiori sexu, nempe muliebri, carnem assumere dignatus sit.

VIII. Ferre neque, vt Maria dicatur spes, & vita mea. Vide Biblioth. lib. 5. annot. 104.

IX. Lutherus, & Caluinos Angelos inuocandos esse, vel singulis hominibus vnum ad custodiam deputari, negant. *Hanc hæresim quo ad primam partem solidissimis scripturis, & auctoritatibus ego refello in Deut. 3. 27. 12. & in Matth. 6. 7. num. 5. & Luc. 1. 28. 126. Quo verò ad secundam in Collect. ad Psal. 141. num. 4.*

X. *Ad cap. 45. Genesis*, Sancti dormiunt, & nesciunt, quid hic agatur, & tamen quiescunt. *Sed hoc est hæreticum, quia est illis adimere beatitudinem, vt supra v. Anima, & infra v. Mors.*

XI. D. Petri merita nec asse quidem redemerim. Quomodo enim mihi auxiliabitur, qui neque sibi ipsi tulit opem. *Sed oportebat exemplo Magistri passionem antea sustinere.*

XII. *De adoratione Sacramenti ad Vualdenses.* Non possum vos pro hæreticis habere, quemadmodum Sophistæ nostri faciunt: quod neque Dei Matrem, neque quemquam Sanctorum inuocatis sed in solo, & vnico Mediatore Christo acquiescitis. Et si hic alius pro alio intercedere debet: tamen de Sanctorum mortuorum inuocatione, & intercessione nihil in scripturis extat.

Et tamen 2. Machab. 15. de Ieremia iam mortuo dicitur. Hic est qui multum orat pro Populo.

XIII. *Aduersus Regem Angliæ.* Ego Aduersus dicta Patrum, Hominum, Angelorum, Dæmonum, pono, non antiquum consensum, non multitudinem hominum, sed vnius Maiestatis æternæ Verbum, Euangelium, quod ipsimet coguntur probare. Hic sto, hic sedeo, hic maneo, hic triumpho, hic insulto Papistis, Thomistis, Henricistis, & omnibus Portis inferi; nedum dictis Hominum quantumlibet Sanctorum, aut consuetudini fallaci. Dei Verbum est super omnia. Diuina Maiestas mecum facit, vt nihil curem, si mille Augustini, mille Ecclesiæ Henricianæ contra me starent. Deus errare, & fallere non potest Augustinus, & Cyprianus sicut, & omnes electi, errare potuerunt, & errarunt. Dogmata mea stabunt, & Papa cadet. Papatus est. Principis Satanæ pestilentissima abominatio, quæ vnquam sub Cœlo fuit, aut futura est. Viuus Papatus hostis ero: exustus bis nostris ero. Facite porci Thomistæ quod potestis; Lutherum habebitis Vrsum in via, leænam in semita; vndique Vobis occurret, & pacem habere non sinet, donec ferreas vestras ceruices, & æreos frontes contriuerint.

Si tot homines sanctissimi potuerunt errare, cur de facto errare non potuit, errauitque spurcissimus ipse.

Obiter etiam notandum, quod Lutherus volens nolens confitebatur, aut metuebat fore, vt comburreretur: quæ propria est Hæreticorum pœna.

XIV. In libello, cui titulum indidit. *Aduersus execrabilem bullam Papæ.* Parati sumus pro hac nostra sententia stultas vestras censuras non modo cum gaudio ferre, sed etiam rogare, vt nunquam nos absoluatis. *Hæreticorum obstinatio.*

XV. *De captiuitate Babylonica.* Principio mihi neganda sunt septem Sacramenta, &c. *Vide quo fundamento somniauit negare septem Sacramenta, quæ ab initio Apostolus, & Ecclesia tradiderunt, immo & ipse Christus.*

XVI. Transubstantiatio Panis, & Vini in Sacramento à Magistrollis Louaniensibus, sine omni fundamento, sine vllo verbo, ex mera inscitia traditur.

Magnum reuera fundamentum habet Lutherus ad asserendum, æque sacrum esse stercus

cus fœtidum, ac Hoſtiam conſecratam ex eo, quod Corpus Chriſti eſt vbique.

XVII. *Contra Zuinglium, & Oecolampadium.* Maxima mea peccata ſunt, quod tam ſanctus fui Monachus, ac tot Miſſis per annos quindecim Dominum meum tam grauiter offendi. *Forte vera dicit, quia eas indigne celebrauit.*

XVIII. *In libro de Miſſa angulari Luthe. rus ipſe ſe ſuam à Diabolo doctrinā accepiſſe confitetur ſub his verbis.* De meipſo incipiam, & coram vobis doctiſſimis Partibus paruam faciam confeſſionem: reddite mihi bonam abſolutionem, & quæ vobis non ſit dedecori.

Aliquando media nocte experrectus, quæ Diabolus huiuſmodi mecum in corde diſputationem orſus eſt quemadmodum ille ſæpiſſime alijs noctibus multum mihi negotij faceſſit.

Audi vir doctiſſime. Noſti etiam te quindecim anni celebraſſe Miſſas priuatas pene quotidie? Quid ſi tales Miſſæ priuatæ horrenda eſſent idolatria? Quid ſi tibi non adfuiſſet Corpus & Sanguiſ Chriſti, ſed tantum Panem & Vinum adoraſſes, & alijs propoſuiſſes ad adorandum? Cui ego reſpondi.

Sum vnctus Sacerdos. Accepi vnctionem, & conſecrationem ab Epiſcopo: & hæc omnia feci ex mandato, & obedientia Maiorum. Quare non conſecraſſem, cum verba Chriſti ſerio pronunciarim, & magno ſerio Miſſas celebrarim?

Hoc noſti: hoc totum eſt, inquit, verum, ſed Turcæ etiam, & Gentiles omnia faciunt in ſuis Templis ex obedientia, & ſerio ſacra ſua faciunt. Sacerdotes etiam Ieroboam faciebant omnia certo zelo, & ſtudio. Quid ſi tua ordinatio, & conſecratio etiam falſa eſſet, ſicut Turcarum, & Samaritanorum falſa conſecratio, falſus, & impius cultus eſt.

Hic certe ſudor mihi erupit, & cor tremere, ac palpitare cepit. Diabolus argumenta ſua commodè ad oppugnandum diſponere, & vrgere novit, habetque grauem, & fortem vocem & huiuſmodi diſputationes non diu multumque deliberando peraguntur, ſed in momento vna reſponſio aliam accipit. Atq; ego tum bene expertus ſum, quomodo fiat, quod plane homines in lecto mortui inueniuntur. Poteſt occidere corpus hoc vnum eſt: poteſt etiam animas diſputando in tales anguſtias redigere, vt illis in momento migrandum ſit e corpore, quo me ſæpe numero proximè adduxit. Certe in hac diſputatione compræhendit me; Ego vero tam innumerabilium blaſphemiarum cumulū inuitus coram Deo portaſſem, ſed innocentiam meam libenter defendiſſem. Itaque attendebam illi, quas cauſas contra meum ſacerdotium, & conſecrationem haberet.

Primo. Noſti inquit, nullam hactenus te habuiſſe cognitionem Chriſti, nec veram fidem. Et quoad fidem attinet, nihil melior fuiſti quolibet Turca. Nam Turca, immo ego, omneſque diaboli etiam, credunt, quæ de Chriſto ſcripta ſunt Iacobi 3. Hoc eſt, quomodo ſit natus, mortuus, & ad cœlos aſcenderit. Sed inde noſtrum nullus quicquam conſilij capit tamquam de ſuo Saluatore, ſed timemus eum tamquam ſeueriſſimum Iudicem. Quam fidem, & tu habes, quia vos omnes, relicto Chriſto, ad Mariam & Sanctos acceditis; illos pro Chriſto vt tutelares imploratis, hoc nec tu, nec quiſquam Papiſtarum negare poteſt. In hanc fidem ordinatus es, & Miſſas celebraſti, tamquam Ethnicus, & non vt Chriſtianus. Quomodo ergo conſecrare potuiſti, qui non fuiſti perſona, quæ conſecrare, poſſet.

Secundo. Ordinatus es, & conſecraſti præter ordinationem, & voluntatem: Chriſtus vult, vt ſacrificium vel Miſſa ita adminiſtretur, vt Chriſtianis, & alijs porrigatur. Nam ſacrificulus erit Miniſter Eccleſiæ, qui non diſtribuat Sacramenta, & concionetur, quemadmodum verba Chriſti in Cœna Domini, & 1. Cor. 11. expreſſe requirunt. Vnde & à veteribus Partibus Communio dicitur, quod non ſolus Sacerdos ſumere, ſed etiam alij ſimul accipere debent. Tu vero

rò contra huiusmodi Christi voluntatem, per quindecim annos semper huiusmodi sacramenta solus accepisti, nec cuiquam porrexisti, immo hoc prohibitum tibi fuit, ne omnino liceret alijs porrigere. Qualis est hæc ordinatio, & consecratio. Qualis Sacerdos fuisti, qui tibi soli,& non Ecclesiæ ministrasti? De tali ordinatione Christus nihil nouit.

Tertio. Christus vult, vt coram Sacramento, de seipso, & sua morte fiat concio, quemadmodum dicit. *Hoc facite in meam commemorationem*. Hoc est, *Annunciate*, quemadmodum Paulus loquitur, *meam mortem donec venio*. Sed tu angularis sacrificule nullum verbum concionatus es, & in omnibus angularibus tuis Missis solus sumpsisti, solus tecum mussitasti. Hoccine est Christi voluntati satisfacere? Hiccine est verus Sacerdos? Hęccine est sancta ordinatio? Siccine Clericalem dignitatem, & ordinationem accepisti, exercuisti?

Quarto. Christus vult, vt sit commune Sacramentum, quod alijs Christianis communicetur: Tu autem ordinatus es, quod Deo offeras, nec in sacerdotem sacramenti, sed in sacerdotem oblationis ordinatus es: quemadmodum sonant verba Episcopi Suffraganei, cum calicem tibi traderet in manus ac diceret. *Accipe potestatem offerendi sacrificium pro viuis, & mortuis, &c.* Hæccine est peruersa ordinatio, quam tu tamquam priuata persona ex eo diuinam oblationem facis, quod in commune sacrificium à Deo per ministerium Sacerdotis Christiani porrigendum ordinatum est? O abominationum abominationem.

Quinto. Christus vult, quemadmodum dictum est, vt Sacramentum hoc distribuatur, quo Christiani eo in fide confirmentur, & Christum publicè laudibus celebrent. At tu priuatum inde opus fecisti; quod tuum sit, quod persecisti absque opere aliorum, & huiusmodi opus alijs applicasti, & pecunia vendidisti. Quid horum negare potes? Vbinam ordinatus es, qui vera fide caruisti, qui contra omnem ordinationem, & voluntatem Christi ordinatus es in priuatum sacrificulum, non in publicum Ecclesiæ sacerdotem, qui nulli sacramentum porrexisti, nihil in eius præsentia concionatus es, qui nihil omnino operatus es, qui solum contra Christum ordinatus es, vt agas, quicquid illi aduersetur. Si verò contra Christum ordinatus es; ordinatio tua falsa, Antichristiana, ac re vera nihil est. Quamobrem nec consecrasti, sed merum panem, & vinum obtulisti, sumpsisti, adorasti, alijque adorandum ostendisti. Vide hic in tua Missa.

Primò nec personam esse, quæ consecrare debeat vel possit, nimirum hominem Christianum, & fidelem.

Secundo. Nec adest persona, cui debeas consecrare, & porrigere, nimirum Christiana plebs, sed tu impie, & infidelis sacerdos solus hic stas, & arbitraris, Christum tua tantum causa constituisse & velle, vt tu solus suum corpus & sanguinem consecres: cum tamen reuera ipsius non membrum, sed hostis existas.

Tertiò non adest ipsissima intentio, & fructus aut vsus, qualia Christus requirit. Nam institutum est Sacramentum, quo Christiani eo cibentur, & confirmentur; Christum prædicent, & celebrent. Iam Christiana plebs de tua Missa nihil nouit, sed tu taces illic in angulo, deuoras omnia solus, qui tam incredulus es & indignus, neminem eo pascis sed vendis tamquam opus supererogationis.

Cum nunc non adsit persona, quæ consecrare debeat, neque persona adsit, quæ sumat, & omninò Christi voluntas inuersa sit, & tu in huiusmodi pessimum, & inuersum sacerdotem ordinatus sis, ordinatio, & consecratio tua nihil aliud est, quam tentatio, & blasphemia in Deum, nec tu sacerdos es, nec panis in Corpus Christi in tua Missa transmutatur, &c.

In hac angustia, & necessitate constitutus,

tutus, diabolum à me propellere volebam, arripiens veterem clypeum sine scutum de quo in papatu edoctus eram, scilicet intentionem, & fidem Ecclesiæ. Nam etiam si ego non rectè credidissem nec intendissem; rectè tamen credere & intendere Ecclesiam, & propterea putabam meam Missam, & ordinationem legitimam esse. Hic eiusmodi verbis mihi restitit.

Amabo dic mihi, quo loco scriptum sit, quod impius, & infidelis homo possit in fide, & intentione Ecclesiæ consecrare? Vbi Deus hoc docuit, vel præcepit? Quibus verbis probas, quod Ecclesia huiusmodi tibi opinionem porrigat & tradat, ad tale angulare opus perficiendum, si homines dixerunt præter expressum Dei verbum; omnino mendacium est, adeo in tenebris omnia agitis sub nomine Ecclesiæ, & vestras abominationes tanquam Ecclesiasticas doctrinas prætenditis, &c.

Sapientissimus vir, qui adhuc non nouerat, diabolum patrem esse mendacij.

XIX. Crede mihi, bene, immo valde bene diabolum noui. *Eo inexcusabilior, quod eius pedicas euitare noluerit, immo illis illaqueari, & obstringi volens, & prudens elegerit.*

XX. *In colloquijs mensalibus*. Malo per Diabolum, quam per Cæsarem interire, sic enim per magnum dominum interirem. *Desiderium animæ eius tribuit Luthero Dominus, permittens Diabolo, vt eum repentina morte suffocaret in lecto.*

XXI. Diabolus frequentius, & propius mihi condormit, quam mea Catharina.

XXII. Narrat Lutherus, quod nonnunquam in dormitorio cum Diabolo deambulet: & se habere vnum atque alterum miraculum diabolos, à quibus diligenter, & intente admodum obseruetur. Existimat eos non vulgares sed magnos dæmones; immo Doctores Theologiæ inter dæmones esse. *Vltimum ridiculum, cætera possunt esse vera.*

XXIII. *Ac. 1. Galat.* Esto Ecclesia, Augustinus, & alij Doctores; item Petrus, Apollo, immo Angelus, & cœlo, diuersum doceant: tamen mea doctrina est eiusmodi, quæ solius Dei gloriam illustret.

XXIV. *In Colloquijs*. Hieronymum legere licet propter historiam: nam de vera fide, & doctrina ne Verbum quidem in ipsius scriptis extat. Quin te Hieronyme conculcamus cum tua Bethleem, deserto, & cuculla. Hieronymus enim inter Ecclesiæ doctores numerari non debet, quia fuit hæreticus: puto tamen, quod per fidem in Christum saluatus sit.

XXV. Chrisostomum nullo loco facio, non est nisi loquaculus. Basilius nihil valet: totus est Monachus, ne pilo quidem illum redimere. Apologia Philippi omnes Ecclesiæ Doctores superat, etiam Augustinum.

XXVI. Augustinus nihil singulare habet de fide, sed vbi Pelagianos oppugnat excitatur, & in virum euadit.

XXVII. Hieronymus mihi obijcitur homo nullius iudicij, neque intelligentiæ. Quid carnalius, immo quid magis impium, sacrilegum, & blasphemum dici potest, quam id, quod Hieronymus scribit. Virginitas cœlum, coniugium terram replet?

XXVIII. *Contra Regem Angliæ*. Quis est Augustinus? Quis nos coget illi credere? Qua auctoritate verbum eius est articulus fidei?

XXIX. Gregorij quoque Conciones ne teruncij quidem valent: Diabolus enim eum in dialogo suo crasse decepit.

XXX. *In Colloquijs*. Si vino te impleueris:

Dormire statim poteris:
Et post somnum ventrinculum
Vino replere iterum:
Nam Alexandri regula.
Præscribit hæc remedia, *& infra*.

XXXI. Iacobus Concionator Bremensis in die Palmarum inter alia fercula gallinam mihi parauit dicens, si

docemus, quare non facimus? Tandem deposui habitum. Ego enim nisi cucullam exuissem, carnem manducassem, & vxorem duxissem; Papistæ meam doctrinam tamquam non veram calumniati fuissent.

XXXII. *Dom.* 1. *Aduentus*. Satanæ commentum est, & nocentissimum figmentum, quod illæ formæ Temporum vulgo sunt pro spiritualibus bonis, &c. Ex animo velim, suggestus simul vniuersi, vna cum Monasterijs, Collegijs, Templis, Cellis, Sacellis, igne flagrassent pridem, redactaque essent in cinerem, propter horrendam Animarum seductionem atque cladem, quæ ab istis in Orbem redundauit.

XXXIII. *In solemnitate S. Stephani.* Nullus finis hactenus fuit Templa, & Sacella extruendi; vt nullus hodie locus illi vacet. Satius multo erat omnia Collegia funditus euertere, igneque consumere, etiamsi id temere, & sine iussu Magistratus fieret, quam vnam animam adductam in hunc errorem perire. Etenim Deus nihil de Templis, de solis animabus præcepit. Et hinc liquere potest, quæ causa sit, quod Templa crebrius reliquis Ædibus fulmine feriuntur; nimirum quod Deus nulli æque sit infensus: sicut in nullis alijs, immo in nullis speluncis latronum, in nullis postribulis, tanta cædes animarum perpetratur.

Loca altiora, vt Campanilia, naturali ratione fulmine feriuntur crebrius, quia cum fulmen non recta, sed turtuose discendat, in altiorem locum prius offendere solet. Præceptis Diuinis circa Templa plena est tota sacra pagina.

XXXIV. *In epistola ad Leonem X.* Quare beatissime Pater, prostratum me pedibus Beatitudinis tuæ, offero cum omnibus, quæ sum & habeo. Viuifica, occide, voca, reuoca, approba, reproba, vt tibi placuerit. Vocem tuam vocem Christi, in te præsidentis, & loquentis agnoscam.

O beatum Lutherum, si hæc opere compleßet. Vide Coccium tom. 1. lib. 8.

4 *Ioannes Caluinus harmonia Euangelica ad cap.* 1. *Lucæ vers.* 34.

I. Non magnopere laborandum est, vt Mariam ab omni purgemus vitio. *Concedo, quia hoc tamquam articulum fidei diffiniuit Eccles. scilicet quod B. Virgo nec venialiter vnquam peccauit Trid. sess.* 6. *Can.* 23. *Licet hunc sensum non intenderet impius Heresiarcha, nolens tamen expressit, vt alter Caiphas.*

II. *Lib.* 3. *Instit. c.* 26. §. 6. Stultum & temerarium est inquirere, in quo loco sint animæ iustorum, & an fruantur gloria eterna necne.

Non quia sic hoc incertum, sed quia certo certius, cum hanc veritatem Ecclesia declarauerit vt supra v. anima.

5 Henricus VIII. Angliæ Rex seipsum appellauit totius Anglicanæ, & Hibernicæ Ecclesiæ caput immediate sub Christo. *Coccius.*

6 Elisabetha Angliæ Regina seipsam scribit Ecclesiæ Gubernatricem in omnibus rebus, & causis, tam Ecclesiasticis, quam sæcularibus. *Iodocus Coccius.*

8 *Bernardinus Ochinus in præfatione suorum Dialogorum.*

I. Considerans, quemadmodum Christus Ecclesiam suam potentia, bonitate summa fundauerit, extruxerit, stabilierit, suoque sanguine lauerit, & spiritu ditauerit; eamdemque rursus funditus euersam videns, non potui sane non mirari: ac tantæ ruinæ causam scire cupiens comperi fuisse Papas.

Papa est visibile Ecclesiæ post Christum fundamentum quod hæretici conatur euertere sed frustra.

II. *Contra Vvestphalum fol.* 60. Scimus quidem verba Christi esse Christianissima, & verissima, *Hoc est corpus meum*, ac pro veris admittimus. Respondemus tamen fieri posse, vt cum Dominus dixerit, *Hoc est corpus meum*, dicere volueris, *Hic panis significat corpus meum*, si quidem in

in Scripturis sacris Spiritus Sanctus sæpe tropis locutus est.

Non tamen licet sacra Scripturam tropice interpretari euertendo sensum literalem contra vnanimem consensum Sancti Patrum.

Sed facessant hæreticorum deliria.

8 Hæreticus occultus, si aliquo signo externo hæresim prodat, etiam occultissimo, incidit in censuras, & pœnas hæreticorum, vt latius dixi lib. 4. Ciuilium tit. 18. num. 6.

9 Apostata vel Hæreticus pure mentalis, vel pure externus, qui ore, non mente fidem negauit, à quolibet approbato Confessario potest absolui; cum hæresis non sit reseruata, nisi ratione excommunicationis, quæ non incurritur ab Hæretico pure mentali, vel pure externo. *Clau. Reg. lib. 4. c. 5. nu. 11. Bonac. de censur. disp. 2. q. 5. pun. 2. Diana 3. tract. 4. resol. 143. & 4. tract. 4. resol. 211. vers. Nota secundo, & resol. 240.*

10 Hæretici non possunt habitare neque in Italia, neque in Insulis adiacentibus vt ex Greg. XV. & Vrb. VIII. latius dixi in Collect. ad Matth. 13. 26. n. 3. & seqq.

11 *Quomodo sint examinandi Hæretici ab Inquisitoribus, refert Diana 4. tract. 8. resol. 78.* In causis, *inquit*, spectantibus ad sanctam fidem, cautissime incedendum est pro examine callidi versutique Hæretici. Ideo Reus in causa violatæ Religionis primo examinandus est de genere suo, de parentibus, & patria, de educatione, & disciplina, de bonitate, & prauitate, ac societate, & amicitia, de moribus, & verbis. An sciat, propter quam causam sit captus; an aliquos habeat suspectos, quos, & qua de causa. Insistat autem Inquisitor in omnibus, quæ ad negotium Fidei faciunt, superflua, & aliena omnino resecando.

Secundo intra primos dies capturæ suspecti de fide benigne erunt admonendi ad dicendam veritatem: & dum Inquisitores eos examinabunt, poterit eis humile sedile concedi, vt habeant animum magis quietum.

Tertiò ad habenda indicia eorum status, sciscitetur ab eis consueta Catholicæ Religionis: quas deuotiones habeant; quas preces in Ecclesia, vel alibi fundere soleant; quando & à quo confessi sunt; si communicauerunt, si frequentauerunt Ecclesias, & similia.

12 † Matrimonia inter Hæreticos coram Magistratu loci, vel Ministro Hæretico contracta, si eo loci publicatum fuit Conc. Trid. nequaquam esse valida; sed omnino vt valida sint, coram Parocho, & Testibus ab ipsisquoque Hæreticis esse contrahenda. *Antuerpien. 18. Iulij, 1602.* 13. Die 14. Martij 1630. S. D. N. Vrban. Papæ VIII. in Congr. S. Officij fer. v. coram Sanctitate sua habita, decreuit, quo ad matrimonia iam inita, tolerari posse, Mulieres Hæreticas, quæ Maritos habent Catholicos, cohabitare arbitrio Ordinariorum, quamdiu fuerit aliqua spes conuersionis, & nullum subuersionis periculum, ita tamen vt proles Catholicæ educatur. *

HEBDOMADARIVS.

Chorus, Præcedentia.

1 NOn debet celebrare valde diluculo, 1601. Aliffe 20. Febr. 86. num. 2.

2 Absens ex causa, ex qua conceduntur distributiones; nihil tenetur dare supplenti hebdomadam pro ipso, nec ipse supplere, quando redijt, 1602. Anagni 5. Martij 21. ex cap. 1. de Cler. ægrot.

HEBRÆVS.

Iudæi, Supranumeraria.

1 NOn poteſt prohiberi Regularibus, ne prædicent, vel ne confeſſiones audiant, ſub prætextu, quod originem duxerint ad Hæbreos, 1621. Elboren. 16. Nou. 165.

Vel à Neophitis, 1617. Euora 24. Nouemb. 304.

Nec puella propterea impediri à ſuſceptione habitus, 1614. Lisbona 28. Febr. 15.

Dummodo in Monaſterio non adſit ſtatutum, vel conſtitutio particularis id prohibens, 1622. Coimbra 21. Ian. 16.

2 Non permittatur Hębreis acceſſus ad Moniales; & accedentibus ſine licentia infligatur exilium à Ciuitate, & diœceſi, 1594. Rauenna 28. Nou. 371. 1655. Fiorenza 25. Iunij 175.

HENOCH. Elias.

HENRICVS. Hæreſis 5.

HÆRES.

Electio, Fideicommiſſum, Homicidium, Illegitimus, Legatum, Patronus, Relictum, Sepultura, Subſtitutio, Teſtamentum.

1 QVis. Hæres in certis rebus Inſtitutus, habetur loco legatarij, nec tenetur creditoribus, *l. Quoties 13. C. de hæred. inſtit. gloſſa in cap. Raynutius, 16. De Teſtam.*

2 Hæredes inſtitui poſſunt, quicumque non prohibentur à Iure, ſiue ſint homines liberi, ſiue ſerui, & ſiue ſerui alieni, ſiue proprij. Item Patres familias, Filijfamilias, Muti, Surdi, Furioſi, Prodigi, Milites, Laici, Clerici, Princeps, Eccleſia, quilibet locus pius ac venerabilis.

Quinam vero prohibeantur hæredes inſtitui, dixi in lib. 2. Ciuilium tit. 14. de hæred. inſtit. num. 5.

3 Nepos ex filio ſpurio, vel nepos ſpurius ex filio naturali, & legitimo, poteſt ab Auo non Clerico hæres inſtitui, niſi Pater Clericus ſit. *Ex Pio V. & l. fin. C. de nato lib.*

4 Hæreditariæ res non dicuntur amplius poſt aditam hæreditatem. Vnde bonis paternis cum iuramento renuncians, ſi poſtea, adita per alios fratres hęreditate vnus ex fratribus moriatur, ſuccedit cum alijs etiamſi defunctus non haberet alia bona quam illa, quæ acquiſiuit ex hæreditate Paterna; nam tunc non dicuntur amplius bona paterna, ſed proprium patrimonium ipſius Fratris. *Oin. de interd. §. ſequens diuiſ. num. 28.*

An autem hoc habeat locum, etiam quando filia non renunciauit, ſed excluditur per ſtatutum, vide quæ dixi lib. 1. Ciuilium tit. 2. num. 43.

5 *Adiri* per Procuratorem hæreditas non poteſt, *l. Paulus reſpondit per Procuratorem, ff. de acquir. hæred. Rota apud Ludouiſ. dec. 460. n. 3. & dixi in Can. lib. 1. tit. 38. n. 14.*

6 Ordinarius non poteſt præcipere Monialibus, vt aſſignent Profeſſę vſumfructum ſuæ hæreditatis, 1614. Borgo S Sepolchro 13. Iunij 77.

7 *Inuentarium* hæres conficere volens creditores, & legatarios citare tenetur; Tutor vero minimè, vt latius dixi in tit. de hæred. qualitat. num. 10. §. 2.

8 Hæres Creditor defuncti, ſi confecit inuentarium, poteſt ſuum creditum detrahere, ac ſi non eſſet hæres, vt latius dixi lib. 2. Ciuilium tit. 19. num. 16.

9 *Obligationes*. Hæres infra tempus conficiendi Inuentarij moleſtari non poteſt à Creditoribus, & legatarijs. *Ibid. n. 18. §. 6.*

10 Hęres percipiens fructus ex negligentia non petentis fideicommiſſum: nec eos reſtituere; nec in quartam Trebellianicam computare tenetur, *l. fideicommiſſarij 18. l. Mulier 22. §. ſi hæres l. Ita*

tamen 27.§.*Hæres ex asse*, *ff. Ad S.C.Trebellian.*

Licet alias non solum teneatur fructus à tempore litis contestatæ perceptos in quartam Trebellianicam computare, sed etiam, si quid ex eis superest, restituere. Si tamen perciperet fructus ex voluntate defuncti, vt quia rogatus est post tempus restituere, tenetur quidem fructus perceptos in quartam computare; sed non restituere, si qui superessent, *d.* §.*hæres*, *& glossa d.c. Raynutius ver. contestatæ*. *De quo lib.2.Ciuilium tit.*14.*de hæred.instit.num.*5.

11 Hæres non tenetur parere conditioni adiectæ in codicillis, vt latius dixi lib.2.Ciuilium tit.25.num.5.

12 *Non potest* hæres venire contra factum Defuncti. *l. Cum à matre* 14. *C. de rei vind.*

13 Hæreditatis iacentis curator præsentare potest ad beneficium Iurispatronatus dictæ hæreditatis. *Barbosa alleg.*71. *num.* 6.

14 *Pœna*. Hæres negligens soluere legata pia intra sex menses à die insinuationis testamenti, cogitur in pœnam legatum reddere cum omni emolumento, quod ex eo percipi potuit à die mortis Testatoris, & huius rei executionem omnia hæreditaria bona debent ei per Episcopum sequestrari, *c.si hæredes* 6.*& ibi Couarr. de testam.* Et si illa neget, vel soluere differat, quousque in iudicio conueniatur, potest ad duplum condemnari. §.*sed furti*, *Inst.de action.*

Et si semel monitus, non solum publicè per Iudicem, sed etiam priuatim per Rectorem, vel Oeconomum, voce, vel nuncio, vel epistola, illa intra annum soluere neglexerit; perdit ipso iure omne lucrum ex testamento sibi prouenienș excepta legitima: adeò vt non solum hæreditatem, sed etiam prælegata, post sententiam Iudicis amittat. *Aut. Hoc amplius C. de fideic.*

Quæ loquitur de quolibet legato: requirit tamen admonitionem per Iudicem faciendam. *Sed Auth. licet Testator*, *C.de Episcopis*, *& Cler.* loquitur solum de legato ad pias causas, in quo sufficit quælibet admonitio. *Sanchez lib.* 4. *Moral.cap.*1. *dub.*56.

15 Hæredes venientes ab intestato, qui sunt in possessione bonorum, priuari non possunt per viam executiuam, sed procedi debet cum libello, Iuris ordine seruato, 1593. Monopoli 18.Octobris 266.

HIEROSOLYMITANI

Mercatura.

1 T*Ransfeuntes* ad aliam Religionem, si redeant, non facta professione, reintegrari debent in primum locum, 1601. Gierosol. 3. Iulij 34. *Sed hoc est generale pro quibuslibet Religiosis transeuntibus.*

2 *Remittuntur* Magno Magistro id petenti, non obstante quod S. C. mandauerit Ordinario, vt eos puniat, 1603. Nicotera 19. Aug. 95.

Etiam cum delinquunt extra Claustra, 1602. Hierosolymitani 12. Martij 13.

Eo tamen casu puniri possunt ab Ordinario in terminis Concilij, 1600. 13. Nou. 2.1603. Trani 17. Iulij 70. Nicotera 19. Aug. 65.

† Nam etiam Hierosolymitani delinquentes extra claustra puniuntur ab Episcopo ad terminos Concilij sess. 6. c. 3. *Mediolanen. lib.* 11. *ad* 29. 13. *April.* 1581.

Laudatum à Sanctissimo, 17. Iunij 1581. ad 32. *

Solet etiam id committi Nuncio, 1602. Tran. 1. Sept. 69.

3 Ordinario quoque aliquando committitur, vt procedat contra eos, maximè si non communicant in Paschate, 1610. 10 Dec. 1616. 26. Feb. 31.

4 Ordinarius iterum affigere debet cedulones contra Hierosolymitanum, à se pro diuersis excessibus excommunicatum, sicut, & Episcopus loci, vbi habi-

habitat excommunicatus, non obstante declaratione nullitatis censuræ, facta ab ipsis Militibus, cum sint Iudices incompetentes, 1615. Chiusi 6. Feb. 14.

† Sacra, &c. censuit, posse Archiepiscopum suis subditis præcipere, vt Equitem Hierosolymitanum, qui Clericum publicè percusserat, vitent tamquam excommunicatum; & Parochialium Ecclesiarum Rectoribus, & alijs Sacerdotibus prohibere, ne eum admittant intra Ecclesias eidem Archiepiscopo subiectas. *lib.* 12. 1. *Salernitana.* *

5 Potest procedere contra eosdem, si accedant ad Monasteria Monialium contra formam decreti, 1599. Napoli 12. Iulij 68. 1605. Gierosolym. 18. Feb. 15. 1614. Parma 29. Aug. 109.

6 Clerici Presbyteri, vel alij Ministri delinquentes, qui actu seruiunt Ecclesijs Hierosolymitanis, puniuntur ab Ordinario iuxta Bullam 67. Greg. XIII. *Circumspecta*, & Concil. Trid. sess. 24. cap. 11. Modo non viuant intra claustra subiecti obedientiæ dictorum Militum copulatiue, 1582. Genoua 14. Aug. 107.

Tunc tamen poterit eos carcerare, & superioribus consignare, ad terminos Concilij puniendos, 1598. Cosenza 18. Feb. 9.

† Qui vero gestant solum dimidiam Crucem subduntur ord. C. C. 21. Iulij 1640. *

7 *Parochiæ, & Visitatio.* Si Commendatarius infra terminum, &c. non præsentet Episcopo personam idoneam instituendam, Episcopus prouidebit, 1578. Perugia 11. Ianuar. 48. Siena 8. Martij 62.

8 In Parochijs Religionis Hierosolymitanæ, in quibus Populus habet ius eligendi siue nominandi Parochum, examen & approbatio spectat ad Episcopum, sola institutio ad Priorem, 1620. Messina 1. Sept. 258.

9 Curati Religionis Hierosolymitanæ tenentur interuenire consecrationi oleorum, si tenentur alij, 1646. Faenza 20. Maij 418.

Similiter ad processiones, & alia, 1599. Cesena 28. April. 37.

Et ad exponendas 40. horas per turnum, 1619. 27. Sept. 331.

Non tamen ad subsidium caritatiuum, vel Cathedraticum, vel contributionem Seminarij, vel ad procurationem pro visitatione, nisi in concessione Ecclesiæ sibi eam Ordinarius reseruasset, 1581. Ascoli 11. Iulij 95. 1604. Elnen. 27. Iulij 18. *C. C. lib.* 14. 454. *Augustana.*

10 Ordinarius compellere potest Hierosolymitanos ad executionem decretorum visitationis Apostolicæ, etiam in Bulla Pij V. non comprehensorum alias enim ea visitatio quo ad ipsos raro haberet effectum, 1580. Pauia 26. Iulij 129.

† Cum Ordinarius visitat Parochias Religioni Hierosolymitanæ subiectas, debet declarare, se id facere tamquam Delegatum Apostolicum, 1614. Messina 23. Maij 62. Ex Pio V. const. 1636. *Exposcit.* Sicut dum visitat alias Ecclesias exemptas, C. C. lib. 15. 33.

Sed quando Episcopus per se vel per alium visitat Parochiales aliorum Regularium, non est opus vt declaret, se id facere tamquam Delegatum Apostolicum. *Portugallen. S. Benedicti Portugalliæ* 1. *Nou.* 1607. *

11 *Priuilegium* habent Hierosolymitani expendendi ad duos annos fructus Commendarum vacantium in seruitium Religionis; adeo vt durante biennio ij fructus non possint sequestrari neque in executionem visitationis Apostolicæ, 1586. Turino 10. Iulij 478.

12 Priuilegia exemptionis Militum Hierosolymitanorum habent verba amplissima, etiam à quibusuis impositionibus ex quauis causa, & quouis prætextu, apta comprehendere etiam casum ineuitabilis necessitatis publicæ: maximè attentis causis, & meritis, propter

quæ dicta priuilegia concessa fuerunt Militibus antedictis; quia scilicet non modo facultates, & fortunas, & verum etiam sanguinem, & vitam pro defensione Reipublicæ Christianæ profundunt. *Rota apud Farin. par. 1. tom. 1. decis. 72. n. 6.*

13 Milites Hierosolymitani priuilegium habent seu Statutum à Sede Apostolica confirmatum, *vt qui Patre aut auo scriba, vel Notario aut Tabellione natus fuerit, minime in Ordine pro Fratribus Militibus admittatur*. Habent tamen aliud Statutum, in quo expresse declaratur, descendentes à Notarijs admitti posse in Ordinem Cappellanorum & fratrum seruientium.

Item licet Mercatura obstet susceptioni habitus illius Religionis; tamen eadem Religio interpretatur, hoc non habere locum in Ciuitate Florentiæ, & similibus, vbi Mercatores habentur pro Nobilibus.

Et si hæc interpretatio non extendatur ad Notarios, & descendentes ex eis. Nam hi licet sint editione Comi, vel Mediolani, vbi Notarij habentur pro Nobilibus: Nohilominus tamen excluduntur à susceptione habitus Fratrum illius nobilissimæ Religionis. Ratio, quia officium Notariatus ex sui natura sonat in quid vile, & per multos annos administratum fuit à seruis publicis donec *per l. penult. C. de Tabell. lib.* 10. fuit id eis prohibitum.

Præterea in quibusdam Ciuitatibus omnes Nobiles solent esse Mercatores. sed nullibi omnes Nobiles solent esse Notarij. *Rota apud Farin. par. 1. tom. 1. dec. 297. & dec. 504.*

14 Prohibere non potest Episcopus, ne celebretur in Ecclesijs Religionis Hierosolymitanæ à Sacerdotibus, tam Fratribus, quam Cappellanis dicti Ordinis, absque sua licentia, *1606. Siracusa 29. Aprilis 34.*

15 *Sepulturam* eligere possunt in testamento Milites Hierosolymitani, si à Religione eius condendi facultatem

habeant, sine tamen præiudicio iurium Religionis, & quatenus existant, etiam Parochialium, 1637. 4. Sept.

HILARIVS.

Hæresis 2. §. 4.

HISPANI. Fides 10.

HISTORIA. Figura.

PRæclarum est, mentem Historiarum cognitione instructam ac refertam habere Historia enim conglobata quædam, & coaceruata sapientia est, hominumque multorum mens in vnum collecta. *S. Gregorius Nazianzenus ad Nicobulum de historia legenda Elogium.*

HOMICIDIVM.

Delictum, Excommunicatio, Furtum, Irregularitas, Occisio, Restitutio.

1 HOmo occisus non autem vulneratus solum adhuc viuens, præsente homicida voluntario, non autem casuali, sanguinem e vulneribus, præsertim recedentibus, fundere solet: idque, quia remansit infectum à spiritibus dolosi occisoris, quod locum non habet in homicida casuali. Vulneratus autem non fundit ex sola præsentia vulnerantis: quia natura retinet sanguinem, quamdiu potest ad conseruationem indiuidui. *Simon. Maiol. dierum canicularium colloq. 1.*

2 Homicida occultus, propter quem alter innocens est in carceribus cum periculo perdendæ vitæ, non videtur obligandus ad se prodendum: nemo namque turpitudinem suam propalare tenetur; magisque vitam nostram quam alterius conseruare debemus. Si vero falsum testimonium tulisset, ob quod alter esset in periculo perdendi vitam deberet testimonium suum reuocare, atque omnem operam ad innocentem eripiendum adhibere, licet ob id oporteret eum perdere vitam. *Ex Sot. lib. 7. q. 6. art. 3. de*

3. *de iust. & iure*. *Nau. cap. 15. num. 18.*

3 *Restitutio*. Homicida, vel latro punitus à Iudice, tenetur nihilominus satisfacere Parti læsæ, cum qui duobus diuersas res debet, non liberetur, soluendo vni, quod alteri debet. *c. ea te 22. de iureiuran. c. sicut dignum 14. §. eos De homicid. & ibi glossa in ver. Non tamen aliena*.

Et illa punitio, quæ in vindictam irrogatur, est compensatio iniuriæ Reipublicæ illatæ, *c. vt famæ 35. de sent. exc.*

Ergo satisfaciendo Reipublicæ non manet liber à satisfactione partis; nisi pars læsa contenta existeret, vt per pœnam, quam infligeret Iudex etiam sibi satisfieret. Ex quo sequitur hæredes eius, qui decollatus, vel suspensus est, teneri ad resarciendum damnum illatum parti, sicut ad soluendum alia debita: ad quod etiam tenetur Fiscus, si occisi bona confiscata sunt, *l. Non possunt 11. l. Insumma 17. ff. num. de iure Fisci*.

Contrarium tamen. *Diana 5. tract. 4. ref. 60.* probabile putat, nempe capitis sententiam compensare omnem iniuriam, & damnum homicidij.

Vnum tamen certum est, quod non tenetur homicida soluere debita creditoribus occisi, quibus debitor soluisset, si non fuisset occisus, nisi ad hunc finem occidisset: quia nullam creditoribus intulit iniuriam, sed hoc damnum secutum est omninò per accidens. Ad obligationem verò restitutionis inducendam non sufficit damnum illatum, si non adsit etiam iniuria. *Clau. Reg. lib. 11. cap. 3. num. 24.*

4 *De pœna* filium, vel patrem deliberatè occidentis dixi tit. 9. lib. 1. de patria pot. num. 7.

5 Iuris naturalis est, ne quis inauditus, & indefensus damnetur. *Clem. pastoralis 2. §. cæterum de sent. & re iud.*

Quare mortaliter peccant Reges, & Principes, qui propter solam scientiam priuatam alicuius delicti, delinquentem veneno, vel alio mortis genere, e medio tollunt; aut beneficijs, officijs, vel honoribus, ad nutum non amouibilibus, priuant; & similiter talium sententiarum executores, quando certo sciunt eas esse iniustas, tunc enim Deo potius obedire tenentur. *cap. si Dominus 96. & cap. 99. Qui resistit 119. 3. Caietan. v. homicidium. Vide latius Diana 3. tract. 5. resol. 98. Bonaci de præcept. disp. 10. q. 2. pun. 2.*

E contra licet Iudici secundum allegata, & probata iudicare, etiam quem scit innocentem ad mortem condemnando: si omnia fecit, vt veritas detegeretur, & ne de illo casu iudicaret. *D. Thom. 2. 2. q. 64 6. ad 3. Pauon. 1. par. introd. prop. 1848. Quicquid dicat Bonac. de legib. disp. 10. q. 2 pun. 2. num. 2.*

6 Si homicida damnatus ad mortem, ante executionem efficiatur furiosus, sententia non debet amplius executioni mandari: quia furiosus habetur loco absentis; autem in persona puniri non potest. *Oinot. Inst. quib. non est permiss. fac. testam. §. præterea num. 13.*

7 Si lata sit censura, vel pœna spiritualis contra occidentem in aliqua Ecclesia vel territorio, incurrere censuram, secuta morte; licet percussus expirauerit extra: satis enim dici potest compleuisse delictum in actu externo, quando vulnerauit. Nam effectum sequi magis in vno, quam in alio territorio, per accidens est. *Bonac. de censur. disp. 1. quæst. 1. pun. 11. num 12. tom. 1.*

8 An Clericum, vel Monacum veneno propinato necans incurrat in excommunicationem, dixi supra v. exc. num. 15.

9 Homicidæ non audiendi, nisi se constituant in carceribus: nec remittuntur ad locum; vbi habitant hæredes occisi, nisi habita pace. *Pius IV. Const. 52. Et si cuncta*, iuxta eius declaratione. *Cum nos nudum*.

10 Homicidæ minori contumaci post decimumquartum annum non suffragatur minoritas: secus si est in carceribus. *Ibid.*

11 Homicida licet sit priuandus beneficijs, non tamen est priuandus pensione. *Riccius 1. par. dec. 254.*

† Immo

† Immo post absolutionem à delicto etiam antequam dispensetur ab Irregularitate, potest etiam de nouo obtinere pensione. *S. C. Concil.* 12. *Februar.* 1639. *cap.* 1. 12. 1. *

12 Homicidæ damnati siue diffamati, tametsi remissi fuerint, habere tamen non possunt officia, vel dignitates, nec testimonium ferre. *Pius II. Const.* 8. *Ad restituendas*.

13 Permitti non debet, quod homicida voluntarius vadat in Chorum; multo minus quod participet de distributionibus, nisi prius dispensetur à Sede Apostolica, 1580. Taranto 14. Iunij 100.

† Vnde Sacerdoti Cassanensi, qui fratris vxorem adulteram occiderat, licentia standi in Choro cum superpelliceo fuit negata. C. C. 26. Oct. 1613.*

HONOR.

1 HOnoraria bona sunt quinque.

I. Laus, quæ est sermo elucidans magnitudinem virtutis.

II. Honor in specie, qui est exhibitio reuerentiæ in testimonium alicuius excellentiæ.

III. Fama, quæ est attestatio popularis de re aliqua.

IV. Gloria est clara cum laude notitia. *S. Th.* 2. 2. *quæst.* 103. 1. 3.

V. Reuerentia, quæ est animi reputatio, qua bonitas alterius magnifit. *Nau. cap.* 23. *num.* 9.

2 Honor, qui soli Deo exhibetur, latria dicitur, quod Latine seruitus interpretatur, in quantum dominium conuenit Deo secundum propriam, & singularem quamdam rationem; quia scilicet ipse omnia fecit, & quia summum in omnibus obtinet principatum. *S. Th.* 2. 2. *quæst.* 81. 1. 3.

3 Honor vel honestas viri tollit sinistram suspicionem. Vnde si potestas non custodiuit diligenter, sed curialiter nobilem sibi commissum, qui communiter reputabatur integræ existimationis,

& fidei: si postea aufugiat, non tenetur, ex quo non erat verisimile, quod aufugeret, propter qualitatem personæ suæ cui credendum erat. *Oinot. de vsucap. in princ. num.* 41.

HORÆ CANONICÆ.

Beneficium, Distributiones, Ieiunium, Officium, Pensio.

1 TEmpus. A primo die Nouembris vsque ad primam Maij exclusiue, Matutinum incipiat cum hora diei, scilicet apparente Sole super nostrum hæmisphærium in Oriente. A prima vero die Maij vsque ad vltimam Octobris inclusiue per horam ante solem. Recitandæ vero sunt præces matutinæ cum laudibus, & Prima continuate, deinde congruo tempore ceteræ. *Sac. Congr. pro Ecclesia Aretina* 30. *Martij* 1599. *De quibus in meo Episcoporum Compendio v. Canonicus, & Officium diuinum.*

At in Basilicis Canonicorum sæcularium Almæ Vrbis recitantur continuate Matutinum vsque ad Nonam inclusiue, cantando Missam vnam vel plures pro tempore locis suis: deinde post prandium Vespere cum Completorio. In Quadragesima vero post Missam de feria, quæ cantatur post Nonam, intra quam post Euangelium vel ea finita fit Concio, dicuntur Vesperæ, antequam à Choro discedatur, & prope noctem Completorium.

2 Sed an & qua hora possit recitari Matutinum hodie pro crastina die. *S. Th. quolib.* 5. *art.* 28. *Caiet. v. Hora, & alij* antiquiores docuerunt, recitari posse Vespere præcedentis diei Matutinum pro die sequenti: non tamen explicarunt, an ante, vel post occasum Solis.

Nau. cap. 25. *num.* 107. docuit, ita licere Matutinum diei sequentis recitare antea tamen toto horarum illius diei penso persoluto. Non tamen explicauit per quantum tempus ante occasum solis posset recitari.

Bonac. tom.1. de hor. Can. disp.1. quæst.3. pun.3. num.15.16.17. docuit, posse pro die sequenti ex recepta consuetudine dici Matutinum tertia, vel quarta hora post meridiem.

Alij melius hoc explicantes docuerunt Matutinum pro die sequenti recitari posse ante Solis occasum, transactis tribus partibus præcedentis diei. Si enim diuidas diem in quatuor partes æquales ab ortu Solis usque ad occasum; transactis tribus ex illis partibus, & incipiente iam quarta parte diei, poteris recitare Matutinum pro sequenti die. Quod in tantum obtinuit consuetudo, vt vulgo, præsertim in ordinarijs recitandi officij, circumferantur tabellæ huius horæ, distributæ per totum annum iuxta diuersitatem climatum huius hæmisphærij.

Nec desunt, qui probabiliter dicant, quouis tempore, siue æstiuo siue hiemali, posse dici absque peccato mortali pro sequenti die Matutinum secunda hora post meridiem præcedentis diei, quia inquiunt, tunc incipit hora vespertina, quæ pertinet ad sequentem diem; quantum enim attinet ad officium diuinum, dies incipit à vesperis. Et secundum ipsos etiam antiqui Doctores, qui docuerunt simpliciter, posse recitari Matutinum diei sequentis in vespere præcedentis diei, fuerunt huius opinionis. *Doctores refert, & sequitur Diana 4. tract. 4. resol. 9.*

Sanchez lib. 7. Consil. moral. cap. 2. dub. 38. ponit duas probabiles conclusiones, quæ videntur tuta conscientia posse practicari.

Prima conclusio. Si quis recitet hodie mane ante meridiem Matutinum sequentis diei, non satisfacit præcepto; sed tenetur iterum sub mortali, & obligatione restitutionis respectiuè quo ad Beneficiatos, recitare Matutinum: si vero recitet post meridiem, saltem secunda hora, satisfacit præcepto, nec peccat mortaliter, nec tenetur ad restitutionem.

Probatur prima pars quod recitari non possit ante meridiem; quia nondum censetur incœpisse dies sequens, & sic non diceretur recitare Matutinum intra suum diem.

Probatur secunda pars, quod satisfaciat præcepto, recitando Matutinum sequentis diei secunda hora post meridiem. Quia iam illud tempus, cum sit hora Vesperarum, pertinet ad sequentem diem. Ergo qui tunc recitat Matutinum, videtur recitare sequenti die. Ergo non peccat mortaliter, quia non est peccatum mortale præterire tempus intra diem.

Probatur etiam ex Rubrica Breuiarij post Completorium, vbi dicitur, quod *si post Completorium statim subsequatur Matutinum, bis dicitur Pater noster, Aue Maria, & Credo, quia Completorium, quod est finis Officij, sic terminari debet; & ante Matutinum iterum repetitur pro principio Officij sequentis diei.*

Sed Completorium, etiam in Choro, dicitur communiter, præsertim à Canonicis sæcularibus, Vesperis adiunctum secunda hora post meridiem. Ergo, &c.

Probatur etiam ex sac. Rit. Cong. quæ in vna Tarentina Cryptaliarum 5. Dec. 1605. approbauit consuetudinem recitandi ex aliqua causa Matutinum post Completorium, quod non ignorabat solere dici secunda hora post meridiem.

Probatur demum ex consuetudine approbata diuersarum Cathedralium, præsertim Viterbiensis, & Cornetanæ, in quibus quolibet tempore Matutinum sequentis diei dicitur in Choro post horam vigesimam, & sic hyeme vix vna hora post meridiem.

Hanc opinionem tenuerunt etiam quidam recentiores Magistri, quorum quidam addidit, quod si post medium diem hodiernum recitaret quis Matutinum diei crastinæ, saltem in Quadragesima, quando Vesperæ dicuntur ante prandium, satisfaceret præcepto, quia iam videretur incepisse dies sequens: nec

nec in rigore videtur obligandus ad mortale, vel ad iterum recitandum, & per consequens nec ad restitutionem.

Amplia supradictam conclusionem esse veram; licet quando quis hora secunda post meridiem recitat Matutinū pro sequenti die, nondum recitasset Vesperas, & Completorium, immo nec aliquam partem Officij hodierni diei. Nam adhuc satisfaceret, nec peccaret, nisi venialiter, & cum sufficienti causa nec venialiter quidem, quia horarum ordinem absque causa peruertere non est nisi veniale, cum causa vero nullum. *Bonac. disp. 1. quæst. 3. pun. 3. nu. 15. Diana 4. tract. 4. res. 9.* Vbi pro contraria etiam opinione refert Nauarrum, & alios asserentes non satisfacere; quia quousque non est completa recitatio Officij hodiernæ diei, non potest dici, neque quoad Officium incœpisse dies sequens; quæ opinio tutior est: sed prima quoque probabilis est & tuta.

Secunda conclusio. Qui absque causa sufficienti recitaret hodie secunda hora post meridiem Matutinum diei crastinæ peccaret, quia solum qui sine causa non recitat debitis temporibus, venialiter peccat. *Sic quidam docti iuniores*.

Nota tamen, quod quo maior est anticipatio, eo maior causa requiritur; quia magis discedit à Regula. *Sic Nau. capit. quando & capitul. 3. num. 68. & 70.*

Qui vero recitat Matutinum sequentis diei sub occasum Solis, vel per vnam horam ante illius occasum, nullo modo peccat, etiamsi hoc absque vlla causa faciat, nam id non dicitur tempus præuenire. Ratio, quia Matutinum dicitur Officium nocturnum, & tota nox assignatur pro hora congrua ad illud recitandum. Qui vero recitat per horam ante noctem, recitare videtur in ipsa nocte, quia nox pro Matutino non assignatur physicè, sed moraliter. At moraliter cui parum deest, nihil deesse videtur.

Idem dicendum de ijs, qui Matutinum huius diei recitant vna vel duabus horis post ortum Solis, vt in Ecclesijs sæcularibus communiter practicari videmus. *Sanch. ibidem, Diana 4. tract. 12 res. 39.*

Quæ tamen dicta sunt, limitari debent primo non procedere in prima & alijs horis, in quibus non fuit introducta consuetudo, vt recitari possint nisi post mediam noctem. *Sanchez ibidem Dianam 4. tract. 4. res. 9.* Vbi subdit, non peccare scholasticum, qui differt horas in vespertinum tempus, eo quod Matutinum sit magis aptum ad studendum.

Limita secundo, non procedere in Matutino Defunctorum in die Commemorationis eorum, qui recitari debet post *Benedicamus Domino* Matutini diei, non autem pridie Vesperi, recitando postea mane Matutinum diei. *Sac. Rit. Congr. 1 Sep. 1607.*

Secus si etiam Matutinum sequentis diei recitetur Vespere, vel nullo modo, sed solum Matutinum Defunctorum; quia tunc potest recitari Vesperi, vt videmus in Cappella Pontificia, & multis Ecclesijs Almæ Vrbis. *Vide Cærem. Episcopor. lib. 2. cap. 10. Gauant. in Rubr. Breuiar. sect. 7. cap. 13. num. 3. & sect. 9. cap. 2. num. 16.*

3 *Locus*. Dum in Choro recitantur Horæ Canonicæ, nemo ex laicis recitantes perturbare præsumat, neque ijdem laici ingredi valeant, sicut etiam dum Missæ solemnes cantantur, nisi de licentia Superioris in Choro, qui tamen Presbyterium laicis commune facere nequeunt. *Sac. Congreg. Episcopo Sauonen. 12. Ianuar. 1604. Synod. Caputaquen. Brancatij de hor. can. v. 2. 3. & 5.*

4 *Restitutio*. Horas Canonicas Beneficiarius omittens, excusari potest à restitutione propter tantundem eleemosynarum factarum; licet non hac intentione. *Diana 3. tract. 6. res. 57.* Quod tamen nimis laxum visum fuit eidem 4. tr. res. 220. in fine.

5 Restitutio iuxta Bullam Pij V. anno

no 1571. ita facienda est, vt si quis vna die omiserit totum Officium, ad omnes fructus illi diei correspondentes restituendos teneatur. Si Matutinum cum Laudibus, dimidiam: si reliquas omnes horas, alteram dimidiam. Si Laudes, vel aliquam ex alijs horis, sextam partem dimidiatæ totius vero duodenam. Pius tamen non meminit de Laudibus. Et bene nota, quod vt dixi, sexta pars intelligitur sexta dimidiæ, & sic duodecima pars omnium fructuum illius diei. Quam Bullam ita seruari tradit *Diana* 4. *tract.* 4. *resol.* 111. in beneficijs, quæ non habent aliud onus, nisi Officij recitandi: alij vero non tenentur omnes fructus restituere, sed proportionabiliter facta excomputatione onerum. Puta Episcopus, & Parochus quintam partem, Canonicus tertiam, vel quartam: reliquas ratione oneris, & tituli retinere possunt. Ipse tamen Diana nihil circa hoc certe affirmare voluit sed tantum aliorum dicta referre: & ego similiter.

6 Modo reliquum est, vt supradictam constitutionem Pij V. vna cum Concilio Lateranensi referam: quorum tenor est vt sequitur.

Tenor Concilij Lateranensis sub Leone X.

Statuimus quoque, & ordinamus, vt quilibet habens beneficium cum cura, vel sine cura, si post sex menses, obtento beneficio, Diuinum Officium non dixerit, legitimo impedimento cessante, Beneficiorum, suorum fructus suos non faciat pro rata omissionis recitationis officij sed eos tanquam iniuste perceptos, in fabricas huiusmodi Beneficiorum, vel pauperum eleemosynas, erogare teneatur. Si vero vltra dictum tempus in simili negligentia contumaciter permanserit, legitima monitione precedente, beneficio ipso priuetur; cum propter officium detur Beneficium. intelligitur autem officium omittere quo ad hoc vt beneficio priuari possit qui per quindecim dies illud bis saltem non dixerit: Deo tamen, vltra præmissa de dicta omissione redditurus rationem. Quæ pœna in habentibus plura beneficia reiterabilis toties sit, quoties contrafacere conuincatur.

7 Hoc decretum declaratum, innouatum, & auctum fuit à Pio V. 12. Kal. Octob. 1571. in hæc verba. *Ex proximo Lateranensi Concilio sanctio emanauit, vt quicumque habens beneficium Ecclesiasticum cum cura, & sine cura, si post sex menses, quam illud obtinuerit, Diuinum officium, legitimo cessante impedimento, dixerit, beneficiorum suorum fructus, pro rata omissionis officij, & temporis suos non faciat: sed eos tamquam iniuste perceptos, in fabricas ipsorum beneficiorum, vel Pauperum eleemosynas erogare tenentur. Veruntamen multorum animi suspensione tenentur, cuiusmodi ratæ prædictæ ratio sit habenda. Nos huic rei euidentius atque expressius prouidere valentes, statuimus, vt qui horas Canonicas, vno vel pluribus diebus intermiserit? Omnes beneficij seu Beneficiorum suorum fructus, qui illi vel illis diebus responderent, si quotidie diuiderentur: Qui vero Matutinum tantum, dimidiam: Qui vero cæteras omnes horas, aliam dimidiam, qui harum singulas, sextam partem fructuum eiusdem diei amittam: Tametsi aliquis Choro adductus non recitans, omnibus horis Canonicis cum aliis præsens adsit, fructusque, & distributiones forte aliter assignatas, sola præsentia, vel alias, sibi lucrifecisse prætendat. Is etiam præter fructuum, & distributionum amissionem, & graue peccatum intelligat admisisse. Ita ille, qui primis sex mensibus officium non dixerit, nisi legitimum ipsum excusauerit, graue peccatum intelligat admisisse. Declarantes, Præstimonia, Præstimoniales portiones, & qualiacumque alia beneficia, etiam nullum seruitium omnino habentia, obtinentes, cum prædictis pariter contineri. At quicumque pensionem, fructus, aut alias Ecclesiasticas, vt Clericus, percipit, eum modo prædicto ad dicendum officium paruum B. Mariæ Virginis, decernimus obligatum, & Pensionum, fructuum rerumque ipsarum amissioni obnoxium. Nulli ergo, &c.*

HOR-

HORTVS. Claustrum, Monialis.

HOSPES. Iuramentum.

HOSPITALE.

Causa Pia, Confraternitas, Ecclesia 1. Episcopus, Necessitas. Quaesta. Seminarium.

1 QVid. Hospitalium genera sunt multa.

I Xenones, seu Xenodochia, locus venerabilis, ad pauperes Peregrinos recipiendos.

II. Pochotrochium, locus, vbi Pauperes pascuntur.

III: Bebotrochium, locus, vbi senes, & Valetudinarij, ac propter solam senectutem infirmi homines curantur. Quod adeo pium opus est, vt supprimi non debeat, quo ibi ponantur Religiosi, etiam reformati, 1603. Capoa 29. Nou. 82. 1604. Brugnetto 3. Feb. 19. 1605. Carpoa 25 Ian. 7.

IV. Orphanotrophium est locus venerabilis, quo Pueri Parentibus orbati educantur.

V. Ierothoconium est locus, in quo Infantes Pauperum aluntur. *Gloss. capit. Tributum* 21. §. *Sancimus* 23. q. 8.

2 Hospitale venit nomine Ecclesiae in fauorabilibus. *Sayr. lib. 5. cap. 5. nu. 21.* Vnde hospitalium, & confraternitatum bona potiuntur priuilegijs Ecclesiasticorum bonorum, vt dixi in Can. lib. 5. tit. 39. De sent. exc. n. 121.

3 *Regimen.* Senes centum annorum possunt ad instar infirmorum ab Hospitali alimenta recipere, 1602. Monte feltro 10. Dec. 147.

4 Instituta Hospitalis alterari non possunt ab Episcopo, 1602. Cesena 17. Apr. 38.

5 Scripturae, decreta, ordinationes, & statuta omnia Hospitalis, seruari debent in Archiuio siue Camera tuta intra ipsum, 1606. Toledo 24. Iulij 61.

6 Administrantes bona Hospitalium si ea sibi approprient, vel aliter dilapident, remouendi, & ad rationem reddendam cogendi, 1595. Sarsina 9. Ian. 343. 1615. Lisbona 26. Feb. 20. 1646. 22. Nou. 2.

7 Singuli Priores suas claues teneant, 1602. Rieti 2. Iulij 65.

8 *Quaestuandi* licentia concedi debet Ministris Hospitalis, praesertim si de hoc à summis Pontificibus priuilegium habent pro dioecesibus conuicinis, 1641. Sarno 26. Apr.

Sicut Hospitale S. Antonij priuilegiu habet quaestuandi per totum dominium Genuensium, 1603. Sarzana 19. Aug 97.

9 *Alia priuilegia.* Hospitale, quod actu hospitalitatem exercet, non solet contribuere Seminarium, 1579. Nepi 10 Nou 121.

Neque pro eleemosyna Praedicatoris Cathedralis, 1602. Tolentino 31. Maij 52.

Neque pro subuentione Monialium si non habet superflua; 1604. Arbe 27. Apr. 49.

10 *Oblig.* Hospitale locuples, cui, debitis supportatis oneribus, redditus supersunt, compelli potest pro aliquo tempore ad dandum aliquid annuatim Patrono Pauperi, 1649. 17. Maij 3.

Et quid suppeditare pro filio eiusdem studente, 1604. Pauia 9. Martij 51.

Puta 40. scuta pro quolibet anno: maxime si desiderium prefefert capessendi Militiam Clericalem, 1587. Pauia 26. Ian. 37.

HOSPITIVM. *Claustrum.*

Conuentus.

1 SImplex habere non potest Ecclesiam, sed tantum Oratorium priuatum, cuius ingressus in viam publicam immediatè non respondeat, nec sit in plano, nec habeat campanam, nec ibi ministrari possint Sacramenta. Nec continuam permansionem Religiosorum, nisi Infirmorum, & seruientium;

nec sepulturam, nisi specialiter concedatur, 1617. Osseruanti 7.Ian.3. 1618. 3. Apr. 118. 1646. Cisterc. 16. Nou. 16. 1649. Capuccini 10. Dec. 4. 1652. Osseru. & Carm. di Salerno 26. Apr. 24.

Nec ideo deserant Ecclesiam principalem, 1638. Serui di Corneto 17. Dec. 330.

In qua celebrent Missam Conuentualem, & alia officia publica, 1639. Serui di Corneto 9. Sept. 150.

Nec reducant Hospitium in Conuentum, & Oratorium in Ecclesia, 1641. Oss. Rif. 14. Iunij 163. 1646. Serui di Corneto 27. Apr. 6. 16. Nou. 3. 1647. 1. Febr. 13. 12. Apr. 20.

2 Hospitia in futurum intelligentur omnia suppressa, & extincta: & Fratres in eis degentes incidant in pœnas degentium extra claustra, 1629. Osseru. di Genoua 14. Sept. 291. 1647. 12. Apr. 11. 1647. Capuccini 10. Dec. 4. 1651. 16. Iunij 1.

Non obstante qualibet exemptionē, 1650. 15. Iulij 11.

HIPOCRISIS. Vanagloria.

HYPOTHECA.

Alienatio, Creditor, Dos.

1 Actio *hypothecaria* non oritur ex assignatione reditus certi fundi, sed tantum personalis, *l. liberto 21. in princip. ff. de ann. leg.*

Si quis tamen assignauerit redditus huiusmodi in fauorem piæ causæ: fundus censetur tacitè obligatus, in quamcumque manum deuenerit: etiam si Testator eum fundum post conditum testamentum alienasset. *Tiraq. de priuilegijs piæ causæ, priuil. 63.*

2 Calices, Altarium tobaliæ, & alia sacra suppellex, auferri non possunt pro aliquo debito, 1579. Spoleto 1. Dec. 10.

3 Constitutiones Vrbanæ c. 4. *tit. 2. §. 17.* quæ concedunt Guardianis Minorũ Conuentualium mutuo pecuniam accipere pro vrgentibus Conuentuum necessitatibus, non ideo dant facultatem hypothecandi bona, 1652. 3. Oct. 7.

I

IACTANTIA. Vanagloria.

IAPONES. *Infidelis, Matrimonium.*

Caudam Vaccæ ad os morientium apponunt, vt exiens Anima in vaccinum se corpus recipiat; & ideo vetitum est illis vaccas occidere. *Iul. Lanor. tit. 2. c. 1. n. 14.*

2 † Referente Illustriss. D. Card. Borgia tria dubia à Christianis Iaponiæ proposita, Sacra Cong. de P. F.

Ad primum respondit, non posse Iapones fideles, vt periculum mortis vel exilij euitēt, Altaria, vel Templa Idolis fabricari, vel eorum fabricæ cooperari.

Ad 2. dixit, non posse Iaponios Catholicos Anglis, vel Hollandis Hæreticis Arma, aut alia instrumenta vendere, quibus sciunt eosdem Anglos, & Hollandos contra Catholicos vsuras, vel contra innoxios Gentiles.

Ad 3. dixit, non posse coniuges fideles ob alterius coniugum reditum ad infidelitatem aliud matrimonium contrahere cum infideli, 7. Dec. 1626. Acta 149. n. 5. *

IEIVNIVM.

Capuccini, Græci 2. In explic. Can. lib. 3. tit. 46.

1 Qualitas. Ieiunantibus magis interdicitur vsus carnium, quam vini vel leguminum. Ratio est, quia ad actum generationis tria concurrunt, scilicet calor, spiritus, & humor. Ad calorem quidem maximè cooperatur vinum, & alia calefacientia corpus, vt Piper &c. Ad spiritus autem cooperari videntur inflatiua. Sed ad humorem maximè cooperatur vsus carnium, ex quibus multum de alimento generatur, Al-

Alteratio autem caloris, & multiplicatio spirituum cito transit: sed humoris substantia diu manet. *S.Thom.2.2.quæst. 147.8.1.*

2 Ieiunium quatuor anni temporum, & vigiliarum extra Quadragesimam potest impleri comedendo oua, & lacticinia, nisi contraria consuetudo, inducta, non ex errore Iuris, inualuerit, vt inualuisse videtur in tota fere Italia. Sola enim abstinentia carnium est de substantia ieiunij. Immo non frangeret quis ieiunium comedendo oua, & lacticinia etiam in Quadragesima: quamuis si id faceret absque licentia, vel causa legitima, mortaliter peccaret ex alio capite; nempe quia quadragesimali tempore oua, & lacticinia sunt prohibita. *S.Thom.2.2.quæst.147.8.3. Rodr.1.p. c.23.nu.10.& c.24.n.1. Dia.2 tract.9.res. 5. & 41.& 5.tr.14.n.13.*

3 Religiosus creatus Episcopus licite carnibus vesci potest Feria sexta, vel Sabbato, in quæ Natale Domini incidit, licet is eius alias secundum suæ regulæ constitutiones esset interdictus: quia iam liber est ab obseruatione Regulæ *Et dum c. Explicari. De obseru. ieiun.* hoc priuilegium denegat adstrictis obseruantia regulari ad abstinendum carnibus ea die intelligitur de adstrictis debito legali, non autem solo morali, eo vel maxime, quod tunc tale morale debitum cessat: cum consentaneum sit, Episcopum in tanta solemnitate conformari cum ceteris Populi sui.

Quod ampliatur vt procedat, etiam in Episcopo creato ex Religione Minimorum: quia Religiosus Episcopus immunis manet à votis, quæ præter tria substantialia, ex præscripto alicuius Religionis emittuntur. *Sanchez in summa lib.6.c.6. n.15.& 20.* v. Episcopus 8.

4 Qui ex iniuncta pœnitentia, seu etiam ex voto, tenetur pane, & aqua ieiunare, si forte panem non habeat, potest vesci leguminibus, vel piscibus, vel alijs cibis, quos possit habere: dummodo his non ad delicias, sed ad necessitatem tantum vtatur, *c.licet 6.de pœnit.& remiss.*

5 Ad soluendum naturale ieiunium, vt quis ea die communicare non possit; duo copulatiuè requiruntur.

Primum quod sumatur aliquis cibus vel potus.

Secundum, quod talis cibus, vel potus sumatur per actionem, quæ sit comestio vel potatio: Vnde deglutire aurum integrum, vel plumbum, vel papyrum, vel officulos fructuum, vel similia, non frangit ieiunium naturale.

Item sumere tabaccum vel aquam per nares, vel in os alio fine, puta ad lauandum, vel contra noxium aerem, si stilla, vel modicum quid, vt etiam reliquiæ cibi in ore remanentur, deglutiantur præter intentionem, vt constat ex Rubrica Missalis Romani de Defunctibus c.9.n.3.

Et generaliter sumere aliquid per modum cibi, vel potus, est accipere aliquid ore ea intentione vel fine (saltem naturali, propter illos, qui comedunt, vel bibunt dormiendo, vel phrænesi aut alias impediti non aduertendo) vt propria actione vitali per os traiciatur in stomachum. *Diana 5.tract.13.resol.1.*

6 *Horam* comedendi in die ieiunij licet ad libitum, sine superstitione tamen protrahere, non autem præuenire sine dispensatione, vel iusta causa. *Nau. c. 21.num.27.*

Sed non desunt, qui horam comedendi ieiunio accidentalem putant, nec obligare sub mortali. Vtriusque neotericos assertores affert Diana 2. 2. *tract. 9. resol.27.* Vbi subdit, quod Religiosi, præsertim qui de nocte surgunt ad Matutinum, priuilegium habent anticipandi prandium per horam ante meridiem.

7 Ieiunium vel genuflexio non seruantur tempore Paschali, nec quibuscumque diebus Dominicis per totum annum, quoniam ijs diebus specialiter recolitur memoria Resurrectionis Dominicæ: quod mysterium cum ingenti gaudio celebrandum est. Ieiunium

vero non conuenit tempore lætitiæ, vt patet ex verbis Christ. Mat. 9. *Nunquid possunt filij sponsi lugere vel ieiunare, quamdiu cum ipsis sponsus est.*

Genuflexio quoque veluti luctus ac pœnitentiæ signum est: vnde non seruatur ijs diebus, nisi in Missa: in qua non tantum est signum pœnitentiæ, quantum adorationis latriæ erga Christum, qui in augustissimo illo Sacramento ac sacrificio realiter, & præsentialiter continetur, *c. si quis in fin.* 30. *dist. Cassian. collat.* 8. *cap.* 20.

8 *Excusatio*. Si ieiunans sentiat se procliuem ad luxuriam, vel seminis fluxum, siue ex naturali conditione, siue ex vitio, non ideo potest ieiunium propria auctoritate dissoluere; quia ieiunium de se non inducit ad hoc malum, immo cohibet. Est tamen hoc sufficiens causa dispensationem obtinere possit. *Caneb. consil. moral. lib.* 5. *capitul.* 1. *dub.* 11. *num.* 6.

* IESVITÆ.

1 DImittere possunt eos, qui emiserunt vota biennij, vel libere, vel cum onere transeundi ad aliam Religionem, 1620. 14. Feb. 48.

2. S. m. Innocentius X. per suum Breue sub 1. Ian. 1646. expressè prohibuit, ne aliquis Societatis Superior (inclusis etiam Ministris, & exclusis tantum Magistrorum Nouitijs) deinceps in officijs vltra triennium durent: quo transacto antequam ad aliam superioritatem promoueantur, sesqui anno saltem valent. P.F. 1647. tit. 5. 237. *

IGNORANTIA.

Fides, Suspensio.

1 INuincibilis potest etiam esse Iuris Diuini, & mysteriorum fidei, & iuris naturalis, & rerum ad proprium officium pertinentium, quando nulla adfuit aduertentia, vel dubium, vel saltem scrupulus de malitia actus. *Diana* 4. *tr.* 4. *ref.* 36.

Multo magis excusat ignorantia pœnæ à Iure positiuo impositæ, licet sit imposita propter peccatum contra ius naturale. *Diana* 3. *tract.* 6. *resol.* 41. *cap.* 5. 39. 38.

Si autem sit vincibilis, & per consequens à mortali non excuset eum, qui potuit, & debuit illud scire excusat tamen, ne quis peccet, si peccatum illud cum tali ignorantia commissum non confiteatur: Vnde postea, cum id in mentem venerit, non tenetur confessiones iterare; sed solum peccata per talem ignorantiam omissa, confiteri. *Nau. c.* 9. *num.* 12.

2 Ignorantia comitans inuincibilis, sicut excusat à peccato externo, ita & à restitutione propter damnum illatum facienda. *Bonac. de legib. disp.* 2 *quæst.* 8 *pun.* 3. *num.* 34. 36. 37.

Idem dicendum de inaduertentia, & obliuione naturali, quæ ignorantiæ æquiparatur.

Vnde qui vouit non fornicari, vel non ludere sub pęna centum aureorum, vel ingrediendi Religionem, vel peregrinandi, vel seruandæ castitatis, si postea fornicetur, vel ludat, immemor voti, seu licet memor voti, immemor tamen pœnæ, non tenetur ad pœnam. *Diana* 3. *tr.* 6. *ref.* 41.

ILLEGITIMVS.

Educandæ, Irregularis, Matrimonium, Professio.

1 MAnzer dicitur de scorto natus, spurius de Concubina, quæ non tenetur in domo. Naturalis de vnica Concubina, quam quis vxoris loco domi retinet. Nothus de adulterio. Sed hæc nomina quandoque confunduntur. Hi omnes successionis suorum beneficio excluduntur, præter Naturales, & spurios, qui in bonis maternis succedunt etiam cum filijs legitimis, &

naturalibus. Et si filij legitimi, vel vxor non superessent, Naturales succedent similiter in duabus vncijs paternæ substantiæ ab intestato; sed non spurij, qui neque Matri illustri succedunt, quando alij legitimi, & naturales non desunt. *l. Si qua illustris 5. C. Ad S.C. Orffic. Authlicet Patri, C. de nat. lib. gl. v. Manzeres c. Nisi cum pridem 10. de renunc.*

De hac materia dictum est latius in explicatione Institutionum Ciuilium lib.3.tit.1.de hæred. quæ ab int. num. 23. & seqq.

2 Illegitimi non ita solent esse morigerati, sicut legitimi; tum quia geniti cum peccato; tum quia non ita solicitè instruuntur à Parentibus. *Lamber. lib.2. part.3.quæst.1. art.11. num.5.* Vnde vulgo dicitur, che *I Muli sempre tiran calci, capitul.* 1.17.7.

3 Illegitima non potest esse Abbatissa, vel Priorissa, nisi habilitetur à Sanctissimo, vel à S.C. 1625. Messina 15. Apr.90.

Ad alia vero officia habilitari potest ab Episcopo, 1602. Padoua 27. Maij 41.

† Facultas concessa Generali dispensandi cum suis Regularibus super defectu Natalium ad Dignitates ordinis non includit facultatem dispensandi cum Monialibus, 3. Iulij.*

4 Illegitimi, Patre viuente, non possunt ingredi Religionem, in quam Pater ingressus est. Greg. XIV. const. 3. *Circumspecta c.1.17.16.*

5 Non tenetur soluere dotem maiorem ex hoc solum capite, quod sit illegitima, 1616. Valentin. 23. April. 59. 30. Septem. 142. Sebenico, 24. Martij 85.

6 *Legitimatio ad ordines, & alia.* Illegitimus promoueri potest ad minores & vnicum beneficium simplex, itemque ad Canonicatum Collegiatæ etiam insignis, & ad dimidias portiones Cathedralis, & dispensatione Episcopi; ad sacros vero, vel ad quascumque dignitates, aut Canonicatus Ecclesiæ Cathedralis, non nisi ex dispensatione Papæ. Nec refert, an sit illegitimus secretè vel publicè, quoad forum conscientiæ, *vt dixi in Can.lib.1.tit.17.num.9.*

Si vero Religionem ingrediatur, fit habilis de Iure communi etiam ad Presbyteratum, sed non ad dignitates; *cap. 1. de fil. Presbyt. Nau.c. 25. nu.69. Barbosa de Can.cap.13.n.24. Vide quæ dixi in d. tit. de fil.presbyt.*

7 Illegitimi naturales tantum per subsequens matrimonium fiunt legitimi, habiles etiam ad Episcopatum non autem ad Cardinalatum, *cap. Tanta. Qui filij sint legit. Sixtus V. Const. 50. Postquam vetus, §. 12. latius in Can. lib. 1. titul. 17. num. 4.*

8 Illegitimus Monasterium ingressus à patre potest hæres institui, quia ingressus Religionis omnem maculam abstergit, etiam illegitimitate. *Auth. de Monach. in princ.* Et quia oblatus Curiæ Principis terreni censebatur olim legitimari quoad successionem offerentis, *l. Communium 9. C. de nat. liber.*

Ergo à fortiori, si sit oblatus Curiæ Principis cœlestis.

Alias illegitimus, existentibus legitimis, & naturalibus à patre nec institui, nec substitui potest, *l. vltim. ff. i. de his quib. ind. Tiraq. priuil. 29. sup. n. 1.*

I M A G O.

Augustiniani, Chorus, Ecclesiæ, Eleemosyna, Oblatio, Processio.

1 Imagines loquentes astrorum virtute fieri posse non videntur absque cooperatione diabolica. *San. Thom. 1. quæstion. 115. 5. capit. & latius 2. 2. quæst. 96. 2. 2.*

Vnde fabula censetur anilis, quam referunt quidam de statua loquente facta per B. Albertum Magnum: quam cum D. Thomas, quod diabolicam putaret, capite truncasset, Magistrum indoluisse ferunt, ac discipulo dixisse. Eia, inquit, fili, quid fecisti? Destruxisti opus quadraginta annorum.

2 Tolerari non debet, quod in locis publicis, & sordidis, stent depictæ diuersæ Cruces, ac Sanctorum Imagines in derisum Christianæ Religionis, 1596. Venetia 22. Maii 4.

3 Translatio Imaginis non miraculosæ priuatæ facienda, 1617. Perugia 17. Nou. 293.

† Sacra item C. C. die 4. Dec 1632. censuit, c. 7. sess. 21. eiusdem Concilii de Ecclesiis collapsis transferendis, non habere locum in translatione Imaginis de vno ad alium locum eiusdem Ecclesiæ facienda. *

4 Non debet ad quamcumque sanctam Imaginem impediri concursus, 1620. Turino 30. Iunii 116.

Modo non publicetur miracula prius non approbata, 1603. Montefeltro 15. Sept. 110. 1621. Triuento 22. Dec. 183.

5 Si Imagines publicantur miraculosæ absque interuentu Ordinarii, ipse debet eas claudere, informationes capere Romamque transmittere, 1617. Modena 6. Oct. 265.

6 Administratio oblationum Imagini factarum, intus aliquam Parochiam etiam Regularium existenti, spectat ad Ordinarium, qui eas erogabit in Ecclesia inibi ædificanda, & alios pios vsus, 1605. Perugia 20. Septembris 68. 1608. Brescia 22. Aug. 76.

† Non ad Regulares, neque ad Capitulum. Vnde S. C. C. in vna Perusina 5. Maii 1646. supposita acquiescentia Parochi, censuit, administrationem oblationum, quæ fiunt Imagini Sanctiss. Saluatoris, ad Ecclesiam Cathedralem translatæ, spectare ad Episcopum, non autem ad Capitulum, ita tamen vt ab eodem Episcopo conuertantur in pium vsum eiusdem Imaginis, aut alium similem. *

6 Vrbanus VIII. fel. rec. comburi iussit imaginem, cum tribus buccis, tribus nasis, & quatuor oculis, & alias si quæ inuenirentur similes: hæc enim noua inuentio repræsentandi Sanctissima Trinitatem tolerabilis non videtur, 1628. Milano 11. Aug. 96.

8 De adoratione Imaginum. Vide Bibliothecam Sanctam, lib. 5. annotat. 247.

IMMVNITAS.

Auditor, Debitum, Exemptio, Priuilegium, & lib. 1. Ciuilium tit. 8. à nu 19.

1 Cognitio, an extractus gaudeat immunitate, tam sæcularis quam Regularis, de iure communi spectat ad Episcopum, etiam præcisa Bulla Gregor. XIV. quæ loquitur de laicis, 1602. Mileto 25. Oct. 112. 1610. Rossano 10. Martij 26.

Non ad Nuncium, nisi specialiter commissa, 1627. Fior. 16. Iulij 96. 17. Septemb. 128.

2 Cognitio delictorum commissorum à consugitis, spectat ad Ordinarium cui concessa fuit extrahendi licentia, 1607. 26. Iunij 15.

3 Episcopus permittere non debet, vt de curribus, seu iumentis onustis Ecclesiasticorum auferantur in porta lignorum frusta, seu fasciculi, 1616. Modena 15. Nou. 147.

4 Magistratus sæcularis non potest prohibere, ne Clerici reponant frumentum in Ædibus laicorum, & e conuerso. Episcopus tamen prouidere debet ne committatur fraus, 1596. Nouara 16. Sept. 77.

5 Permitti non debet, quod Clerici se constituant in carceribus laicalibus, etiam pro copia processus habenda. 1609. Otranto 19. Nou. 121.

Nec ideo Iudex laicus potest contra eos in contumacia procedere, 1623. Nap. 9 Oct. 105.

Sed sufficit habere certam notitiam extraiudicialem, quod carceratus sit persona Ecclesiastica ad hoc, vt eum remittere teneatur, 1598. Aquila 16. Febr. 41.

Et debet credere Ordinario, 1596. Cremona 13. Febr. 17.

I M-

IMPEDIMENTVM.

IMpediens aliquem à consecutione officijs vel beneficijs precibus, blanditijs, &cæt. etiam malo animo, non tenetur ad restitutionem nisi in duobus casibus.

I. Quando impediuit per modos Iustitiæ contrarios, scilicet per vim, metum, mendacium, dolum, fraudem, &cæt.

II. Quando impeditus acquisierat ius in re, vel ad rem. Tunc enim quouis modo impediat, tenebitur restituere, non solum Ecclesiæ, sed etiam ipsi impedito: at in præcedenti casu soli Ecclesiæ. *Nau. c. 17. n. 169. & seqq.*

Licet contraria, quod quando quis impediuit, etiam per vim, dolum, metũ vel fraudem, à bonis, in quis impeditus non habebat ius in re, vel ad rem, non teneatur ad restitutionem; ab aliquibus vt probabilis sustineatur. *Azor. tom. 3. Inst. moral. lib. 4. cap. 9. Vide Dianam multa exemplificantem 3. tr. 9. res. 31. & Bonac. tom. 2. de restit. disp. 1. q. 2. p. 12.*

IMPERIVM.

Excommunicatio.

1 IMperio mero concesso, venit pena mortis. *Agr. l. Imperium, 3 ff. v. de iurisd. omni Iud. Vinc. de Franc. dec. 257. num. 5.*

2 Imperator neque de iure, neque de facto, est Dominus totius Mundi, licet sit Imperij Turcarum, & eorum, quæ quondam Imperatorum Christianorum fuerint, vt latius dixi in Rubr. Inst. Ciuil. n. 16.

3 Constantino Imperatori falso impingitur, quod subditos ad fidem suscipiendam coegerit, vt latius dixi in Can. lib. 1. tit. 1. De Sum. Trin. n. 6.

4 Insignia Romanorum Imperatorum, nempe generalissimorum alicuius exercitus Ducum, dum adhuc multis ante Christum natus annis incolumis erat Romana Respublica, breuiter enumerantur à T. Liuio, dum refert Scipionem, qui postea dictus fuit Africanus, exercitum defectionis arguentem. *Fasces*, inquit, *Imperatoris vestri ad eos, quibus seruus, cui imperarent nunquam fuerat, Romanus exercitus detulistis. In Prætorio tetenderunt Albius, & Atrius; Classicum apud eos cecinit; signum ab ijs petitum est. Sederunt in tribunali Proconsulis Scipionis; Lictor apparuit; submouente eo, incesserunt; Fasces eam securibus prælati sunt, &c.* lib. 28.

IMPVBES. Puer.

IMPVNITAS.

1 COncedi potest solum à Principe 1628. Albenga 6. Oct. 119.

2 Concedi solet complici, etiam Mandanti, vel mandatario, modo non sit solus, 1630. Osseruanti 11. Ian.

3 Apponi solent huiusmodi conditiones.

I. Non sit principalis, vel solus.

II. Det inditia sufficientia, ex quibus veniri possit in cognitionem delinquentium, 1628. Faenza 14. Iunij 9. Beneuento 11. August. 98. 1629. Alisse 1. Dec. 145.

III. Dicat veritatem, tam contra se quam contra omnem alium Conspiratorem, Auctorem, Consultorem, Auxiliatorem, Complicem, Participem seu quolibet alio modo culpabilem. Explicando debitas circumstantias locorum, temporum, causarum, conuentionum, & tractatuum, ita vt ex tali depositione procedi possit ad punitionem reorum: alias Impunitatis concessio nullius sit roboris, vel momenti, 1638. Rimini 26. Feb.

INCENDIVM.

Clausura, Infirma.

1 PRæsumitur plerumque secutum culpa inhabitantium, leuissima tamen: vnde conductores non tenentur, nisi lata, vel leuis culpa probetur. *Oin. de act.* §. *Actionum. Vbi de Act. locati nu.* 24. *late Rota apud Eud. dec.* 278.

Nec in foro conscientiæ tenetur ad restitutionem, nisi ex lata culpa processerit secundum Barbosa *alleg.* 51. *nu.* 75. *p.* 3.

2 Nisi tamen quis ad emendationem damni cogatur per Iudicem ex tertio capite legis Aquilliæ, in qua venit etiam leuissima culpa, vt dixi lib. 4. Ciuilium tit. 3. De lege Aquil. n. 15. versic. 3.

3 Si domus aliqua destructa sit, ne totam viciniam ignis consumeret; tunc illud damnum omnibus vicinis debet esse commune. *Oin. de rer. diuis.* §. *fin. n.* 5. *Vide infra v. Naufragium.*

INCENSVM.

Gubernatio, Vicarius.

1 ABusus, est non tolerandus, quod in Ecclesia incensetur aliqua Mulier, licet sit vxor Domini loci, 1594. Castellaneta 26. Apr. 117.

2 Locum tenens non debet incensari ter 1601. Bagnarea 14. Feb. 80.

INCESTVM.

1 INcestum non committit, qui duas sorores cognoscit, alteram præpostere, alteram in vase debito. *Ledesma de matrim. q.* 55. *art.* 4. *Addit. Toleti lib.* 5. *c.* 13.

2 Incestuosi primi gradus Canonici, præsertim matrem, & filiam nefario coitu cognoscentes, vel Mulieres similiter se cum Patre, & filio committentes in statu Ecclesiastico vltimi supplicij pœna puniuntur. *Sixt. V. const.* 54. *Volentes.*

3 Incestus an sit punibilis in foro exteriori vsque ad quartum gradum, vtraque probabilis. *Riccius res.* 63.

In pœnis tamen benignior est interpretatio facienda.

4 Probabiliter sustineri potest, Gradus in Incestu non mutare speciem, sicut nec an sit commissus cum consanguinea, vel affine. *Diana tr. de circumstantijs resol.* 31.

INCIRCA. Dictio.

INCONTINENTI.

FIeri dicitur, quod sit intra triduum *l. fin. C. de errore Aduocator.*

In Iuramento vero, antequam Partes ad alios actus diuertant. *Oinot. de act.* §. *Item si quis, n.* 77.

INCONTINENTIA.

INcontinens per se loquendo est, qui non sequitur rationem rectam: per accidens autem, qui non sequitur rationem falsam. *Ex Philos.* 7. *Ethicor. S. Th.* 1. 2. *q.* 19. *art.* 5. *corp. in fin.*

2 Temperatus differt à continente: quod Temperatus non habet prauas concupiscentias, quas continens patitur. Et continentia hoc modo accepta non est virtus, sed aliquid minus virtute. *Ex eod. ibid. S. Th.* 2. *q.* 3. 7.

Vnde intemperatus dicetur, qui prauas concupiscentias sequitur ex habitu: Incontinens vero, qui aliquando, vel etiam sæpius, ex fragilitate cadens, illis consentit.

INDITIVM. *Fama.*

INditia sunt circumstantiæ, & signa ex quibus prudenter, & rationabiliter de operibus, & actionibus aliorum iudicare solemus. *Clau. Reg. lib.* 12. *capit.* 10. *num.* 13.

INDIVIDVVM.

Dicitur quatuor modis.
I. Natura.
II. Ratione formæ.
III. Voluntatis contrahentium.
IV. Dependentiæ, vt principale, & Accessorium.

Quo ad primum quantitas de sui natura est diuidua.

Quo ad secundum requiritur, quod aliqua verba apponantur, quæ formam inducant.

Quo ad tertium, obligatio rem tradi est indiuidua, rem verò dari est indiuidua.

Quartum per se patet. *Rota apud Cocc. dec. 402. nu. 5. & seqq.*

INDVLGENTIA.

Iubilæum, Quæsta.

1 Quid. Nihil aliud est nisi remissio, vel condonatio pœnæ, pro peccatis actualibus quantum ad culpam remissis debitæ, per Ecclesiæ Prælatum existentibus in gratia extra Sacramentum discrete concessa, ex thesauri Ecclesiastici dispensatione. Quam lucratur, qui præstat requisita, licet ignoret concessionem illius. *Diana 4. tr. 4. resol. 24. & 5. tr. 12. resol. 6.*

† Globuli asserti à Christo benedicti, de B. Ianna nuncupati, eorumque Indulgentiæ, non sunt approbatæ. *S. C. de P. F. 1626. Acta ad 125. §. 2. ad 133. n. 6.* *

2 *Sanctiss. Sacrament.* Confratres, & Consorores Confraternitatis Sanctiss. Corporis Christi, Sanctiss. Sacramentum ad infirmos comitantes, quinque annos, & totidem quadragenas, de iniunctis eis, vel alias quomodolibet debiti pœnitentijs, Indulgentiæ consequuntur. Eamdem Indulgentiam consequuntur alij Christi fideles, etiam in præfata confraternitate non descripti, qui intersunt Processioni Sanctiss. Sacramenti. *Paulus V. 3 Nou. 1606.*

In Bulla aggregat. Confraternit. Sanctiss. Sacramenti Terræ Farnesij, Confratribus præd. Sanctiss. Sacr. ad Infirmos comitantibus, conceduntur septem anni, & totidem quadragenæ, alij verò quinque anni, & quinque quadragenæ.

Eadem Indulgentiam quinque annorum, & totidem quadragenarium consequuntur etiam Confratres aliarum Confraternitatum ex proprijs priuilegijs iuxta reformationem Pauli V. circa singulas Confraternitates, cuius Constitutiones super hoc editæ non fuerunt positæ in Bullario, exceptis paucis, vt Montis Carmeli, &c.

3 Pro festo Corporis Christi, & eius Vigilia, tota Octaua, multas Indulgentias concesserunt Summi Pontifices, Vrb. IV. const. 1. §. 4. *Nos enim Christi fideles ad colendum tantum festum donis volentes spiritualibus animare, omnibus verè pœnitentibus, & Confessis, qui Matutinali officia festi eiusdem in Ecclesia, in qua idem celebrabitur, interfuerint, centum: qui verò Missæ, totidem: qui autem in primis ipsius festi Vesperis interfuerint, similiter centum; qui verò in secundis, totidem illis verò, qui Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, ac Completorii officiis interfuerit, pro qualibet Horarum ipsarum quadraginta. Illis autem, qui per octauas illius Festi Matutinalibus, Vespertinis, Missæ, ac prædictarum horarum officiis interfuerit, centum dies singulis ipsarum octauarum diebus, in Omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Apostolorum eius Petri & Pauli auctoritate confisi, de iniunctis pœnitentiis relaxamus.* Refertur etiam in Clem. de reliq. & ven. Sanct.

Quas Indulgentias Martinus V. const. 12. *Ineffabile.* §. 2. duplicauit sub his verbis: *Singulis ex eis verè pœnitentibus, & Confessis, qui & quoties in ipsius Sacramenti pro festo ieiunium, vel loco illius alium pium iuxta suorum consilia Confessorum opus fecerint, centum; & qui præmissis in Ecclesiis, quibus illa celebrari contigerit, officiis interfuerint, necnon Episcopis; & aliis Prælatis*

latis Superioribus, qui dictis officijs libenter interessent, sed quo minus eis in ipsis Ecclesiis interesse possint, pro conseruandis suarum Dignitatum Iuribus, & alias legitimè tunc impeditis, pro Matutinali ducentos, & pro Missæ Officijs totidem, ac pro qualibet Vesperarum etiam ducentos; reliquarum verò Primæ, Tertiæ, Sextæ, & Nonæ, ac Completorij singulis octoginta. Rursus autem in quibuslibet octauarum dierum diebus pro singulis Matutinalium, Missarum, & Vesperarum, similiter centum, necnon reliquarum Horarum Officiorum huiusmodi quadraginta. Illis autem præterea, qui processiones &c. De Omnipotentis Dei misericordia, &c. de iniunctis eis pœnitentiis misericorditer relaxamus.

Quas omnes Eugenius IV. constit. 6. *Excellentissimum* §. 2 iterum duplicauit sub his verbis. *Relaxationes, & concessiones prædictas Apostolici robore muniminis, & cæt. præmissis per eundem Martinum Prædecessorem, vt præfertur, relaxatis diebus, alios totidem dies pariformiter, ab ipsis Fidelibus consequendos, adiicimus per præsentes.*

4 *Regularibus* Indulgentiæ concessæ, & per Paulum V. reuocatæ, an reuixerint per confirmationem priuilegiorum, gratiarum, & indultorum spiritualium, ab eodem Minoritis factam; negatiua tutior, & probabilior: affirmatiua notam improbabilitatis non inurit. *Diana 4.tr.qu. ref.* 20.

5 Minores, & Prędicatores possunt in suis concionibus concedere annos 18. Indulgentiæ, & quosdam dies. *Dian.ref.*22.

6 In Bulla antiquas Regularium Indulgentias reuocante, & nouas concedente, non compræhenduntur concessæ eorum Ecclesijs, & eas visitantibus, 1614 Palermo 8. Aug. 98. 1620. Minimi 17. Nouemb. 295. Memorata constitutio Pauli V. est in Bullario n. 21. & incipit: *Romanus Pontifex*.

7 Quando Papa concedit aliquam Indulgentiam omnibus Ecclesijs alicuius Religionis, *Ecclesias vbicumque constitutas visitauerint*, intelligitur concessa etiam Ecclesijs in posterum erigendis, 1626. B. Pietro di Pisa 3. Apr.

8 *Moniales* consequuntur Indulgentias concessas Regularibus, licet sint Ordinario subiectæ, 1614. Perugia 26. Sept. 121. 1619. Regolari 30. Aug. 399.

9 *Publicari* non possunt Indulgentiæ de nouo concessæ absque licentia Ordinarij loci, neque ab Exemptis. *Bonac. to. 3. qu. 3. pun. 30. nu. 9.*

10 Episcopus debet dare licentiam publicandi Indulgentiam concessam Ecclesiæ nondum consecratæ, 1648. Agost. di Lomb. di Crema 5. Martij 2. 11. Dec. 6.

11 *Pro defunctis* Indulgentiæ concessæ, per generales reuocationes vel suspensiones, non censentur reuocatæ vel suspensæ, nisi de eis expressa mentio fiat: vnde in Anno Sancto non suspenduntur Altaria Priuilegiata. *Diana 3. Addit.* 22. Et generaliter quæ Indulgentiæ suspendantur in Anno Iubilei, vide *Bonac. to. 1. de Sac. disp. 6. q. 7. pun. 8. n. 2.*

INFAMIS.

Iniuria, Matrimonium, Notarius.

1 INfamia facti est frequens vox bonorum, & proborum virorum, quæ hominem de tali crimine rationabiliter suspectum reddit. *cap. Qualiter, & quando il. 2. de accusat. Clau. Reg. lib. 12. c. 10. n. 12. in fin.*

2 Infamis infamia facti, licet non possit esse testis omni exceptione maior; à testimonio tamen regulariter non repellitur, nisi in criminalibus, & alijs arduis causis. *Oinot. de Act. §. Plane autem furum n. 9. Addit. ad eund. in tit. De cap. dimin. §. fin. n. 4. litt. d*

3 Infamia Patris non infamat filios de Iure, sed de facto tantum. *l. Ea, quæ 13. C. Ex quib. caus. infam.*

4 In quibus casibus incurratur Infamia Iuris, dixi in primo Ciuilium tit. 16. De cap. dimin. n. 5.

Et quod ex ea non incurratur Irregula-

laritas, nisi delictum sit notorium, in Can. lib. 5. tit. 12. n. 5. *Diana* 4. *tr*. 2. *ref*. 93.

INFIDELIS.

Matrimonium.

NOn *debet* permitti, quod ingrediantur in Ecclesiam, dum celebratur Missa, neque Sacerdotes celebrent coram eis, 1603. Milano 23. Iulij 85.

2 † Fuit dubitatum, si quando in Terris Infidelium permissa est Christianorum Parochia, & in ea Conc. Tr. ritè promulgatum fuit. Vtrum postea, eiecto inde ab Infidelibus Parocho, vel ad tam longum tempus deficiente, vt verisimiliter non credatur esse restituendus, validum sit Matrimonium, si absque forma Concilij celebretur?

Sanctissimus audita relatione Congregationis dixit, quod si alius Parochus vel Sacerdos Catholicus in propinquo loco sit; adeant eum, & coram ipso ac Testibus contrahant. Quod si id commode facere nequeant, contrahant coram Testibus: & si fieri poterit, etiam coram Notario, factis tamen prius in vtroque casu denunciationibus in Parochia, & nullo decreto legitimo impedimento, alijsque seruatis ex Concilij decreto seruandis. *lib*. 78. 273. 279.

Quoad Matrimonia Iaponiæ in futurum contrahenda, sacra Congr. de P.F. de mandato S. D. N. concessit, vt non obstante decreto Concilij Tridentini de Matrimonio iampridem in ea Insula publicato, Matrimonia in præsentia duorum Testium tantum valide contrahi possint, si tamen in loco, vbi Matrimonium contrahitur, vel in vicino, ad quem sine periculo accedi possit, Parochus vel alius Sacerdos siue Sæcularis siue Regularis non existat ab Episcopo deputatus. Cui Episcopo sacra Congregatio districtè præcipiendo mandauit, vt ad maiorem contrahentium commoditatem in diuersis Iaponiæ locis Sacerdotes Sæculares, vel Regulares constituat cum facultate speciali assistendi Matrimonijs, 13. *Iun*. 1625. *Acta* 232. *n*. 20. §. 7.

Quo verò ad Matrimonia iam contracta censuit, per S. D. N. esse declarandum, Concilium etiam publicatum non obligare in Iaponia: & propterea Matrimonia ibi contracta sine Parocho fuisse & esse valida, dummodo tamen coram duobus Testibus celebrata fuerint, 27. Iunij 1625 ad 237.

Die 2. Iulij 1625. S. D. N. Vrbanus VIII. approbans sententiam sacræ Congregationis prædicta Matrimonia in Iaponia sine Parocho, vt præfertur, contracta, fuisse, & esse valida iuxta declarationem Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum pro Hollandis, Zelandis, & Frisijs editam, quam declarationem in authenticam formam redactam Sanctitas Sua iussit cum hac sua in Iaponiam emitti. *Ibidem*.

Tenor supracitatæ declarationis pro Hollandia, Zelandia, Frisia, & cæter. Vbi constat, decretum Concilij esse publicatum, vel aliquo tempore in Parochia tamquam decretum Concilij obseruatum, sed Parochialis Ecclesia vtpote vacans, proprio Parocho careat, & Cathedralis itidem Episcopo atque Capitulo, habentibus à Concilio facultatem alium Sacerdotem ad id delegandi, nullusque alius ibi sit, qui vices Parochi vel Episcopi suppleat, Matrimonium valere absque præsentia Parochi, seruata tamen in eo, in quo potest, forma Concilij, nempe adhibitis saltem duobus Testibus. *Refertur in Reg. de P. F. Iaponia tom*. 1. *ad* 528.

3 Ad hoc vt Infidelis concursus contrahere possit aliud Matrimonium, non sufficit voluntas coniugis infidelis quod nolit cohabitare præsumpta, puta si Regio, vbi degit, valde distet, vt Persia ab Hispania, *lib*. 78. 299. *ad* 3.

Attamen Gregorius XIII. constitut. *Populis* 25. Ianuarij 1585. concessit Conuersis posse contrahere priori coniuge prius non præmonito, si vix pos-

sit præmoneri, *lib.* 78.310.

Nam licet sola locorum distantia non sufficiat, vt Conuersus possit aliud matrimonium contrahere, priori infideli Coniuge prius non præmonito ac requisito, an conuerti velit, vel saltem cohabitare sine iniuria Creatoris: est tamen causa sufficiens, vt Papa dispensare possit, prout reipsa dispensauit Gregor. XIII. Clem. VIII. & Paulus V. & ita fuit etiam resolutum in S. C. de propaganda Fide.

In vna Neapolitana, in qua exponebatur, quod elapsis annis, capto à Cæsaris Militibus Belgrado in Vngaria, Mulier iuuenis Turcæ vxor capta, & Neapolim ducta, vendita fuit Nobili matronæ: quæ post nonnullos annos eam ad fidem conuersam baptizari fecit ac deinde libertate donauit. Dicta Mulier alteri nubere desiderabat. Et cum ei fuisset dictum, quod Maritum suum Turcam requirere debebat, num Neapolim venire, & cum ea cohabitare vellet: respondit id fieri non posse ob loci distantiam, & quia dictus Maritus erat Turca, qui sine libertatis periculo Neapolim venire non poterat, & verisimile etiam erat, ita ipsum esse responsurum. Vnde licet in Archiepiscopatus Neapolitani Tribunali esset consuetudo, quod dicta requisitio non attenderetur, ad cautelam tamen sacram Congregationum consuluit, quid in dicto casu esset agendum.

Cum tempore fel. rec. Clem. Papæ VIII. de simili materia actum esset in Congr. Concilij propter Persas, qui Legatum Regis Persarum in Hispaniam comitati, & ad fidem conuersi, vxores inibi ducere volebant, non requisitis vxoribus, quas duxerant in infidelitate ob distantiam, & difficultatem. Congr. Concilij censuit, non posse hos conuersos alias vxores accipere, nisi prius constiterit, an priores vxores vellent ad fidem conuerti, vel etiam non conuersæ cum eis cohabitare absque injuria creatoris. Loci autem distantiam, & difficultatem non sufficere, vt possint ducere alias vxores, non requisitis prioribus vxoribus infidelibus: sed subesse sufficientem causam dispensandi, vt possent contrahere absque requisitione, atque ita Clemens dispensauit, secutus aliud exemplum Greg. XIII. cum Indis, qui concessit Ordinarijs, vt in illa Regione possent dispensare cum Christi fidelibus ad fidem conuersis, qui ante baptismum susceptum matrimonium contraxerant vt superstite eorum coniuge infideli matrimonia cum quouis fideli contraherent; dummodo constet etiam summariè, & extraiudicialiter, coniugem absentem moneri legitimè non posse, aut monitum intra tempus eadem monitione præfixum suam voluntatem non significare.

Die 18. Iunij 1611. Sacra, &c. censuit concedendam facultatem Illustrissimo Ordinario iuxta exemplum Gregorij XIII. & Clementis VIII. supra relatum: itaque agendum cum Sanctissimo D.N. Qui die 21. Iunij 1611. iuxta Congregationis sententiam facultatem concessit. *

INFIRMVS.

Clausura, Confessio, Distributiones, Eucharistia, Irregularitas, Iudæus, Medicus, Nouitius, Sedes.

1 Non *potest* Episcopus edictum facere, præsertim cum pœnis censurarum, vt qui infirmatur extra Ciuitatem, teneatur se deferri facere intus in domum suam, vel consanguineorum, vel amicorum, vel Hospitalis, 1613. Ventimiglia 27. Sept. 80.

Multo minus prohibere Curato, ne administret Viaticum infirmis sine sua licentia 1640. S. Marco 30. Octob. 117.

2 Infirmi confiteri possunt cuicumque probato Confessario, 1645. Ancona 6. Octob. 2.

3 *Regularibus* prohiberi non debet, ne audiant confessiones infirmorum in ipso-

ipsorum domibus, 1603. Osseruanti 13. Iunij 48.

4 *Pro Monialibus* vbi fieri non potest Valetudinarium formale, accipiendæ erunt pro ipso Cellæ, & aliæ Cameræ, pro vt melius fieri poterit; vt infirmæ maneant in loco ab alijs separato, vbi eis de seruitio debito prouideatur, 1593. Neapoli 12. Octob. 14. 1600. Virdun. 13. Nou. 2. 1601. Assisi 13. Febr. 39. 1604. Sorrento 27. Apr. 31.

5 Ingredi quis non potest in clausuram ad celebrandum in Valetudinario, 1600. Ferrara 2. Maij 35.

Multo minus consanguineæ Monialium ad eas visitandas, licet simul cum Medico; nec datur talis licentia, 1616. Nocera 10. Iunij 83. v. Clausura.

6 Monialis egredi non potest extra casus Bullæ Pij V. incendij, lepræ, vel Epidimiæ, licet alias adesset periculum vitæ, 1578. Assisi 3. Nou. 1.

† Nomine autem *Epidimiæ* eam tantum *Epidimiam* intelligi, quæ est vera, & realis *pestis*: ita vt ob alias infirmitates aliquo pacto huic consimiles, sed tamen benigniores, etiamsi Epidimiæ nuncupentur, nullo pacto Monialibus Professis ex Monasterio exire liceat. Atque hoc decretum ab omnibus, ad quos pertinet, inuiolabiliter obseruari mandauit, *lib.* 135. 698. *

INFORMATIO.

Cadauer, Cancellaria, Iudex, Processus, Testimonialis.

1 QVando capiunt informationes contra Episcopum, Vicarius residere non debet in ijs locis, vbi manet Commissarius, 1586. Sora 8. Iunij 544.

2 Dum vacat Ecclesia, committi solet Ordinario vicino, 1601. Cariati 27. Nou. 242.

Item quando proprius Ordinarius suspectus est, 1655. Fondi 1. Oct. 258.

3 Ad dandam informationem non est necessarius, quod Ordinarius, siue Gubernator videat processum authenticum, sed sufficit, quod acta viderit talia qualia, vel etiam aliunde fuerit informatus, 1625. Ancona 2. Dec. 282.

4 Qui instat mitti ad capiendas informationes, debet etiam expensas subministrare accessus, recessus, ac victus, pro commissario, & familia, toto tempore, quo eum propterea morari oportuerit: alioquin datur facultas ipsi commissario eas accipiendi propria auctoritate, 1640. Caiazzo 2. Mar. 21.

5 Informationes Iudiciales non Iudici solum, sed & Notario dari possunt, 1601. Città di Castello 3. Iulij 162. 1602. Castellaneta 20. Aug. 93.

6 Informationes extraiudiciales secretè capi solent ab Episcopis vicinis contra Episcopos de aliquo graui crimine accusatos, 1603. Capo d'Istria 4. Nou. 132. Larino 22. Apr. 467. Vel de inhabilitate: & aliquando mandatum fuit Episcopo vicino, vt eo se personaliter transferret, 1655. Narni 4. Iunij 97.

7 Similiter etiam secretò capiuntur informationes de conuersationibus minus honestis, vel delictis carnalibus Monialium, 1601. 10. Maij 45.

INHIBITIO.

A. C. Metropolitanus, Rota.

1 DIe 29. Ian. 1629. vt habetur lib. 14. Decretorum pag. 7. Congregatio specialis à fel. rec. Vrb. VIII. deputata ad reformandos abusus Inhibitionum mandauit omninò seruari dispositionem Concilij, ac propterea iniunxit ipsi A. C. vt mediante precepto pœnali mandet Locumtenentibus, ac Notarijs, ne huiusmodi Inhibitiones, & monitoria concedant, nisi ad præscriptum eiusdem Concilij, necnon iuxta formam reformationum Pij IV. & Pauli V. fel. rec. Et quod Inhibitiones, & Monitoria aliter concessa reuocentur, ac Locumtenentes, & Notarij excedentes ab eodem A. C. rigorosè puniantur.

2 In vna Segobien. contra Archiepiscopum Valentinum lib.28.memor.ad 241. C.C.censuit, hanc Inhibitionem,in qua concedenda, nec forma, nec tenor sacrarum Constitutionum vt cauetur decreto sess.22.cap.7.seruatum fuit,tamquam nullam iure posse contemni.

Et in vna Feltren.lib.7.litterarum ad 272. Ad Archiepisc. scias inhibitionem à Te decretam contra præceptum Episcopi Feltren. quo Rectorem S. Blasij ad debitam cogebat residentiam, ab eodem Episcopo iure merito sperni posse, 9. Sept.1601. *

INIVRIA. *Seruus.*

1 MAtremfamilias, notæ scilicet auctoritatis fœminam,seu mulierem honestam; & prætextatum siue prætextatam, idest pueros siue puellas ingenuas, affectans, idest frequenter insequens quocumque vadant, iniuriarum tenetur: nam assidua frequentia præbet quasi nonnullam infamiam.Idem dicendum est, si eos appellat, idest blando sermone eorum pudicitiam tentat, vel turpibus verbis alloquitur, nisi tales incedant in veste meretricia; talis enim quis esse præsumitur, in quali habitu reperitur. *l.Item apud 15. § si quis virg. ff. num.de iniur. Oinot. inst. de iniur. §. iniuria num.21.22.*

2 In verbali iniuria procedi non debet ad alium rigorem, nisi ad assignandum domum pro carcere donec offenso satisfiat, & partes inuicem reconcilientur, 1595.Reggio 17.Ian.349.1654. S.Seuerino 2.Octob.157.

INOBEDIENTIA.
Obedientia, Vanagloria.

INQVIETVDO MENTIS.
Auaritia.

INQVISITOR.
Anima, Blasphemia, Confessarius, Confessio, Doctor, Episcopus, Hæresis, Irregularitas.

1 INquisitores, hodie de iure nouo Sixti V. procedunt contra quoscumque sortilegos. *Diana 4. tr.3. resol. 10. & tr.8. resol.107. Quicquid dixerint. Clar. §. hæresis num. 23. Barbosa alleg. 31. num. 133. & seqq.*

Et etiam contra Ægyptiacas, siue Zingaras, quæ bonam, vel malam fortunam diuidant. *Diana 4.tr.8.res.128.*

Et hoc quo ad Ordinarios Ecclesiasticos cumulatiuè, quo verò ad Iudices laicos priuatiuè. *Diana 4.tr.8.res.122.*

2 Inquisitores hæreticæ prauitatis de blasphemia hæreticali priuatiuè cognoscunt: & vbi non sunt Inquisitores, Ordinarij locorum. *Barbosa 3.alleg. 51.num.89.*

De blasphemia verò non hæreticali tunc solum cognoscere possunt, quando blasphemans monitus desistere nollet, & esset incorrigibilis. *Baiard. §. blasphemia num.18.*

3 Inquisitores non possunt procedere contra Episc. consecratos, licet solum titulares sint, nisi ad receptionem testium pro informatione Papæ transmittendas, neque in crimine hæresis verò *c.Inquisit.de hæret.C.Trid.sess.24 c.5.*

Neque in præsumpto, qualis est sollicitatio in confessione. *Sancius disp.11. num.53. contra Bonac. de onere denunc.pun. 3.num.8.*

Et contra neminem procedere solent in contumacia.

4 Inquisitores fructibus, & distributionibus in absentia gaudent, *ex priuil.Paul. III. & IV. necnon Pij IV. & V. Barbosa alleg.53.num.156. Diana 4. tract.8. resol. 71.*

† INSIGNIA.

1 EPiscopus non debet amouere Arma, seu Insignia, & Monumenta, seu Memorias suorum Prædecessorum ab Eccles. vel Palatio Episcopali, maxi-

maximè si fuerunt constructa proprijs ipsorum expensis, 1593. *Messina 9.Mar.* 64. 1603. *Aiqui 21.Nou.* 135. 1604. 26. *Ian.*12.1606.18.*Sept.*76.1609. *Saffari Turrit.* 4. *Apr.* 42.

Neque de Paramentis, non obstante Conc. Prouinciali, si in Metropolitana tolerantur, 1604. *Aiqui 26.Ian.*12.

Vnde à fortiori coactus fuit cum censuris Baro, qui eraserat insignia Episc. à quibusdam Paramentis factis ab Archipresb. & sua substituerat, ad restituendum omnia in pristinum, 1615. *S. Angelo, e Bisaccio* 27.*Nou.*116.

Nec fundatorum Ecclesiæ, vel Monasterij 1618. *Perugia 9.Octob.* 344.

Et si fuerunt amota, restitui debent vt prius 1645. *Osseruanti* 11. *Aug.* 22. 6. *Octob.* 23.

2. Arma eius, qui Cappellam ornauit, non debent amoueri, 1604. *Anagni* 10. *Febr.* 21.

Sed eius, qui nihil contulit, vel cui fuit erogata pecunia restituta, debent amoueri, 1607. *Amalfi* 15.*Octob.*221.

Maximè si est laicus, 1596. *Bologna* 28. *Septemb.* 80. 1600. *Sarxana 20. Martij* 23. *l.Opus* 3.*ff.n.de oper.publ.*

E contra Vniuersitati permitti debet sculpere, seu apponere sua insignia in Ecclesia, à se erecta, dotata, & restaurata: absque tamen eo, quod per appositionem huiusmodi insignium sibi acquiratur, vel augeatur aliqua ratio Iurispatronatus super ipsa Ecclesia, 1645. *Auellino* 11. *Augusti* 4.

Attamen per insignia familiæ ab antiquissimo tempore sculpta in Ecclesia, probatur Iuspatronatus, etiam ad fauorem Vniuersitatum, & aliorum, in quibus præsumitur vsurpatio. *Rota apud Farinac.tom.*1.*dec.*518.& 545.

3 Capitulum non potest de nouo addere suis insignijs siue Armis, Mitram, & Baculum siue Pastorale, 1611. *Fermo* 20.*Nou.*106. *

INSTITVTIO. *Collatio, Hæres.*

INSTITVTRIX. *Translatio.*

1 Debet esse ex maturioribus, & quæ libenter acceptet hoc onus, 1607. Spoleto 26. Iunij 9.

Nec transferri ad Monasterium Ordinis diuersi, 1626. Cefalù 4. Maij.

2 Si Institutrix detegitur inhabilis, priuatur Abbatissatu, & remittitur ad prius Monasterium, 1645. Mileto 6. Octob. 83.

3. Institutrici non conceditur redditus ad antiquum Monasterium, donec nouum sit satis, & sufficienter in obseruantia Monastica stabilitum, 1655. Napoli 9. Iulij 204.

INSTRVMENTVM.

Apocha, Debitum, Depositum, Doctor, Dos, Falsum, Notarius, Scriptura.

1 Quid. Est scriptura facta ad alicuius rei probationem in posterum faciendam. *Oinot. in Rubr. Proem. inst. nu.* 2. Vbi ego quoque num. 4. dixi quodnam Instrumentum dicatur publicum, quodnam priuatum.

2 *Moniales* non possunt Instrumenta celebrare sine licentia Ordinarij, & etiam Superiorum Regularium, si sunt sub eorum regimine, 1605. Cremona 22. Aug. 54. iuncta Const. 18. Greg. XV. quæ incipit: *inscrutabili.*

3 *Liquida* Instrumenta quæ dicantur, tradidi in tit. de action. n.334.

4 Tutori, pupilli nomine Instrumentum liquidare volenti, semper opponi potest, quod exhibeat solemnia tutelæ; nempe confectionem Inuentarij, & satisdationem, nisi fuerint per Testatorem remissa, *Io:Paulus Gualter.de liquid. Instrum.prima secundæ partis, rub.* 2. *n.*3.

5 *Productio*, Episcopus non potest recipere decimam partem pro quolibet Instru-

Instrumento producto in Tribunali, sed solùm quod soluitur pro decretis Ecclesiasticis, non obstante pragmatica, quæ seruari non debet in foro Ecclesiastico, 1620 Otranto 15. Octobris 167.1645.Oppido 6.Octob.25.

Vel esse contentus vigesima, vbi ita fieri consueuit, 1605.Lecce 28.Febr.19. §. 3. *v.Mandatum.*

6 Instrumentum captæ possessionis, ad hoc vt illam probet, exhiberi debet in forma probanti; nec sufficit fides Notarij attestantis se fuisse rogatum de Instrumento apprehensionis possessionis. *Rota apud Buratt.dec.*688.*n.*16.

7 *Probatio.* Instrumenti verba dubia interpretanda sunt contra producentem, & se fundantem in eis. *Rota apud Farin. t.*1.*p.*1. *dec.*29. *n.* 3. *Vide iudicium* 2.*v.*3 14 29.

8 Contenta in Instrumento deperdito probari possunt per Testes, qui illud perlegerunt, si deponant de tenore, & quod erat sine vitio. *c.Cum olim* 12. *il primo, de Priuileg.*

Ex eo enim, quod Instrumentum non reperiatur, non sequitur, quod non fuerit factum; cum potuerit amitti vel subtrahi, vel non protocollari. *Rota apud Farin.p.*1.*to.*1.*decis.*523.*n.*6.*can.*5.33.8.

9 Antiquioribus Instrumentis minus creditur. *Azo. in summa. Brocard. Reg.* 14 *nu.*14.*can.*2.22. 4.

10 Venditor, vel cedens non tenetur tradere Instrumentum cessionum, sed sufficit ostendere cum cautione de exhibendo, quoties opus erit, vt Cessionarius ostendere possit ius suum *Rota apud Gallef.decis.*137. *num.*8.

Fallit primo si cessio fieret à Negotiorum gestore, qui in redditione computorum tenetur tradere scripturas iuxta text. in *l.Cum seruus, ff. i. de condit. & demonstr.*

Fallit secundo in hærede, qui tenetur tradere Legatario Instrumentum fundi legati, quando originalia sunt apud ipsum hæredem, nec haberi possunt aliunde. *Rota ibi num.*9.*&* 10.

Sumptibus tamen, & expensis ipsius Legatarij. *Rota num.*11.

Vnde quia hodie Instrumenta desumi possunt ex publicis Archiuijs, regulariter istæ fallentiæ non habent locum.

11 Additio facta in margine Instrumenti non probat, nisi de ea Notarius in subscriptione sua faciat mentionem. *Rota apud Coccin.dec.*101.*num.*10.

12 Instrumentum inter personas Ecclesiasticas exemplatum authoritate Iudicis laici qui citare non poterat habentes interesse in illo, non dicitur esse in forma probanti *C.fin.de fide instrum. Rota apud Coccin.dec.*101.*supra v.Exempl.*2.

13 *Subtrahens* Instrumentum incidit in pœnam falsi. *l.Paulus* 16 *ff.nu. de fal.*

INTELLECTVS.

1 *Speculatiuus*, qui solum considerat rationem veri, non mouet; sed bene intellectus practicus, qui considerat etiam rationem boni. *S. Thom.* 1. *qu.* 79.11.*&* 12. *qu.*9.1.2.

2 Intellectus speculatiuus, extensione fit practicus, 3. *de Anima. S. Thom.* 1.*qu.* 79. 11.

3 Quia sensitiuum patitur à sensibili cum corporis immutatione, excellentia sensibilium corrumpunt sensum: quod in intellectu non contingit. Nam intellectus intelligendo maxima intelligibilium, magis potest postmodum intelligere minora. Si verò in intelligendo defatigetur corpus, hoc est per accidens, in quantum intellectus indiget operatione virium sensitiuarum, per quas ei phantasmata præparentur. *S. Tho.* 1.*qu.* 75. 3. 2.

INTEMPERANTIA.

Incontinentia, Luxuria.

INTENTIO.

1 *Est actus* voluntatis in finem: & differt ab attentione, quæ est actus intellectus, considerans id, quod homo

homo agit. *Bonac. de Sacram. disp. 1. q. 3. pun. 2. §. 3. num. 1. & 2.*

2 Intentio virtualis, seu tacita, & actualis siue expressa, æquiparantur, *cap. Quemadmodum 24. de iureiur. l. Cum quid 3. ff. n. si cert. pet.* *Nau. c. 17. n. 216.*

3 Quamuis studiosè curare debeat Sacramentorum Minister, vt etiam intentionem actualem adhibeat: si tamen cum accedit ad Sacramenta ministranda intendit facere, quod facit Ecclesia, perficitur Sacramentum ex virtute huius primæ intentionis; licet postea in ipso exercitio actus cogitatio ad alia rapiatur. Habere namque semper intentionem actualem non est totaliter positum in hominis potestate, quia cum homo vult multum attendere, vel intendere, incipit alia cogitare secundum illud. Psal. 39. *Cor meum dereliquit me. S. Th. 3. qu. 64. art. 7. ad 3.*

INTERDICTVM.

Clericus 17. Decretum, Episcopus, Excommunicatio, Exemptio, Sacerdos.

1 Triplex est, locale, personale, mixtum: & quodlibet horum, aut generale, aut speciale. *Nau. 27. n.*

2 Potest quis interdici solum propter culpa aliena absque culpa propria; vnde secundum aliquos in Interdicto generali comprehenduntur infantes, & amentes. *Nau. c. 27. n. 108. Bonac. disp. 5. pun. 5. n. 9.*

Secundum alios vero non, nisi Interdictum sit locale, quia non sunt capaces præcepti, vt dixi in can. n. 228.

3 Interdictum Eccl. etiam speciale, non includit Cœmeterium, & Sacella, nisi quando sunt contigua, *l. si Ciuitas 17. de sent. exc. lib. 6.*

4 Interdictus ab ingressu Ecclesiæ non peccat, si ingrediatur in eam tempore, quo Diuina Officia non peraguntur: nec fit irregularis, si extra Ecclesiam in aliquo Oratorio celebret. Peccat tamen audiendo Diuina Officia, quæ peraguntur in Ecclesia; licet audiens maneat extra illam. *Glos. c. fin. v. Eccl. de off. ord. lib. 6. Bonac. de censur. disp. 5. pun. 5. num. 11.*

5 Admittentes Interdictos, vel excomun. vitandos ad participationem Diuinorum, incurrunt ipso facto interdictum ab ingressu Ecclesiæ, *c. Episc. de priuil. in 6.*

INTERESSE. *Mercator.*

INTERROGATIO. *Fama. Testis.*

INterrogatus secundum Iuris ordinem quis dicitur, quando tria concurrunt.

I. Quod interrogetur à Iudice competenti.

II. Quod delictum sit plenè, vel semiplenè probatum, saltem per vnum testem omni exceptionem maiorem, vel per indicia illi æquipollentia, vel per infamiam plenè probatam, & dicta probatio iam in processu posita sit.

III. Quod huiusmodi probatio sit reo notificata vt videre possit, in quo statu sit, & an teneatur Iudici respondere nec ne. *Nau. c. 18. n. 57.*

Et nihilominus si spem habet euadendi mortem, vel aliud grauissimum damnum, probabile est, adhuc sub æquiuocatione respondere posse. *Diana 2. tr. 15. r. 27.*

Hæc tamen notificatio non requiritur in crimine hæresis, & aliis exceptis. *Diana 4. t. 8. r. 120.*

INVENTARIVM.

Concilium, Hæres, Instrumentum, Scriptura.

INVENTIO NOVITIATVM.

Vanagloria.

IOACHIM, Anna, Hæresis, 2. §. 20.

† B. IO. DE DEO.

Religio B. Io: Dei cum suis Hospitalibus, tam ex lege fundationis, quam ex constitutionibus Apostolicis, subest iurisdictioni Ordinarij, & Fratres tenentur singulis annis eidem Ordinario reddere rationem administrationis Hospitalium. *Fagnan.c.Ad hæc, de Relig. domib. n.* 49. *

IOCVS. *Restitutio.*

Iocose dictum, vel factum non meretur pœnam, nisi sit contra fidem, *l.sicut semel, C.de lib.causa, & aliæ huiusmodi, quas congerit Clau.Reg.lib.6.c.12.n.22.*

IRREGVLARITAS.

Corpus, Iudex, Ordo, Processus, Sacerdos, Testis.

1 Si *puer* ante pubertatem occidat aliquem. *Auila, Diana 3. tr.6. r.* 87. & alij probabile putant, irregularitatem non incurrere: quia *in c.1.de delict. puer or.* habetur non esse eorum delicta eadem pœna punienda, qua maiorum, sed minori.

Mihi tamen probabilius videtur, incurrere quidem, sed esse dispensabilem facilius, quam in maioribus, vt etiam dixi in Can. lib. 5. tit. 12. num. 5. limit. 1.

2 *Inquisitores*, & eorum Ministri non incurrunt irregularitatem ex eorum officio, & si aliquo casu incurrunt, dispensari possunt ab alio Inquisitore, vt dixi ibidem num. 6. limit. 7. & num. 8. in fine.

3 *Homicidium casuale*, vel ad sui defensionem committens sine aliqua culpa; non incurrit irregularitatem: quia Trid. sess. 14. de reform.c.7. intelligi debet, cum adest aliqua culpa. *S.C.1.Sept.* 1588. *vide Sayr. lib. 6. c.17. nu.* 10. *infra num. 5.*

Si verò adfuit aliqua culpa mortalis, est irregularis, nec promoueri potest ad maiores, vel ministrare in eo quo reperitur superiori ordine sine dispensatione Papæ: in inferiori sine dispensatione Episcopi. *Alex. III. c. Continebatur de homicid. Clem.III.c. ad audientiam* 12. *eod.*

4 Puerum intuitu disciplinæ percutiens, qui postea percussione, vel alia infirmitate ex ea orta moritur, etiam si conualuerit, & postea recidiuauerit, irregularis efficitur, debetque deponi. *Alex.III. c. Presbyterum 15. eod. vide Sayr. lib.7.c.4.num.16.*

5 Si ex duobus simul ludentibus, alter alterum prosternat in terram, casuque prostrati cultello occidatur, superstes non est irregularis, *c.Lator.9. eod.*

6 Qui dat operam rei licitæ, præsertim necessariæ, puta fœnum de curru, vel campanam de campanili deponendo, siue Clericus, siue laicus, si transeuntes voce, vel consueto signo apposito ad sibi cauendum monuit, non est irregularis, si ipso mouente aliquid corruat, & casu prætereuntem occidat. *Innoc. III.c. ex litteris 14. 15. de homicid. c Ioannes 27. & fin. eod.*

7 Qui iniuria affectus, prohibuit suis, ne vindictam facerent, non est irregularis, licet postea illi in vindictam mutilent, vel occidant, *c.Petrus 17. iuxta glos. v.præsertim de homicid.*

8 *Defensio*. Si furiosus, infans, aut dormiens, hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit, & idem de illo, qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit, vel mutilat inuasorem. *Clem.1. de homic. latè Sayr.l.6 c.17.*

9 Omnibus, tam Clericis, quàm laicis, licet occidere, pro necessaria defensione facultatum, honoris, & pudicitiæ suæ, vel suorum, vel cuiuscumque proximi innocentis, sine peccato secundum omnes. *Nau.cap. 15. num. 2. Bonac. de contr. disp. 2. quæst. vlt. sect. 1. pun. 10. num. 1.*

Secun-

Secundum multos etiam sine irregularitate ex regula, quod irregularitas ex delicto non incurritur sine peccato mortali. *Bonac. de censur. disp. 7. 4. qu. pun. 6.*

† Sacra tamen C. C. censuit, quod qui causa honoris insequitur inimicum, & occidit, incurrit irregularitatem, 20. Dec. 1631. *

10 Secus dicendum est, quando mors vel damnum aliter vitari poterat. *Alex. III. c. Suscepimus 10. de homicid.*

11 *Qui percussit* aliquem lethaliter, irregularis censetur, licet percussus fuerit ab alijs interemptus. Idem si non appareat, an lethaliter, si percussus ab alijs fuerit interemptus, nec apparet, cuius vulnere decesserit. Idem si percussit non lethaliter, sed animum occidendi habuit, & aliquo modo fuit in causa, vt alij alia vulnera infligerent ex quibus percussus expirauit, *cap. Significasti 18. eodem.*

12 *Medic.* Clericus, vel Monachus, qui per incisionem, vel adustionem medetur, etiam secundum regulas artis, si inde etiam ex infirmi culpa, qui eius præcepta non obseruauit, mors sequatur, est irregularis ex homicidio casuali, quia dedit operam rei sibi illicitæ periculosæ homicidij. Potest tamen per Episcopum dispensari, si id fecit causa pietatis, & non lucri, *c. Tua nos 19. De homicid. Tolet. lib. 1. c. 85. n. 5. Diana 4. tr. 2. resol. 23.* Vbi contrariam quoque reputat probabilem, hunc scilicet non esse irregularem.

13 Habens curam infirmorum, si non peccat in cura eorum, non fit irregularis, licet eis per accidens mortem acceleret. *Rodriq. 1. p. c. 177. n. 15.*

14 Qui alicui mortem accelerat per aliquod breue tempus, quod arbitrium boni viri notabile non reputetur: & qui reuoluendo Infirmum, vel ministrando ei cibum, aut potum ea cautela, quæ in alijs huiusmodi similiter adhibetur, licet ei præter intentionem acceleret per notabile tempus mortem, non incurrit irregularitatem. Ratio, quia non peccat mortaliter. *Diana 3. tr. 5. resol. 79. Bonac. de censur. disp. 7. quæst. 4. pun. 7. n. 12.*

15 *Accusans* reum de leui crimine, qui postea coniectus in carcerem grauiora confitetur, vel ab alijs accusatur de criminibus capitalibus, ob quæ postea, vel ob malitiam, aut ignorantiam Iudicis, adiudicatur morti, non est irregularis, licet protestationem omiserit: quia ipse non cooperatur morti. *Bonac. de censur. disp. 7. q. 4. pun. 2. num. 7.*

16 Clerici possunt conqueri de suis vel suorum, vel Ecclesiæ iniurijs, expresse protestantes (licet id faciant animo ficto secundum probabiliorem) se solam satisfactionem, non verò vindictam, seu pœnam sanguinis, intendere, *c. 2. Prælatis, eod. in 6.*

17 Sufficit verò saltem externam protestationem præmittere, vel cum ipsa accusatione, vel post, dummodo ante prolationem sententiæ, *Bonac. de cens. disp. 7. q. 4. pun. 3. n. 5.*

18 Consulens aliquem, vt accuset cum protestatione contra pœnam sanguinis, non incurrit irregularitatem, licet accusans omiserit protestationem, vel alia via secuta fuerit mors accusati. *Bonac. ibid. nu. 12.*

19 *Aduocatus.* Rei siue Accusati non incurrit irregularitatem, licet ex suis allegationibus, siue defensionibus Accusator adiudicetur morti tamquam calumniator, nisi eum pœna talionis, vel sanguinis puniri expressè petierit, quia mors ex opera Aduocati non sequitur, nisi per accidens, directè verò sequitur, ex calumnia ipsius Accusatoris. *Bonac. pun. 3. n. 5.*

20 *Is qui mandat* aliquem verberari, licet expressè prohibeat, ne occidatur vllatenus, vel membro aliquo mutiletur, Irregularis efficitur, si Mandatarius mandati fines egrediens mutilet, vel occidat: cum mandando in culpa fuerit, & hoc euenire posse debuerit cogitare, *c. fin. eod. in 6.*

Culpa enim, & mora adstringunt ad casus, qui sequuntur, *l.fin. C.de condit.ob turp.caus.l.2 C.de cond.furt c.vnico de commod.c.2. de despons.Impub.*

21 Ista tamen Irregularitas, quam incurrit mandans, non est indispensabilis, sicut ea, quæ oritur ex homicidio voluntario; quia mandati casuali est. *S.Congr.*1587.

22 *Eadem 2.Sept.*1604.*Si Barbosæ credimus in collect. Bull. v.Irregularitas*, declarauit, quod Irregularitatem non incurrit mandans aliquem baculo verberari, si Mandatarius armis percussit, & occidit.

Sed mihi probabile non videtur, talem declarationem, textui generaliter, & sine distinctione loquenti expresse contradictoriam, à S.C. emanasse. *Vide late Sayr.lib.7.c.2.*

† *Sed & idem non obscure colligitur ex ipso originali decreto quod sic habet*. An is, qui mandauit aliquem baculo verberari, eo expresso ne occideretur, si Mandatarius armis percusserit, & occiderit, intelligatur incidisse in decretum Concil.*sess.*14.*cap.*7. ita vt omni ordine ac officio, & beneficio Ecclesiastico absque spe dispensationis perpetuo carere debeat.

C. C. 20.Nou.1587. censuit non incidere.

Ratio ibi expressa huius decisionis fuit, quia tale homicidium non est dolosum, & per insidias, neque volitum in se, licet possit esse volitum in causa, & per consequens potest dispensari, *lib.* 22. 59.

Et generaliter quando Mandatarius occidendo excessit limites mandati irregularitas Mandantis non est indispensabilis. *C.C. Alben.seu Mantuana* 4.*Sept.* 1604.

Idem dicendum de mandante occidi Titium, si Mandatarius ex errore, vel saltem ea occasione, occidit Caium, 9. Iun.1587. licet enim adsit irregularitas. *Pilaia t.2.d* 11.*de irreg. n.7.* *

23 *Participans*. Consilio, præcepto, ope, vel suggestione dans causam homicidio, est irregularis, homicidio secuto *c.de cætero* 11. *de homic.*

Vnde sarcinas homicidarum scienter custodientes, sicut fecit Saulus in morte S.Stephani, sunt irregulares: quia ex hoc animantur Interfectores ad securius, & expeditius interficiendum, *c. Sicut dignum* 14. §. *Hi quoque de homicid. Nau.c.27.n.*234.

Licet S. Paulus non fuerit irregularis: tum quia non constat, tunc temporis aliquem canonem editum fuisse, in quo pro homicidio imponeretur irregularitas; tum quia irregularitas ex delicto ante baptismum non incurritur, vt dixi in d. tit. de homicid. limit. vlt.n.5.

24 Qui dat causam abortioni, irregularis est, si fœtus erat animatus, alias non. *c.sicut* 20.*eod.Sayr.lib.7.c.*1.*n.*2.*& seqq.*

25 Qui non aliter cooperatur morti, quam tradendo inter signia Iudici, petenti non est irregularis, *c.Tua nos*, §.*Ad vltimum. De homicid.*

26 *In dubio* facti homicidii reputari quis debet irregularis, *c.Ad audientiam* 12.*eod.*

Et difficulter conceditur dispensatio, 1581. Vmbriatico 26. Febr.45.

27 *Mutilatio* digiti, &c. non facit irregularem Mutilantem, vt latius dixi in Can.lib.5.tit.12.n.5.limit.8.

28 Nec abscissio membri ex causa medicinæ, *vt ibid.limit.*5.

29 *Bigamia*. Contrahentem nulliter cum Vidua, & consummantem, incurrere irregularitatem ex sententia Rotæ tradit Bonac. *de censf.disp.*7.*q.*2 *pun.*5.*n.*2. *v.Hinc sequitur*.

Et de constituto in sacris mihi videtur casus expressus *in c.fin.de Bigam. & c. Tam litt.*33. *De Testib.Quicquid dicat Diana* 1.*tr.*11.*r.*115.*& tr.*2.*r.*38.

De laico vero, vel etiam Clerico in minoribus constituto, tam affirmatiua, quam negatiua probabilis.

30 In affirmatiua tamen nota, quod talis Bigamus non perdit priuilegium cle-

clericale; quia non est Bigamus propriè, vel interpretatiuè. *Tolet.lib.1.c.67. num. 6.*

† Episcopus dispensare non potest cum Bigamo verò, vel interpretatiuo, vt ministret in ordine suscepto. *Feretrana 13.Apr.1630.Pilaia citatus nu.23.* *

31 *An triremes* condemnati presbyteri, si actu remigauerunt, efficiuntur irregulares, vt latius dixi in can. lib. 5. t.1 .de homic.n.6. §.13.

32 *Expositos* regulariter esse irregulares, probabilius censui in Can. lib. 1. tit. 17. n. 10.

33 *Occulta* Irreguiaritas, etiam illegitimitatis, tantum nocet in foro conscientiæ, quantum publica, & æque necessaria est dispensatio in vtraque. *Nau. c.27.n.194.* vide quæ dixi l.cit.n.9.

34 *Celebrare* tamen potest pro defensione famæ Sacerdos irregularitate aliqua, seu censura occultè innodatus. *Nau.c.27.nu.239. Bonac. de censur. disp.1. qu.2.pun.3.n.6.*

35 An Irregularis denunciatus validè absoluat pœnitentem accedentem bona fide, si sit Parochus, vel alius Sacerdos approbatus ab Ordinario, vtraque probabilis. *Diana 4.tr.2.resf.68.*

36 *Beneficii* collationem præcedens Irregularitas reddit eam ipso iure nullam, non autem subsequens, neque regulariter ex homicidio: ideoque quousque priuetur per sententiam, potest fructus bona conscientia percipere. *Arg.e. Cler.5.ne Cler. vel Mon. Nau.c.27. nu. 279. Rodriq.1.p c.180.n.1.*

Contrariam tamen, nempe quod Irregularitas præcedens collationem beneficij, non faciat eam ipso iure nullam, probabilem putat *Diana 4.tr. 2.resf. 37.& 79.*

37 *Dispensatio n.26.* Irregularitas siue ex defectu, siue ex delicto, non tollitur per Iubilæa, & alias concessiones in quibus datur facultas absoluendi à censuris, & pœnis: quia Irregularitas non tollitur absolutione, sed dispensatiue. Pœnè verò, quæ tolli possunt in Iubilæis, sunt illæ, quæ per solam absolutionem tolluntur, vt pœna abstinendi per mensem, &c. ab Eucharistia, vel quid simile: quia sola facultas absoluendi, non dispensandi, concedi solet in Iubilæis. Ex quo infertur, Beneficij collationem à Papa factam cum ordinaria clausula absolutionis à sententijs, censuris, & pœnis, esse nullam, si fiat irregulari: quia absolutio non tollit irregularitatem, sed est necessaria dispensatio. *Tolet.1.lib.1.c.85.nu.8.*

† Dum conceditur dispensatio cum suspensione ad annum, vel biennium, vel triennium, tempus suspensionis incipit currere à die expeditionis datæ, non autem à die executionis. *Famen. 12. Aug. 1628.*

Sub facultate dispensandi in irregularitate occulta non intelligitur data facultas dispensandi circa retentionem beneficiorum, & fructuum, 12. *Dec. 1577. lib. 90. 19.* *

ISAAC. *Ismael.*

CVr *sacrificium* obtulisse non legitur, *v. Adam n. 1.*

ISMAEL.

FAciebat luteas Imagines, & eas Isaac adorare cogebat. *Glos.ver.seducere, c.Recurrat 2.32.qu.4.*

Vide quæ dixi in Collect. ad Galat. 4.29.

ITALIA. *Hæresis* 10. *Ordo.*

1 ITaliæ nomine non comprehenduntur in odiosis Sicilia, Sardinia, Corsica aliæque Insulæ adiacentes, nisi speciatim exprimantur. *Diana 5.tr.14. resol. 88.*

Contrarium declarauit S.Episc. Congr. 1582. *Siracusa 14.Aug.109.* nempe supradictas Insulas comprehendi sub nomine Italiæ etiam in materia odiosa.

2 Itali proficiscentes ad habitandum

extra Italiam habitare possunt in ijs locis vbi fidei Catholicæ liber cultus non permittitur, nisi illuc pergant de licentia Sedis Apostolicæ. *Clem.VIII. const.42. Cum sicut.*

3 Itali ad primam tonsuram, vel minores Ordines falsis dimissorijs promoti, fori priuilegio non gaudent. *Vrban. VIII. const.33. Secret.*

IVBILÆVM. *Irregularitas.*

1 *Iubilæo* durante, potest quis à censuris, & peccatis reseruatis absolui, licet ea commiserit spe Iubilæi, vel post confessionem, si reincidat in eadem hebdomada. *Emanuel Sà verbo. Indulgentia nu.11. Bonac. de leg. disp.3. qu. 7. §.4. nu.13. Lauor. de Iubilæo p.1. c.21. nu. 63. & 69. Quicquid quo ad vltimam partem dicat Bonac. de Sacram. disp.5. q.7. pun. 5. §.2. n.17.*

† Se quando si concede il Giubileo da pigliarsi in vna ò due settimane si possa far parte delle cose ordinate in vna settimana, & il resto nell'altra.

Feria v.21. Febr. 1630. Sanctiss. Auditis votis, &c. decreuit, esse obseruandam formam præscriptam in Iubilæo, quæ scilicet solet esse disiunctiua non coniunctiua quo ad duas hebdomadas. *

2 An qui peccati mortalis conscientiam non habet, teneatur nihilominus venialia, vel mortalia alias confessa, denuò confiteri pro consequendo Iubilæo, vtraque probabilis, affirmatiua tutior, negatiua probabilior. *Diana 3. tr.4. r.126.*

3 Vigore Iubilæi potest absolui quis etiam in vltima Dominica.

I. Quia licet primus hebdomadæ dies sit Dominica: Septem tamen dies duarum hebdomadarum Iubilæi incipiunt computari post diem publicationis Iubilæi; quæ communiter fieri solet in Dominica: tum quia in Bulla dicitur, duas hebdomadas computari debere post publicationem Iubilæi; tum quia dies termini non computatur in termino.

II. Quia ita seruat communis vsus, & praxis Vrbis, & Orbis, volente, & approbante Pontifice: consuetudo verò est optima legum interpres.

III. Quia Gregorius XIII. ita declarauit die 10. Maij 1576.

IV. Quia in Bulla Iubilæi habetur expressè, quod sufficiat communicare in vltima Dominica. Ergo sufficiet etiam confiteri, quod prærequiritur ad Communionem. Alioquin si quis peccasset mortaliter peccato reseruato post mediam noctem, non posset amplius communicare nec lucrari Iubilæum.

Contraria tamen tutior opinio sua probabilitate non caret, quousque de dicta declaratione authenticè non constat. Vtriusque opinionis assertores affert. *Diana 2. tr.15. res.28.*

4 Episcopus tempore Iubilæi prohiberi non debet, ne quis confessiones audiat extra Parochialem, & multo minus ne absoluatur, qui damnum dedit in bonis Ecclesiæ, nisi prius damnum restituerit, & iniunctam pœnam soluerit, 1620. Chiusi 21. Febr. 35.

† Sacra C. C. censuit, Bullam Iubilæi, vbi fit mentio de Sacerdotibus ab Ordinario approbatis, intelligi de Ordinario ipsorum Sacerdotum, non autem de Ordinario Pœnitentium. *

5 Excommunicatus absolutus vigore Iubilæi prætendere non potest amotionem Cedulonum, 1637. Biretto 3. Iulij.

6 *Regulares* tempore Iubilæi confiteri possunt cuicumque Confessario approbato, tam sæculari, quàm cuiusuis Ordinis Regularis, & absolui etiam à casibus suo Superioris Regularis reseruatis, 1583. S. Carlo 19. Apr. 93.

De quo clarè loquitur Breue S. D. N. Alex. VII. editum die 14. Maij 1655 quod incipit: *Vnigenitus.*

7 Distribuere eleemosynas collectas in Ecclesijs Regularium tempore, & occasione Iubilæi, pertinet ad Ordinarium, 1628. S. Domenico 16. Iunij 195.

8 *Monialibus* tempore Iubilæi dari debet

debet Confessarius extraordinarius, 1628. Brugnetto 21. Mar. 83.

IVDÆVS. *Dos, Hebræus, Iuramentum.*

1 Tribus. Iudæi, qui hodie apud nos sunt, aut de Tribu Iuda, aut de Tribu Beniamin, aut de Leuiticis sunt. *Rota apud Farin. p. 1. to. 1. dec.* 414.

2 *De Fœtore.* Iudæorum hæc Baron. an. 72. nu. 21.

An non perpetuæ illis infamiæ nota iniusta videtur, cum eorum corporibus tam grauis fœtor inhæret? Ex eo enim & nomen sunt assecuti, vt fœtentes Iudæi appellarentur. Vnde Ammianus Marcellinus hæc scribit lib. 2. de Marco Imperatore. *Ille enim cum Palæstinam transiret Ægyptum petens, fœtentium Iudæorum, & tumultuantium sæpe tædio percitus, dolenter dicitur exclamasse. O Marcomanni; O Quadæ; ô Sarmatæ: tandem alios vobis deteriores inueni.*

3 *Lex.* Iudæorum successiones, & alia deciduntur secundum legem Mosaicam, vt latius dixi lib. 3. Ciuil. tit. 1. de hæred. quæ ab int. n 3.

4 *De libelli Repudij*, quo vtuntur hodie Iudæi, forma, dixi in Collect. ad Deut. 24. 1. 8.

5 De repudij verò Diuini libello, ad Superioris forsan similitudinem dicto, quem Deus tradidit Synagogæ Iudæorum tamquam Adulteræ, in Collect. ad Isa. 50. 1.

6 *Tolerantur* Iudæi in memoriam Passionis Dominicæ. *Iulius* 3. 29. *Maii* 1554.

A statu tamen Ecclesiastico, excepta Roma, Ancona, & Auenione, eos expelli iussit B. Pius V. const. 80. *Hebræorum gens sola.*

7 *Libros Thalmud*, vel alios, in quibus nomen Christi cum ignominia, vel blasphemia nominatur, Iudæi retinere non possunt. *Iulius* 3. *Ibid.*

Aliquot ex insignioribus Thalmudicorum librorum blasphemias, & ineptias retuli in Collect. ad Matth. 15. 1.

8 *Synagogam* vnam tantum in qualibet Ciuitate status Ecclesiastici habere possunt Iudæi: & tamen tenentur quotannis soluere ducatos decem pro qualibet Synagoga, etiam demolita, seu demolienda, Domui, seu Hospitali Catechumenorum de Vrbe: Paulus IV. const. 6. *Dudum* 23. Martij 1556.

9 *Meretricum* domos ingredi quouis prætextu non possunt Iudæi, neque illas in suas apothecas recipere, sed solum permittuntur ad portam alloqui, vt præcipit B. Pius V. per suum Vicarium 20. Maij 1566.

10 *Ad Moniales* accessus multo minus permitti debet Iudæis, vt decreuit Sacra Congr. Episcoporum, & Reg. in vna Rauennaten. 28. Nou. 1594. & retuli etiam supra v. Hebræus, licet in multis locis non seruetur.

11 *Signum*, &c Iudæi in statu Ecclesiastico tenentur portare galerum glaucum Diebus festis publicè laborare non possunt. Cum Christianis ludere, comedere, vel familiaritatem habere prohibentur. Christianos infirmos curare nequeunt, neque Christianas nutrices habere: neque Domini vocandi sunt. *Iulius III.* 19. *Maii* 1554. *Paulus IV. const.* 9. *c. Nullus* 13 *cum seqq.* 28. *qu.* 1. *c. Ad hæc. De Iudæis.*

12 *Exequiarum* Iudæorum ritus est huiusmodi. *Requiescat Anima eius super stratu suo in pace, donec veniat consolator pacem annuncians. Patres æterni dormientes in Hebron, Paradisi Portas aperite illi dicentes: in pace venias. Angeli pacis egredimini in occursum suum: Paradisi portas aperite illi dicentes: in pace venias.* Lauor. tit. 2. c. 15. nu. 141.

13 *Conuersio.* Iudæi non sunt ad fidem cogendi. Si tamen eam susceperunt, coguntur retinere, licet suscepissent inuiti, *c.* 4. *licet plerumque* 45. *dist. c.* 1. 1.

14 Iudæis ad fidem conuersis debetur legitima, & successio Paternorum bonorum.

† Nisi sint illicitè acquisita, quia tunc sunt restituenda proprijs Dominis si sint certi .. Si verò sint incerti, applicantur conuersis tamquam Pauperibus. * *Paulus III. const. 32. Cupientes iudæos.*

† Sacra Congr. S. D. N. approbante, non solum dixit obseruari posse supradictam Const. Pauli III. quo ad licitè acquisita, vel illicitè ab incertis: sed etiam ali s fuisse factam gratiam filijs Hebræorum conuersis ad fidem Christianam etiam de bonis illicitè acquisitis à certis Personis. P.F.15.Iunij 1646.ad 118.n.17.

Rationem habes apud Clauem Regiam lib.10.tr.5.c.6.n.31.

Nec debent arceri à Canonicatibus, & Beneficijs Ecclesiast. ex eo capite præcisè, quod fuerint conuersi à Iudaismo, *cap. Eam te 7 de præscript.* *

45 Iudæi ad fidem conuersi efficiuntur ciues loci, vbi baptizantur: sed non debent postea conuersari cum Iudæis nondum conuersis, nisi post longum tempus, *ibid.& c.12. Nullus 28.q.1.*

Lauari tamen interdum cum Iudæo in balneo, nonnunquam excipi, vel excipere conuiuio, & alia id genus rarius effecta, non sunt peccata mortalia, si non fit occasio ruinæ, sed sunt peccata venialia ob materiæ leuitatem. *Diana 5.tr.5.r. 21.in fine, & tr.13.r.11.*

19 Quod verò filij Iudæorum inuitis Parentibus baptizari non debeant, dixi lib.1.Inst.Can.tit.1. n.7.

I V D E X.

Aduocatus, Auditor, Causa, Citatio, Concubina, Delictum, Excommunicatio, Fideiussor, Homicidium, Legatum, Matrimonium, Minor, Monitorium, Princeps, Restitutio, Sepultura, Testis, Tortura.

1 QVis. Iudex loci delicti cognoscere debet de causa, non Originis, vel domicilij, 1618.Bari 18. Septembris 196. *v. Causa. Delictum.*

2 Laici possunt in causis profanis conueniri à Clericis coram Iudice laico, non obstante prohibitione synodali, 1602. Castellaneta 20. Augusti 93. 1605. Lecce 28. Febr. 19. § 4. *Verbo Citatio, Clericus.*

3 *Delegatus* ad Vniuersitatem causarum habetur pro Iudice ordinario. *Maranta 4.p.iudic.5.*

4 Iudici ordinario dicenti se delegare causas meri, & mixti imperij ex aliqua iusta causa, potest credi secundum aliquos, licet multi alij DD. contradicant; quia cum de illius iurisdictione constet, præsumendum est pro æquitate: secus in Delegato, vel Arbitro quorum iurisdictio pendet ab alterius concessione. *Rota apud Farin. p. 1. t.1.dec.553.num.6.*

5 *Acta* per Iudicem mente captum non valent, quamuis communi errore reputaretur sanæ mentis. *Bonac. de matrim.q.2.pun.8.nu.37.*

6 In his, quæ coram Iudice fiunt, dolus, & metus abesse præsumitur, *l.1. C.de præd. minor.*

7 Iudex Ecclesiasticus procedere debet vt Pater, non informationes capere pro qualibet re leui, neque reuoluere processus antiquos, 1602. Andria 10.Decemb 147.

8 Non debet dare suos processus Iudici laico, 1600 Messina 5.Decemb. 23.

Nec ipse vti processu Iudicis laici, nisi pro indicio ad capiendam informationem, 1602.Cirenza 4.Iun.54.1655.Lodi 23.April.26

9 *Sententiam* diffinitiuam Iudex reuocare non potest, interlocutoriam verò sic, *l.2.C.de sent.ex breui c.recit. l. Quod iussit 14.ff. n. de re iud. c. Cum cessante 60. De Appell. 4. 6. 34.*

Immo etiam diffinitiuam si nulliter lata fuit. *Tiber.pract.iudic.c.53.n.3.*

Sed diffinitiuam solus Ordinarius, interlocutoriam etiam Delegatus, *nu. 4.*

10 Iudices Ecclesiastici possunt etiam pœnam pecuniariam infligere, applicandam locis pijs secundum Conc. Trid. sess. 25.cap.3.c.Statuimus 55.& ibi glos. v. Bannum 26.q.1.vt dixi in tit.de nupt.nu.82.

11 Iu-

11 Iudices laici possunt pœnas imponere contra non obseruantes dies festos: verum si Episc. alicui licentiam dederit, non possunt illum punire. *S. C.C. in vna Placentina 28. Aug. 1628. Vide in Can. lib. 2. tit. 9. n. 6.*

12 Iudex si aliquid accipiat ab vno Collitigantium, vt pro eo sententiam ferat secundum opinionem probabilem relicta alia probabili, vel etiam probabiliori, siue vt citius, & diligentius causam expediat, non tenetur ad restitutionem, vt probabile censet *Diana 3. tr. 5. r. 45. & 55. Romæ tamen incurrit pœnas Bullæ de datis ex promiss.*

13 Iudex dicitur procedere nulliter, quando non fuit præstitum iuramentum calumniæ petitum, vel non fuit facta citatio in specie ad sententiam, vel quando sententia non iustificatur ex actis. *Rota apud Ludouis. dec. 209.*

14 *Priu. &c.* Iudices Ecclesiastici, in aliqua Ecclesia deputati, nisi sint Vicarij Generales, non debent habere locum in Choro, neque præsente, neque absente Episcopo. *S. Rit. Congr. in vna Compostellana 10. Iunij 1600.*

15 Iudices etiam Delegati est cognoscere, an sit sua iurisdictio, *l. Si quis ex aliena 5. ff. de iudic. Diana 4. tr. 7. ref. 13.*

16 *A tutelæ* non excusantur Iudices, seu Magistratus Municip. *l. Propter 23. ff. i. de excom.*

17 *Pœna.* Iudices intromittentes se in officio A. C. exc. Papæ res. incurrunt. *Pius IV. const. 33. Ad eximiæ.*

18 Iudex Ecclesiasticus ferens sententiam iniustam contra conscientiam, est suspensus, modo non sit Episcopus: & per consequens si celebret ante absolutionem ab ea, fit irregularis, *c. 1. de re iud. lib. 6. Nau. c. 25. n. 12.*

19 *Minores*, Pupilli, Viduæ, aliæque miserabiles Personæ, & Vniuersitates, quæ Pupillorum, & Minorum priuilegio gaudent, ex priuilegio eis concesso de Iure communi, *in l. vnic. C. quando Imp. inter Pup. & Vid.* & etiam in Regno Neapolitano in const. *Statuimus*, alijsque Regnis, habent electionem, & variationem fori dummodo iurent perhorrescere potentiam Aduersariorum, vbi lis est cœpta, vel debet incipi. *Vt ex c. Statuimus, § 1. de rescript. lib. 6. habetur etiam in const. Statuimus.*

Et statim facta electione, ac variatione, Iudex, coram quo fuit cœpta lis, efficitur incõpetens, licet ei non fuerit inhibitũ. *Galluppus in Praxi p. 2. n. 56. & 57.*

Et Orphanorum nomine veniunt etiam, qui Parentes habent quidem, sed inutiles; & Viduarum, quæ Viris inutilibus reperiuntur nuptæ, *Diana 2. tr. 16 ref. 52.*

Limita tamen primo, quando lis esset cœpta in vita Defuncti, *Rot. apud Gallesi. d. 93. n. 21.*

Limita secundo in causis Camerali obligatione vallatis. *Rota dec. 93.*

Limita tertio, quando Defunctus expressè submisit se, & suos hæredes iurisdictioni alicuius Iudicis, licet litem non incœpisset. *Rota nu. 21. vide alia in can. lib. 5. tit. 39. sent. exc. n. 114. § 17.*

20 *Laici* Iudices non debent habitare, vel exercere iurisdictionem in locis immunibus, maximè criminalem, c t. de immunit. Eccles. 1602. Certosini 5. Martij 9.

Neque in Palatio Episc. *sup. Epis.* 84.

21 Causa Laici, qui facit insultum curiæ Laicali, spectat ad Iudicem laicum priuatiuè, 1655. Todi 25. Iunij 138.

22 *In causa suspicionis* Iudicum inter Regulares, procedendum est secundum Ius commune, vbi constitutio particularis Religionis non prouidit, 1654. Offer. 10 Nou. 214. ad 41.

23 † *Synodalis.*

Episcopus non potest sibi reseruare nominationem Iudicum Synodaliũ faciendam extra Synodum, cum reperti fuerint prædití qualitatibus requisitis: sed si non adsunt idonei in diœcesi, danda facultas deputandi alios de consensu Capituli, 25. *Maii 1600. Mazarina.*

24 S Cong Consulta, an decretum Conc. c. 10. sess. 25. quo tribuitur facul-

tas

tas Episcopis subrogandi alium in locũ Iudicis Synodalis defuncti, procedat etiam in casu diuturnæ absentiæ alicuius ex Iudicibus Synodalibus.

Respondit d. c 10. comprehendere etiam diuturnam absentiam, quæ morti æquiparatur, *c. Præsentata de testib. Cardin.con.54 facit tex. 12. l si longus, ff. v. de Iudic. & in c. Quod sedem, de off. Ord. Fagnan.c. Nullus, de elect.n.54.*

25 Sacra C.C. die 13. Nou. 1627. censuit, Episcopum Pistorien. non potuisse præcipere, vt Iudices Synodales in causis sibi delegatis vti tantum debeant opera Notariorum Curiæ Episcopalis. *

IVDICIVM.

Sibylla.

1 Astiterunt Reges Terræ, & Principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Psal. 2.

Horum verba reperi descripta in quadam pia tabella Ecclesiæ S. Mariæ de Tempetellis Eremitatum S. P. Augustini, intra limites Parochiæ Terræ Copersiti, Caputaquen. Diœcesis, cui olim Archipresb. præfui. Vt sequitur.

Iudicium sanguineum contra *Iesum Christum* Saluatorem Mundi.

Chieris. Iustus sit morietur tamen: maximè quam Populum suis concionibus ad seditionem excitat.

Tareas. Exterminemus seditiosum, in Patriæ perniciem natum.

Ioram. Quare sinemus, Virum hunc, quia iustus est, ad mortem damnari?

Iosapbat. Catenetur, & in vinculis perpetuis teneatur.

Raphnit. Siue iustus sit, siue iniustus, quia Maiorum legibus non paruit, ferendus non est.

Ptolæmeus. Si nec iustus est, nec iniustus, quid tamen moramur? Cur non cito, vel morte, vel exilio ipsum damnamus.

Tareas. Præstat ipsum, vel exilio damnare, vel ad Cæsarem mittere.

Mesa. Si iustus est, conuertamur ad ipsum, si iniustus, expellamus ipsum à nobis.

Simon leprosus. Qua lege tenetur seditiosus.

Rabam. Sed cur latæ sunt leges quam vt seruentur?

Nicodemus. An lex nostra aliquem inauditum, & incognita causa, condemnat?

Diarbias. Cum igitur populum seducat, morte dignus est.

Ioseph ab Arimathia. Turpe sane erit & flagitiosum, si non in tota Ciuitate sit, qui innocentem defendat.

Surath. Nulla lex vnquam immerito mortem irrogat. Quid ergo hic homo peccauit?

Riphar. Lex in nullos, nisi sontes, lata est. Quare fateatur hic homo crimen suum, deinde condemnetur.

Putiphares. Seductor patriæ, & populum perturbat, ergo exterminandus.

Samech. Ita transigamus, ne nobis resistat: si recuset parere, punietur.

Icbias. Reus non est incognita causa morti obijciendus.

Caiphas Pontifex, in cuius sent. transierunt omnes, præter Ioseph, & Nicodemus. Vos nescitis quicquam, nec cogitatis: quia expedit vobis, vt vnus moriatur homo pro populo, & non tota Gens pereat.

Vxor ad Pilatum. Nihil tibi, & iusto illi: multa enim passa sum per visum hodie propter eum.

Populus ad Pilatum. Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris: omnis enim, qui se Regem facit, contradicit Cæsari. Tolle, tolle: crucifige eum. Sanguis eius super nos, & super filios nostros.

Sententia Pilati, omnium quæ vnquam extiterunt iniquissima.

Ego Pontius Pilatus Iudex in Ierusalem sub potentissimo Cæsare Tiberio, cui felix, & faustum sit Imperium. Cum sederem pro Tribunali, vt ius omnibus, etiam Synagogæ Iudæorum, dicerem, au-

audita, & cognita causa *IESV Nazareni*, quem Iudæi vinctum adduxerunt, sic iudico. Quando ipse quidem arrogantibus verbis se fecit Filium Dei, & se Regem Iudæorum prædicauit, tametsi pauper rimis parentibus sit prognatus, & se Templum Salomonis destructurum dixit, cum duobus latronibus ad crucem damnetur.

2 In Iudicialibus, & libellis de sui natura ordinatis ad acquirendum, semper fit interpretatio ad fauorem petentis; in contractibus vero semper fit interpretatio contra illum, qui potuit clarius loqui. *Rota apud Farin.p.1.t.1.dec.561.n.7.v.sup.v.Instrum.n.7.3.14.29.*

3 Iudicium temerarium non est mortale, nisi quatuor concurrentibus.

I. Vt fiat sine sufficientibus indicijs siue coniecturis.

II. Vt ex plena deliberatione.

III. Vt certo; & sine vlla formidine. Vnde opinari, vel suspicari, non erit peccatum mortale; quia opinioni, & multo magis suspicioni, inest formido oppositi. *Dian.3.tr.5.r.31.*

IV. Vt de re valde lædente existimationem proximi.

IVRAMENTVM.

Debitor, Donatio, Dubius, Falsum, Incontinenti, Liber, Matrimonium, Monitorium, Ordo, Testis, Vis, Votum.

1 QVal. &c. Iuramentum sequitur naturam actus, super quem cadit. *l.fin.C.de non num.pec.*

2 Ad ea, quæ sunt necessaria, & per rationem inuestiganda, non inducitur iuramentum. Derisibilis enim, ac temerarius videretur, si quis in disputatione alicuius scientiæ vellet propositum per iuramentum confirmare. *S.Th.2.2.q.79.corp.Clau.Reg.lib.5.c.4.n.3.*

3 Iurans per pudenda Christi, vel Sanctorum, est blasphemus propter magnam irreuerentiam, & vti blasphemus puniendus est. *Farin. pract. crim.q.20.n.21.& 25.*

4 Iurans obiectum verum, quod ignorat, puta quod scholaris confecit cursum, vel quod Petrus est nobilis, si doctus est aliquod fundamentum, ex quo hoc probabiliter credit absque vlla probabili ratione dubitandi de contrario non peccat. *Ex Hurtado de Mendoza Dian.5.tract.7.res.10. Quem ret. in Coll. ad Pr.8.13.19.*

5 Laici iurant tactis sacris scripturis *cap.20.Hortamur 3.q.9.*

Clerici, præsertim Sacerdotes, tacto pectore. *Riccius resol.235.*

Milites tacta Cruce, Hebræi vero tacto calamo. *Tiber. form. lib.3 clauf. mutui, §.iurauit.*

6 An non adimplens iuramentum promissorium factum cum animo adimplendi; sed in re leui; etiamsi illa res leuis sit materia totalis iuramenti, peccet mortaliter; affirmatiua probabilis, & tutior; negatiua minus tuta, sed fortasse probabilior. Rationes vtriusque apud Clauem Regiam, *lib. 5. c.4. num.28.*

7 *Effectus*. Iuramentum vltroneum non releuat. *Oin.de act.§.item si quis n.73.*

8 Quando, & quomodo teneatur seruare iuramentum, qui iurauit æquiuocè, vel sub conditione in mente retenta, vel contra intentionem eius cui iurauit, *dixi in Collect.Prou.8.13.4.* Nempe quod tenetur seruare secundum intentionem alterius, si id dolo malo, vel sine iusta causa fecit: alias secundum intentionem suam. *Clau. Reg. lib. 5. cap. 4.nu.20.*

9 Si Hospes tradit Cauponi vallisiam sigillatam, quæ sibi postea dissigillata reddatur, de quantitate, & valore rerum stabitur iuramento deponentis, qui dicit sibi res ex vallisia subtractas; sicut alias vbi dolus, & perfidia versatur. *Oin. inst. de verb.oblig.§.fin.n.27.*

10 Qui agit rei vendicatione, ita concludenter debet probare dominium, vt in supplementum non admittitur iura-

iuramentum. *Rota apud Coccin.decis.69. 4.6.33.152.*

11 Iuramentum sufficit ad probandam primam tonsuram, 1601. Camerino 29 Maij 14.

12 Licet simplex promissio soluendi vsuras non obliget, iuramentum tamen obligat in conscientia. Ideoque qui promisit vsuras sub iuramentum, & ad statutum diem non soluit, peccat mortaliter; nisi à Iudice Ecclesiastico se absolui fecerit, vel a parte remissionem obtinuerit. Soluens tamen repetere poterit, nisi iurasset, etiam non repetere, *c. 1. & c. debitores 6. de iureiur. Abb. in c. fin. de pact. n. 2. Nau. c. 17. n. 245.*

13 Iurans, vel vouens concubinam vlterius non cognoscere, nihilominus potest cum ea contrahere matrimoniũ: quia votum, vel iuramentum huiusmodi intelligitur solum de coitu illicito *Gl. c. Illud 3. vers. claudatur, 31. q. 1.*

Quod verum est, etiamsi iurasset expresse non contrahere matrimonium cum ea relicta sibi facultate cũ alijs contrahendi: quia tale votum, vel iuramentum est impeditiuum maioris boni. Nam melius est contrahere cum concubina, quam cum alia. At seruare castitatem est melius vtroque, & ideo castitatem vouere potest. Et iuramentum quoque nullum est sicut, & votum, quando impedit maius bonum, nisi factum sit in fauorem tertij, à quo fuit acceptatum, *Bonac. to. 2. disp. 4 de voto q. 2. § 5. n. 9.*

14 Iurans se non lusurum, donec pater Roma redeat, vel aliquid aliud faciat, iurans non potest ludere. Secus si iurauit, quousque pater vellet, quia mortui nulla est voluntas, vel consensus: secus furiosi. *Bonac. de legib. disput. 4. q. 1. pun. 16. n. 6.*

15 *An Princeps* laicus possit per statutum, vel alias irritare iuramentum. Quidam negant. *Dian. 1. tr. 2. resf. 73.* Quidam probabilius affirmant posse indirectè præsumendo simulationem, vel dolum. *Vt dixi lib. 3. Ciuilium tit. 21. n. 16.*

16 *Pœna*. Iurantes, aut iurare facientes contra Ecclesiæ libertatem, aut contra Decreta Conc. Trid. sunt ipso facto excommunicati, & absolutio Papæ reseruatur. *Greg. XIII Const. 103. quam retuli in Can. lib. 5. tit. 39. n. 172.*

IVRAMENTVM CALVMNIÆ.

Iudex 13.

1 Q*Vinq;* debet continere, vt latius dixi lib. 4. Ciuilium, tit. 16. n. 2. quæ breuius habentur in quatuor versiculis positis à gl. c. 1. v. Calumniæ. iuramentum, De Iur. cal.

Illud iuretur, quod lis sibi iusta videtur.

Et si quæretur, verum non inficietur.

Nil promittetur, nec falsa probatio detur;

Vt lis tardetur, dilatio nulla petetur;

2 Iurans de calumnia ante litem contestatam non debet in expensis condemnari, licet deficiat in exceptione opposita; quia non est verisimile, aliquem esse suæ salutis immemorem, *c. Sancimus penult. 1. quæst. 7. glos. in c. Finem, 5. ver. expensas. De dolo, & contum.*

Et iuramentum calumniæ ad omnia, quæ incidunt, & emergunt post litem contestatam, extenditur. *Auth. Hoc Iuramentum, C. de iuram. calum.*

3 Pœna recusantis iuramentum calumniæ, cum præstandum fuerit, est; vt Actor ab instituta cadat actione, & Reus haberi debeat pro confesso, *c. vlt § fin. de iurament. calum.*

IVRISDICTIO.

Episcopus, Generalis, Gubernium, Iudex, Iuramentum, Peccatum, Vicarius.

1 V*Oluntaria* dicitur, quando fit aliquid absque necessitate, & disceptatione Partium: contentiosa vero, quæ redditur in inuitum. *Oinot. de libertin. § serui num. 2.*

Illa potest etiam extra territorium exer-

exerceri hæc secus regulariter. *Nouit. de off. leg. Clem.* 1. *de foro comp. cum suis glossis*.

2 Par in parem non habet potestatem *c. Innotuit.* 20. *De elect. l. Nam Magistratus* 4. *ff. u. de recept. arb. l. ille à quo* 13. *§. Tempestiuum, ff. i. Ad Trebell.*

Nisi Par Pari; vel etiam Superior Inferiori voluntariè se subijciat, *c.* 39. *Nos si incompetenter* 2. *q.* 7. *l. Est receptum* 14. *ff. u. de iurisd. omn. Iud.*

Dicuntur autem duo pares, quando habent eandem iurisdictionem, diuisa inter se administratione: secus si vnus habeat iurisdictionem criminalem, alius ciuilem. Nam Capitaneus Iurisdictionis criminalis punit Capitaneum Iurisdictionis ciuilis; nisi deliquisset intuitu Officij; quia tunc in Regno sola magna Curia cognosceret. *Vinc. de Francb. dec.* 274. *& dec.* 326. *num.* 4.

3 In Tribunalibus communibus datur locus præuentioni, quando causa est mere laicalis, & laicus est reus, 1647. 12. Apr. 1.

I V S. *Impedimentum*.

1 IVs in re, & Ius ad rem, differunt. Nam Ius ad rem est posse aliquid Iure petere, quemadmodum electi, vel Præsentati possunt petere beneficium. Ius autem in re est, quod ex collatione competit; & hoc est vtilius, quam Ius ad rem. *Glos. in c.* 1. *ver. Ius ad rem. De concess. præbend.*

2 Iura dissimilia rationi dissimilitudo inducit, *l.* 1. *§. largius, ff. i. De successorio edicto l. vlt. C. de Codicil. Glos. extr. Ad conditorem* 3. *Io.* 22. *ver. Noluimus. De verb. sign.*

3 Iurium correctio nec ex identitate rationis inducenda est, *l. Præcipimus* 32. *in fin. C. de appell. Oinot. de Interd. §. Possidere num.* 186. *vers.* 5.

IVS CONGRVI. Venditio.

IVSPATRONATVS. *Altare, Patronus*

1 S*Acra &c.* Censuit, Fundatori Conuentus concedendum esse Iuspatronatus honorificum; & quod in collectis exprimantur nomina Defunctorum, non autem viuorum, 1606. Carm. Scalzi 14. Ian. 52. 1620. Vallisoletana 3. Aprilis 102.

2 † In conferendo beneficio attendatur vltimus status, si fuit pacificus, secus si litigiosus, maximè si consumptam vacationem constet. *Othob. decis.* 234.

3 In Ecclesia Collegiata, seu Conuentuali non acquiritur Iuspatronatus sine priuilegio Apostolico, *cap. Hinc est etiam* 164. 1. *c. Nobis, & ibi Fagn. num.* 14. *De iurep. Ep.* 20. 21. *v. Summa* 4. *

L

L A I C V S.

Citatio, Habitus, Horæ Canonicæ, Iudex, Iuramentum, Peccatum.

1 C*Lerico* iniuriam inferens puniri potest ab vtroque Iudice, *c. Cum sit generale* 8. *De foro comp. cap.* 2. *de priuil. Clar. pract. crim. quæst.* 36. *num.* 42. *Bonac. de legib. disp.* 10. *quæst.* 2. *§* 1. *num.* 32.

2 Laici accipientes oblationes factas Sacerdotibus in Ecclesia, sunt ipso facto excommunicati. *S. Damasus Papa, cap. Hanc* 10 *quæst.* 1.

3 Laici tentantes subornare testes in causa pendente coram Iudice Ecclesiastico, possunt per Episcopum puniri. *Sacra Congreg. Immunitatis in vna Rhegiensi* 18. *Martij* 1631.

4 Laici cogi possunt ad declarandum eorum edictum generale non ligare neque Ecclesiam, neque Clericos. *Ead.* 7. *Decemb.* 1632. *Felin. in cap. Ecclesia S. Mariæ* 10. *num.* 81. *De constit. Anchar. cons.* 155. *Hier. Gabr. cons.* 34. *num.* 3. *vol.* 2.

Barb. *Collact. Bullar. v. Laicus*.

5 Sacra, &c. De mandato S.D.N. declarauit, clausulam. *De licentia Superiorum*, in Breuibus pro transeundo à statu laicali ad Clericalem appositam, esse intelligendam de Generali Ordinis, ac Prouinciali Oblatorum huiusmodi: ita vt pro eorumdem Breuium executione vtriusque consensus, & licentia requiratur, 1624. Osseruanti Recolletti di Francia, 6. Iulij 178.

LAMECH.

Cum esset cæcus, occidit Cain. secundum Gratianum in §. *Itaque*, *vers. sed obijcitur. subcap.* 2. 15: *quæst.* 1.

Sed an hoc sit probabile, latius expendi in Collect. ad Gen. 4. 23.

LATRIA. Honor.
LATRO. Furtum.
LAVS. Honor.

LECTORES.

Paupertas, *Priuilegium*.

Studij Romani, Aduocationis, vel cuiuslibet publici Officij munus exercere prohibiti sunt à Leone X. const it. 4. præterquam, si voluerit, domi consulendo.

LEGATVM.

Alimenta, *Causa pia*, *Diminutio*, *Donatio*, *Dos*, *Ecclesia*, *Electio*, *Episcopus*, *Hæres*, *Meretrix*, *Notarius*, *Relictum*.

1 Pium. Legata pro incertis, & male ablatis, vel ad satisfaciendum Creditoribus, dicuntur ad pias causas. *Tiraquel. de priuileg. piæ causæ. Proem. vers. Item relictum pro incertis cum seqq.*

2 Ea, quæ generalibus studijs leguntur, pijs legatis æquiparantur, de quibus quartam non deberi, sacri Canones manifestè disponunt, 1616. Gerunden. 13. Maij 53. *cap. fin. de testam.*

3 *Pro Sacristia*, & *infirmaria* conuerti non debent in alium vsum, 1600. Domenicani 18. Dec. 20.

4 Minores de obseruan. sunt huiusmodi legatorum capaces, 1602. Osseru. 26. Mar. 19.

5 Licet Capuccini, & obseruantes sint incapaces legatorum annuorum, non tamen sunt incapaces recipiendi subsidium, quod eis daret aliqua Communitas, vel Persona particularis, ad hoc à Testatore grauata, 1652. Capuccini 12. Nou. 194.

6 *Pro Missis* celebrandis legata non sunt beneficia. Si tamen non habeant Ecclesiam determinatam, Ordinarius curabit, vt determinetur, vbi sit, qui notet, quando satisfiat obligationi, 1594. Fondi 20. Ian. 26. §. 2.

7. *Pro maritandis* Puellis Pauperibus legatum relictum, dari debet ijs, quæ victum quotidianum laborando sibi quærunt. *Ginot. de excomm. tut. §. sed & propter nu. 2. Et alia notabilia de huiusmodi legatis omnino videnda apud Diana 2. tract. 16 resol. 52. Ex quo ego lib. 1. Ciuil. titul. 25. num. 9.*

8 Legatum relictum Maritandis potest dari Monachandæ, 1616. Pesaro 26. Aug. 127. 1622. Macerata 21. Ian. 21. 1648. 7. Febr. 11. 1649. 11. Martij 24.

Etiam in specie: vnde legatum dotis debetur legatariæ Monasterium ingredienti. *Rota apud Ludouis. dec.* 301.

Licet Testator dixeri, quod moriente coniugata sine filijs, dos reuertatur ad aliquem locum pium, 1625. Amelia 5. Apr. 71. *Fabr.*

9 Legata pia intra triennium à die obitus Testatoris non impleta, exequuntur Commiss. Fabricæ S. Petri, retenta eorum medietate pro dicta Fabrica. B. Pius V. const. 97 *Exigit*.

Si tamen legata sunt incerta, conuertuntur in beneficiũ Pauperum, non Fabricæ. Alex. VII. *Superni* 30. Aug. 1655.

10 Grauati ab Executoribus Legatorum piorum, tam Ecclesiasticis, quam laicis recurrere debent ad Iudicem Ecclesiasticum, 1589. Monopoli 20. Martij 80.

11 *Conditio* existens in legatis non trahitur retro, nisi fauore piæ causæ. *Tiraquel.priuil.59.*

12 Pluribus Conditionibus disiunctim in diuersis partibus testamenti eidem legato appositis, vltima debet adimpleri pro legati consecutione. Fauore tamen piæ causæ neque vltima, neque prima, neque media attenditur, sed tantum leuior, *l.Quod traditum 87.& l. sub diuersis 51.ff.idem de condition.& demonstr.*

13 Legatum relictum sub conditione deficientis primi gradus in secundo gradu ad pias causas, debetur, quamuis non deficiat primus gradus, verbi gratia. Si Testator dixerit: *Titius hæres esto: & si Titius hæres nō erit, Stychus hæres esto, Stychus liber esto.* Certe licet Titius hęreditatem adierit, nihilominus Stichus liber erit. *Casus expressus in l.2.ff.n. de manum. test. Quam ad omnem piam causam extendunt alleg. per Tiraquel priuil.62.*

14 An testator adijcere possit legato conditionem siue clausulam, ne Episcopus in illius executione se intromittat; & si fundet cappellam, illam eximere ad Episcopi iurisdictione; vel prohibere, ne Hospitale à se fundatum Episcopus visitet post suam mortem (quia viuente fundatore, certum est, ab Episcopo visitare non debere.) Quidam negant: quia talis clausula de iure Ciuili fauore piæ causæ habetur per non apposita. *Auth.Licet Testator, C.de Episc.& Cler.*

Quidam secus de iure Canonico, & Concil. Trid. quia sic sæpius resoluit Sacra Congr. vt dixi in can. tit. de censib. num.4.§.8.

Nec Episcopus se intromittere potest nisi in casu negligentiæ. *Diana 1. tract.1. resf.83.Ex c.tua nobis. De testam.*

15 *Relinqui* possunt hodie etiam extra testamentum legata, & fideicommissa: cum legata sint per omnia fideicommissis exequuta. *Oinot.Inst.ad S C.Treb.§. Præter ea num.4.& 5.*

16 *Almæ Domus* legata Notarij, &c. reuelare tenentur. *B.Pius V. const. 96. v. Notarius remissiuè.*

17 *Mobilium* legatum regulariter intelligitur de existentibus tempore testamenti, *l.Si ita ff.i.de aure, & arg.leg.*

Fallit. I. Quando legatum factum est vxori, vel coniunctæ Personæ.

II. Quando per verba geminata, prægnantia, & ampla, puta omnium singulorum, cuiuscumque generis, &c. Vide quæ dixi in tit.de legat.num.2.

III. Quando Testator concedit legatario licentiam capiendi legatum propria authoritate, in quibus casibus intelligitur de extantibus tempore mortis. *Rota apud Coccin.dec.43.*

18 *Falcidia*, vel Trebellianica non detrahitur de legatis ad pias causas, nisi hæres quoque esset causa priuilegiata. *Auth.Similiter, C.Ad l. Falc. Barbosa alleg. 75.num.2.*

19 *Præstanda* sunt legata, deducta legitima, licet filius non confecisset Inuentarium; quia legitima deducitur tamquam æs alienum. *Oinot. de hæred. qualit.§.Extraneis nu.23.*

20 *Accipiens* legatarius legatum propria auctoritate, tenetur illud restituere hæredi, si eius intersit ratione Falcidiæ, vel alia, & si illud ita occupauit post aditam hæreditatem, & captam ab hærede possessionem, legatum ipsum perdit, *l.Vnica Cod.Quor.legator. Oinot. de Interd.Quor.bonor.*

Ecclesia tamen, vel causa pia huic legi non subiacet. *Tiraq.priuil.45.*

21 *Electio* legati in genere relicti, est legatarij, non hæredis, nisi Testator aliud diposuerit. *§.Si generaliter inst.de leg.& ibi Oinot.num.15.*

22 Legatarius hæredem cogere non potest ad adeundam hæreditatem, sicut nec fideicommissarius singularis. Vniuersalis vero sic, *l. Cogi 16. ff.i. Ad S.C. Tre-*

*Trebell.Oinot. de fide. com. hæred.§ sed quia num.*11.

23 *Translatum* in dubio in alium intelligitur legatum cum onere suo. Vnde si Pater filio libros emit, & in testamento dispofuit, vt conferret, si filius viuo Patre moriatur, & Pater alteri filio tradat libros illos, iste quoque tenebitur eos conferre, *l.Caio* 13.*& ibi Bart.ff.i.de alim.& cib.legat.*

24 Legatum transire cum onere suo, intelligitur de legato vniuersali, secus de particulari, *l. Cum Pater* 77. §. *Mensæ* 16.*ff.i.de legat.*2.

Quem textum ibi Iason inducit ad casum, quod si sit Patriæ consuetudo, quod mortuo Parochiano, Parochus habere debeat illius vestes, inter quas aliquæ essent oppignoratæ, hæres non tenetur eas luere: quia hoc esset veluti quoddam legatum vniuersale.

25 *Pœna*. Legata relicta Ecclesijs negans, vel eorum solutionem differens quousque in Iudicio conueniatur, condemnari potest ad pœnam dupli. § *Sed furti. Inst.de action.*

26 *Quando legatum perdatur, seu deficiat*. Legatarius occulians Instrumentum Testamenti, perdit legatum, *l. si legatarius* 25. *C. de legat. Ias. in l si testam.* 10.*num.*7.*C.de testam.*

27 Legatum inductum, & deletum non debetur, si testator illud consulto, deditaque opera deleuit: idque præsumitur in dubio, nisi esset relictum ad pias causas. *Tiraq.priuil.*6.

28 Extinguitur legatum, si res legata à Testatore alienatur animo legatum adimendi; sed in dubio non præsumitur præsertim in pijs causis. §. *Si in rem suam*. *Inst.de legatis*. *Ang. v.legatum*, §.26.*Tiraq. priuil.*40.41.*&* 42.

29 Item extinguitur legatum, si pendente conditione, Legatarius maiori capitis diminutione minuatur: adeo vt non reuiuiscat, etiam si ea conditione pendente, restituatur, *l.Interdicit* 59.*ff.i. de condit. & demonstrat.*

Nisi esset legatum libertatis. *l.Aristo* 46. *ff. num. de matrim. testam.*

Vel alias ad pias causas. *Tiraq. priuileg.* 50.

30 Incertum ratione rei legatæ non debetur, *l.Titia* 74.*ff.i.de legat.*2.

Sicut nec stipulatio, *l. Si ita stipulatus* 120.*ff.n.de verb.oblig.*

Ad pias tamen causas æstimabitur ex Patrimonij quantitate, Personæque legantis qualitate, & validum reputabitur, *l.Si cui* 14 *ff.i.de ann.leg. Stychus* 12.*ff. i.de leg.* 3.*Tiraq.priuil.*55.

31 Legatum deficit, si non adeatur hæreditas; nisi fuerit apposita clausula codicillaris, vel nisi ita relictum fuerit, vt etiam à venientibus ab intestato præstetur. *Glossa c.Raynaldus* 18.*v.Adeunte, de test.Oinot.de legat.§.sed olim num.* 14.

32 Si legatarius rei alienæ legatæ dominium consecutus est aliunde ex titulo lucratiuo, non debetur amplius æstimatio; secus si ex oneroso, vt latius dixi lib.2.Ciuil.tit.20.num.11.

33 Error nominis, sicut & falsa demonstratio, vel causa non vitiat legatum. *l.Si quis*, §. *Huic* §. *longe Instit. de legat.*

Secus conditio, vel modus: nam legatum sub conditione non debetur, nisi conditione existente, legatum vero sub modo debetur statim præstita cautione de modo implendo, vel de accepto restituendo, si modus non impleatur, *Glossa d.§.longe*.

34 Legatario non competit ius accrescendi, licet hæres hæreditatem non adeat, sed remanet venientibus ab intestato: immo aliquando etiam legatum deficit *vt supra num.* 31. Secus in Instituto, cui altera portio accrescit, si alter cohæres non adeat hæreditatem. *Oinot. de inoff. test. §.sed hæc ita accipienda sunt numer.*5.

35 *Religioso* factum legatum cum conditione, ne Monasterium in illud se intromittat, alioquin illud perdat: si Superior voluerit, valet, in vsus pios, & licitos ab eodem Religioso insumendum. Sin autem, deficit, & apud hæredem

dem remanet, tamquam deficiente conditione, vt *latius dixi in tit. de legatis num.*43.

36 *Notario*, vel alij Testamentum scribenti nihil in eo relinqui, seu legari potest, *l. Quæ in testam.*4.*Cod. de his, qui sibi adscrib.*

Dictantibus tamen, & testibus relinqui potest, dummodo ipsi non scribant, *l. Dictantibus* 22. *C. de testam.*

Ratio est quia nemo in rem suam author fieri potest, *l.* 1 *ff. i. de auth. tut.*

LEGATVS. *Papa*.

1 DE *latere* confert beneficium inconsulto patrono Clerico, dummodo non competat ei præsentatio ratione sui patrimonij, *c. dilectus* 6. *cum glos. penult. de off. legat.*

2 Legatus etiam de Latere non potest delegare causas non habentibus dignitatem, vel personatum in aliqua Ecclesia, vel Canonicatum in Cathedrali, qui sint degnati Iudices Synodale contra, *c. statutum* 11. *de rescript. in* 6. *Clem.* 2. *eod. tit. Conc. Trid. sess.* 25. *cap.* 10. & *const.* 9. *Greg. XV.* quæ incipit *Sanctissimus*, licet id faciat ex certa scientia: quia eum coarctat constitutio maioris, *glossa final. d. Clemen.* 2.

3 Legati etiam de latere non possunt amplius hodie cognoscere in prima instantia de causis ad forum Ecclesiasticum pertinentibus quia priuilegium eis super hoc concessum, *in cap.* 1. *de off. Legati* fuit reuocatum per *Conc. Trident. sess.* 25. *cap.* 20. Vbi prohibetur eis, & multo magis Nuntijs, & Gubernatoribus, contra Clericos, aliasue personas Ecclesiasticas, nisi Episcopo requisito, eoque negligente, procedere: alias eorum processus, ordinatione sua, nullius momenti sint, atque ad damni satisfactionem partibus illati teneantur. Et Innocent. X. prohibuit Card. Sabellio Legato Ferrariæ, &c. ne se intromitteret de materijs spiritualibus, quas Concilij Tridentini Ordinario remittit, vt est clausura Monialium, approbatio Confessariorum, &c. 1650. Bologna 30. Septemb. 29.

4 Legati Apostolicæ Sedis, cum sint Delegati Principis, subdelegare possunt etiam nudum ministerium sibi commissum, vt excommunicare, absoluere, dispensare in irregularitatibus, &c. Alias is, cui ab alio, quam à Principe, nudum ministerium committitur subdelegare non potest, *c. fin* §. *cæterum*, *de off. deleg.*

5 Legati, & Gubernatores Status Ecclesiastici, pœnas, & mulctas ex delictis prouenientes, ad manus Thesaurarij remittere tenentur, nec possunt reis condonare. *Sixtus V. const.* 93. *Ad Romanum Pontificem*.

6 Legati, & Nuncij debent per steipsos examinare promouendos ad Episcopatum. *Greg. XIV. Const.* 6. *Onus Apostolicæ*. Formam, seu Instructionem ad conficiendos huiusmodi processus fel. rec. Vrbani VIII. iussu editum retuli iu Can. lib. 1. tit. 6. de elect. num. 20.

7 Legatus natus, idest qui ratione suæ dignitatis est Legatus Apost. vt erant multi Archiepiscopi in Anglia, & tunc plerique sunt in Gallia, & Germania, non potest exercere iudicium in Regulares exemptos, nisi de Latere quoque Legatus sit, vel ampliorem à Papa facultatem obtineat, sicut Nuncij solent obtinere. *Diana* 1. *de immun. Eccles. res.* 16. & *latius dixi in Can. lib.* 1. *tit.* 3. *in fin.*

Monasterla tamen Monachorum S. Benedicti per priuilegium Eugenij IV. & aliorum Romanorum Pontificum, exempta sunt ab omni iurisdictione Legatorum, ac Nunciorum Apostolicorum, & Apostolicæ Sedi immediatè subiecta. *Rota apud Coccin. dec.* 83.

LEGITIMA.

Dos, Falcidia, Iudæus, Legatum.

1 DEbetur filijs, etiamsi bona parentum confiscata sint: nullo enim

T facto

facto Patris potest liberis auferri. *Oinot. inst. de publ. iud. §. publicè num. 5.*

Excipienda sunt hæresis, ac læsæ Maiestatis crimina. *Vide Diana 4.tr.8.ref.45.*

2 Legitima hodie relinqui debet iure institutionis: nec subtrahi potest, nisi ex causa ingratitudinis. Et si filij sint quatuor, vel pauciores, debent habere tertiam partem: si verò quinque vel vltra debent habere medietatem eius, quod eis delatum foret ab intestato, *vide quæ dixi lib. 2. Ciuil. tit. 18 de inoff. test. num. 4.*

L E X. *Papa, Ratio.*

1 QVal. In materia Ecclesiastica, & concernente peccatum, item in foro Ecclesiastico, seruantur Canones: alias quando Leges, & Canones contradicunt inuicem, Canones seruantur in foro, & terris Ecclesiæ, Leges in terris Imperij, *vt latius dixi in tit. de nupt. num. 9.*

2 Leges vel Canones non obtinent auctoritatem ex eo solo, quod à Gratiano sunt inserti in Decreto, *vt dixi in proœm. inst. Can. num. 3.*

3 Lex siue dispositio semper est accipienda de casu dubitabili, *l. 1. ff. num. ad municip. Rota apud Farin. p. 1. tit. 1. dec. 167. num. 26.*

4 Commissoriæ legis pactum fit hoc modo. Vendo tibi meum fundum centum aureis cum pacto, quod si infra certum tempus, puta infra annum, pretium non solueris, fundus fit inemptus. Est autem in potestate venditoris, vtrũ velit venditionem resolui. Quod tamen pactum in pignoribus est reprobatum, *cap. significante 7. de pignor. iuncta glossa verbo commiss. Azor. in summa C. de pign. num. 4.*

5 Lex promulgata in dubio præsumitur acceptata. *Bonac. de legib. disp. 1. quæst. 1. pun. 4. num. 44. dixi in proœm. inst. Ciuil. num. 13. v. Regula fol. 15.*

Vnde alleganti non vsum incumbit onus probandi. *Rota apud Farin. p. 1. tit. 1. dec. 30. num. 5.*

6 *Effectus*. Lex siue Constitutio posterior corrigit priorem, licet de ea non faciat mentionem, *l. non est nouum 26. ff. v. de legib.*

Secus est in rescriptis, & priuilegijs, vt habetur in eorum titulis.

7 Lex humana pure pœnalis, puta qui arma tulerit, vel frumentum asportauerit, capite plectatur: siue pœnam mutilationis, confiscationis bonorum, aut aliam similem incurrat. Item lex mixta, quæ præcipit, vel prohibet aliquid fieri, & postea pœnam adiicit præsertim lex Eccles. nisi excommunicationem, vel censuram aliam notabilem adijciat, non obligat in conscientia, saltem ad mortale, vt sustineri probabiliter posse, licet contraria sit tutior, & valde probabilior, dixi in Collect. ad Prouerb. 8. 12. 2. Et supra v. arma num. 3. & infra v. Sacramentum 4.

Et generaliter quotiescumque legislator aliquid prohibet principaliter propter vtilitatem priuatam, vel alienationem fundi dotalis, ad obseruantiam sub culpa obligare non intendit. *Ex Bartol. & alijs Bonac. tom. 2. de contract. disp. 3. quæst. 11. pun. 7. nu. 7.*

L I B E L L V S.

Iudæus, Iudicium, 2. Sententia.

1 SCriptura, in qua continetur res, quæ petitur, nomen. Auctoris, & rei, ac coram quo Iudice. *Glossa cap. de libelli oblat. in princ.*

2 Pro sustentatione libelli licet etiam verba improprìare. Vnde si quis petat sibi restitui, quod antea nunquam habuit, talis libellus sustentari potest. *Oinot. de interdictis, §. summa autem diuisio n 72.* Vide quæ de libellis latius, dixi in tit. de action.

L I B E R.

Excommunicatio, Hæresis, Luxuria, Minister, Sapientia, Scriptura.

1 IMpressio. Vrb.VIII. fel.rec.constit. 50. quæ incipit *Sanctissimus*, volens pro debito sui Pastoralis officij corrigere nonnullorum abusus, in Statu Sedis Apostolicæ immediatè, vel mediatè subiecto existentium, librosà se vbicumque compositos extra præfatum Statum absque vlla Ordinariorum, & Inquisitorum loci, vbi degunt, approbatione, imprimendos transmittentium, statuit, & decreuit, vt in posterum nemo in Statu prædicto degens, libros de quauis materia tractantes, & vbicumque compositos, audeat alio deferre, vel mittere imprimendos sine expressa in scriptis approbatione Eminentiss. Vicarij Papæ, ac Reuerendiss. Magistri Sacri Palatij Apostolici, si in Vrbe fuerit; si verò extra Vrbem existat, sine Ordinarij & Inquisitoris loci illius, siue ab iis deputatorum, facultate, operi præfigenda: & libri aliter impressi sint prohibiti.

2 *Prohibitos* libros habentes non satisfaciunt illos comburendo, sed necesse habent in Inquisitorem, seu superiorem deferre. *Barbosa alleg.*90.*n.*5.*Dian.*1. *tr.*11.*resol.*37. *vbi testatur de communi.*

Non tamen incurrunt censuras, & pœnas impositas contra retinentes, quia non possunt dici retinere, dum comburunt, vt dixi in Can.lib.5.tit.39. n.51.

Ante quam tamen editum esset huiusmodi præceptum deferendi libros prohibitos ad Inquisitores, vel locorum Ordinarios, satisfaciebat quis illos comburendo propria auctoritate. Vnde de quodam Abbate Cyriaco refert *Viliegas in* 2.*par. Flos Sanctor.in Vita B.Mariæ, c.fin.vers.Nel libro,* quod cum sæpius Dei Matrem ante sui cubiculi ianuam cum Io:Baptista, & Euangelista, incessu graui transeuntem vidisset, eamque vt saltem semel, idem cubiculum suo dignaretur ingressu, vel importunè rogasset, respondit Beatiss.Virgo. Quo iure postulas, vt intrem, vbi manet Inimicus meus? Quod cum euigilans anxie cogitaret, accepit casu librum, quem ei commodauerat Isichius Presbyter Ierosolymitanus, viditque in eo duos tractatus Hæretici Nestorij, in quibus negabat, B.Virginem dici debere Matrem Dei. Quem statim ad Isichium retulit dicens. Accipe librum tuum, qui longè magis mihi detrimentum, quam vtilitatem attulit. Quod cum audisset Isichius, tractatus illos abstulit è libro, & combussit, dicens, sed Dei Matris Hostem domi habere nolle. *Ex quo etiam deducere possumus, habentem librum prohibitum commodatum, satisfacere reddendo illum commodanti, maximè si aliter facere non possit sine suo graui incommodo.*

3 Licentia legendi libros prohibitos ab Episcopis hodie concedi non potest. *Barbosa alleg.*90.*num.*7.

Immo neque Episcopi, neque Commissarii Inquisitorum possunt legere, vel tenere libros prohibitos absque speciali facultate Sacræ Congregationis Inquisitionis. *Diana* 4.*tract.*8.*resol.*46.

Et Vrbanus VIII. die 2. Aprilis 1631. Const.114. *Apostolatus*, reuocauit omnes huiusmodi licentias, exceptis signatis Chirographo Sanctitatis suæ. *Bonac. tom.*1. *de censur.disp.*2. *quæst.*5.*pun.* 4.*num.*10.

† Quando verò Congregatio S.Officii concedit licentiam legendi libros prohibitos, semper excipere solet libros Molinæi, & Macchiauelli ac tractantes de Astrologia iudiciaria. *

4 *Conseruatio*. Amissio libri probatur per iuramentum eius, qui non erat obligatus illum custodire. *Rota apud Farin. tom.*2.*recent.dec.*35.

5 Libri rationum Monasteriorum teneri debent per Moniales extra tempus reddendi rationes, quo teneri poterunt per Episcopum vel Vicarium, 1601. Fano 22.Ian.32.

6 *Diuersi*. De libro Vitæ vide quæ dixi in Collect. ad Exod. 32.1.

7 De libro iustorum ad Iosue 10. 13.

8 De libro legis inuento ab Helcia, ad 4. Reg. 22. 8.

9 De libro 7. sigillis signato ad Apocal. 5 1.

10 Superest aliqua dicere de *libro Mortis*, qui est certissima, & immobilis Dei notitia, eos præsciens, quos Diuina iustitia occulto quidem, sed iustissimo iudicio ab æterno, & in æternum reprobauit, & ad pœnam æternam, non sine præcedenti demerito, damnauit. Quem quidem librum licet Diuinæ paginæ nudis, & expressis verbis non docuerint, eumque quorundam Theologorum scholæ non recipiant (*non quia negent istam scientiam, & notitiam infallibilem esse in Deo, sed quia negant similitudinem libri; scribuntur enim in libro, qui admittuntur ad aliquid, non qui repudiantur. S. Th. 1. 2. q. 24. art. 1. ad 3.*) necessitatem tamen eius latenter indicarunt. Cum enim apud Deum, cuius oculis omnia nuda, & aperta sunt, passim extare doceant librum vitæ, hoc est perspicuam, & infallibilem prædestinationis, & Prædestinatorum scientiam: necesse est etiam, cum oppositorum eadem sit cognitio, esse in Deo, quem latere nihil potest, reprobationis, & reprobatorum omnium claram notitiam, quæ ab aliquibus *Liber Mortis* appellatur. In quo singillatim descripta sunt nomina, & mala merita reproborum omnium; de quibus S. P. August. in soliloquio cap. 28. sic Deum alloquitur. *Mors Peccatorum pessima, illorum, inquam, quos antequam faceres cælum, & terram, secundum abyssum multam iudiciorum tuorum occultorum reprobasti: quorum dinumeratio nominum, & meritorum prauorum apud te est, qui numerum arenæ maris dinumerasti, & dimensus es profundum abyssi*. Ioannes quoque testatur, nomina reproborum in diuina præscientia numerari: ait enim de ipsis loquens Apoc. 11. *Et occisa sunt in terremotu nomina Virorum septem millium.* Atrum autem de hoc libro Mortis quidam deleri possint, vt saluentur, & quidam iterum rescribi, vt damnentur; non leuis est apud Theologos: & præcipuè scholares, difficultas. Quæ facilè soluitur, si dicamus, vt etiam loco n. 6. citato, de libro Vitæ diximus, librum Mortis, vel duplex esse, vel scriptum intus, & foris. Illi sunt scripti intus, & foris in hoc libro, quos Deus secundum æternam præscientiam præuidit in malo, vsque ad finem perseueraturos; vel saltem ex hac vita in iniquitatibus impœnitens decessuros; vt Cain, vt Iudas, vt Pharao, vt Antiochus; vt Alexander Magnus, vt Augustus, vt Diocletianus, & alij Reprobi, qui quidem ex hac præscriptione minimè delentur. Quamuis enim foris, aut deleantur, aut deleti secundum præsentem iustitiam videantur; intus tamen indelebiliter scripti permanent. Illi autem in hoc libro exterius tantum scripti sunt, quos Deus præsciuit aliquando, & ad tempus in sceleribus permansuros, sed postea per Pœnitentiam fore saluandos, quemadmodum Paulus, Petrus, Augustinus, quibus vti in libro Vitæ intus indelebiliter scriptis, omnia; etiam ipsa peccata cooperantur in bonum. Non quod eorum peccata non sint peccata, & morte atque damnatione digna: sed quod ipsi post lapsum, scelerum grauitatem, & virium suarum imbecillitatem agnoscentes, impigri surrexerunt, acrius pœnituerunt, cautius incesserunt, & ardentiori studio, ac validiore conatu Regnum Dei quasi violenter arripere nisi sunt. *Vide Xystum lib. 1. Bibliothecæ. Verbo Mortis liber*.

LIBERTAS. *Legatum*.

EST *naturalis* facultas eius, quod cuiquam facere libet, nisi quod vi, aut Iure prohibetur, §. 1. *Inst. de Iure Personar.*

LICENTIA.

Clausura, Consensus, Educandæ, Festum, Habitus, Lib. Monasterium, Monialis, Quæsta, Supranum.

1 Licentia, vel consensu, requisita ad aliquid faciendum, debent actum ipsum præcedere. *Bonac. t.3. disp. 1.q.18.pun.3.n.15.& t.1. de clauf.q.2.pun.9. §.3. diff.1.n.2.*

2 Licentia simpliciter concessa regulariter intelligitur pro vna vice, nisi aliud ex verbis concedentis, vel postulantis, vel ex alijs circumstantijs, colligatur. *Lezana v.Monialis, num.23. Ex l. Boues, §. Hoc serm.ff.n. de verb.sig.*

3 Licentia faciendi parlamenta, item quæstuandi, detur gratis, quando danda est, 1601. Nullius Fasanella 2. Apr.119.§.5.1603. Napoli 23. Dec 153.

4 Licentia oretenus data excusat à pœna, licet requireretur in scriptis, præciso contemptu, vel abusu, 1603. Aquila 19. Aug. 96.

5 Licentia S. C. recipiendi ad educationem, vel habitum semper intelligitur de consensu Monialium, 1602. Faenza 3. Dec. 86.

LICENTIATI. Doctor 3.

LIPARIS INSVLA.

Qvoad temporalia, vnita fuit cum Regno Siciliæ vltra Pharum, non vero quo ad spiritualia. Vnde Liparitanæ Ecclesiæ collatio fuit semper liberæ dispositionis Sanctæ Sedis: nec illuc introduci debet S. Officium sicut in Regno Siciliæ, sed sicut in Regno Neapolis, nec eo extenditur Bulla Cruciatæ, præsertim quo ad absolutionem Casuum reseruatorum, licet Episcopus Liparitanus sit suffraganeus Archiepiscopo Messanen. Vt declarauit, & decreuit S. m. Vrb. VIII. & postea Innoc. X. 1611. 4. Febr.15. 16. Apr.42.1618.20.Oct.225. 1653. 7. Nouemb. 187. num. 5. 1655. 6. August. 190.

LIS.

1 Litigantes cum Communitatibus Status Ecclesiastici, earum officia consequi non possunt. *Clem. 8. const. 10. Pro commissa, §. 16.*

2 Lis non dicitur finita per sententiam, quæ non fuit executioni mandata. *Rota apud Cenc.dec.278.num.9.& apud Farin. dec.535. mum.5.*

3 Litem in aliquo contractu non mouere promittens, non intelligitur de lite, quæ prouenit ab actione oriente ex eodem contractu. *Rota apud Gallef. dec.147. num.6.*

4 Canonici, vel Clerici non debent inuiti compelli ad contribuendum expensis alicuius litis, sed tantum post rem iudicatam pro rata vtilitatis, quæ rei ipsa obueniet ipsorum Ecclesiæ, 1591. Consa 26. Nou. 375.

LITANIÆ. Processio.

LITTERÆ, *Executio, Falsum, Maria.*

1 Litteras, Gens Tyria primum, si famæ libet credere, aut docuit, aut didicit. *Q. Cur. lib. 4. circa med.*

T. Liuius lib. 1. hoc tribuit Euandro. Ab originum Regi: *Euander*, inquit, *tum ea, profugus ex Peloponenso, auctoritate magis, quam imperio, regebat loca, venerabilis vir miraculo litterar. rei nouæ inter rudes artium homines, &c.*

Quod tamen intelligendum videtur, non de litteris Hebræis, vel Chaldæis, sed de Græcis, vel alijs. Nam filij Seth primum in duabus columnis, altera lateritia, altera ænea, vel marmorea, vt aquæ ignique resisterent, scripserunt Astrologiam, & alias scientias, quas acceperant ab Adam. *Ares Impres. proœm. disc.1. num. 2.*

Et mihi certum videtur, Adam scripsisse de creatione Mundi, de suo, &

Hæue peccato ex serpentis suasu, de morte Abel, & alijs, quæ contigerunt in principio Mundi: cuius exemplum filios immitatos ea, quæ ad suum vsque tempus contigerunt, litterarum monumentis commendasse. Ex quorum fragmentis Moysen compilasse librum Genesis, supplente Deo per reuelationem, si quid ex necessitate forte deesset.

2 Sixtus V. P.M. in Bibliotheca Vaticana litterarum Inuentores depingi fecit cum inscriptionibus suis ad Octo columnas illius.

In prima columna Imago Iesu Christi cum inscriptione: *Iesus Christus Summus Magister, cælestis doctrinæ Auctor.* Deinde Papæ, Inscriptio: *Christi Vicarius.* Postremo Imperatoris. *Fidei defensor.*

In secunda columna est depictus Adam cum inscriptione: *Adam diuinitus edoctus primus scientiarum, & litterarum Inuentor.*

In tertia: *Filij Seth columnis duabus rerum cælestium disciplinam inscribunt.* Deinde. *Abraham Syras, & Chaldaicas litteras inuenit.* 3. *Moyses antiquas Hebraicas litteras inuenit.* 4. *Esdras nouas Hebræorum litteras inuenit.*

In quarta columna est. I. *Mercurius Theott. Ægyptijs sacras litteras conscripsit.* II. *Hercules Ægyptius Phrygias litteras conscripsit.* III. *Memnon Phoroneus æquales litteras in Ægypto inuenit.* IV. *Isis Regina Ægyptiarum litterarum Inuentrix.*

In quinta columna: *Phœnix* Rex Phœniciæ *litteras Phœnicibus tradidit.* 2. *Cadmus Phœnicis frater litteras sexdecim in Græciam intulit.* Quibus Palamedem alias quatuor, totidemque Simonidem Melium, addidisse ferunt. Aristoteles, teste Plinio, antiquas Græcorum litteras duodeuiginti fuisse refert, quibus Epicharmum, & non Palamedem, duas addidisse. 3. *Linus Thebanus Græcarum litterarum Inuent.* 4. *Cecrops Dipies primus Atheniensium Rex Græcarum litterarum Auctor.*

In sexta columna 1. *Pytagoras Y litteram ad humanæ vitæ exemplum inuenit.* 2. *Epicharmus Siculus duas Græcas addidit litteras.* 3. *Simonides Melius quatuor litterarum Inuentor.* 4. *Palamedes bello Troiano litteras quatuor adiecit.*

In 7. columna 1. *Nicostrata Carmenta,* Mater Euandri, *Lat. litt. inuentrix.* A.B. C.D.E.F.G.H.I.L.M.N.O.P.Q. R. S. T. V. 2. *Euander Carmentæ F.* Rex Archadum, *Ab origines litteras docuit.* 3. *Demarathus Corinthus Hetruscarum litterarum Author.* 4. *Claudius Cæsar Imperator tres nouas litteras adinuenit.* Supra vero habetur. *Vna F. reliquæ duæ vsu obliteratæ sunt.*

In octaua columna. I. *S. Ioan. Chrysostomus litterarum Armenicarum Inuentor.* II. *S. Hieronymus litterarum Armenicarum Inuentor.* III. *S. Cyrillus aliarum litterarum Armenicarum Inuentor.* IV. *Vlphias Episcopus Gothorum litteras adinuenit.*

De litteris, & earum Inuentoribus vide etiam breuiter, sed plene Franciscum Senen. de Institutione Reipublicæ lib. 2. titul. 1.

3 *Apostolicæ Sac. Congr. &c.* litteræ Cancellariæ si sint rescribendæ ex errorem scribentis, nihil amplius pro mercede soluendum. Martinus V. const. 3. *In Apostolicæ*, §. 3.

4 Litteræ Apostolicæ dici non possunt attentate. *Rota in vna Taruisina Parochialis 16. Iunii 1600. coram Ludouisio cap. 5. 41. 27.*

5 De stylo Curiæ possunt super eadem supplicatione plures litteræ expediri sub eadem data, & quilibet expedit suas litteras sine grauamine sibi imposito, & prout sua interest: sed per hoc non releuatur à grauamine. *Rota apud Farin. par. 1. dec. 617. num. 4. can. 5. 41. 27.*

6 Litteræ Apostolicæ emanatæ motu proprio non indigent iustificatione 5 vt latius in Can. lib. 3. tit. 5. num. 27.

7 Litteras alienas aperire non licet inuito eo, ad quem mittuntur, exceptis quibusdam casibus.

I. Si id fiat iure belli.

II. Iustæ defensionis causa contra Ini-

Inimicum insidias molientem.

III. Si Prælatus, vel Paterfamilias suspicentur aliquid mali patrandi in litteris continere.

IV. Si Religionis consuetudo aut statutum licentiasaperiendi litteras Regularium Prælato tribuat.

V. Si is, ad quem mittuntur, eas abiecerit, habens pro derelicto. *Diana 3.tr.6.resol.55.*

8 Multo minus licet aperire litteras Sacræ Congregationis, licet nihilominus sint exequendæ, 1601. Muro 17. Septemb.210. 1603. Andria 4. Martij. 27. 1604. Lettere 27. Apr. 48.

Si tamen præsententur intra duos mensesà die datæ: alias non, 1588. Napoli 12. Aug. 75.

9 Litteræ S. C. in quibus scribitur Ordinario, vt aliquid toleret, non debent ostendi, multo minus earum copia dari, 1623. Osmo 15 Dec. 325.

10 Litteræ Sacræ Congregationis præsentari debent Ordinarijs cum debito respectu: alioquin priuari debent impetrantes earum commodo, 1588. Gerace 19. Luglio 135 1601. Belcastro 29. Ian.67. 1654. Gerace 2. Octobris157. 27. Nou. 218.

LOCATIO.

Latius lib. 3. Ciuilium tit. 25.

Est *personæ*, vel rei ad vsum facta concessio pro mercede in pecunia numerata constituta, absque vllius translatione dominij. *Azor. in sum. C. de locato.*

2 Locator domus tenetur omnia facere, sine quibus conductor frui conductis ædibus non potest, puta purgare puteum aquæ, ministrare funes, & alia instrumenta, quibus extrahatur aqua de puteo; & si conductor hoc facit, potest sumptus factos in pensione computare, *l. sed addes*, *§. illud vobis*, *ff. v. locati. Oinot. de act. ex conducto*, *num. 10.*

non

3 Locatio præsumitur continuata ex patientia, & taciturnitate domini permittentis conductorem lapso termino conuento continuare, *l. item quæritur 14. §. qui impleto, ff. v. locati.*

Nisi ante finitum tempus præmissa fuerit protestatio, seu denunciatio declaratiua animi nolentis locationem finito tempore durare. *Alex. consf. 28. n.4. v. Et posito, quod non francaret.*

4 Vicarius non debet conducere redditus mensæ: tum quia eum huiusmodi negotia dedecent; tum etiam quia plerumque Iudex simul esset & pars, 1593. Otranto 13. Sept. 233.

Et propter primam rationem neque Canonici, 1580. Como 10. Maij 97.

5 Coloni qui in fine temporis ita erodunt fundum, vt fructus anni sequentis corrumpantur, & in vltimo anno non bene putant vineam, dimittentes aliqua capita, vt vberiorem fructum reddat; ex quo sequitur, quod anno sequenti nulli, vel pauci fructus colliguntur ex ea; & similiter quando vna pars fundi deberet seminari, & altera quiescere, ipsi totum fundum seminant, ex quo sequenti anno non potest seminari, locator ad interesse tenetur. *Vincent. de Franch. dec. 96.*

LOCVS. *Habitus.*

Monialis translatæ non dicitur vacans 1611. Modena 28. Ian. 14.

LVCTVS. *Cardinalis.*

Omnino prohiberi debet abusus, quod Moniales secedant in cellas separatas, induant vestes lugubres, & recipiant visitatione aliarum Monialium, in morte consanguineorum, sub pœna priuationis veli, vocis actiuæ, & passiuæ, &c. 1604. Giorgento 12. Ian. 3.

LVDVS, *Beneficium* 13. *Clausura* 37.

1 IN *genere* est operatio exterior, animi laxandi gratia facta. *In specie.* Est contractus conditionalis, lucri gratia factus, quo ex euentu exposita acquiritur vel amittitur pecunia *Clau. Reg. lib.* 11.*cap.* 17.*num.*1.

2 Ludi inspector aduertens ludentem errare in computando, nec eum admonens, non peccat contra iustitiam, nec tenetur ad restitutionem, si hoc ei non promisit; licet peccare possit contra charitatem, si forte absque suo incommodo monere possit. *Nau. cap.*19. *n.*17. *circa med. v. ad quartum.*

3 Tenens ludi domi, si percutiatur occasione ludi, non solum in loco, vbi luditur, sed vbicumque, non tenetur percussor; cum tali iniuria de iure non sit punibilis. *Crammat. decis.* 40. *num.* 5. *Riccius res.*119.*num.*1.

4 Mutuans pecuniam ad ludendum, non habet actionem ad sibi restituendum: nam occasione ludi nulla oritur actio. *Rota in vna Romana pecuniarum* 15. *Martij coram Ludouisio.*

Omnesque contractus, & instrumenta occasione ludi celebrata, irrita sunt, & inania. *Ibid. ex l. fin. Cod. de Relig. & sumpt. fun.*

5 Ludo vetito perdit soluens, repetere soluta potest, non solum ipse ludens vel sui, sed ijs negligentibus, etiam Fiscus, non obstante praescriptione minori quinquaginta annis, *l. Alearum C. de Relig. & sumpt. fun.*

6 Ludere eo pacto, vt victus teneatur salutationem Angelicam, vel aliam orationem pro Victore recitare, nullum est peccatum, si postea reuerenter recitetur. *Bonac. de restit. disp.*2.*q.*3.*pun.* 1. *num.* 8.

LVPVS.

Vide quae dixi in lib. 18. *Bartholomaei Anglici.*

1 VVlgi communis opinio fert, eum, qui prius à lupo visus fuerit, adeo raucum effici, vt loqui vix possit, *Virg. Ecloga* 9.

Nunc oblita mihi Carmina, vox quoque Mœrim.

Iam fugit ipsa, Lupi Mœrim videre priores.

Vbi Carolus Malatesta eius commentatór hanc communem opinionem commemorat. Cuius etiam meminit Sannazarius in sua Archadia prosa 6. annot. 2. Et Plinius lib. 8. c. 22. *Luporum* inquit, *visus noxius est; Vocemque homini, quem prius contemplantur, adimit ad praesens.*

2 Lupus mordet carnes alienas, sed suas lambit, Prouerbium Cyni. *Oinot. de excusat. Tutor. in princip. n.* 5.

LVTHERVS. Haeresis 3.

LVXVRIA.

Pollutio, Sodomia, Verbum.

1 AD *intemperantiam* siue ciborum, siue Venereorum vitandam, maximum remedium est, vt non immoretur homo circa singularium considerationem: quia ea, quae sunt intemperati, sunt magis voluntaria in particulari, minus autem voluntaria in vniuersali; quia nemo vellet intemperatus esse, allicitur tamen homo à singularibus delectationibus, quae faciunt intemperatum. *S. Thom.* 2. 2. *quaest.* 142. 3. *cap.*

2 Legere libros obscoenos, & interesse Comoedijs turpibus repraesentatis, nec quo ad Clericos mortale est, si delectatio sistat in repraesentatione ipsa, nec procedat ad rem repraesentatam, &

non adsit consensus in actus ipsos. *Diana 2. tr. 17. resol. 35.*

3 Peccatum irrumationis, & fellationis, cum scilicet vir membrum virile tamquam rumam, scilicet mammillam, immittit in os Mulieris, etiam vxoris, etiam si periculum pollutionis absit, horrendum peccatum est contra naturam; licet alias oscula pudendorum inter Coniuges mortalia non sint. *Diana 6. tr. 7. resol. 7.*

M

MAGISTER.

Cæremoniæ, Doctor, Monialis Nouitius, Schola.

1 CÆremoniarum est necessarius in Cathedralibus, & Collegiatis: vnde in Cathedrali, quousque assignatur ei aliunde competens stipendium, contribuere debent Episcopus, & Capitulum pro rata, 1600. Como 10. Iulij 66.

2 Non debet compelli Canonicus, sed prouidendus alius simplex Sacerdos 1602. Castellaneta 23. Iulij 76. §. 14. 17. Nou. 101.

3 *Scholæ* potest excommunicari, si nolit emittere professionem fidei; nec in hoc se Metropolitanus ingerere debet, 1618. Sessa 22. Decembris 262.

4 Non tamen spectat ad Episcopum diffinire ætatem ludimagistri, 1621. Città della Pieue 2. Martij 18.

5 Neque imponere ei onus accedendi ad processionem, vel Synodum, 1628. Cagli 16. Iulij 68.

6 Potest enim esse Sacerdos sæcularis 1601. Rieti 6. Aug. 184. 20. Aug. 192. Cesena 1. Octobris 217. 27. Nouemb. 221. *v. schola.*

7 Magistri Conuentuum vnitorum alteri Prouinciæ gaudent priuilegijs sicut ante vnionem, 1647. Dominicani 12. Apr. 119. 1651. 11. Aug. 9.

8 Prohibitio Augustinianis Congregationis Corbonariæ se promoueri faciendi ad Magisterium, non præiudicat iam promotis, 1641. 5. Iulij 188.

9 Licet secundum Regulam S. Benedicti electio Magistræ Nouitiarum spectet ad Abbatissam, superior tamen ex iustis causis ad se talem electionem auocare potest, ac decernere, vt electio postea facta per Abbatissam nulla sit, 1603. Fiorenza 14. Nou. 88.

10 Magistra Nouitiarum eligi debet ac mutari quotannis; nec consanguineę; vel aliæ Moniales se ingerant in instruendis Nouitijs, 1618. Pisa 13. Iulij 243.

11 Laudabile esset, quod Moniales manerent per biennium post professionem sub Cura eiusdem Magistræ, 1624. Recanati 19. Apr. 93. *v. Nouitia.*

MAGISTRATVS.

Clauis, Clausura, Immunitas.

1 SÆcularis non debet sese ingerere in reuidendis computis, vel alio Monasteriorum regimine, 1601. Lecce 9. Ian. 26. Todi 21. Ian. 34.

Neque tenere Claues clausuræ, 1601. Fermo 22. Ian. 32. Telesi 19. Iunij 71. 17. Sept. 93. Camerino 3. Sept. 89. Oppido 20. Nouembris 105. Montepulciano 11. Decemb. 110.

2 Magistratus continuare debet in danda Monachis quotannis solita eleemosyna, 1619. Siluestrini 30. Aug. 300.

MAHOMETTVS. *Conceptio, Turca.*

MALEFICIVM. *Dæmon, Inquisitor.*

MANDATVM.

Decretum, Instrumentum, Irregularitas, Procurator.

1 ESt *contractus*, quo quis gratuitu aliquod officium expediendum suscipit. *Oinot. de Mandato in princip. numer. 3.*

2 Curia

2 Cura Episcopalis est manutenenda in quasi possessione exigendi vnum obolum pro quolibet scuto in qualibet relaxatione Mandati executiui vsque in infinitum, 1628. Città di Castello 30. Iunij 74. 14. Iulij 84.

MANICHÆI. Hæresis 2. §. 12.

MANSIONARII.

TEnentur personaliter deseruire iuxta declarationem sacræ Congregationis Concilij, *sess.* 24. *cap.* 12. 1590. Cesena 17. Iulij 194.

MANZER. Illegitimus.

MARIA VIRGO MATER DEI.

Conceptio, Dæmon, Liber.

1 DE *forma* statura, & vestibus B. Virginis, Nicephorus Callixtus in 2. Ecclesiasticæ Historiæ volumine hæc affert. *Maria Virgo statura fuit mediocri, quamuis sint, qui eam aliquantulum staturam mediocrem excessisse dicant. Colore fuit frumentum reuerente, capillo flauo, oculis acribus, subflauas, & tamquam oleæ colore pupillas in eis habens. Supercilia ei erant inflexa, & decenter nigra; nasus longior, labia florida, & verborum suauitate plena. Facies non rotunda, vel acuta, sed aliquanto longior: manus simul, & digiti longiores. Erat denique fastus omnis expers, simplex, minimeque vultum fingens. Vestimentis natiui coloris contenta fuit*, quæ nec nitida essent nimium, nec abiecta plurimum, sed mediocria, & honesta: *id quod etiam sanctum capitis eius velamen ostendit.*

Addunt quidam, vestes Mariæ nunquam scissas, maculatas, vel vsu consumptas, sed semper in ea nouitate, ac pulchritudine conseruatas, qua prima die facta sunt: *Segala de prima conditione seruorum B. Mariæ.*

2 Itaque corpus simul, & Anima beatissimæ Virginis fuerunt maximè perfecta, honestissima pulchritudine prædita, quæ intuentes ex peculiari Dei priuilegio non nisi ad castitatem, & pudicitiam inuitaret, omnesque concupiscentiæ motus extingueret. *Sophronius in Epistola, quæ habetur in VI. Synodo. S. Th. in 3. dist. 3. qu. 1. art. 2. quæstiuncula 1. ad 4. S. Bonau. dist. 3. par. 1. qu. 3. S. Anton. 4. par. Theol. tit. 15. Viglieg. 2. par. Vita B. Mariæ cap. 5.*

3 De Epistola B. Ignatij, tertij post D. Petrum Episcopi Antiocheni, ad Beatiss. Virgin. Mariam, cum eiusdem Virginis ad ipsum Ignatium responsione.

Christiferæ Mariæ suus Ignatius. Me Neophitum, Ioannisque tui Discipulum confortare & consolari debueras. De Iesu enim tuo percipi innumera dictu, & stupefactus sum ex auditu. A Te autem, quæ semper ei fuisse familiaris, & coniuncta, & secretorum eius conscia, desiderio animo fieri certiori de auditis. Scripsi tibi etiam alias, & rogaui. Valeas: & Neophiti, qui mecum sunt, ex te, & per te, & in te confortentur. Amen. Cui Epistolæ Mater Dei hac responsione satisfecit.

Ignatio dilecto D sci ulo Humilis Ancilla Christi Iesu. De Iesu quæ à Ioanne audisti, & didicisti vera sunt. Illa credas, illis inhæreas, & Christianitatis votum firmiter teneas & mores ac vitam votò conformes. Veniam autem vna cum Ioanne, Te, & qui tecum sunt, videre. Sta, & in fide viriliter age, nec te commoueat persecutionis acerbitas: Sed valeat, & exultet Spiritus tuus in Deo salutari tuo. Vide Xist. lib. 1. Bibl. v. Virgin. Maria.

4 Beatam Virginem suscepisse Sacramentum extremæ Vnctionis, quidam aiunt, quidam negant. *Sancius disp. 27. num. 19. Vide quæ dixi Luc. 1. 28. 44.*

MARITVS.

Adulterium, Coniux, Donatio, Dos, Matrimonium.

MARTINVS LVTHERVS.

Hæresis 3.

MARTYR.

DEfendentes Rempublicam ad Hostium inuasione, qui Christi fidem corrumpere moliuntur, sunt Martyres, si mortem inde sustineant. *S.Th. Suppl.quæst.96.6.11.*

Immo, & quodlibet bonum humanum, in quantum refertur ad Deum, potest esse causa martyrij. *S.Thom.2. 2. quæst.24.5.3.*

Quidam tamen existimat, ad Martyrium insuper necessarium esse, quod quis mortem, vel cruciatum naturaliter mortis illatiuum sustineat non se defendendo ad exemplum *Iesu Christi* Capitis Martyrum, quis tamquam ouis ad occisionem ductus est, & tamquam Agnus coram tondente se obmutuit, & non aperuit os suum. † *DD.refert Lezana tract. de Fortitud. quæst.*3. *de Martyrio.* *

MATER, Dos, MATERFAMILIAS,

Iniuria.

MATERIA.

1 MAteria contractus est de essentia in Sacramentis materiam habentibus *Bonac. de Sacr. disp.7. quæst.2.pun.3.n.10.*

Licet contraria non sit improbabilis. *Diana 5. tr.13.resol.47.*

2 Materia non dicitur facultatiua, quando præcedit titulus, vel quando fuerunt plures actus gesti, per multum tempus, vel vbi agitur de fauore ac Diuini cultus. *Rota apud Coccinum decis.161. n.15.* v.Confraternitas.

MATRIMONIVM.

Dispensatio, Doctrina, Filius, Græci, Hæresis, Illegitimus, Infideles, Irregularitas, Iudæus, Iuramentum, Metus, Mulier, Parochus, Sponsa, Testis, Virgo, Vxor.

1 QVid. Matrimonium contractum absque intentione faciendi, quod facit Ecclesia, probabilius est, non esse Sacramentum nec postea fieri posse, sed remanere purum contractum, quia Sacramentum non perficitur, nisi cum materia, & forma concurrat etiam intentio Ministri. Contrahentes autem sunt Ministri Matrimonij. *Diana 3.tr.4.resol.255.*

2 Ad consummationem Matrimonii requiritur, & sufficit, quod vir seminet intra vas naturale mulieris, licet illud non rumpat. *Em. Sà v.Matrim. n.18.*

Quidam tenent, requiri seminationem etiam mulieris, quorum opinionem non existimat improbabilem. *Dian. 5. tr.13. res.54.*

3 Statutum puniens contrahentes Matrimonium cum hominibus alterius ciuitatis, infringit Ecclesiasticam libertatem, & non est validum: sicut etiam nullam vim habent leges, quæ infligunt pœnas Matrimonium contrahentibus sine Parentum consensu. *Diana 1. tr.2. resol.74.c.5.39. 111.*

† Item Statutum, quod Mulier habens hæreditatem, nubere non possit extra locum, nullum est. *Sabinen. Tarani lib.76.Greg.XIII. 533.* *

4 *Modus.* Matrimonium nulliter contractum, rursus contrahi debet publicè, si res sit notoria; alioquin secretè, vt dixi in tit.de nup. n.65.

5 *Denunciationes.* Matrimonii inter exteros contrahendi sine licentia Ordinarij Parochus facere non debet; vt ibidem dixi: secus si contrahentes non sint exteri; quia tunc, & publicationes, & ipse

ipse Matrimonij contractus fieri possunt sine licentia, si non obstet aliquod Canonicum impedimentum, vt sæpius declarauit S. C. 1586. Otranto 10. Iunij 483. 1586. Monte peloso 24. Octob. 314. 1590. 15. Maij 122. 1606. Telesi 7. Aug. 63. 1629. 20. Decembris 169. 1611. 29. Aprilis 45.

6 *Tempus*. Matrimonium contrahere, vel consummare absque nuptijs, & traductione Sponsæ solemni, ac sine benedictione nuptiali, nullo tempore prohibetur. *Ex Rit. Rom. Rubr. de Sacram. Matrim. Nau. c. 22. n. 71.*

7 *Per Procuratorem*: contrahi potest, etiam hodie, vt dixi in d. tit. nupt. numer. 66.

8 *Conuersatione*, & commercia sponsorum ante contractum Matrimonium per verba de præsenti, Episcopus impediat omnino: mulctas vero ob earum causam incursa applicet vsibus pijs, & interim deponat apud depositarium mulctarum, 1587. Hieracen. 20. Aprilis 104.

Quæ in diuitibus non debet excedere duos ducatos: in Pauperibus in aliam pœnitentiam salutarem commutari 1593. Taranto 27. Nouem. 302. 1596. Lecce 8. Iulij 59.

9 *Cum educandis*. Sponsalia de futuro possunt absente sponso contrahi sine licentia; secus de præsenti, 1601. Genoua 25. Octobris 97. 11. Decemb. 109. 27. Nou. 240.

Nec debet Ordinarius absque causa releuanti præcipere educandæ, ne contrahat matrimonium sine sua licentia, 1633. Napoli 15. Aprilis 123.

Immo declarantibus se matrimoniū contrahere velle, permitti debet liber exitus à Monasterio 1600. Bologna 18. Decembr. 17.

10 *Testes* assistunt valide Matrimonio, licet sint Parentes, infames, excommunicati, consanguinei, mulieres, serui, etiam infideles, etiamsi vi detineantur, dummodo quod fit intelligant. *Ex Sanchez Vi-Borell. ad Tolet. lib. 7. c. 6. vers. Duos Testes.*

11 *Priuilegia*. Matrimonij effectus est, quod si Maritus conueniatur à filijs hæredibus Vxoris pro restituenda dote non teneatur, nisi in quantum facere potest, nisi ex aliqua actione post solutum matrimonium se ad stipulationem induci sinant. *Oinot. §. Item si de dote n. 3. Inst. de act.*

Facta tamen sola tori separatione, Maritus non cogitur restituere dotem, sed solum Vxori alimenta præstare. *Rota apud Farinac. tom. secundo, dec. 39. num. 6.*

12 Matrimonij Iura specialia, sub his versibus continentur.

Coniugij sunt hęc vera specialia Iura.
Nō contestata quod stat sentent. lite.
Procuratores tali dant lite Minores.
Hæc non cessat, homo contra si fateatur.
Et nō iurati testes sunt hic reprobati.
Hic si procedit, Concordia quæque recedit;
Hic non transigitur, non arbitriumque subitur.
Nec confirmatur sententia, si qua feratur.
Hic speciale tene; cessat stipulatio Pœnæ. *Item breuius.*
Non contestata fertur sententia lite;
Et mandat Pubes, non fit sententia perpes:
Arbitrium, Pactum, Pœna, transacto cessant;
Et non iurati testes, Confessio contra. *Gloss. cap. 1. v. Seruetur. Vt lite non cont.*

13 *Impedimenta*. Nec excommunicatis, nec ignorantibus Pater noster, & Aue Maria, potest aut debet prohiberi contractus Matrimonij. *Riccius, & Barbosa ex S. C.*

Sed S. C. C. loquitur solum de ignorantibus rudimenta fidei, vt videri potest in meo compendio Episcoporum. *v. Matrimonium.* Non de excommunicatis, qui arceri debent à qualibet communio-

munione, ne dum à participatione Sacramentorum, si vitandi sunt; secus si tolerati.

Quidam, quod declarationem S. C. authenticam non vidissent, tenuerunt debere negari matrimonium etiam ignorantibus rudimenta fidei, dummodo illa possunt ediscere. *Ex Rituali Rom. rubr. de Sacramento Matrimonij in princip. Nau. c. 22. num. 71.*

Vtriusque opinionis assertores refert. *Diana 4. tract. 4. ref. 85.*

Quo tamen ad Rituale, nota, loqui solum ex debito honestatis, nec esse contrarium S.C. quæ diligentiam in hoc valde commendat, solam coactionem reprobat, puta repellere omnino à contractu, vel accipere pignora in securitatem quod ediscent, &c. 1588. Gallipoli 30. Martij 50. 12. Iulij 123. Siracusa 22. Nouembr. 251. 1589. Caua 28. August. 270.

14 Contradictiones Matrimoniorum publicatorum iam vt contrahantur, in scriptis tantum recipiantur, & cum contradicentis subscriptione; vel si is scribere nesciat, cum duobus testibus. *Sac. Congreg. Archiepiscopo Consentino 2. Augusti 1594.*

15 *Sub conditione* quacumque celebratum Matrimonium non est validum, quousque Parocho, & Testibus innotuerit, adimpletam esse conditionem. *Bonac. l. cap. p. 10. n. 8. & in nouis operibus 6. num. 22.*

16 *Cum Moniali* contrahens, & consummans Matrimonium, præter excommunicationem, contrahit impedimentum contrahendi aliud Matrimonium, sed non dirimens. *capit. 12. Hi ergo, 27. quæst. 1.*

Et insuper debet capitali sententia plecti, *c. 3. Si quis non dicam repere. 36. qu. 2.*

De alijs pœnis contrahentium nuptias illicitas, vide in d. tit. *de nup. n. 83. seqq.*

17 *Votum*. Matrimonium Infidelium etiam consummatum, dirimitur, si alter Coniugum conuersus in Religione approbata professionem faciat: secus si tantum sacros ordines suscipiat. Sed tamen nec tunc alteri Coniugi, etiamsi conuerteretur, restituendus est: immo conuersus cogitur, alterius vita durante, absque spe alterius coniugij remanere, & imputet sibi, quod sero conuersus est *Bonac. de matrim. q. 3. pun. 7. num. 8. prima edit.*

18 *Cognatio*. Matrimonium licitè quis contrahere posset cum sorore, si duo tantum remansissent in mundo, *gl. c. 1. v. Honestiss. 35. q. 1.*

Immo etiam cum matre, vel filia. *Bonac. de Matrim. quæst. 3. pun. 5. §. 1. n. 12. tom. 1.*

Idem de Sacerdotibus, & Religiosis. *Diana 3. tr. 4. ref. 289.*

19 *Ligamen*. Contrahens cum secunda, credendo viuere primam vxorem, quæ reuera mortua erat, peccat mortaliter; & si credat matrimonium non valere, non valet: secus si credat valere, vel ipse intendat facere quod potest. *Nau. c. 22. nu. 56. Bonac. de Sacram. disp. 1. q. 2. pun. 1. n. 29.*

Idem dicendum, quando contrahitur coram Sacerdote, cui in genere, vel in specie dedit licentiam Parochus, vel Ordin. ante notitiam licentiæ. *Rota apud Farinac. part. 1. tom. primo, decis. 166. num. 10.*

20 Matrimonij vinculum per alterius Coniugum mortem finitur; adeo vt si alter coniux à mortuis resurrexerit alter ei ad nihilum teneatur, nisi denuo contrahant. *D. Thom. 4. Sent. dist. 39. q. 1. art. 4. ad 1.*

21 De diligentijs adhibendis, antequam concedatur exteris licentia contrahendi, late dixi ex S. C. Inquisitionis in d. tit. de nuptijs, n. 53.

22 *Metus*. Matrimonium est irritum, si fuerit contractum per grauem metum, concurrentibus tamen conditionibus de quibus ibidem num. 44. & infra v. Metus.

23 *Impotentia* sola generandi non dirimit

rimit Matrimonium, vt latius dixi ibid. num. 56.

24 *Pro dispensationibus* matrimonialibus expediendis non licet Episcop. vel eius Vic. quicquam accipere, nec ratione taxæ, etiam ex immemorabili consuetudine, nec ratione sigilli, nec alicuius alterius rei. Quapropter Decretum illud, quod poni solet in litteris dispensationum matrimonialium. *Volumus autem, quod si spreta monitione nostra huiusmodi, aliquid muneris, aut præmij occasione dictæ dispensationis exigere, aut oblatum accipere, temere præsumpseris, excommunicationis latæ sententiæ pœnam incurras*, intelligendum est, quod neque Ordin. ipse, nec Vic. eius, quicquam pro mercede laboris, quem in ea re susciperent, capere possint. Notarios vero pro examine testium quartam partem aurei, seu ducati licitè accipere posse. *Ex S. C. C. Diana 5. tr. 13. res. 71.*

25 *Similiter licentia.* Matrimonij contrahendi inter exteros, vel cum extero: & benedictiones matrimoniales, debent fieri gratis; ita vt pro ijs nihil exigatur. Non est tamen prohibitum accipere à sponte dantibus, 1581. Montepeloso 7. Martij 49. 1601. Como 12. Iulij 166. 3. Sept. 199. 1641. Beneuento 19. Aprilis.

MATVTINVM.

S. Benedictus, Horæ, Officium.

1 IN *Cathedrali*, debet recitari de mane non autem Vesperi pro sequenti die, 1578. Vercelli 25. Nou. 10. 1595. Arezzo 18. Oct. 114.

2 In aurora, vel circiter, 1602. Cesena 3. Decem. 142.

3 Nisi dispensetur, vt dicatur Vesperi pro aliqua necessitate, 1605. Tortona 26. Oct. 77.

4 Vel tempore hyemis, 1616. Salerno 30. Sept. 121.

† Ei Congr. Conc. Sarzanen, pro Massa Carrariæ Collegiata S. Petri 6. Sept. 1659. *

5 Vel propter aeris intemperiem, 1628. Ferrara 4. Apr. 126.

6 Vel vbi est talis consuetudo, licet sint Moniales S. Benedicti, 1603. Torcello 37. Febr. 8. 22. Apr. 32.

MEDICINA.

Aromatarius, Clericus, Iudæus, Restitutio.

1 MEdicinæ inuentio, talis fuisse creditur. Mos erat apud Assyrios, & Ægyptios, etiam aliquando apud Hispanos obseruatum, collocandi desperatos infirmos ante ianuam in frequentissimis vicis, vt à transeuntibus visi, de qualitatibus morbi rogarentur. Ita qui tulerat depuleratque similem morbum, aut incisionibus, aut tolerantia sitis, aut cauterijs, aut medicamentis sumptis, prodito remedio, laborantem iuuabat. Similitudo igitur morbi remedium colligens scientiam fecit. *Iulius Lauor. titul. 2. cap. 1. numer. 131. & 132.*

Crediderim tamen apud Protoplastum, & alios primos parentes fuisse perfectissimam scientiam naturalis Philosophiæ & per consequens vtriusque tam præseruatiuæ, quam curatiuæ Medicinæ. *De quo vide S. Th. 1. q. 94 c. 2.*

2 Est hoc malum in Republica, vt Medicis, & Aduocatis occidendi data videatur impunitas: Sic enim Philæmon ait apud Stobæum tit. de Medicis. *Soli Medico, & Aduocato licet occidere sine suo periculo.* Et Plin. lib. 29. cap. 1. *De Medicis*, inquit, *nulla lex, quæ puniat inscitiam capitalem, nullum exemplum vindictæ; discunt periculis nostris, & experimenta per mortes aguut. Medicoque tantum hominem occidisse impunitas summa est.* Hinc illa infelicis monumenti inscriptio. *Turba Medicorum me peremit.* Clau. Reg. lib. 1. cap. 10.

3 Medicus licite dare potest prægnan-

gnanti medicamentum, licet ex eo credat secuturum abortum; dummodo post adhibitam diligentiam credat fœtum non esse animatum. *Nau. cap. 25. num. 62.*

4 Medentes alicui morbo puta morsui rabidi canis, vel iliacæ passioni, remedijs ad id virtutem naturalem non habentibus, siue sint particulares homines, siue familiæ, aliquando tolerari vel etiam excusari possunt. Diligenter tamen examinandi ab Ordin. & diligentius à Confess. *Bonac. de legib. disp. 3. q. 5. pun. 4. num. 20.*

Et qui id orationibus faciunt, dicuntur Ensalmi, vel Ensalmatores. *Sousa aphor. cap. 56. num. 24.*

5 *Hebræi*, vel infideles Medici non possunt à Christianis aduocari: alioquin & ipsi Medici puniuntur, & Christiani Sacramentis, ac Ecclesiastica sepultura priuantur, Greg. XIII. Constitut. 68. *Alias piæ.*

Neque in hoc Episc. dispensare potest, nec vt ab eis Pharmaca, siue Medicinæ accipiantur 1576. Sarz. 29. Nou. 194. 1629. Pisa 17. Aug. 109.

6 *Confessio*. Medicus relinquere non debet infirmum nolentem confiteri: nam alioquin mori posset, & damnari, qui si conualesceret, forte pœniteret, & saluaretur. *Et cap. cum infirmitas 13. de pœnitent. & remiss.* vna cum Constit. 3. B. Pij V. *Supra gregem*, hoc modo probata receptaque sunt. *Nau. cap. 25. num. 60.*

Quæ sententia probari videtur etiam in Rituali Romano Rubr. de Visitatione, & cura infirmor. versicul. quod si æger.

Circa quod multa notabilia ponit *Diana 3. tract. 4. resolut. 93.* nempe quod hæc Constitutio obligat solum in morbo graui, aut periculoso; sufficit, si monitio fiat per alios; non obligat, si nihil profutura speretur, non est necessaria Confessarij fides in scriptis, sed sufficit testimonium fide dignorum, & ipsius infirmi, si fide dignus sit.

† Licet supradicta Constitutio B. Pij V. requirat fidem in scriptis, quia quo ad hoc non est vsu recepta vbique. * & quod iuramentum præstitum à Medicis de supradicta Constitutione seruanda, hoc modo intelligendum est.

7 Peccat medicus si ex ignorantia crassa, vel supina aliquid ad salutem corporis infirmo, vel præcipiat, vel consulat, quod tendat ad animæ dispendium. Item si dicat aliquid, ex quo putat infirmum arrepturum occasionem peccandi, licet id non consulat: puta si dicat Religioso, vel Clerico in sacris constituto. Non possum tibi dare bonum consilium, considerato statu tuo: quia infirmitatem hanc sola Venus optimè sanaret, *d. cap. Cum infirmitas in fine, & ibi Io. Andr.*

8 *Contractus*. Medicus rogans infirmum, vt sibi vendat v. g. hortum, vel vineam, debet extra ordinem puniri; & contractus actione, *quod metus causa*, vel potius *officio Iudicis* rescindi, *l. si Medicus 3. ff. n. de var. & extr. cogn. Oinot. de act. §. quadrupli n. 30.*

9 *Monialium*. Medicus non debet esse minor quinquaginta annis, vbi Medicorum penuria non adest, 1617. Ferrara 7. Matth. 61. 1625. Genoua 14. Iunij 151.

10. Medici, & Barbitonsores ordinarij debent habere licentiam generalem ingrediendi clausuram, etiam de nocte in casibus vrgentis necessitatis: in alijs non ordinarijs requiritur specialis, 1599. Ferrara 2. Iulij 63. 1605. 13. Iulij 90. 1607. 26. Iun. 9.

Debent tamen associari, eiusque assisti cum infirma tractantibus. 1601. Parma 26. Mar. 19.

11 Extraordin. permitti non debet, nisi in graui infirmitate. 1588. Bolog. 8. Iul. 33. 1595. Catanz 15. Febr. 436. 1601. Ferrar. 6. Aug. 80. 1615. Genoua 14. Dec. 90. 1621. Milano 25. Maij 84.

Et quando Ordinarius non inuenit remedium. 1621. Genoua 13. Mar. 42.

Vel est impeditus. 1646. Portugal. 15. Mar. 32.

MELIORATIO.

Emphyteusis.

MEliorationes, quas fecerunt Clerici in rebus Beneficij sui, erunt eorum, quamdiu viuunt, licet beneficium amittant, vel dimittant: sed in morte erunt Ecclesiæ, *capit. final. de pecul. Clericor. S: Episc. Cong. in vna Parmen.* 18. *Dec.* 1601. *f.* 283.

MEMBRVM.

Irregularitas.

MEMORIA.

QVomodo excitetur, & conseruetur, dixi ex S. Th. in Collect. ad n. 15. 38. 6.

MEMORIALIA.

Libellus.

SIne nomine. *Vide quæ dixi in Can. tit. de Accusat.*

MENDACIVM.

Fideiussor, Peccatum.

MENDICATIO.

Eleemosyna, Quæsta, Transitus.

MERCATVRA.

Deceptio, Minor.

QVæ obijcitur ad effectum, vt quis sit incapax habitus Religionis Hierosolymitanæ debet plene probari, nec sufficit testis vnus cum fama, vt excludatur probatio in contrarium deducta. *Rota in vna Ciuitaten. Habitus, seu Antianitatis Merc.* 6. *Iun.* 1607. *coram Ludouisio.* y. Hierosol. 13.

2 Mercatorem obæratum extrahens de carcere, promittendo soluere quicquid factis calculis, dictum Mercatorem debere constiterit, ad nihil tenetur nisi debitum in vita Mercatoris liquidetur: nam constituens pro debito alterius quatenus constiterit eum debere, ad nihil tenetur, nisi viuente debitore probetur, *l. Qui Romæ* 122. *§. Augerius, & ibi Paul. de Castr. ff. n. de verb. oblig.*

3 Ex quibus causis Mercatores accipere possint cambia, & recambia, dixi lib. 3. Ciuil. tit. 24. de empt. num. 120.

4 Mercatorum causæ non requirunt solemnitates Iuris, sed in illis proceditur de bono, & æquo. *Rota apud Farinac. part. prima, tom.* 1. *decis.* 641. *num.* 11. *cap.* 2. 1. 11.

MERCATVS.

Festum.

MERCES.

Cancellarius, Confessarius, Copia, Processus, Punctator, Vicarius.

1 DEbetur Officiali, etiam pro tempore infirmitatis. 1574. Ferent. 14. Iul. 89.

Et operario conducto pro certo tempore, licet intra illud impediatur seruire sine sua culpa. 1601. Regio 11. Dec. 251.

2 Merces quo est magis antiqua, eo magis debita, ad differentiam subsidij caritatiui, quod exigere, transacta necessitate laudabile non est: vnde non potest compensari cum mercede. 1582. Malta 10. Iulij 89.

3 *Discalceati.* B. Mariæ de Mercede, quoad exercitium quarti voti Redemptionis Captiuorum, sunt sub obedientia Generalis Calceatorum. 1633. 10. Nouemb. 389. 1635. 20. Iulij 241.

MERETRIX.

Iudæi, Restitutio, Vicinus.

1 MEretrici factum legatum, vt ad frugem melioris vitæ se recipiat, dicitur ad piam causam. *Tiraq. de priuil. piæ causæ in proœm. vers. Item legatum factum Meretrici.*

2 Meretricibus quomodo succedant in Vrbe, vel alibi conuertitæ, dixi lib. 3. Ciuil. tit. 1. n 99.

3 Meretrices possunt ire semper ad Diuina officia, & in diebus festis tenentur missam audire, 1601. Perugia 23. Iulij 78.

4 Debent omnes expelli, quæ habitant prope Monasteria, nec ex ijs aliqua dimitti, seu relinqui, 1618. Terni 6. Mar. 62.

5 Non collocantur intra clausuram in habitu sæculari, neque inter conuertitas, neque ad illas ab occasione peccati subtrahendas: sed potius apud aliquam grauem Fœminam, vel alio modo illarum saluti debet Ordinarius consulere, 1655. Ferrara 23. Apr. 35.

METAPHORA.

1 IN diuinis potius transfertur ex natura irrationali, & vili; quam ex natura rationali, & nobili, triplici ratione.

I. Propter periculum erroris. Manifestum est enim, quod hæc non dicuntur in Diuinis secundum proprietatem: quod posset esse dubium, si sub figuris nobilium corporum Diuina describerentur; maximè apud illos, qui nihil aliud à corporibus nobilius excogitare nouerunt.

II. Quia hic modus est conuenientior cognitioni; quam de Deo habemus in hac vita; magis enim manifestatur nobis de ipso, quod non est, quam quod est. Et ideo similitudines illarum rerum quæ maximè elongantur à Deo, veriorem nobis faciunt æstimationem, Deum esse supra illud, quod de eo dicere, vel cogitare possumus.

III. Quia per huiusmodi Diuina magis occultantur indignis. *S. Th. 1. q. 1. art. 9. ad 3.*

2 Methaphora fieri potest ex eadem re ad contraria propter diuersas proprietates eiusdem rei; puta leonis Metaphora modo Christum significamus, modo diabolum, vt ex S. Thoma latius dixi in collect. ad Ezech. 27. 12. 3.

METROPOLITANVS.

Archiepiscopus, Concilium.

1 NOn debet publicare Monitoria in forma *Significauit* in diœcesi Suffraganei. *c. 1. Romana, de offic. ord. in 6.* 1603. Alessano 15. Sept. 109.

2 Nec inhibere Suffraganeo in materia obseruationis festorum, 1612. Vicario di Beneuento 11. Ianuarij 3.

Vel Immunitatis Ecclesiasticæ, sed remittere ad Sanctam sedem eos qui recurrunt, 1624. Anglona 23. Sept. 117. Policastro 118.

3 Episc. Suffraganeus nullo modo inhibere potest Vicario Metropolis, ne se ingerat in aliqua causa, 1623. S. Angelo 15. Dec. 134.

4 Deputatio Episcopi pro vna diœcesi in locum Vicarij Metropolis, 1603. Castellaneta 16. Oct. 118.

5 † Metropolitanus semel electus ab Episc. exempto, non potest eum compellere ad obseruandas constitutiones Concil. Prouinc. nisi in eodem Concil. cautum sit, quod ipsemet Metropol. sit executor. 9. Apr. 1587.

6 Metropolitanus non potest facere gratiam Reo, qui appellauit. C. C. Tropien. 13. Aug. 1622.

7 Nec cogere Suffraganeum ad concedendas dimissorias, multo minus ipse concedere subdito ipsius Suffraganei. C. C. lib. 56. ad 329.

8 Die 9. Iulij 1644. S. C. C. respondit,

dit, Metropolitanum Sede vacante in genere se posse in regimine, & cura Ecclesiæ suffraganeæ vacantis, & Capitulum non habentis.

M E T V S.

Datum, Factum, Furtum, Iudex, Matrimonium, Ordo, Papa, Promissio, Sacerdos.

1 QVid. Metus est trepidatio mentis, instantis, vel futuri periculi causa, *l.1.ff.u. Eo quod met. causa glos. c. vno v. vim. De his quæ vi. in 6.*

2 Metus iustus, seu cadens in constantem virum, quo ad effectum excusandi metuentem à peccato, est ille, quem *D.Th. communiter receptus in 4.dist. 29.q. vnica ad 2.* tradit, idest quo eligitur minus malum, ad euitandum maius. *Vide l. Metum 5. ff.u. eo quod metus causa.*

Quo vero ad effectum, vt actus per eum factus sit irritus, vel irritandus, non est metus prædictus; sed metus amissionis vitæ, membri, libertatis, honoris, famæ, bonorum, omnium, vel maioris partis, si magna sint: non solum quando nobis huiusmodi mala timemus: sed etiam quando alijs coniunctissimis, vt coniugi, parentibus, filijs, auis, fratri, sorori, nepoti, vel alteri amicissimo, *l. Isti quidem 8.ff.u. Eo quod metus causa Bonac. de matrim. quæst. 3.pun.8.num.6.*

Est item grauis metus stupri, infamiæ, amissionis dignitatis, iniustæ excommunicationis, reuerentiæ Paternæ, vel superioris, importunarum precum, nempe sæpius, inuerecundè, & instanter repetitarum, vel quod prudens arbitrabitur, bene perpensis circumstantijs, secus, ætatis, innatæ magnitudinis, vel paruitatis, vel aliorum accidentium. *Alb. in d. c.2. de his quæ vi.* Quod probatur multis argumentis.

I. Quia minor metus est iustus Mulieri, quam viro, *glos. c. Cum locum 14. de sponsal.*

II. Quia Metus iustus non est à Iure diffinitus, sed Iudicis, seu Prudentis arbitrio diffiniendus est, *glos. c. Cum dilectus 6.De his quæ vi.*

III. Quia Matrimonium metu mortis contractum, & consummatum, non valet. *Panorm. & com. in c. Consultationi 28.de sponsal.*

Et tamen in eo casu maius malum eligitur, quod est peccatum, ad euitandum minus, quod est mors.

Vel potest dici, quod metus tunc non cadit supra copulam, sed supra consensum *Bonac. de Matrim. qu. 3. pun.8. numer. 21.*

IV. Quia nullum peccatum Veniale dici posset iusto metu factum: quia omne peccatum etiam veniale, maius est malum omni alio malo quod non est peccatum *Arg. glos. c.6. si aliquid 22.q.4. Panorm. in c.Sac.5.De his quæ vi.*

V. Quia suspiciens ordinem sacrum metu iusto, quamuis verum ordinis characterem suscipiat. *Arg. c Maiores 3. de bapt.*

Voto tamen continentiæ illi annexo non tenentur. *D. Th. 2.2. quæst. art. 11. Arg. cap. 1. De his quæ vi. Infra v. Ordo.*

Et tamen continentia non solum non est malum, sed etiam tale bonum, quo in genere suo non est maius bonum.

VI. Quia votum Puellæ Religionem intrantis propter metum reuerentialem Patris, est irritum etiam quo ad forum exterius, *Glos. c. Præsens 4.20.qu.3. Nauar. c.22.n.51.*

De hac materia Metus in constantem virum cadentis nonnulla alia dixi in Collect. ad Prou.28.1.3. & in tit. de Nuptijs nu.44. & seqq. & in tit. de Action. nu.262. vbi, quando Metus minarum grauis censeatur.

3 Metus ex solis minis non probatur, nisi fuerit deuentum ad actum, *l. Metum 9.c. De his quæ vi.*

Quando procedit in probatione Metus

tus pro annullatione actus: secus quando tractatur de possessione ciuili, quæ solo animo amittitur. *Rota apud Farin. p.1.t.1.dec.5.n.5.*

4 *Effectus*. Metu extorta, vel vi regulariter valent, licet postea possint rescindi. Exceptis authoritate Tutoris interposita per metum, Iurisdictione, absolutione à censuris, traditione rerum sacrarum, Matrimonio, & voto; quæ si ex metu fiant, sunt ipso iure nulla. *Vnde glos. c. 2. v. Coactus in fine. De his quæ vi.* ponit hos versus.

Tutor, Iudicium, Dos, Sacrum, Copula, Votum.

Hæc sex vi facta de Iure scias fore nulla;

Cetera ius patitur, sed posteà restituentur.

5 Vxor consentiens in alienationem sui fundi, quia non audet contradicere propter nimiam reuerentiam, siue metum viri, sibi non præindicat. *Oinot. de act. § Quadruplo n.44.*

Si tamen interueniat præsentia Consanguineorũ, Metus allegatio cessat; nisi vir sit talis Persona, quæ potens existat inferre metum etiam in præsentia talium, *l. Transactionem 35. C. de transact.*

6 Subditi magis ex timore, quam ex debito præsumuntur consentire grauaminibus. *Rota apud Farin. p. 1. to. 1. dec. 5. n. 3.*

M I L E S.

Habitatio, Hierosolymitani, Iuramentum, Mercatura, Pensio, Priuilegium.

MINISTER. *Intentio, Monialis.*

1 QVi *curam* habet externarum rerum, Castaldus, & alio nomine Maiordomus dicitur. *Glos. c. Salu. 8. V. Castaldum. 1. q. 3.*

2 Ministri omnia præsumuntur gerere de voluntate, & mandato Dominorum, *c. fin. de iureiur. in 6. Rota apud Farin. p. 1. dec. 520. nu. 2. vide in can. lib. 1. tit. 38. De Procur. n. 21.*

3 Ministri Iustitiæ indebitè pignoranti, seu grauanti, vel si aliter Iustitiæ terminos excedat, potest de facto resisti. *Oinot. de act. §. Quadrupli n. 28.*

4 Minister, seu Prælatus de dilapidatione suspectus alienare prohibetur, & ei Coadiutor datur: & suspicione probata, ab administratione remouetur, *c. Venerabili 37. de off. De leg. c. fin. de accusat. c. licet Heli 31. De simon. Soyr. lib. 5. c. 21. n. 7.*

5 Minister, seu Administrator, cum rationes reddere debet, non ita libros edere tenetur, vt deueniant in manus Partis aduersæ; sed sufficit, si eos ostendat, ac describendi copiam faciat, vel si res sit litigiosa, apud Tertium deponat. *Rota apud Ludouis. dec. 151.*

6 Ministri Infirmorum neque ad Carthusianos transire possunt sine speciali licentia Sedis Apostolicæ, *vt dixi in tit. de Regul. n. 5.*

MINOR. *Donatio, Iudex, Homicidium.*

1 IN *spiritualibus* agit vt maior: vnde tenet renunciatio beneficij ab eo facta, licet sine Patris, vel Curatoris authoritate, *c. fin. de iudic. lib. 6. Em. Sà. v. Minor. 6.*

2 Minor maiorem ad diuisionem prouocare non potest. *Oinot. de auth. Tuth. §. fin. n. 30. v.* Diuisio.

3 Minoris confessio adminiculata probat. *Rota apud Seraph. dec. 1443. Adit ad Ludouis. dec. 188. n. 11.*

4 Minoris confessio extraiudicialis, etiam emanata sine auctoritate Curatoris, inditium ad torturam contra ipsum facit. *Farin. q. 82. n. 24.*

5 Minor non iuuatur beneficio minoritatis, quando est mercator. *Rot. dec. 26. n. 3 p. 3. rec.*

MISSA.

Altare, Anima, Beneficium, Cappellæ, Clausura, Confraternitas, Distributiones, Ecclesia, Episcopus, Festum, Græci, Hierosolymitani, Interdictum, Monialis, Obligatio, Officium, Ordinarius, Parochus, Pileolus, Presbyter, Regularis, Sacerdos, Vinum.

1 Valor Missæ finitus est, & limitatus, quantitatis soli Deo notæ, licet Christus, qui in ea offertur, sit illimitati, & infiniti valoris: nam eius merita finito, & limitato modo in ea nobis applicantur. *S.Th.3.q.79.art.5.*

2 Missæ valor, tam impetrationis, quam satisfactionis: in tres partes principales diuiditur.

I Pro tota Ecclesia, præcipuè pro præsentibus, quæ distribuitur à Deo vnicuique secundum propriam capacitatẽ, & semper est eadẽ, idest non crescit neq; decrescit ex minori, vel maiori numero audientiũ, seu fideliũ sed bene ex maiori, seu minori dispositione eorumdem.

Secunda Pars est offerentis, eius scilicet, qui est causa celebrandæ Missæ, vel stipem dando, vel alio modo: quæ pars obuenit Sacerdoti, si ex deuotione celebrat. Hęc autem crescit, & decrescit, non solũ pro maiori, vel minori dispositione subiecti, cui applicatur; sed etiã pro maiori, vel minori numero; vnde Missa, quę pro pluribus offertur, non tantum prodest singulis, ac si pro vno offerretur.

Sed non desunt, qui tenent, hunc valorem esse infinitum. *Peyrin.Const.5. Iulij II.§.5.Lezana v. Missa n.8. & alij.* Opinio tamen, quæ tenet esse finitum, videtur decretis Apostolicis conformior.

Tertia pars datur ipsi immediato offerenti, scilicet Sacerdoti: quæ tam ex opere operato, quam ex opere operantis crescit, & decrescit iuxta dispositionem subiecti: vnde si nullam habet dispositionem, puta quia celebrat in peccato mortali, nullam habet partem; sed non fraudantur alij, quia Missa, etiam Sacerdotis mali, est satisfactoria pœnæ eius pro quo fit. *Ex S.Thom. Scoto, & Soto, Nau.c.25.n.110.v.2.*

Ad hanc reuocari posset Pars circumstantium, qui etiam ipsi sunt offerentes & celebrantes per Sacerdotem.

Hanc vero partem, tam à Sacerdote, quam à circumstantibus posse alteri capaci ad libitum applicari, probabile quidem est, sed non certum.

Multi quoque docent probabiliter *secundum Pauon. 1. par. Medit. Sacrificij incruenti. Instruct.* Fructum, seu valorem infallibilem, qui semper prouenit ex missa, consistere in remissione pœnarum debitarum pro peccatis quo ad culpam remissis. Ipse tamen probabiliter arbitratur, consistere etiam in impetratione saltem quorundam Diuinorum auxiliorum: quæ nosquidem, vt plurimum non aduertimus, vel quia consistunt in actibus internis, vel quia non statim celebrata missa præbentur, sed loco, & tempore congruis.

3 *Currens* Missa, siue de die, licet ferialis; celebrari potest pro qualibet missa, *vt dixi in Can.lib.3.tit.41. celebr. Miss. num. 1.*

4 Quid faciendum sit, quando vigilia incidit infra octauam. *Rubr. Missal. Vrb. VIII.p.1.c.3.n.2.*

5 Quando possit cantari missa de Festo, quod transferri debet, ibid. c. 6.

6 *Conuentualis*. Missa cantari debet quotidie in collegiatis, quarum Clerus est numerosus, & redditus non tenues. 1603. Cirenza 14.Ian.7.

Nec potest omitti pro missa Defunctorum, 1602.Fondi 5.Mar.20.

In festis tempore æstiuo hora 14. hiemali hora 17.1602. Castellaneta 27. Iulij 75.§ 11.

In ferijs potest dici paulo citius, modo non valde diluculo, 1601. Aliffe 20. Feb.86.§.2.1602. Castellan.17.Sept.102.

7 *Votiuæ* Missæ non sunt tolerandæ in festo duplici, licet non sit de præcepto, exceptis missis Defunct. præsertim in Altaribus priuilegiatis. Idẽ decretum est

est de illis diebus, in quibus Festum duplex transferri iubetur. Si vero sit festum de præcepto, non sunt tolerandæ neque in Altaribus priuilegiatis, præter vnam cantatam præsente corpore. *Ex Suar. & S.C.*

8 Missæ triginta S. Gregorij dici debent successiuè singulis triginta diebus, vt latius explicaui in can. lib. 3. titul. 41. Celebr. Miss. n.17. & in Collect. ad Ier. 48.10.12.

9 Missa Beatificati dici non potest extra diem, & locum designatum in decreto Beatificationis; neque à Personis, quibus non est specialiter concessa. *Ex Sacra Congreg. Diana 2. tract. 15. resol.55.*

Inuenitur circa hoc semel dispensatum per S. Congr. Episc. cum Card. Ab Auria Archiepiscopo Panormitano, sed facto verbo cum Sanctissimo, 1610. die 14. Sept. Contrarium. *Pasqual. de sacr. q.276.*

10 *Onera* perpetua celebrandarum Missarum absque Episcopi licentia in scriptis, à sæcularibus sub pœna Interdicti ab ingressu Ecclesiæ eo ipso incurren. à Regularibus vero sine licentia Prouincialis in scriptis sub pœna priuationis officiorum, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, vocisque actiuæ, & passiuæ, absque alia declaratione ipso facto incurren. non recipiantur. S.C.C. sub Vrb.VIII. constit. 43. *Cum sæpe contingat.* Pro existentibus in Italia, & Insulis adiacentibus 21.Iun.1625.

Quæ ibidem pręcipit sub pęna Interdicti ab ingressu Ecclesiæ eo ipso incurren. ijs, ad quos pertinet, vt pecuniæ, ac bona mobilia, Ecclesijs, Capitulis, Collegijs, Hospitalibus, Societatibus, Cong. Monasterijs, Conuentibus, ac locis omnibus, tam Sæcularibus, quam Regularibus, atque illorum personis, in futurum simpliciter acquirenda, statim à die realis acquisitionis deponi debeant apud Ædem Sacram, vel Personam fide & facultatibus idoneam, ad effectum illa, seu illorum pretium quam primum inuestiendi in bonis immobilibus fructiferis, cum expressa, & indiuidua mentione oneris, quod illis annexum reperitur. Ac si eadem bona auctoritate Apost. deinceps alienari contigerit, pretium eorumdem sub eadem pœna debeat deponi, ac in aliis bonis stabilibus conuerti, cum repetitione eiusdem oneris.

Et olim etiam 1575. Taranto 720. decretum fuerat, pecunias, & alia legata pro Missis celebrandis, in alios vsus, licet pios, conuerti non debere: *v. Distributiones.*

† Si vero decimæ, siue fructus pro Missarum celebratione alisue oneribus assignati, sine culpa Recipientium exigi non possunt factis diligentijs, non tenentur ad oneru pro eo tempore C. C. Ferrarien. 16. Ian. 1644. & pro Carthusianis 20. Iul. 1641. Immo dum pecunia redempti seu restitui census manet in deposito otiosa, ceteri Eccl. redditibus non sunt obnoxij Missarum celebrationi. C.C. 15 Sept. 1657. Lim.*

11 Episcop. sequestrare potest fructus Beneficij pro adimplendis Missarum oneribus, modo aperte constet de obligatione, vel ex fundatione, vel ex antiqua consuetudine, 1593. Fondi 15. Febr. 45. Non tamen molestare potest pro Missis omissis eum, qui se cum R. Fabrica composuit, 1655. Acquapendente 25. Iun. 133.

12 Si quis Missam vno die omissam remittat in sequenti, nullā debet incurrere pœnam, modo non sit Missa conuentualis, 1593. Treuico 9. Mar. 62. §. 1.

13 Permitti debet carcerato, etiā pro delicto, celebrare per alium, & participare de Missa, 1594. Melfi 11. Iulij 98.

Sicut etiam absenti, etiam per Regulares, 1597. Caiale 21. Iul. 59.

Nec regularis indigent licentia Ordinarij, sed Rectoris Ecclesiæ tantum, renouanda de anno in annum 1617. Regolari 10. Ian. 9. 1627. Osseruanti di Ragusa, 27. Maij 44.

14 Episcopus, vel Generalis non possunt reducere Missas relictas post Con-

cilium Trid. 1617 Brindici 30. Iun. 118. S.C.C.21.Iun.1625. In Bull. constit. 43. *Cum sæpe contingat*, vt latius dixi in tit. de celebr. Missar.n.10.

Sacra vero Congr. etiam Episcoporum & Regularium sic, 1606. Palermo 28.Ian.7.1645. Anagni 5.Maij 1. Spoleto 30.Iun.8.

Etiam impositas in fundatione 1586. Fano 4.Feb.97.Bagnarea 11.Feb.121.

Hodie tamen onera fundationis remittere solet ad Sanctissimum.

15 *Locus*. Episcopus cogere non potest ad celebrandum in Cathedrali alias non obligatos, 1646.23. Feb.18.

16 Communitates possunt facere celebrari in Parochiali, vel alijs Ecclesijs aut Cappellis, quot Missas volunt, sine tamen præiudicio Iurium Parochialisi, etiam quo ad oblationes, 1581. Penna 29.Nou.6.1625. Bergamo 11. Apr.36.

17 Non potest Episcopus cantare Missam in Ecclesijs Regularium ipsis inuitis, vbi non est solitum, 1593.Ferrara 6.Iul.212.

18 Episcopus dispensare non potest vt Missæ relictæ à Testatore in vna Cappella, dicantur, vel remittantur in alia, quando satisfieri possunt in propria, 1580. Hispalen. 30. Septembris 156.

Multo minus in alia Ecclesia, 1601. Como 9. Ian. 48. Iubetur tamen Episcopus assignare Altare in noua Cathedrali vbi celebrentur Missæ, quæ celebrandæ essent in Altari Cathedralis dirutę. 1655. Acquapendente 25. Iunij 133.

19 *Translatio* onerum Missarum, Oratorio vel Cappellæ angustiori relictarum fit ad Matricem, seu Parochialem, & non alio, 1579. Rimini 1. Decem. 10. 1646.7.Dec.6.

20 *Sacerdos* inquisitus, sed absolutus, celebrare potest, si non adsit scandalum, 1649. Catanzaro 8. Ian. 22. *v. Exilium*.

Et cui fuit assignatus Conuentus pro carcere, non prohibetur ire in Ecclesiam ad celebrandum, 1651. Siluestrini di Recanati, 21. Augusti 8.

Non tamen cæcus, vel paralyticus. 1603. Tortona 7 Ian. 1648. 17. Ian. 2. 26. Iun. 9.

Nec carceratus pro delicto graui, 1601. Napoli 2. Maij 59.

21 Missæ ad satisfaciendum eleemosynis alicui Ecclesiæ traditis celebrari non debent per exteros, vbi commodè possunt satisfieri per Sacerdotes eiusdem Ecclesiæ, 1606 Otranto 28.Ian.6.

22 *Regulares* quando possint admittere exteros ad celebrandum in eorum Ecclesijs, dixi in Can. lib. 3. titul. 31. num. 15.

23 De prohibitione dicendi Missas proprias concessas certis Regularibus tantum habetur in principio Missalis noui Decretum Sac. Rituum Congregationis.

24 Regulares in aliqua Ecclesia celebrare soliti compelli debent ad continuandum, 1580 Rimini 10.Maij 96.

25 Etiam Regulares tenentur in libro scribere, quando celebrarunt, 1628. Osser. 16. Iun. 195. Licet satisfactio Missarũ non solum per scripturam, sed etiam per omne genus probationum probari possit, 1655. Cesena 25. Iun. 136.

† S. C. C. in vna Placentina 9. Dec. 1651. censuit, per Episcopum fieri posse præceptum Regularibus, ne absque sua licentia accedant ad Ecclesias Monasteriorum Monialium pro celebrandis ibidem missis.*

26 Regulares celebrantes in Ecclesia Monialium debent esse quinquaginta annorum, 1621. Faenza 4. Maij 68.

27 *Paramenta* sumi non debent de Altari, nisi pro Episcopis semper, pro alijs vero quando celebrare possunt Pontificaliter, vt dixi in Can. lib. 5. tit de priuileg. n. 17.

Non ideo tamen prohiberi potest sub pœna suspensionis ipso facto incurrenda, ne quis paretur ad Altare, etiam vbi adest Sacristia, 1605. Crema 28. Nou. 141.

28 *Tempus nu. 6.* Missa priuata celebrari

brari potest paulo ante auroram, 1602. Trani 19. Nou. 125.

Puta per vnam horam, maximè de licentia S. C. 1620. Calaguritan. 1. Dec. 188. 1623. Vicen. 10. Nou. 113. 1624. Ian. 3. 1646. Nullius Castellana 13. Iulij 27. 1647. 3. Maij 18.

Vel per horam post meridiem, 1624. Pisa 5. Martij 27.

29 In triduo ante Pascha non celebratur, nisi vt dixi in d. titul. de celebr. Missar. n. 5.

30 In Ecclesijs Parochiæ non celebretur Missa, antequam sit finita Missa Parochialis; neque in ipsa Parochiali nisi post eleuationem Sacramenti: & vbi plures Sacerdotes eodem tempore celebrant non egrediatur vnus, antequam alter Sacramentum eleuauerit, si commodè fieri possit. *Sac. Congreg. Epis. Sarzanen. 14. Maij 1585.*

Contrarium tamen rescriptum postea fuit Archiepiscopo Rhegiensi 8. April. 1603. nempe vt moderaretur suum Decretum, quo prohibuerat Missas celebrari in Ecclesia Annunciatæ ante finitam Missam in Ecclesia maiori.

Et 1579. Episcopo Clusino 11. April. similiter: dummodo pro posse euitetur concurrentia cum Parochiali.

Sed habent locum pro diuersitate locorum. Certe in locis populosis, & insignibus celebratur vbique ad libitum absque vllo respectu Ecclesiæ Matricis, vel Parochialis.

Et Regularibus nullibi potest Episcopus præscribere horam cantandi, vel priuatim celebrandi Missam, 1581. S. Angelo 2. Aug. 104. 1593. Concordia 30. Iunij 206. 9. Aug. 244.

Nisi ex auctoritate S. C. Alternatiuè, vt vel expectent post Missam Parochialem, vel publicent festa, vigilias, excommunicationes, & matrimonia, prout instabit, seu significabit Parochus, 1642. S. Ambr. 9. Maij 148. 1643. Minimi di Mantoua 4. Decemb. 549.

31 Quotidie, vbi sufficiens numerus Sacerdotum in Ecclesia aderit; vbi verò duo ad minus, saltem in Dominicis, & Festis de præcepto, Missa vna in aurora celebretur per hebdomadam pro pauperum, & rusticorum commoditate, sicut & viduarum, ac nobilium, condignis vestibus carentium: in qua celebrans partes essentiales doctrinæ Christianæ omnino explicet, & Missam ante ortum Solis incipiat. *S. C. Epis. Vestano 18. Febr. 1592. Arg. c. necesse de consecr. dist. 1.*

32 *Eleemosynam, seu stipendium nu.* 10. pro Missa celebranda manualem accipiens, non potest illam celebrare per alium, retenta sibi parte eleemosynæ. *S. Conc. Congregatio in Decreto supra citato num.* 10.

33 Beneficiarij tamen, vel tenentes legata celebrandarum Missarum, vel Officiaturas, etiam ad nutum amouibiles, non tenentur dare, nisi eleemosynam consuetam, seu præscriptam ab Ordinario, vt declarauit eadem S. C. ad dictum Decretum. *Barbosa de officio Parochi cap. 11. num. 13.*

34 Pro vna Missa plura stipendia recipi non possunt ex quocumque priuilegio; quia omnia reuocata fuerunt in dicto Decreto.

† Neque ex eo, quod Sacerdos vni applicet sacrificium, alteri partem suam 25. Ian. 1659.

Probata à Sanctissimo 29. Ian. 1659.

Neque ex eo, quod vni applicet fructum impetratorium, alteri vero satisfactorium, 13. Decemb. 1659.

Fr. Io: Baptistæ Morales Dominicano fuit concessum ab Vrb. VIII. vt in itinere ad Indias posset recipere quatuor eleemosynas pro vna Missa. P. F. 30. Iun. 1654. & 13. Iulij 1654.*

Adhuc tamen probabilis videtur opinio Alphonsi de Leone, quem refert *Dian. 2. tr. 14. r. 26. & 80.* quod qui celebrare tenetur absque obligatione sacrificium applicandi, possit aliud stipendium recipere; non quidem pro pretio applicationis sacrificij, quia sic esset simonia; sed titulo sustentationis, vel eleemosynæ.

Nec obstat declaratio eiusdem S.C.ad d. Decret. quæ est huiusmodi. *Sacerdotes quibus diebus tenentur Missas celebrare ratione beneficij, seu Cappellæ, legati aut salarij, si eleemosynas pro alijs etiam Missis celebrandis susceperint, non posse eadem Missa vtrique obligationi satisfacere.*

Nam nunquam fuit dubitatum, an præter titulum laboris, adessent etiam alij tituli liciti, & iusti, propter quos licitè accipi posset stipendium pro Missæ celebratione, absque eo quod dicatur accipi tamquam pretium ipsius sacrificij; quia certum est adesse multos; & præcipuè sustentationis: sed an supradictum decretum editum, & publicatum sub die 21. Iun. 1625. de celebratione Missarum, intelligeretur solum de manualibus eleemosynis, ita vt qui receperat vnam manualem eleemosynam pro Missa, non posset pro eadem accipere aliam manualem, non vero intelligeretur nec comprehenderetur in Decreto, qui tenebatur celebrare cum sacrificij applicatione ratione beneficij, Cappellę, legati, aut salarij, si pro eadem applicatione reciperet aliud manuale stipendium: & bene respondit hoc fieri non posse. Non vero fuit intentio determinandi, quod qui quomodocumque celebrare tenetur absque applicatione sacrificij, non posset aliundè aliud stipendium pro eodem sacrificio accipere ex eo, quia cum habeat iustum laboris stipendium, censeatur residuum accipere pro ipso sacrificio, & sic committere simoniam: quia fuisset vno verbo damnare omnes iustos titulos præter laborem, & præcipuè sustentationis, quod non respicit tantum laborem, quantum obligationem status, quem non decent multa, ex quibus homo posset sustentari. Vltra quod certum est, eum qui titulo sustentationis reciperet stipendium maius debito, vel solito, non committeret simoniam, sed iniustitiam. *Bonac.q. 6.pun.* 2. per quod corruit ratio contrariæ opinionis.

Præterea Sacerdotes, qui tenentur celebrare ratione Beneficij, seu Cappellæ, legati, aut salarij, regulariter tenentur etiam applicare sacrificium. Leges autem adaptantur ad ea, quæ frequentius accidunt, & odiosa sunt restringenda.

Idem Diana clarius 4.*tr.* 4. *r.* 16. *&* 5. *tr.* 13. *r.* 51. dicit, seclusa consuetudine in contrarium, etiam Missam Conuent. posse applicari ei, qui dedit stupendium, *&* 6. *tr.* 6. *r.* 13. *Lez. v. Missa nu.* 21.

† S.C.C. die 15. Ian. 1630. censuit remittendum iudicio Episcopi, an ex institutione Canonicatuum, vel alijs probationibus constet, quod onus celebrationis Missarum fuerit institutum cum applicatione Sacrificij. Quod si non constet, non teneri celebrare cum applicatione Sacrificij.

Item 13. Febr. 1638. vtraque parte informante censuit, sex Cappellanos ad nutum Abbatis S. Benedicti amouibiles certam portionem frumenti ab eodem Abbate quolibet mense recipientes, nullo onere applicationis Sacrificij adiecto posse de ipsius Abbatis consensu pro Personis eleemosynam elargientibus Sacrificium, prout hactenus consueuerunt, applicare. *Nucerina.*

II. Limita, posse accipi plura stipendia pro vna Missa de consensu partis; dumodo possit consentire, scilicet quia Missas celebrare faciat ex mero arbitrio, & deuotione sua, non autem in executionem voluntatis alterius.

III. Limita, quando applicatio fit ex charitate, absque alterius stipendij receptione; vt sæpe contingit in Religionibus pro Religiosis morientibus, pro parentibus in necessitate positis, &c. saltem sub conditione, si & quatenus applicari potest. *Lez. n.* 22. Nam hæc limitatio niti videtur eo fundamento, quod valor applicationis sacrificij sit infinitus: quod tamen non est certum, vt supra dixi n. 1. & 2.

IV. Quando Sacerdos est in extrema necessitate, quæ non habet legem: te-

netur tamen supplere, in quantum potest. *Lezn.*24.

34 Licet Missam celebrans ex voto fru um illius cuilibet applicare possit, non potest tamen pro ea aliquam stipem accipere, quia obligationi voti satisfieri non potest per opus ex alio titulo debitum, nisi vouens ipse intenderit aliud tacitè, vel expressè. *Bonac. de legib.disp.* 4.*q.*2.*pun.*6.*&seqq.*

Sed ex supradictis n.34.probabile censeo, quod & hic à fortiori stipem accipere possit. *Diana* 5.*tr.*14.*r.*81.

36 Sacerdoti Missam nouam celebranti licet oblationes accipere, modo non discedant ab Altari, 1601.Genoua 1. Octob.96. & antea ad S.Carolum vt refert Synod. Caputaq. sess. 2. cap. 11. num.9.

37 Si tribues eleemosynam, vel Testator numerum Missarum celebrandarum non præscripsit, Ordinarius eum præscribet secundum morem suæ Ciuitatis, vel Prouinciæ. *S.C.C. in declaratione ad dictum Decret. Const.*43. Et tenetur Sacerdos tot Missas celebrare, quod fuerunt vt suprà præscriptæ, licet minorem eleemosynam accepisset. *Ibid.*

38 S. C. C. in decreto sæpius citato remoueri præcipit ab Ecclesijs capsulas cum inscriptione, *Eleemosina per le Messe*, sub iisdem pœnis vt supra, etiam in die commemorationis omnium fidelium Defunctorum, quæ vulgo dicuntur, *Casse de'morti*, si tamen tunc alio celebrandarum Missarum onere detineantur, quibus non possint intra modicum tempus satisfacere, nec adsit expressus, vel tacitus consensus offerentium; quem præstare non possunt ij, qui ex legato, vel alias ex arbitrio aliorum curare tenentur missas celebrari.

39 *Ritus*. Dari pacem cum patena in missa prohibuit B. Pius V. in Epistola ad Archiepiscopum Tarraconensem.

40 Orationes quasdam additas missæ, iaculatorias tamen, & breues, concedit, seu potius tolerat S.C. *Teste Gauan. in rubr.missal. tit.*16.*n.*2.

41 Missæ cum paramentis violaceis, licet sint votiuæ solemnes, nunquam dicuntur cum *Gloria in excelsis. Credo* verò dicitur, quandocumque celebrantur in Dominica, vel alio festo, cuius officium requirat Symbolum in missa. *Arg.Rubr.c.*8.*n.*4.

42 *Audiens* missam in Oratorio priuato non satisfacit præcepto, si non sit Dominus, vel familiaris eius, præsente ipso Domino. *Bonac.de Sacram.disp.*4.*q. vlt. pun.*12. *n.*4.

43 Missam audiens de fenestra priuatæ domus, non satisfacit præcepto, quia non dicitur moraliter præsens: secus si sit aliquantulum extra portam Ecclesiæ, puta in cœmeterio. *Dian.*4.*tr.* 4.*r.*154.

Lugus tamen tenet contrarium, dummodo non distet vltra 30. passus.

44 *Moniales* singulis missis pro singulis diebus debent esse contentæ; exceptis diebus celebrationis propriorum festorum, vel exequiarum alicuius monialis, ita numerosis, vt omnes eidem missæ nequeant interuenire. 1610. Lucca 22.Dec.30.

45 Per indultum Altaris priuilegiati à monialibus obtenti in quo dicitur, *Vt quandocumque ad dictum Altare per quemcumque Sacerdotem sæcularem, siue Regularem Missa celebrata fuerit, &c.* Non intelligitur derogatum prohibitionis etiam Ordinarij, ne quis celebret in Ecclesia monialium sine sua licentia 1610. Napoli 10.Iunij.

46 *Intra clausuram* omnino prohiberi debet celebratio, etiam ad communicandas infirmas 1593. Lisbona 23. Aug. 263.1611.21.Ian.7.

Non obstante quolibet, vel antiquissimo in contrarium vsu, 1601. Bologna 2.Ian.23.1602. Genoua 10. Dec.85.

† MISSIO.

Praecedentia. Cap. Conuentus.

1 REgulares Professi non possunt amplius vti facultatibus Missionarijs, postquam fuerunt dimissi, vel eiecti, exceptis Iesuitis. P. F. 1626. 117. 16.

2 Patentes Missionis non dantur laicis tam saecularibus, quam Regularibus sed Sacerdotibus tamen, qui sint Theologi, vel saltem Casistae, 1625. 19. Sept. 1633. 13. Aug. *

MITRA.

1 NVllo modo permitti debet Canonicis etiam Cathedralis portare Mitram, nisi iuxta dispositione suorum priuilegiorum, quando sunt in vsu, 1617. Messina 21. Feb. 30.

2 Candelae, Cineres, Palmae, distribuuntur stando cum Mitra in capite, ab eo, qui priuilegium habet eam gestandi 1650. Lucca 18. Feb 6.

MODVS.

Legatum 33.

MOLA.

PErmitti non debet intra clausuram, nisi cederet ad firmiorem custodiam illius; 1579. Como 7. Iulii 87. 1581. 8. Aug. 207.

MONASTERIVM.

Accessus, Capuccini, Ecclesia, Gubernatio, Licentia, Monialis, Prospectus, Regularis, Visitatio.

1 EREctio. Monasteria monialium distantia esse debent à Conuentib. Regularium, secundum can. *Monasteria Puellarum* 18. q. 2. 1647. 7. Iun. 40.

Quare si Prospectus procedit à parte Regularium, ipsi debent illum tollere suis expensis cum nouis parietibus. Sed si commodè prouideri possit attollendo muros diuisorios, fieri debet expensis communibus, si muri sunt communes: alioquin illius partis, cuius sunt muri. 1580. S. Carlo 29. Decembr. 22.

2 Abbatissa vidua, in Monasterio erecto auctoritate ordinaria, validè admitti ad professionem, 1629. Arras 16. Mar. 87. Atrebaten. 22. Iun. 209. v. *Professio*.

Breuia tamen pro translatione Institutricum, vel similibus gratijs, non expediuntur, donec Secretario breuium constet per decretum S. C. quod Monasterium habeat requisita, 1603. Cosenza 13. Maii 37. Bologna 15. Sept. 71. 1645. Roma 19. Maij 34.

3 Diffinitorium concedere non potest erectionem Monasteriorum monialium, 1651. Osseruanti d'Aquitania 26. Maij 5.

4 *Redditus* firmi tot debent esse, vt sufficiant ad viuendum sine quaestuatione; nec consistant in censibus: alioquin clausura non conceditur, 1602. Bergamo 3 Decemb. 83. 1624. Venosa 23. Aug. 208. 1647. Senegaglia 12. Apr. 38.

5 Debent esse saltem 300. aurei annui, vt adiunctis dotibus, sufficiant pro duodecim Monialibus, nec non pro Confessario, & Cappellano; 1602. Mileto 23. Febr. 46. 1604. Padoua 3. Febr. 14. Iesi 16. Febr. 17. Crema 8. Nouemb. 74. &c.

Inter hos tamen redditus non sunt computanda lucra monialium, licet ponantur communi, 1604. Aquila 12. Ian. 2.

6 *Primae dotes* debent inuestiri pro augmento redditium, 1603. Capaccio 23. Iulij 65.

7 *Cappuccinarum* monasterium erigi non potest cum eleemosynis promissis à Confraternitate, 1593. Loreto 5. Apr. 138.

Sed

Sed debent esse bona propria: sine quibus iam fundata prohiberi debent, ne recipiant amplius ad habitum, 1593. Bergamo 22.Decemb.373.

Vel saltem census annuus sufficiens, & securus, 1593. Loreto 6.Iulij 215.

Et si monasterium erigatur sub prima Regula sine dote, debet vniri Confraternitati, vel loco pio, qui teneatur subuenire monialibus, 1615. Vicenza 10.Apr.41.

8 *Ordinationes* & declarationes Ord. directæ pro monasteriis seruari debent etiam in monasteriis subiectis Regul. 1577. Perug.8 Apr.155.

Secus si ordinationes tam pro monachandis, quam pro educandis, factæ fuerint ab ipso Ordin. quia hæ non ligant monasteria Reg. subiecta, vel aliter exempta, 1625. Vercelli 8. Martii 63.

Nisi eæ, quæ respiciunt clausuram, & ad illam accessum, vel ingressum, 1625. Vicenza 1.Apr.79.

9 *Administratio* bonorum monasterii, cum deputatione factorum, & colonorum, fieri debet à Sindicis cum approbatione Episcopi fructus verò reddituſque collecti, & exacti consignari monialibus. Episc. verò rationem reddant tam Sind ci, quam moniales, 1651. Città di Castello 11.Aug.30.

Nisi secus in fundatione cautum esset 1604. Vallisoletana 12. Ian.1. vers. Circa poi.

Isti Sindici siue Sanctesij debent de nouo quolibet triennio eligi, & etiam aliquando mutari, 1597. Assisi 21. Iulij 78.

10 *Prohibitio accessus* ad monasteria comprehendere non solet Fœminas honestas, nec consanguineos in primo, vel secundo gradu non Regulares, nec Ministros Monasterij, nec Pueros, 1582. Isernia 27.Mar.48. 1601. Gubbio 6. Aug. 81. Todi 7.Sept.100. 1602. Veroli 8.Maij 26. Lucca 4.Iun.33. 1603. Matera 14.Ian. 3. Polignano 25.Febr.11. 1604. Città della Pieue, 12.Ian.4.

Exceptis Aduentu, & Quadragesima, 1601. Veroli 1.Octob.96.

Et alijs ieiunijs, ac festis solemnibus diebusque communionis generalis, 1579. Assisi 7.Apr.64. 7 Iulij 87.

11 *Licentia* accessus, vel ingressus in Monasteria exempta, etiam Regularib. subiecta, nisi ab Ordinario quoque subscriptæ fuerint, nullæ sunt, 1646. Napoli 13. Apr.18.

Non obstante qualibet consuetudine in contrarium, etiam immemorabili: immo non obstante, quod adesset in contrarium declaratio S.C. 1647. Aquila 22. Febr.1. *v. Clausura Educandæ*.

12 Huiusmodi licentiæ in Ciuitate subscribi debent, prius ab Episc. vel eius Vicario generali, deinde à superiore Reg. deinde à deputato Ordinarij. Repentinis tamen casibus extremæ necessitatis exceptis, in quibus licentia alterutrius subscriptione roborata sufficiat. Edicta vero, quibus tempore Aduentus, & Quadragesimæ, Personis sæcularibus ad eadem Monasteria prohibetur accessus, ab Episcopo tantum subscribenda, & publicanda sunt, 1617. Camerino 17. Martij 6. *vide licentias*.

13 Valet tamen consuetudo, qua licentia huiusmodi, etiam pro Monasterijs Regularibus subiectis, à solo Episcopo subscribuntur, 1635. Borgo S.Donnino 16. Nou.362.

† Licet consuetudo huiusmodi fuisset introducta post Concilium, *lib.15. 763. 785.**

14 *Puniri* debent in casibus particularibus, qui licentijs abutuntur, in ijs fraudem committentes, 1601. Todi 20. Nouemb.105.

Etiam pœnis corporis afflictiuis, 1588. Ancona 8.Nou.235.

15 *Regularibus* prohibetur accessus ad Monasteria, etiam ab ipsis gubernata; exceptis Confessario, Cappellano, Superiore, & Visitatoribus: Episcopo verò iniungitur, vt illos carcerari, suisque Superioribus puniendos consignari mandet, 1579. Rimini 2. Gen.27. Perugia

rugia 13. Gen.33. Como Ferrara 30. Iun. 84.1580. Vercell.8. Apr.74.1581. Brescia 17. Gen.30.1650. 9. Apr.8. 10. Iunij 34. *v. Accessus*.

Hodie potest eos Episcopus ipse puniri ex const. 18. Gregor. XV. *Inscrutabili*.

16 Intelligitur tamen ad effectum alloquendi Moniales; secus si Educandas, vel alias Mulieres sæculares intra clausuram existentes, quas Regulares de licentia Ordinarij alloqui possunt, 1593. Ferrara 9. Aug. 245.

17 Prohibeatur Fratribus quibuscumque habere lectos, & pernoctare in mansionibus, quæ sunt contiguæ Monasterii: ipsæ autem mansiones, vel diruantur, vel Clausuræ incorporentur. Item ne prope eadem Monasteria Monialium dent operam Calopodijs, alijsque similibus, de ligno faciendis, sub pœnis arbitrio Ordinarij irrogandis, 1605. Camerino 29. Nou. 87.

18 *Translatio*. Monasteria *Forensia* reduci debent intra mœnia. *Trid. sess. 25. cap. 5.*

Nec ita toleranda, nisi clausuram habeant tutam, 1601. Bologna 6. Aug. 70. 3. Sept. 89.

Et cum pacto, ne amplius ad habitum recipiant, vt sic tandem extinguantur, 1610. Coimbra 12. Nou.

Sicut & ea, quæ sufficientes redditus non habent, 1604. Ostuni 6. Sept. 40. Nocera 26. Octob. 66.

19 *Supprimi* non debent Monasteria, nisi ex causis vrgentissimis, 1578. Pauia 16. Dec. 21.

Puta si non assignentur redditus promissi, qui sufficiant pro duodecim. Nam tunc Nouitiæ remittuntur domum, & moniales aliundè translatæ ad suum Monasterium, 1602. Treuiso 26. Martij 19. 1603. Nullius Altamura 9. Aug. 58. 16. Octob. 77. 1604. 26. Ian. 8.

Sed non ideo debet exhiberi molestia Professis, vel priuari Sacramentis, aut missis solitis, 1577. Amelia 5. Octob. 17.

Consentientes verò possunt ad alia eiusdem Ordinis Monasteria transferri, 1601. Camerino 20. Nou. 106.

Si verò transferri non possunt, nisi ad Monasteria diuersi ordinis; nihilominus Moniales translatæ retinebunt habitum, & obseruabunt Regulam propriam, 1605. Turino 5. Sept. 63.

20 Instanti, ne prædicta Monasteria supprimantur, præfigitur terminus ad assignandum eis tot stabilia, vt moniales possint viuere, 1619. Lodi 6. Aug. 183.

21 *Ad Præiudicandum* alicui Monasterio non requiritur consensus totius Religionis, sed sufficit Monachorum illius Monasterij, *Rota apud Coccin. dec. 51. num. 8.*

MONETA, *Exemptio, Pecunia*.

1 QVid. Monetæ imaginariæ genus est *Libra*, conflata ex pluribus monetis inferioribus. *Rota apud Cenc. dec. 214. n. 4.*

† Per Statum Vrbis lib. 1. c. 197. taxatur ad baioch. 15. *Otbob. decis. 226. num. 10.*

2 Dotes solui debent in moneta Romana, non Vrbanitate; quia adest differentia 30. pro centenario, 1618. Nullius Casteldurante, 17. Martij 87. Et quia in dubio moneta semper intelligitur de Romana, 1649. 26. Febr. 3. 1655. Malta 1. Octobris 271.

3 *Valor*. Monetam habens, quæ ratione materiæ, vel alius singularitatis, plus sibi valet, quam lege publica æstimetur, potest illam permutare pro alia: recepto illo pluri, præsertim in foro conscientiæ: quia non accipitur in pretio monetæ, sed pro alio secundario vsu, & singulari interesse. *Nau. c. 17. sub litt. D. Tolet. lib. 5. c. 51. n. 2. & 3. Bonac. de contr. disp. 3. q. 2. punct. 4. n. 12.*

4 In materia mutationis monetæ perpetuo Rota seruauit hanc distinctionem. Quod aut est mutata bonitas intrinseca: & est attendendum tempus obligationis. Aut est mutata bonitas extrin-

trinseca; & est attendendum tempus solutionis. *Rota apud Ludouis. dec.* 42. *n.* 7.

At vero cum diminutio, vel augmentum est notabile, puta per dimidium, procedi debet cum magna cautela, & circumspectione, ne tumultibus præsteiur occasio, 1617. Cremona 24. Nouembris 300. c. 3. 23. 2.

5 *Falsa*. Monetam auream, vel argenteam tondentes, fabricantes, aut alias adulterantes, vel quomodolibet adulteratas scienter erogantes, aut exponentes, in Italia plectuntur vltimo supplicio, licet Ecclesiastici sint, siue sæculares, siue quorumuis Ordinum Regulares, etiam exempti, degradati prius ab Ordinibus, si quos habent. Iudices verò in huiusmodi delegantur, in locis quidem immediatè, vel mediatè subiectis Ecclesiæ, Cardinales: in alijs vero intra Italiam locorum Ordinarij, etiam priuatiuè quo ad omnes alios. *B. Pius V. const.* 120. *quam confirmauit, & ampliauit Vrb. VIII const.* 75. *In suprema*.

6 Falsam monetam expendens, si det Authorem, non punitur: immo si expendens sit bonæ famæ, sufficit, dare Authorem in genere, licet illum non nominet, forte quia non recordatur, à quo acceperit. *Franc. decis.* 401. *numer.* 3. *&* 5.

MONIALIS.

Abbatissa, Distributiones, Donatio, Dos, Hebræus, Hierosolymitani, Iudæus, Matrimonium, Monasterium, Mulier, Ordinarius, Sepultura, Tortura.

1 Moniales Turris Speculorum Vrbis non sunt verè, & propriè Religiosæ, etiam si quæ forte vota simplicia Obedientiæ, Castitatis, Paupertatis emitterent: vnde possunt ad libitum exire; & si contraxerint matrimonium, validum erit. *Bonac. tom.* 1. *de Clausura quæst.* 2. *pun.* 11. 1. *n.* 3.

2 *Modestia*. Moniales se publicè Populo conspiciendas exhibere non possunt, neque de licentia Ordinar. 1603. Mazara 27. Oct. 123

3 *Habitus*. Nulli moniali permitti debent circinni, annuli aurei, vestes vndulatæ. 1601. Parma 1. Octob. 97. *v. Habitus* 4.

4 *Officium, &c.* Moniales in *Confiteor* nihil mutent, vt dixi in Can. lib. 2. tit. 1. n 18.

5 *Capellani* monialium dicant Missam de sancto de quo fit officium à Monialibus, sed cum Miss. Rom. *S. R. C.* 20. *Nou.* 1628.

6 *De cellis* constructis à monialibus dixi in Can. ibid. n. 24. & supra v. cella.

7 *De Dotis* monialium deposito, ibid. n. 18. & supra v. Depositum, & v. Dos.

8 *De Paupertate* monialium ibid. nu. 24. & infra v. Paupertas.

9 *De Santissimi Sacramenti*. Custodia ib. n. 19. & supra v. Clauis, & v. Eucharistia.

10 *Eleemosyna*. Monialibus Clausuram seruantibus assignari debet dimidia pars Eleemosynarum, quæ fiunt in Ciuitate. Greg. XIII. constitut. 8. *Deo Sacris*, §. 3. *De nobis attributa*.

Vel saltem tertia pars iuxta moderationem Clementis Octaui, vt latius infra v. Necessitas.

11 *Si in Abbatissæ* electione moniales discrepent, quid faciendum, *l. c. n.* 23. & supra v. Abbatissa.

12 *Nouitiæ* admittuntur suffragijs monialium dimidiam partem excadentibus *Ibidem n.* 20.

Choralium tamen, non conuersarum, nisi ex consuetudine, vel priuilegio Apostolico. 1638. Parisien. Pro monialibus Vrbanistis 23. Iulij 255.

13 Si Nouitia legere nescierit, ad professionem Choralem non admittatur. *Ibid. n.* 22.

14 *Educationis* gratia quomodo Moniales recipere Puellas possint, vide supra v. Educandę, in Can. lib. 1. tit. 1. n. 21.

15 *Cibum.* Moniales non parent exteris. *Ibid. n.* 7.

16 Non

16 *Non lauent* pannos Episcopo, 1580. Isernia 14. Iunij 110.

Multo minus Fratribus, 1601. Bologna 15. Maij 60.

17 *Monasteria* Monialium non debent esse prope Conuentus Fratrum, maximè si prospectus adsit, 1596. 2. Maij 9. c. 23. *Monasteria Puellarum*, 18. q. 2.

18 Priuilegium, quod Meretrices, Cauponæ, Tabernarij, alijque infames, distent per 30. perticas à Monasterijs, rationabile est, & debet obseruari, 1603. Bologna 22. Apr. 30. 23. Iulii 56.

19 *Translatio.* Moniales quacumq; occasione transferri non possunt amplius de Monasterio ad Monasterium sine speciali licentia Sedis Apostolicæ, toties quoties obtinenda, neque occasione Prioratus, vel alterius officij, quibuscumque in contrarium non obstantibus. *Ex decreto Pauli V. publicato à S. C. Episc. & Regularium sub die 22. Dec. 1617* & Generalibus Ordinum Procuratoribus intimato. *Diana 3. tr. 2. r. 99.*

Nam facultas, quæ olim, siue de Iure communi, siue ex Concil. Trid. locorum Ordinarijs, vel Monasteriorum superioribus super hoc competebat, fuit sublata per const. B. Pij V. quæ incipit: *Decori*, vt eadem Sac. Cong. declarauit 1631. die 30. Maij.

20 Monialis translata ad aliud Monasterium, relinquit dotem primo, soluitque nouam secundo, 1603. Messina. 29. Apr. 33.

21 Monialis, quæ in aliquo Monasterio sola remansit, transfertur ad aliud assignando ei expensas pro victu de bonis primi Monasterij, si alijs applicantur, 1602. Tortona 26. Nouemb. 80.

22 Moniales transferri non debent in Monasteria adeo distantia, vt necesse sit nauigare, vel longum iter peragere, 1602. Carmelitani Scalzi 29. Maij 65.

23 Pro regimine non debent regulariter transferri, nisi duæ moniales, 1603. Mazara 23. Iulij 57.

24 Transferendæ debent esse eiusdem ordinis, 1603. Palermo 19. Aug. 64.

25 Non possunt cogi, sed solum hortari, 1604. Bari 8. Nou. 74.

26 Comitari debent à consanguineis, siue minus ab alijs Personis honestis, & Religiosis secundum ordinationem Episcopi, 1601. Bologna 3. Septembris 89.

26 Primum Monasterium ob earum discessum non remaneat sine regimine, 1603. Capacio 23. Iulij 55.

28 *Accessus.* Moniales, Regularibus licet subiectas, alloqui: (multo minus in clausuram ingredi) nemo potest sine licentia etiam Episcopi, vel eius deputati; qui cum earum Vicario, seu confessario licentias subscribat: coram quo Deputato Administratores computa reddere tenentur: vt sæpius decreuit S. Reg. Congr. in specie 24. Aug. 1594. *v. supra clausura, licentia, Monasterium.*

29 Et licet quando moniales sunt subiectæ Regularibus, debeant Regulares quoque Prælati subscribere potest Episcopum, vel cum eius Deputato, non obstante declaratione S. C. C. & qualibet contraria consuetudine, 1618. Milano 19. Ian. 21. 1627. Vicenza 16. Febr. 66.

Non tamen possunt aliquid addere, detrahere, vel mutare de licentia data ab Episcopo. *Ex S. Cong. Lezana v. monialis num. 23.*

30 Licet coniunctis in primo gradu, videlicet Parentibus, Fratribus, & Sororibus, semel tantum in mense, absque alia Episcopi licentia, easdem sibi coniunctas tantum alloqui excepto tempore Aduentus, Quadragesimæ, Vigilijs, Feria vj. ac Sabbato, & diebus festis de præcepto, maximè quibus moniales sacram communionem sumpserint, quam ex C. Trid. elutis per confessionem sordibus animarum, suscipere monendæ sunt semel in mense. *Sac. C. Episc. Sabenicen. 16. Sept. 1596.*

Et exceptis Regularibus, *vt infra v. Regularis n. 52*

Pater tamen, & filij monialium etiam Religiosi, possunt eas alloqui extra dies

præ-

prædictos sine aliqua licentia, quia non comprehenduntur in decreto, si Lezanæ credimus, *v.monialis n.23.*

Diebus autem, de quibus supra, omnibus est necessaria licentia, vt dixi in Can. lib.3.tit.1.n.5.& 6.

Etiam quando adest in contrarium Episcopi decretum, vel constitutio Monasterij, 1599. Veroli 10. Febr.7. 1619. Monopoli 5.Iulij 232.1645. Ferentino 1. Dec.8.

31 Per prohibitionem accedendi ad monasteria monialium, non censetur quis prohibitus, ne degere possit de familia in eo loco, vbi sunt huiusmodi monasteria, 1632. Osseru. 14 Maij 1.

32 Prohibitio accedendi ad monasteria monialium non intelligitur in processionibus 1601. Tortona 12. Martij 97.

33 *Ingressus in Clausuram* quando, & quomodo Confessario permittendus, dixi in Can.lib.3. tit.1. n.6.

34 Horti monialium continentur proculdubio sub clausura, sed horti Religiosorum non vbique cum alicubi vsu receptum sit, vt mulieres ingrediantur in hortos Religiosorum. Nec mirum, strictior est enim clausura mulierum, quam virorum. *Bonac.de clausf. q.3.pun.1.n.6. & pun.4. n.5.*

Mihi tamen proculdubio videtur, non affigi clausura hortus, quando non est muratus, sed sola sepe cinctus, & per consequens non posse moniales ad illum egredi; alias plus esset periculi, quam si per vias publicas graderentur: Nec ita indicatur clausura per sepem, sicuti per murum. Accedit ad hæc, quod Innoc.IV. & Nicolaus III. declarantes, quid intelligatur nomine Monasteriorum S.Claræ, ad quæ Fratribus minoribus interdictus est ingressus; dixerunt intelligi Dormitoria, claustra, & interiores officinas. Hortum autem non muratum patet non esse dormitorium neque claustrum, quia vndequaque præbet faciliorem ingressum quam per portam; neque Officinam interiorem, cum sit omnino extra Monasterium, nec muro claudatur: ergo hortus non muratus non videtur sub clausura contineri:

† Sacra verò C.C. censuit, quod Hortus, vel silua murati, aut fouea circumdati, comprehenduntur sub clausura, 16.Octob.1578.lib.130.121. *

35 An verò tectum sub clausura contineatur? negatiuè respondet *Diana 5. tract.13.res.88.*

Sed affirmatiuè resoluere videtur Sac. Cong. dum mandauit absolui cum pœnitentijs salutaribus ad arbitrium quasdam moniales; quæ bona fide ascenderant supra tectum ad siccanda frumenta, & pastas ab ipsis elaboratas, siue ad videndum quoddam festum, cum speciali prohibitione illuc vltra ascendendi propter quamcumque causam, 1609. Como 18 Sept.61. Lecce 16.Sept.221.

36 Licentia ingrediendi Monasteria in causa necessitatis (quæ militare debet à parte monasterij, non verò ingredientium) Medicis, Chirurgis, & Operarijs concedi solita, singulis quibusque trimenstribus renouetur: alias illis non suffragetur, & incidant in pœnas const. Greg.XIII. vt rescripsit S.Cong. Episcopo Camerinen. 28. Mar.1588.

Vel saltem singulis annis. *Eadem.*

Et si huiusmodi licentia leuibus de causis vtantur, incidunt in pœnas, ac si sine licentia ingrederentur. *Ead.*

37 Moniales introducentes, vel permittentes ingredi in sua monasteria Viros, vel Fœminas, etiam prætextu licentiarum reuocatarum, incurrunt in excommunicationem Papalem. *Bonac. de clauf. q.4. pun.5.n.3. Comp. Exc. Card. Ludouis. qui postea fuit Greg.XV. c.9.exc.12.* † Greg.tamen XIII. declarauit suam constitutionem non ligare nisi ingredientes sub prætextu licentiarum sed exc. B.Pij V. ligare etiam ingredientes sine tali prætextu: quam confirmauit. Sed exc. B.Pij V. est contra Mulieres ingredientes in Monasteria virorum. *

Sicut etiam tam viri, quam mulieres in-

intrantes earum monasteria sine licentia & causa legitima, & etiam superiores, si sine sufficienti causa intrent. *Ex B. Pio V. Regul. Greg. XIII. const. 75. Paulo V. 10. Iulij 1612. latius dixi in Can. lib. 5. tit. 39. n. 171. §. 7. n. 200. §. 2.*

38 *Confessarij* pro monialibus quantumcumque exemptis, etiam Regularibus subiectis, ab Episcopo sunt approbandi alias confessio est nulla. Greg. XV. constit. 18. *Inscrutabili*. Nec debent esse Regulares, nisi.

I. Pro monialibus, quæ ab ipsis Regularibus reguntur.

II. In mero casu necessitatis, quæ non habet legem S.C. Episc. 18. Dec. 1601.

III. Confessariis extraordinarijs, quãdo inter sæculares non adsunt idonei.

39 Episcopus remouere potest confessarios & administratores monialium, si earum superiores ab ipso admoniti id facere renuant: nec superioribus Regularibus causam, quare id faciat, significare tenetur. *Gregor. XV. dict. constit. 18. §. 5.*

Quæ tamen facultas non competit inferioribus Prælatis iurisdictionem quasi Episcopalem habentibus, nec Episcopis in personas nullius diœcesis, vt declarauit Sacra Congr. & habetur in Bull. post d. constitutionem.

40 Confessores ab Episcopo generaliter approbati, non possunt vigore illius generalis approbationis confessiones monialium audire sed egent speciali approbatione. *S.C. Ibid.*

41 Confessarius approbatus ad audiendas Confessiones monialium vnius Monasterii, non potest audire confessiones monialium alterius Monasterij. *Ibidem.*

42 Confessarij extraordinarij monialium toties approbandi sunt, quoties deputantur, nec sufficit esse semel approbatos. *Ibidem.*

43 Confessarij monialium singulis triennijs mutari debent. *S.C. Episc. & Reg. 15. Febr. 1593. & alibi sæpius, vt dixi supra ver. Confessarius.*

44 *Regulares* delinquentes circa personas degentes intra septa monasteriorum monialium aut circa clausuram, vel bonorum administrationem eorumdem monasteriorum, subduntur iurisdictioni Episcopi, & possunt ab eo puniri, etiamsi delicta non sint publica, neque cum scandalo Populi. *Sacra Congr. in declarat. ad d. const. 18. Greg. XV.*

45 Regulares non capiant cibum, vbi videri possint à monialibus, vel audiri, vt dixi in Can. lib. 3. tit. 1. n. 8.

46 *Magistra* deputetur super monialium operibus, quæ illa accipiat, distribuat, recipiat, & reddat, ac mercedem exigat, 1593. Montefiascone 20. Septembris 286.

Qua occasione omnibus non suspectis permittendus accessus, 1582. Isernia 27. Mar. 48.

MONITORIVM.

Clericus, Concubina, Denunciatio, Testis.

1 CONcedi non possunt monitoria ad finem reuelandi ad detegendum delicta, vel delinquentes. *Sac. Cong. Episcopo Abruptino 22. Apr. 1616.*

Neque pro reperiendis Testibus in causa criminali, etiam ad defensam, 28. Nou. 1589. *Archiepiscopo Compsano.*

Nec talibus reuelationibus vbi possunt in causa criminali, licet adessent. *B. Pius V. cuius const. refert Barbosa alleg. 96. n. 3. & num. 32. Et rescripsit Sac. Congr. Episc Senogallien. 5. Iulij 1619.*

2 Monitoria huiusmodi pro rebus tantum occultis expediri debent, quando veritas aliunde haberi non potest. *Episc. Sauonen. 5. Ian. 1619.*

3 Super facto proprio non conceduntur monitoria, nisi factum esset adeò antiquum, vt in eo præsumeretur obliuio, *Barbosa alleg. 96. n. 18.*

4 Romana Curia non concedit, nisi sub conditione, quod res perdita ascendat ad valorem quinquaginta aureorum siue

siue scutorum monetæ, licet fuerint separatim subtracti, *num.*30. & patet ex forma impressa.

5 Posse ab Episcopo delegari Vicarijs Foraneis, vt Monitoria concedant, dummodo sint viri circumspecti, ac delegatio fiat specificè, & expressè, asserit idem num.9.

† Fagnanus tamen *cap. Quoniam. De off. Deleg. num.*43. refert S.C.C. die 8. Feb. 1590. declarasse, non licere Episcopo hanc facultatem alteri, quam Vicario generali delegare, neque specialiter.

Verum non obstante declaratione prædicta, adhuc opinio Barbosæ probabilis est, vt patet ex seq. S.C.C decreto S.C.C. censuit, posse Episcopum Malleacen. loci Ordinarium pro litteris Monitorialibus, & dimissorialibus prædictum Officialem, & Administratorem foraneum subdelegare: facultatem verò benedicendi vasa, in quibus interuenit vnctio, stante distantia, & nauigationis periculo, concedi posse à Sanctiss. ad decennium, accedente tamen consensu ipsius Episcopi, 7. Sept. 1630.*

6 Prælati Nullius non possunt hæc monitoria concedere, 1582. Putignano 27. Octob. 136. 1640. Nullius Atino 17. Aug. 86.

7 *Quotupl.* Monitionem extra iudicialem, quam non facit Iudex ad excommunicandum, & etiam Iudicialem factam alijs, quam Partibus litigantibus, sufficit esse vnicam. *Panorm. & Dec. in c. Cum causam 22. De off. Deleg.*

Immo & quamlibet Monitionem, etiam factam ad excommunicandum, sufficit esse vnam pro trina, dummodo contineat interuallum saltem duorum dierum pro qualibet, nisi aliter cogat necessitas. *Ex c. Constitutionem. De sent. excommun. in 6. Bonac. tom.1. de cens. disp.1. quæst.1. p.1. n.5.*

8 *Tempus* Monitorij incipit currere à die scientiæ. *Bonac. de simon. disp.6. pun. 1. §.7. n.5.*

9 Hæc monitoria neque fulminari, neque legi debent in die Natiuitatis Domini, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, & alijs insignioribus diebus, *num.*2.

10 *Instare* non potest ad obtinendum monitorium excommunicatus, vel Peccator publicus, neque pro rebus perditis, *num.*20.

11 Pro iustificandis Apostolicis monitorijs in forma *significauit*, & pro purificanda clausura, *si causa per te diligenter*, *&c.* non est opus examinare Testes, sed sufficit Iuramentum obtinentis, quod contenta in monitorio sint vera, 17. Ian. 1694. *Archiepiscopo Firmano, & refert Synod. Caputaquen. 1629. sess.3 cap.15.*

12 *In publicatione* litterarum Apostolicarum in forma *significauit* Bullæ tenor nullatenus alteretur: neque res, aut Particulares personæ magis exprimantur, quam in eisdem monitorijs Apostolicis exprimuntur, aut conceduntur, 21. Iulij 1617. *Archiepiscopo Vrbini.*

Neque articuli formentur publicandi, sed solum legantur vulgari sermone, qui continentur in Breui, & si fortè praxis contraria inoleuit, omnino aboleatur. Ian. *Archiepiscopo Compsano.*

13 Excommunicatio lata in non denunciantes, vel non restituentes intra certum terminum, ligat subditos, etiam si ante completum terminum mutauerint domicilium, vel alia ratione desierint esse subditi; nam ratione delicti adhuc subditi manent, & iurisdictio per monitorium censetur perpetuata, *cap. Proposuit 19. De foro comp. Bonac. de cens. disp.1. quæst.1. pun.11. n.13. & disp.2. q.6. pun.2. n.39.*

MONOPOLIVM.

Pecunia.

MONS.

MOntem Pietatis illicitum esse prædicantes, vel disputantes, excommunicationem (nulli tamen reseruatam) incurrunt. Leo X. constit.11. *Inter multi-*

multiplices, edita in Conc. Lateranensi die 4. Maij 1515.

Quid sit iste Mons, explicaui lib. 3. Inst. Imper. tit. 15. De vsura limit. vlt.

MONSTRVM.

MOnstra non sunt diuturna, scilicet diu viuere non possunt; vt ait Alex. Aphrod.

MORA.

Mercator, Regula.

1 IN *bis, quæ* veniunt iure actionis, per interpellationem extraiudicialem Pars in mora constituitur: non autem in bis, quæ veniunt officio Iudicis. *Oinot. de act. §. actio, n. 13.*

2 Quando mora censeatur remissa, dixi lib 3. Ciuil. tit. 25. n. 5.

3 Mora præsertim regularis, absque scientia, vel interpellatione non committitur, *l. Mora, ff. v. de vsur. l. Titia, §. si vsuras, ff. 1. de legat. 2. Rota apud Farin. tom. 1. dec. 23. n. 2.*

Quoniam mora non habet locum, nisi aduersus eum, qui est in dolo præsumpto, vel lata culpa, *l. fin. §. Idem iuris erit, ff. v. Ad l. Rhod. de iactu.*

4 Mora contrahitur, non solum per omissionem, & hæc est odiosior. *Pedemont. dec. 71. num. 38. Rota apud Ludouis. dec. 5. n. 8.*

Nec potest purgari. *Rota apud Ludouis. dec. 559. n. 10. limit. 5.*

5 Moræ purgatio non admittitur, quando ius alterius est effectum deterius; maximè si deterioratio resarciri nolit, vel nequeat. *Bartol. in l. Si post tres, n. 1. ff. v. Si quis caut. Ex multis Rotæ Oliuer. ad Ludouis. decis. 559. n. 10.*

Nec quando res non est amplius integra, puta quia executio facta est a Iure, vel ab homine. *Bart. in l. Si insulam, n. 19. ff. n. de verb. oblig. Oliuer. n. 11.*

MORS.

Cadauer, Epitaphium, Iapones, Imperium, Incestus, Iuramentum, Liber, Missa, Moneta, Peccatum, Sepultura.

1 COgnitio. Mortui, quæ in hoc mundo aguntur, considerata eorum naturali conditione, & præsertim interiores motus cordis, non cognoscunt. Sed Beatis, vt *S. Greg. dicit 12. Moral.* in Verbo manifestatur illud, quod decet eos cognoscere de ijs, quæ circa nos aguntur, etiam quantum ad interiores motus cordis. Maximè autem excellentiam eorum decet, vt cognoscant petitiones ad eos factas vel voce, vel corde: & ideo petitiones, quas ad eos dirigimus, Deo manifestante, cognoscunt. *S. Th. 2. 2. q. 83. 4. 2.*

2 *Causæ.* Scotus, cum in extasim incidisset ob acutissimas meditationes, diutiusque in ea detineretur, Coloniæ à Discipulis pro mortuo sepultus est, 1308. *Iul. Lauor. tit. 2. c. 1. n. 44.*

3 Duas matres repentino gaudio mortuas ex T. Liuio lib. 22. retuli in meo Bartholomæo Anglico lib. 3. cap. 21. num. 12.

4 *Quod Henoch* non sit mortuus, sed adhuc viuat in Paradiso terrestri, dixi in Collect. ad Genes. 5. 23.

5 *Adrianus* Augustus, Puteolis hydropisi iam moriturus, aiebat.

Animula vagula, blandula,
Hospes, comesque corporis:
Quæ nunc abibis in loca pallidula, rigida, nudula.
Nec amplius dabis iocos.

Tamquam cum Anima propria iocaretur, quam hospitem corporis, comitemque vocabat. *Platina in vita Xisti Primi.*

6 *Sepult.* Mortui deferri possunt ad Ecclesiam ad beneplacitum hæredum, 1601. Aliffe 20. Febr. 87. §. 15.

7 *Campanam* pulsandi aliquot ictibus, tam de sero, quam de mane, quando dicendum

cendum est officium mortuorum, pia consuetudo seruanda, 1607. Lecce 21. Aug. 42.

8 *Pœna* mortis quinam puniantur, dixi lib. 4. Ciuilium tit. 18. n. 97.

9 *Resurrectio*. Mortuus, etiam si statim miraculosè resuscitetur, non recuperat neque vxorem, neque beneficium: non est tamen denuo baptizandus, vel ordinandus *glossa c. 2. licite, 32. quæst. 7. glos. extr. Suscepti v. Vacantius. Ne sede vac.*

Alia tamen bona recuperat, vt Lazaro contigit. *Bonac. tom. 2. de contr. disp. 3. q. 17. pun. 6. n. 7.*

† Certus de morte nuncius dicitur, qui coram Episcopo medio iuramento asserat, se vidisse Titium mortuum. *Henric. in c. In præsentia, ad fin. de sponsal.* C.C. 15. Nou. 1604.*

MVLIER.

Congregatio, Donatio, Incensum, Iniuria, Patronus, Restitutio, Testis.

1 Mulieres olim hydriam deferebant non vt à plerisq; hodie fit in capite, sed in humeris, siue scapulis. Genes. 24. 15. *Ecce Rebecca egrediebatur, &c. habens hydriam in scapula sua.* Et infra v. 45. *Apparuit Rebecca veniens cum hydria quam portabat in scapula,* & v. 42. *Quæ fistinas, deposuit hydriam de humero.*

2 *Congregationem* Mulierum, quæ moniales esse nolunt, Principes sæculares authorizare non possunt, 1604. Caua 4. Maij 34.

Licet sint vitæ exemplaris, & adsit consensus virorum, 1617. Città di Castello 18. Febr 36.

3 *Qual.* Muliere attestante per Matronas, quæ suum ipsius corpus inspexerunt, se esse virginem, non creditur viro asserenti cum iuramento, se eam cognouisse, *c. proposuisti 4. de probat.* Per quod periclitatur opinio Emanuel Sà supra relata v. Matrimonium, n. 2.

Has autem Matronas sufficit esse tres, vel duas, nobiles, & probas fœminas, *glos. in c. 4. Ne aliqua 27. q. 1.*

4 *Grauidæ* raro comedentes parum quid carbonum, calcis, vel similium, ad euitandum abortum, possunt excusari, vt supra dixi v. Abortus n. 2.

5 *Priuil.* Mulier ex fideiussione regulariter non obligatur: vt latius dixi lib. 3. Ciuilium tit. 21. n. 14.

6 Mulieres non possunt carcerari pro debito neque Fiscali. *Auth. Sed hodie, C. de off. diu. iud. Oinot. §. fin. n. 4. Inst. de Action.*

7 *Si inhonesta* Mulier veniat ad habitandum in aliqua vicinia, alij vicini possunt eam expellere, ne Virgines, ac honestas Matronas corrumpat. *Oinot. de actione serui corrupti, n. 9.*

8 *Clausura*. Licet in rigore loquendo mulier ingrediens sine licentia monasterium monialium, vt fiat Religiosa, excommunicationem incurrat Papæ reseruatam: regulariter tamen excusatur tam à culpa, quam à censuris ratione bonæ fidei. *Vt bene Sanchez, quem refert, & sequitur Bon. de clausura q. 4. pun. 1. n. 3.*

9 Moniales alloquendi licentia non est regulariter necessaria Mulieribus honestis, 1601. Ferrara 6. Aug. 80.

MVNDVS.

Christus, Imperator.

1 Quantum Mundus duraturus sit, sciri non potest. In libro tamen, qui *Ascensio Eliæ* nuncupatur, hæc legi asserit Stratonicus Cumarum Episcopus, quæ etiam habentur in libris Thalmudicis sub hæbraicis verbis.

Scittab alphe Sene lebeue, hhbalma vebhad hhareh, be alaphim thohu, be alaphim thorah, be alaphim iemoth Hamasciahb. Quæ Latino idiomate sic sonant.

Sex millia annorum erit Mundus, & iterum destruetur: duo millia inanitatis, duo millia legis, duo millia dierum messiæ.

2 Hæc de Mundi duratione senten-

tia, licet falsa, vel saltem Incertissima, fuit tamen celeberrima priscis nostris Patribus.

3 S. Hieronymus in Epistolari expositione Psal.89. in vers. *Quoniam mille anni, &c.* dicit ex eo quod habemus in Genesi, Deum creasse mundum sex diebus, & in septimo quieuisse, non solum id esse descriptionem præteritorum sed etiam typum, ac prophetiam futurorum. Omnes enim creaturæ, & eo magis creaturarum vniuersitas, debet, quo magis fieri potest, suo Creatori assimilari. Debet ergo mundus operari motibus cælorum, &c. sex millibus annorum, & postea in septimo requiescere, ac sempiternum agere Sabbatismum, quoniam illi sex dies descripti in primo cap. Genesis erant symbola tot millium annorum, quia vnus dies apud Deum sicut mille anni, & mille anni sicut vnus dies. *1. Pet.* 3. 6.

Septimus verò millesimus æternitatem requietionis significat. Apoc. 20. 4. *Et regnabunt cum eo mille annis.*

Numerus enim finitus pro infinito in sacris Scripturis sæpius vsurpatur. *S. Aug. 3. de doctrina Christi cap.* 35. *Pauon. Can.* 543.

4 S. Irenæus lib. 5. aduersus hæreses. *Quotquot diebus hic factus est mundus, tot & millenis annis consummatur.*

5 Lactantius *lib. 3. Instit. c.* 14. asserit, idem apud Ethnicos tenuisse Hydaspem, Mercurium Trismegistum, & Sibyllas.

6 S. P. Augustinus *lib. 20. de ciuitate Dei c. 7.* Quamuis in enarratione præfati vers. Psal. 89. prædicta refellat, & improbet.

7 Item S. Ioann. Chrysostomus, S. Cyrillus, & Hipolytus è Roma, in libris suis de Antichristo.

8 Germanus Patriarcha Constantinopolitanus, ex auctoritate Illustrium Græciæ Patrum, huic numero quingentos annos adiecit, *v. Christus.*

9 Nihil tamen affirmare temere debemus; cum id D. N. *Iesus Christus* nec flagitantibus Apostolis reuelare voluerit. *Matth.* 24. 3.

Vide Bibliothecam sanctam L. 5. annot. 190.

MVNVS: v. Donatio.

MVSICA. *Cantus, Quadragesima.*

1 PRohiberi non debet Musicis vsus fistulæ, seu corniculæ, qui viget etiam Romæ, non obstante Decreto Concil. Prouincialis, quando non fuit receptum neque in Metropolitana, 1593. Bergamo 22. Nou. 301.

2 Neque ne canant in illis Ecclesijs, vbi non regit Magister Capellæ Cathedralis, 1648. 11. Martij 8.

3 Non decet in officio Quadragesimæ, præsertim cum Instrumentis, & si est occasio alicuius scandali, 1601. Padoua 27. Martij 52.

4 Licentia Regulari, vt possit esse Magister Cappellæ, vel Cantor Cathedralis, vel alterius Ecclesiæ, 1606. Serui 22. Febr. 16. Agost. di Lomb. 28. Ian. 9.

5 Non conceditur, quod moniales possint à viris doceri, neque cantum, neque sonum, neque ad crates, neque ad portas, 1602. Giorgento 23. Apr. 25. Parma 8. Maij 26. Reggio 23. Iulij 46. 1603. Macerata 17. Febr. 7. Alessano 10. Iun. 43. Ancona 15. Sept. 71. 1604. Napoli 8. Nou. 74. 1647. 5. Iulij 11.

Nisi breui tempore pro cantu Gregoriano, 1647. 2. Aug. 21. 1649. 15. Ian. 7. 25. Iunij 11. 8. Oct. 4. 1650. 21. Ian. 10. 30. Sept. 72.

Multo minus quo Magistri Musices propterea ingrediantur in clausuram, 1582. Como 22. Maij 70.

6 Occasione Musices nulla monialis eximi potest à Choro, vel ab oneribus monasterij communibus, sub pœna priuationis veli, vocique actiuæ, & passiuæ, & alij arbitrio S. C. 1603. Ancona 15. Sept. 71.

7 Si quis laicus cantauerit prope Monasteria, Episcopus instabit apud Principem,

cipem, vel Iudicem, vt eum seuere puniat: si Ecclesiasticus, ipse puniet. 1639. Lecce 9. Sept. 137.

8 Et Decretum generale S. C. esse tolerandam Musicam in Ecclesia exteriori monialium, præsertim in quibusdam festis principalibus, vbi est talis consuetudo: vbi vero consuetudo non adest, non esse de nouo concedendam. 1582. Napoli 10. Nou. 143.

M V T V V M.

Exceptio, Ludus, Vsura.

EX *mutuo* pecuniæ facto filio familias, nulla nascitur actio efficax, vt latius dixi lib. 4. Imper. tit. 7. Quod cum eo num. 8.

N

N A N V S. Ordo.

N A R R A T I V A. Allegatio.

N A T V R A L I S. Illegitimus.

N A V F R A G I V M.

1 N*Aufragantium* bona, à dominis habita pro derelicto accipientes, non sunt excommunicati. *Addit. ad Tolet. lib. 1. c. 21.*

Habentur autem pro derelicto ea bona, quæ dominus recuperare posset, sed non curat. Vnde quæ longo temporis cursu naufragio amissa iacent in fundo maris, censentur haberi pro derelictis: quare si postea inde aliqua arte extrahantur, vel in littore reperiantur, erunt extrahentis, vel inuenientis. *Bonac. to. 2. de restit. disp. 1. q. 3. p. 5. n. 3.*

2 Quando res, lauandæ nauis gratia eiectæ perierunt, commune erit eorum omnium, qui fuerint in naui, damnum, omnium contributione resarciendum, *l. 2. in princip iuncto §. æquissimum, ff. v. ad l. Rhod. de iactu. v. incendium.*

NAZARETH. *Archiepiscopus.*

1 A*Rchiepiscopus* Nazarenus est in quasi possessione per Bullam B. Pij V. ad sui fauorem clariori, quam vt explicatione indigeat, exercendi Pontificalia in Ecclesia S. Bartholomæi Terræ Baruli, tamquam in propria Cathedrali, vel Diœcesi, 1594. Trani 22. Iunij 180. 181.

2 Verumtamen Archiepiscopus Tranen. ex Breui Gregorij XIII. potest exercere pontificalia in illo Oppido, ac processionem facere SS. Sacramentis etiam in Festo Corporis Christi, 1596. Trani 22. Maij 46. *v. Tranum.*

3 Archiepiscopus Nazarenus habet Baruli Diœcesim, & territorium, cũ aliquot Ecclesijs vnitis, 1617. 10. Ian. 13.

4 Quod Archiepiscopus Nazarenus possit determinare numerum Clericorum, & seruientium pro sua Ecclesia, qui in omnibus, etiam pro delictis, quæ comitterent Baruli, subijciantur priuatiuè iurisdictioni solius Archiepiscopi Nazareni. Et quod moriente, vel à seruitio recedente aliquo ex ipsis, possit Archiep. Nazarenus adscribere alium oriundum ex eodem Oppido Baruli, dimissorias ei, vel ordine conferendo absque licentia Archiepiscopi Tranensis, 1620. 11. Aug. 143.

† Nec tamen decretum quo ad præfixionem numeri non habuit effectum. *

Nulli vero vltra dictum numerum, 1619. 20. Dec. 230.

5 Si quis extraheretur, vel carceraretur in Ecclesia S. Bartholomæi, spectat ad Archiepiscopum Nazarenum facere processum pro defensione Immunitatis suæ Ecclesiæ, 1614. 12. Decemb. 128. 1621. 22. Iunij 82.

6 Si Archiepiscopo Tranen. occurrat necessitas examinandi Clericos subiectos Ecclesiæ S. Bartholomæi, Archiepiscopus Nazarenus debitis cum terminis vrbane requisitus, licentiam non denegabit, 1614. 12. Dec. 128.

7 Archiepiscopus Nazarenus non debet deferre Crucem, vel mozzettam per oppidum Baruli extra suam Ecclesiam S. Bartholomæi, & eius ambitum, nec punire suos Clericos propter accessum ad Monasteria monialium, quia hæc omnia spectant ad Archiepiscopum Tranen. 1641. 13 Sept. 269. 270. *verbo Accessus.*

† Rota tamen in vna Nazarena Iuris deferendi Crucem Veneris 28. Iunij 1647. coram Verospio, resoluit non obstante decreto supradicto, Archiepiscopum Nazarenum habere priuilegium deferendi Crucem, Mozzettam, & pallium per totum Orbem, & esse in quasi possessione eius priuilegij quoad ferendam Crucem in toto oppido Baruli. *

NECESSITAS.

Consanguineus, Furtum, Monialis, Oeconomus.

1 *Cum magna vtilitate*, & è contra magna vtilitas cum necessitate comparatur, *c. 17. Tali 1. q. 7. cap. Exposuisti 33. de præbend.*

2 Constitutus in extrema necessitate non committit furtum accipiendo propria auctoritate rem, cuius indiget, si aliter eam habere non potest. *Nau. c. 17. n. 61. & seqq. supra verbo Furtum* 3.

3 In extremæ necessitatis articulo magis liceret deserere filios quam Parentes: quos nullo modo deserere licet propter obligationem beneficiorum receptorum. *Vt patet per Philosophum in 8. Ethicor. c. vlt S. Th. 2. 2. quæst. 31. 3. ad 4. Reg. 2.*

4 *Monialium* necessitatibus consuli potest multis modis. Puta deducendo in praxim const. 8. Gregorij VIII. quæ incipit. *Deo Sacris Virginibus*, §. 3. *De nobis attributa*, editam 30 Decemb. 1572. quod Confraternitates, Hospitalia, & alia loca pia, impartiantur eis saltem tertiam partem eleemosynarum, quas distribuere solent, 1576. Al Nuntio di Fiorenza per le Monache di Pistoia 21. Nouemb. fol. 12. 1593. Terni 5. April. 137. 1645. Bologna 12. Maij 15. *Gregorius tamen bis meminit de medietate*. Verbo Monialis 10.

Et si necesse sit, compelluntur ab Ordinario, nisi ipsi in proprio loco habeant monasteria, quæ simili necessitate premantur, 1576. Assisi 15. Octob. 94. 1581. Camerino 21. Mar. 55. 1593. Rimini 3. Maij 1650. Lucca 15. Iulij 26. 1655. 9. Iulij 206.

Nec possunt solitas eleemosynas diminuere, 1577. Perugia 16. Sept. 15.

Modo moniales seruent clausuram, 1578. Assisi 6. Iunij 89.

Quare non comprehenduntur Tertiariæ domi viuentes, 1592. Treuiso 22. Decemb. 228.

5 Non comprehenduntur confraternitates quæstuantes pro sua Ecclesia: Nec Hospitalia redditus pro sui infirmis expendentia, nisi iuxta solitum, 1586. Assisi 9. Septembr. 106. 1588. Nocera 4. Ian 1.

6 Quod Confraternitates dare solent Monialibus annuatim, cessante necessitate non potest assignari seminario, sed tribui debet alijs Pauperib. præsertim monialibus egentibus, 1593. Assisi 22. Nou. 299.

7 *Consanguinei*, & alij, ad quos spectare alere moniales, si essent extra Monasteria, debent prius hortari, postea etiam cogi, ad aliquam subuentionem, 1602. Forli 3. Sept. 90. 1603. Parma 17. Febr. 7. 1604. Siena 3. Febr. 14. Nocera 26. Octob 66.

Quibus deficientibus, hortari ciues ad aliquam piam contributionem, & renuentibus denunciare prohibitionem admissionis ad habitum, vt Monasterium tandem extinguatur, 1588. Fossombrono 133. Gubbio 9. Aug. 62. 31. Octob. 88. 1593. Perugia 12. Gennaro 61. 1614. Melfi 12. Sept. 117.

Et quod omnibus deficientibus, aperientur Monasteria, & remittentur moniales

niales domum, tamquam in casu deplorato, 1593. Terni 5. Apr. 137. Fano 17. Nou. 335. 1594. Camer. 4. Iulii 21.

Vel ad alia transferentur ac repartientur Monasteria, etiam inuitis monialibus, 1627 Pistoia 28. Maii 261.

8 Vicarius, qui propria authoritate admisit Nouitias ad professionem in Monasterio nondum dotato, cogitur ad subueniendum de suo, 1591. Mileto 2. Dec. 19.

9 Nonnunquam prouisum fuit admittendo ad Ciuitatem Rusticos aliquos prædiuites, qui propterea summam non modicam erogauerunt Monasterio, 1593. Spoleti 16. Martij 118.

Vel de redditibus Montis, si quid in fine anni superest, 1597. Conuersano 18. Nou. 128.

10 Mittendo ad quæstuandum aliquas conuersas non minores annis 45. sed cum expressa prohibitione vestiendi, 1593. Terni 5. Apr. 137. 1603. Perugia 29. Apr. 30.

11 Expendendo dotes supranumerarias, 1602. Forli 3. Sept. 90.

12 Augendo dotes vsque ad scuta 300. 1611. Parma 3. Octob. 106.

13 Dimittendo buccas superfluas exteriores, & diminuendo interiores quousque reducatur exitus ad proportionem introitus, nec interim ad habitum recipiendo, nisi cum dote duplicata, 1645. Fiorenza 20. Ian. 8. 1646. Camer. 8. Iun. 2.

14 Subueniendo illis de pœnis maleficiorum, 1604. Messina 26. Oct. 60. 1617. Bologna 11. Aug. 210. 1647. Parma 5. Iulij 73. Foligno 19. Iulij 12. 1649. Catanzaro 11. Iunij 1.

Et etiam contribuendo aliquid de suo si Episcopus est diues, 1602. Arezzo 13. Aug. 106.

15 Commendatur caritati alicuius piæ Principissæ, 1627. Pistoia 17. Aprilis 164. 65. 166.

16 Prohibitione recipiendi ad habitum, & educationem, 1651. Recanati 1. Sept. 58.

17 Quod confessario sub pœna priuationis vocis actiuæ, & passiuæ nihil omninò detur, nisi stipendium ad rationem duorum Iuliorum pro quolibet die. *Ibidem*.

18 Quod. Ordinarius reuideat sæpe computa, & inuigilet in obseruantia bonarum ordinationum. *Ibidem*.

19 Quod diligenter colantur prædia monasterij, 1546. Foligno 16. Iulii 5.

20 Quod victus ab Oeconomis subministretur paulatim iuxta taxam, 1651. Recanati 1. Sept. 58.

21 Propterea tamen non datur licentia vendendi bona stabilia, licet necessitas esset extrema, 1593. Terni 5. Apr. 117. 1632. Arezzo 13. Aug. 106. 1646. Parma 13. Septembris 17. 1651. Imola 13. Ian. 18. Rieti 21. Apr. 44. Perugia 23. Iunij 20. Gubbio 28. Iulij 54.

Nisi raro aliquod stabile modici valoris, 1653. Bologna 2. Maij 172.

NEGATIO.

1 PRæposita verbo *Potest*, vel alij æquiualenti, *vt non potest*, *non valet*, *nequit*, *nemo*, *nullus potest*, cum sit negatio potentiæ, reddit actum de iure nullum. *Bonac. de Sacram. disp. 5. q. 7. pun. 4. n. 7. tom. 1.*

2 Duæ negatiuæ affirmant; quia cum sit de natura negationis, vt destruat, quicquid inuenit, perimitur prima negatio per secundam, *l. 1. C. de seru. fug. Rota apud Farin. to. 1. p. 1. dec. 167. n. 37.*

3 Negatiuæ per rerum naturam, scilicet per causas, nulla est directa probatio: quia quod non est, causam habere non potest, *c. Bonæ 23. De elect.*

Pro cuius intelligentia præsupponendum est, quod negatiua triplex est facti, iuris, & qualitatis.

Negatiua facti duplex est. Vna pura, & simplex, quæ non habet determinationem loci, vel temporis, vel alterius rei; hæc neque directè, neque indirectè probari potest, puta si quis dicat, se nun-

quam fuisse citatum, vel nunquam contraxisset cum Berta : & ideo probandi onus transfertur in Aduersarium.

Alia mixta, puta quando adijcitur tempus, vel locus, vel aliquid simile, & tunc indirectè probari potest. Vt si exhibeatur Instrumentum continens stipulationem tali die, & loco factam, ex quo sequitur negatiua, quod non potuerit fieri eadem hora in alio loco.

Item negatiua facti potest præsumptiuè probari, *vt in c. Tam litteris* 33. *De Testib.*

Item probatur negatiua facti, quando habet in se implicitam affirmatiuam, *vt non sponte renunciaui*, idest coactus *c. super hoc, de renunc.*

Negatiua verò iuris, & qualitatis probari potest, & debet; quia habet implicitam affirmatiuam, *gloss. d. cap. Bonac. v. Per rerum naturam.*

NEGLIGENTIA.

QVod *possidetur* in communi, negligi semper solet, vt eleganter expressit Aristotele 2. Politicorum. *Quod plurimorum est commune*, inquiens, *minimè curam sortitur: quia de proprijs maximè curant homines; de communibus autem minus vel minimè.*

Et elegantius Imperator in l. 2. C. quando, & quibus quarta pars detur, lib. 10. sub his verbis. *Naturale quippe vitium est negligi, quod communiter possidetur; vt quis se nihil habere, quod non totum habeat, arbitretur, denique suam quoque partem corrumpi patiatur, dum inuidet alienæ.* Hinc dici solet, quod.

Segnius expediunt commissa negotia plures.

NEGOTIVM. Clericus.

† SIgnificandum Regularium Superioribus, vt inuigilent, ne Regulares in Indijs tam Orientalibus quam Occidentalibus, mercaturam exerceant, neque in locis Regi infideli subiectis, neue inde reuertentes aurum, argentum, gemmas, vllasue merces secum deferant, 7. Oct. 1604.

Quod postea pro Indij Orientalibus 22. Febr. 1633. Vrb. VIII. sanctione firmauit 126. quæ est 16. in Appendice, incipit. *Ex debito* § 8. Ibi. Religiosis omnibus cuiuscumque Ordinis, & Instituti, tam non Mendicantium, quam Mendicantium, etiam Societatis Iesu, eorumque singulis, tam in prædictis locis nunc existentibus, quam in futurum ad illa mittendis, omnem, & quamcumque mercaturam, seu negotiationem, quocumque modo ab eis fieri contingat, siue per se; siue per alios, siue proprio, siue communitatis nomine, directè, siue indirectè aut quouis alio prætextu, causa, aut colore, interdicimus, & prohibemus *sub excommunicationis* latæ sententiæ pœna ipso facto incurrenda, ac priuationis vocis actiuæ, & passiuæ, Officiorum, Graduum, & Dignitatum quarumcumque, ac etiam inhabilitatis ad ea, & insuper amissionis mercium, & lucrorum ex eis factorum: quæ omnia à Superioribus Religionum, è quibus delinquentes existent, reseruanda erunt ad vsum Missionum, quas eædem Religiones habent, & habituræ sunt in futurum in prædictis Indijs, & non in alios vsus Eisdem Superioribus districtè præcipientes sub eisdem pœnis, vt in hoc inuigilent, & contra delinquentes ad prædictas pœnas procedant, sublata eisdem facultate huiusmodi delinquentibus aliquid ex dictis mercibus, & lucris, quamuis minimum, remittendi, aut condonandi. *

NEPOS. Hæres.

NEpotes in Iure dicuntur fili filiorum, ex communi vsu etiam filij fratris. *Rota apud Farin. tom. 1. par. 1. dec. 176. 7. 6.*

timore, officio suo abutetur. *Nau.c.25. num.52.*

NICOLAVS.

Hæresis 2. §. 5.

NOMEN.

IN *ædificiis*, vel operibus publicis non potest aliud nomen inscribi, nisi Principis, vel eius, cuius pecunia facta sunt, *l.Opus 3.ff.n.de oper.publ.*

2 Permittendum Puellis, dum recipiuntur ad habitum, vt assumant nomen sibi bene visum, 1602. Chioggia 17. Apr.22.1619. Fiorenza 13. Sept.322.

NOTARIVS.

Cancellarius, Clausura, Depositum, Dos, Hieros, Matrimonium, Priuilegium, Scriptura, Testamentum.

1 QVal.n.5. Esse non potest, qui est infamis. Et si post contractam infamiæ notam conficiat Instrumentum, caret fide publica, nisi infamia esset occulta. *Addit.ad Tolet.lib.5.n.61.*

2 Notario criminali Ciuitatis, si sit vir probus, & sub quouis prætextu taxam non excedat, vti potest Episcopus *Sacra Episcoporum Congreg.14.Apr.1615. ad 8 fol.39.*

3 *Iuramentum*, Notarius non creatur, hæc iurare solet.

I. Quod conficiet Instrumenta, de quibus fuerit rogatus, nil veritatis tacendo, vel falsitatis miscendo.

II. Non reuelabit, quod sibi secreto commissum fuerit, nisi iusta de causa.

III. Non conficiet scienter aliquod Instrumentum de contractu Vsurario, nec de alio quovis illicito.

IV. Retinebit de omnibus instrumentis, quæ dederit, regestum, seu protocollum.

V. Erit fidelis ei, à quo fuit creatus Notarius: & admonebit eum de iis, quæ sciuerit in eius damnum vrgere.

VI. Nullo odio vel amore, spe, vel timore, officio suo abutetur. *Nau.c.25. num.52.*

Forma, Iuramenti Notarii.

Ego N. post hanc horam fidelis, & obediens ero beato Petro Apostolo, & S.R.E. & Sanctissimo D.N. Clementi, & successoribus suis canonice intrantibus. Non ero in auxilio, consilio, consensu, vel facto, vt vitam perdant, aut membrum, seu capiantur mala captione. Consilium, quod mihi per se, vel litteras, aut Nuntium manifestabunt ad eorum damnum, me sciente, nemini pandam. Si vero aliquid ad meam notitiam peruenire contingat, quod ad periculum Romani Pontificis, seu Romanæ Ecclesiæ vergeret, seu graue damnum illi immineret, illud pro posse meo impediam: & si hoc impedire non potero, procurabo bona fide ad notitiam S. D.N. Papæ præferri. Papatum Romanum, & Regaria S.Petri, ac iura ipsius Ecclesiæ specialiter, si quæ in Ciuitate, oppido, vel Terra, vnde oriundus sum, eadem Ecclesiæ habeat, iuuabo: & quantum in me erit, contra omnes homines defendam. Dominos meos Correctores, & Collegium Scriptorum Archiuii Romanæ Curiæ venerabor, ac eorum priuilegia, & instituta seruabo, nec per quempiam verbo, aut facto pro viribus meis violari permittam, ac Tabellionatus officium fideliter exercebo. Contractus, in quibus vnius vel plurium Partium consensus requiritur; fideliter faciam, nil addendo vel minuendo, quod facti substantiam mutet. Instrumentum non conficiam de aliquo contractu, in quo sciam interuenire vim vel fraudem: Contractus in protocollum redigam: & postquam sic redegero, malitiose non differam contra voluntatem illorum, quorum est contractus, super & conficere. Instrumentum publicum (saluo meo Iusto, & consueto salario) Et ita spondeo, ac iuro. Sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Evangelia.

4 *Priuilegia*, Notarius potest pro alio etiam absente, stipulari, & acceptare, adeo vt non sit licitum alteri parti ante acceptatam pollicitationem ab absente à contractu recedere. *Decius in l.Quo tutela 50.§.Nec paciscendo, ff.n.de reg.iur.*

5 No-

5 Notarius Clericus licet prohibeatur Instrumenta conficere, vel aliud notariatus officium exercere. *§. Sicut 8. Ne Cler. vel Mon.*

Confectum tamen valet: quia multa facta tenent, quæ tamen prohibentur fieri. *Dec. in l. In ambiguis 85. §. Non est nouum, ff. n. de reg. iur.*

Clericus tamen etiam in sacris, etiam Regularis, in causis ad S. Officium spectantibus, potest Notariatus officium exercere. *c. vt officium 11. §. verum. De hæret.*

6 In Notario potius præsumitur error, & obliuio, quam falsum præsertim in instrumento facto coram multitudine, *l. penult. C. de his, qui sibi adscrib. l. Quoties, §. 1. ff. i. de hæred. Instit. Bart. relatus à Ziler. cons. crim. 8. num. 14.*

7 Notarius Curiæ Episcopalis gaudet priuilegio fori, quia est de familia Episcopi Sacra Episcoporum Congregatio in vna Otton. 6. Aug. 1602. 1605. Squillace 13. Octob. 74.

8 Notarius extrahere potest acta ab ipso scripta, vel coram ipso producta, & Instrumenta, de quibus fuit rogatus, etiam ab ipso solum subscripta, absque citatione, vel alia solemnitate. *Rota apud Ludouis. dec. 38.*

9 Notario concedenda licentia accessus pro rogitu Instrumentorum, etiam Mandati Procuræ ad exponenda grauamina ab Ordinario illata, 1637. Teramo 20. Nou.

10 *Obligationes*. Notarij Vrbis debent dare copias pauperibus gratis. *Paul. V. Const. 71. vniuersi, §. 20. n. 20. pauperibus dentur.*

11 Notarius Episcopi quædam debet expedire gratis, quæ enumeraui lib. 4. Ciuilium tit. 18. n. 28. supra v. gratis, & infra v. taxa.

12 Notarij, & quilibet alij tenentur reuelare legata, &c. relicta almæ Domui vt latius dixi in tit. de action. n. 209.

13 *Delicta, & pœnæ*. Notarius de instrumento rogatus, si neget se rogatum, incidit in pœnam falsi. *Ias. in l. si testam. 10. C. de testam.*

14 Notarius conficiens testamentum iudicio carentis, vel ratione non vtentis, peccat, & tenetur ad restitutionem ei, qui ab intestato successurus erat. *Nau. c. 25. n. 54.*

† Similiter si aliquod damnum ex Notarij culpa, incuria vel facto in danda aliqua attestatione vel scriptura, sententiam probetur, Notarius tenetur ad restitutionem saltem in subsidium: secus si etiam absque tali facto, vel scripto adhuc secutum fuisset. Ex Ref. Pauli V. sub Rubr. De Notar. Trib. Vrbis, nu. 35 §. Ad rogandum. *Othob. dec. 142. & 211.*

15 Si Notarius, soluta sibi competenti mercede, absque iusta causa recuset instrumentum conficere, periurus est, & potest officio Notariatus priuari. *Oin. inst. de adopt. §. cum autem impuber. n. 7.*

16 Notarius conficiens instrumentum vsurarium palliatum, si in fauorem mutuantis, in eius defectum ad restitutionem tenetur: si vero in fauorem mutuatarij, non tenetur ad restitutionem, sicut nec quando instrumentum est apertè vsurarium, quia tunc nullum est. *Azor. 3. p. lib. 5. c. 17. Tolet. lib. 5. c. 36. n. 1. & 81. n. 7.*

17 Quando persona Notarij est aliqualiter suspecta, & non bonæ famæ, tunc contra eum probatur falsitas per coniecturas, ac verisimiles præsumptiones, & punitur extra ordinem. *Ziler. cons. 123. n. 10.*

Item si consueuit falsa instrumenta. *Idem n. 11.*

Item si instrumentum non continet verisimilia. *Idem n. 13.*

Et tandem remittitur arbitrio Iudicis cum probationes sint arbitrariæ. *Ibid.*

18 Notarius exultab. Vrbe ob defectus in officio commissos non debet admitti in Tribunalibus Ordinariorum, 1652. Teram. 6. Sept. 7.

N O T V S. Illegitimus.

NOTORIVM. *Excommunicatio.*

1 ALiud dicitur notorietate Iuris, aliud notorietate facti, vt latius prosecutus sum in Can. lib. 5.tit.39.n.31.

2 Notoria probatione non indigent. *c. super eo 3. de testib. cogen. cap. vestra, de hab. Cler. & mul.* Nisi probatio requireretur pro forma. *Diana 1. tr.1.resol.24. Genuen.c.17.n 5.*

N O V I T A S.

1 NOuitates apud Romanos fuerunt semper odiosæ, nisi per necessariæ probarentur. Sermones enim apud vulgus excitabant. T. Liu. l.34. *Megalesia,* inquit *ludos scænicos, C. Attilius Serranus, L. Scribonius Libo, Ædiles curules, primi fecerunt. Horum Ædilium ludos Romanos primum Senatus à populo secretus spectauit, præbuitque sermones sicut omnis nouitas solet. Alijs tandem quod multo ante debuerit, tributum censentibus amplissimo ordini. alijs demptum ex dignitate populi, quicquid Maiestati Patrum adiectum esset, interpretantibus & omnia discrimina talia, quibus ordines discernerentur, & concordiæ & libertati æque minuendæ esse. Ad quingentesimum octauum annum in promiscuo spectatum esse: quid repente factum, cur immisceri sibi in cauea Patres plebem nollent? Cur diues pauperem consessorem fastidiret? Nouam & superbam libidinem ad nullius ante gentis Senatu neque desideratam neque institutam. Postremo ipsum quoque Affricanum quod Consul Auctor eius fuisset, pœnituisse ferunt. Adeo nihil motum ex antiquo probabile est Veteribus nisi quæ vsus euidenter arguit, stari malunt.*

2 Ecclesia quoque Romana antiquitatis tenacissima fuit. Vnde cum Alex. III. vt refert Gauant. iussisset recitari in hebdomada maiori quater passionem secundum quater Euangelistas, cum antea semel tantum secundum Matthæum recitari soleret; factum quidem est, sed cum ingenti murmure, Clerique ac populi offensione, propter nouitatem.

3 Quantum vero eadem Romana Ecclesia cunctata fuerit, vt symbolo missæ vnam dictionem adderet, *Filioque,* & ægre tandem, quando res ad schisma iam & hæresim spectare videbatur, S. Henrico Imperatore suadente, Benedictus Octauus, seu potius alius Romanus Pontifex addidit, dixi late in Collect. ad Ioan.15.26.7.

4 Aliud exemplum de nouis, siue Dijs, siue colendi ritibus, non recipiendis prænominatus Liuius affert lib. 4. *Nec corpora modo affecta, tabo sed animos quoque multiplex Religio, & pleraque externa inuasit, nouos ritus sacrificandi vaticinando inferentibus in domos, quibus quæstui sunt capti superstitione animi, donec publicus iam pudor apud Primores ciuitatis peruenit, cernentes in omnibus vicis sacellisque peregrina atque insolita piacula pacis Deum exposcendæ. Datum inde negotium Ædilibus, vt animaduerterent; ne qui, nisi Romani Dij, neu quo alio more, quam Patrio, colerentur.* Anno ab Vrbe condita 326. A Cornelio Dosso & T. Quintio Perino interum, consulibus, cum siccitate, scabie, pecorum peste, hominumque tabo laborarent Romani.

5 Prohibitio obligandi Moniales ad noua absque licentia S. C. intelligitur de rebus pertinentibus ad obseruantiam Regularem, non autem ad clausuram, & regimen externum, immo nec internum, cum ordinationes non sunt contrariæ Regulæ, & institutionibus Monasterij, 1596. Siena 31. Ian.13.

6 Gerundia in litteris S.C. important conditionem, quando absolutè explicata, inducerent nouitates, 1655. Sulmona 16. Apr 4.

7 Prohiberi debet Clero, ne creet nouos officiales, puta Præsidentem; in cuius domo iugiter conueniant seditiosi cum detrimento Ecclesiastici regiminis 1654. Gubio 24. Iulij 59.

Alias prohiberi non debet Clericis, ne simul

simul conueniatur ad tractandum de rebus suis, vt supra v. Collegiata 1.

NOVITIVS.

Alimenta, Clausura, Conuertitæ, Dispensatio, Habitus, Magistra, Monialis, Professio, Reformatio, Regularis.

1 AD *Professionem* admitti debent Nouitij, si habiles existant, non obstante, quod in eo Monasterio ali non possint: sunt enim in alio aliquo eiusdem Religionis Monasterio collocandi, vbi comodè possunt ali. Declarat. ad const. 43. Vrb. VIII. Nouitij enim non possunt ad libitum expelli, licet ipsi pro libito possint exire. *Diana* 3.*tract*.2.*resol.* infra num.22.

2 *Si Conuentus* concedatur pro certo Nouitiorum numero non intelligitur propterea designatus in locum Nouitiatus, 1645. Celestini 22. Septembris 8. Minimi 6.Oct.19.

3 Si ad tempus, licet eo elapso facultas expiret, quo tamen ad receptos prorogatur vsque ad professionem, 1646. Serui 8. Iun.8.

4 Conuentus designandi in locum Nouitiatus debent esse numerosi, 1610. S.Agatha 30. Aprilis.

5 *Recipiendi* Nouitij decimum quintum saltem ætatis suæ annum attingant, 1632. Theatini 16. Iulij 702.1634. Osseruanti 7. Apr.140.infra num.15.

† Et alia seruentur, quæ Constitutionibus Apostolicis, præsertim S. m. Clem. VIII. decretis præscribentur. A quibus tamen sacra C.C. 21. Septembris 1624.const.26. *Sacra Congregatio* § 2. Excipiendum censuit caput illud, quo decernitur, ne Nouitij vlterius ad habitum recipi possint, nisi prius à Congregatione Reformationis Apostolicæ, vel à proprijs locorum Ordinarijs expresè, & nominatim approbati fuerunt. A cuius quidem decreti obseruatione sacr. Congregatio iustis de causis censuit Regulares esse absoluendos, pro vt auctoritate S.D.N. absoluit, atque exemit.*

6 Nouitius recipitur à Superiore Religionis cum consensu maioris partis conuentus, nisi aliter habeat consuetudo alicuius Religionis. *Lezana qq. Reg. cap.*18.*num.*66.

7 *Ciues* aliqui locorum vbi sunt Conuentus, cum recipiuntur Nouitij, debent admitti, si id communitates petunt, 1604 Perugia 17.Maij 40.*v.Habitus*.

8 Nouitij maiores 20. annis non debent habitare cum alijs in Nouitiatu communi sed separatim in professorio sub cura magistri particularis, 622. Terz'Ordine 19. Iulij 162.

9 *Abbreuiari* solet Nouitiatus ad sex menses Nouitio venienti ab alia Religione, præsertim si ab arctiori ad laxiorem, 1624. Terz'Ordine 12.Ian.7. 1645. Conuentuali 21.Iulij 10.&c.

Aliquando etiam venienti à sæculo. Mihi quidem ex gratia speciali ad tres menses, 1648.Agost.di Lomb.18.Sept.

10 *Interruptus* Nouitiatus à capite reincipi debet, 1638.21.Maij 166.1649. Agost.29.Feb.9.

Nisi interruptio fuisset valde modica. 1616.Minimi 12.Aug.121.1654.

Vel nisi Sacra Congregatio dispenset, 1647.Serui 24. Maij 9.1649. Terciarij 8. Ian.14.Agost.di Lomb.26.Feb.1.

† Item Sacra C.C. 18.Nou.1617.censuit, Nouitium extra detentum de ordine Sanctissimi, vel Sacræ Congregationis pro exploratione voluntatis, non interrumpere Nouitiatum.

Procuratoris Generali Ordinis Minimorum quærenti, an Nouitius, qui à Monasterio, vt aliam Religionem ingrederetur, abierat, ac duas tantum horas in alio Conuentu moram traxerat, moxque facti pœnitens reuersus fuerat, teneretur incipere nouum annum probationis?

Responsum est teneri ab eo die, quo redijt. *Fagnan. c.Insinuante. Qui Cler. vel vouen.M.*36.

An Superiores, & Conuentus alicuius Religionis, qui aliquem ad professio-

sionem admiserint anno continuo probationis non expleto, sed tantum interpolato, incurrerint in pœnas, & censuras in c. Non solum 2. De Regular. in 6. posita ibi. *Quod si forte contra hanc nostram prohibitione quemquam ante annum probationis elapsum recipere præsumpseritis, decernimus eum, qui taliter receptus fuerit, nullatenus vestro esse ordini allegatum. Vsque à receptione quorumlibet ad professionem eiusdem Ordinis fore ipso facto suspensos, & insuper pœnæ subiiciendos, quæ Fratribus ipsius ordinis pro culpis infligi grauioribus consueuit.* C.C. censuit incurrisse *lib.* 131. *ad* 428.*

11 Nouitius qui, finito anno, fuit habitu spoliatus, potest iterum admitti, & profiteri absque nouo nouitiatu, secus si habitum sponte deposuisset, 1619. Osseruanti 26. Apr. 139.

† Sacra item C. C. censuit si Nouitius, quo tempore habitu exutus fuit, e claustro non discesserit, annum probationis non fuisse propterea interruptum, *lib.* 173. 332. *Carthusiani.* *

12 *Supranumerarii* recipi solent cum pacto, vt subintrent, vel ad alios Conuentus, vbi non sit expletus numerus, transmittantur, 1646. Can. Reg. de Salu. 22. Dec. 4. 1646. Dom. 25. Maij 723 Nou. 8 1649. 21. Maij 14.

13 *Ad secundum* nouitiatus annum possunt compelli Professi, si Constitutiones Ordinis ita disponunt, 1601. Dominicani 25. Oct. 97.

14 *Magister* Nouitiorum habere debet ætatem, & alia requisita Constit. Clementis Octaui, etiam in Religione Ministrantium infirmis, 1645. 6. Octobr. 57. 1646. 23. Martij 14.

15 *Superiores*, seu Prælati Religionum possunt pro tempore Nouitiatus dispensare cum nouitijs, sicut cum aliis Religiosis, etiam in votis. *Lezana l. cap.* 24. *n.* 5. *Bonac. tom.* 2. *de præceptis disp.* 4. *qu.* 2. *pun.* 7. §. 4. *nu.* 27.

16 *Nouitio Canonico*, *vel Beneficiato* debentur fructus pro tempore nouitiatus sed non distributiones quotidianæ, 1585. Paler. 5. Aug. 144.

Declara; quia fructus Beneficij nouitij diuidendi sunt; ita vt pars illorum assignetur Vicario ministraturo in beneficio; pars autem alia cedat ipsi nouitio; quia est verus Beneficiatus, & dominus fructuum illius Beneficii. *Sanch. lib.* 7. *in Decalog. c.* 4. *num.* 18. *Lezana tom.* 2. *c.* 2. *num.* 21. *ex c. Beneficium* 4. *de reg. lib.* 6. *Ego ipse fusius in explic. Canon. lib.* 3 *tit.* 5. *de præb. n.* 4.

17 *Confessiones* audiendi facultas concedi potest Nouitijs Sacerdotibus, nisi obstent statuta Religionum. Et licet per professionem expiret facultas ordinaria confessiones audiendi; non tamen expirat delegata, si quam habebat Nouitius. *Lezana v. Nouiti. numero* 42. v. Cura.

18 *Alloqui* Parentes permitti debent Nouitii, 1601. Genoua 12. Martii 13. 1617. Carmelitani 16. Sept. 252.

19 *Prohibetur* Puellas ad habitum recipi in illis monasteriis, quorum Conuersæ exeunt, 1604. Pistoia Montalcino 17. Maii 40.

Vel quæ non habent locum distinctum & separatum pro Nouitiatu, 1629. Fiorenza 12. Ian 12.

20 *Acceptandæ* sunt Nouitiæ, antequam introducantur, 1649. 29. Ian. 21.

21 Ordinarius nullo pacto compellere potest Moniales ad acceptandas puellas, neque ad professionem, licet haberent licentiam Sedis Apostolicæ, 1601. Assisi 29. Maii 65. 19. Iun. 71. Capua 7. Nou. 102. 1602. Marsico 26. Mar. 20. Fermo 17. Aprilis 21. Capua. Genoua 22. Modena 4. Sept. 58.

22 Moniales nullo modo per iuramentum, vel censuras cogendæ ad exprimendam causam, cur aliquam Nouitiam à professione reiiciant: sed si secreto interrogatæ, idoneam repulsionis causam non afferant, & in sua contumacia perseuerent, Ordinarius S. C. faciat certiorem, 1605. Pampalona 5. Nouembr. 76. *latius infra v. professio numero* 6.

23 Pro Nouitia semel exclusa debet iterum fieri Capitulum, si petat, 1601. Assisi 19. Iun. 71.

Et Ordinarius curet suffragia libere dari, 1620. Pistoia 30. Iunij 183.

24 *Sub Magistræ* cura, & regimine degant omnes Nouitiæ, educandæ in habitatione particulari, in qua præter Magistram cum socia nulla Professa degat, 1593. Como decimo Martii 119. §. 4.

25 Puella, quæ non compleuit annum duodecimum, recipi poterit interim pro educanda, 1600. Venetia 21. Nou. 7.

Sed regulariter Nouitia vestiri non potest ante 14. annum expletum, & tunc de licentia S. C. si velit esse formaliter Nouitia ante 15. expletum, 1602. Perugia 5. Nou 72. *v. ætas*.

26 *In habitu* sæculari fieri non potest Nouitiatus, 1602. Senegaglia 17. Aprilis 21. Milano 25. Oct. 70.

27 *Alimenta* pro anno Nouitiatus debentur etiam à Numerariis, 1583. Lodi 1. Feb. 28.

Nisi S. C. det licentiam inuestiendi dotem pro Nouitia, quæ illa soluere nequit, 1645. Lodi 9. Nouemb. 7.

28 Nouitiæ exeunti restituuntur alimenta semestris non incœpit, 1646. 8 Iunij 18.

Et morientis etiam dos, solutis, vel excomputatis alimentis decursis, 1624. Gallipoli 26. Ian. 21. *v. Dos.*

29 Nouitijs receptis sine actuali deposito præfigitur terminus ad deponendum, & finito anno, etiam ad profitendum, 1645. 9. Iun. 16.

30 *Tempus*, siue annus probationis debet esse continuus: quod incipit à die assumptionis habitus, non acceptationis Monialium, 1608. Parma 23. Maij 50.

31 *Dilatio* conceditur facilius, quam abbreuiatio, 1612. Mantoua 16. Martij 30.

32 *Locus separatus* pro Nouitiatu in magnis Monasterijs omnino fieri debet 1604. Auersa 28. Ian. 7.

33 Nouitiæ non debent habitare cum Professis, neque post annum, 1647. 19. Iulii 80. *v. Magistra.*

34 *Professio* tacita non præsumitur emissa, quando Nouitia portauit semper velum album, & culpam fecit in die Nouitiarum à Professarum diuerso 1601. Napoli 3. Iulij 73.

45 Si Nouitiæ inquietæ post annum concedatur vlterius probationis tempus, infra quod emendetur, profiteri poterit de Monialium consensu, & licentia S. C. 1603. Ancona 3. Decemb. 83.

Si non emendabitur, dimittetur in habitu sæculari 93. 1604. Ancona 26. Ian. 8.

36 Si nouitia declaret, se nolle professionem emittere, & postea facti pœnitens petat admitti, expectandi duo, vel tres menses ad eius voluntatem melius exploranda, 1618. Nullius Casteldurante 9. Oct. 329.

37 *Exire* non debent amplius Nouitiæ. Quod si proposui pœnitentes exeant, non sunt amplius admittendæ, 1586. Spol. 19. Aug. 653.

38 Potest Nouitia vestiri absque eo quod exeat de Monasterio, 1604. Milano 12. Iul. 10.

Nam & si Concilium prouinciale iubeat remitti domum per aliquot dies: aliquando tamen rationabile est, vt Ordinarius dispenset cum illis, quarum spiritus est probatus, & quæ propter iustum aliquem respectum exire nollent à Monasterio, 1593. Milano 15. Iunij 189 *v. Habitus*, & virgo, quæ sibipsi crines abscindit, satis, declarat propositum deliberatum. *Infra v. virgo num.* 18.

39 *Infirma* morbo contumaci remittitur curanda domum, 1593. Napoli 14. Decembr. 45. 29. Martij 27. 1597. 4. Aug. 86.

Eo pacto, vt reuersa, reincipiat Nouitiatum à capite, 1605. Venetia 14. Dec. 91. 1634. Trani 15. Sept. 376. 1645. 10. Febr. 21. 1647. 12. Aprilis 56.

Absque tamen cæremonijs de euitandas

das expensas,1624. Napoli 26. Nouembr.267.

40 Sed si nouitiatus annum expleuerat, postea que ex causa supradicta de consensu Monialium,& superioris exiit, potest,cum redijt, admitti sine nouo nouitiatu,1619. Napoli 8.Nouemb. 358.

41 Nouitia egressa, licet propter infirmitatem, vel aliam iustam causam, etiam cum licentia Sacra Congregatio recipi non potest amplius intus idem, vel aliud Monasterium absque noua, & expressa licentia eiusdem S.C. 1604.Napoli 9.Mar.20.

Multo magis,si exiit sponte sua, 1645. Sessa 9.Iunii 26.

Nec datur licentia,quando interim in materia honestatis conditionem deteriorauit,1604.Nola 16.& 22.Martij 24.

42 *Energumena* Patri redditur, 1600. Tortona 29.Nouemb.9.

Et si toleretur in Monasterio debet declarari, quod nunquam intelligi possit,vel tacitè professa sine noua,&c.1595. Imola 22.Febr.2.

43 Nouitia, quæ exiit ab vno Monasterio ad profitendum in alio, debet reincipere nouitiatum à capite, 1603. Rauenna 10. Iunii 46. Messina 27. Octobris 80.

44 Moniales,quæ mutant Regulam, debent peragere probationis annum, qui incipit à die, qua susceperunt habitum secundæ Regulæ, siue fuissent in prima professæ, siue non.1604. Caua 27. Iulij 21.

45 Nouitia non tenetur amplius contrahere secundum statuta laicalia, 1603.Milano 23.Iul.56.

† N V L L I T A S.

Aliquando dicuntur annullari etiam ea, quæ ab initio nulla fuerunt, c.Si quis 6.De reb.Eccl.non alien. ibi.*Confectum exinde documentum viribus, quamuis ab initio nullas habuerit, vacantur.* *

† N V L L I V S.

Diœcesis.

1 PRælati Nullius veniunt sub nomine Ordin.non autem sub nomine *Episc.* vnde eorum iurisdictio non dicitur Episcop. sed quasi C.C. *Nullius Guastall.* 13.*Nou.*1638.

2 Dispensationes Matrimoniales diriguntur Prælato Nullius,vel eius Vicario.C.C.*lib.*9.204. *Pacten.*12. *April.*1642. *num.*29.

3 Prælati Nullius possunt Parochis sibi subditis concedere licentiam absentiæ ad præscriptum *cap.*1.*sess.* 23. *l.*53.220.

4 Commendatitias indistinctè concedunt; licet concedere non possunt dimissorias,4.Sept.1578.lib.59.532.

5 Si Episcopus sit Commendatarius Abbatiæ Nullius diœcesis, non potest ibi illius subditis ordines conferre, vel Synodum,aut concursum facere,sed bene Confirmationis Sacramentum administrare, Altaria, & Cappellas consecrare,aliaque Pontificalia exercere, *lib.*63. *Celsonen.*27.*Sept.*102.*num.*94.

6 Canonicus approbatur à Prælato Nullius, non ab Episcopo viciniori,22. Nou.1607.

7 In casibus, in quibus Ordinario competit iurisdictio in exemptos etiam Regulares,competit etiam Prælato Nullius,exceptis iis, quæ ordinis Episcopalis existunt,25.Iunij 1616.

8 Episcopus vicinior potest visitare loca Nullius, sed non ibi ministrare Sacramentum confirmationis absque consensu Prælati, qui potest ad id quã maluerit Episcopum aduocare, vel etiam ipse, si sit consecratus Episcopus conferre,*lib.*9.*Pacten.*240.

Nec facere processum Iudicialem, 8. Iunij 1619.v.Visitatio.

9 Episcopus autem vicinior dicitur, cuius Cathed. Ecclesia proximior est Abbatiæ, non autem loco Abbatiæ subiecto 2. Aug. 1596. *

N V-

N V M E R V S.

Conuersæ, Conuertitæ, Educandæ, Habitus, Soror.

1 Præfigendus. *Trid.sess.25.de Reg.c.3.* Etiam in Monasterijs bona immobilia non possidentibus, 1652. Foligno 24. Maij 10.

Etiam in exemptis, & Regularibus subiectis, sed cum interuentu Superiorum suorum. Greg. XIII. const. 8. *Deo sacris,§.6.*

Etiam si omnes consentirent velle recipi supra numerum cum eleemosynæ duplicatæ solutione, 1604. Cremona 12. Iulij 12.

Alias receptio nulla est sine licentia S.C. 1589.21. Martij 29. Aiqui 1. Septembris 75.

Exceptis Monasterijs Conuertitarum in quibus numerus præfigi non consueuit, 1604. Modena 8. Apr. 21.

2 Præfixio numeri non præiudicat ante receptis, 1601. Oruieto 16. Maij 62. 1648. Faenza 21. Aug. 4. Ostuni 13.

3 Numerus Monialium debet esse saltem duodecim, 1600. Camerino 18. Dec. 19. 1601. 22. Iulij 79.

Non maior numero cellarum, 1627. Vicenza 30 Iulij 354.

4 In præfixione numeri distingui debent separatim, quot debeant esse Moniales velatæ, quot Conuersæ, & quot aliæ personæ exteræ, Monasterij redditibus sustentandæ, 1595. Piacenza 6. Nouemb. 149. 1602. Como 23. Iulij 47. 1603. Città di Castello 13. Maij 36. 1614. Nullius Castel durante 29. Aug. 108.

Non tamen fieri debet distinctio inter nobiles, & ignobiles, 1588. Amalfi 149.

5 Numerus Conuersarum calculatur ad vn.m pro septem Monialibus: sed Choralium regulatur secundum prouentus Monasterij, 1602. Camerino 21. Febr. 53.

6 Redditus. Vt plurimum requiruntur triceni aurei pro qualibet, 1602. Rimini 26. Martij 18. Aiqui 17. Sept. 61.

In quibusdam locis quinquageni, 1601. Napoli 19. Iunij 69.

In alijs viceni quini, 1602. Perugia 12. Martij 12. Rieti 14. 1607. Perugia 27. Ianuar. 12.

7 Non tamen debet haberi ratio lucri manualium operum, 1602. Borgo S. Sepolcro 26. Nou. 80.

8 Prohibitio vestiendi, & profitendi in Monasterijs, vbi non est numerus præfixus, 1602. Tricar. 3. Febr. 13. 6. Aug. 53. Rieti 6. Aug. 53. 1604. Teramo 16. Martij 23. Piacenza 5. Apr. 27. Trani 27. Iulij 25.

Neque cum licentia S.C. quæ non deroget in specie præsenti prohibitioni, 1602. Rieti 23. Iulij 45. 25. Octob. 70.

Sicut derogari solet, quando pro Monacanda offertur depositum conditionale duplicatum, 1645. Gubbio 28. Aprilis 18.

9 Numerus augeri non potest ab Ordin. sine licentia S.C. 1602. Brindisi 12. Martij 47. 1604. Loreto 27. Iulij 26. 1649. 23. Iulij 64.

Quæ non conceditur, nisi redditus ita sint aucti, vt quotannis vltra 30. aureos annuos, &c. sit aliquid reliqui, 1600. Reggio 29. Nou. 8. *v. Monasterium.*

10 *Educandarum* numerus augeri potest, modo non vltra dimidium Choralium 1601. Cremona 16. Ian. 30.

11 Vbi exitus maior est introitu, reducitur numerus ad proportionem, prohibendo ne interim recipiantur ad habitum, nisi cum licentia S.C. & dote duplicata, 1601. Palermo 29. Ian. 27. 1602. Perugia 5. Febr. 8. 1604. Aquila 12. Ian. 12. Camerino 3. Febr. 12.

N V N C I V S.

Immunitas, Legatus, Oeconomus.

1 IN *Simonia*, & similibus, in quibus condemnantur rei ad restitutionem fructuum male perceptorum, datur

tur præuentio inter Nuncium, & Ordinarium, 1591. Mileto 10. Dec. 385.

2 Nuncius non debet id concedere, quod negauit S.C. 1604. Melfi 5 Apr. 43.

3 Nec Ordinarios suæ Nunciaturæ ad se facile vocare, licet sit illis superior 1601. Cirenza 15. Decembr. 329. 1603. Bouino 13. Maij 51.

4 Neque absoluere excommunicatos ab illis, nisi data excommunicatori honesta satisfactione, 1603. Cirenza.

5 Nec admittere appellationes Canonicorum in materia distributionum, & punctaturarum, 1603. Arezzo 10. Iunij 64.

6 Nec remittere Reos ad locum commissi delicti, 1603. Grosseto 15. Septemb. 110.

† Nec mandare relaxari carceratos à Suffraganeo ob adulterium, vel aliud graue crimen sub quauis fideiussione. I. Quia prius debent Acta videri, & grauamen si quod adsit declarari, ac tunc transmissionem carcerati ordinare. II. Quia in criminalibus grauibus Rei non debent sub fideiussione relaxari. III. Quia fisco siue Curiæ suffraganei licet appellare à supradicto decreto: & sic suspendi debet executio, donec adsit res iudicata 1594. Pistoia 2. Aug. 219.

Auditor verò Nuncij non potest cognoscere causas Appellationum in causis criminalibus interpositarum à sententia Episc. vel eius Vic. Generalis: nec huiusmodi Auditoris sententiæ de similibus causis sustineri possunt ex communi errore, vt declarauit S. C. obstante c. 2. sess. 13. *Refert. Fagnan. c. cum causam. De appellat. num.* 8.

7 Nec concedere familiaritates, & exemptiones ab Ordinario alicui, qui sibi actu non seruiat, nec à se victum habeat, 1617. Fiorenza 16. Iulij 96. §. 9.

8 Regulares ad se recurrentes suis Superioribus remittere, 1594. Fiorenza 30. Martij 94. 1602. Venetia 4. Iunij 74. 1604. S. Domenico 26. Ian. 9.

9 Arctatia extra tempora concedere potest, 1653. Venetia 28. Nouemb. 207. num. 1.

† Non tamen vt quis promoueatur, vel dimissorias obtineat à quouis Catholico Antistite. Gennen. 21. Augusti 61. 31.*

Nihil accipere pro absolutionibus, & dispensationibus, præsertim à Regularibus, 1604. Venetia 1. Iunij 44.

10 Commissarijs Regularium assistere, 1601. Osseruanti 25. Iunij 72.

11 Causas grauiores sine voto S. C. non expedire, 1604. Veglia 1. Iunij 44.

12 Curare, vt Fratres in foro laicali carcerati suis Superioribus consignentur, 1604. Napoli 27. Iulij 22.

13 Visitare, & corrigere Regulares exemptos, 1601. S. Spirito 4. Iunij 34.

14 Non reuocare bonas Ordinationes datas à Visitatoribus Apostolicis super clausura monialium, 1603. Zara 1. Iunij 45.

15 Si subiectus Archiepiscopo Florentiæ committat delictum in loco exempto, cognitio spectat ad Archiepiscopum, non ad Nuncium, 1617. 16. Iulij 96.

16 Nuncius Neapol. habet iurisdictionem, primo per consuetudinem introductam, postea confirmatam per Breue Pauli V. cognoscendi differentias ciuiles, quæ mouentur à sæcularibus contra Regul. in toto Regno, 1616. 23. Ianuar. 16.

NVNDINÆ. Festum.

NVTRICES.

Proiectum habitare non debent Monasterijs Regularium, sed in domibus separatis, 1602. Cruciferi 4. Iun. 32. Aquila 6. Aug. 52.

O

OBEDIENTIA.

Coniux, Debitum Coniugale, Opinio, Pœna, Protonotarius, Superior.

1 PRouisi de beneficijs, & Dignitatibus à Sede Apostolica, neque per formam gratiosam, neque per quacumq; aliam, eximuntur ab obedientia Episcopo præstanda, 1588. Barchinonen. 23. Ian. 12.

2 Regulares degentes extra claustra, subiecti sunt Ord. nisi missi fuissent à Superioribus pro auxil o Relig. 1601. Fiandra 4. Iunij 33. 3. Iul. 49.

† *Nam Regulares Missionarij censentur viuere intra claustra ex Breui Clem. VIII. die 9. Maij* 1595. Decernimus, *inquit*, vos ad præmissa obeunda à Prælatis vestris deputatos, & sub obedientia vestri Prouincialis viuentes, reputandos esse tamquam Religiosos viuentes intra claustra, & sub obedientia vestrorum Prælatorum, ac propterea non esse ab Ordin. molestandos, nisi in casibus à dicto Concil. reseruatis: dummodo quolibet anno vos coram Vestris Superioribus præsentetis, & innouationem licentiarum obtineatis. Sicque per quoscumque &c. *Vericell. tit.* 4. *q.* 98 §. 19. *n.* 100. *

3 Regulares exempti non possunt visitari, & corrigi ab Ordinario, sed bene à Nuncio, 1601. S. Spirito 4. Iunij 34.

4 Superiores Conuentuum facti per Breue, subiecti sunt Generali, ac si essent electiui, 1620. Can. Reg. Later. 31. Augusti. 262.

5 Minores Obseru. exteri venientes ad Vrbem, post octo dies subijciuntur obedientiæ Guardiani Aræcæli, 1648. 3. April. 18.

6 *Quod Moniales* Ordinario potius quam Regularibus fint subiectæ, magis inclinat S. C. 1600. Valenza 16. Decemb. 17.

Nam Regulares pat iuntur ex gubernio monialium, quibus nec possunt i prompte subuenire, præsertim in temporalibus, sicut Ordinarij, 1594. Siena 9. Aug. 77.

7 Moniales S. Birgittæ, quæ solebant habitare prope Conuentum Fratrum eiusdem Ordinis, subtrahuntur ab eorum obedientia, subduntur Ordinario, & Fratres iubentur alium Conuentum quærere, 1600. Genoua 18. Sept. 73. 1605. 7. Iunij 30. 8. Aug. 51. 19. Aug. 51. 20. Decemb. 95.

8 Monialibus subtractis ab obedientia Regularium, non debent dari iam cito Regulares neque pro Confessionibus, neque pro concionibus, 1603. Ragusa 1. Sept. 69.

Nisi ex gratia speciali, & ad tempus, pro administratione Sacram. 1604. Nanneten. 7. Dec. 85.

9 *Pœnæ* Monialium Ordinario subijci recusantium, præsertim Officialium, & Auctricum. Priuationis Officiorum, Veli, & vtriusque vocis. Carceris, subtractionis Sacramentorum, & sacrificij, ac colloquij, vel commercij, etiam per nuncios, & litteras, &c. 1600. Albenga Monache di Porto Mauritio 27. Iunij 49.

Incipiendo à Monasterio debiliori, & inuocato, si opus fuerit, auxilio Brac. sæcularis, 1618. Sulmona 9. Febr. 1627. Borgo S. Sepolchro 2. Iulij, 12. 1646. 17. Aug. 47. 22. Dec. 9.

Item interdictum, & prohibitio recipiendi ad habitum, vel professionem, 1602. Firenze 5. Febr. 8.

OBLATI.

Pascha.

QVandonam gaudeant priuilegio fori plene dixi in explicatione Canonica lib. 5. tit. 39. de sent. excomm. num. 110.

OBLATIO.

Gazophilacium, *Laicus*, *Missa*, *Presbyter*.

1 VErbalis, in indicio facta, excusat à mora, si fuerit recusata. *Rota apud Cenc. addit. dec.* 49. *num.* 3.

Item vim habet solutionis per compensationem faciendæ. *Rota rec.p.1.tom. 1.d.89. apud Farin.*

Alias non sufficit verbalis, sed requiritur realis.

2 Oblationes vbicumque factæ, regulariter spectant ad eum, qui ibi exercet curam Animarum, vt plenius dixi in d. tit. de sent. excom. num. 181.

3 *Expendi* debent in alimonias Fratrum necnon in Ecclesia amplianda, & ornanda, 1596. Reggio 5. Nou. 88.

Item in celebratione Missarum, Paramentis, & similibus, 1586. Nardò 9. Dec. 892. 1588. Milano 26. Iulij 130. 1596. Reggio 22. Iulij 63. Alessano 4. Dec. 93. 1601. Cesena 2. Apr. 117. 2. Maij 127. &c.

OBLIGATIO.

Creditor, *Debitor*, *Missa*.

1 IN *forma Cameræ* quando dicatur, & quomodo fiat, dixi in ciuilibus lib. 3. tit. 14. De obligat. num. 32. & seqq.

2 Fuit expediens iudicatum, ne admittantur Regulares ad satisfaciendum obligationibus Missarum in Ecclesijs sęcularium, & e conuerso, nisi adsit expressa dispositio Testatorum in contrarium, 1596. Venetia 15. Maij 42.

Vel penuria Sacerdotum sęcularium, *vt supra v. Missa*.

3 Obligationes vnius Ecclesiæ non debent ad aliam transferri, dum in propria possunt adimpleri, 1602. Como 20. Aug. 87.

Secus si non possunt, 1647. 25. Ian. 4. 1650. 30. Sept. 8.

Præsertim ad Matricem, 1586. Mazara 16. Sept. 76.

4 Non probatur, quod Episcopus deputet Commissarium cum prouisione continua pro reuidendis Ecclesiarum oneribus 1601. Giorgento 7. Nou. 229.

5 *Religiosus* obligari non potest, neque Ciuiliter, neque naturaliter, ordinariè loquendo, 1620. S. Agostino 24. Feb. 45.

6 *Moniales* vouentes obseruare Regulas, & constitutiones Ordinis, non ideo obligantur ad omnia in eis contenta sub mortali, 1630. S. Domenico 19. Apr.

OBREPTIO. *Sententia*.

OMnis officit, in qua exprimitur falsum, quod mouet Principem ad gratiam concedendam: subreptio vero solum quando tacetur verum, quod Iura iubent exprimi. Nam alioquin omnes gratiæ essent subreptitiæ; cum fere semper aliquid tacere contingat, quod si fuisset expressum, petitioni non annuisset Princeps. *Nau. cap. 22. num. 86. in med. Garzias 8. cap. 3. n. 19.*

OBSERVANTIA.

Consuetudo, Obligatio.

OBSERVANTIA.

Legatum, *Obedientia*, *Paupertas*.

1 OBseruanti; vt portare possit caligas, & indusia propter infirmitatem, 1606. Osseruanti 6. Dec. 98.

Nouitij secundum Regulas Reformatorum instruantur, 1624. Osseruanti 19. Apr. 100. 101. num. 6.

3 *Generalis* licere, Fratres, etiam Reformatos, ab vno Conuentu ad alium similiter Reformatorum transferre, cum consilio tamen Reformatorum illius Prouinciæ, 1624. 16. Maij 147. Vide Const. 21. Vrban. VIII. quæ incipit *Alias felicis*.

4 Generalis, & Commissarius Generalis eamdem habent auctoritatem in

Reformatos, quam in ipsos Minores de Obseruantia.

5 Visitatores reformatorum, vt amplius non necessarij, remouendi.

6 Nouitiatus inter Reformatos eligantur num. 2.

7 Si Minister Prouincialis fuerit electus ex Reformatis, omittatur electio Custodis, secus, si de Familia.

8 *Discreti* locales in posterum nullatenus eligantur, vt sic Cismontana familia vltramontanæ conformetur, 1625. 27. Sept. 226.

9 *Paupertas*. Obseruantes possunt de anno in annum recipere fructus alicuius prædij, non tamen in eleemosynam perpetuam: multo minus accipere, tenere, vel colere ipsum prædium, nisi de licentia Papæ, vel S. C. 1602. Catanzaro 20. Aug. 90. Mantoua 55. 1615. 13. Iunij 70. *v. legatum*.

† Cum relicti essent Fratribus Minoribus annui redditus, quorum sunt incapaces, petitum fuit declarari per Sac. C. C. an Fratres possint sibi vendicare hos annuos redditus, non quidem vt eo modo, prout relicti erant, singulis annis perciperent, sed venderent, & pretium in necessitates Monasterij conuerterent.

Sacra Congregatio censuit, Fratres Mendicantes Ordinis Minorum de Obseruantia esse incapaces annui redditus legati, cum inter immobilia reputetur. *Clem. Exiui §. Cumque annui redditus. De verb. sign.*

Cæterum valere legatum immobilium eis factum sub modo licito, nempe vt vendant, & pretium conuertant in Ecclesiæ necessitates. *Franc. in cap. 1. §. Confirmatos. De Relig. dom. in 6.*

Et idem si modus non sit adiectus: nam sub modo licito relictum intelligitur. *Card. post Bart. & Bald. in d. Clem. §. Proinde num. 11.*

Concilium autem *cap. 2. sess. 25. de Regular.* prohibere solum possessionem, & detentionem, seu dominij acquisitionem. *Refert Fagnan. cap. Nimis praua. De excess. Prælatorum num. 31.*

10 Sunt capaces legatorum Sacristię applicandorum, 1602. Osseruanti 26. Martij 19.

† Sacra tamen C. C. in vna Romana 23. Aug. 1659. censuit, Minores de Obseruantia esse incapaces legatorum cum onere Missarum ad 735.

Li Frati Zoccolanti, che stanno alla cura dell' Anime nella Prouincia di Bosna Argentina espongono, che secondo la loro Regola hanno prohibitione di tener denari in modo alcuno. Ma perche in quelle Parti soggette al Turco, gli occorre di andar cento, e ducento miglia scorrendo per il Regno dì, e notte à confessare, battezzare, & amministrare gli altrì Sacramenti, souuenir i Conuenti, & alleuar i Putti, che poi si fanno Frati, pagar denari per i passaggi, e per i presenti, e donatiui: sono necessitati di portar con loro quelle elemosine, che gli sono date. E se bene quando stanno fermi ne' Conuenti, si consegnano li denari, & elemosine al Guardiano, che gli tiene in cella: tuttauia iui ancora per le occorrenze tengono qualche cosa appresso di loro. Del che hanno qualche scrupolo di coscienza, perche non se ne troua alcuna dispensa, ò concession in scritto; ma solo i Vecchi della Prouincia dicono, essergli stata data a viua voce. Onde supplicano la Santità Vostra per vna licentia in scriptis acciò per tali bisogni possano sicuramente portar i denari à loro necessarij, che altrimenti non possono star in quelle parti, &c.

Huic supplici libello sacra &c. rescripsit, Oratores obseruare posse solitum tuta coscientia Romæ 5. Apr. 1604. H. Aguchhius Secretarius.

Hanc, & alias facultates concessas ad tēpus eisdem Fratribus habes in Breui tenor. subseq. Vrban. VIII. Dilecti filij salutem, & Apostolicam benedictionem. Cupientes pro nostro Pastoralis officij debito Christi fidelium in istis Partibus commorantium Animarum saluti paterna charitate prospicere; ac de vestra pie-

pietate, fide, & Religionis zelo plurimum in Domino confiſi de Ven. Fratrum noſtrorum S.R.E. Card. negotijs de prop. fide præpoſit.conſilio, Vobis, & veſtrum cuilibet, vt quoſcunque, tam Chriſti fidelium huiuſmodi proles, quam etiam Turcas, & alios Infideles, Baptizare; & quaslibet vtriuſque ſexus Perſonas, tam Eccleſiaſticas quam ſæculares, cuiuſcumq; ſtatus, ordinis, vel conditionis fuerint, confeſſionibus eorum diligenter auditis, ab omnibus, & ſingulis eorum peccatis, criminibus, exceſſibus, & delictis, quantumcumq; grauibus, ac etiam à quibuſuis Eccleſiaſticis ſententijs, cenſuris, & pœnis, per eas propterea quomodolibet incurſis, & in Bulla die Cœnæ Domini legi ſolita contentis, ac alias Nobis, & eidem Sedis quomodolibet reſeruatis, & reſeruandis, præterquam homicidii, & mutilationis membrorum in Epiſcopo, vel alia Perſona Eccleſiaſtica commiſſi, in foro conſcientiæ dumtaxat, & dummodo res in Iudicium deducta non ſit, abſoluere, iniunctis tamen eis, & eorum cuilibet, Pœnitentia ſalutari, ac debita ſatisfactione, & aliis, quæ de iure fuerint iniungenda. Nec non Euchariſtiæ omni tempore, præterquam in die Paſchatis Reſurrectionis Domini, ac etiam in die Paſchatis huiuſmodi, tam Euchariſtiæ, quam omni tempore extremæ vnctionis (Vbi tamen non adſit Presbyter ſecularis Curatus, ſeu ſi ibi ſit, de eius licentia) Sacramenta Eccleſiaſtica adminiſtrare, illaque ad Infirmos deferre, & quoſcumque Matrimonium inuicem contrahere volentes, nullo Canonico obſtante impedimento, matrimonialiter in facie Eccleſiæ copulare, nuptiaſque benedicere, & ſolemnizare, in ijs tamen locis duntaxat, in quibus proprius Parochus ſæcularis, vel alius Curatus non exiſtit, ac alias ſine alicuius præiudicio. Nec non Eccleſias ſanguinis, vel ſeminis effuſione, aut quauis alia de cauſa pollutas, aqua prius per Catholicum Antiſtitem benedicta reperta, in Ordinarij loci abſentia, reconciliare; ac loca quæcumque in dictis Partibus Infidelium pro Diuinis celebrandis pro tempore vobis conceſſa, & concedenda, recipere: ac illa, & quæcumque alia bona immobilia in dictis Partibus conſiſtentia retinere; & inhabitare, abſque conſcientiæ ſcrupulo, ſeu cenſurarum incurſu, liberè, & licitè valeatis: liceatque vobis Altare portatile, cum debitis tamen honore, & reuerentia, habere, ac ſuper eo in locis honeſtis, & congruentibus celebrare; Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium, licentiam, & facultatem ad duodecim annos proximos tantum concedimus, & impartimur. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrarij quibuſcumque. Dat. Romæ apud S. Mariam Maiorem ſub Annulo Piſcatoris die 23. Septembris 1625. Pontific. noſtri anno tertio V. Theatin. *à tergo*. Dilectis filiis Miniſtro, & Fratribus Sancti Franciſci de Obſeruantia nuncupatis Prouinciæ Boſnæ Argentinæ. *

11 *Sindici Apoſtolici* Minorum Obſeruantium conueniri non poſſunt in aliqua cauſa, tam ciuili, quam criminali, apud alium, quam Conſeruatorem Conuentus, cui ſeruiunt, per Conſtit. Clementis VII. quæ incipit: *Cum conſideramus*, 1630. Oſſeruanti 31. Aug. 1639. 9. Nouemb. 319.

OCCASIO. *Artifex.*

1 Propinqua peccati mortalis, ad remiſſionem læthalium culparum neceſſario ſugienda, eſt omnis, & ſola illa, quæ eſt peccatum mortale, aut talis occaſio peculiaris, qua credit, vel debet credere Confeſſarius aut Pœnitens, bene perpenſis eius circumſtantijs, nunquam, vel raro vſurum ea ſine peccato mortali. *Nau. c. 3. ſub litt. D.*

Modo ſit voluntaria, qualis eſt ea, quæ ſine graui incommodo poteſt auferri. *Bonac. de Matrim. q. 4. pun. 14. nu. 9. in pri-*

in prima edit. & n. 12. in aliis. Dian. 4. tr. 4. res. 165. vide quæ ex S. Thoma retuli in Collect. ad Matth. 4. 1. 13.

2 Occasio seu consuetudo peccandi non est necessario confitenda, quando quis adhuc ea manente potest absolui: vnde Confessario de hoc interroganti potest sub æquiuocatione respondere. *Sancius disp. 9. n. 9.*

OCCISIO. *Animal, Homicidium.*

1 Condemnatus de homicidio non potest occiso succedere, vt latiùs dixi lib. 2. Ciuil. tit. 17. Quid. mod. test. in firm. n. 5. §. 4.

2 Occidens Titium, cum tamen vellet occidere Caium, mitius à capitali punitur. *Oin. de publ. Iud. §. Item lex Cornel. n. 3. & alii communiter contra Bart. in l. respicien. 11. §. Delinquitur ff. n. de pœn. qui volens opinionem suam hanc aliquando practicare, vix euasit in sindicatu.*

3 Occidens eum, qui iustè volenti capere resistebat, non punitur. *Oinot. de his qui sunt sui, §. fin. n. 8.*

4 Occidere Patrem bannitum non licet filio absque peccato mortali. Nam si leges permittunt Parentibus exhæredare filios ex eo, quod ab ipsis accusati sunt de aliquo crimine, quod non erat aduersus Rempublicam; signum est, quod hæc actio propter rationem naturalem reputatur mala, & indigna etiam ab ipsis legibus. At si simplex accusatio mala est, & indigna, quanto magis occisio effectiua? *Bonac. de contr. disp. 2. sect. 1. pun. 2. num. 6. Diana 5. tr. 4. resol. 25. contra Bartolum, & alios.*

Quando tamen Parentes huiusmodi essent Reipublicæ valde noxii, etiam à filijs occidi possunt; quia bonum publicum præferendum est priuato, *l. Minime 35. ff. u. de Relig. & sumpt. fun.*

Hæc doctrina proportionabiliter applicari potest ad occidentem filium, vel fratrem. *Arg. d. l. Minime.* Vide quæ dixi lib. 1. Ciuil. tit. 2. de Iure nat. n. 17. §. 4.

5 In Concilio Constantiensi sess. 15. publicè damnatus fuit articulus ille: *Quilibet Tyrannus potest, & debet meritoriè occidi per quemcumque Vassallum suum, & subditum, etiam per clanculares insidias, & subtiles blanditias, vel adulationes, non obstante quocumque præstito iuramento, seu confederatione factis cum eo, non expectata sententia, vel mandato Iudicis cuiuscumque.*

Huiusmodi articulus ita fuit damnatus à Concilio, vt decreuerit Hæreticos censendos, & tamquam Hæreticos puniendos esse, qui eiusmodi articulum pertinaciter defendere voluerint. *Bellarminus contra Regem Angliæ c. 13.*

OCVLARIA. Prospectus.

ODIVM.

Confessio, Pax, Sacramentum.

Qui prosequitur aliquam suam prætensionem per viam Iustitiæ, asserens se id non facere ex odio; vel rancore credi debet, & admitti ad Sacram. 1580. Alessano 30. Sep. 157.

OECONOMVS. *Cura.*

1 Patroni, etiam Reges, non possunt ponere Oeconomus in Canonicatibus vacantibus, 1589. Palermo 24. Octob. 323.

2 Oeconomus Regis, qui ponitur in Episcopatibus vacantibus Iurispatr. Regii, non se ingerit in iurisdictione, sed fructuum tantummodo curam gerit. 1587. Cassano 9. Sept. 202. 1601. Matera 16. Iulij 128. 1602. 22. Ianu. 12. Trani 27. Octob. 125. 1643. Potenza 20. Martij 31.

3 Non potest deputare Actuarium, 1593. Cirenza 27. Octob. 272.

Nec impedire, ne executioni demandentur Monitoria A. C. 1597. Milano 3. Iun. 43.

Sed exequi debet mandata huius S. Sedis, etiam contra Laicos; & prouisiones

nes Beneficiorum ad fauorem exterorum iuxta solitum, absque verbo, facto, vel licentia obtenta à Magistratu fori sæcularis, 7. Iulij 56.

Alioquin mandatur Ordinario, vt mittat prouisum in possessionem non obstante sequestro Oeconomi, de facto apposito, 1617. Tortona 12. Aug. 165.

4 In Cathedralibus, quæ non sunt Regij Iurispatronatus, non ponitur Oeconomus Regius, 1594. Vrgento 16. Aug. 232.

5 Curati non possunt abesse occasione Oeconomatus Regij, 1592. Napoli 20. Iulij 129.

6 Oeconomus Mensæ Episcopalis debet illud soluere, quod soluebat Episcopus defunctus, 1602. Taranto 12. Maij 29.

7 *Curæ, vel alterius Beneficij vacantis*. Nuncius se non ingerat in constituendis Oeconomis pro cura Animarum in Parochialibus vacantibus: sed Episcopus pœnis, & censuris coercere potest eos, qui sine sua licentia in ea sese ingerunt, 1594. Catanzaro 16. Martij 73.

8 Super fructibus Parochialium vacantium debet ab Episcopo assignari ipsarum Oeconomis congrua merces à scutis quinquagenis ad centena pro singulis annis, secundum qualitatem Ecclesiarum, 1593 Vercelli 25. Gennaro 23. 1646. 14. Decemb. 5.

9 Oeconomus benefici Vacantis, ceteris paribus, præferri debet in assecutione illius. 1601. Marsi 5. Decemb. 246. *Arg. Conc. Trid. sess. 24. c. 18.*

10 Oeconomus constitutus ab Episcopo in Ecclesijs vacantibus, impediri non potest ab illis, qui prætendunt Iuspatronatum in eis. 1604. Massa 17. Ian. 9.

11 Oeconomus debet de fructibus Archipresbyteratus, deducta sua congrua, facere solitam distributionem Candelarum in Purificatione, & Panis, ac Ouorum in Paschate, 1615. Tiuoli 10. April. 38.

12 *Pro Monialium* œconomia resecandæ expensæ superfluæ, dimittendæ personæ exteræ non necessariæ, exigenda credita, & vsus proprij in commune ponendi. 1650. Como 6. Maij 11.

13 Præsertim Mulio cum Iumentis. Ligna vtilius prouidebuntur tempore suo. Confessarius cum socio degant in suo conuentu. 1647. Foligno 11. Decem. 7. 1648. Oruieto 17. Iulij 67. 1649. Tropea 16. Apr. 8.

14 Non detur salarium continuum Fabris ferrariis, vel lignariis, nec cæmentarijs, vel similibus, sed aduocentur, cum casus occurrerit. 1652. Narni 26. Ian. 25.

15 Res medicinales magis necessariæ prouideantur tempore suo, 1647. Vrbino 11. Decemb. 33.

16 Dotium deposita, si non adsit Mons securus, conseruentur in capsa Monasterij sub tribus clauibus. 1648. Rieti 24. Apr. 7.

OFFICIALIS.

Baro, Confraternitas, Delictum, Generalis, Graduati, Merces, Minister, Pœna, Pœnitentia, Priuileg. Reformatio, Solus, Soror, Transitus.

1 OFficiales antiqui non eligant nouos, nisi adesset priuileg. Apost. 1598. Sulmona 9. Martij 16. 1616. Rieti 10. Ian. 60.

Nec eligantur consanguinei antiquorum, 1601. Castellaneta 7. Nouembr. 225.

2 Consuetudo, quod Episc. eligat officiales & Rationalem Eccles. seruari debet. 1650. 3. Iun. 8.

3 Qui vsi sunt beneficio c. Odoard. eligi non debent exactores, vel Cam. 1652. Ripa 26. Apr. 1.

4 Neque reeligi possunt ante redditam rationem. 1649. 16. Apr. 1.

5 *Regularium*. Officiales possunt ire soli, 1602. Cassinensi 2. Aug. 49.

6 *Fratres B. Io. Dei*, ad Sac. Ord. promoti, inhabiles sunt ad omnia officia

illius Religionis. 1628. 19. Maij 159. Vrb. VIII. const. 84. *Circumspecta*, cum sua declar. *Alias à Nobis*.

7 *Non remouentur* ante tempus sine causa. 1646. 26. Sept. 6.

Immo Capti ab Hostibus, si intra tempus officij reuertantur, recuperant illud iure postlimini. 1650. Carmelit. 22. Aug. 4. 1652. 2. Iunij 8. & 9.

Cassinenses tamen absoluere possunt suos Officiales ab officio sine causa, dummodo ex nouem cõsentiant saltem septem Diffinitores 1653. 4. Apr. 58.

8 *Moniales*. Ostiariæ debent esse sup. 40. annos, Rotariæ sup. 35. 1617. Bologna 30. Iun. 168.

9 Si Episc. præscribat ætatem Monialibus Officialibus, non potest Archiepisc. in eo sese ingerere. 1593. Castell'a Mare 8. Iunij 184.

10 Officiales præsumuntur fraude ditati, si recusant rationem reddere. 1650. Napoli 21. Ian. 1.

11 *Durare* non debent vltra triennium quilibet Officiales Monialium, tam interni, quam externi, immò remoueri, etiam citius, 1617. Sorrento 12. Maii 125. 1618. Rimini 9. Ian. 81. *Arg. Concil. Trid. sess. 25. c. 8.*

OFFICIVM DIVINVM.

S. Benedictus, Beneficium, Cæcus, Dignitas, Doctor, Horæ Canonicæ, Interdictum, Matutinum, Mors, Parochus, Pensio, Translatio.

1 O*bligati*. Qui ordinatur in sacris, vel professionem emittit, si antea pro ea die totum, vel partem officij recitauerat, an iterum recitare teneatur, quidam affirmant, quidam vero negant: vtrique probabiliter. *Dian. 6. tr. 7. resol.* 38.

2 *Compelli* non possunt Presbyteri, & Clerici, alias non obligati, ad officiandam Cathedralem, vel Metropolitanam accedere. 1596. Ragusa 1. April. 48. *v. Collegiata*.

3 *Moniales* ipsæ legere, vel cantare cantu firmo tenentur Diuinum Officium in Choro, non earum Cappellani. 1581. Isernia 1. Octobris 122. 1635. Lecce 11. Maij 164. §. 1.

Quæ, officio finito, non prohibentur recitare aliquem Psalmum, orationem, vel collectam, quia hoc non est officio addere, 1600. Vallisoletana 12. Ianuar. 1. versic. Circa XI.

4 In Monasterio nuper erecto, vel commutatur ad tempus officium Diuinum, vel datur dilatio competens ad illud ediscendum, 1621. Gebennen. 26. Iun. 117. 1623. Cremona 7. Apr.

5 Puellæ, quæ officium Diuinum recitare nesciunt, non admittuntur ad habitum, vel professionem Choralium 1625. Auellino 22. Febr. 38.

6 Qui Diuinorum Officiorum tempore detinentur in pulsandis Organis, vel in thure deferendo, vel libris transferendis, vel Missis celebrandis, vel confessionibus audiendis, maximè de mandato Superioris, sati faciunt quidem obligationi Chori, vnde percipere possunt distributiones præsertim ex generali consuetudine: sed non satisfaciunt obligationi recitandi Diuini Officij, nisi partem omissam priuatim recitent, vt probabilius existimat *Bonac. de hor. Can. disp. 1. q. 3. pun. 2. §. 1. à n.* 13.

Non tamen videtur improbabilis opinio Dianæ, eum, qui immediatè occupatur in seruitio Chori, non teneri repetere partem omissam, quia Chorus in totum satisfacit, etiam pro ipso. Idem de clerico, qui vt bene pronunciet lectionem sibi iniunctam, ei studet, dum alij Psalmos antecedentes canunt. *v. tr. 12. resol.* 13.

3 *Attentio*. Officium recitans cum Socio, licet non attendente, satisfacit, si suam partem deuote recitat, & aliam attente audit. Quæ licet respectu proferentis non mereatur nomen orationis, cum deuotio, siue attentio in oratione sit pars essentialis: est tamen oratio respectu attente audientis. Nam interno alte-

alterius actui communicare non possumus: cum sensus noster non capiat ea, quæ sub sensum non cadunt. *Emanual Sà. Hora 12. Filiuc. tom. 2. tr. 25. c. 7. quæsito 8. num. 241.*

4 Officium recitans animo voluntariè distracto, licet ipse ad id non teneatur, vel alia recitatione satisfecerit, aut intendat satisfacere, peccat venialiter: quia ex præcepto negatiuo Religionis vitare tenemur actus irreuerentiæ erga Deum, eumque alloqui conuenienti modo, posito, quod ipsum alloqui, & orare velimus. Secus si aliquem Psalmum, vel hymnum cantet aut dicat, non animo orandi, sed vt mentem abstrahat à molestis cogitationibus, vel vt memoriæ mandet, vel vt se recreet, vel vt alium doceat modum officij recitandi. *Bonac. de hor. Can. disp. 1. q. 3. pen. 2. §. 2. n. 7. tom. 1.*

5 *Modus*. Tria in officij recitatione seruanda vno versu perbelle exprimuntur.

Cum Domino psalens, psallendo Tu tria serues.

Dirige cor sursum, bene profer, respice sensum.

6 Officium ex obligatione, vel missam etiam ex deuotione, recitans in notabili quantitate syncopando, peccat mortaliter. Est autem quantitas notabilis, vt mihi videtur, si per totam horam licet paruam, vel maiorem partem Horæ Magnæ, verba vel syllabas vniuscuiusque versiculi deglutiat. *v. Azor. tom. 2. l. 10. n. 6. 9.*

Nisi esset omissio vltimarum syllabarum tantum, quia tunc esset veniale. Nam sicut sunt valida Sacramenta, quando aliquæ ex vltimis syllabis in eorum forma omittuntur, dummodo maneat eadem significatio: ita videtur valida recitatio missæ, vel Diuini Officij cum omissione vltimarum syllabarum tantum nisi ex earum omissione notabiliter peruerteretur significatio verborum. *Tolet. lib. 2. c. 13. n. 6. & 9. & alij quos refert, & sequitur Bonac. de hor. Can. disp. 1. q. 3. pun. 2. n. 4. & Diana 2. tract. 22. ref. 32. & 5. tr. 14 resol. 47.* Vbi dicit, hoc habere locum, licet audientes non possint sensum percipere: & Socium tam celeriter recitantis satisfacere etiam ipsum.

7 Dum plures duobus recitant officium, non satisfaciunt, si vnus dicat vnum versiculum, alter alterum, tertius tertium: sed debent alternatim recitare facto inter se tantum duplici Choro. Hæc enim est praxis publicæ recitationis, quam etiam priuatim imitari debemus. *Bonac. de hor. Can. disp. 1. quæst. 3. p. 2. §. 1. num. 10.*

8 Cum Diuina Officia recitantur in Choro debent esse accensæ super altari candelæ saltem duæ, 1595. Arezzo 7. Augusti 60.

9 *Ritus*. Clerici Beneficiati, vel in sacris constituti, possunt, sed non tenentur, Officium recitare iuxta ritum diœcesis, ad quam diuertunt: siue ibi velint habitare maiore anni parte, vel aliquod ministerium exercere, per quod fiant subditi; siue velint tantum transire, vel per aliquod breue tempus ibi manere.

Quod possint, patet. Tum quia olim erat opinio, eos ad id teneri, si ratione habitationis per maiorem anni partem, vel per aliquod ministerium fiebant aliquo modo subditi illius diœcesis. *Bonac. de hor. Can. disp. 1. quæst. 3. pun. 1. num. 8.*

Item quia videtur æquissimum, vt nos illis, quibus cum, etiam ad breue tempus viuimus, conformemus, iuxta illud, *si fueris Romæ, &c. cap. 22. In Nona 16. q. 7.*

Quod vero non teneantur nisi fuerint deputati Choro, patet ex decreto Sac. Rituum Congregationis 8. Sept. 1602. sub his verbis. *Clerici, licet adscripti alicui Ecclesiæ, eiusque seruitio, non tamen obligati Choro; & quicumque alij Clerici sæculares Regularesue, in Ciuitate, vel diœcesi commorantes, non tenentur recitare Officia propria Sanctorum illius diœcesis, quæ de consuetudine recitantur in Choro.* Si vero fuerint

fuerint de gremio Ecclesiæ, ac deputati Choro, recitare tenentur Officium quod in Choro dicitur, licet morentur alibi.

Simili modo Beneficiatus quilibet habens Ecclesiam, quæ est titulus Beneficij, licet apud eam non resideat, debet tamen festum eiusdem colere, & cum octaua celebrare, vti festum primæ classis. *Gauant.*

10 Officium Romanum potest extra Chorum à quocumque dici secundum *Em. Sà, v. hora 6, Diana 2. tr.12. res.1. & 3. tr.2. res.135. Comp. qq. Roderici V. Celebratio Diuini Officij num.* 14.

Adeo vt etiam Regulares possint recitare secundum Breuiarium Romanum, & de Sanctis in Kalend. Romano contentis, relictis Sanctis sui Ord. quia quilibet renunciare potest priuilegio ad sui fauorem concesso, nisi adsit specialis prohibitio; secus in communi siue in Choro, quia priuati non possunt renunciare priuil. commun. concessio. Ibid. num. 24. 33. 34.

Alij tamen ex S.C. contrarium tenent. *Barbosa v. Breuiarium.*

Certè Militantes sub Regula S. Benedicti non possunt satisfacere per aliud Officium, quam Monasticum neque extra Chorum ex decreto Pauli V. eorum Breuiarijs apposito.

Similiter Carmelitani non satisfaciunt nisi iuxta Breuiarium reformatum iussu San. M. Gregorij XIII. 1586. Spagna 18. Martij 253.

11 Laudantur Moniales, quæ recipere volunt Breuiarium Romanum, retentis tamen Officijs proprijs Ordinis S. Benedicti, excepto officio translationis eiusdem Sancti Benedicti, 1621. Pictauien. 6. Iulij 125. 16. Nouembris. 256.

Multo minus compellendæ sunt ad recipiendum Breuiarium Monasticum, quæ Romano vti consueuerunt, 1622. Constantien. 6. Maij 93.

12 Clerici Mediolanenses non possunt vti alio Breuiario, quam Ambrosiano ex decreto S. Caroli, quod refert *Bonac. tom.1. de hor. Can. disp. 1. q.3. pun.*1. *num.* 5. & 6.

13 Laudabilior est Ritus Romanus, quam Patriarchinus, vel Illyricus, 1598. Como 14. Octob. 54. 1612. Pola 6. Nou. 102.

14 Quando Ecclesia Cathedralis est Regularis, Clerici sæculares Choro deputati recitare tenentur in Choro iuxta Breuiarium Monasticum, nec Episcopus potest separare Cler. à Monachis. *Rota apud Farinac. p.*1. *tom.*1. *d.*84.

15 Officium Dedicationis Ecclesiæ Cathedralis celebratur per totam diœcesim vti festum primæ Classis, in Ciuitate tamen cum octaua, extra Ciuitatem sine octaua. *Ex S. C.*

Officium vero Ecclesiæ consecratæ non Cathedralis, celebratur tantum intra ipsam Ecclesiam. *Rota apud Ludouis. dec.* 472.

Vnde S. Episc. Congr. in vna Caietana 25 Octob. 1602. vt Episcopus Caietanus sineret Clericos Ecclesiæ Annunciatæ, quæ non est Cathedralis, celebrare festum Dedicationis Ecclesiæ suæ, mandauit fol. 120.

16 Inter commemorationes, seu suffragia consueta fieri per annum quando non est festum duplex, vel infra octauam, non fit commemoratio Tituli Ecclesiæ, seu Patroni Principalis, si Patronus sit ex illis, de quibus fit commemoratio in suffragijs communibus Verbi gratia si Ecclesia sit dedicata assumptioni B. Virginis, non fit in suffragijs alia commemoratio de ea, quia sufficit commemoratio communis, *Sancta Maria succurre miseris, &c.* Ratio est, quia non solet Ecclesia intra eamdem horam reiterare collectam eiusdem rationis de eodem Sancto, fortasse ad remouendum errorem, ne vnus sanctus credantur esse duo: vel potius ne ex repetitione vilipendantur collectæ. Ex qua ratione dixit Nauar. *c.22. n.83. verf.* 55.

Fuisse motam Ecclesiam ad instituendum, ne benedictiones nuptiales, & aliæ

quædam reiterarentur. Patet hoc in Sabbato; & quando dicitur officium paruum iunctum officio Diuino: quo casu Rubrica præcipit omitti Commemorationem de B. Maria. Patet etiam ex Rubrica Missalis de Orationibus, in qua præcipitur, vt tertia Oratio in Missa de Apostolis Petro, & Paulo votiua, non sit *A cunctis*, sed *Concede nos Famulos*, *&c.* ne repetantur eorum nomina. Patet etiam ex vsu Vniuersali totius Orbis Christiani, in quo sunt Ecclesiæ plurimæ etiam Cathedrales, dedicatæ Assumptioni, vel Annuntiationi, vel Natiuitati B. Mariæ. *Bonac. de hor. Can. disp. 1. quæst. 2. pun. 4. num. 28. vers. Dixi modo.* Quicquid ex suppositità declaratione dixerit Barbosa in compendio Bullarij prohibito.

Confirmatur à simili ex decretis Sacræ Rituum Congregationis, quæ decreuit, vt in Vigilia Patroni (Intellige, si fiat Officium, vel commemoratio de Vigilia) omittatur consueta commemoratio de Patrono: ne scilicet vnius, & eiusdem commemoratio in vna eademque hora bis iteretur.

Ex eadem ratione decreuit, quod vbi titulus est de Cruce, quæ habetur in suffragijs: *Per signum Crucis &c.*

Quæ tamen meo iudicio, facienda esset in Ecclesijs dedicatis S. Crucis, non solum diebus ferialibus, sed etiam quotiescumque non est festum duplex, vel infra octauam: quia tunc fieret commemoratio de Cruce, vt de Patrono vel Titulari, non autem solum vt Commemoratio ferialis. Commemoratio autem Patroni, vel Titularis facienda est quotiescumque fit de S. Maria, de Apostolis, & de Pace, vt Breuiarij disponit Rubrica, ad cuius declarationem emanauerunt huiusmodi decreta S. C.

Si quis autem ex proprio arbitrio vellet addere commemorationes Officio, peccaret vel mortaliter, vel venialiter iuxta grauitatem, vel leuitatem materiæ additæ: esset enim de illa specie superstitionis, quæ à DD. *Cultus superfluus*:

appellatur; cum B. Pius V. aliquid officio addi prohibuerit. Bonac. l. c. qu. 3. pun. 1. n. 21. *supra v. Nouitas num. 4.*

17 *Temporis* præscriptio ad recitandum Diuinum officium, ab Ordinario, cum duobus vel tribus deputatis à Capitulo diuersimode fieri debet secundum diuersa anni tempora, & adnotari in Tabella appendenda in Sacristia, 1595. Arezzo 7. Aug. 60.

18 In Collegiata possunt Diuina persolui citius, quam in cathedrali, 1602. Bologna 3. Decemb. 140.

19 Tolerandum, quod Canonici tribus mensibus anni frigidioribus recitent diebus ferialibus Matutinum in Sacristia, 1641. S. Seuerino 13. Septemb. *v. Canonicus*, 17.

20 Accensis suo tempore candelis, non differatur officium, licet absit Hebdomadarius, sed iussu Archidiaconi suppleat alius, 1617. Teramo 18. April. 73. 74.

† Ad preces Sac. Eminentiss. & Reuer. Card. Collegij S. D. N. in Congr. Sac. Rituum ordinaria habita coram Sanctitate Sua mandauit, vt officium S. Caroli Borromei S. R. E. Presb. Card. & Archiepiscopi Mediolanen. de communi Confessoris Pont. quod s. m. Paulus V. ad libitum indulsit, & s. m. Innocentius X. ex præcepto sub ritu semiduplici recitari præcepit, in posterum ab omnibus Christi fidelibus, qui ad horas Canonicas tenentur, sub ritu duplici pariter ex præcepto recitetur, ac in Breuiario Romano sub eodem ritu apponatur, die 27. Sept. 1659.

Æquum est vt Augustiniana Familia, fœcunda Sanctorum parentes, ex qua tandem præclarum germen, ardentissimum nempe charitatis exemplar, prodijt, Fr. Thomas à Villanoua, mox Archiepiscopus Valentinus, nuper inter Sanctos relatus, ac proinde de Religione Catholica ob eamdem lucis accessionem nouo hoc numero benemerita, pia sua præsertim vota nunquam Apostolicæ Sedi incassum exhibeat.

Eapropter S. Rit. C. supplici vniuerso eidem ordini etiam vtriusque sexus censuit indulgendum, vt tanti Confratris memoriam sub ritu duplici secundæ classis cum octaua quotannis recolat. Die 19. Iulij 1659.*

OLEVM.

Aqua, Episcopus, Exemptio.

1 OLea Chrismatis, Catechumenorum, & infirmorum, quidam probabile putant ex dispensatione Apostolica posse confici, seu benedici à simplici Sacerdote. *Bonac. de Sacram. disp. 7. num.* 3.

Alij communiter negant.

I. Quia Concilia assignando materiam horum Sacramentorum dicunt esse oleum ab Episcopo benedictum. Ergo super hoc Papa dispensare non potest; quia Ecclesia non habet potestatem super essentalia Sacramentorum. *Filiuc. sect.* 1. *n.* 8.

II. Quia hoc nos docent Eccl. traditio. *n.* 72.

III. Ratio congruentiæ ex D. Thoma, vt ostenderetur, virtutem Christi, quæ in Sacramento operatur, ad Sacerdotes inferiores Ministros, per intermedios, idest Episcopos, descendere.

Et hoc quidem quo ad Chrisma non videtur controuertendum. Quo tamen ad olea Cathecumenorum & Infirmorum, prima opinio forte erit probabilior: quia Clemens VIII. const. 34. *Sanctissimus* §. Non sunt cogendi, non reprobat ritum Græcorum, ex quo Presbyteri Græci benedicere solent hæc olea in ipsa Sacramentorum administratione, immò illum approbare videtur sub his verbis: *Non sunt cogendi Presbyteri Græci, olea sancta, præter Chrisma, ab Episcopis Latinis diœcesanis accipere; cum huiusmodi olea ab eis, in ipsa oleorum, & Sacramentorum exhibitione, ex veteri ritu conficiantur seu benedicantur: Chrisma autem, quod non nisi ab Episcopo, etiam iuxta eorum ritum, benedici potest, cogantur accipere.*

Vide quæ dixi in Can. lib. 1. titul. 15. De Sacra vnctione.

OPERARIVS.

Clausuram, Festum, Merces.

OPINIO.

Glossa.

1 EST *Cognitio* motiuum habens intrinsecum, qua iudicamus aliquid ita esse, quod non videmus, nec firmiter credimus, cum formidine, ne contrarium sit verum *Nau. c.* 27. *n.* 273. *Pauon. prop.* 155.

2 Opinioni communi, opinio vnius, textu, vel efficaci ratione fulcita, præponi debet. *Silu. v. opinio*, §. 2. *circa med. Nau. c.* 7. *post n.* 4. *vers. Non obstat. & c.* 27. *n.* 286.

Item non est attendenda communis opinio quando altera fauet iurisdictioni Ecclesiasticæ: *Diana* 5. *tract. primo, resol.* 27.

3 Si animam occupauerit alicuius erroris opinio; quicquid aliud asseruerit scriptura, figurarum arbitrabitur. *S. P. Aug. de doctr. Christ. c.* 10.

Eadem ratione si cuiusque Animum occupauerit falsa de aliqua re opinio; nullum erit tam claru, vel tam graue testimonium, quod non contemnat, vel non deprauet; nulla ratio tam euidens, quam cauillationibus obscurare non tenet. *Aresi. de Aquæ transmut. sect.* 6. *Diana* 5. *tract.* 14. *resol.* 56. *v. Quæro nono.*

4 Superior non potest punire subditum, qui non obediendo sequitur opinionem probabilem. *Diana* 3. *tr.* 2. *resol.* 93. *& tr.* 4. *resol.* 10.

Adeo vt qui probabiliter dubitatt, an quis sit verus Pontifex, vel valide à Cardinalibus electus, non sit schismaticus,

si ei nolit subijci *Diana 4. tractat. 4. resolut. 29.*

Vnde Iudex, qui torquet Reum ex opinione probabili, etiam relicta probabiliori, & tutiori, non tenetur in sindicatu. *Dian. 4. tr. 6. res. 38.*

Limitatur, quando Superior aliquem ex opinione probabili excommunicauit: nam sic excommunicatus parere tenebitur, licet pro se habeat opinionem probabilem. *Diana 5 tract. 9. resol. 29.*

Vbi subdit, hoc esse valde notandum Iudicibus laicis, quando excommunicantur ab Episcopis, licet pro se habeant opinionem probabilem.

Ratio potest esse, quia opinio probabilis, licet forte ex parte rei materialiter esset falsa, date iurisdictionem: & sententia excommunicationis secum trahit executionem. Nulla vero probabilis opinio docet, quod excommunicatus non teneatur parere iuste excommunicanti pro absolutione obtinenda.

5 Opinio in ijs, quæ minimè pendent à voluntate operantis, cedit veritati, *leg. Regula, § Qui ignorauis, ff. nu. de Iuris, & facti ign. §. Si quis rem. Vbi Aret. Inst. de legatis. Rota apud Farin. p. 1. tom. 1. dec. 582. n. 4.*

ORATIO.

Anima, Excommunicatio, Horæ Canonicæ, Missæ, Mors, Officium, Prædicator.

1 CVr *Orationes* Missæ dicantur collectæ, Vranius in Vita S. Paulini Episcopi Nolani, quæ extat apud Surium die 22. Iunij describens transitum S. Io: Episcop. Neapolitani, inter alia dicit: *Sabbato quidem secunda hora diei letus ad Ecclesiam processit; & ascenso Tribunali, ex more Populum salutauit; resalutatusq; a Populo, orationem dedit, & collecta oratione, spiritum exhalauit.* Quorum verborum hic videtur esse sensus: cum enim ait: *Ex more Populum salutauit*, indicat illud, quod Episcopus ante orationem dicere consueuit: *Pax vobis*: Cum subdit, *resalutatus à Populo*; significat, quod Populus respondere solet; *Et cum spiritu tuo*. Cum autem addit: *orationem dedit* est illud, quod, ante orationem præmittitur, *Oremus*. Et quod sequitur *collecta oratione*, quando vt ait; *spiritum exhalauit*, idest, quod *recitata oratione*. Ex his autem, cur oratio dicatur *collecta*, videtur explicari. Nam cum salutato Populo, & resalutatus à Populo, Episcopus dat, hoc est indicit orationem, dicendo *oremus*; sinebat vt Populus aliquantulum oraret silentio; & postea Episc. Populi communes preces vnica sua voce recitabat, ac quodammodo colligebat, & vt sacerdos Deo offerebat. Vnde vt Populi preces à Deo exaudiantur, sæpe collectæ continent. *Baron. ad Martyrolog. 22. Iunij v. Ioannis Episcopi.*

Quam, & alias multas causas, cur orationes *collectæ* dicantur, breuiter, sed egregiè, more suo delibat Gauant. in Rubr. Missal. p. 1. tit. 9.

4 Orationem Dominicam, & salutationem Angelicam recitamus etiam in honorem SS. vt pro nobis Intercessores existant, eamque repræsentent ante conspectum Dei, ac Virginis Matris. Nec est improbabile obtineri quod petitur, licet verba petendi diuersum quid vel contrarium significent; cum oratio sit essentialiter magis petitio cordis, quam oris.

Immo licet aliquid hæretici habeant ad mixtum, dum orans putat se benedicere: *Multi*, inquit S. August. lib. 6. de bat. *irruunt in preces, non solum ab imperitis loquacibus, sed etiam ab hæreticis, compositas: & per ignorantiæ simplicitatem non eas valentes discernere, vtuntur eis, arbitrantes, quod bonæ sint. Nec tamen quod in eis peruersum est, euacuat illa quæ in eis bona sunt sed eis potius euacuatur.* Bellar. tom. 1. controu. de verbo Dei c. 16. v. Præterea.

3 Communis est opinio, quod quisque

que fidelis scire teneatur orationem Dominicam, salutatione Angelicam, & Symbolum memoriter. Et praetereà saltem in confuso ea mysteria, quae tenetur explicitè credere, de quibus supra *v. fides num.* 3. Et Sacramenta Baptismi, Poenitentiae, & Eucharistiae, & ea, quae tenetur, vel vult suscipere, nec non praecepta Decalogi, & Ecclesiae.

Dicit tamen *Diana* 3. *tr.* 5. *res.* 48. quod nesciens memoriter recitare verba Symboli, vel orationis Dominicae, aut salutationis Angelicae, dummodo earum substantiam teneat, tantum venialiter peccat. Idem de eo, qui ignorat se bene signare signo crucis.

4 *Quadraginta Horarum* oratio non est indicenda, neque in Ecclesijs exemptis, nisi ex causa publica, & cum licentia Episcopi, 1602. Gaeta 25 Octobris 120. n. 3. 1603. Lodi 19. Augusti 97. *v. Eucharistia*.

5 Clerici exempti hortandi sunt ab Episcopo, vt eant ad orationem 40. horarum, non cogendi, 1602. Gaeta 25. Octobris 120. n. 4. *v. Quadraginta*.

6 Vbi ob tumultus bellicos fuit intermissa, debet restitui, 1603. Marsilia 15. Apr. 45.

ORATORIVM.

Altare, Ecclesia, Exemptio, Festum, Hospitium, Pestis.

1 Confraternitati prohiberi non potest, ne fabricet suum Oratorium, sub praetextu, quod sit nimis aplum, 1583. 26. Iulij 194.

Sine tamen praeiudicio Iurium Parochialium, 1602. Nullius Tramutola 25. Octob. 113.

2 In eodem Palatio non conceditur, nisi vnum Oratorium priuatum, 1604. Mineruino 4. Maij 53.

3 In Altari priuati Oratorij celebrari non potest in Natiuit. Domini, Epiphania, Paschate, Pentecoste, Annunciatione, & Assumptione B. Virginis, festo SS. Apostolorum Petri, & Pauli, & omnium Sanctorum, *c. Si quis etiam* 35. *De consecr. dist.* 1. *S. Rit. Cong.* 17. *Nou.* 1607.

Alijs autem diebus semel tantum in die, & praesente eo, qui concessum est priuilegium: adeo quod si alijs, qui non sunt de ejus familia, Missam ibi diebus festis audiant, non satisfaciant praecepto. *Barb. de officio, Paroch.* 3 *c.* 1. *n.* 26. Decreta S. C. abunde congessi in meo Compendio Episcop. v. Cappellae, & v. Oratorium.

Cappellae tamen Cardinalium non comprehenduntur sub decretis de priuatis Oratorijs, sed gaudent priuilegijs Oratoriorum publicorum. Late *Diana* 6. *tr.* 8. *resol.* 40.

ORDINARIVS.

Episcopus, Exemptio, Graeci, Hierosolimitani, Indulgentia, Inquisitor, Missa, Processio, Regularis.

1 Habet iurisdictionem in exemptos quoad causas ciuiles mercedum, & miserabilium personarum, etiam in Regulares extra claustra degentes, & etiam in Claustrales, si certum Iudicem, sibi ab Apostolica Sede deputatum, in Patribus non habeant. *Conc. Trid. sess.* 7. *de Reform. c.* 14.

Immo Regulares, qui non elegerunt Conseruatorem, vel electionem in Curia Ordinarij non notificauerunt, in omnibus causis conueniri possunt coram Ordinario. *Greg. XV. const.* 9. Sanctissimus.

2 Non potest Ordinarius contrahere debita, vel tenere quodlibet interesse pecuniar. cum Monialibus, 1645. Ferentino 1. Dec. 21. *Ex l. Nam licet ex officio*, 46. *ff. v. de contrab. empt.*

3 Ordinarij non possunt transmittere Commissarios per diaecesim in causis ad Ordinariam iurisdictionem spectantibus, expensis praetensorum Reorum: sed illa expensas tenentur facere de suo, ac restituere quicquid ea occasione acceperunt, & sequestrum statim amoue-

re.

re. *Ad textum iuncta glos.in c. Cum ab omni. De vita, & hon. Cler. Sacra Episcoporum Congr.*1609. Sarzana 2. Octobr. 83. 1640.Narni 1.Iunij 57.1641.Terracina 13.Sept.1650.1.Aprilis 5.1655. Narni 1. Octobris 257.

O R D O.

Abbas, Ætas, Beneficium, Clericus, Coadiutor, Cenobium, Dimissoriæ, Doctrina, Examen, Exemptio, Filius, Græci, Illegitimus, Matrimonium, Metus, Mors, Suspensio.

1 Sacerdos ordinatus sub hac forma: *Accipe potestatem offerri Sacrificium, &c.* pro *offerre*, est absque vllo scrupulo valide ordinatus. Tum quia subintelligi videtur, *à te.* Tum quia licet Infinitum illud *Offerri*, in rigore significet alio modo, quam *Offerre*, cum illud sit passiuæ significationis, hoc actiuæ; tamen quatenus profertur in collatione Ordinis, ex communi modo percipiendi significat idem quod *Offerri*, vel *Offerendi*, more verborum deponentium. Et consequenter variatio illius vocis non censetur substantialis, *Arg.c.Retulerunt De consecr.dist.4.& eorum, quæ tradit Bonac.de Sacr.disp.1.q.2.pun.1.n.10.& Diana 1.tr. 17.res.14.*

Et ita respondit mihi die quinta Dec. 1640. P.Præfectus S. Andreæ de Valle Clericus Regularis, tunc Lector casuum Conscientiæ, & idem famosissimus P. Antonius Diana eiusdem Religionis.

De supplendis defectibus idem *Diana 5.tr.14.res.63.*

2 *Minister*, Prohibitio ordinandi alicui Episcopo à S.C. facta, non comprehendit Promotos ad Primam tonsuram ante dictam prohibitionem, 1632.Squillace 4.Iunij 45.

3 Sufficit in aliena diœcesi obtinere beneficium etiam simplex ad hoc, vt quis ab eius Episc. possit ordinari. Sacra Concilij Congregatio 20.Maij 1594. quam referunt Farin. & Barbosa v. Beneficium.

4 Si Præpositus quilibet, vel Archipresbyter secularis, qui non sit consecratus Episcopus, conferat Ordines, etiam minores, ordinatio nulla est, quolibet priuilegio non obstante: Idem de dimissorijs. *Ex Trid.sess.*23.*c.*10. 1598. Nullius 14. Octob. 57. 1616. Grauina 26.August.105.C.C. Carpen. 22. Aug. 1609.

5 *Tenetur* Episcopus ordinatos in Sacris ad vlteriora promouere, si nullum obstet Canonicum impedimetum 1602. Aquila 26.Febr.84.Caligi 14. Nou. 234. 1650.9.Apr.8.

Et ordinator in minoribus ad subdiaconatum, 1602.Reggio 25. Oct.117.

Immo nemini negari possunt Ordines absque legitima causa, 1647.3. Maij 3.

Præsertim primæ Dignitati absque causa multum releuanti, 1647.31.Maij 3.

Et ad Parochialem approbato, 1650. Aprilis 6.

6 Dum S.C. scribit ad aliquem Episcopum, vt alicui Ordines conferat, non intendit ipsum Episcopum habilitare, si forte haberet aliquod impedimentum, quod non esset notum ipsi. S.C.1603.Bitonto 15.Septembris 107.

7 *Collator* Ordinum nihil recipere potest, præter facultas. *S Cong.*1601. Lecce 2.Ian 4.

Neque sub prætextu reparationis Ecclesiæ, 1603.Policastro 3.Dec.143. 1604. 3.Febr.16.

Neque pro dimissorijs, vel testimonialibus Ordinum, 1602. Malta 1.Iunij 55. *Trid.sess.*21.*c.*1.

Neque pro registrandis memorialibus.

Licebit tamen Notario accipere vnum Carolenum pro quolibet teste, & Vicario quinque Carolenos pro decreto interponendo super sufficientia Patrimonij, 1614.Nardò 19. Decemb. 130.

8 *Effect.* Ordo sacer liberat à Patria potestate quoad spiritualia, & acquisita post

post Clericatum; secus quo ad alia; *glos. fin. c. Cum voluntate 54. De sent. excom. Oinot. Inst. Quib. mod. ius pat. potest solus. §. Filiusfamilias*: vide Minor.

9 Ordinatus ordine sacro per metum iniustum cadentem in constantem virum, si ordine vti nolit, vxorem ducere potest, *Iuxta communem, quam sequitur Henriq. lib.* 10. *c.* 14. *n.* 3.

Sicut, & qui infans, initiatus esse Sacerdotio, nisi post decimum quartum annum, cognita voti obligatione, illud ratificasset. *Furn. de ord. c.* 3. *n.* 6.

10 *Charater* imprimitur per ordinem. Est autem Character; *qualitas super naturalis, Animæ diuinitus infusa, quatenus ea insignitus fit aptus ad aliquod spirituale ministerium. Furn. c.* 6. *num.* 2. vbi concludit, Characterem non esse potentiam physicam sed moralem, quatenus effectum non attingit physicè sed moraliter.

Sed mihi probabilius videtur esse potentiam physicam: nam alias quomodo esset qualitas indelebilis? Et prӕterea quodlibet Officium, vel auctoritas alicui collata, ex quo quis fit habilis ad aliquod ministerium puta iudicandi, negotia gerendi, &c. imprimeret characterem æque, ac Ordo.

Vel Character est *signum pacti Dei cum homine de concursu Diuino in administratione Sacramentorum*. Quæ diffinitio assignatur à Bellarmino de Ordine c. 5.

Sed mihi vniuersaliter non placet; quia nec omni ordini, nec soli competit: cum inferiores ordines à subdiaconatu inclusiuè non habeant administrare aliquod Sacramentum. Non soli, cum etiam Episcopatui tribuatur concursus Diuinus in administratione Sacramentorum, confirmationis, & ordinis, & Sacramentum Baptismi, seruata forma, & intentione Ecclesiæ, non solum à laicis Fidelibus, sed etiam ab infidelibus, possit administrari.

Diffinitio characteris, quæ mihi maximè placet est, quæ datur in Concilio Florentino super vnione Armenorum. §. *Quinto Ecclesiasticorum, in fine*, quo character est. *Spirituale quoddam signum, à cæteris distinctiuum, indelebile impressum in anima diuinitus*.

11 *Subiectum*. Ordinari prohibentur Bigami, solemniter Pænitentes Neophiti, Curiales, Serui, Corpore vitiati, Illegitimi, Infames, & Obligati ad indecentia, vt Lanij, Histriones Tabernarij, Illiterati, Abstemij, Coniugati, & alij quicumque Irregulares. Item excommunicati, suspensi, vel Interdicti, & Peregrini. Item carentes titulo sufficienti Beneficij, Pensionis, vel Patrimonij, non possunt ad sacros promoueri, vt latius prosecutus sum in Can. lib. 1. tit. 11. n. 9.

12 Nec debet admitti, neque à Collectore, vel Nuncio, appellatio illorum, qui à suo Episcopo reiecti sunt tamquam inhabiles, multo minus eis dimissoriæ dari 1621. Braga 16. Nou. 158.

13 Angelorum Collegij in Vrbe Alumni ac studentes, promoueri possunt extra tempore, absque litteris dimissorijs, sine titulo, & non obstante defectu natalium. *Greg. XIII. const.* 53. *Quoniam Diuinæ* §. 13. *Postremo* Alumnis tamen Collegij Illyrici fuit hoc negatum, 1607. 2. Augusti.

Quod per Vrb. VIII. const. 44. *Cum sicut dilectus*, extenditur ad Fratres S. Francisci in Indijs Occidentalibus commorantes, nempe vt de licentia diœcesani promoueri possunt à quocumque Catholico Antistite, extra tempora, & non seruatis Interstitijs.

14 *Exemptis* de diœcesi ordines, & dimissoriæ dantur ab Episcopo diœcesis *Nullius* autem à viciniori, 1591. Conuersano 28. Maij 282. 1616. Rutigliano 9. Sept. 110. 1593. Messina pro subditis Archimandritæ 3. Maij 106.

Modo super vita, & moribus, alijsque requisitis deferant testimoniales proprij Prælati, 1593. Nepi 16. Mar. 69.

Nisi constet eas iniustè denegari, 1596. Nullius Putignano 22. Maij 45.

15 Promoueri possunt homines par-

uæ ſtaturæ, modo non ſint Nani, 1596. Sauona 10. Dec.97.1601.Caſtellaneta 7. Nou.224.

16 Qui ſunt ſuſpecti de Epilepſia, poſſunt ordinari, ſi Medici atteſtantur, non adeſſe talem morbum, 1602. Fano 20. Aug.89.

17 Non denegantur Ordines ex eo, quod quis fuit Iudex, ſi nullam incurrit Irregularitatem, 1606. Squillace 15. Nou.88.

18 Seruat.Ser. dimiſſus propter nullitatem profeſſionis non prohibetur promoueri, 1620. Canonici Regolari del Saluatore, 17.Nou.298.

19 Ordinem furtiuè ſuſcipiens, ſi contra hoc facientes lata erat excommunicatio, fit irregularis à ſolo Papa diſpenſabilis; niſi hoc eſſet occultum in ratione delicti: ſed ſi excommunicatio lata non erat, Epiſcopus & Abbas poterunt diſpenſare iuxta mentem trium c.c.c. De eo qui ord. fur. ſuſcep.

20 Ordinatus extra tempora, vel abſque litteris dimiſſorijs, vel ante legitimam ætatem, eſt ipſo iure ſuſpenſus, *vt latius dixi in explic. Can.lib.1.tit.11.De temp.ordin.n.5. & ſeqq.*

21 *Quo ad interſtitia* annus computari debet Eccleſiaſticæ, non autem mathematicè, ideſt à Quadrageſima ad Quadrageſimam, à Pentecoſte ad Pentecoſten: quæ propter varietatem feſtorum mobilium occurrunt aliquando prius, quam duodecimus menſis compleatur. *Et idem declaraſſe Sixtum V. ex ſent. Congr. teſtis eſt Furnarius de ordin. capit.3.num.4.*

22 *Cum Dimiſſoriæ* ad ordines conceduntur abſenti, examen remittitur, vel Epiſcopo ordinanti, vel Perſonæ, cui confidenter tranſmittuntur ipſæ dimiſſoriæ, 1593.Siracuſa 8.Nou.283.

23 Dum proprius Epiſcopus recuſat aliquem promouere, præſertim ad Sacerdotium, nec informare vult, committitur alij Epiſcopo, vt illum promoueat, etiam abſque dimiſſorijs, 1596. Marſico 22.Maij 46.

24 *Teſtimoniales num.* 14. In defectu alterius probationis, ordines ſuſcepti probantur per iuramentum, 1597. Rieti 15. Decembris 88. 1604. Camerino 5. April.45. Andria 4.Maij 53. Perugia 17. Maij 58. † Coram tamen Ordinario proprio, non alieno, c.2. & 3. de Cler. peregr. *

Maximè quando quis amiſit teſtimoniales ordinum, quos ipſe diu exercuit, 1581. Piacenza 8.Maij 69.

Et ſi teſtimoniales eſſent ordinum Sacerdotio inferiorum, poterunt examinari, qui fortè viderunt eum ordinari, vel ipſas teſtimoniales, ac obtinere copias examinis, vel ſummariam atteſtationem, 1589. Oſmo 28. Aug.266.

Et dum Regulares, ſiue etiam ſubditi Congregationum approbatarum Preſbyterorum ſæcularium, afferant teſtimoniales ſuperiorum ſuorum de ordinibus ſuſceptis, Ordinarius eos ad oſtendenda originalia compellere non debet, 1597.Genoua 16.Apr.46.

† *Sacra tamen C. C. Septembr.1604. declarauit*, Epiſcopum huiuſmodi teſtimonio credere non teneri: & hoc ſeruatur Romæ. *

25 *Pro Patrimonio*, de quo eſt dubium, an ſit validum vel ſufficiens, poteſt recipi fideiuſſor; non verò pro eo, quod eſt certum non eſſe validum, vel ſufficiens, 1590.Gubbio 22. Maij 133.

Quod patrimonium eſt exemptum ad inſtar bonorum Eccleſiaſt.1603. Tricario 14.Nou.131.

26 Non placet praxis, quam alicubi ſeruari vidi, & probat. *Barboſa alleg.19. num.29.* vt quis promoueatur ad Sacros Subdiaconatus ac Diaconatus ordines ad titulum beneficij, &c. cuius fructus non eſt percepturus niſi poſt ſuſceptum ſacerdotium: quia poſſet impediri à ſuſcipiendo Presbyteratu, & ſic contra intentionem Concilij mendicare cogeretur.

† Vnde S.C.C. prohibuit huiuſmodi promoueri, niſi interim aſſignetur titulus ſufficiens.

27 Probabilius est, ordinatos absque titulo sufficienti, &c. suspensionem incurrere, vt dixi ibid.n.13.& seqq.

28 Ordinarius non est suspensus eo quod pactum fecerit renunciandi patrimonium donanti, vel alimenta non petendi, nisi hoc pactum fecerit cum ordinante, vel præsentante. Et ita Signaturam declarasse Testis *est Toletus lib.1.c.94.Bonac.to.3. disp.3.q.1.pun.8.n.2. Exc.penult.de simon.*

† Titulo. Regulares, quorum omnia Monasteria sunt destructa, promoueri non possunt ad titulum Paupertatis, licet sint subdiaconi, vel Diaconi, 17. *Aug.1632.C.C.* *

29 *Ordo iudiciarius* non est necessario seruandus in causis super electionibus, postulationibus, vel prouisionibus, aut super Dignitatibus, Personatibus, officijs, canonicatibus, vel Præbendis, seu quibusuis Beneficijs Ecclesiasticis. Item nec super decimis, matrimonijs, vsuris vel eas quoquomodo tangentibus. *Clem. Dispendiosam 2. De iud.*

O R G A N V M.

Distributiones, Paupertas.

1 PVlsari potestà Canonico iuxta solitum, 1627.Noli 22.Maij.

2 Haberi debet etiam in Collegiatis, 1646. Ripa 27.Iulij 9.

3 Prædicari non debet ex organo, maximè vbi habetur solitus Pulpitus, 1601. Ariano 25.Oct.98.

4 Organista in Ecclesia sæculari de licentia S.C. potest esse Regularis; maximè si non inueniuntur idonæi sæculares, & adsit Conuentus sui ordinis eo in loco, 1593. Carinola 24. Maij 121. 1601. Genoua 6. Iunij 68. Serui di Gen. 20.Aug.85.Reggio 15.Sept.71.14.Octob. 89. Conuentuali 11. Dec.109. 1605. 13. Iulij 41.

Si non adsit Conuentus sui ordinis, solet dari licentia degendi in aliquo alio Conuentu diuersi ordinis, vel in Palatio Episcopali, 1606. Agost. di Lomb. 28.Ian.9.

5 *Etiam Monialibus* permittitur organum, modo aliqua ex ipsis illud pulset, non vllus exterus, 1588. Brescia 77.

O R I G E N E S.

Dæmon.

O R I G O.

Filius.

QVis dicatur originarius vel oriundus, dixi in Can. lib 1. titul. 11. De temp. ordin. n.7.

O V I S.

Grex.

O Z A.

QVomodo peccauerit, faciens Arcam à Brutis asportari, dixi in Collection. 2.Reg.6.6.

P

P A C T V M.

Lex, Priuilegium, Transactio.

1 VT *crediter* auctoritate propria ingredi possit in possessionem bonorum, quæ sibi fuerunt hypothecata, valet, si certum sit, Debitori nullam exceptionem, siue defensionem competere, *l.3. de pignor.*

Alias debet Dominus, siue Possessor antea citari. *Rota apud Gallesf.dec.142. n.3.& 6.* Nisi.

I. Huiusmodi bona sint Ecclesiæ, quia tunc propter tale pactum non excusaretur occupans à sacrilegio. *Tiraq. priuil.136.*

II. Nisi facultatem habens faciendi aliquid

aliquid de facto, Iudicem adeat absque protestatione; quia postea redire non potest ad viam facti, cui per talem aditionem renunciasse videtur. *Rota apud Farin.p.1.dec.553.n.8.*

2 Pactum nudum donandi parit actionem, *l.Si quis argentum 5. Codic. de donat.*

3 Pactum inter Parochum ex vna, & Monachos ius Sepulturæ ex priuilegio habentes, ex altera, initum, ne prædicti Monachi aliquos, vel certos, & determinatos Parochianos suos sepeliant, seruandum est, quamuis postea Parochiani illi in dictorum Monachorum Eccl. Sepulturam elegerint; quia cum principaliter priuilegium datum fuerit in fauorem Monachorum, videtur indulto huiusmodi per pactionem prædictam renunciatum, *c.1. de pactis lib.6.*

Cum quilibet fauori suo, tam in totum, quam in partem, quando materia diuisibilis est renunciare possit, *cap. Statuimus, de Regular.l.penult.C.de Pactis, l.Si quis in conscribendo 30. C.de Episcopis, & Cler.*

Quæ lex est reuocata per Ius Canonicum, in quantum dicit, quod Clerici possunt renunciare priuilegio fori, saltem in causis Ciuilibus: non enim possunt Clerici in laicum Iudicem consentire, *c.Si diligenti 12.de foro comp.*

Cum priuilegium non sit concessum principaliter in fauorem ipsorum Clericorum in particulari, sed totius status Clericalis. *Ex d.c.12. Bonac.de legib.disp. 10.q.2.pun.1.§.3.n.2.*

PALLIVM.

Archiepiscopale sub hac forma concedi solet. *Ad honorem Dei Omnipotentis, B.Mariæ Virginis, Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli D. Nostri Papæ Alexandri, & Ecclesiæ Romanæ, necnon Ecclesiæ Neapolitanæ, Tibi Commissæ tradimus Tibi Pallium de Corpore B.Petri sumptum, in plenitudinem Pontificalis Dignitatis, vt vtaris eo intra Ecclesiam tuam certis diebus, scilicet in Natiuitate Domini, in Festiuitatibus S.Ioannis, & S. Stephani. In Circumcisione. In Epiphania: in Ramis Palmarum. In Cœna Domini. In Sabbato Sancto. In tribus diebus Resurrectionis, & Pentecostes. In Festiuitate S.Io.Baptistæ, & Omnium Apostolorum. In tribus Festiuitatibus B.Mariæ. In Festum Omnium Sanctorum. In Dedicatione Ecclesiarum. In vtraque solemnitate Sancti Ianuarij Episcopi, & Martyris, & alijs principalibus Festiuitatibus Ecclesiæ tuæ. In Ordinationibus Clericorum. In Consecrationibus Episcoporum. In die anniuersario tuæ Consecrationis. Et alijs etiam diebus, qui exprimuntur in Priuilegijs à Romana Ecclesia concessis Ecclesiæ tuæ*, gl.c.Ad honorem,4.De auth.& vsu Pallij. Et latius lib.1. Cærem.Episcoporum cap.16.

Cætera dixi in Can. lib.1. titul.8. De auth. & vsu pallij.

PAPA.

Baculus, Coniux, Dignitas, Ecclesias, Eleemosyna, Episcopus, Hæresis, Litteræ, Opinio 4.Sanctitas, Simonia, Sponsio, Votum.

Foemina. *Confutatio fabulæ de Ioanne Papa Fœmina ex Bellarmino præsertim in 1.tom.contr.de Romano Pontifice lib.3. c.24.vers. Ad argumentum.*

Ad argumentum, *inquit*, Magdeburgensium, *qui sunt Hæretici Lutherani*, dico fabulam esse illam de Ioanne Papa Fœmina, quam satis accuratè refellit Onuphrius in additionibus ad Platinam.

Ac primum manifestè conuincitur esse fabula ex testimonijs Scriptorum Græcorum, & Latinorum. Primus omnium, qui de hac re scribere potuit, fuit Anastasius Bibliothec.qui illo ipso tempore vixit, quo fingitur Ioannes iste Octauus Pontificatum gessisse, nimirum circa an.850. & interfuit creationi multorum Pontificum, qui hunc Ioannem vel præcesserunt, vel secuti sunt. Ille igitur scribit, post Leonem IV. vacasse

Sedem quindecim diebus, & mox communi consensu creatum fuisse Benedictum III. quibus verbis indicat, nullum fuisse Ioannem Fęminam. Omnes enim, qui istum Ioannem admittunt, dicunt eum sedisse post Leonem IV. & ante Benedictum III. ac vixisse in Pontificatu duobus annis, & quinque mensibus.

Dices fortasse Anastasium in gratiam Pontificem omisisse istum Ioannē VIII. At contra. Nam saltem debuit ponere Sedem vacasse post Leonem IV. duobus annis cum dimidio, ne errorem exploratum in Chronologia admitteret, & errorem, qui refelli poterat ab oculatis Testibus, qui tunc viuebant.

Respondent, non esse errorem in Chronologia; quia duo isti anni Ioannis adduntur annis Leonis IV. Leo enim IV. dicitur ab Anastasio sedisse annis octo: qui ita accipiendi sunt, vt sex anni sint ipsius Leonis, alij duo addantur ex annis Ioannis Fœminæ.

At contra. Nam non solum Anastasius, sed etiam Martinus Polonus, & Platina, & Magdeburgenses, & Bibliander, & alij, qui ponunt, Ioannem Octauum sedisse duobus annis, dant Leoni annos octo. Igitur necessario erit error in Anastasij Chronologia, si iste Ioannes ponatur fuisse Pontifex post Leonem.

Deinde non solum Anastasius, sed etiā Ado Episc. Viennensis, qui eodem tempore vixit, & de quo nulla suspicio est, quod in gratiam Pontificum mentiri voluerit, docet nullum fuisse Ioannem inter Leon. IV. & Benedictum III. Sic enim loquitur in Chronico Anni 865. *Pontifex*, inquit, *Romanus Gregorius moritur; atque eius loco Sergius ordinatur. Illo defuncto, succedit Leo; quo obeunte, Benedictus in Sede Apostolica substituitur.* Et similiter loquuntur Rhegino, Lambertus, Hermanus Contractus, Abbas Vspergensis, Otho Frisingensis, & omnes Historici, qui plurimi sunt vsque ad Martinum Polonum, qui fuit quadringentis annis posterior isto ficto Io: VIII. & ipse Martinus primus huius Io: VIII. meminit contra fidem omnium Antiquorum. Ab ipso autem acceperunt Platina, & cæteri recentiores.

Nec solum Latini, sed etiam Græci, qui scripserunt ante Martinum Polonum, vt Zonaras, Cedrenus, Io: Curopalatas, & alij, nullam inter res eius temporis mentionem tam portentosæ fabulæ faciunt: cum tamen illi non fauerent Romano Pontifici, sed libenter accepissent occasionem irridendi Latinos, si potuissent. Quomodo autem credibile est, melius nouisse res gestas circa an. 850. Martinum Polonum, qui vixit ann. 1250. quam omnes Historicos alios qui vixerunt ann. 800. vel 900. vel millesimo.

Quod autem Magdeburgenses dicunt Sigebertum, & Marianum Scotum Martino Polono antiquiores, Io: Fœminam in suis Chronicis posuisse, falsum est. Et si enim in impresso Sigeberto, & Mariano Scoto inueniatur Io: Fœmina, tamen in antiquissimis manuscriptis non inuenitur; & satis constat, Authores illos fuisse corruptos. Extat adhuc in Monasterio Gemblacensi, vbi fuit Monachus Sigebertus, antiquissimum exemplum manuscriptum, quod putatur ipsius Sigeberti authographum, & in eo nulla mentio est Io: Fœminæ, quod manuscriptum exemplum testatur se vidisse Io: Molanus, qui adhuc superest. Similiter in antiquissimis exemplaribus Mariani Scoti non haberi Io: Fęminam, testatur ille, qui Metropolim Alberti Krantij edidit anno 1574. Coloniæ.

Deinde secundo, quod fabula sit ista Martini narratio de Ioanne Fœmina, probatur ex ipsa narratione. Primo enim dicit istum Ioannem fuisse Anglicum ex Moguntia. At Moguntia non est in Anglia, sed in Germania. Vt autem hunc errorem emendent alij, mirabiliter inter se pugnant.

Nam Platina dicit, fuisse Anglicum istum Ioannem, sed oriundum ex Moguntia. Magdeburgenses è contra dicūt fuisse Moguntinum, sed oriundum ex

Anglia

Anglia Theodorus autem Bibliander in Chronico dicit, neque natum, neque oriundum ex Anglia; sed tantum educatum, & eruditum in Anglia.

Tertio dicit Martinus, & qui eum sequuntur, istum Ioannem dedisse operam litteris Athenis. At constat eo tempore neque Athenis, neque vsquam alibi in Græcia, fuisse vlla gymnasia litteraria. Scribit enim Synesius in Epistola vltima ad Fratrem suum, suo tempore Athenis nihil fuisse, nisi nomen Accademiæ. Fuit autem Synesius paulo post tempora Basilij, & Nazianzeni. *Quorum primus anno Domini 380. secundus 390. vita functus est, Valentiniano Imp.*

Scribunt autem Cedrenus, & Zonaras in vita Michaelis, & Theodoræ Imperatorum, circa finem imperij Michaelis, quando nimirum solus regnabat, amota Matre Theodora, bonarum litterarum, & Philosophiæ scholas fuisse restitutas à Barda Cæsare, cum vsque ad illud tempus per annos plurimos ita fuissent extincta omnia studia sapientiæ in Græcia, vt ne vestigium quidem vllum extaret. At constat imperium Michaelis solius, amota Matre Theodora, incidisse in tempora Nicolai I. qui successit Benedicto Tertio, quem præcesserat, vt isti fingunt, Ioannes Octauus Fœmina.

Immo Cronologici omnes, etiam ipse Bibliander, ponunt initium imperij Michaelis solius anno Christi 856. & Ioannis Fęminæ Pontificatum ann. 854. Ex quo sequitur, post mortem istius ficti Ioannis cœpisse in Græcia reuiuiscere studia litterarum.

Quarto Magdeburgenses dicunt, Ioannem istum Octauum peperisse in itinere, cum ex Vatic. inuisere vellet Eccl. Lateranensem. At certissimum est, vt Onuphrius demonstrat in *lib. de Septem Ecclesiis*, Romanos Pontifices non habitasse in Vaticano, sed in Lateranensi Palatio vsque ad tempora Bonifacij IX. idest vsque ad ann. 1390. Quomodo ergo, si in Laterano habitabat, volebat ex Vaticano inuisere Lateranum? Certè si quis nunc scriberet, Pontificem ex Laterano venisse, vt inuiseret Eccl. Vaticanam, vel *Montem Quirinalem*, ridiculus esset: cum omnes sciant, Pontificem, vel in Vaticano, vel *in Monte Quirinali* habitare.

Quinto. Dicit Martinus, & cæteri omnes, istum Ioannem in publica, & solemni supplicatione perijsse. At certè nullam habet probabilitatem, quod Mulier vterum gerens iam tot menses, tunc maximè voluerit procedere: quando maximum erat periculum, ne degeretur.

Probatur hoc idem ex Epistola Leonis IX. grauissimi Pontificis ad Michaelem Episc. Constantinop. vbi c. 23. scribit, famam esse constantem, in Patriarchatu Constantinop. multos Eunuchos sedisse, & inter eos obrepsisse etiam, & fuisse Patriarcham vnam Fœminam. Quod certè nunquam obijceret Leo, si tale aliquid paulo ante Romanæ Sedi accidisset. Immo fortasse hinc nata est hæc fabula de Io: Fœmina. Cum enim rumor esset, quamdam Fœminam fuisse Pontificem Constantinop. & deinde omisso paulatim nominę Constantinop. remansisse fama, & opinio de Fœmina Pontifice, & Pontifice Vniuersali, cœperunt aliqui in odium Eccl. Romanæ dicere, fœminam illam fuisse Romanum Pontificem. Et verisimile est, circa tempora ipsius Martini hanc famam exortam. Certe Martinus Polonus, qui primus hoc scripsit, nullum Auctorem refert, sed tantum dicit, *fertur*. Igitur solum ex incerto rumore hoc habuit.

Neq; mirum videri debet si aliquis in odium Romanæ Ecclesf. fabulam hanc finxerit, posito fundamento de Fœmina Pontifice, & maximis contentionib. quæ vigebant illo tempore inter Imperatorios, & Pontificios homines: nam etiam nunc videmus, Magdeburgenses magis incredibilia fingere. Cum enim Martinus solum scripserit, hanc Mulierem fuisse Anglicam ex Moguntia,

neque aliquid addiderit de Parentibus, & nomine proprio Mulieris, Magdeburgenses addiderunt, Patrem huius Fœminæ fuisse Anglicum Sacerdotem, & ipsam vocatam ab initio Gibertam, nutritam quoque sub habitu viri in Monasterio Fuldensi, & libros de Magia scripsisse: quæ sunt mera figmenta, sine teste, & sine ratione excogitata. Adde quod Martinus ille Polonus vir simplicissimus videtur fuisse: scribit enim alias fabulas permultas, tamquam si historiæ probatissimæ essent.

Vtrum post mortem Bellarmini, tempore Vrbani Octaui, allata sunt Romam manuscripta Photij Patriarchæ Constantinop. Eccles. Romanæ Hostis acerrimi, qui Leoni IV. Benedictum substituit: & Martini Poloni, in quo nulla mentio, non solum de fabula Ioannæ Papæ Fœminæ, sed nec de quatuor Regnis, vel alijs, ob quæ Auctor ille apud doctos, & pios viros non bene audit. Vnde non leue indicium est, ab Hæreticis in eius scripta hæc, & similia irrepsisse.

Aduersus ea, quæ diximus, Hæretici tribus alijs argumentis insistunt.

I. Dicunt Papam post creationem collocari in quadam Sede in medio perforata: per quod foramen Decanus Cardinalium eum explorat, & masculo inuento, exclamat. Papam habemus, & cæt.

II. Haberi Romæ statuam cuiusdam Pontificis cum Paruulo, quæ videtur non posse, nisi istum Ioannem referre: qui, vt supra, in Processione peperit.

III. Quod Romani Pontifices, quando accedunt ad Lateranum, in detestationem huius facinoris declinant illam viam, licet valdè breuiorem, & vadunt per aliam longiorem.

Quæ quidem obiecta, satis per se friuola, facillimè dissoluuntur.

Ad primum namque de Sede perforata, *non est dubium id esse falsum, si de nostris loquamur temporibus, vt nunc testes sunt Cardinales omnes viuentes, & alij, qui fuerunt in Conclauibus, & si de hoc scriptum desideres, videre potes Iulium Lauorium in tract. de electione, qui pluries in conclaui fuit, ac Sum. Pontificum interfuit creationi. Si verò contendant, id factum fuisse temporibus antiquis; Cum id gratis sine teste, sine ratione effutiant, refutatione non esset opus. Attamen hanc efficacissimam afferemus.*

Nulli dubium est, quanta fuerit semper à Romana Ecclesia adhibita diligentia in tradendis Sacr. Cæremonijs, obseruandis in lithurgia Diuinis Officijs, ac electione Antistitum, & præsertim Romani Pontificis, vt nullam neque minimam actionem relinqueret cuiusque arbitrio præstandam, sed omnia singillatim præscripsit. Igitur si hæc cæremonia de Sede perforata vnquam fuit in vsu, certè in Cæremonialibus ipsius Ecclesiæ reperietur. *At ex libro 1. Sacrarum Cæremoniarum sect. 2.* constat; tres olim fuisse Sedes lapideas in Lateranẽsi Basilica, in quibus nouus Pontifex sedebat tempore suæ coronationis. Prima Sedes erat apud ingressum in templum, eaque vilis & abiecta: ad quam Sedem nouus Pontifex primo ducebatur, atque in ea aliquantulum sedebat; vt per eam Cæremoniam significaretur, eum de loco humillimo ad locum summum ascendere. Inde enim eum eleuantes canebant illud 1. Reg. 2. *Suscitat de puluere Egenum, & de stercore eleuat Pauperem: vt sedeat cum Principibus, & solium gloriæ teneat.* Et hæc est causa, cur illa sedes Stercoraria diceretur.

Altera sedes erat porphyretica in ipso Palatio: & ibi sedebat secundo in signum possessionis: atque ibi sedens accipiebat claues Ecclesiæ, & Palatij Lateranensis.

Tertia Sedes similis erat secundæ, nec procul ab ea; atque in ea post paulum sedens, tradebat Claues ei, à quo acceperat antea. Fortè vt ea Cæremonia admoneretur mortis, per quam breui potestatem illam alteri dimissurus esset, vt clarius per Cęremoniam combustæ stup-

pæ addita voce, *Sic transit gloria Mundi*. De Sede ad explorandum sexum nulla, nec in electione, nec in coronatione, nec alibi vsquam mentio.

Ad secundum, quod Statua illa Mulieris cum puero absque dubio non erat Ioannis Papæ. Nam si aduersarij dicunt Antiquos Historicos in gratiam Pontificis noluisse memoriam huius Mulieris in libris ponere; quam verisimile est, voluisse Pontifices ipsos memoriam extare in statua? Deinde si statua huius Ioannis esset, Mulierem cum infantulo recens nato repræsentasset. At Imago illa neque fœminam referebat, neque infantem in sinu gestabat; sed Puerum satis magnum, & annorum multorum quasi præcedentem famulum referebat. Quare conijciunt quidam, fuisse statuam illam alicuius Ethnici Sacerdotis ad sacrificandum præparati, quem suus Minister præcedebat.

Ad tertium denique cur Pontifices viam illam breuiorem ad Lateranum proficiscentes omittant, non est in detestationem facinoris, sed quia via illa est angusta, & anfractuosa, & proinde incommoda, Pontificio comitatui, qui semper frequentiss. esse solet. Ad quod, vt Onuphrius testatur, non defuerunt Pontifices, qui non semel per hanc viam ad Lateranum iuerunt.

De hac ipsa re fusissimum tractatum edidit Georgius Schurer Sacerdos Soc. Iesu, Viennæ impressum.

2 *Electio* Papæ facta per metum est nulla: deberque per Concilium generale, probato metu, rescindi. *Ex Concil. Constantien. Azor. 2. lib. 4. c. 2. vers. sexto quæritur.*

3 *Constitutio Iulij Papæ Secundi, de elect. Romani Pontificis absque Simoniaca labe facienda.*

Cum tam Diuino, quam humano iure, in spiritualibus præcipuè, detestabiliter sit Simoniæ labes prohibita, & magis in electione Romani Pontificis Vicarij *Iesu Christi* Domini Nostri abominabilis sit, & vniuersali Ecclesiæ perniciosa; Nos qui regimini eiusdem vniuersæ Ecclesiæ, meritis licet imparibus annuente Domino, præsidemus, cupientes quantum cum Deo possumus, in præmissis pro tantæ rei necessitate, ac periculi magnitudine, vt tenemur, in posterum salubriter prouidere de Fratrum nostrorum S. R. E. Card. consilio, & vnanimi consensu, hac nostra perpetuo valitura constitutione, auctoritate Apostolica, ac de potestatis nostræ plenitudine, statuimus, ordinamus, decernimus, & diffinimus. Quod si (quod Deus pro sua clementia, & ineffabili bonitate auertat) contigerit, postquam Nos, vel successores nostros successiuè ipse Deus ab huiusmodi vniuersalis Eccl. regimine absoluerit, humani generis Inimico procurante, & ambitione, vel cupiditate ad hoc inclinante, seu impellente, electionem Romani Pontificis ab eo, quem eligi contigerit, vel ab aliquo, seu aliquibus de cœtu Card. quomodolibet votum dantibus, per Simoniacam hæresim in dando, promittendo, vel recipiendo pecunias, bona cuiuscumque generis castra, officia, vel beneficia, seu promissiones, & obligationes, commissam, per se vel per alium, seu alios quomodocumque, & qualitercumque etiam in duarum partium, vel omnium Cardinalium vnanimi concordia, quomodolibet, etiam per viam assumptionis vnanimiter, nemine discrepante etiam sine scrutinio factæ, celebrari, vel fieri; non solum huiusmodi electio, vel assumptio eo ipso nulla existat, & nullam eidem sic electo, vel assumpto, administrandi in spiritualibus, & temporalibus facultatem tribuat; sed etiam contra dictum sic electum, vel assumptum, de Simoniaca labe à quocumque Cardinali, qui eidem electioni interfuerit, opponi, & excipi possit, sicut de vera, & indubitata hæresi: ita quod à nullo pro Romano Pontifice habeatur. Quinimo ipse sit à priori suo Cardinalatu, & alio quocumque honore, Ecclesijs Cathedr. etiam Metropo-

lit. & Patriarchalib. Monasterijs, & Dignitatib. & alijs quibuscumque Beneficijs, & Pensionibus, quæ tunc obtinebit in titulum, vel in commendam, aut alias quomodocumque eo ipso, absque alia declaratione, priuatus existat. Et idem Electus non Apostolicus, sed Apostaticus, & tamquam Simoniacus, & Hæresiarca, & ad prædicta omnia, & singula perpetuo inhabilis habeatur, & sit. Nec huiusmodi Simoniaca electio per subsequentem ipsius intronizatione, seu temporis cursum, aut etiam omnium Cardinal. adorationem, seu obedientiam, vllo vnquam tempore conualescat: liceatque, omnibus, & singulis Cardinalibus, etiam illis, qui huic Simoniacæ electioni, seu assumptioni consenserint, etiam post inthronizationem, & adorationem, seu obedientiam, ac etiam vniuerso Clero, Populo Romano, necnon subditis, & S. Angeli de Vrbe, ac quarumuis aliarum Romanæ Ecclesiæ Arcium Præfectis, Castellanis, Capitaneis, & alijs Officialibus (quocumque homagio, seu iuramento, vel cautione præstitis non obstantibus) à talis Electi etiam inthronizati, obedientia, & deuotione impune, & quandocumque discedere, (ipsis Fidei Romanæ Ecclesiæ, & obedientiæ futuri Romani Pontificis canonice intrantis nihilominus adstrictis permanentibus,) & eum vt Magum, Ethnicum, Publicanum, & Hæresiarcham euitare.

§.4. Ad cuius quoq; confusionem possint Cardinales, qui se præfatæ electioni opponere voluerint, si præsumpserit se regimini vniuersalis Ecclesiæ prætextu talis electionis ingerere, auxiliũ Brachij sæcularis contra eum implorare. Nec tales ab eius obedientia discedentes tamquam tunicæ Domini scissores, aliquarum propter dictum discessum pœnarũ, seu censurarum vltioni subiaceant.

§.5. Cardinales vero, qui eum sic Simoniacè elegerint à suis ordinibus, etiam Cardinalatu titulis, & honore ac quibuscumque Patriarchalibus, Archiepiscopal. Episcopal. & alijs Prælaturis, ac Dignitatibus, vel Beneficijs, quæ in titulum, vel commendam tunc obtinebunt, vel in quibus, seu ad quæ ius tunc habebunt, absque alia declaratione priuati existant: nisi ab illo penitus, & cum effectu discesserint; & reliquis Card. qui huiusmodi Simoniæ non consenserint, intra terminum octo dierum, postquam ab eis fuerint requisiti, personaliter, si fieri poterit alias per edictum publicum, se absque fictione, vel fraude vniuerint, & coniunxerint. Et tunc si præfatis alijs Cardinal. se vniuerint, & coniunxerint, in pristinum statum, & ad pristinos honores, & dignitates, etiam Cardinalatus, ac Ecclesias, & beneficia, quibus præerant, & quæ obtinebant, reintegrati, & rehabilitati, ac restituti, & repositi, & ab huiusmodi simoniæ labe, & censuris, ac pœnis Ecclesiasticis quibuscumque absoluti eo ipso existant.

§.6. Mediatores vero, Proxenetæ, Trapexitæ, tam Clerici, quam laici, cuiuscumque dignitatis, qualitatis, & ordinis fuerint, etiam Patriarchali, Archiepiscopali siue Episcopali, vel alia sæculari, Mundana siue Ecclesiastica dignitate præditi, etiam quorumcumque Regum, & Principum Oratores vel Nuncij, si huius simoniacæ electionis participes sint, omnibus suis Ecclesijs, beneficijs: Prælaturis, & feudis, ac alijs quibuscumque honoribus, & bonis eo ipso priuati, & ad similia inhabiles, & etiam actiuè, & passiuè intestabiles, & eorum bona ipso facto ad instar Reorum criminis læsæ Maiestatis, Fisco Apostolicæ Sedis applicentur, & deuoluantur, si prædicti delinquentes Ecclesiastici fuerint, vel alias Romanæ Ecclesiæ subditi: Bona verò, & feuda taliter delinquentium non subditorum sæcularium, in partibus existentia, Fisco sæcularis Principis, in cuius Territorio bona sita sunt, ipso facto similiter applicentur. Ita tamen, quod si infra tres menses à die, quo notum fuerit, illos simo-

simoniam commisisse vel participasse, Principes bona prędicta Fisco suo actualiter non applicauerint, ex tunc illa Fisco Ecclesiæ Romanæ applicata censeantur, & sint eo ipso, absque alia similiter declaratione.

§.7. Promissiones quoque, & obligationes, siue sponsiones propterea quandocumque etiam ante tempus dictæ electionis, etiam extra personas Cardinalium per quoscumque alios quomodocumque factæ, cum quauis inexcogitabilis solemnitate, & forma etiam iuratæ, conditionales siue euentuales, & in forma excommissarum, ex quacumque causa, etiam depositi, mutui, cambij, confessionis de recepto, donationis, arrendamenti, vel venditionis, permutationis, vel alterius, cuiuscumque contractus, etiam in ampliori forma Cameræ Apostolicæ factæ, sint nullæ, & inualidę, & ad agendum inefficaces: nullusque illarum vigore cogi, vel obstringi possit in iudicio, vel extra; liceatque omnibus ab illis impune absque alio metu, siue periurij nota, recedere.

§.8. Et insuper licet Cardinalibus, qui electioni prędictæ simoniacæ interfuerint, & à pręfato sic electo discesserint, adhibitis secum alijs Cardinalibus, etiam illis, qui huiusmodi simoniacæ electioni consenserint, & postea eisdem Cardinalibus in dicta simonia non complicibus se vniuerint, si se cum eisdem vnire voluerint, alioquin sine eis, ad alterius nihilominus Pontificis electionem, non expectata alia sententia declaratoria simoniacæ electionis huiusmodi (eadem tamen nostra constitutione semper in suo robore permanente) liberè, alias tamen canonicè, deuenire: Concil. etiam generale indicere, & conuocare in loco idoneo, prout eis magis videbitur expedire.

§.9. Non obstantibus, &c.

§.10. Inhibentes postremo omnibus, & singulis Sacr Rom. Eccles. Card. qui pro tempore fuerint, & eorum Sacro Collegio; ne, Apostolica Sede vacante, prædictis contrauenire, vel contra pręmissa, vel aliquod pręmissorum statuere, disponere, & ordinare, vel aliquo modo facere, seu attentare præsumant, quocumque exquisito colore, vel causa, sub excommunicationis latæ sententiæ pœna, quam ipso facto incurrant, & à qua non nisi per Romanum Pontificem canonice electum absolui possint, nisi in mortis articulo. Decernentes, &c.

Data Romæ apud S. Petrum anno Incarn. Dom. 1505. xix. Cal. Febr. Pontif. nostri anno secundo. *Vide Bonac. tom. 3. disp. 2. q. 7. pun. 1. §. 1.*

4 *Errare* non possunt Papa, & Concilium generale eius auctoritate coactum in his, quę vniuersam Ecclesiam attingunt, & ad fidem, vel mores pertinent: alij verò inferiores secus, etiam Concilium Prouinciale. *Bonac. de legib. disp. 1. q. 1. pun. 3 num 14. Vide quæ dixi in Collect. ad Luc. 22. 32.* Tale quid videtur esse Sanctorum Canonizati: adeò vt contrariam Caietani opinionem, *& glossæ cap. vnic. v. Sedis Apostolicæ. De reliq. & vener. Sanct. in 6.* quatenus dicunt Ecclesiam in Canonizatione decipi posse, vt erroneam reijciat Ambrosius Catharinus. *Vide Clau. Reg. lib. 12. cap. 8. num. 10. Diana 5. tract. 13. res. 65. Vide S. Thom. quodlib. 9. art. vlt.*

In facto tamen Papa quoque decipi potest, & circumueniri, *c. Cum olim 12. De sent. & re iud.*

5 Papa à nemine iudicari potest, nisi inueniatur à fide deuius. Sed si quocumque tempore fuerit Hæreticus, vel schismaticus, electio eius in Romanum Pontificem est nulla. Idem dic de Cardinalibus, Archiepiscopis, Episcopis, Legatis, Nuncijs, &c. Si enim apparuerit eos aliquando, etiam ante eorum promotionem Hęreticos fuisse, vel Schismaticos, ipso iure absque alia declaratione sunt priuati, & ad futura inhabiles. Ex constit. Pauli IV. *Cum ex Apostolatus 15. Febr. 1559.*

6 *Non potest* Papa facere statutum, vt

vt sibi successorem eligere liceat, *glossa* §. *His omnibus sub cap. 7. Apostolica 8. q. 1.*

Quia illud facit in tempus, quo non est futurus Iudex, ait Abbas *in cap. accepimus 5. de pactis n. 2.*

Sed tu dic melius, nimirum quia Deus hanc ei facultatem non concessit, vt ex antiquissima Ecclesiæ traditione constat. *Vide Iul Lauor. de elect.*

7 Papa in beneficialibus plenissimam habet potestatem, *cap. 2. de præben. in 6.*

† S. D. N. iussit, nullus in posterum in S. C. causas tractari, in quibus agatur de interesse familiarium suorum, nisi præuio speciali rescripto Sanctitatis suæ. Hac die 3. Sept. 1657. *

P A R.

Iurisdictio.

PARAMENTA.

Clausura, Episcopus, Festum, Protbonotarius, Rota.

Quotidiana reponatur in armario Ecclesiæ, ne sit semper opus illa à Monialibus accipere, 1601. Bologna 29. Maij 65.

PARENS.

Necessitas, Pater.

PAROCHVS.

Absens, Candelæ, Concursus, Confessarius, Confraternitas, Cura, Decimæ, Ecclesiæ, Episcopus, Excommunicatio, Exemptio, Falsum, Hierosolymitani, Infirmus, Matrimonium, Oblatio, Oeconomus, Pascha, Præcedentia, Regularis, Sacramentum, Sepultura, Subcollector, Testamentum, Vicarius, Visitatio.

1 *Erectio.* Ecclesia Iurispatronatus erigi non potest in Parochialem sine consensu Patronorum, 1504. Mantoua 1. Iun. 63.

2 Quando erigitur noua Ecclesia de fructibus antiquæ ad præscriptum, *c. Ad audientiam, de Eccles. ædif.* nouus Parochus recognoscere, ac reuerentiam exhibere debet Plebano, 1602. Sarzana 31. Maij 51.

Pro Parochijs tamen distantibus expedientius videtur Vicarias etiam perpetuas erigere, quam nouas Parochias, 1624. Siena 23. Aug. 107.

3 Vniones fieri debent de consensu Capituli, & sine præiudicio obtinentium. *Trid. sess. 25. cap. 5.* 1602. Penna 18. Iunij 59. Guardia 10. Decemb. 244. 1628. Caiazzo 31. Aug. 18.

4 *Impetratio* Parochialis sub nomine beneficij simplicis nulla est, 1602. Mariana 23. April. 41. Vnde debet præfigi terminus ab obtinendam nouam collationem: alioquin declarari Ecclesiam esse vacantem, 1619. Teramo 12. Martij 36. Nisi cura annexa esset solum per turnum, *Canonicus 3.*

5 *Quis.* Ad hoc, vt quis dicatur Parochus, requiritur, quod in vna Ecclesia, vel Parochia sit vnus tantum, & quod curam Animarum exerceat nomine proprio, non autem alieno. *Rota apud Farin p. 1. to. 1. dec. 326.*

6 In Ciuitate Hispalensi vniuersa cura residet penes D. Archiepiscopum, qui deputat Rectores Ecclesiarum, in quibus exercetur cura, ad nutum amouibiles. *Rota decision. 582. num. 5.* In Calaguritana similiter. Congreg. Concilij lib. 10. 28.

7 *In Concursu* sub quouis nomine Parochus admissus debet esse perpetuus, 1602. Sarzana 5. Martij 23.

† Nam licet etiam Parochus amouibilis sit examinandus, & approbandus ab Episcopo; non tamen requiritur Concursus nec Examinatores Synodales 12. Ian. 1619. C. C.

Parochus autem approbatus per concursum censetur idoneus ad audiendas confessiones etiam extra suam Parochiam,

chiam, sed in ea tantum ciuitate, vel loco, vbi sita est Parochialis, non autem passim per totam diœcesim, 23. Maij 1585.*lib.* 50.37.*ad* 2.

Non tamen post dimissam Parochialem neque in ipsa Parochiali, *ad* 3.

Decretum iussu S.D.N. in C.C. stabilitum 20. Iulii 1567. super examine eorum, qui Parochiales ad Sedem Apostolicam deuolutas, quia Ordinarii absque concursu eas contulerunt, impetrant.

Si impetrantes sint præsentes in Curia, examinentur Romæ ea forma, qua examinari solent hi, qui præsentes in Curia Parochiales in eorum fauorem resignatas impetrant.

Si vero impetrantes non fuerint præsentes in Curia, committatur Ordinario viciniori in forma *Dignum*, qui eos absque concursu examinari curet per Examinatores in sua diœcesana Synodo deputatos. Et ita post hac obseruabit R. P. D. Datarius, *lib.* 122.166.*

8 *Regul.* Parochus, qui exercet curam Animarum in Ecclesiis Regularium, non debet in subleuamen curæ sibi commissæ accersere Sacerdotes sæculares, quando non desunt Regulares ab Ordinario approbbti, 1615. Fermo 3. Iulij 87. §.4.

Sed ad huiusmodi Parochum, non ad Regulares, pertinent, Dominicis, & Festiuis diebus Confessiones audire, Matrimonia, excommunicationes, & indulgentias publicare, Pauperes, & egenos Piorum eleemosynis commendare, Quarta funeralis, & similia, §.8. & 12.

9 Quando Concilium *sess.* 7. *cap.* 8. & *sess.* 25. *cap.* 16. tractat de Visitatione Parochialium exemptarum, non habet locum in Regularibus, in quibus Animarum curam exercent Fratres ipsi, 1620. Asti 28. Aprilis 123.

Delegatio. Parochus concedere potest simplici Sacerdoti, vt omnia Sacramenta, excepta confessione, ministret, matrimoniaque solemnizet in sua Parochia: nam approbationem Episcopi pro solo Pœnitentiæ Sacramento Tridentina Synodus postulat. Et hoc non obstante constitutione Synodali in contrarium. *Sacra Congreg. Episc. in vna Castellaneten.* 20. *Aug.* 1602. *fol.* 92.95. *Victorell. ad Posseuin. c.* 8. *Append.* 3. *vers. Simplex Sacerdos. Arg. Clem.* 1. *de Priuileg.*

11 *Parochiani* de Iure diebus festiuis tenentur Missam, ac Dei Verbum in propria Parochia audire, & in Paschate confiteri proprio Sacerdoti, nisi ex honesta causa se absentarent *c.* 2. *de Paroch Sixti IV. Extr. Vices illius. De tregua, & pace, Concil. Trid. sess.* 24. *de reformat. cap.* 4. *vers. Moneat Episcopus.*

Licet prædicta Iura quo ad Missam, & Concionem non videantur vsu recepta. Vnde S. C. Episc. 1581. *Consa* 10. Octob. 129. decreuit, Parochianos hortandos, non vero cogendos, ad Missam audiendam in Parochiali, & multo minus in Cathedrali, 1592. Cariati 14. Decembris 220. 1593. 16. Mar. 71. C.C. Salernitana ad 4.

Quo vero ad Confessionem non potest Parochus prohibere suis Parochianis, ne tali Sacerdoti ab Ordinario approbato confiteantur: nisi aliud habeat consuetudo, vel approbatio sit data cum conditione consensus proprij Parochi. *Bonac. de Sacr. disp.* 5. *q* 5. *sect.* 2. *p.* 5. *numer.* 35.

12 *Sepultura.* Parochus ad funus vocare non potest alios Sacerdotes, vel Clericos, quam destinatos ad hærede mortui. *S.C. Episc. Lauden.* 1601.

13 Episcopus hæredes cogere non potest ad inuitandum Clericos Parochiæ, quousque numerus fuerit expletus. *Rota in vna Calaguritana funerum* 22. *Maii coram Orano. Silu. v. Immun.* 2. *nu.* 7. *Lauor. tit.* 2. *c.* 3. *n.* 102. & 104.

Nec prohiberet, ne Parochus celebret Officium Mortuorum sine interuentu Vicarij foranei, 1603. Crema 29. April. 49. 10. Iunij 73.

Vel ne Campanas pro funeribus pulsent,

sent, sine licentia ipsius Episcopi, 1601. Aliffe 20 Febr. 87. §. 19.

Vel ne mortui morte violenta sepeliantur sine sua licentia, nisi ex aliquo capite priuandi venirent Ecclesiastica sepultura, 1590. Otranto 26. Iunij 166.

14 Quamuis Defunctus iusserit, ad funus suum non nisi Regulares conuocari; non tamen ideo proprius Parochus censetur excludi, si interesse velit. *Sac. C. Episc. Montis Pelusii* 1581. *Synod. Caputaquen. Brancatii sess. 3. c.* 10. *num. 6.*

15 Parochus tamen non habet ius interueniendi sepulturæ Monialium, 1603. Chiozza 7. Ian. 1.

16 Parochi non possunt prætendere maiorem eleemosynam pro sepultis in Ecclesijs Regularium, quam in proprijs, vel aliorum Clericorum, 1603. Osseru. 27. Oct. 80.

17 *Benedictiones* Sacerdotales sunt à Parocho petendæ, nec sunt faciendæ ad alio, nisi de licentia illius, tam intra, quam extra Ecclesiam, intra limites suæ Parochiæ: exceptis tamen illis, in quibus consuetudo aliter introduxit. Ratio est, quia licet quolibet Sacerdos habeat ad id potestatem Ordinis; non tamen habet potestatem iurisdictionis: nisi eam accipiat ab Episcopo, vel à Parocho, vel nisi saltem ei competat de consuetudine præscripta. Rectus enim ordo requirit, vt omnia regulentur ab vno Capite: quia vbi non est ordo, ibi est confusio, vt etiam in naturalibus videmus. In Apibus enim, teste *D. Hieronymo ad Rusticum, relato in c.* 41. *In apibus 7. qu.* 1. Princeps vnus est, & Grues vna sequuntur. Imperator vnus, Iudex vnus Prouinciæ; singuli Ecclesiarum Episcopi, singuli Prouinciarum Archiepiscopi: & omnis ordo Ecclesiasticus suis Rectoribus nititur. Experientia cernitur, ex huiusmodi scandala generari, cum sit immittere falcem in messem alienam. Vnde non immeritò Fuscus *lib. 2. de visit cap. 2. num. 8.* docuit, huiusmodi benedictiones pertinere principaliter ad ius Parochiale, cuius hæc sunt verba: *Consistit autem in Parochiale principaliter secundum Innocentium, & alios in rubr. de Parochis, quod Parochiani diebus festiuis in Parochia conueniat, Sacramenta recipiant, decimas personales persoluant, oblationes faciant, benedictiones salutares deuotè, ac reuerenter suscipiant: & sic de sepulturis, benedictionibus nubentium, & alii de iure debitis, &c.*

Hoc etiam tamquam certum præsupponit Concilium Prouinciale Mediolanense, tit. de societatib. *In Ecclesiis*, inquit, *vel Oratoriis confratrum, &c. neque vllæ benedictiones Candelarum, Ramorum oliuæ, Ouorum, aliarumque nouarum frugum, ad Parochi iurisdictionem spectantes, habeantur.* Bonac. tom. 1. disp. 4. qu. vlt. punct. 7. §. 4. num. 1.

Et ita seruandum nisi obstet consuetudo in contrarium, rescripsit Sac. Episc. C. Episcopo Caietano 26. Martij 1602. car. 32. & Senogallien. 1604. 7. Ian. 3.

Gauantus tamen *par. 4. tit. 19. num. 1. & 20. Rubr. Missalis*, benedictiones, quæ habentur in Missali, à quocumque Sacerdote citra præiudicium Iurium Parochialium fieri posse; quæ verò in Rituali tantum ad Parochos propriè pertinere tradit.

Sed vera distinctio videtur esse, benedictiones, quæ publicè fiunt, puta parientium, ciborum Paschalium, retium, domorum, &c. spectare ad Parochum, vt supra: quæ vero priuatim, vt aquæ benedictæ, &c. ad quemcumque Sacerdotem. Qui sensus videtur S. Epis. & Reg. Congr. 1629. Capuccini 31. Aug. 267.

† Et S. C. C. quæ die 5. Maij 1618. censuit, Sacerdotes tam sæculares, quam Regulares, posse benedicere fornaces, & similia, non tamen solemniter. *

18 Ad Parochum pertinent functiones Sacerdotales in Ecclesiis, quæ sub Laicorum sunt guberoio, non ad Cappellanos, neque ad Sacristam; nempe Benedictiones Cinerum, Candelarum, Ramorum, Fontis baptismatis, delationes Sacramenti, celebratio Missæ feria V. in Cœna Domini, aspersiones Domorum, & quæ fiunt die Dominico, Orationes quadraginta horarum, similes. *S. Rit. Congr.* 18. *Maii* 1602. *supra v. Confraternitas n.*19.

19 *Eucharistia* debet in qualibet Parochiali omnino asseruari: quod si redditus, & Societas non sufficiant, instituatur Quæstor, vel eleemosynarum collector, 1614. Assisi 14. Martij 20.

20 *Matrimonium num.* 27. Parochus, qui debet interesse matrimonijs, est ille, in cuius Parochia Matrimonium celebratur, siue mulieris, siue viri. Sed de consuetudine celebrari solet in Parochia mulieris. *Ex Rit. Rom. Rubr. de Matrim. vers. est autem*. Valeret tamen Matrimonium, cui alterius contrahentium Parochus cum testibus interfuit, licet extra suam Parochiam; quamuis male faceret assistendo sine licentia Parochi, vel Ordinarij loci.

21 Parochus peccat assistendo matrimonio inualido ex aliquo impedimento etiam occulto, quod ipse extra confessionem nouit, nisi ab Ordinario compellatur. *Bonac. de Matrim. q.* 3. *pun.* 16. *num.* 8.

22 *Approbatus* censetur Parochus (non autem alii Confessarii delegatam iurisdictionem habentes, nisi prout facultas se extendit) à Iure communi, vt eligi possit in Confessarium à quocumque qui facultatem habeat, siue ex priuilegio, siue ex Iubilæo, siue ex licentia Episcopi, siue proprij Parochi, eligendi sibi Confessarium approbatum: & hoc tam in eadem diœcesi, quam in diuersa, absque alia diœcesani Episcopi approbatione: quia Concilium Trident. non requirit Episcopi specialem approbationem in eo, qui habet Parochiale beneficium. Ideo Parochi sese iuuare possunt ex solo suo consensu, non tantum intra eamdem diœcesim, sed etiam in confinio distinctarum diœcesum, *Suar. de Sacr. Pœnit. disp.* 18. *sect.* 4. *per totam.*

Nec videtur dissentire. *Bonac. de Sacr. disp.* 5. *q.* 7. *pun.* 4. *nu.* 12. vbi tantum hoc negat, cum obstant decreta particularia locorum. *Vide Diana* 3. *tr.* 4. *res.* 160. *&* 5. *tr.* 12. *resol.* 46.

Vnde S. Epis. Congr. præcepit Episcopo Ciuitatis Plebis, ne vllo modo impediret Confessiones fieri, præsertim occasione alicuius festi deuotionis, & concursus, cum Curatis, tam suæ diœcesis, quam vicinarum, illuc accedentium iuxta solitum; cum isti censeri debeant idonei absque alio examine, vel approbatione, 1640. 25. Maij 53.

Hac tamen speciali consuetudine præcisa, Sacra Concil. Congreg. referente Barbosa, negat etiam Parochum censeri idoneum extra suam diœcesim absque approbatione Episcopi diœcesani. Et hoc tamquam tutius est magis in vsu.

† Vnde cum idem Episcopus Ciuitatis Plebis supplicasset per S. C. C. declarari hoc dubium, an scilicet Parochus alienæ diœcesis possit absque eius licentia in sua diœcesis confessiones audire. Eadem S. C. 19. Ian. ann. seq. 1641. respondit non posse.*

Multo minus alij Confessarij possunt extra locum suæ iurisdictionis assumi ad audiendas Confessiones à Parochiis, vel ab aliis habentibus facultatem eligendi Confessores approbatos: licet hoc etiam asserat Ioann. della Cruz apud *Diana* 3. *tract.* 4. *res.* 110.

† Sed an Episcopus vigore priuilegii, de quo in c. fin. de pœnit. & remiss. possit eligere Sacerdotem sibi non subditum, qui non fuerit à proprio Ordinario antea approbatus? S. D. N. Greg.

XIII. audita relatione S. C. die 1. Dec. 1582. respondit, non posse.

In Congregatione nihil de hoc resolui potuerat, quia vota fuerunt paria. Vnde Episcopus extra diœcesim non potest confiteri neque Regulari, qui non sit ab Ordinario loci approbatus, 3. Oct. 1609. ad primum. *

23 Parochos approbatos ab Antecessoribus tempore prouisionis Parochialium liberum est Episcopo iterum examinare, tam in visitatione, quam extra. S.C.C. in vna Placen. 28. Aug. 1628. 1594. Cosenza 3. Ian. 5.

Et eis, si fuerint insufficientes reperti, Coadiutores deputare. *Ex eadem Diana 4. tract. 4. resol. 59.*

Ab eodem vero minimè, nisi suspicio probabilis existat, quod propter infirmitatem, vel aliud accidens, non esset amplius idoneus. *Ex eadem* 1594. *Cosenza* 3. *Ian.* 5.

Vel quod fides approbationis fuisset minus Canonice concessa: tunc enim ad examen iterum vocatur sub pœna priuationis, 1594. Lucera 13. Ian. 171. 1602. Terni 1. Octob. 105.

† Si non constet Oratorem fuisse specificè approbatum ad supradictam Parochialem, posse nunc approbari, vel reprobari, quamuis approbatus fuerit ad curam Animarum in genere. C. C. 17. Aug. 1606. Camerinen. *

24 Parochus, qui diù Parochiam possedit compelli non potest ad ostendendum, se fuisse examinatum ad præscriptum Concilium 1603. Ventimiglia 25. Iunij 74.

25 Etiam Parochi locorum exemptorum examinari debent ab Episcopo, 1601. Acosta 9. Ian. 49. Massa 26. Nouem. 138.

† Et si sint nullius, ab Episcopo viciniori, C. C. 13. Iunij 1610. Vrbinat. &c. *

Qui si curam exerceant cum sola approbatione sui Prælati, debent suspendi, 1602. Rieti 17. Decemb. 149. Si tamen Episcopus propter litem super Iuspatronatum recuset præsentatum examinare, S. C. id pro illa vice committere solet alicui Episcopo vicino sine partium præiudicio, 1655. Ascoli 1. Octob. 255.

26 *Offic.* num. 32. Parochi compellantur ab Episcopo ad sua munia exequenda, etiam ad functionem Iouis, & Sabbati Sancti, non obstante, quod sint subcollectores, 1601. Triuento 22. Maij 140. 1637. Noli 22. Maij 1648. Spoleto 10. Ian. 13 1649. 14. Maij 16. 15. Iul. 38.

Immo etiam Regulares, 1599. 28. Apr. 37.

Non tamen ad denuncianda delicta, quæ quotidie committuntur intra limites suæ Parochiæ 1635. Lucca 23. Nouemb. 99.

27 Non debet Ordinarius sine causa valde graui, ac releuanti auferre proprijs Curatis celebrationem baptismorum, & Matrimoniorum, eaque ipsi ministrare, vel alijs delegare, 1580. Trani 2. Aug. 37. 1604. Napoli 17. Sept. 79.

Neque libros auferre, sed tantum eorum exhibitionem, vel notam postulare, 1604. Caua 12. Iulij 6. 1623. Sutri 25. Sept. 99.

28 *Prædicationis* munus si curati idonei per se volunt obire, licet à Communitatibus non electi, non debent impediri, sed non possunt eleemosynam solitam prætendere: vt latius dixi in explic. Can. lib. 1. tit. 31. De offic. Ord. n. 6.

29 *Residentia*. Parochus non potest, licentia non obtenta, per hebdomadam abesse à sua Parochia, etiam relicto Vicario idoneo approbato ab Episcopo. *Eadem testes Garzia p. 3. c. 2. nu. 33. in 3. decl.*

Immo Episcopus Parochis præcipere potest ne vltra duos dies sine licentia absint: licet quando petunt licentiam, non debeat coarctari ad duos dies, sed dilatari infra duos menses iuxta casuum contingentias, arbitrio Episcopi. *Ex eadem, & Episc. vt in meo Compendio.*

30 Parochus, qui in sua Parochia graues inimicitias habet, potest de licentia

centia Episcopi ab Ecclesia sua per annum abesse. *Ex Sac. C.C. Emanuel Sà v. Residentia* 13.

† Sac. quoque C.C. censuit, si inimicitiæ veræ sint, & post obtentam Parochialem ac sine culpa Parochi, ortæ, posse ab Ordinario dari dilationem Parocho vt in alio loco viciniore, ac tutiore maneat durantib. ipsis inimicitijs, dum non vltra annum durent, Interea autem idoneum Vicarium in ipsa Parochiali ab ipso Ordinario ponendum, eique congruam portionem assignandam ex redditibus ipsius Parochialis, *lib.*47.74.*

Sed tutius est à S. C. Episc. vel Residentiæ licentiam obtinere, quam regulariter concedere solent ad sex menses ea conditione adiecta, vt interim, vel inimicitias componat, vel beneficium permutet, aut alias dimittat, *vt latius in d. meo Compendio*.

† Si Parochus absit per octo menses, & postea hoc non expresso, obtineat licentiam absentiæ per tres menses, huiusmodi licentia est subreptitia, & nulla. *Sagonem in Corsica* 12. *Augusti* 1617. v. Absentia. *

31 Parochus residere debet in loco, vbi sita est Ecclesia Parochialis, etiamsi ei datus esset Coadiutor ratione infirmitatis. *Congr. apud Garz.* 3. *cap.*2. *numer.* 178.

† Etiam in anno sibi de iure concesso ad suscipiendos sacr. ord. *C.C. Casertam* 14. *Aug.* 1607.

Et non obstante contradictione Parochianorum, dum amotionis legitima causa non adest, 1595. *Assisi* 5. *Decemb.* 105.

Nec potest abesse sub prætextu, quod velit renunciare, 1602. *Ripatransina* 31. *Maii* 51.

Et non obstante quod sit Parochus amouibilis: quia tenetur residere, ac si esset perpetuus. *C.C. Elboren*, 14. *Martii* 1615.*

Debet autem habitatio Parochi, vel esse intra limites Parochiæ, vel prope in modica distantia. *Ex eadem Diana* 3. *tr.*4. *resol.* 156. *in fin. Bonac.* t.1. *de oblig. resid. pun.* 1.

† Sacra quoque C.C. censuit, Rectores Parochialium debere residere in domo ipsarum Parochialium. Quod si Parochialem domum non habeant, tunc in alia domo, quæ sit intra limites Parochiæ, aut saltem in viciniori Ecclesiæ Parochiali, vt inde commodè possint per seipsos ei inseruire, *lib.*48.473. *Bononien.* 656. *

Qui tamen Vicarium perpetuum deputari obtinuit, non tenetur residere, *Ex eadem in vna Portugallen.*

32 Parochi non possunt à suis subditis tempore pestis discedere. Sed tenentur illis Sacramenta ministrare etiam periculo vitæ nisi alios Ministros sufficientes, & idoneos substituerint. Ad hoc tamen non tenentur alii Sacerdotes, qui curam Animarum non habent qnia hi tenentur tantum ex caritate, quæ citra extremam necessitatem non obligat administranda Sacramenta cum periculo vitæ. *Bonac. de legib. disp.* 3. *qu.*4. *pun.*4. *n.*5.

Et regulariter Sacramentum Confessionis ministrare tenetur Parochus cum periculo vitæ, nisi moraliter certus, sit Infirmum non habere conscientiam peccati mortalis; Eucharistiæ, si confessus est, probabile: Extremæ vero vnctionis, quod non est necessarium, probabilius non teneri, nisi cum infirmus aliud Sacramentum recipere non potuit. *Diana* 3. *tr.*4. *resol.*174. & 5. *tr.*3. *resol.* 93.

33 Parochus ruralis non habetur pro residente, si in ciuitate habitet Dominicis tantum, & festiuis diebus ad Ecclesiam suam accedens licet non amplius quam tribus, aut quatuor passuum millibus distantem. Nec deputari potest magister grammaticæ; etiam si Parochialis non vltra duo milliaria distet, etiam si singulis diebus festiuis in Parochiali velit interesse. Nec propter necessitatem habitare potest in ciuitate ad docen-

docendam Grammaticam relicto Vicario cum congrua portione, etiam si solemnibus diebus interesse velit. Et Epis. potest compellere Parochos ad residendum, non obstante consuetudine residendi in loco distanti ad sex milliaria: etiam si Parochialis collatio ad Abbatem Regularem spectaret, nec liceret abesse Parocho causa studij. Item non licet Episcopo, nisi pro duobus mensibus, vt aliquo Curato suæ diœcesis, etiam si idoneum œconomum substituat, etiamsi eo vti vellet pro suo seruitio; puta pro Vicario, vel Secretario, vel in Visitatione. *Omnes istos casus refert decis. Barbos.3. alleg. 57. num. 74. vsq. ad 87. Et ego in sæpe citato meo Episc. Compendio.*

Parochus autem vrbanus, tam Episcopi, quam Capituli Vicarius deputari potest, si habeat alia requisita. *S. Congr. in vna Aurien.19. Mar.1610. & 19. Iulii eiusdem anni.Barbos. de can.c.42. numer.37.*

34 *Missam* diebus Dominicis, & festiuis de præcepto celebrare tenetur Parochus, etiam in Parochijs vnitis, & si non potest habere Capellanum, alternatim, 1603. Nullius Marcatello 23. Dec. 152.

Et Pro Parochianis, non pro alijs, sacrificium applicare, saltem semel in hebdomada. *Tolet.lib.5.c.5.nu.7. Bonac. de Sacr.disp.4.q.vlt.pun.7.nu.4.1649.Perugia 23.Iulii 38.*

Vnde eo die non potest aliud stipendium accipere.*Rodr.*1.par.c.250. numer. 11.

† Ex Trid.sess.23. cap.1. Cuius Sac. Congr. die 12. Febr.1639. respondit, Archipresb. Terræ Corialiani Hyruntinæ diœc. teneri quolibet die festo in Ecclesia Parochiali celebrare cum applicatione sacrificij pro Populo, etiam si Ecclesia habeat tantum redditus incertos.

Et die 22. Septemb. 1622. censuerat posse ad id compelli diebus Dominicis, & festis etiam per censuras.

Eadem in vna Ciuitatis Castellanæ 8. Augusti 1648. vtraque parte audita, & rationibus mature perpensis, censuit, dictum Archipresbyterum teneri diebus Dominicis, & alijs festiuis de præcepto Missam in dicta Ecclesia Cathedrali celebrare, & sacrificium pro Fundatoribus, & suis ouibus applicare, absque eo quod dictis diebus aliam eleemosynam accipere possit.

Et die 7.Iulij 1649.censuit, Vicarium Ecclesiæ Sanctæ Susannæ ad exercendam curam Animarum deputatum, teneri diebus Dominicis, & festis sacrificium offerre pro Ouibus sibi commissis, absque eo quod possit recipere aliam eleemosynam, seu pro alijs sacrificium applicare.

Multi tamen asserunt, Parochum de Iure Diuino nunquam teneri ad Missam applicandam pro populo: quam opinionem probabilem esse censui in Collect.ad Io.21.15.6.

† Et adhuc probabilem censeo, donec constet supradicta decreta vniuersaliter publicata: maximè cum nullum ex ipsis fuerit per Sanctissimum specificè, & expressè confirmatum. Vide supra v. Concilium n.*

35 Missa in festis ordinarijs celebrari, & audiri potest in aliqua Ecclesia vicina, quando Parochialis nimium distat, 1582. Caua 3.Oct.13.

36 *Candelas* Parochi non sunt cogendi domos transmittere, sed tantum eas die suo in Ecclesia distribuere, nisi quis eo tempore sit legitimè impeditus ad Ecclesiam accedere. S.C. *Episc. Fulginaten.1581.supra v. Candelæ.*

37 *Supprimi* non potest ab Ordinario Parochialis, vt erigatur in beneficium simplex, 1621. Camerino 1.Octobr. 104.

38 Vbi fieri potest, remoueri debet Parochia de Ecclesijs Monialium, 1619. Camaldoli di Pisa 25.Maij 184.

Vnde Bullæ Apostolicæ de Cura in Eccles. Monialium; solita exerceri per Curatum amouibilem, reputantur subreptitiæ,

reptitiæ, vel falsæ, 1602. Genoua 15. Ianuar. 3.

Et vbi remoueri non potest, caueat Parochus, ne claues Ecclesiæ exterioris alicui consignet, 1617. Bologna 15. Septemb. 246.

39 *Renunciari* Parochialis annexa canonicatui non potest retento canonicatu, 1602. Nola 4. Iunij 58.

40 Parochus, qui renunciauit per metum cadentem in constantem virum si re adhuc integra, cesset causa metus, debet restitui, 1602. Alba 17. Apr. 35.

† Distinctio. Dum Conc. *Trid. cap.* 13. *seß.* 24. loquitur de Parochijs distinguendis, non habet locum in eis, quæ licet certos fines non habeant, per certas tamen familias distinguantur, *lib.* 27. 117. *ad* 2.

Vnde Sacra C. C. declarauit, non licuisse Episcop. Septempedano vulgo S. Seuerini, à Parochia, quæ per familias distinguebatur, aliquam ex ipsis familijs separare, & alteri Parochiæ applicare, *lib.* 87. 523.

Sacra quoque Episcop. Congreg. licet semper magis probauerit distinctionem Parochiarum quæ fit per vias, & domos quam quæ solummodo per familias; nihilominus ad id Parochianos cogi nunquam voluit. 1587. *Spoleto per trieui* 20. *Octob.* 235. 1597. *Policastro* 24. *Martij* 28. *Nouara* 17. *Febr.* 13.*

PASCHA.

Regularis 30. *Tertiarij*.

1 Tempus Paschale quo ad obligationem communicandi in propria Parochia, intelligitur à Feria V. in Cœna Domini, vsque ad Dominicam in Albis inclusiuè, 1589. Casale 27. Iunij 202. 1595. Caua 22. Febr. 4. 1601. Cirenza 29. Maij 141. Spoleti 3. Septemb. 200.

† Qui non confitentur, & non communicant in Paschate, non tamen sunt ipso iure interdicti, sed sunt interdicendi per sententiam; vnde si ante declarationem moriuntur, non priuantur Ecclesiastica sepultura, modo obierint cum signis contritionis, 1595. Gaeta 24. Iunij 40.

Sacra C.C. censuit, aduersus eos, qui temporibus ab Ecclesia præscriptis, ad confessionis, & Eucharistiæ Sacramenta accedere negligunt, &c. *Omnis vtriusque sexus. De pœnit. & remiss.* pœnas contemnunt, licere Episc. etiam ad excommunicationem procedere, nisi forte de proprij Sacerdotis consilio ex aliqua rationabili causa ab huiusmodi perceptione ad longius tempus duxerint abstinendum, *lib.* 18. 609. 28. Ianuar. 1587. *ad* 1.

Et eleemosynas aliquas pio loco applicanda pro emendatione iniungere; *ad* 2.

Non tamen expedire, vt Episcopus ex talium absolutionem reseruet, antequam eos excommunicet, *ad* 3.*

2 Qui fuerunt Interdicti declarati ex eo, quod tempore Paschatis non communicauerunt In Parochia, si postea ibi communicant, debent absolui, & Cedulones amoueri, 1613. Troia 30. Apr. 39.

3 Non approbatur pœna pecuniaria, præsertim grauatoria, contra declaratos Interdictos, 1589. Caua 28. Aug. 270.

4 Episcopus non debet procedere contra eos, qui in Paschate communicauerunt Romæ, 1624. Castro 24. Maij 71.

5 Et si benedictio ouorum in die Paschatis spectet ad Rectorem, & Parochum loci: fuit tamen existimatus rigor nimius, quod Episc. contra simplicem Sacerdotem, qui benedixerat illa die quædam oua, commissarium expedierit, 1637. Terracina 12. Maij.

9 Prohibeatur Regularibus administrare sæcularibus sacramentum communionis, etiam deuotionis causa, ipso die Paschatis; in alijs vero diebus temporis Paschalis declaretur, eos, qui Sacram communionem receperint extra

Parochiam, præcepto Eccles. non satisfacere, 1627. Bouino 10. Sept. 118.

† Nam Regulares non possunt administrare Eucharistiam sæcularibus in Dominica Resurrectionis, licet antea satisfecerint, vel postea intendant satisfacere præcepto in Parochia; quia pro eo die non habent priuilegium; *lib.* 7. 519. *lib.* 39. 560. *ad* 1.

7 Oblati extra claustra degentes tenentur in Paschate communicare in Parochia, 1646. Regolari d. Oppido 2. Martij 14.

PATER.

Dos, Exhæredatio, Filius, Infamis, Occisio, Pensio, Posthumi, Prouincia.

1 QVi. Parentum nomine veniunt solum Pater, Mater, Auus, Auia, & alij Ascendentes, à quibus naturaliter descendimus ad effectum, vt ex illorum percussione casus reseruatus incurratur. *Barbosa* 4. *p. alleg.* 51. *n.* 114.

2 Patres conscriptis dicebantur olim Consiliarij siue Senatores, quia scribebantur. *S. Th.* 1. *q.* 24. 1. *c.*

3 *Generare* Pater vellet filium sibi similem, & ita marem: tamen impeditur quandoque, & generat fœminam ex defectu virtutis actiuæ, vel ex indispositione materiæ, vel etiam ex aliquo accidenti extrinseco, sicut dicit *Philos. lib.* 4. *de generatione Animalium cap.* 2. *tom.* 4. quod ventus Septentrionalis coadiuuat ad generationem masculorum, Australis vero ad generationem fœminarum.

Quandoque etiam sequitur generatio ex forti imaginatione in conceptione, ad quam de facili immutatur corpus. Et hoc præcipuè poterat esse in statu innocentiæ, quando corpus magis erat animæ subiectum, vt scilicet secundum voluntatem generantis distingueretur sexus in prole, si in eo felici statu permansissent Parentes nostri. *S. Th.* 1. *q.* 99. 2, 2.

4 *In beneficia* filiorum posse Patres succedere, probabilius videtur, quia non militat eadem ratio: cum rarum sit, quod parentes succedant filijs, & Pœnalia non sint extendenda. *Ex Congreg. Conc. Barbosa Collect. Bullar. v. Pater. Sanchez Consil. moral. lib.* 2. *c.* 1. *dub.* 19.

5 *Sepulturam* an filio impuberi Pater eligere possit, non est omnium vna eademque sententia.

Prima opinio est affirmatiua. Tum quia Pater filio impuberi testamentum facere potest. *§. Igitur. Inst. de Pupill. subst.*

Eique in bonis etiam Maternis substituere, *l.* 1. *ff. i. de vulg. & pop. sub.*

Tum quia expensæ funeris filij spectant ad Patrem; *l. filius familias* 19. *ff. v. de in rem verso.*

Et hanc opinionem tenet glos. in cap. De vxore 7. §. vtrum. verb. Definitum: extra de sepulturis.

Secunda fuit opinio, standum esse consuetudinis; quia sic decreuit Lucius Tertius in d. c. De vxore. §. Vtrum.

Tertio superuenit ius Bonifacij Octaui, qui cessante consuetudine, decreuit impuberes necessario esse, vel in sepulchris Maiorum suorum, vel in Parochiali Ecclesia tumulandos *c. licet* 4. *de sepult. in* 6.

Quarto, & vltimo Sacra Episcoporum Congregatio rescribens super hoc Vicario Episcopi Fulginaten. distinguendo declarauit, Patrem posse filio impuberi ante mortem eligere sepulturam, post mortem vero secus, 21. Octobris 1587.

Quod intelligendum est, dum non adest consuetudo. *Rota apud Ludouis. decis.* 276. *Diana* 3. *tr.* 3. *resol.* 107.

Hodie circumfertur impressum decretum, quo asseritur, Sacram Congregationem sæpius censuisse, posse Parentes filijs suis impuberibus sepulturam eligere in Ecclesijs Regularium, maximè si sit consuetudo, & sibi existat sepulchrum Maiorum.

Hoc tamen decretum nihil diuersum habet à d. licet, quia illud maximè, exponen-

ponendum est per *præsertim*, vel conditionaliter per *Si*; Videlicet si sit consuetudo, vel adsit sepulchrum Maiorum, vt eadem Sac. Episcoporum, & Regul. Congregatio declarauit 19. Iunij 1648. prout in Registro per me confecto n. 7.

6 Pater non tenetur ex delicto filij impuberis, *c. 2. de delict. puerorum*.

7 De Patre exponente filium, vide quæ dixi lib. 1. Inst. Ciuil. *Quib. mod. ius pa. po. soluitur, n. 23.*

8 Parentes possunt negare aliquandiu consortium, & colloquium filijs, qui contra eorum voluntatem indignum, vel nimis infimum Matrimonium contraxerunt, si hoc non faciant ex odio, sed aliquem bonum finem, puta iustæ vindictæ, vel ad exemplum, ad honorem domus siue familiæ, &c. *Diana 4. tr. 4. resol. 182.*

9 Pater tenetur dare filiæ suppellectilia necessaria, præsertim si dotata est aliunde, quam de paternis bonis, 1602. Cortona 6. Aug. 52.

Necnon alimenta, & dotem, quamuis ingressa fuisset Monasterium eo inscio, vel inuito, 1603. Assisi 8. Apr. 24.

PATRIMONIVM.

Ordo 25.

PATRINVS.

Cognatio.

PATRONVS.

Beneficium, Clericus, Episcopus, Filius, Hæres, Hospitale, Iuspatronatus, Oeconomus, Parochus, Præscriptio, Visitatio.

1 Edictum. Dispositio *cap. fin. de elect. in 6.* vt confirmatio electionis, non propositis Edictis, vel non citato coelecto siue oppositore, quando certus est, sit nulla, locum habet etiam in præsentatione. *Lambertin.*

2 *Formam Edicti ponit Lambertin. de Iurepatr. lib. 2. p. 2. q. 6. art. 21. num. 2. vt sequitur.*

Petrus, Tit. S. Saluatoris in Lauro S. R. E. Presb. Cardin. Othobonus Episcopus Brixien. Comes, &c.

Vniuersis, & singulis hoc præsens Edictum inspecturis, visuris, & audituris pariter, & lecturis salutem in Domino sempiternam. Vacante nuper quadam Cappella sub tit. S. N. intus Ecclesiam S. N. Ciuitatis nostræ Brixien. per mortem q. N. Presbyteri à Ponte Vico nostræ Diœcesis, & dictæ Cappellæ vltimi, & immediati Possessoris; comparuerunt coram Nobis N. & N. Nobiles laici Brixien. asserentes se Patronos, & esse in quasi possessione Iurisp. & præsentandi Cappellanum in d. Cappella, cum illam vacare contigerit. Et sic præsentarunt Nobis R. D. Presbyterum N. Brixiensem præsentem in Cappellanum dictæ Cappellæ, prætendentes illum à Nobis institui. Nos vero attendentes dictum Apostoli monentis, non esse cito manum imponendam electo, dictam præsentationem sic vt præmittitur coram Nobis factam de dicto N. intra tempus de Iure Patronis laicis datum ad præsentandum, de prædictis veram notitiam non habentes, admisimus si, & in quantum, &c. Et ne aliquis allegare possit se supplantatum, tenore præsentis nostri Edicti requirimus, & monemus omnes, & singulos, aliquod ius vt præsentantes, vel vt præsentati prætendentes in prædictis, ac dictæ præsentationi, & contra Personam Præsentati opponere volentes, & quomodolibet sua interesse putantes, quatenus intra terminum dierum nouem, quorum tres dies pro primo, tres pro secundo, & reliquos tres pro tertio, vltimo, ac peremptorio termino eis, & cuilibet ipsorum assignamus, comparere debeant coram nobis ad dicendum,

opponendum, & allegandum, quicquid dicere, opponere, & allegare voluerint, quare procedi non debeat ad institutionem petitam vigore præsentationis prædictæ, factæ coram Nobis per supradictos N. & N. de dicto Presbytero N. Alioquin dicto termino elapso, & aliquo non comparente, nec legitimè se opponente, procedetur per Nos, Iuribus Præsentantium, & Præsentati valentibus, & ipsius Præsentati meritis requirentibus, ad eius institutionem, prout Iuris fuerit, non obstante, quod de tempore dato à iure ad præsentandum superfit. Et vt de prædictis nullus ignorantiam allegare possit; hoc præsens publicum, & generale Edictum per infrascriptum nostrum Cancellarium describi iussimus: nostrique sigilli, quo in talibus vtimur, mandauimus impressione muniri. Datum, &c.

3 *Præsentatio* facta, lite pendente, dicitur attentata. *Rota apud Seraph. dec.* 797.

4 Non imponenda pœna excommunicationis contra facientes practicam de se præsentari faciendo ad beneficia vacatura, 1618. Molfetta 19. Ian. 4.

5 Clericus in Beneficijs simplicibus potest præsentare seipsum, in alijs vero secus. *Prout hæc, & alia latius dixi lib.* 3. *Inst. Imper. de successor. libertor. n.* 7.

6 Episcopi sine dispensatione præsentari non possunt ad beneficia Iuspatronatus, Cardinales vero sic. *Diana* 5. *tr.* 2. *ref.* 15.

7 Plures compatroni; seu plures hæres vnius Patroni, si non conueniant in præsentando, possunt ad inuicem pacisci, vt alternis vicibus præsentent. Immo hoc libere facere possunt, cuiuscumque sint numeri, sine vlla superioris auctoritate, nulla discordia interueniente, ac licet Eccles. non valet. *Clem. Plures alieno De Iur. Patr.*

Et licet Patroni sint dubij. *Rota apud Farin. p.* 3. *tom.* 2. *dec.* 147. *n.* 7.

8 Patronus absens non potest præsentare per litteras, vel per Nuncium, neque præsens Clericum absentem. Licet secus sit in electione, postulatione, vel collatione. *Lambertin. lib.* 1. *q.* 11. *art.* 1. *n.* 7. *seqq.*

Fallit quando præsentandus absens ad beneficia non curata est adeo dignus notus, & idoneus, vt examinatione non indigeat, *art.* 2. *& seqq.*

9 *Tempus*. Patronus Clericus, seu Iusp. Ecclesiast. habet sex menses ad præsentandum; laicus vero quatuor: quia laicus reuocare potest præsentationem re integra, non autem Ecclesiasticus. Si tamen Eccles. fundata sit à duplici Patrono, altero laico, altero Ecclesiast. vterque sex menses habebit ad præsentandum, & non quatuor tantum, *glos. fin. c. vnic. De Iurep. in* 6.

Item Ecclesia Patrona, cui donatum fuit Iuspatronatus à laico, habet sex menses: *Lambertin. lib.* 2. *par.* 2. *quæst.* 1. *art.* 4.

Quia Iusp. Laicale donatum Eccles. efficitur Ecclesiast. *Rota apud Seraphin. dec.* 1420.

† Vide *Fagnan. c. cum autem De Iurep. n.* 8. vbi dicit, quod Patronus laicus semel tantum post primam præsentationem potest præsentare, & tunc non priuatiuè, sed cumulatiuè tantum quo ad primos Præsentatos. *

10 Negligentia Patronorum in præsentando non punitur in pecunia, sed Iuris sui pro illa vice amissione, 1582. Pescia Gennaro 30.

11 *Donari* non potest laico Iusp. & Ius præsentandi sine consensu Episcopi; cum eo vero sic. *Rota apud Ludouis. dec.* 420.

Ecclesiæ vero donari potest etiam sine consensu Episcopi, *c. vnic. De Iurep. in* 6.

Et compatrono. *Rota apud Farin. p.* 3. *tom.* 2. *dec.* 191. *num.* 5. *& apud Otbob. dec.* 230. *num.* 11.

Non tamen Patronus potest donare ius alteri in præiudicium suorum Descendentium, qui fuerunt ad illud expressè vocati. *Garzias de benef.* 5. *p. c.* 9. *num.* 20.

12 Con-

12 Controuersum fuit super donatione quadam facta ab Ant. Maria Parauesio Dominæ Lucretiæ Vxori omnium, & quorumcumque bonorum mobilium, & immobilium, Iurium, & actionum vniuersarum: an scilicet in ea comprehenderetur Iuspatronatus, quod idem Ant. Maria habebat ad quoddam Hospitale?

Et pro negatiua adducebatur Innoc. *c. Ex litteris n. 2. & ibi Card. q. 11. de Iurep. Decius c. Sedes n. 3. De rescript. Couar. Var. res. lib. 3. c. 13. n. 4. Lambertin. de Iurep. lib. 1. p. 2. q. 5. art. 4. per tot.*

Sed contrarium consueuerunt Domini ex quo opinio Innocentij non est recepta, vt animaduertit *Abb. in d. c. Ex litteris n.* 12. Et Decius in d. c. Sedes, loquitur in Iuribus ad certum locum restrictis, & eodem modo DD. relati à Couar. vbi supra. Neque opinio Lambertini est vera: Fundat enim se in restrictione, quæ inducitur ex particula illa *mea*, quæ nihil facit, vt animaduertit Rebuff. *in l. Bonorum, ff. nu. de verb. signif.* Et contrarium tenuit *Abb. vbi supra. Decius cons. 127. n. 2. prope finem, vbi de communi. Puteus dec. 151. Ferret. cons. 179. num. 2.*

Nec obstat, quod dictio *bonorum* restricta sit ad mobilia, & immobilia: quia vlterius processum fuit ad Iura, & actiones vniuersas: ideo cessat obiectum quo sit, appellatione bonorum in contractibus non venire Vniuersitatem, *vt per Bald. cons. 1. n. 4. lib. 3. Tiraq. de retract. lign. § 1. glos. 7. n. 5.*

Venit enim Iuspatronatus appellatione bonorum vniuersorum. *Bald. cons. 32. lib. 1. n. 3.*

Transit enim cum vniuersitate: *d. c. Ex litteris, & c. Cum sæculum. De Iurep. Berous, cons. 66. n. 29. & cons. 78. nu. 2. lib. 3. Ita ad Verbum Rota apud Serap. dec. 725.*

13 *Si in venditione* Vniuersitatis exprimatur, quod venditur etiam Iuspatronatus, & talis expressio fiat coniunctiuè, puta *Vendo tibi hæreditatem seù Castrum, & Iuspatronatum:* Vendens priuatur Iuspatronatu, quod non transfertur sed Ecclesia efficitur libera; licet venditio valeat quo ad alia. *Concil. Trid. sess. 25. c. 9. Lambertin. de Iurep. lib. 1. p. 2. q. 5. art. 20.*

Secus si exprimatur declaratiue. Puta vendo hæreditatem, aut Castrum, declarando, quod cum tali venditione transire debeat etiam Iuspatronatus, vel nolle aliquod Ius retinere, neque Patronatus: quia tunc transit, & transfertur. *Ioan. Andr. & Cald. in c. Vnico de Iurep. in 6. Roccus verb. Ipso velis, num. 46. Couar. Var. res. lib. 2. c. 18. num. 8. Barbosa Collect. c. Ex litteris 8. De Iurep. nu. 3. Viu. de Iurep. p. 1. lib. 4. cap. 5. num. 13. Otbob. dec. 234.*

Cautela tamen est, quod in emptione Vniuersitatis nullo modo exprimatur Iuspatronatus: sed perfecto contractu Venditionis, Notarius apponat Venditorem declarasse, non fuisse suæ intentionis, vt penes se retineret Iuspatronatum. *Lambert. art. 20. Rota apud Farin. 2. p. dec. 399.*

14 Vniuersitas dicitur quæ continet in se corporalia, & incorporalia. *Bald. cons. 31. Incipit. Quidam nobis. Vol. 3.* vbi dicit, esse consideranda verba Contractus, vtrum venditio sit facta sub forma Vniuersitatis, an vero sint venditæ res Corporales tantum. Vnde vendendo omnia bona, quæ quis habet in aliquo loco, infallibiliter transit Iuspatronatus, nisi sit exceptum, vel nisi in casu, quo vendens non haberet in eo loco alia bona, vel Iura, quam Iuspatronatum: quia tunc fieret fraus legi, & perinde esset, ac ipsum Iuspatronatum specificè vendere. *Ita Roccbus de Curte tr. de Iurepatr. verbo Ipse velis.* Malè à quibusdam pro contraria senten. allegatus.

Quidam tamen in hac materia valde implexa, & intricata, eum exponunt, dummodo illa bona faciant vniuersitatem realem, & non verbalem tantum, iuxta decisionem Littæ, quam retuli lib. 3. Ciuilium tit. 8. n. 6.

15 Quando constat, Eccl. esse dota-

tam ex bonis existentibus in aliquo Castro, vel loco, eius Iusp. censetur annexus vniuersitati bonorum illius loci. *Rota apud Farin. p. 3. tom. 2. d. 314. n. 3.*

16 Quando Iuspat. transit. cum vniuersitate ratione annexionis, apprehensa possessione, vel quasi Vniuersitatis, censetur apprehensa etiam Iurisp. *Rota apud Farin. p. 3. tom. 2. dec. 25. n. 29.*

17 An Iusp. transeat in Fiscum, vtraque probabilis, vt dixi *lib. 3. Ciuilium tit. 8. n. 6. vers. Sed hinc.*

18 Professi non præsentant, nisi de licentia Superioris; quia Ius præsentandi transit in Monasterium. *Rot. apud Seraph. dec. 1328.*

19 Iuspatronatus pro filijs descendentibus, & hæredibus requirit vtramque qualitatem. *Rota apud Seraphin. dec. 456. num. seq.*

20 Ex verbis, *Item reliquit, & mandauit, quod perpetuo sui hæredes, & successores præsentare, & eligere possint Cappellanos, &c.* Colligitur, Testatorem non simpliciter vocasse Descendentes, sed tunc demum, si fuerint successores. Non possunt autem esse successores, nisi etiam sint hæredes. *Rota apud Burat. dec. 647. n. 1. & seqq.*

21 Si admittimus, Iuspatronatus esse restrictum ad descendentes alicuius, & sic intelligi de familia effectiuè: non ideo deficientibus descendentibus, faciendus erit transitus ad Transuersales: quia in postremo Descendente Iuspatronatus desint esse Gentilitium, & inde efficitur hæreditarium. *Rota in vna Romana Iurispatronatus Vener. 15. Martij 1630. coram Merlino. Et apud Farinac. part. 3. tom. secundo, decis. 362. numer. 14.*

22 *Vbi Fœminæ* dotatæ, ex forma consuetudinis, vel statuti, extantibus masculis, excluduntur à successione, excluduntur etiam à Iurepatronatu. *Roccus de Curte v. Ipse vel is n 15.*

23 Fœmina succedit in Iurepatronatu more maioratus instituto, ita quod ad vnum duntaxat deueniat, nempe ad primogenitum, vel proximiorem, in defectum tamen Maioratus, nisi expressè sit exclusa. *Couar pract. c. 38. n. 13. Molina lib. 1. c. 26. & 27. & lib. 3. c. 6. n. 41. & c. 7. n. 19. & de iust. 3. disp. 627. num. 13. Garz. de benef. 5. par. c. 9. n. 70.*

24 Adiecta conditione, quod deficientibus masculis, fœminæ succedant; verba *Deficientibus &c.* tamquam indeterminata nec. restricta ad aliquod tempus, referenda sunt ad quodcumque tempus deficientiæ Masculorum. *Rota apud Buratt. dec. 689. n. 1.*

25 *Extrau.* Iusp. de sui natura est transitorium ad hæredes extraneos. *Rota apud Seraph. d. 364.*

26 Licet Testator voluerit, aliquem Iuspatronatum esse illorum de familia aliqua, nisi addiderit taxatiuam, non intelligitur, quod ad eos tantum spectare possit, & non ad eorum hæredes. *Rota dec. 364. n. 4.*

Nam casus omissus, præsertim in fideicommissis, relinquitur dispositioni Iuris communis; *l. Si cum dotem, in princ. ff sol. mat. l. Commodissime, ff. 1. de lib. & posth. Rota decis. 364. n. 6. dec. 378. n. 5*

Neque obstat, quod reseruatum fuerit illis de familia; quia illa verba stant demonstratiuè, & non taxatiuè: & quatenus importent aliquam taxationem, ea intelligitur, durante familia, scilicet, vt quamdiu fuerit aliquis de dicta familia, is sit Patronus. Alias Iuspatr. reseruatum pro se, & filijs, non transiret ad hæredes extraneos qui non habet qualitatem filiationis, quod est falsum. *Rota. dec. 364. n. 9.*

Etiam si præscripsisset pro forma, vt duo, vel tres de senioribus præsentarent: nam hoc non respicit Casum à Testatore non cogitatum, scilicet extinctionis familiæ, sicut nec quando familia reduceretur ad vnum caput, quia tunc cessante prouisione hominis, subintrat prouisio legis. *Rota dec. 378. nu. 6. & 7.*

Nec obstat, quod relictum Masculis, etiam

etiam quod non adsit dictio taxatiua, includat tamen limitationem, & taxationem; cum per talem dispositionem fœminæ, quæ alias Iuris dispositione admitterentur, sint exclusæ. *Ad ea, quæ notat. Alex. & DD. in l. Gallus, §. Etiam si parente, ff. i. de lib. & posthum. cum alijs.* Et ideo Lambertin. *art.* 4. 2. *q. princip.* 4. *p. lib.* 1. voluit, qnod etiam sine taxatiua, Iuspatronatus reseruatum pro se, & hæredibus sui sanguinis non transit ad extraneos: quia quatenus talis institutio facta de filijs, vel masculis importet aliqnam taxationem, illa intelligitur quamdiu aliquis ex dd. filijs, vel Masculis super est. Tunc enim verum est, alias personas admitti non posse. Sed illis deficientibus subintrat legis dispositio, deferens successionem proximioribus, siue sint masculi, siue fęminæ indifferenter; quia limitatio huiusmodi non porrigit se vlterius, quam sit expressum, aduersus regulas Iuris communis. *Rota d.* 364. 378.

Quamuis tamen Iuspatronatus pro descendentibus simpliciter reseruatum, finita descendentia, transeat ad extraneos, & ita videatur esse hæreditarium: attamen ea durante, nihil impedit, quin per omnia pro mere gentilitio habeatur. *Rota apud Buratt. dec.* 183. *num.* 21.

27 Quando à princio fundans non reseruat Iuspatronatum sibi, sed alteri non valet consequentia. Voluit excludere proprios hæredes, ergo multo magis alienos. Quia in eo, quod reliquit alienæ familiæ, videtur illam prædilexisse: vnde postea familia prædilecta transmittit Iuspatronatum in suos hæredes, & successores ex Iuris dispositione. *Rota apud Seraph. dec.* 378. *n.* 8.

Neque obstat, quod hoc Iuspatronatus non fuerit annexum hæreditati Testatoris, quia hoc non est necessarium ad constituendum Iurispatronatum, sed est obseruanda lex ab initio fundationis apposita. Neque hinc infertur, quod hoc Ius non fuerit in hæreditate Extranei, postquam ei fuit acquisitum, & nullus alius extat ex eis familia, per quem alij extranei successores excludantur, *dec.* 394. *n.* 11.

Neque etiam obstant allegata ex Decio *Cons.* 149. quia loquitur de Iurepatronatu rei cohærente, puta Castro, quod sine illo transferri nequit. At inuenitur aliquod Iuspatronatus quod nulli rei cohæret, sed soli bonorum vniuersitati, *num.* 11.

28 *Auctor*. Patroni non possunt tenere Claues suarum Capellar. 1578. Genoua 18. Mar. 66.

29 *Amittitur* Iuspatronatus per non vsum 40. annorum. *Rota apud Seraph. dec.* 1367. *nu.* 6. *& in vna Mutinen. Beneficij* 27. *Mar. & in altera* 26. *Iunij* 1548. *coram Arguelles*.

30 Iuspatronatus Vniuersitatis, deficiente vniuersitate, deficit: licet secus sit de Iurepatronatu familiæ, quia familia successorem habet, vniuersitas vero non habet. *Rota apud Seraphin. dec.* 364. *n.* 12.

31 Iuspatronatus hæreditarium extinguitur, quando hæreditas peruenit ad beneficium: qnia nemo potest esse Patronus sui ipsius. *Rota apud Buratt. dec.* 756. *n.* 2.

32 Patronis Capellarum in Ecclesijs Regularium præfigitur terminus ad eas resarciendas: quo elapso, datur licentia Fratribus disponendi ad libitum de eis, v. g. diruendi, vel alijs concedendi, 1602. Conuentuali 9. Ianuar. 2. 15. Ian. 3.

33 *Sanctorum* Patronum Ciuitatis, vel Regni electio fieri debet à Consilio generali singnlarum Ciuitatnm, vel locorum, & à Sac. Rit. Congr. approbari, vt latius habetur in decreto, quod retuli in Canon. tit. De reliq. & ven. Sanctor.

PAVPER.

Causa pia, Diues, Dos, Ecclesia, Eleemosina, Festum, Legatum, Notarius, Proprietas, Regularis. Sepultura, Vita.

1 Min. *Obseruantes* sunt capaces bonorum stabilium pro Fabrica, & Infirmaria, 1650. 4. Febr. 8.

† Et generaliter licet Minores de Obseruantia sint incapaces annuis redditus ipsis relicti retinendi; illum tamen non hæredi remanere, sed vendi, & pretium, quod inde redactum fuerit, in fabricam, vel alias Ecclesiæ necessitates conuerti debere, *lib.* 43. 651.

2 Salarium Organistarum, & Lectorum non datur ipsis Fratribus, sed conuentui. *Ante* 1594. Domenicani di Beneuento 7. Mar. 21.

3 Vsusfructus Fratri relictus Monasterio acquiritur: quod necessaria subministrare debet Religioso, 1602. Conuentuali 4. Sept. 59. Santissima Trinità 26. Nou. 79.

Dispensatur tamen cum Religiosis Religionis Militaris, vel Hospitalariæ, vt frui possit vsufructu bonorum, quæ per ipsos obuenirent Religioni, secundum eorum vsum, 1594. Burgos 6. Decembris 382.

4 Religioso ætate prouecto, & qui multa expendit pro vtilitate Monasterij, dari debet aliquod subsidium de consensu Superiorum, 1602. Mercede 18. Iunij 39.

5 Potest Regularis recipere subuentionem à sæcularibus, sed de manu, & ad libitum Superiorum, 1602. Domenicani 2. Iulij 40.

6 Non debet Regulari redditus certus assignari, neque temporis neque quantitatis, 1601. Mercede 2. Ian. 25. 1604. Agost. 14. Dec. 88.

7 Mobilia superflua debent auferri Religioso, & poni in communi deposito, 1602. Mercede 5. Oct. 63.

† S. C. C. censuit, pœnam priuationis vocis actiuæ, & passiuæ per biennium, impositam *in c.* 2. *sess.* 25. *De Regul.* afficere eos, qui nullam habentes administrationem, rem quam piam, etiamsi non sint magni momenti, clam, id est sine licentia Superiorum expressa, vel tacita, tenere deprehenduntur, vel conuincuntur; modo quantitas sufficiat ad inducendum peccatum mortale contra votum Paupertatis, *lib.* 43. *Obseruanti* 646.*

8 *De cellis*, etiam à se fabricatis, non possunt Regulares, & Moniales disponere post mortem, 1579. Genoua 29. Aug. 100.

Et si Monialis aut vendere suam cellam, in pœnam proprietatis vna priuatur vsu cellæ, altera pretij, quod applicatur fabricæ Monasterij, 1593. Pisa, 4. Ian. 58.

9 Tolerari potest, quod quælibet Monialis habeat lintea, & indusia pro suo vsu, 1579. Ferentino 10. Ian. 30.

Non tamen superflua, 1593. Montefiascone 20. Sept. 287.

10 Quod datur alicui particulari Moniali consignetur Abbatissæ, vt expendatur in vsum eiusdem Monialis, & residuum pro Monasterio, 1579. Terni 3. Febr. 41. Foligno 26. Maij 46. 1580. Fermo 8. Nou. 4. 1582. Tropea 24. Maij 73. 1591. Spagna 22. Ian. 10. §. Quanto alli decreti.

PAX.

Habitus, Missa, Odium.

1 F*Ractores* pacis in Statu Ecclesiastico non admittuntur ad allegandam nouam causam, vt latius dixi lib. secundo, Ciuilium tit. 20. De legatis num. 27.

2 Pacem cum alio facere nemo compellitur, cũ sufficiat in foro conscientiæ iniuriam remittere. *S.C. Episc. in vna Caietana* 15. *Nou.* 1588. Et alia plura quę ego retuli in meo Episcoporũ Compendio.

PEC-

PECCATVM.

Accessus, Casus reseruatus, Circumcisio, Circumstantia, Confessarius, Confessio, Figura, Furtum, Ignorantia, Metus, Sacramentum, Sigillum.

1 QVid, & quot. Non consistit in pura priuatione. Pro cuius intelligentia sciendum est, quod duplex est priuatio. Est enim quædam simplex, & pura priuatio, quæ consistit quasi in corruptum esse, vt Mors est priuatio vitæ, & Tenebræ sunt priuatio luminis: & tales priuationes non recipinnt magis neque minus, quia nihil residuum est de habitib. oppositis, vnde non minus est mortuus quis primo die mortis, quam post annum. Et sic est peccatum ex parte auersionis. Alia priuatio non est ita simplex sed retinet aliquid de habitu opposito: quæ quidem priuatio magis consistit in corrumpi, quam in corruptum esse. Sicut ægritudo, quæ priuat debitâ humorum commensuratione, ita tamen, quod aliquid eius remaneat: alioquin non remaneret animal viuum. Sicut etiam dari potest exemplum de turpitudine, & huiusmodi. Tales autem priuationes recipiunt magis, & minus respectu eius, quod remanet de habitu contrario: multum enim refert ad ægritudinem, vel turpitudinem vtrum plus, vel minus à debita commensuratione recedatur. Et ita dicendum est de vitijs, & peccatis. Sic enim in eis priuatur debita commensuratio rationis, vt eius ordo non omninò tollatur: alioquin malum, si sit integrum, destruit seipsum, *vt dicitur in 4. Ethicorum*. Non enim posset remanere substantia actus, vel affectio Agentis, nisi aliquid remaneret de ordine rationis. Vnde consequenter falsa est opinio Stoicorum ponentium, omnia peccata esse paria, si intelligatur etiam ex parte conuersionis, cui correspondet pœna sensus: secus si solum ex parte auersionis, cui correspondet pœna damni. *S.Th.1.2.q.73.art.2.in corp.*

2 Peccata cordis, oris, & operis, eiusdem sunt speciei. *D.Th.1.2.q.72.7.*

Sed grauius est opere peccare, quam ore, & ore quam corde, *q.100.6.c.in fin.*

3 Peccatum veniale septem modis potest fieri mortale.

I. Si fiat ob malum finem, vel si in eo vltimus finis constituatur, quod cognoscitur ex eo, si homo paratus sit illud committere, licet esse mortale.

II. Ratione plenæ aduertentiæ.

III. Specialis contemptus, vel specialis inobedientiæ.

IV. Proximi moralis periculi incidendi in mortale, *infra n.5.*

V. Conscientiæ erroneæ.

VI. Scandali.

VII. Additionis materiæ. *Bonac. de legib. disp.2.q.3.pun.5.à n.2.*

4 Mortale potest fieri veniale propter tria:

I. Propter defectum plenæ aduertentiæ, seu deliberationis.

II. Propter paruitatem materiæ.

III. Propter ignorantiam. *Idem ib.*

5 Intentionem habens nullum veniale vitandi, secundum quosdam peccat mortaliter, secundum alios vero venialiter. *Dian.3. tr.6. r.24. Bonac.tom.2. de peccatis disp.q.3.pun.5.n.17.*

Mihi probabilius videtur peccare mortaliter: sicut, & Religiosus qui non vult obseruare Regulas, & statuta, nisi ea solum, quæ obligant ad peccatum mortale. Ratio est, quia hic se constituit in proximo morali periculo peccandi mortaliter, quia venialia disponunt ad mortalia. Ex quo principio cadunt rationes adductæ pro contraria sententia. Non enim dicimus huiusmodi voluntatem esse mortaliter peccaminosam ex se sed ex proximo periculo: sicut aspectus vel collocutio Mulieris ei, qui semper expertus est ex ea se in pollutionem voluntariam incidere.

6 Peccata interna tot numero sunt, quot

quot sunt actus moraliter interrupti. Actus autem internus moraliter interrumpitur ex duobus.

I. Per Pœnitentiam, seu propositum contrarium.

II. Per alias actiones; ad peccatum illum tamquam ad finem, non directas vt edere, bibere, dormire, &c. quæ est communis, & recepta opinio.

Diana *tamen 2.tr.16.r.27.*probabile putat, duobus tantum modis in huiusmodi actis peccata multiplicari. 1. Per pœnitentiam, qnando illam, data opportunitate, non implet, puta non restituit: 2. Per nouum positiuum animum, seu propositum perseuerandi: nec sufficit antiqua continuatio.

7 Qui multos communicat, vel absoluit in peccato mortali, tot peccata committit, quot sacramenta ministrat. *Bonac. tom.1. disp.5. de pœnitentia q.5.sect.2.pun.2.§.3. diff.2.n.7.*

Si tamen hoc fiat absque morali interruptione, probabile est, quod vnum solum peccatum committat. *Diana 1. tract.7.r.41.& 43.*

Vbi reputat etiam probabile, quod non peccat Sacerdos, qui in peccato mortali ministrat Eucharistiam antea consecratam.

8 Homo non debet vnum peccatum facere, vt aliud vitet; & ideò non debet qualitercumque mentiri, vt vitet Superbiam. Vnde S.Gregorius dicit, quod incautè sunt humiles, qui se mentiendo illaqueant. *S.Thomas 2.2. quæstion. 133. 1. 3.*

9 *Effectus*. Peccatum, quod per pœnitentiam non deletur, suo pondere ad aliud trahit. *S.Greg.25.Moral.cap.9.*

10 Ratione peccati mortalis laicus efficitur de iurisdictione Episcopi, *glossa cap.1.de off.Ord.*

11 *Pœna*. Probabilius videtur, mortuum cum mortali, & veniali, puniendum esse æterna pœna in Inferno, non solum pro mortali, sed etiam pro veniali, licet deleto quo ad culpam siue maculam, non autem quoad reatum siue obligationem ad pœnam. Similiter pro mortalibus quantum ad culpam, non autem quantum ad totam pœnam deletis. Idem de illo, (si casus contingere posset) qui cum solo Originali, Venialique decederet. *Clau. Reg. lib.2. cap.13. num.11. Bonac. de legib.disp.2. quæst.4. pun.1. num.3. Vide S.Thom.1. 2.quæst.87. 5. 2. & Suppl. quæst.69. 7.6.*

12 Asserentes coram alijs, siue publicè, siuè priuatè, Beatissimam Virginem Conceptam esse cum peccato, sunt excommunicati excommunicatione reseruata Papæ, *ex decreto Pauli V. ampliato à Gregorio XV. const.29. quam retuli in collect. ad Iob.3.9.*

Excipiuntur Fratres Prædicatores, qui inter se duntaxat de ea re loqui possunt. *Gregorio XV. append. ad d. decretum 29.*

PECVNIA.

Moneta, Thesaurus, Venditio.

1 IN *Banchis* Campsorum deposita, censetur iure immobilium. *Tiraq. de retract. glossa 7. num.114. Barbosa alleg. 95. num.44.*

Idem de pecunia redacta ex venditionibus, seu redemptionibus censuum, dotibus Monialium supra numerum, & similibus, saltem cum est magnæ quantitatis, *vt latius dixi lib.2. Ciuil. tit.1. de rer.diuis. num.21.*

2 Pecuniam vndique congestam ita ad se redigentes, vt quasi monopolium pecuniæ facere videantur, monopolij pœnis puniendi. B.Pius V. Constit. *In eam §.3. Quicumque.*

3 Pecuniæ in dubio præsumuntur soluentis. *Rota apud Galles. dec.7. n.3.*

4 Nulla pecunia, publico sigillo signata, refutari potest: excepta tamen ærea, præsertim in magna quantitate, & exceptis consuetudine, pactò, vel aliqua lege speciali, vt in expeditione litterarum Apostolicarum, in qua non recipiuntur nisi nummi aurei recenter cusi.

cusi. *Bonac. tom.1. disp.3. de contr. quæst. 2.pun.1. n.2. ex l.1. C.de veteris numismatis potestate lib.11*. Quæ tamen loquitur de solidis, idest aureis.

5 Illi, qui non acquisierunt pecuniam, sed susceperunt acquisitam ab alijs, liberalius eam expendunt; quia non sunt experti indigentiam. *Arist.4. Ethicor. S.Th.2.2.q.117.4.1.*

6 Pecuniam adulterinam, etiam ex inaduertentia, vel ignorantia, exigens, non potest eam tradere alij, quam ei, qui sibi dedit: ex eo enim, quo ipse fuit deceptus, non acquisiuit ius alios decipiendi. *Bonac.de controu.disp.3.quæst. 5. num.4.*

Attamen contraria quoque probabilis est in eo, qui expendit talem pecuniam bona fide. *Diana 3.tract.6.res.3.supra verbo Moneta*.

PENSIO.

Beneficium, Episcopus fructus, Homicidium, Horæ, Seminarium.

1 Reseruatio. Per infantem natum in naui non augetur pensio siue naulum: quia eius vectura parua, nec his omnibus vtitur, quæ ad nauigantium vsum parantur, *l.Sed addes 21.§. Si quis mulierem, ff.v.locati*.

2 Si pensio imponatur super beneficio alia authoritate quam Papæ, puta per Episcopum ad alendum Clericum Pauperem, vel pro aliqua concordia, bonoque Pacis; ex hoc Ecclesia, vel beneficium non intelligitur obligatum, sed sola persona Beneficiarii; quare illo mortuo, non tenetur successor ad soluendam pensionem, *cap.Nisi essent 21.De præben.Supra Episcopus n.32.*

† Gratia reseruationis pensionis non redditur nulla ex eo, quod collatio beneficij non subsistat; quia Pensio non mutatur ex persona Beneficiarij. *Otbob. dec.46.n.18.**

3 Pensio super beneficio Iurispatronatus non potest reseruari, nisi facta Pæ expressione Iurispatronatus, licet Patroni consensus non requiratur. *Rota apud Gallesf. dec.138.n.5.*

† In translatione tamen non est necessarium facere mentionem Iurispatronatus. *Otbob. dec.22.n.40.*

Reseruatio Pensionis pro Rectore nulla est: secus verò si reseruata fuerit portio fructuum, remanente congrua Vicario perpetuo ad præscriptum Const. 47. B.Pij V. *Ad exequendum*. Florentina 21.Iulij 1629.

Sacra, &c. die 7.Aprilis 1629.respondit, pensiones legitimè reseruatas esse deducendas à tertia parte fructuum in distributiones conuertenda, sicut etiam subsidia, quartæ, & aliæ impositiones, quia fructus dicuntur, qui reliqui sunt, deductis oneribus, *l.Non amplius, ff.1. de legat.1.*

Cum Parochialis asseritur nimium pensionibus grauata, refertur Sanctissimo posse Parocho congruam portionem assignari, residuis fructuum Pensionario dimissis, ne Animarum cura negligatur. *Rauennat.17. Nouemb.1641. lib.51.610.*

Romæ apud S.Petrum die Mercurij Iunij 1568. fuit Consistorium, in quo decreuit Sanctitas sua, omnes Pensiones assignatas Suffraganeis super fructibus Ecclesiarum, quibus præficiuntur, transire ad successores: dummodo illi Ecclesijs, quarum sunt Suffraganei, deseruiant, vel saltem per ipsos non est. Alias statim censeantur extinctæ, *lib. 57.34.*

Suffraganei vero deinceps dari non possunt Archiepiscopis, vel Episcopis, etiam quibus solent concedi, nisi pro eorum sustentatione assignetur super fructibus Ecclesiarum, quibus suffragari debent, Ducati 300. auri de Camera. *Ex C.C.P.F.Archiep tom.4.ad 190.**

4 *Subiectum*. Pensio non potest ante decimum quartum annum incœptum obtineri. *Barbosa alleg.60. num.79. Ex Sac.Congr.*

Licet in Collect. Bullar. v.Ætas. *Ex eadem*

eadem referat, sufficere ætatem septem annorum.

5 Milites Lauretani priuilegium habent retinendi pensionem, licet Matrimonium contrahant. *Rota in vna Æsina Pensionis Venetijs 27. Febr. 1601. coram Ludouisio.*

Et transferendi vsque 200. aureos *Rota apud Gallesf. dec.* 138.

† Sanctissimus, audita relatione Congreg. die 18. Decemb. 1576. declarauit, Pensionarium censeri Beneficiatum ad effectum gaudendi priuilegio fori Ecclesiastici, de quo Concilium loquitur. Idque duabus rationibus. 1. Quin Cancellaria habet Pensionarium pro Beneficiato: ideo vult exprimi in Bullis pensiones sicut Beneficia. Quia B Pius V. Bulla sua coegit pensionarium ad dicendum officium saltem B. Mariæ. Vnde postea S. C. Consulta, an Clericus primæ Tonsuræ, qui in habitu incedit, habetque tamquam Clericus pensionem, sed non beneficium, nec Ecclesiæ iussu Episcopi deseruit, gaudeat priuilegio fori, censuit gaudere ad instar obtinentis beneficium. *Refert Fagnan. cap. Ad audientiam. De rescript. n.* 131. 132.

Filius legitimus est capax pensionis reseruatæ in Beneficio à Patrem resignando. Brittonorien. 9. Iunij 1657.*

6 Pensio acquiritur Monasterio ex persona Monachi, expendenda in Religiosas Pensionarij necessitates, & residuum pro eodem Monasterio, 1602. Oliuetani 23. Apr. 25.

7 *Solutio n. 2.* Successor in beneficio tenetur soluere pensionem, etiam in subsidium pro terminis decursis in vita Antecessoris, maximè si fuerit per Pensionarium adhibita diligentia ad exigendum. *Rota in vna Neritonen. Pensionum 10. Iunij 1611. coram Ludouisio.*

Sicut etiam nouus fundi Vectigalis Possessor tenetur Canonem soluere etiam pro terminis decursis tempore Antecessoris, maximè in subsidium. Attamen contra priorem possessorem recursum habet; *l. Imperatores 7. ff. n. De publicam, & Vectigal.*

† Sacra C. C. Consulta, an verba illa Concilij, *ducatorum centum*, sint intelligenda iuxta morem cuiusque regionis respondit ita intelligenda die 30. Martij 1594. *Fagnan. c. Extirpandæ. De Præben. n.* 19.

8 Proposito dubio ex speciali rescripto S. D. N. in hac S. Congr. S. R. E. Cardinalium, negotijs, & Consultationibus Episcoporum, & Regularium præfecta an & quomodo procedendum sit ad pœnam Interdicti, vel suspensionis contra Episcopos, Archiepiscopos, & Patriarchas, morosos in solutione pensionum, auctoritate Apostolica reseruatarum, attento c. Quia periculosum. De sent. exc. in 6.

Eminentissimi Patres, re sæpius perpensa, ac sedulo examinata, in hanc deuenerunt sententiam; vt firmis remanentib. clausulis, in litteris Apostolicis reseruationis Pensionum huiusmodi apponi solitis, & citra præiudicium mandatorum relaxatorum ab A.C. & eorum legitimæ executionis, ac iurisdictionis eiusdem A.C. postquam legitimè constiterit etiam extraiudicialiter, quod executio realis fieri, vel consummari non possit dolo Episcopi Debitoris, vel ob occultationem fructuum, vel ob subtractionem Pignorum, vel etiam ob impedimentum laicalis potestatis, antequam deueniatur ad pœnam censurarum, moueatur serio idem Episcopus nomine huius S. C. vt infra terminum ab eadem præfigendum, vel cum effectu soluat; vel si quid habet iudicialiter opponendum, deducat coram A.C. vel coram Signatura Iustitiæ, reportando rescriptum suspensiuum. Alias nouerit, se vti inobedientem, & contumacem ab hac Sancta Sede habendum fore. Termino elapso, si solutio non sequatur, destinetur Vicarius Apostolicus, & Oeconomus Mensæ Episc. qui non amoueatur donec fuerit integrè satisfactum, & sufficienter prouisum, etiam pro terminis futuris.

Quod

Quod ſi viſitatio perſonalis ſacrorum liminum immineat, non concedatur facultas viſitandi per Procuratorem : vt occaſione ipſius acceſſus ad vrbem compelli poſſit ad ſolutionem.

Demum durante adhuc Contumacia ſubijciatur pœnæ ſuſpenſionis, & Eccleſiaſtici interdicti, de licentia tamen expreſſa S.D N. 17.Aug.1646.

Super hoc tamen decreto non fuit expeditum Breue : cuius praxim vide, 1655.Belluno 17. Sept.150.251. Miſſa 1. Oct.274.Terracina 275.Sauona 277.

9 *Oblig.* Clericus Penſionarius, ſi velit horas canonicas recitare, non tenetur ad officium paruum B. Mariæ. Nam dum B. Pius V. impoſuit Penſionarijs onus officij parui recitandi non cenſetur illud impoſuiſſe excluſiuè, ſed cumulatiuè quo ad Horas canonicas, ne Penſionarios æquè, ac Beneficiarios grauaret. Quod habet locum, etiam ſi non ſolum habeat penſionem, ſed etiam beneficium, vel ſit in ſacris : vnica enim officij Diuini recitatione varijs obligationib. ex diuerſis titulis poſſe ſatisfieri manifeſtum eſt. *Bonac. de hor. Canon. diſp. 1. q. 2. pun. 4. n. 9. & 10.*

10 Penſionem habens ſuper Eccleſia minante ruinam, tenetur ad illius reſtaurationem pro rata contribuere, ſicut & ad onera impoſita ratione fructuum beneficij : niſi penſionem ab omni onere liberam obtinuiſſet. *Barboſ. alleg. 64. 18. Garz. 1. p. c. 5. n. 171.*

Quia Conc. *Trid. ſeſſ. 21. de ref. c. 7.* præcipit Eccleſiam inſtaurari ex fructibus ad ipſam quomodocumque pertinentibus: vnde ſi rector prædicta ſoluat, poterit vti retentione pro rata. *Garz. de benef. 1. p. c. 5. n. 171. & ſeqq.*

Et ſi Rector reuera non poteſt, cogendus eſt ſupplere Penſionarius, non obſtante aliqua ſua prætenſione in contrarium, 1580. A S.Carlo 26. Iulij 130. 7. Sept.147.

11 Penſionem habentes vltra valorem ſexaginta ducatorum aureorum de Camera annuorum, tenetur ſub pœna priuationis deferre veſtes talares. *Sixt. V. conſt. 92.*

Cuius tamen diſpoſitio non comprehendit iter agentes, vel in vllis habitantes, quoad priuationem beneficiorum ob non geſtationem veſtium talarium. *S.C. in vna Vlixbonen. 14. Oct. 1589. Barboſ. alleg. 55. 56. & 57.*

12 Penſionem habens vltra triginta aureos annuos de Camera, vel excedentem ſimplicis Penſionarij ſuſtentationem, pro qua forum exterius triginta aureos annuos ſufficere præſumit, ſubijcitur ſpolio. *Bonac. de Simon. diſp. 3. pun. 2. n. 17.*

13 *Tranſlatio n. 5.* Penſionem Pater transferre poteſt in filium, etiam illegitimum ſi eas transferendi facultatem habeat. *Barb. alleg. 65. n. 27. c. 1. 17. 24.*

14 Penſio prima, & tranſlata ſpeculatiuè loquendo non ſunt eædem, ſed diuerſæ ; quia per tranſlationem antiqua penſio extinguitur nec Tranſlatarius habet cauſam ſiue ius à Transferente, ſed à Papa. *Rota apud Farin. tom. 1. p. 1. dec. 122. n. 3.*

In praxi tamen ſecus ; quia huiuſmodi extinctio eſt momentanea, & penſio tranſlatarij habet eaſdem qualitates, quas habebat penſio transferentis. *Rot. num. 9.*

† Et quod non obſtabat transferenti, neque tranſlatario obſtare debet : vt latè. *Otbob. dec. 22.*

15 Conſtitutio S. M. Vrbani VIII. edita 8. Mar. 1636. prohibet, penſiones alias tranſlatas, denuo transferri. *Otbob. dec. 147. n. 16.*

16 Concilium non prohibet transferri penſiones ſuper Beneficijs Seminario vnitis. *C. C. Æſina 26. Aprilis 1602.*

PEREGRINVS.

Bona.

PERITVS.

Electio.

PERIVRIVM.

Auaritia, Iuramentum, Notarius.

PERMVTATIO. *Beneficium*.

1 SI *Episcopus* permutet prædia suæ Ecclesiæ, sub beneplacito Sedis Apostolicæ, nec postea illud expediat, sub prætextu quod cupit videre, an sit vtilis permutatio; petat Confirmationem, & quatenus peruenerit ad traditionem, etiam absolutionem, *1612.* Caiazzo 20. Ian. 5.

2 Episcopi non possunt inuicem permutare aliqua loca suæ diœcesis sine beneplacito Sedis Apostolicæ, *1622.* Fiandra 13. Nou. 138.

Quod committi solet Metropolitano proprio, vel vicino, sicut commissum fuit S. Carolo Archiepiscopo Mediolanensi pro diœcesibus Papiæ, & Vigeuani, 1578. 27. Nou. 12.

† Die 9. Iunij 1625. Permutationes Beneficiorum certo generi Personarum ex fundatione debitorum non posse ab Ordinario admitti in fauorem Personæ non vocatæ. C.C.*

PERSONATVS.

Dignitas.

PERTINACIA.

Vanagloria.

PESTIS.

Cura, Domus, Eucharistia, Infirmus.

TEmpore Pestis, concedi debet omnibus Religiosis facultas Sacramenta administrandi, 1617. Atrebaten. 11. Augusti 208.

† 2 Sacra, &c. die 9 Nouemb. 1630. censuit, Canonicis causa pestis absentibus deberi quotidianas distributiones, si pestis grassetur, ac petentes soliti sint inseruire, & probetur legitima consuetudo, quod distributiones huiusmodi dentur absentibus ex iusta causa. Quando vero dicatur pestis grassari, vt sit iusta causa absentiæ, Iudicio Episcopi relinquendum. *Vercellen.*

Quæ rursus die 16. Maij 1654. in vna Turritana censuit deberi distributiones Canonico, qui propter pestem non potuerat in ciuitatem ingredi, si pestis grassetur, Canonicus ipse solitus sit inseruire, & adsit Ecclesiæ consuetudo. Immò, & nouiter prouisis de Canonicatibus. Possessione per legitimum Procuratorem capta, si propter pestem ad residentiam prohibeantur accedere, debentur distributiones. Lucana 28. Iulij 1657.

3 Die 23. Decemb. 1576. Sacra Congregatio censuit, scribendas litteras ad Cardinal. S. Praxedis S. Carolum, in hanc formam. Parochi tempore pestis teneantur omnino residere in suis Ecclesijs Parochialibus: & si non resideant, agendum contra eos ex decreto Concilij cap. 1. sess. 23. & seruata forma ibidem præscripta. Ministrent vero omnino Parochianis peste infectis Sacramenta Ba-

Baptismi,& pœnitentiæ per alios. Idque pro commoditate Parochianorum, qui sani essent, quique verisimiliter conuersari nollent cum Parochis ad peste infectos euentibus. *Fagnan.cap.Clericos. De Cler.non resid.n.45.*

Sanctissimus die 18.Decemb.1576 decretum factum in Parochis multo magis debere procedere in Episcopis, qui magis obligati sunt. Posse tamen Episcopos in locis tutioribus manere, & inde prouidere. Sed nunc id non esse opus vlterius discurrere, aut diffinire, numer.47.

4 Die 26. Septemb.1657. S.D.N. audita relatione, &c. benignè pro hac vice tantum indulsit, vt Episc.Pennen.attento quod pestis, vt asseritur, per eius diœcesim grassatur, adeò vt non possit in publicis Ecclesiis absque euidenti periculo permitti concursus Populi, facultatem celebrandi in priuatis Oratorijs pro suo arbitrio, & prudentia, & prout temporis, ac personarum qualitas, & ratio postulabit; gratis, & durante contagio duntaxat duraturam valeat impertiri. Ita tamen vt circa loci decentiam atque Altaris cultum, & circa sacra supellectilia, omnia quæ de Iure seruanda sunt, seruentur. *

P I G N V S.

Creditor, Debitor, Fideiussor, Fructus.

P I L A T V S.

Crux, Iudicium.

1 SE excusans *de morte Christi scripsit ad Imperatorem Epist. tenoris subsequentis.*

C.Tib. Neroni Imp. Pontius Pilatus S.

Nuper contigit, cuius rei ipse Testis esse possum, Iudæos seipsos, posterosque suos per inuidiam crudeli damnatione perdidisse. Cum enim ex oraculorum promissis, Maiorum ipsorum auctoritate receptis, hoc expectarent, vt Deus illorum per Virginem iuuenculam mitteret, qui iure Rex eorum diceretur: hunc, me præsente, misit in Iudæam. Is, quod omnibus notum est, cæcis visum restituebat, leprosos mundabat, resolutos neruis curabat. Viderunt quoque ipsum abegisse dœmonia, atque obsessos à spiritib. immundis libetasse. Mortuos item è sepulchris ipsis resuscitauit. Obediebant ipsi ventorum turbines: siccis pedibus mare inambulabat. Fecit alia quoque permulta miracula: vt vulgo etiam inter Iudæos, & Plebem Dei Filius diceretur. Principes verò Sacerdotum æmulatione, & liuore commoti, aduersabantur illi, captumque illum mihi tradiderunt; ementitisque sceleribus eum Reum facientes Magum appellabant, atque legis eorum desertorem, contradictorem. Quibus persuasionibus seductus ipse, fidem querelis eorum adhibui, flagellatumque ipsis tradidi, vt pro arbitrio in eum animaduerterent. Crucifixerunt igitur illum; & sepulchro, quo conditus erat, custodes adhibuerunt: inter quos etiam ex meis Militibus nonnulli erant, qui tertio die ipsum à mortuis resurgentem viderunt. Nequitia autem Iudæorum hoc facto magis exarsit, numeraruntque magnam pecuniam ipsis militibus, quatenus Discipulos ipsius noctu corpus rapuisse prædicarent. Acceperunt hi quidem pecunias: nihilominus tamen publicè professi sunt, atque testantur, se visiones Angelorum vidisse, ac *Iesum* illum verè à mortuis resurrexisse. Hæc autem idcirco scripsi, ne quis nugis ac mendacijs Iudæorum, si de re gesta aliter loquantur, fidem adhibeat. Vale.

2 Tertullianus in Apologetico scribit, quod cum Tiberius Imperator hæc de Christi miraculis è Syria audisset, detulit ad Senatum cum prærogatina suffragij sui, vt Christus inter Deos Romanorum reciperetur. Erat enim vetus

Romæ decretum, *de quo supr. v. Nouitas n.4.* ne quisquam recens inter Deos reciperetur, nisi hoc Senatus approbasset. Sed cum Senatus abnuisset; Cæsar nihilominus in sententia perstitit, suppliciumque Christianorum accusatoribus comminatus est. *Sixtus lib.1. v. Pontius Pilatus.*

3 Pilatum verò Lugdunum relegauit C. Caligula Cæsar, Tiberij successor: vbi ille sibi manus intulit, mortemque consciuit. *Pauon. Can.43 57.*

PILEOLVS.

1 IN *Missa*, etiam extra Canonem, à solo Papa concedi potest; *quia c. Nullus 56. de Consecr. dist.1.* etiam Episcopo prohibet velato capite celebrare, vel cum baculo accedere ad Altare. Ergo neque secum, neque cum alijs dispensare potest. *S. Rit. Cong. 31. Ian. 1626. cuius decretum appositum postea fuit in principio Missalis. Videnda, quæ ego retuli in meo Compendio Episcoporum v. Berrettino, & v. Missa, & in Epitome v. Pileolus.*

2 Qui assistit in Choro Missæ Conuentuali, non potest portare pileolum per totum Canonem; in alijs Diuinis officijs permitti non est prohibitum. *Sac. Episcoporum Congr. Episcopo S. Angeli 5. Nouemb. 1602.*

PILEVS.

Processio.

1 DEferri non debet simul cum superpelliceo, siue cotta, nisi extra Eccl. pluuia cogente, 1601. Aliffe 20. Febr. n.3. *Rit. Rom. Rubr. de Process. vers. Omnes decenti.*

2 Prohibitio, ne deferatur à Clericis, intelligitur in Ecclesia, & in processionibus, 1601. Giorgento 27. Martij 107. 1603. Tropea 8. April. 40. 13. Maij 55. *Can.3.1.28.*

POENA.

Accessus, Carcer, Casus, Censuræ, Clericus, Contractus, Custos, Damnatus, Falsum, Hierosolymitani, Impunitas, Iudex, Iuramentum, Calumniæ, Legatum, Legatus, Licentia, Matrimonium, Necessitas, Occisio, Peccatum, Quæsta, Recursus, Simonia, Sponsa, Testamentum, Vindicta.

1 B*Vllationis* siue signationis faciei nulli criminoso debet imponi, *l. Si quis in metallum 17. C. de pœnis.*

2 *Immurationis* de quo fit mentio in *c. Accusatus 8. §. fin. De hæret. in 6.* fit, claudendo Monialem intra cellam eiusdem Monasterij; obstructa muro ianua; relicta tantum parua fenestella ad recipiendum lumen; & altera, per quam sibi possint subministrari victus, & alia necessaria. Hæc fenestella semper erit clausa, claue apud Abbatissam asseruanda, quæ vel nunquam, vel admodum raro licentiam dabit alicui Moniali Muratam alloquendi. Imponi solet propter exitum à Monasterio ad malum finem, delicta carnis consummata, & alia grauissima, 1620. Ragusa 16. Martij 78.

3 *In Regno* Nobiles deportantur, Plebeij furca suspenduntur, & aliquando Nobiles deportantur, vel relegantur, Plebeij vero condemnantur ad Regias triremes perpetuo, vel ad tempus. *Vinc. de Franch. dec.569.*

4 *Capitalis* pœna tribus modis dicitur.

I. Mortis naturalis, & vltimi supplicii, quando scilicet ex amissione vitæ sequitur etiam amissio libertatis, & Ciuitatis.

II. Mortis ciuilis, puta damnationis in metallum, ex qua quis amittit libertatem, & ciuitatem, cui successit pœna triremium, vel carceris perpetua

III. Deportationis, vel relegationis ex qua quis amittit ciuitatem, cui successit

ceſſit bannum, vel exilium perpetuum. *De quib.latè Farin.pract.crim. q.19.*

5 Quando Frater, & Monialis inuicem peccant, Frater traditur Curiæ ſæculari, Monialis immuratur vt ſupra n. 2. 1601. Carmelitani 28. Febr.45. 1588. Treuiſo 15.Oct.100. 15. Nou.121. 1589. Tortona 14. Mart.26.1601. Ferrara 27. Mar.51.1602.Chioggia 4.Iunij 33.

Si vero non ſe extendit ad tantum nefas, priuatur per quinquennium acceſſu ad portas, & collocutorium, voceque actiua, & paſſiua, 1601. Ferrara 27.Martij 51.

6 *Pecuniaria*. Condemnati ad ſoluendum aliquam pœnam, audiri non debent, niſi facto de ea publico depoſito, 1603.Meſſina 16.Oct.116.

Vnde debet fieri Depoſitarius mulctatum, 1577. Oſtuni 3. Sept. 8. 1580. Spoleto 25.Oct.181.1602.Andria 6.Aug. 84.1645.17.Feb.2.

Qui cautionem præſtet de benè adminiſtrando, expendat cum mandato ſubſcripto ab Ordin. & reddat rationem in fine anni coram Ordin.& duobus Capitularibus, 1652. Mineruino 6. Sept.25. 1645.Catanzaro 17.Feb.2.

Quorum Canonicorum alter eligatur ab Epiſcopo, alter à Capitulo, 1654. Terracina 20. Nouemb. *Arg.Trid.ſeſſ. 23.cap.18.*

Nec vllo modo pecunia mulctarum teneatur ab Ordinario, 1596.Andria 10. Septemb.75.

7 Ordinarius abſtinere debet à pœcuniarijs contra Regulares, 1645.Conuentuali di Strongoli 29. Sept.6.

8 *Moniales* diſcolæ, inquletæ, & incorrigibiles non extrahuntur à Monaſterijs, ſed ibi Carceribus, & aliis pœnis puniuntur, 1601. Bergamo 3. Iulii 77. Ancona 7. Nou.102. 1615. Zamorra 30. Ian.1v.1651. Gubbio 3.Feb.3.

9 Moniales Monaſterii quietem turbantes, velo vocibuſque priuantur, carceribus mancipantur, vel per alia Monaſteria diuiduntur, 1589. Pauia 29.Nou. 99.1603.Volterra 15.Iulii 52.53.

Item per ieiunia, Carceres, Compedes, & manicas, prohibitione rotarum, & collocutorii, ſeparatione ab Obedientibus, & creſcente contumacia, inuocatione brachii ſæcularis, 1591.Mantoua 20.Feb 32. Vrbino 18.Martij 47.

10 *Qual.* Grauius puniri debet prouocans, quam prouocatus, 1594. Corneto 2.Martii 53.

11 Non debent propter relaxationes ſupprimi, vel extingui, vel alio transferri Monaſteria, ſed procurari, vt per Superiores reformentur, & delinquentes puniantur, 1601. Bruxelles 11. Decemb.110.

12 Non debent Superiores de facto, & cauſa prius non cognita, punire Fratres, licet demerentes, 1602. Conuentuali 26.Nou.80.

13 Fratribus à Carcere relaxatis, in quos coniecti fuerant propter delicta circa Moniales, inter alias pœnas imponitur, vt nunquam implicari valeant in ſeruitio Monialium, 1650. Napoli 30. Sept.82.

14 *Declaratio*. Pœna priuationis ipſo facto incurſa, non obligat ante ſententiam Iudicis declaratoriam, niſi aliter habeatur in Canone vel lege vſu receptis. Vnde Superior alicuius Religionis, ſi incidat in aliquem caſum ablationis, ſiue priuationis Prioratus ipſo facto incurrendæ, etiam ſi palam conſtet de crimine, non incurrit in dictam pœnam, donec per ſuperiorem declaretur: & conſequenter tuta conſcientia in officio manere poteſt, nec ſubditis illum à gubernatione expellere licet. *Diana 2. tract.17.reſ.67.*

Quam opinionem probauit S.Regul. Cong. 1646. 5. Oct.5. & 1649. 26. Nouemb.4.

15 Pœna impoſita pro tot annis, intelligitur præciſè de ſolaribus, non de diſtantia ab vno Capitulo ad aliud, 1627. Palermo 27 Aug.433.

16 *Excuſatio vel Condonatio*. Pœna alicui actui ſtatuta locum non habet, quando is actus irritè fit; niſi aliter ex-

primatur, vel de mente Legislatoris colligatur. *Sanch.l.5.c.4.n.10.& 12.*

17 Pœnam Legalem ante condemnationem non deberi, certum, fere est, Conuentionalem vero probabile. *Diana 1.tract.8.ref.29. & tract.10. ref.23. & supra v. Custos.*

18 Pœna non debet exigi, dum transgressio leuis est, 1604. Cirenza 17. Maij 58.

19 Pœnam delictorum, etiam deficiente, vel desidente Accusatore, raro debet Princeps remittere, vel condonare; ne ex multitudine gratiarum Populus efficiatur audacior ad delinquendum. Posset tamen aliquando ob iustas, & euidentes causas, aut miserabiles casus, puta minorem ætatem Rei, senectutem infirmam, delictum siue animi deliberatione, sed ex impetu commissum, insignem delinquentis peritiam, seu artem Reipublicæ necessariam, aut perutilem, primum, & vnicum delictum alioqui bonæ vitæ hominis, homicidium casuale, merita delinquentis, vel suorum, vel alterius, qui pro ipso ad Principem fundat preces, & similia. Iudices vero inferiores si ex similibus causis pœnam corporalem in pecuniariam mutent, sibi applicare non possunt, sed vel Fisco, vel ad opera pia. *Diana 6. tract.6. ref.1.*

20 Moniales relaxari non debent, cum adhuc recens est delicti memoria, sed possunt eis concedi Sacramenta bis, aut ter in anno, 1602. Ferrara 3. Dec. 84.

POENITENTIA.

Confessarius, Denunciatio, Excomm. Parochus, Probatio, Satisfactio.

1 Erecto pœnitentiario per Episcopum cum vnione præbendæ proximæ vacaturæ, non comprehenditur præbenda vacans in mense Apostolico, sed prima vacatura in mense Episcopi, quæ sit integra, & Canonicalis. *Barbosa alleg. 53. num. 3.* Et ego ex decreto Clem. VIII. confirmato ab Vrbano VIII. dixi in Compen. Episc. & etiam infra v. Seminarium.

† Erigi non posse ab Episcopo Pœnitentiariam de præbenda iam vacante, si ad alterius, etiam inferioris, puta Capituli, collationem spectat, sed erigi debere de vacatura. *Concordien. 11. Sept. 1608. C.C.*

Pœnitentiarius tamen institutus cum vnione præbendæ proximè vacaturæ, ante adeptionem præbendæ non participat de distributionibus quotidianis, *lib. 90.358.1540. Aquilana.*

Pœnitentiarius non potest obtinere Cappellam sine dispensatione Apostolica, licet tam Cappella, quam præbenda sint tenues; quia esset triplex, cum habeat officium, & Canonicatum. *Asten. 19.1609.lib.89.395.*

Pœnitentiarius debet ad residendum compelli, 1600. Spoleti 12. Dec. 33.

Non tamen tenetur ad maiorem residentiam quam alij Canonici, sed abesse non debet eo tempore, quo frequentius pœnitentes accedunt, & diebus festis solemnibus, veluti tempore ieiunij, Quatuor temporum, Quadragesimæ, Aduentus, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, Corporis Christi, Assumptionis B. Mariæ, Omnium Sanctorum, Natiuitatis Domini, &c. *Segobien. lib. 50 249.*

Quod autem dictum est, pœnitentiarium non teneri ad maiorem residentiam, quam alios Canonicos, intelligi quo ad Chorum; quia quo ad Confessiones audiendas nullam habet Vacationem pro diebus, & horis de quibus supra, & etiam infra §. proximè seqq. *Forosempron. 7. Iulij 1618.*

Circa tempus, & horam, quibus Pœnitentiarius in sua Sede pro audiendis confessionibus permanere debet, Episcopi iudicio standum esse; qui tamen eo tempore, quo cognouerit, pœnitententes non adesse, qui eius opera vti velint, ad interessendum in ea cogi minimè debere. *Possanen. 18. Sept. 1637. ad 4.*

2 *Priuilegia.* Pœnitentiarius, dum in Ecclesia sua confessiones audit, non solum lucratur distributiones, quæ dantur interessentibus in Choro, sed etiam quæ dantur præsentibus & comitantibus processiones, & exequias mortuorum, quæ fiunt eo tempore, dum ipse confessiones in Ecclesia audit. *Ita declarasse S.C. in vna Genuen.* 4. *Sept.* 1591. *testatur Garzias de benef.* 5. *par. cap.* 4. *n.*125. *& refert Bonac. de hor. Can. disp.* 2. *quæst.* 5. *pun.* 2. §. 5. *num.* 3.

3 Non debet in manu tenere Virgam, nisi in Vrbe, vel vbi haberetur de consuetudine. *Barbosa l.c.n.*29.

4 *Authoritas.* Pœnitentiarius non potest facultatem suam nec generaliter, nec specialiter delegare, nisi facultatem specialem habeat delegandi pro casibus particularibus; vel quia sibi concessum censetur tantum nudum ministerium, vel quia in eo censetur electa industria personæ. *Barbosa alleg.* 56. *n.* 22.

† Pœnitentiarius approbatus, & in possessionem immissus à Delegato Apostolico, quod Vicarium, & Tribunal Ordinarij suspectum haberet, potest audire confessiones absque alia licentia ipsius Ordin. Aquileien. 25. Feb. 1607. *

5 Non potest à reseruatis absoluere, nisi ei specialiter sit concessum, *n.*23.

6 Sacræ Pœnitentiariæ litteræ aperiri possunt ab eo, qui non est Doctor, sed non expediri *Bonac. tom.* 2. *de legib. disp.* 1. *quæst.* 2. *pun.* 2. *n.* 3.

7 *Recusans* audire Pœnitentes debet ab Episcopo puniri, & aliquando etiam præbenda priuari, vt decisum est. *Barbosa num.* 26.

8 Cato solebat docere, se trium rerum per totam vitam pœnituisse.

I. Si quid arcanum Mulieri credidisset.

II. Si per aquam traiecisset, dum poterat per terram proficisci.

III. Si aliquam diem per incuriam sine studio consumpsisset. *Plutarchus in eius vita. Vt refert Oinot. de verbor. obligat.* §*Loca, num.* 5.

9 *Adiuncta.* Monialibus pœnitentiatis exprobrari non debent earum errores, ne abundantiori tristitia absorbeantur, 1602. Gaeta 25. Oct. 70. 1635. Fiorenza 9. Nou. 341.

10 Moniales cogi non possunt ad consentiendum restitutioni Pęnitentiatarum, 1625. Vicenza 25. Octob. 244.

11 In foro Conscientiæ Pœnitenti, tam pro se, quam contra se, creditur, *c. significasti, il secondo, de homicid.*

POLLVTIO.

Eucharistia, Virginitas.

1 POllutionem ob bonum finem desiderare licet, sicut ob eumdem finem de præterita complacere; non tamen vllo modo procurare. *Nau. c.* 16. *n.* 7.

2 An quis post pollutionem nocturnam, vel voluntariam communicare, vel celebrare possit, & similiter post copulam carnalem, vel coniugalem, plenè dixi in Collect. ad cap. 23. Deuteronomij vers. 10.

3 Pollutionem in somnis cœptam, quis, licet perfectè vigilans, reprimere non tenetur, si moraliter certus sit, se non consensurum in eam. *Diana* 3. *tr.* 5. *resol.* 21.

4 An autem peccet, qui confricationibus conatur expellere semen corruptum, *idem* 3. *tract.* 5. *res.* 85.

5 De Pollutione Ecclesiæ v. Ecclesia num. 27. & seqq.

PONTIFEX.

Episcopus, Ordinarius, Papa, Vicarius.

1 VEl dicitur à Potentum profligatione; vel à Pontibus faciendis: quia Pons sublicius primo ligneus factus est à Pontificibus, vel à Posse, & facere, id est à Posse Sacrificare: Sed hoc modo conueniret cuilibet Sacerdoti, licet per excellentiam attribuatur Epis-

copis, & per antonomasiam Christi Vicario. *Lauor.tom.1. Var.lucubr.tit.1.cap.2. num.10.*

2 Pontificalium vsum habens, quando de Altari paramenta possit accipere. *Vide supra Abbas num.11.*

3 *Decretum Sacræ Congregationis generalis de Propaganda Fide habitæ coram Sanctissimo die 28. Martij 1651.*

Ad relationem Eminentissimi D.Cardin. Ludouisij Sanctitas sua decreuit, quod Episcopi Sacræ Congregationi de Propaganda Fide subordinati, non possint exercere Pontificalia in alijs, præterquam in proprijs Ecclesijs, etiam si esset de consensu Ordinariorum, sub pœna suspensionis ipso facto incurrendæ, ac eidem Pontifici reseruatæ, dummodo à præfata Sacra Congregatione non sint in certo loco destinati Vicarij Apostolici, seu Administratores alicuius alterius Ecclesiæ.

Et sic ordinati debent declarari Suspensi, 1655. Brescia 23. April.35. 30. April.52.

4 Pontificalia exercere non potest Episc. antequam bullas expediat, 1620. Oria 21. Nou.181.

P O P V L V S.

Grex.

P O R C V S.

Grex.

P O R T A.

Clausura, Collocutorium, Confessarius, Conuentus, Ecclesia, Executio, Immunitas.

1 Cathedralis versus Ædes Canonicales aperta esse debet pro seruitio Canonicorum, & commodo Populi, 1588. Albenga 8. Nou. 235. vers. Al secondo.

2 In domo fieri non debet ab illa parte, qua exitur in vineam alterius, 1603. Ascoli 23. Iulij 83.

3 Neque Episcopus potest facere Portam in Vrbis mœnibus, si sit Populo præiudicio, vel scandalo, 1603. Motula 1. Sept. 104.

4 Porta, qua ab Eccles. itur in domum priuatam, debet muro obstrui, 1646. 15. Iunij 2.

5 Similiter quæ à Clausura respondet in Ecclesiam exteriorem, 1575. Camerino 25. Aug. 621. 1579. Isernia 1. Decemb. 7.

6 Et etiam, quæ à Collocutorio intrat in clausuram, dum adest alia Porta ordinaria, quæ vnica esse debet, 1592. Arezzo 3. Decemb. 39. Fiesole 40. 1593. Spoleto 18. Octob. 312. 1645. Perugia 20. Ian. 13.

7 Porta Clausuræ nunquam aperiatur, nisi pro introducendis personis, vel rebus necessarijs, quas Rota non capiat, 1593. Como 16. Martij 118. 1594. Città di Castello 10. Ian. 19. 1650. Recanati 15. Iulij 50.

8 Neque ibi tunc adsit aliqua Monialis, cui id ex Officio non incumbat, 1593. Como 16. Martij 118. §. 2. 1639. Lecce 9. Sept. 137. 1650. 15. Iulij 20. 67.

9 Nec vnquam aperiatur occasione collocutionis, seu visitationis, neque pro Matre, vel Sorore, 1576. fol. 847. 1619. Nullius Altamura 5. Iulij 238. 1653. Pesaro 24. Ian. 2.

10 Debet habere duos pessulos cum clauibus diuersis, vna interior, quæ de nocte sit penes Abbatissam, interdiu apud ostiariam; altera exterior apud Confessarium, vel Procuratorem, vel Deputatum Monasterij. *Ibidem.*

11 Regulares non vadant processionaliter ad portam clausuræ Monasteriorum ad recipiendas Reliquias, vel aliud, 1617. Forlì 24. Ian. 21.

POS-

POSSESSIO.

Beneficium, Instrumentum, Pensio, Praescriptio, Sententia.

1 Acquisitio. Possessio per Clauium traditionem translata videtur, *l. Clauibus 74. ff. u. de contrah. empt. Oinot. de Interd. vti possidetis n. 54.*

2 Possessio rerum emittentis professionem illico transfertur in Monasterium capax absque alia apprehensione, sicut & Arrogati in Arrogantem. *Oinot. de Interd. §. Possidere n. 121.*

3 Ad capiendam possessionem, siue ad rem vacantem occupandam, sufficit ingredi in fundum, Castrum, vel insulam, eo animo, vt totum occupet: nec oportet ipsius singulas partes siue glebas circumambulare, *l. 1. in princip. ff. i. de acquir. possess. Oinot. de rer. diuis. §. Insula num. 5.*

4 Eandem in specie possessionem duo in solidum possidere non possunt. *Rota apud Galles. dec. 44. n. 4.*

5 Per ademptionem Possessiones Eccles. vel beneficij acquiritur etiam Possessio bonorum. *Rota apud Coccin. decis. 13. num. 6. dec. 30. num. 2. & decis. 51. num. 5.*

6 Possessorium, & petitorium possunt simul cumulari, *c. 3. 4. & 6. De causa possess.*

7 *Probare* Possessor non cogitur titulum suae possessionis, nisi quando dubium est, an pro haerede, an vero solum pro possessore possideat, *l. vlt. C. de rei vend. l. Cogi 11. C. de petit. haered. Othob. d. 62. n. 20.*

Possidere pro possessore dicitur, qui non potest allegare alium titulum suae Possessionis, nisi rei detentionem, puta fur, vel praedo.

8 Possessio non probatur ex actibus, qui dederunt causam liti, maximè si ius aliquod considerabile non tribuant. *Rota apud Ludouis. d. 4. n. 2.*

9 Ex vnica solutione probatur quasi possessio Iuris exigendi. *Rota decis. 313.*

POSTVLARE.

Aduocatus.

1 Est desiderium suum, vel amici, in iure apud Iudicem exponere, vel alterius desiderio contradicere, *c. 2. Infames 3. q. 7. l. 1. §. Postulare, ff. u. de Postul. glos. c. Postulare. De Postul. c. 1. 38. Quae in Rubrica eiusdem tituli ponit hos versus de ijs, qui postulare probibentur.*

Non cuicumque datur, quod postulet, immo negatur.
Addictus poenae, seruus, Puer, Actor arenae.
Luminibus carens, Mulier, Muliebria passus.

1 Clerici, siue Beneficiati, siue in sacris constituti, postulare prohibentur coram Iudice saeculari, nisi pro se, aut Ecclesia sua, aut coniunctis, vel miserabilibus personis, aut nisi necessitas immineat, *cap. fin. de postul. & quae ibi dixi.*

POSTHVMVS.

Posthumi praeteriti rumpunt testamentum, etiam si nati statim in obstetricis manu moriantur, dummodo non sint monstra, nisi mortui fuerint adhuc viuo Patre, licet post factum testamentum; quia si Pater postea decedat sine nouo testamento, succurritur haeredi Instituto per Bonorum possessionem secundum tabulas, & testamentum sustentatur de Iure Praetorio, *l. commodissimè 10. ff. n. de lib. & Posth. Oinot. Inst. de extr. liberor. §. Posthumi n. 8. & de bonor. poss. §. fin. n. 11.*

PRÆBENDA.

Beneficium, Canonicus, Pœnitentiaria.

PRæbendam tribus expectantibus, vno auctoritate S. M. Innocentij X. alio S. D. N. Alexandri VII. tertio eiusdem Alexandri, sed cum clausula; quod præferatur omnibus alijs receptis auctoritate Prædecessorum eiusdem Alexandri, non autem sua, tunc primam vacantem, nulli de Iure debitam, habebit secundus, secundam tertius, & tertiam primus. Et ita secundus expectans consequitur per alium, scilicet per tertium, primam Præbendam, quam consecutus non fuisset per seipsum, *cap. Auctoritate 7. De concess. Præb. lib. 6.*

Casus est valdè notabilis, sed hodiè parum necessarius, nisi fortè cum creantur Canonici supranumerarij cum vnione præbendæ proximæ vacaturæ: nam alias expectatiuæ non conceduntur amplius. Concil. Trid. sess. 24. de reform. cap. 19.

Alium casum similem, in quo Mater consequitur successionem filij pro proximum Agnatum, quam consecuta non fuisset per seipsam, refero lib. 3. Institutionum Ciuilium tit. 1. num. 35.

PRÆCEDENTIA.

Augustiniani, Canonicus, Cella, Collegium, Confraternitas, Professio, Sepultura, Soror, Vicarius.

1 LAtini præcedunt Græcis, 1618. Palermo 17. Aug. 116.

† Missionarij ratione Missionis non possunt prætendere præcedentiam. P. F. 30. Septemb. 1641. ad 458. num. 33.

2 *Vicarius* in illis functionibus, in quibus interuenit vti Canonicus, sedere, & stare debet in habitu Canonicali, & loco suo, nisi consuetudo esset in contrarium, 1590. Anagni 9. Ian. 6.

Multo minus potest hanc præcedentiam prætendere Canonicus substitutus à Vicario 1612. Lanciano 13. Nou. 104. 11. Dec. 114.

Sed quando non interuenit in habitu Canonicali, nec vti Canonicus, præcedit omnes alios Canonicos, & dignitates, etiam primam post Pontificalem, 1592. Auignone 3. Martij 12. 1618. Teramo 6. Iulij 134.

3 *Canonicus* Hebdomadarius officium faciens, debet habere locum super omnes Dignitates, & Canonicos. *Vt ex Sac. Rituum Congregatione in vna Brundusina 17. Iunij 1616. tradit Barbosa de Can. cap. 18. num. 30.*

4 Canonici, Capitula, Clerique Metropolitanarum, Cathedralium, & Collegiatarum Hispaniæ, per Breue Clem. VIII. præcedunt cuicumque Religioni etiam in proprijs Eccles. 1622. 17. Iunij 140.

5 Si alicui conferatur idem Canonicatus, quem prius habuerat, & cui renunciauerat, vel fuerat eo priuatus, debet obtinere locum suæ promotionis vltimæ, non primæ, 1604. Bisegli 5. Octobris 43.

† Canonici Cathed. Eccles. præferendi sunt Abbatibus, quando capitulariter procedunt. Extra quem casum Abbates titulares habentes vsum Mitræ, & Baculi præcedere debent. Ipsorum tamen Abbatum Vic. semper, & vbique sunt præferendi Canonici, *lib. 43. 364.* *

6 *Parochus* quilibet in Eccles. propria quoscumque alios, qui Ord. Hierarchico non sunt Superiores, antecedit in solemnibus Missis dicendis, alijsque omnibus præeminentijs. Ideo Rota censuit, Parochum in Eccles. sua præferendum esse Decano, & Capitulo Collegiatæ, ad eam Eccles. personaliter ex antiqua consuetudine accedenti, vtque maior minori in eius domo cedere teneatur. *Barbosa alleg. 78. n. 38.*

7 Certum est quoque quod simplex Parochus, seu Presbyter stolam deferens præcedentiam habere debet super omnes presbyteros, & Rectores, saltem dum

dum vt Canonici Collegialiter non incedunt. Ex Sac.Rit.Congr. *Barb.de Can. c.17.n.57.& 67.& seqq.*

8 *Confraternitati* antiquiori, & nobiliori, si ab honorabiliori loco deturbetur, fit iniuria, quam etiam de facto propellere potest. *Barbosa alleg.78.n.41.*

9 *Religio*, quæ prior est in institutione seu approbatione, Romæ præcedit posterius institutam, vel approbatam: Vnde Cistercienses præcedunt Cælestinos, quia eorum Congregatio prius approbata fuit. *Barb.n.36.& 37.*

10 Canonici Regulares præcedunt Monachos, etiam nigros. *B. Pius V. const.23. Septemb 1563.*

11 Monachi vero, si non quæstuent, præcedunt Mendicantes, 1617.Siluestrini 19.Maij 135.

12 Inter Mendicantes vero Fratres Prædicatores præcedunt, vbi eorum priuilegia sunt in vsu. *Ex B.Pio V.Greg. XIII.& Clem.VIII. Barbosa n.30.*

13 Generaliter qui sunt in quasi possessione præcedendi, præcedent, licet Romæ seruaretur contrarium: vbi vero non constat de quasi possessione, præcedunt ij, qui sunt antiquiores in loco controuersiæ, vt ex Greg. XIII. const. 80. *Exposcit*, & S C. Dixi in meo Compendio tam Episcoporum, quam Regularium v.Præcedentia, & verbo Processio.

14 Clerici tamen Regulares sæcularibus cedunt, licet nouiter introductis, 1582.Ceneda 22.Decemb.21.1598.Spoleti 23. Febr.20.

15 Præcedentia inter Regul. vtriusq; sexus incipit à die professionis, non habitus, non obstante quodlibet prætextu, & contraria consuetudine, 1588.Rauenna 12.Sept.89.&c.1650.Agost. di Lomb. 7.Ian.7.1654. Offer.21.Aug.86.

Licet fuissent in alia Prouincia incorporati; non autem à die incorporationis, 1653. Riformati 22.Aug.201. 1657. Off.20.Dec.228.

Nisi quando profiterentur duo eodem prorsus temporis momento. Qui si eodem quoque tempote fuissent vestiti, data paritate professionis, præcedit, qui prius acceptatus fuit, licet in eodem capitulo, 1603.Assisi 13.Mar.35.

Etiam si professio facta fuisset in alio Monasterio, 1594.Mexicana 3.Ian.2.

Licet quis cedere vellet Iuri suo, 1600. Assisi 30.Octob.83.

Non obstante qualibet contraria consuetudine, quæ declaratur abusus, 1592. Napoli 23. Nou.38. 1595. Ancona 14. Iun.57. Valent.15.Dec.180.

Quæ tamen tolerari poterit, quod ad professos ante notificationem decreti, 1595. Arezzo 2.Ian.53. 1597. Padoua 1. Dec.135.1628.Rimini 23. Septemb.296. 1651. Bari 13.Ian.16.

Intelligendum est item cœteris paribus: nam Clericis, & Choristæ præcedunt Conuersis licet professione antiquiorib.1621.Foligno 19.Oct.232.

Ex gratia concessa fuit à Sacra Congregatione à die completi anni Nouitiatus, dum per Nouitium non steterat, quominus professionem emitteret, 1653. Vallombrosa 14.Nou.251.1654.Aug.24. Iulij 48.53.

16 Præcedentia in professis ante tempus bona fide incipit à fine 16.annorum, 1648.S.Basilio 13.Nou.4.

In laicis factis Clericis per Breue incipit à die Professionis Clericalis, 1649. 26.Febr.14. 1660. S.Girolamo di Portogallo 5 Martij 43.

Alias à die rehabilitationis; 1625. Terz'Ordinē 14.Ian.11.

18 *In Nouitijs*, durante nouitiatu, præcedentia desumitur à die habitus, 1601. Fossombruno 2 Ian.23.

† Magistris debetur præcedentia à die decreti Magisterij, non autem à die confirmationis. P.F.1643.432.53.*

PRÆCEPTVM.

Obedientia, Opinio, Superior.

1 QVal. ad personaliter comparendum fieri non potest absque causæ expressione, 1650. Montefiascone 12. Maij 7.

2 Præceptum, etiam sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ne quis scribat ad superiores, nullum est, 1629. Capellani di Brindisi 11. Maij 150.

3 Præcepta, & ordinationes practicari debent, antequam confirmentur, 1604. Nullius Altamura 26. Ian. 14.

4 *Adsatisfaciendum* præceptis, requiritur tantum, vt adimpleatur substantia operis præcepti; non autem vt adsit intentio satisfaciendi præcepto per illud opus, immo satisfit, etiam si opus præstetur cum intentione non satisfaciendi, puta si quis officium deuotè recitet animo iterum recitandi; vel Missam audiat animo non satisfaciendi per illam, sed aliam audiendi. Item si ieiunet ex deuotione, animo non satisfaciendi ieiunio imposito à confessario, sed iterum ieiunandi. Nam non tenebitur amplius recitare, vel ieiunare. *Laym. lib. 1. tract. 1. cap. 4. num. 7. Bonac. tom. 2. de legib. disp. 1. quæst. 1. pun. 10. num. 19. & seqq. Diana 6. tract. 6. res. 47.*

Opinio probabilior: licet contraria tutior.

5 *In Pœnam* præcepti de non discedendo non incurrit, qui recurrit ad Superiorem, 1601. Fermo 15. Maij 135. Messina 3. Sept. *v. Fuga* 1.

6 Non potest Episc. procedere ad aliquam pœnam pro contrauentione præcepti facti ad aures, 1613. Brindisi 26. Iunij 54.

PRÆDICATOR.

Canonicus, Capellani, Communitas, Episcopus, Examen, Organum, Parochus, Priuilegium, Regularis.

1 ELectionem Vniuersitates præsentare debent Ordinario per totum mensem Nouembris, Quadragesimæ præcedentem; & si præsentatus fuerit reiectus, alium per totum sequentem mensem Decembris; alias eo anno ius amittunt nominationis, quæ deuoluitur ad Episc. 1591. Ross. pro Vniuersitate Coriol. 10. Decemb. fol. 386. 1627. Cassano 11. Iunij 277.

Et communitas nihilominus tenetur expensas subministrare iuxta solitum, 1612. Marsi 13. Apr. 42. 1621. Mileto 22. Iunij 87.

2 Quando tamen electio re integra notificatur parum post terminum elapsum, admitti debet, saltem ex gratia, 1627. Nocera 29. Ian. 36.

3 Item cum Vniuersitas notificauit electionem in tempore, si electus postea non vult, vel non potest illuc ire, non debet Vniuersitas ipsa priuari iure suo sine culpa, 1612. Narni 24. Febr. 22. *cap. Si electio 26. De elect. in 6.*

Nisi id accideret in vltimis diebus ante Quadragesimam; quia tunc prouidebit Episcopus; nec communitas recusare poterit Prædicatorem recipere, vel ei eleemosynam solitam dare, 1648. Montefiascone 18. Sept. 7.

4 Prædicator destinatus ab Episcopo defuncto, vel electus à Rectoribus antiquis, prædicare debet; nec successores possunt eligere nouum, 1587. Mazara 15. Decemb. 273. 1601. Cirenza 2. Apr. 113. 1645 17. Febr. 3.

5 Electionem vi factam Ordin. non admittat, sed ipse prouideat, 1623. Mileto 17. Feb. 3.

6 Quando Partes sunt in discordia, seu vertit lis inter Episc. & Communitatem,

tatem, S.C. folet eligere Prædicatorem, vel mandare, vt iam electus profequatur fine præiudicio ambarum partium, 1603. Amelia 14. Ian. 6. Venofa 14. Nou. 133. Vgento 3. Dec. 145. Ariano 28. Ian. 16. Oruieto 16. 1605. Venofa 8. Febr. 12. 1606. Ferrara 10. Ian. 4. 1645. Tortona 10. Nou. 6. 1648. Montefiafcone 5. Martij 5. 18. Martij 2.

Quo cafu tenetur Communitas eleemofynam foluere, 1617. Città della Pieue 24. Febr. 22.

† Communitas compellitur eleemofynam foluere, licet ius fibi ex immemorabili competens eligendi, Prædicatorem Epifcopo fponte cedere velit. Campanien. 2. Martij 1619.

7 *Turnus fiue* Circulus concinum, vbi eft in vfu, debet obferuari, 1603. Altari 17. Febr. 17. 1611. Sutri 4. Febr. 12. 1612. Senegaglia 13. Nou. 106.

Licet Alternatiua effet inter Publicum, & Fratres, 1646. Agofto 22. Iunij 1. Sed vbi non eft in vfu, non debet introduci de nouo, 1617. Fermo 24. Ian. 12.

8 *Subiectum*. Clericis curam Animarum habentibus licet publicè prædicare, quamuis Sacerdotes nondum fint: laicis verò minimè, fed tantum legere aliquem librum fpiritualem, *c. Sicut* 14. *De hæret. glof. c. Adiicimus* 20. *v. Sacerdotes* 16. *q.* 1. 1592. Caua 9. Iunij 92.

9 Presbyteri vero fæculares, qui curam Animarum non habent, fine licentia Epifcopi prædicare non poffunt, neque Vicarius, fi non eft in Sacris, vel non approbatus, 1601. 2. Apr. 119. §. 2. *Trid. feff.* 5. *cap.* 2.

† Sacra vero C. C. in vna Bracharen. cenfuit, Clericum Minorum ordinum poffe prædicare. *

10 *Neque Regulares* extra clauftra degente, neque Clauftrales extra Ecclefias fuorum Ordinum contradicente Epifcopo, cuiufcumque priuil. prætextu. *Ex Trid. feff.* 5. *c.* 2. infra n. 16.

11 Sacra Congregatio in vna Vicentina 12. Ian. 1622. declarauit, Regulares prædicare volentes in Ecclefijs, quæ non funt fuorum Ordinum, poffe ab Epifcopo examinari.

12 Religiofi Societatis Iefu poffunt effe Prædicatores, licet in Sacris conftituti non fint. *Gregor. XIII. conft.* 95. *Vigore Priuilegii*.

13 Ad prædicandum Monialib. mitti poteft quilibet Regularis, modo non alloquatur feparatim aliquam ex ipfis Monialibus, 1591. Montefiafc. 25. Mar. 54. 1592. Gerace 2. Mart. 42.

Etiam pro fermonibus fpiritualibus ad crates, 1593. Terni 8. Iun. 183. 1608. Terrac. 5. Mar. 25.

Vel ad alloquendum Moniales in communi de rebus fpiritualibus, fiue ad crates, fiue ad collocutorium, 1601. Sebenico 2. Iunij 20. Zara 14. Nouembris 102.

14 *Epifcopus* prædicare poteft, nedum in fua diœcefi, fed per totum Orbem, nifi ab Epifcopo loci prohibeatur. *Nau. c.* 25. *n.* 141. *Barbofa alleg.* 76. *n.* 3.

Alij tamen probabilius cenfent, neceffariam effe licentiam Ordin. loci, fi prædicare velit extra fuam diœcefim. *Pafqualig. ad Franc. n.* 633. Et ita declarauit S. C. Epifcoporum in vna Theatina, 1614. 12. Decemb. fol. 128.

In Ecclefijs vero fuæ diœcefis, etiam Regularium, poffe, etiam ipfis Regularibus inuitis, afferitur refpondiffe Sacra Congregatio Prouinciali Dominicano Galliæ 11. Ian. 1584.

15 *Approbare* Prædicatores fpectat ad Epifc. licet electio fpectaret ad alios. 1603. Aiqui 8. Apr. 38. Vnde S. C. cenfuit, communitatibus ac Dominis temporalibus locorum, qui funt in quafi poffeffione nominandi Concionatores, non licuiffe, feu licere, eofdem deputare, feu conftituere, fed tantum nominare feu præfentare locorum Ordinarijs. Vnde Epifcopus reiicere poterit patentem nominationis huiufmodi tenoris. *Eligimus, & deputamus, ac electum, & deputatum declaramus*, 1655. Cefena 17. Septembris 252. *Arg. c. Quod autem* §. *De Iurep.*

16 In Ecclefijs fui Ordinis fufficit licentia

centia Episc. petita, licet non obtenta: modo Episcopus se habeat mere negatiuè, licentiam petitam non concedendo, secus si expresse prædicare prohibeat, 1627. S. Agostino 30. Aprilis 193. 1628. Regulari di Cordoua 22. Septemb. 304.

In Ecclesijs vero, quæ suorum Ordinum non sunt, non sufficit licentia petita, sed requiritur obtenta, 1601. Alessano 14. Febr. 42.

Ordin. tamen prohibere non potest in genere, quominus Regul. in Eccl. sui Ordinis concionari valeant, non enim præsumitur adesse iusta causa pro omnibus subiectis vnius Relig. 1610. Salerno 19. Nou. 103.

Sed bene in specie ex aliqua iusta causa, puta si quid in concione dicant, quod hæresim sapiat, vel quod offensioni, & scandalo sit, 1597. Gerun. 4. August.

88 Vel quando propter Processionem, aut aliam piam causam cuperet confluentiam ad Cathedralem, 1593. Faenza 17. Nouemb. 339.

17 *Tempus*. Nulla Concio, neque Passionis Dominicæ, debet fieri de nocte, 1629. Castro 20. Mart. 41.

18 *Locus n.* 14. 16. In Cathedrali nemo debet prædicare permitti, qui non sit Magister in Theologia, 1596. Palermo 24. Oct. 88.

19 S.C. non concedit licentiam Prędicatori vniuersitatis prædicandi in Ecclesia Regularium, vbi non est solitum, sine consensu ipsorum Reg. 1611. Tolentino 23. Oct. 119.

Non enim cogi possunt Regul. ad acceptandum in suis Ecclesijs Prædicatores Seculares, vel diuersarum Religion. 1613. Alatri 12. Feb. 19.

Nisi esset consuetudo in contrarium 1614. Fermo 28. Feb. 11.

20 Regulares quoque tenere debent in concionibus velum diuisiuum Mulierum à viris, 1609. Fano 22. Maij 33. 1659. Rim. 6. Mar. 77

21 *Eleemosyna num.* 1. 6. Non possunt Vniuersitates diminuere eleemosynas consuetas Prædicatoribus elargiri. *S. C. Episc. Cassanen. Nuncio Neapolit.* 3. *Iulij* 1590. *Synod. Caputaq. Brancatij de Concion. num.* 4. 1634. *Osseruat. di Fercht.* 24. *Iul.* 46.

22 Cessante consuetudine, dare Prædicatoribus eleemosynam, in Cathedrali spectat ad Episcopum, in Parochiali vero ad Parochus; & in Collegiatis ad Capitulum, si qui curam habent Animarum per se prædicare, vel nolint, vel nequeant. *Dian.* 3. *tract.* 5. *resol.* 71.

Vbi dicit, eos, qui decimas percipiunt, teneri ad salarium; Parochianos vero ad expensas victus.

23 Si sit consuetudo, quod Vniuersitas det eleemosynam Prædicatoribus, etiam electis ab Episcopo, potest Episcop. Communitatem cogere, alias non, nisi Prædicator electus fuerit ab ipsa vniuersitate. *Prout hæc, & alia de Concion. latius dixi in can. lib.* 1. *tit.* 31. *de Off. Ord. num.* 6.

24 Regulares, etiam Societatis Iesu, dum prædicant in suis Ecclesijs, possunt recipere, & distribuere eleemosynas eorum arbitrio, commendare etiam quemcumque locum pium voluerint ex ijs, quos Episcopus edixerit posse commendari, extra vero, prout Episcopus voluerit. Ad commendandum vero familias, seu personas particulares indistinctè necessaria est licentia Episcopi, 1626. Padoua 27. Nou. ex S. C.C. Catacen. 15. Nou. 1607.

25 *Pœna*. Prædicatores miracula falsa, vel incerta, vel Prophetias per S. Scripturam non approbatas prædicantes, vel Ecclesiarum Prælatis nominatim detrahentes, incurrunt excommunicationem Pap. reseruatam in C. Lateran. sess. 11. *Nau. c.* 25. *n.* 142. *de quo dixi latius in expl. can. lib.* 5. *tit.* 39. *de sent. exc. n.* 178. §. 4.

26 *Admonitiones*. Prædicator non semper esse debet in publico, sed quandoque se ab aliorum aspectibus in solitudi-

tudinem retrahere, & hoc quidem propter tria.

I. Quandoque quidem propter corporalem quietem, exemplo Christi, qui dixit Discipulis, vt habetur Marci 6. *Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum: erant enim qui veniebant, & redibant multi, nec spatium manducandi habebant.*

II. Quandoque vero causa orationis; vnde dicitur Lucæ 6. *Factum est in illis diebus exiit in Montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei*, vbi ait S. Ambr. quod ad præcepta virtutis suo nos informat exemplo.

III. Quandoque vero vt fauorem hominum vitet, ne superbia elatus meritum perdat: vnde Christus, licet esset impeccabilis, vt nos tamen suo doceret exemplo. *Videns turba, ascendit in Montem* Matth. 5. vbi dicit Chrysost. *Per hoc quod non in Ciuitate, & Foro, sed in Monte, & solitudine sedit, erudiuit nos, nihil ad ostentationem facere, & à tumultibus abscedere, & maxime cum de necessariis disputare oportet.* San. Thom. 3. quæst. 40. r. 3.

Adde IV. Vt verba eius maiorem habeant auctoritatem: nam nimia familiaritas parit contemptum. Vnde Apostolus 1. Thimot. 4. 12. ait: *Nemo adolescentiam tuam contemnat.* Et Tit. 2. 15. *Nemo te contemnat.*

27 Prædicator cauere debet à verbis nimis selectis aut elegantibus, auribus Auditorum pruritum generantibus, quæ & ab ipsis Ethnicis oratoribus vituperantur: quippe quæ fini Rhetoricæ, quod est persuadere, sunt aduersa. Nam teste Quintil. lib. 8. *Iacet sensus in oratione, in qua verba laudantur*; verba enim nimis elegantia attentionem rapiunt; ne quid dicatur, satis intelligant, dum solum dicendi modum admirantur. *Rodriq. exerc. spirit. tr. 1. c. 8. l. 3. §. il talento.*

28 Die 27. Oct. 1649. S. C. S. Officij mandauit vt Superioribus Religionum notificetur, quod Prædicatoribus significent, vt caueant ab allegatione Doctorum, & Auctorum modernorum præsertim viuentium.

PRÆFECTVS.

Augustalis dicebatur Præfectus Ægypti, cui potestas erat, & imperium instar Proconsulis, donec successor intraret Alexandriam Metropolim Ægypti, vt habetur in *leg. vnic. ff. u. de off. Præfecti Augustalis.*

Fuit Præfectura hæc ampliss. Dignitatis Magistratus, vt qui lex Prou. Ægypti ius eiceret.

Cur autem Ægypti Præfectura dicta fuit Augustalis, ex Dione pietas originem, qui lib. 5. de his agens ait, Octauianum Augustum; qui cum cœteras Prouincias Romanis Senatoribus administrandas concessisset, Ægyptum tamen ijs tantum, qui essent Equestris ordinis vnde & ipse ducebat originem, tribuisse: idque eo consilio, vt (quod idem testatur Auctor) cum nouarum rerum studiosissimi essent Ægyptij, ne ab aliquo Senatore ad res nouas moliendas instigarentur, omnem aditum proficiscendi in Ægyptum Senatoribus intercluderet: vt qui ægro animo ferrent, Romanæ Reipublicæ amplitudinem ad vnius hominis Imperium deuolutam. *Hæc ex Dione Tacitus lib. secundo Annalium.*

Aliam etiam affert causam, ne, qui præesset Ægypto, cum vellet, fame vrgeret Italiam, leuique præsidio aduersus ingentes copias insideret. Additque non tantum Senatoribus, sed & Illustribus Romanis Equitibus in Ægyptum profectionem inhibitam ab eodem fuisse. Et insuper lib. 12. hæc ait: *De Augustalium Præsidum auctoritate. D. Augustus apud Equestres, qui Ægypto præsiderent, lege agi; decretaque eorum perinde haberi iusserat, ac si Magistratus Romani constituissent.*

Idem lib. 17. in hæc verba: *Ægyptum iam inde à D. Augusto Equites Romani obtinent*

nent loco Regum: Ita visum expedire, Prouinciam aditu difficilem, annona fœcundam, superstitione, ac lasciuia discordem, & mobilem insciamlegum, ignaram Magistratuum, domi retinere. Hæc ille.

Id est enim, quod Strabo lib.17. ait, eiusmodi Præfectos Augustales Regis ordinem gerere.

Videbatur enim ea Prouincia esse quodammodo peculiare Regnum Romani Imperatoris: vnde desertus à suis Nero cogitauit inter alia sibi à Senatu Ægypti Præfecturam concedi. *Hæc scribit Sueton. in Nerone c.47.*

Vt autem Equestris ordinis homines tantum eam Prouinciam administrarent vsque ad Seueri Imperatoris tempora perdurauit; sub Seuero enim, (vt auctor est Dio.lib.51.) Ægyptij ab Imp. Senatores habere meruerunt Præsides, & à filio eius Antonino ijdem Ægyptij in Senatum Romanum adscripti fuerunt.

Perseuerauit tamen idem Titulus, vt qui præesset Ægypto, Præfectus Augustalis diceretur. *Baron.ad Martyrol.20. Octobris.*

PRÆLATIO.

Conuentus, Exteri, Habitus, Præcedentia, Synodus, Testimoniales.

1 IN *recipiendis* ad habitum, ciues, cæteris paribus, præferri debent exteris, 1595. Fano 18. Decemb.181. 1599.Faenza 1. Apr.31.

Modo non excludantur exteræ, quando pro ipsis etiam locus est, nisi secus in Fundatione cautum esset, 1603. Fano 2. Iulij 40.

2 Prius acceptata pro loco numerario vacante, præferri debet acceptatis postea, 1597. Terracina 3.Febr.17.1607. Camer.7.Aug.20.

3 Quæ offert dotem in pecunia numerata, præferri debet offerenti in stabilibus, 1622.Alatri 15.Febr.35.

4 Quando pro loco vacante concurrunt duæ totaliter pares; illa præferenda, quibus plures suffragantur, 1652. Macerata 8. Nou. 64.

PRÆLATVS.

PRælati propriè dicuntur, qui iurisdictionem aliquam Ecclesiasticam habent in foro externo; *gl. c. Decernimus v. Ecclesiar. Prælati. De iudic. Bonac. tom.3. disp.1. q.22.pun.7.n.12.*

PRÆSCRIPTIO.

Bona, Consuetudo, Filius, Ludus, Pœna, Testis.

1 PRæsens ad effectum præscriptionis dicitur ille, qui domicilium habet in eadem Prouincia, licet in ea corporaliter non habitet; *l.fin.C.de præscript. decem vel viginti ann. Oinot. de vsuc. de specieb. præscript. n.3.*

2 *Tempus.* Ius præscribendi fuit antiquissimum, vt dixi in suo tit.6. lib.2. ciuil. n.3.

3 Præscriptio contra Ecclesiam Romanam non currit, nisi centum annor. *c. Cum nobis 14. c. si diligenti 17. de præscr. c. vlt. eod. tit. in 6.*

Contra quamlibet autem Ecclesiam, vel piam causam quadraginta annorum; *l. vltim. & Auth. Quas act. C. de sacrosf. Eccl. 16.quæst.3. per tot. cap. Ad Aures 6.cap. Illud 8. de præscript. Tiraquell. priuileg. 139.*

Vnde ius præsentandi ex lapsu 40.annorum videtur ablatum. *Rot. in vna Mutinen. Beneficij 27. Maii, & 26. Iunii 1648. coram Arguell.*

Contra Clericos vero ratione bonorum patrimonialium sicut contra laicos *v. Bona n.4.*

4 Contra Canonicorum Regul. bona, & iura non currit præscriptio, nisi sexaginta annorum. *Sixt. IV. const. 10.*

Idem priuileg. ann. 1434. concesserat Eugenius IV. Monachis S. Benedicti.

Teste

Teste Bonac. tom.2. de restit. disp. 1. qu. vlt. pun.2.§.2.n.28.

Et per consequens etiam alij Religiosi eodem priuilegio gaudent per communicationem. *Nescio tamen, an sit in vsu.*

5 Actiones criminales regulariter præscribuntur viginti annis: vnde post id tempus non potest aliquis neque de homicidio accusari. *Oinot. l.c. num.*44.

6 *Interruptio.* Si bona fide emisti bouem, vel aliam rem mobilem à non domino, & sic vsucapere cœpisti, sed postea excidit à tua custodia, nec per diligentem inquisitionem eam inuenire potuisti; licet postea reinuenias, vsucapio tamen fuit interrupta: ita vt de nouo cogaris reincipere vsucapionem, nec præteritum tibi prodest. Nam res mobiles, præsertim animatæ, si de nostra custodia exierunt, & diligenter perquisitæ non potuerunt inueniri, desinunt esse in nostra possessione, tam naturali, quam ciuili. *Oin. de interd. §. possidere num.* 184.

7 Præscriptio inundatione interrumpitur, vt latius dixi lib. 2. Ciuilium tit. 1. n. 64.

8 *Contraria*. Abusus, & interruptio de se præscriptionem impediunt per multa vtrisque disciplinæ iura, quæ refert glossa, *extr. Cum inter nonnullos Io. XXII. de verb. sign. ver. Non iusta, in fine, vbi ponit hos versus.*

Tempus longæuum te non excusat in æuum.

Cum male sis vsus, quia non præscribit abusus.

9 Præscriptio non currit contra non valentem agere. *Rota apud Seraph. in vna Romana Saluiani Interdicti veneris 5. Iunij 1590. dec. 926. num. 3. & alibi sæpissimè.*

Alios casus, in quibus præscriptio, vel non procedit; vel dormit, retuli in tit. suprad. de vsucap. n. 15.

PRÆSENS.

Abusus, Præscriptio.

PRÆSIDENS.

Capitulum, Electio.

Officium Præsidentis expirat, electo Generali, 1649. Agost. 21. Maij 1.

PRÆSVMPTIO.

Falsum, Regula, Vanagloria, Vicarius.

PRÆCARIVM.

Commodatum, Et quæ dixi lib. 3. Ciuilium tit. 15. n. 28. & lib. 4. tit. 15. n. 82.

PRÆSBYTER.

Beneficium, Clericus, Episcopus, Missa, Sacerdos.

1 Procuratoris officium exercere nequit. *Martin. V. const. 3.*

2 Pro derobatione bonorum etiam iterata non potest curiæ sæculari tradi, *cap. tuæ 6. De Pœnis. Farinac. consil. 143. num. 9.*

3 Pro debito Ciuili non carceratur, nisi in casibus à iure permissis: nec censuris, nisi in subsidium, cogitur.

Quod si aderit cameralis obligatio, ad A. C. recurrendum erit. *Sac. Congr. Episcopo Guardiæ Alferiæ 22. August. 1591.*

Vide quæ dixi in can. tit. de solut. vbi excepi casus suspicionis fugæ, obligationis ad factum, & quando executio realis fieri non potest, nisi petant beneficium c. Odoardus.

4 Qui præ timore, vel balbutie non pronunciat Euangelium S. Io: quod legitur

legitur in fine Missæ, sed eius loco aliud suo arbitratu recitat; debet a Missarum celebratione suspendi, quosque illud ritè pronunciare assuefcat. *S. Rit. Congr. Card. Sabellio Archiep. Salernitano 5. Iulii 1631.*

PRÆTIVM.

Venditio, Et quæ dixi lib. 3. Ciuilium tit. 24. de empt. num. 22.

PRIMOGENITVS.

PRimogenituræ ius olim apud Hebræos consistebat in hoc: quod Primogeniti præ alijs in festo sacrificia offerebant quod sedebant ad dexteram Patris, quod cibos duplicatos recipiebant, & in alijs, de quibus late dixi in Collect. ad Genes. 25. 32. *glos. fin. cap. 8. Quam periculosum 7. q. 1.*

PRINCEPS.

Fides, Gratia, Impunitas, Pœna, Regulæ.

PRIOR.

Augustiniani, Confraternitas, Dignitas, Generalis, Superior.

1 PRioratus est Dignitas, si conuentualis est, scilicet si saltem duos habet sub se alioquin non *gl. in v. Conuentual. Clem. 2. de rescript.*

Idem dic de Plebano, seu Archipresbytero. *Barbosa de Can. capit. 4. num. 6. & 28.*

2 Prior Collegiatæ non est necesse quod sit Doctor, vel licentiatus, licet haberet iurisdictionem cum omnibus Iuribus quasi Episcop. in Collegiata exempta: *quia Conc. Trid. sess. 24. c. 12. de reform.* hortatur, non præcipit, Dignitates omnes Doctorib. conferri. *Barbos. de Can. c. 11. n. 6.*

De stylo tamen Curiæ prima Dignitas in Collegiatis non confertur sine Dispensatione nisi Doctoribus, c. 1. 23. 4.

3 Prior Collegiatæ si intersit in Cathedrali thurificari debet duplici ductu sicut dignitates, & Canonici, licet non habeat præcedentiam super illos. *S. R. C. in vna Tuscanen. 19. Aug. 1619.*

PRIVATIO.

Beneficium, Clericus, Confraternitas, Parochus, Residentia, Sepultura.

1 PRiuilegii Clericalis imponi non potest ex eo, quod quis gestet arma prohibita, 1602. Lecce 18. Iunij 69. 6. Aug. 83. Ep. 1.

2 Beneficij non potest imponi ab Ordinar. ex eo, quod quis non expediuit Bullas infra mensem, 1602. Castellaneta 20. Aug. 93.

PRIVILEGIVM.

Baricellus, Cancellarius, Clericus, Confirmatio, Hierosolym. Papa, Priuatio, Processio, Regula, Regularis, Subcollector, Superior.

1 DE fori priuil. late dixi in exp. 15. exc. Bull. Cœn. num. 94. & seqq. Canon. vero ibid. n. 150. & seq. & sup. v. Excom.

2 *Confirmatio*, vel innouatio priuil. nihil noui Iuris tribuit, sed solum conseruat antiquum *c. Ex p. 13. de priuil. vt dixi in Can. lib. 2. tit. 30.*

3 *Eff.* Priuilegium non tollit pactum, vel aliud priuilegium præcedens, si non faciat specialem mentionem de eis, *c. 3. de decim. c. Veniens 19. de præscript. Ang. v. Decimæ num. 7.*

4 *Amittitur* decennio priuilegium, in casibus tamen expressis in Iure, vt est priuilegium nundinarum, *l. 1. ff. nu. de nundinis.*

Limitationes vide lib. 5. Canon. tit. 33. num. 21.

5 Præ-

5 Prædicatores, & Lectores, qui suum non exercent Officium, non gaudent priuilegijs: debetque imponi pœna ipso facto incurrenda Superioribus localibus, qui decretum hoc obseruari non faciunt, 1592. Domenicani 29. Apr. 73.

† Clem. VIII. const. 60. Nullus omnino, §. 9. Nullus, nisi actu legat, vel prædicet, aliquo sui gradus priuilegio gaudent.

Modo non impediantur absque culpa sua. Quare Diffinitor iniustè impeditus gaudet priuilegijs, 1647. 27. Mart. 5.

Sicut, & quilibet Officialis absque sua culpa impeditus ab exercendo Offic. 1650. 10. Mart. 4.

6 Regulares, eorumque Monasteria, & bona, non ideo desinunt suis gaudere priuilegijs, quod modernus Abbas non sit Religiosus, sed perpetuus Commendatarius, 1627. Cisterciensi 16. Mar. tij 139.

7 Moniales subtractæ ab obedientia Regularium, Ordinarioque subiectæ, non possunt amplius gaudere priuilegijs vel constitutionibus illorum, quia intelliguntur solum concessa pro tempore, quo durabit regimen. Exceptis gratijs spiritualibus, si fuerunt præseruatæ in vltimo Breui, 1603. Crema 27. Octobr. 81. 1604. Ferrara 22. Nouembris 8r.

8 Discalceati fruuntur iisdem priuilegijs, quibus Calceati, 1638. Santiss. Triniità 12. Nou. 415. 1645. Agost. Scal. 1. Septemb. 1. 1651. 11. Aug. 14.

9 *Reuocari* potest Priuil. concessum subdito, non vero priuil. concessum non subdito. Hinc est, quod priuilegia concessa per Ecclef. Imperatori, vel Regibus, valide reuocari possunt, & cum iusta causa etiam licitè; quia quilibet Christianus Princeps est subditus Ecclef. Priuilegia vero concessa Ecclef. vel Ecclesiastic. à Principibus sæcularibus, neque licitè, neque valide reuocari possunt; quia Ecclesia, vel Ecclesiastici non sunt subditi Principibus sæcularibus. *Diana* 4. *tract. resol.* 82.

10 Clausula generalis reuocatoria pruilegiorum non extenditur ad inserta in corpore iuris. *Bonac. tom.* 3. *disp.* 2. *q.* 3. *pun.* 48. *num.* 38.

Nisi fuerit multum pregnans, & quæ faciat constare de mente Principis. *Rota apud Gallef. d.* 93.

11 Quando reuocantur consuetudines, non censentur reuocari priuilegia, etiam per consuetudinem acquisita, nisi fiat mentio priuilegiorum: nam reuocatio priuilegiorum est res odiosa. *Bonac. tom.* 2. *de legibus disp.* 1. *q.* 3. *pun.* 1. *num.* 3.

12 Ex qua ratione infertur, quod si occasione alicuius gratiæ concessæ viuæ vocis oraculo, sit acquisitum aliquod ius per consuetudinem, non censetur reuocatum per const. Greg. XV. & Vrb. VIII. quæ reuocauerunt viuæ vocis oracula. Vnde Sac. Regul. Congr. sæpius declarauit, non fuisse reuocata viuæ vocis oracula, antea vsu recepta, licet habeant tractum successiuum, vt retuli ad verbum in meo Regularium Compendio, v. Viuæ vocis oracula.

PROBATIO.

Testis.

1 QVando nulla probationum habet perfectionem in sua specie; coniugi simul non possunt ad faciendam plenam probationem. *Rot. apud Coccin. dec.* 69. *n.* 2. v. Testis.

2 Litteris Episcopi circa iudicia, & collationes non creditur, nisi saltē duos testes adscriptos habeant, *glos.* 1. *c. Post cessionem* 7. *de probat. Barbosa de Can. c.* 14. *num.* 35.

3 Probationes leuiores sufficiunt in manutentione; & quando non agitur de substantia debiti, sed de quantitate. *Rot. apud Ludouis. dec.* 324.

PRO-

PROCESSIO.

Canonicus, Capitulum, Confraternitas, Eucharistia, Hierosolymitani, Magister, Præcedentia, Sacerdos.

1 INdicere processiones publicas extraordinarias nemo potest, nisi sit Ordinarius. Teste *Barbosa de Can.cap. 42. num. 20. Vide Const. Pauli V. quæ incipit. Cum inter cæteras, relatam a Diana in fine 4. Partis*, & quæ dixi in Can. 1. 31. 14.

2 *Regulares* non possunt auctoritate propria facere processiones etiam priuatas extra eorum Ecclesiæ, & Monasterij ambitum, nisi aliter se habeat consuetudo, vt dixi in Can. lib. 1. tit. 31. De off. ord. n. 14.

3 Prohibere non potest Episcopus, ne Regulares in Processionibus pileum deferant, 1581. Salerno 8. Nouembris 139.

Neque Dominicanis ne faciant processionem Rosarij, 1582. Nicastro 24. April. 56.

6 *Obligati*. Clerici omnes, tam Sæculares, quam Regulares, etiam si sint exempti, ad publicas processiones, puta Corporis Christi, Litaniarum, & Iubilæorum vocati, compelli possunt, vt latius dixi l.c. à n. 22.

5 Cum timentur scandala, prohibetur Confraternitates pro ea vice ad processiones accedere, 1624. Terni 24. Maij 73.

9 *Puniri* non potest, qui non accedit ad processiones intimatas, in quibus sibi non fuit assignatus locus conueniens, 1574. Macer. 29. Ap. 227.

7 *Modus*. Ordinarius debet requirere consilium Capituli pro ordinandis, & dirigendis processionibus. *Allegata supra n. 1.*

6 Curet Ordin. vt Regul. cum in processionibus publicis, tum ijs, quæ fiunt in tumulandis Defunctor. corporibus, & alijs similibus, bini cum omni modestia, & decentia incedant, & vt ordines ipsi minimè confundantur, 1593. Toletana 23. Aug. 265.

Nec sub alio vexillo, nisi propriç Crucis, 1588. Nardo 16. Maij 43.

Nec intermisceantur Pueri, Puellæ, vel etiam viri cum extraordinarijs habitibus, puta Angelos, vel dæmones referentibus: Puellæ vero neque cum suis vestibus ordinarijs, nisi in loco solito aliarum mulierum, 1602. Piacen. 4. Sept. 57. 1618. 31. Aug. 293. 1619. Mod. 14. Iun. 210.

Cum facultate Ordinario procedendi contra Regulares cuiuscumque ordinis inobedientes, 1604. Cremona 6. Septemb. 48.

9 *Imaginem* B. Virg. cum Baldachino, & intorticijs in processione deferri non prohibendum, 1621. Serui di Perugia 20. Iulij 133. 1609. Padoua 20 Dec. 89. 1579. Cremon. 11. Mar. 58.

Modo petatur ab Ordinario licentia, vt occurri possit abusibus, 1613. Turino 12. Mar. 27.

Idem de Imaginibus siue statuis Sanctorum, 1647. 19. Iulij 15.

10 *Cruces* in processionibus distinctè deferantur, non vero omnes simul, 1597. Veroli 31. Maij 41.

11 *Abusus* antiqui tolli debent cum magna cautela, ne maiora scandala sequantur, 1603. Nocera de' Pagani 13. Maij 53.

12 *Tempus*. Confraternitas posterius erecta non debet facere processionem eadem die, & hora cum antiqua, 1620. Candia 28. Iulij 219. 1621. Cremona 28 Sept. 141.

Idem de Regul. 1593. Serui di Cortona 7. Aug. 60. 1651. Agost. di Casale 7. Iul. 8.

Quod, & S. Rit. C. statuit in decreto, quod ego authenticum obtinui tenoris subsequentis: *Conquerentib. fratribus Seruitis loci Summæ Ripæ. Taurinen. diœcesis, solitis in die Concept. B. Virginis facere solemnem processionem in honorem eiusdem glorio-*

gloriosissimæ Virginis, de nonnullis alijs eiusdem loci, prætendentibus facere similem processionem eodem die in eodem loco. Sac. Rit. C. respondit, nullo modo esse permittendas duas processiones eodem die in eodem loco: & ideo in casu proposito Fr. Seruitàs manutenendo, esse omnino in eorum solita processione, & non licere alijs eodem facere similem processionem Taurini die April. 1633.

Vnde minores de obseruantia prohibiti sunt facere eadem die processionem cordonis, vbi Conuentuales eam facere consueuerant, 1653. Vigeuano 20. Mar. 40. 7. Nou. 244.

13 Nihil debet innouari in processione solita fieri Feria vj. Parasceues inter primam, & secundam noctis horam 1596. Trabu. 31. Ian. 10.

14 Processiones die Paschatis fieri solitæ non debent ab Ordinario anticipari ad Sabbatum Sanctum, 1604. Nap. 27. Apr. 49.

15 Processio solemnis, aliquo certo die facienda, si cadat in Feriam vj. Parasceues, eo anno transfertur in aliam, 1598. Spoleti per la processione della vigilia di San Benedetto di Norcia, 25. Febr. 20.

16 *Locus*, *n.* 2. Confraternitates existentes intra claustra Reg. non possunt facere processiones extra ipsa sine licentia Ord. 1605. Piacen. 26. Apr. 23. 1645. Terracina 26. Maij 14.

17 Moniales non possunt facere celebrare processionem Sanctiss. Rosarijà particularibus per Ciuitatem sub prætextu obtentæ per ipsas aggregationis, quia hæc non extenditur nisi ad personas intra ipsam clausuram degentes, 1616. S. Domenico 26. Febr. 30. Burgen. 35. 26. August. 125.

18 Intra clausuram monialium fieri non debent ab exteris processiones, neque cum Sanctissimo Sacramento, 1596. Napoli 10. Ianuarij 66. 1602. 23. Aprilis 23.

19 Processiones Regul. transire non permittantur per Ecclesias monialium, licet adesset consuetudo, 1602. Oliuetani 27. Mar. 40. 1517. S. Domenico 24. Nou. 301.

Secus de alijs, 1648. 24. Apr. 45.

PROCESSVS.

Causa, Iudex.

1 QVando committitur compilatio, vel expeditio processus, intelligitur non solum de informatiuo, sed etiam de defensiuo 1617. Assisi 22. Decemb. 269.

2 Episcopus absque Irregularitatis metu potest Officialibus laicis ostendere processum criminalem suæ Curiæ; non tamen ipsum processum, vel eius Copiam tradere pro indicijs contra complices, 1594. Andria 2. Maij 127. 1601. Lodi 16. Ian. 29.

Multo minus Regulares, 1612. Minimi 28. Aug. 112.

Nisi ex gratia speciali Sanctissimi, 1620. Fiorenza 12. Nouemb. 297.

3 *Merces*. Dum ordinatur transmissio processus ad instantiam partis, intelligitur, soluta Actuario competenti mercede, 1580. Monopoli 4. Octob. 170.

4 Quando pars instans non potest soluere mercedem copiæ totius processus ordinatur transmissio solius summarij, 1618. Gaeta 7. Decemb. 240. Vel processus Originalis 1627. Venetia 9. April. 148.

Vel datur commoditas describendi, 1625. Offer. 7. Maij 100.

Vel dari iubetur in forma Pauperum, vel etiam gratis, si sit egestas nimia, 1623. Accerenza 7. Apr. 37.

Præsertim Regul. bona immobilia nō possidentibus, & signanter neque pecuniam, 1625. Offeruanti 18. Mart. 6.

5 Quando petitur Copia processus ad videndum, ad quod Tribunal causæ cognitio spectet, non soluit tunc Reus mercedem, sed in fine, cui ex Tribunalibus fuerit adiudicata causa, 1627. Assisi 17. Mart. 38.

PROCVRATOR.

Capitulum, Causa, Clausura, Confraternitas, Debitor, Doctor, Episcopus, Falsum, Fides, Matrimonium, Presbyter, Protestatio.

1 INter *Procuratorem*, & Sindicum hoc interest, quod Procurator gerit negotia Domini, Sindicus autem Vniuersitatis. *Rubr. extr. de Sindico gl. c. coram 7. de in integr. rest.*

2 Electi Procuratores Monialium hortari possunt ad Officium acceptandum, non cogi. *2. Ioannes, penult. iuncta gloss. verbo Mandatum susceptum. De testament.*

† Elapso termino ad eligendum Camerarium, eligit Episcopus per modum prouisionis. C. C. Vrbeuetana 26. Febr. 1639.*

3 Quando Procurator teneatur de facto substitui, & an possit reuocare substitutum, & cætera ad Procuratores pertinentia, dixi in Can. lib. 1. titul. 38. n. 19. & 20.

PRODITIO.

Auaritia.

† PROFANATIO.

FOrmam profanandi Ecclesias, & altaria tradit Gauan. in fine praxis Visitationis Episcopalis.*

PROFESSIO.

Clausura, Conuersæ, Conuertitæ, Debitor, Dos, Educandæ, Monasterium, Nouitius, Possessio, Reformatio, Regularis, Translatio, Vita, Votum.

1 PRofessus in Religione incapaci bonorum immobilium, æquiparatur mortuo morte naturali. *Arg. l. 1. §. sed, & si Patruus, ff. i. de coniungen. cum emancipato liberis.*

2 *Debitor*, facta cessione bonorum, potest ad professionem admitti, non obstante Bulla Sixti V. 1601. Certosini 1. Oct. 66.

Nisi obligatus esset ad ratiocinia, quia tunc ante rationem redditam admitti non posset, 1602. à mense Octobr. 1648. Theatini 3. Dec. 4.

3 Conuersus factus sacerdos debet iterum emittere professionem Clericalem, si diuersa est à laicali, 1603. Minimi 15. Apr. 28.

4 Tacita, Moniales, quæ pere gerunt annum Nouitiatus, & postea perseuerauerunt multis annis in Monasterio debent declarari tacitè professæ à die, quo compleuerunt annum probationis. Et si velint iterum expressè profiteri, debent admitti sine præiudicio professionis tacitæ, & iniurium propter eam Monasterio quæsitorum, 1592. Napol. 23. Nou. 37. 1601. Alatri 14. Nou. 104.

Maximè si exercuerunt officia Professarum & suffragium tulerunt in electione Abbatissæ, 1591. Sessa 25. Iul. 114. Officia namque per non Professas non possunt exerceri, 1578. Assisi 16. Dec. 19.

Immo professio tacita inducitur solum ex eo, quod Puella gestauit per annum integrum habitum non distinctum à professis, 1609. Vgento 12. Iunij 39. *Clem. fin. de Reg.*

Nec professiones tacitæ sunt sublatæ per Concilium: vt dixi in tit. de Regul. num. 28.

† Et Conc. Trid. sess. 24. c. 11. de ijs, qui professionem emiserunt in Militijs &c. ad effectum exemptionis, intelligitur non solum de professione expressa, sed etiam de tacita, *lib. 50. 238. Cæsenat. ad 3.**

Secus si gestauit velum album Nouitiarum, 1601. Napoli 3. Iulij 73.

Multo magis si non gestauit habitum eius Religionis, quam intendit profiteri, 1640. Cagli 21. Septem. 524.

Vel etiam si gestauit per aliquod tempus

pus habitum Monachalem ex deuotione absque intentione profitendi, 1601. Capaccio 6. Aug. 84.

6 Acceptatio. Abusus est non ferendus, quod Puellæ acceptentur eodem tempore ad habitum, & ad professionem, 1628. Senegalia 15. Dec. 381.

Præterquam in Conuertitis; *v. Conuertitæ.*

7 *Reijcere* à professione Nouitiam non possunt Moniales sine iusta causa, 1648. 2. Oct. 52. *sup. v. Nouitius. n. 1.*

S. tamen Epis. & Reg. Cong. censuir, nullo modo Moniales iuramento, vel censuris esse cogendas ad exprimendam causam, cur aliquam Nouitiam à professione reiiciant: posse tamen per Ordinarium, si ita expedire iudicauerit, super huiusmodi negotio secreto interrogari: Et si quæ votum aduersus Nouitiam tulerunt, idoneam repulsæ causam adduxerint, ab incœpto desistet Ordinarius: & consanguineis Nouitiæ, vt acquiescant, suadebit. Sin autem Moniales nullam, aut minus idoneam voti sui causam attulerint, dabit operam Ord. vt ipsas à sententia sua abducat: ne contra Christianam charitatem lædant, aut minuant existimationem Nouitiæ. At si pertinaciter recusauerint, de earum contumacia S. hanc C. faciat certiorem, vt de opportuno remedio confestim prouideri possit, 1605. Pamp. 5. Nou. 76.

Quæ aliquando iussit iterum conuocari Capitulum, dummodo Monialibus pro extorquendis votis vis non inferatur 1601. Assisi 39. Ian. 7.

Et si necesse sit, vt Ordinarius secreto, & ex improuiso se conferat ad Monasterium, vbi procuret suffragia per Moniales liberè dari 1620. Pistoia 30. Iun. 138.

8 Non reputatur iusta reiectionis causa, quod Nouitia egressa sit curationis gratia in domum suam, & postea reuersa de licentia S. C. nisi conditionem præsertim in materia honestatis, deteriorasset, 1601. Cremona 26. Nou. 80.

9 In manu Ordinarij principaliter, non autem Abbatissæ, fieri debet professio Monialium, 1625. Lingonien. 22. Feb. 45.

Professio tamen emissa in manu superioris, reclamante maiore parte Monialium, existimatur nulla, 1653. Colonia 26. Septemb. 459.

Si Abbatissa, licet Ord. S. Benedicti Moniales ad professionem recipiat, non ideo potest adhibere stolam, vel eis benedicere, aut velum dare, 1592. Brindisi 16. Mart. 52. v. Monasterium 2.

† Nam Abbatissa, etiam translata de tertia Regula ad Regulam S. Claræ potest Moniales ad professionem admittere. C. C. 1. Decemb. 1612. *c. Consuluit* 4. *Qui Cler. vel vou.*

Hæc duo decreta tam S. C. Episc. quam Concilij non sunt contraria, supra relatum 8. quia illud loquitur de congruo, & in casu, quo præsens esset Ordinarius cui Moniales ipsæ, & Abbatissa subsunt.*

10 *Ætas*. Non dispensatur, vt aliqua profiteri possit ante 16. ann. expletum, 1503. Messico 18. Mar. 17.

Nisi raro, & à Sanctiss. 1632. Genoua 3. Dec. 233. 1634. Nap. 19. Maij 188.

Vel inter Conuertitas. *v. Conuertitæ.*

11 Non tamen excludi potest, quæ non peruenit ad 19. vel quæ excedit 25. 1604. Vallisoletana 12. Ian. 1. vers. circa XIII.

12 *Illitterata* non admittitur ad professionem Choralem, 1604. Giorgento 12. Ian. 3.

Sed conuersarum, licet fuisset recepta pro Chorali, 1593. Venetia. 6. Iulij 218.

Exceptis Conuertitis, 1602. Genoua 19. Martij 17.

Vel nisi S. C. ex iusta causa dispenset, 1601. Como 20. Febr. 43. 1602. Genoua 19. Mar. 17.

Cum dote pinguiori, 1606. Mondoui 24. Iulij 64.

Commutando officium in alias orationes; vel ieiunia arbitrio Ordinarij,

vel confessarii, 1610. Nullius Pescia 20. Aug

Modo interueniat cum aliis in Choro, 1612. Arezzo 13. Apr. 48. 1616. Imola 27. Aug. 130.

Et illud pro posse conetur ediscere, 1618. Milano 3 Martii 56.

13 *Illegitima* à profitendo non excluditur, licet non possit in Abbatissam eligi, 1591. Mazara 28. Ian. 30.

14 *Energumena* si postea liberetur, potest ad professionem admitti, 1601. Imola 9. Ian. 26.

15 *Si dos* realiter deposita, casu tempore profitendi non possit exigi, non ideo impedienda professio, 1605. Lucca 29. Nou. 87.

PROMISSIO.

Alternatiua, *Beneficium*, *Notarius*.

1 F*Acta* ex metu, etiam leui, vel importunis precibus, est inualida. *Bonac. de contr. disp.* 3. *q.* 12. *pun.* 1. *nu.* 14. De metu graui textus est *l. qui in carcerem*, 22. *ff. v. Quod met. causa*.

2 Non est improbabile secundum Dianam 3. *tr.* 17. *ref.* 9. & 4. *tr.* 4. *ref.* 122. quod simplex promissio, licet acceptata, non obliget in conscientia, quod subintelligatur tacita conditio, *Nisi postea pœnitueris*. Contrarium tamen tutius, & probabilius.

3 Promittens alicui indemnitatem de culpa commissa per famulum, tenetur etiam de furto ab eo dolosè commisso; quia dolus est species culpæ late sumptæ, & hoc in casu procedit à fortiori. *Nau. c.* 17. *n.* 178.

† Et promissio indemnitatis, cum sit maioris efficaciæ, quam accollatio debiti, extenditur ad molestias nedum de iure, sed etiam ad eas, quæ iniustè, & de facto inferri possent. *Otbob. dec.* 74. *

4 Promissio intelligitur, durantibus personis, vel rebus in eodem statu. *Rota apud Farin. p.* 1. *to.* 1. *dec.* 664. *n.* 9.

5 De promissione faciendi consentire dixi in Can. lib. 3. titul. 15. De pactis num. 6.

PROPRIETAS.

Expensæ, *Paupertas*.

1 E*Leemosynæ* Pauperibus, aut locis piis, fiant à Regularibus, & Monialibus communi, non particulari nomine, 1616. Reggio 10. Iunii 85. Clem. VIII. Constit. 28. de largitione munerum Religiosæ.

2 Nulla Officialis faciat de proprio expensas sui officii, 1642. Foligno 28. Febr. 67.

4 Proprietatis actus potiores, in quibus Religiosi peccare possunt, & quorum absolutio solet superiorib. esse reseruata, sunt sequentes.

I. Quicumque propria auctoritate assumpserit in vsum sibi, vel aliis specialem, rem communem aliis Fratribus puta libros, vestes, contra voluntatem expressam, vel probabilem sui Superioris.

II. Qui res aliquas Prælato potenti, & vitanti celat, vel claues earum abscondit, vel retinet, ne Prælatus tollat, & ne ad libitum de illis disponat.

III. Qui contra voluntatem sui Prælati coram eo cum aliquo Fratre de re aliqua sibi approprianda, contendit.

IV. Qui similiter in Cella aliqua, vel particulari Conuentu permanere procurat.

V. Qui domos, & possessiones proprio nomine, & propria auctoritate alteri locat; & illorum fructus, census, vel Canones expetit, exigit, vel accipit.

VI. Quicumque res superfluas, & curiosas, & pecuniam ipsam, apud se habuerit, iisque vtatur, etiam de voluntate & permissu Prælati.

Et hoc probabilius: licet quidam apud Dianam 3. tractat. secundo, resolut. 65. arbitrentur,

trentur, hunc non facere contra votum Paupertatis.

VII. Quicumque alienauerit, vel disposuerit propria auctoritate de re sibi concessa, vel à sequocumque modo acquisita.

VIII. Qui contractus, vel schedulam fecerit, in quibus se aliquid dare teneri, vel sibi ab alio deberi, confiteatur.

IX. Quicumque absque Prælati consensu, & assensu res sibi concessas, vel non concessas, apud sæculares deposuerit, vel custodierit.

X. Quicumque in lucro Mercaturæ cuiuscumque generis, siue possessionum siue Animalium, siue mercium omnis generis, partem habuerit.

XI. Si quis Superior concedat, & subditus teneat, bona stabilia ad vsumfructum, administrationem, vel Commendam, etiam nomine Conuentus.

Verum hoc vltimum non est improbabile fieri posse, præsertim in illis Religionibus, seu Conuentibus, & Monasterijs, in quib. Conc. Tr. quo ad hanc partem non est adhuc executioni mandatum. *Ex Sanchez, Dian. & alijs dixi latius in Can. lib.*3. *tit.*31. *De Regular. n.* 16.

PROSPECTVS.

Clausura, Ecclesia, Fabrica, Fenestræ.

1 PRohibetur per decreta generalia S. C. quod Personæ particulares prospectum habeant in Ecclesiam, 1635. Verona 15 Iun. 55.

2 Nullo modo debet esse in Monasteria monialium, 1605. Lecce 28. Feb. 19. §. 6.

Neque à fenestris Campanilis alicuius Ecclesiæ vicinæ, 1605. Portugallen. 16. Apr. 22.

Ideoque pleno muro debent obstrui, 1612. Aquila 31. Iulij 106.

Et quæ huiusmodi essent in Monasterio monialium, per quæ videre possent, & videri, 1636. Parma 28. Nouembr. 480.

Nec quis permitti debet ædificium attollere, si per id prospectum in Monasterium sit habiturus 1612. Terni 15. Maij 65. 1617. Bari 18. Febr. 33.

Et ad idem parietes attollere iubetur, ac fenestras claudere, 1645. Ancona 11. April. 1.

Et demoliendæ, mansiones fabricatæ in vinculo intermedio, ac claudendum ambulacrum, quod à tecto Monasterio imminet prædominans, 1653. Assisi 11. Iulij 352.

Non obstante qualibet appellatione, vel recursu, 1653. Conuersano 8. August. 355.

3 Prohiberi debet Monialibus sub grauibus pęnis vsus ocularium, seu Perspicillorum longiorum, 1627. Ancona 1. Octob. 464.

PROTECTOR.

Canonicus, Cardinalis, Ecclesiæ.

1 NOn potest dare vocem exclusis à Constitutionibus, 1645. 6. Octob. 9.

Vel absoluere, relaxare, aut dispensare in pœnis incursis à Religiosis, eo quod alienauerunt, vel Romam venerunt sine licentia. *Ex Clem. VIII. & decretis S. C. Concilij.*

2 † Sacra C. C. die 19. Maij 1588. censuit, tolerandos ab Ordinario laicos Protectores Monasteriorum, dummodo ab ipso deputentur, & ad eius nutum sint amouibiles, *lib.*15. 867.*

PROTESTATIO.

Regula.

A *Protestatione, neminem audiri, nisi docto de legitimo mandato,* censetur recessum, nisi in alijs actibus repetatur. *Rota apud Coccin. dec.* 28. *num.* 2.

† Et generaliter à qualibet protestatione, *c. Per tuas 6. de condit. appos.*

PROTONOTARIVS.

Canonicus, Exemptio.

1 IN *Choro* deferre non potest habitum Protonotarij, si vult participare de distributionibus, 1583. Camerino 7. Maij 104.

2 Parari non potest ad Altare, licet esset Vic. generalis; quia hoc est proprium Episcopor. & Pontificaliter celebrantium Priuil. 1592. Turritano 17. Aug. 152. *Decretum S. C. Rituum habetur in princ. Missalis.*

3 Quando incedunt tamquam Protonotarij, debent habere locum apud Episcopum: sed si tamquam Canonici, stare vel incedere in loco suo, 1574. Macerata 28. Apr. 226.

In Cærem. Episcopor. Protonotarii assignatur locus post Abbates, qui debent habere locum secundum iudicium, & prouidentiam Episcopi, dummodo non supra, nec inter Canonicos, lib. 1. c. 13.

4 Protonotarij sunt Ordinario subiecti, 1646. 8. Iunij 3.

† Participantes tamen sunt exempti etiam de iure Concil. Trid. sess. 24. c. 11. quia censentur actu seruire.*

PROVINCIA.

1 CVm vna Prouincia diuiditur in duas, Patres Prouinciæ, vel magistri, seu vocales, non habent votum, nisi in capitulo, seu Congreg. illius Prouinciæ, in qua situs est conuentus, cuius sunt filij, 1633. Conuentuali 22. August. 229.

2 Priuilegium Ex prouincialis vsus cellæ vnius ad electionem ipsius, 1647. Osseruanti di Portogallo 27. Mar. 15.

3 Actu prouincialis eligi non potest Visitator extra suam Prouinciam, 1645. Osseruanti 28. Iulij 16. 17.

PROVISIO.

Beneficium, Collatio, Executio, Ordo.

PRVDENTIA.

Ars.

PVELLA.

Educandæ, Monialis.

PVER.

Ætas, Ancilla, Excommunicatio, Interdictum, Irregularitas.

PVNCTATOR.

Canonicus, Distributiones, Chorus, Episcopus.

1 COntra punctator eiusdem Ecclesiæ eligendus, vt confrontatione, si opus sit, possint detegi fraudes, 1593. Fondi 15. Febr. 45. 1605. Lecce 28. Febr. 19. §. 1.

2 *Compelli* possunt Punctatores ad exhibendum librum Ordinario, non vero ad oretenus eidem quotidie significandum deficientes, 1602. Castellaneta 20. Aug. 92.

3 *Appellatio* à similibus præceptis non debet in Tribunali A. C. cognosci, 1613. Aiqui 22. Nou. 97.

4 Punctator retinere debet librum in loco publico, ibique deficientes adnotare, ac librum ostendere cuicumque postulanti, 1649. Pesaro 19. Nouembris 3.

5 Salarium debetur Punctatoribus, 1602. Malta 17. Aprilis 39. §. che si assegni.

6 *Pœna* censurarum imponi non debet non restituenti damnum ex omissione punctandi, sed carceris ad triennium,

nium, & similes, 1602. Castellaneta 21. Aug. 93.

7 Punctaturæ dari debent interessentibus, licet ex Decreto Episcopi applicandæ essent alijs pijs vsibus, nisi adesset statutum in contrarium, 1601. Nona 16. Iunij 150. 19. Iun. 153.

PVPILLVS.

Donatio, Minor.

PVRGATORIVM.

Anima.

Q

QVADRAGESIMA.

Accessus, Canonicus, Chorea, Ieiunium, Musica, Oratio, Prædicatio, Vesperæ.

1 EPiscopus in sua diœcesi concedere debet facultatem etiam Vicarijs foraneis, & Archipresbyteris, vt de consilio Medicorum impertiri possint indigentibus licentiam vescendi cibis vetitis; quæ detur omnino gratis, ita vt nec pro scriptura quicquam accipere liceat, 1591. Otranto 20. August. 334.

2 Non probatur, quod in Quadragesima celebrentur Diuina officia cum Musicis, Instrumentis, maximè si sit occasio, vt eo confluat Iuuenorum multitudo non sine scandalo, 1602. Padoua 27. Martij 52.

QVADRAGINTA HORARVM ORATIO.

Canonicus, Confraternitas, Eucharistia, Hierosolymitani, Iesuitæ Oratio.

1 DIspensandi, vt in humilioribus locis adhibeantur octo lumina cum assistentia sex Personarum ad minus, quod & à Regularib. obseruetur, 1588. Sauona 22. Nou. 147.

Inter quas adsit Sacerdos, vel Diaconus, vel Subdiaconus cum Cotta, cum alius Clericus, aut Persona sufficiens, 1589. Sauona 4. Iulij 22.

2 Duæ confraternitates erectæ in eadem Ecclesia non debent habere huiusmodi orationem eadem die, 1590. Palermo 5. Iulii 143.

3 Retinenda pia consuetudo deferendi processionaliter Santiss. Sacramentum à Cathedrali ad Confraternitatem pro Quadraginta horarum oratione, & eodem modo reportandi, 1609. Borgo S. Sepolcro 30. Aprilis 43.

4 Episcopus non potest cogere Regulares, vt eant ad Orationem 40. horarum extra suas Ecclesias, 1581. Salerno 8. Nouemb. 139.

QVÆSTOR.

Clausura, Confraternitat. Conuersæ, Conuertitæ, Discalceati, Eleemosyna, Eucharistia, Gratis, Habitus, Hospitale, Mendicantes, Necessitas.

1 PRo licentia quæstuandi locis piis iuxta solitū exigi solum possunt baiocchi quinq; ad mercedem Notarii, 1615. Città di Castello, 14. Apr. 39. Quæ licentia concedi non potest à Principib. vel Magistratibus sæcularibus, sed obtinenda est à Papa, vel Episcopo. *Clem. Abusionib. De pœnit. & remiss.* Vt declarauit S.C. Concilij sess. 21. c. 5. 1582. Reggio 9. Genn. 1. 1620. Auersa 22. Febr. 37.

Regulares tamen Mendicantes tali licentia non egent: sed in locis, vbi non habent Conuentum ostendere licentias suorum Superiorum, 1577. Ostuni 15. Feb. 25. &c. 1620. Osser. 17. Nouembr. 294. 1646. Cappuccini 5. Octob. 9. Osser. 13. Iulii 20. 1649. 21. Maii 8. 13.

2 Non debet Ord. permittere Quæstuarius, vt imprimant eorum licentias 1602. Vrbino 4. Sept. 96.

Nec eos facilè admittere, licet deferant licentias impressas, 1601. Ventimiglia 27. Nou. 240. 1602. Lanciano 9. Ian. 3.

Quæstuarij carcerari debent, & ad Iudicem Originis remitti; vt ibi puniantur vbi fuerunt eis iniuncta præcepta, & vbi frequentius est id genus maleficij, 1605. Pistoia per Spoleto 7. Iunii 39.

Vbi tribus, vel quatuor funium ictibus publicè inflictis, mittantur in exiliū à ciuitate, & diœcesi per quinquennium sub pęna triremium ad decennium, &c. in casu fractionis exilii, vel nouæ quæstuationis, 1600. Spoleto 18. Decemb. 34. 1601. 3. Dec. 200. 1602. Lanc. 5. Feb. 15.

Maximè si publicauerunt falsas indulgentias, 1602. Lanciano 5. Martii 20.

Aliquibus fuit remissum exilium cum idonea cautione de non discedendo ab Vmbriæ Prouincia, & de nullibi in posterum quæstuando, sub pœna triremium ad vitam, &c. 1596. Spoleto 10. Septemb. 75.

4 Eleemosynæ repertè penes Quæstuarios, si dari non possint eidem loco, cuius contemplatione fuerunt factæ, distribuendæ sunt monasterijs Monialium quæ magis egent, 1596. Bari 20. Aug. 69. Vrbino 4. Septemb. 72. Chieti 30. Sept. 81. 1597. Ventimiglia 3. Iunii 43. 1605. Aiqui 13. Iulii 45.

5 Confraternitatibus, & alijs locis pijs, quæ hospitalitatem actu non exercent, non est regulariter danda licentia quæstuandi. *S. Congregatio Vicario Lauden.* 18. *Aug.* 1584. *vt dixi in Can.* 5. 39. 171.

6 Discalceatis B. Mariæ de Mercede non impedienda quæstuatio pro redemptione Captiuorum, 1645. Mercede 6. Octob. 18.

Sunt tamen in hoc subiecti Generali Calceatorum, *v. Obedientia*, 23. supra v. Eleemosyna.

7 Regulares vnius Conuentus, non possunt quærere sub titulo alterius Conuentus, vel Confraternitatis, 1602. Nullius Putignano 23. Apr. 25. 1618. Offer. Riformati 12. Ian. 13.

† Item non licet Regularibus quærere sub titulo S. Antonij in detrimentum Parochialis, vel Hospitalis: nec eleemosynas eo nomine etiam spontè oblatas accipere, 13. Ian. 1618. supra v. Eleemosyna 23. *

8 Multo minus Presbyteri sæculares maximè si Regulares hospitalitatem exerceant. Et hoc licet Clerici sæculares haberent Ecclesias, vel Cappellas eiusdem, 1587. Giesuati di Vercelli, 14. Apr. 96.

† Sacra C. C. 12. Iunii 1608. censuit eo pacto licere Regularibus in quæritandis eleemosynis Altaria per vicos habere constructa, minusque ei sdem candelabra, vel pollubra super imponere, vel alia ratione simili fideles ad largitionem prouocare: mandauitq; Vicario, vt hoc decretum à Regularibus quamuis exem. ptis obseruari faciant. *Neapolitana*.

Eadem 19. Decemb. 1620. petente Archiep. Sanctæ Fidei in Indijs Occidentalibus, prohibuit, ne Regulares quærentes eleemosynam deferant Imaginem indutam. *

9 *Probibitio* quæstuandi per quatuor milliaria propè Conuentus Mendic. anteriores, 1647. 15. Nou. 1.

Vel vbi præiudicium affert Mendicantibus loci, 1648. Riformati 18. Martij 7.

Maximè si conuentus erectus fuit cum prohibitione quæstuandi, 1649. Conuentuali di Posnania, 10. Dec. 1.

10 Vel sub nomine S. Antonij sine licentia Superiorum illius Religionis, 1648. 20. Nouemb. 11.

11 Si quis autem eam quidem facultatem habeat, sed nihilominus circa id excessus, & falsitates committat, Ordinario mandante, debet carcerari, eiusque pecuniæ, scripturæ, resque aliæ sequestrari, 1613. Reggio 25. Iun. 55.

12 Ordinarij prohibere non possunt Regularibus, ne quæstuent ante Confraternitates, nisi probetur consuetudo in indiuiduo, 1603. Carmelitani 4. Augusti 58.

13 *Nec vlla Monialis*, licet conuersa,

sa, & non professa, nec aliqua Mulier sæcularis exire potest à Monasterio ad quæstuandum, illucque reuerti, sine speciali licentia Sedis Apostolicæ, 1583. Città di Castello 19. April. 92.

14 Quæ licentia non conceditur, nisi cum expressa prohibitione recipiendi puellas ad habitum Monialium, vel conuersarum tam intra, quam supra numerum præfixum. Et si nihilominus recipiantur, declarantur inhabiles ad profitendum: & si profiteantur, nulla professio, 1605. Casteldurante 7. Iunij 29.

15 Sed quando Moniales pro quærendis eleemosynis tenent aliquas Mulieres, vel alias Personas ætatis maturæ, quæ Tertiarium habitum gestent, sed non sint professæ, nec clausuram intrent, non prohibentur ad habitum recipere, 1602. Aquila 17. Apr. 21. Bergamo 13. Iulij 47. Bologna 16. Iulij 77. Cremona 78. 1612. Siena 2. Maij 54. 1613. Foligno 29. Nou. 128.

Neque huiusmodi quæstuatio potest eis prohiberi, vel impediri, 1582. Napoli 23. Nou. 9.

16 In licentijs concedendis mittendi Professas ad quæstuandum, hæ conditiones apponi debent, & ad vnguem obseruari.

I. Quod Quæstuantes sint saltem annorum quadraginta.

II. Quod singulæ nunquam incedant, sed binæ semper.

III. Quod in domibus longiorem moram non faciant, quam sit necessarium pro expectandis eleemosynis:

IV. Quod habeant locum separatum, & distinctum ab aliis Monialib. & conuersis, quæ non exeunt.

V. Quod extra non pernoctent, nisi in necessitate, & tunc in domibus consanguinearum, vel aliarum fœminarum.

VI. Quod in Eccles. faciant sua exercitia spiritualia sicut aliæ: quo tempore non sunt impeditæ.

VII. Quod ea, qua decet, modestia, incedant, oris parte velata:

VIII. Cum alijs monitionibus, & prohibitionibus, quæ Ordinario necessariæ, vel expedientes videbuntur, 1637. Parma 2. Octob.

17 Hæc licentia non datur per totum statum siue dominium, sed solum per totam diœcesim, 1603. Bolog. 13. Nou. 92.

18 Facultas vestiendi restituitur, quando Moniales se obligant non quæstuare, & reipsa vixerunt per annum sine quæstuatione, 1601. Pauia 25. Octobris 98. &c. 1603. Nocera 16. Octobris 75. &c.

QVARTA.

Canonica, Falcidia, Fideicommissum, Legatum, Legitima, Sepultura. *Et quæ dixi lib. 2. Ciuilium. Fid. hæred. n. 5. & lib. 4. tit. 15. n. 26.*

† QVINDENNIVM.

SAcra C. C. in vna Cenaten. 1. April. 1628. censuit, solutionem quindennij faciendam esse habita ratione Præbendarum, non autem distributionum quotidianarum. *

R

RATIO.

Calculus, Minister, Officialis, Professio.

1 RAtione legis cessante, ipsa quoque lex cessat, licet verba non cessarent, *c. Cum cessant 60. De appel. l. Adigere 6. ff. i. de Iurepatr. Nau. c. 4. num. 1. in fin.*

Et quidem si ratio vniuersaliter cesset, vniuersaliter quoque cessat obligatio legis: si vero particulariter, vel in aliquo tantum casu, tunc cessat pro illo casu, vel persona tantum, vt probabiliter tradit *Diana 1. tract. 6. De Paup. relig.*

*lig. resol.*33. & *tract.*10. *resol.*28. & 5. *tr.* 14. *resol.*96.

2 Et, cui remissa est redditio rationis, non videtur remissus dolus, & redditio reliquorum, quæ penes ipsum sunt, vt ea lucrifaciat, sed ne scrupulosa inquisitio fiat, hoc est vt non teneatur de aliqua culpa, vel negligentia, sed tantum de dolo. *Rota apud Farin. p.1. tit. 1. dec.*377. *Oinot. Instit. de legat. §. Peculium num.*9.

3 Ratio semel reddita iterum reddi non debet, nisi constet de errore: & si adsit transactio, vel res iudicata, nisi constet de dolo vero. *Rota apud Ludouis. dec.*536. *Othob. dec.*5.

Maximè si ratio reddita fuit defuncto, & ab ipso acceptata, 1619. 17. Decembris 7.

RECVRSVS.

Carcer, Expensæ.

1 *MOlestare* seu vexare recurrentes ad S. Congr. est directè contra §.12. Bullæ Cœnæ, 1574. Ferentino 9. Sept. 12.

Multo magis si quis contra eo, licet curatos processum formet, 1606. Andria 15. Dec. 95.

Vel executionem aliquam faciat, 1604. Potenza 12. Nou. 66.

Etiam pro pœnis contumacialibus, 1590. 10. Iulii 180.

† Etiam in causis, in quibus prohibetur appellari: quia non ideò prohibetur recursus ad Sedem Apost. C.C. vt retuli c.2.28.75.*

2 Præceptum factum ab Episc. ne pecuniæ communes expendi possint occasione recursus ad Romanam Curiam, nullum est, quia ipsum recursum impedit indirectè 1604. nullius Maruggio 15. Nou. 64. *v. expensæ.*

REFORMATIO.

1 IN *materia* Reformationis non est minus necessaria lenitas quam rigor, 1639. Santissima Trinità, 9. Septemb. 139.

Præsertim cum monialib. 1602. Nap. 2. Iulii 41.

2 *Noua* permitti non debet sine licentia Sedis Apostolicæ, 1650. 1. Sept. 35. *c. fin. de Relig. dom. c.1. eod. in 6.*

3 Qui in Religione S. Augustini professionem iam emiserunt, si transeant ad Reformatos Arelatenses, probationis annum peragere minimè tenentur, 1614. 13. Ian. 78.

5 Monasterium, si fieri potest, reformari debet totum simul, licet minus perfectè, potius quam concedere in eodem Monasterio separationem Reformatarum à non Reformatis, 1601. Nap. 25. Oct. 98.

5 Pro Reformatione datur licentia transferendi Moniales à Reformatis, 1601. Messina 20. Aug. 87. 1602. Sulmona 31. Maij 32. 1621. Napol. 6. Maii 54. 1616. Derthusen. 29. Apr.

6 Moniales non reformatæ in electione Abbatissæ non habent vocem nec actiuam nec passiuam, 1619. Catania 4. Iunii 208.

Sed Abbatissa, & Officiales eligi debent de reformatis, dum adsunt idoneæ, 1602. Napoli 5. Maij 9. 8. Maij 27.

Nec electio restringatur ad duas, vel tres, 1602. Nap. 8. Maii 27.

7 Monasteriis renuentibus reformationem acceptare conceditur licentia recipiendi puellas ad habitum, 1602. Napoli 26. Maij 19.

Nec admittendi ad professionem ea, quæ se ad illam nolunt obligare, 1603. Napoli 8. Ap. 24. 15. Iulij 52. n. seq.

8 In ijs Monasterijs, quæ partim illam recipiunt, partim non recipiunt, recipi non debent, nisi illæ, quæ se volunt reformationis subijcere, 1602. Nap. 17. Ap. 21.

9 Reformatio non eſt credenda ſtatim, ſed probanda diù, antequam derur licentia veſtiendi, 1602. Capua 17. Nou.61.1604. 4.Maii 34.

10 Quæ profeſſionem emiſerunt, antequam introduceretur reformatio, hortari debent ad illam acceptandam, ſed non cogi, 1602.Napoli 5.Mar.9.

11 Si vna ſola ſit, quæ reformationem acceptare nolint, transfertur ad aliud Monaſterium, 1622. Virdunen. 25.Feb.43.

REGALIÆ.

Canonica, Portio.

1 SVnt quædam res, vel poteſtates ſine facultates, quo reſeruantur Principi in ſignum ſpecialis præeminentiæ, de quibuseſt titulus, *Quæ ſint Regaliæ*, in vſibus feudorum.

2 Regalium nomine continentur.

I. Angariæ, quibus exiguntur perſonales præſtationes.

II. Perangariæ, nempe pecuniæ, & opera.

III. Gabellæ.

IV. Salinæ.

V. Piſcariæ.

VI. Ripatica.

VII. Portus. *Diana 6. tr. reſol. 1. v. Probatur 2.*

5 Eorum redditus inter Gabellas, & Vectigalia computantur. *Ibid.*

REGVLA.

S.Benedictus, Nouitia.

1 REgulam habens pro ſe, dicitur habere intentionem fundatam: ita vt allegans caſum eſſe exceptum à Regula, teneatur hoc probare, *c. 2. De coniug. Leproſor. gloſ. l.Omnis diffinitio* 202. *ff. num. de regul. iur. Oinot. Proem. lib. 3. Inſtit. num. 5.*

2 *Cancellariæ* Regulæ expirant morte Pontificis: ſed reuiuiſcunt per nouum

Pontificem renouari ſolitæ, & ligant etiam non promulgatæ, *Barboſa 3. alleg. 57. num.60.* Has retuli in titul. De Reg. iuris.

3 *In Monialibus* primæ Regulæ S.Claræ, vel earum Confeſſoribus, aut Miniſtris, nullam cauſat differentiam, quod ſubiectæ ſint Ordinario, vel Regul. ad hoc, vt fruantur gratijs, & Priuilegiis ſpiritualibus eidem Regulæ conceſſis, 1618.Genoua 14. Decem.397. v.Priuilegium.

4 Et ſi Regula S.Claræ ab Vrban.IV. moderata anno 1260. quæ ſecunda dicitur, inter alia præcipiat, quod Moniales dormiant veſtitæ ſuper culcitra ſtramentitia, non portent induſia, neque Carnibus veſcantur, & à die 8.Septemb. vſque ad Paſcha ieiunent, 1622. Vrbis 19.Mar.73.

Vbi tamen eſt Piſcium, & herbarum inopia, poteſt Epiſcopus conniuere, quod Moniales huiuſmodi veſcantur carnibus, 1624. Camerino 23. Sept.224.

5 S. &c. Si Sanctiſſimo, &c. cenſuit, cum Monialibus S.Claræ de Vrbe hucuſque Profeſſis diſpenſandum, vt in futurum Regulam tertij Ord. S. Franciſci obſeruent: in poſterum verò recipiendæ eamdem tertij Ord. Regulam expreſsè profiteantur, 1622. 9. Mar.73.

6 Mitigatio Regulæ S.Claræ, facta à Superioribus Regularibus, extenditur cum beneplacito Sanctiſſimi ad Monaſteria ſubiecta Ordinario, 1646. Caſtellaneta 4.Maii 4.

7 Regulæ Monachali adeo eſt annexa abdicatio proprietatis, & cuſtodia Caſtitatis; vt neque Summus Pontifex diſpenſare poſſit, vt quis ſit Religioſus, & non teneatur ad Obedientiam, Paupertatem, & Caſtitatem. *Prout ex S.Thom. 2. 2. quæſt. 88. 11. cap. latius explicaui, cap. Cum ad Monaſterium 6. in fine. De ſtatu Monachor. in Collect. ad Eccleſ. 4. 12. Vide etiam Clau. Reg. lib. 6. cap. 11. num. 14. & ſeqq.*

Reli-

Reliquum est, vt ad maiorem studiosorum vtilitatem ponantur per alphabetum.

REGVLÆ IVRIS.

A

Regulæ Sexti.

1 Accessorium naturam sequi congruit Principalis.

2 Actus legitimi conditionem non recipiunt neque diem, *n. 5.*

Regula ff.n.

3 *Absentia* eius, qui Reipublicæ causa abest, neque ei, neque alii, damnosa esse debet.

4 Absurdum est, plus iuris habere eum, cui legatus sit fundus, quam hæredem, aut ipsum testatorem, si viueret.

5 Actus legitimi, qui non recipiunt diem, vel conditionem; veluti emancipato, Accepti, latio, hæreditatis aditio, Serui optio, datio tutoris, in totum vitiantur per temporis, vel conditionis adiectionem. Nonnunquam tamen actus suprascripti tacitè accipiunt, quæ apertè comprehensa vitium afferunt. Nam si acceptum feratur ei, qui sub conditione promisit, ita demum egisse aliquid acceptilatio intelligitur, si obligationis conditio extiterit. Quæ si verbis nominatim acceptilationis comprehendantur nullius momenti faciet actum.

6 Ad ea, quæ non habent atrocitatè facinoris, in his ignoscitur seruis, siue Dominis, siue his, qui vice Dominorum sunt, obtemperauerint.

7 Aliud est vendere, aliud vendenti consentire.

8 Alterius Circumuentio alij non præbet actionem.

Regulæ Communes à me Collectæ.

9 *Ablatiui* absoluti important conditionem, *l. Si Seruus, §. Qui Margaritam, ff. i. de legat. 3. l. A Testatore, ff. i. de condit. & demonstr. Rot. apud Gallesf. dec. 159. num. 1.*

10 Absit, vt ea, quæ propter bonum ac licitum facimus, aut habemus, si aliquid inde præter nostram voluntatem alicui mali acciderit, nobis imputetur. *c. 8. de occidendi 23. q. 5.*

11 Abundans cautela non nocet, *l. Testam. 17. C. de Testam.*

12 Actus Agentium non operantur vltra intentionem eorum, *l. Non omnis 19. ff. v. si cert. pet.*

13 A diuersis non fit illatio. *Arg. l. Papinianus 20. ff. v. de Minor.*

14 Adulterium non committitur sine dolo, *l. penult. ff. n. Ad l. Iul. de Adult.*

15 Affirmatio, & negatio reducuntur ad idem genus, *l. Si mora 9. iuncta gl. ff. 1. sol. mat. S. Th. 1. 2. q. 71. 6. 1. Nau. præl. 7. num. 7.*

16 Aliud pro alio inuito creditori solui non potest. D. 12. *Vide quæ dixi lib. 3. Ciuil. tit. 30. n. 1.*

17 Altare vnum non discooperiendum, vt alterum contegatur, *gl. authent. Quomodo oporteat Episc. §. Sed neque effusas, l. fin autem, §. fin ff. n. de aqua pluu. arc. cap. Cum causam 36. De præben.*

18 Ambulatoria est voluntas hominis vsque ad extremum vitæ spiritum, *l. Quod si iterum 4. ff. i. de adim. legat.*

19 Amor plus descendit, quam ascendat, *gl. penul. l. liberi 28. C. de inoff. testam.*

20 Arma Clericorum sunt Breuiarium, & Lacrymæ, *c. 21. Conuenior. 23. quæst. 8.*

21 A veteri Iure non recedimus, nisi quatenus per nouum inuenitur expressum, *l. Præcipimus 32. in fin. cap. de appell.*

B

Regulæ Sexti.

1 BEneficium Ecclesiasticum non potest licitè sine institutione Canonica obtineri, reg. 1.

2 Bona fides non patitur, vt semel exactum iterum exigatur, n. 3. 83.

Regulæ ff. n.

3 *Bona fides* non patitur, vt bis idem exigatur, n. 2.

4 Bona fides tantum possidenti præstat, quantum veritas, quoties lex impedimento non est.

Regulæ Communes à me Collectæ.

5 *Bona*, & præsertim pecunia, vita, & secundus sanguis hominum dicuntur. *Oinot. Inst. de Iust. & Iure, §. Iuris præcepta n. 5.*

6 Bonarum mentium est ibi culpam timere, vbi culpa non est. *S. Aug. c. fin. in fin. 5. dist.*

C

Regulæ Sexti.

1 CErtum est, quod is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem, reg. 88.

2 Contractus ex conuentione legem accipere dignoscuntur, *infra n. 12. reg. 85.*

Etiam quod fuerit Conuentum vltra, vel præter naturam Contractus. Rota apud Farin. par. 1. to. 1. dec. 415. n. 4.

3 Contra eum, qui legem dicere potuit apertius, est interpretatio facienda, reg. 57.

4 Cui licet quod est plus, licet vtique quod est minus, *litt. N. n. 44.*

Dummodo minus sit eiusdem generis, & contineatur in maiori. Bonac. to. 1. disp. 5. q. 6. sect. 2. pun. 3. n. 4. de Sacram.

5 Cum sunt partium iura obscura, Reo fauendum est potius, quam Actori. F. 5. reg. 39.

6 Cum quid prohibetur: prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo.

7 Cum quid vna via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti. 14.

8 Cùm quis in ius succedit alterius, iusta ignorantiæ causam censetur habere.

9 Cum non stat per eum, ad quem pertinet, quo minus conditio impleatur, haberi debet perinde, ac si impleta fuisset, 1. 130.

Regulæ ff.

10 *Capienda*, occasio est, quæ præbet benignus responsum.

11 Cæterum si dolus, & calliditas intercesserit, de dolo actio competit.

12 Contractus quidam dolum malum duntaxat recipiunt; quidam, & dolum, & culpam. Dolum tantum depositum, & precarium Dolum, & culpam, Mandatum, & Commodatum, venditum, Pignori acceptum, locatum. Item Dotis datio, Tutelæ, Negotia, gesta. In his quidem, & diligentiam, Societas, & rerum communio, & dolum, & culpam recipit. Sed hoc ita, nisi si quid nominatim conuenit, vel plus, vel minus in singulis contractibus. Nam & hoc seruabitur, quod ab initio conuenit: legem enim contractus dedit. Excepto eo, quod Celsus putat, non valere, si conuenerit ne dolus præstetur: hoc enim bonæ fidei iudicio contrarium est: & ita vtimur. Animalium verò Casus, motusque quæ sine culpa accidunt; fugæ seruorum, qui custodiri non solent; rapinæ, tumultus, incendia, aquarum magnitudines, impetus Prædomum, à nullo præstantur.

13 Concilij non fraudolenti nulla obligatio est. N. 12.

14 Creditor, qui permittit rem venire, pignus dimittit.

15 Cui ius est donandi, eidem, & vendendi, & concedendi ius est.

16 Cui damnus actionem, eidem exceptionem competere multo magis qui dixeri, Q.6.

17 Cuius effectus omnibus prodest, eius & partes ad vniuersos omnes pertinent. Q.10.

18 Cuius per errorem dati repetitio est, eius consulto dati donatio est.

19 Culpa caret, qui scit, sed prohibere non potest.

20 Culpa est, miscere se rei, ad se non pertinenti. N.8.

21 Cum amplius solutum est, quam debeatur, cuius pars non inuenitur, quæ repeti possit, totum esse indebitum intelligitur, manente pristina obligatione, reg.83.

22 Cum de iure duorum quæratur: melior est conditio possidenti. I.12.

23 Cum par delictum est duorum, semper oneratur petitor, & melior habetur possessoris causa. Secus fit, cum de dolo excipitur Petitoris: non enim datur talis replicatio petitori, si Rei quoque in ea re dolo actum sit. I.12. reg.196.

24 Cum prætor in hæredem dat actionem, quatenus ad eum peruenit, sufficit, si vel ex momento ad eum peruenerit ex dolo defuncti, reg.169.

25 Cum principalis causa non subsistat, plerumque nec ea quidem, quæ sequuntur, locum habent, reg.138.

26 Cum quis in alicuius locum successerit, non est æquum ei nocere hoc, quod aduersus eum non nocuit, in cuius locum successit.

27 Cum quis possit alienare, poterit, & consentire alienationi. Cum autem donare non conceditur, probandum erit: nec si donationis causa consenserit, ratam voluntatem eius habendam.

28 Cum seruis nulla actio est.

29 Cum tempus in testamento adijcitur, credendum est, pro hærede adiectum, nisi alia mens fuerit Testatoris. Sicut in stipulationibus promissorijs gratia tempus adijcitur.

30 Cum verbum *restituas* legi inuenitur, etsi non specialiter de fructibus additum est, tam.n, & fructus sunt restituendi.

Regulæ Communes à me Collect.

31 *Casus omissus* remanent sub dispositione Iuris communis, *c.susceptum, de rescript. in 6.*

32 Clericorum arma sunt Breuiarium, & lacrymæ, cap.21. Conuentior. 23 quæst.8.

33 Conditiones extrinsecæ non subintelliguntur, nisi exprimantur, *l.si ita stipulatus* 126. *§.Chrysogonus in fin.ff.n. de verb.oblig.*

34 Contraria allegans non debet audiri, *c.sollicitudinem* 54. *de appell. c.vnico iuncta glos. v.contra ætatem. Vt Ecclesf. beneff. sine dimin. confer. l.cum precum*, 9.*C.de liberali causa*.

35 Crimen vel pœna, vel calamitas, aut paterna, aut materna nullam filio maculam infligere debet, *l. Ex litteris* 17.*C.de vsufr.l.crimen*, 26. *ff.n.de pœnis*.

36 Crimina, vndecumque clarueriat, sunt punienda, *c.2.de off.ord.*

D

Regul. Decretalium.

1 **D***ubia* in meliorem partem interpretanda sunt. *Bed. Rom.2.*

Regulæ Sexti.

2 *Damnum*, quod quis sua culpa sentit, sibi debet, non alij imputare, reg.86.

3 Decet concessum à Principe beneficium esse mansurum, 16.

4 Delictum Personæ non debet in damnum Ecclesiæ redundare, 76.

5 Dolo facit, qui petit, quod restituere oportet eundem, N.8.reg.9.

Regulæ ff.

6 *Deiecit*, qui vel iuſſit, mandauit, ratum habuit; rati enim habitio mandat: comparatur, R.1.

7 D.Pius reſcripſit, eos qui ex liberalitate ſua conueniuntur, in id, quod facere poſſunt, condemnandos.

8 Dolo facit, qui petit, quod reſtitutus eſt, *Supra n.5.*

9 Domum ſuam reficere vnicuique licet, dummodo non officiat inuito alteri, in quo ius non habet.

10 Donari videtur, quod nullo iure cogente conceditur.

Donatio tamen regulariter non præſumitur, l.fin. C. de donat.

Regulæ Communes à me Collectæ.

11 *Debitor* in genere non liberatur ſpeciei peremptione, *l.Incend.* 11. *C.ſi cert.p.* M.3.

12 Debitor vnius rei, ſoluendo aliam, non liberatur, *l.Eum* 16. *& l. Manifeſti* 17. *C. de ſolut. v. Inſtit. ciuil.* 3. 30. 1.

13 De duobus malis minus eſt eligendum, *c.Duo mala diſt.*13. 168.

14 De raro contingentibus lex parum curat, *c.1. de tregua, & pace.*

15 Dies interpellat pro homine, *cap. Potuit de locato l.Magnam* 12. *C. de contrab. & committ. ſtipul.*

16 Dilationes in dubio intelliguntur continui temporis, *l.1. C.de fer.*

17 Diſpoſitio ſemper accipienda eſt de caſu dubitabili, *l.1. ff.n. Ad Mancip. Rota apud Farin.p.1. dec.*167. *n.*36.

18 Dolus, & fraus cuiquam patrocinari non debent, *c.Cum dilectus* 8. *De relig.domib. c.Ex tenore* 16. *reſcript.*

19 Duæ fictiones circa idem concurrere non poſſunt, *l.1. C. de dotis promiſ.*

Niſi vna veniret in conſequentiam alterius. Rota apud Farinac.par.1. tom.1.dec. 319. *num.5.*

20 Duo vincula fortiora ſunt quam vnum, *c.1. de tregua, & pace.*

E

Regulæ Sexti.

1 EA *quæ* fiunt à Iudice, ſi ad eius non ſpectant officium, viribus non ſubſiſtunt, reg.25.

2 Eum, qui certus eſt, certiorari vlterius non opportet.

3 Exceptionem obijciens non videtur de intentione Aduerſarij confiteri.

4 Ex eo non debet quis fructum conſequi, quod niſus extitit impugnare.

Regulæ ff.

5 *Ea quæ* raro accidunt, non temere, *id eſt infacilè*, in agendis negotijs computantur.

6 Ea eſt natura Cauillationis, quam Græci *cacoyrgian* appellant, vt ad euidenter veris, per breuiſſimas mutationes, diſputatio ad ea, quæ euidenter falſa ſunt, perducatur.

7 Ea ſola deportationis ſententia aufert, quæ ad Fiſcum perueniunt.

8 Ea, quæ in partes diuidi non poſſunt, ſolida à ſinguli hæredibus debentur.

9 Ea, quæ ad dandum impoſſibilia ſunt, vel quæ in rerum natura non ſunt, pro non adiectis habentur.

10 Eius eſt actionem denegare, qui poſſit & dare.

11 Eius eſt nolle, qui poſſit, & velle.

12 Error probabilis excuſat à condemnatione expenſarum in cauſa principali.

13 Et ſi nihil facilè immutandum eſt ex ſolemnis; tamen vbi æquitas euidens expoſcit, ſubueniendum eſt. *Conc.Trid, ſeſſ.*25. *c.*18.

14 Ex pœnalibus cauſis non ſolet in Patrem de peculio actio dari.

15 Expreſſa nocent; non expreſſa non nocent.

16 Ex qua perſona quis fructum capit,

pit, eius factum præstare tenetur.

Regulæ Communes à me Collectæ.

17 *Ea quæ* in præfationibus dicuntur: intelliguntur repetita in contractibus, *l.Titia* 134. *§. Idem respondit, ff. n. de verb.oblig.* Sacra Congregatio Archiepiscopo Panormitano 1655.23.Ap. fol.32.

18 Egestare sordentibus mos est solatium, vita supplicium, *l.Quisquis* 5. *§. Filij, C.Ad l. Iuliam Ma.* iuxta illud Sapien.Eccli.30.17. *Melior est mors quam vita amara*.

19 Errantis nulla voluntas, vel consensus est, *l.cum testamenta* 8.*Cum l.seq. C. de Iur.& facti ignor.*

20 Error facti etiam prudentissimos fallit, *l.2.ff.v.eod.*

21 Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis, *l.Quæsitum §. De neque, l.Nam quod liquidæ, §.vlt. ff.i. de pen. leg. glos.* 1. *l. His verbis, ff.i. de legat.*3. *Rota apud Seraph. decis.*718. *n.v.*7. *Chrisman.*

22 Ex delatione armorum præsumitur quis habere malum animum, *glos.§. Si qui rusticus* 5.*vers. Mercator. verb. Non est quem lædat. De pace tenen. & eius Violator in vsib.feudor.*

23 Ex fine desumenda est intentio Auctoris, *l.Cum aurum* 19. *§. Perueniamus, ff.i. de auro, & arg. legato. l.fin.ff.i. de hæred. instit.*

24 Exigere est extorquere à nolente soluere, *l.soluendo, ff.n.de negot.gest.*

25 Expressio eius, quod tacitè inest, nihil operatur, *cap. Significasti* 4.*De elect.*

*Intellige quo ad rei substantiam. Verum quo ad accidentia, annexa, connexa subsequentia, & rei cognitionem potest multum operari: vnde non est superflua. Rota apud Cenc. dec.*285. *n.*12.

† Sicut nec superfluum dici potest, quod operatur maiorem declarationem & tollit dubitationem ac lites. *Othob. decis.*244. *n.*24. *

26 Ex principio colligitur intentio disponentis, *l.fin. ff.i. de hæred.inst.*

27 Extra territorium ius dicenti non paretur impune, *c.fin. De constit.in* 6.

F

Regulæ Sexti.

1 Factum legitimè retractari non debet, licet casus postea eueniat, à quo non potuit inchoari. N.46.

2 Frustra sibi quis postulat fidem ab eo seruari, cui fidem à se præstitam seruare recusat.

3 *Factum* à Iudice, quod ad eius officium non pertinet, ratum non est. *E.*1.

4 Factum cuique suum, non Aduersario suo, nocere debet. *M.*1.

5 Fauorabiliores Rei potius, quàm Actores habentur. *C.*5.

6 Fœminæ ab omnibus officijs ciuilibus, vel publicis remotæ sunt: & ideò nec Iudices esse possunt, nec Magistratum gerere, nec postulare, nec pro alio interuenire, nec Procuratrices existere.

7 Ferè quibuscumque modis obligamur ijsdem in contrarium actis liberamur. Cum quibus modis acquirimus, ijsdem in contrarium actis amittimus. Vt igitur nulla possessio acquiri, nisi animo, & corpore potest: ita nulla amittitur, nisi in qua vtrumque in contrarium interuenit.

8 Ferè in omnibus pęnalibus iudicijs, & ætati, & imprudentiæ succurritur.

9 Filiusfamilias neque retinere, neque recuperare, neque adipisci possessionem rei peculiaris videtur.

10 Fraudis interpretatio semper in Iure Ciuili non ex euentu duntaxat; sed ex consilio quoque desideratur.

11 Fructus rei est, vel pignori dare licere.

12 Furiosi, vel eius, cui bonis interdicitur, nulla voluntas est.

13 Furiosus absentis loco est. *V.*7.

Regulæ Communes à me Collectæ.

14 *Facto* datur voluntas intelligi, *l. Repræbendenda* 5. *C. de instit. & substit.* Vnde versus.

Intima

Intima per mores cognoſcimus exteriores. *Vide quæ de hoc dixi Gen.27.42.& latius Prou.27.19. & ſeq.*

14 Factum infectum reddi non poteſt, *l.In bello 12. § facti, ff.n.de captiu.& poſt lim. reuer.* V.10.

Neque à Deo, non quod Deus omnia facere non poſſit; ſed quia hoc non eſt factibile, cum implicet contradictionem. *S.Th.1.q.25.art.4.*

15 Factum non præſumitur, niſi probetur, *c.Cum in iure 31. De off. Deleg.* niſi quod de iure faciendum erat Herman Medull. Theol. l.1. tract.2. cap.1. dub.3. §.6. *Infra n.17.*

16 Factum præſumitur, quod fieri conſueuit, *l.Scio cui, ff.i. de ann. leg. l. vlt. C.de fideiuſſor. Rota apud Farin. par.1. deciſ.457.n.3. Bonac.tom.1. de alien. diſp.2. pun.5. num.6.*

17 Factum quid præſumitur ab eo, qui facere tenebatur. *Rota apud Coccin. dec.250. n.7.*

18 Fictio in caſu ficto operatur idem, quod veritas in caſu vero. *Rota apud Farin.p.1, tom.1. dec.319.n.3.*

19 Fini præcepti non continetur ſub præcepto. *S.Th.1.2. q.100. art.9. Nauar. c.13.n.2.*

20 Fortiſſima eſt præſumptio, quæ deſumitur ex communiter accidentibus, *l.Certi 9. §.Quoniam, ff. v.Si cert.pet.*

21 Frangenti fidem, fides frangatur eidem, *l.Cum proponas, C. de pact. ſupra num. 2.*

22 Fraus non præſumitur, niſi probetur, *l.1.ff. Pro Soc.*

G

Regulæ Sexti.

1 Generus per ſpeciem derogatur. *L52.*

Regulæ ff.

2 *Generaliter* cum de fraude diſputatur, non quid habeat Actor, ſed quid per aduerſarium habere non potuit, conſiderandum eſt.

3 Generaliter probandum eſt, vbicumque in bonæ fidei iudicijs conſertur in arbitrium Domini, vel Procuratoris eius conditio, pro boni viri arbitrio hoc habendum eſſe.

H

Regulæ ff.

1 Hæredem eiuſdem poteſtatis, iuriſque eſſe, cuius fuit Defunctus, conſtat.

2 Hæreditas nihil aliud eſt, niſi ſucceſſio in vniuerſum ius; quod Defunctus habuit tempore mortis.

3 Hi qui in vniuerſum ius ſuccedunt, hæredum loco habentur.

4 Hoc iure vtimur, vt quicquid omnino per vim fiat, aut in vis publicæ, aut in vis priuatæ crimen incidat.

Regulæ Communes à me Collectæ.

5 *Homo* eſt digniſſima creatura, *l.Iuſtiſſime, ff. v.de Ædil.edicto.*

6 Homo præſumitur viuere vſque ad centum annos. *Eccl. 18.8. l.fin. C. de Sacroſ.Eccleſ. l.An vſusfructus 56. ff. v. de vſufr.Oinot.de petit. hæred.n.68.*

7 Homines ad diſſentiendum ſunt faciles, *l.Item ſi vnus 17.§. Principaliter, ff. v.de recept. arb.*

I

Regulæ Decretalium.

1 In *ipſo* cauſæ initio non eſt à quæſtionibus, *ideſt tormentis*, inchoandum. *Greg.VII. Varien. Epiſcopo.*

2 *Ignorantia* facti, non Iuris excuſat, reg.13. E.20.

3 Imputari non debet ei, per quem non ſtat, ſi non faciat, quod per eum fuerat faciendum, reg.41. F.39.

4 In alternatiuis debitoris eſt electio, & ſufficiat alterum adimpleri, reg. 70. V.5.

5 In argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt cessa, reg.78.

6 Indultum à Iure beneficium non est alicui auferendum, reg 17.

7 Infamibus Portæ non pateant Dignitatum, reg.87.

8 In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concursus, reg.81.

9 In Iudicijs non est acceptio Personarum habenda, reg.12.

10 In malis promissis fidem non expedit obseruari, reg.69.

11 In obscuris minimum est sequendum, reg.30.

12 In pari delicto, vel causa potior est conditio possidentis, *infra* 44. *& C.* 22.23. reg.65.

13 In pœnis benignior est interpretatio facienda, reg.49.

14 In re communi potior est conditio prohibentis, reg.56.

15 Inspicimus in obscuris, quod est verisimilius, vel quod plerumque fieri consueuit, reg.45. *infra n.*36.

16 In toto partem non est dubium contineri, reg.80. *infra* 50.

17 Is, qui in ius succedit alterius, eo Iure, quo ille, vti debebit, reg.46.

18 Is, qui tacet, non fatetur, sed nec vtique negare videtur.

Regulæ ff.

19 *Id quod* nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest.

20 Illi debet permitti pœnam petere, qui in ipsam non incidit.

21 Imaginaria venditio non est, pretio accedente.

22 Imperitia culpæ annumeratur.

23 Impossibilium nulla obligatio est, N. 3.

24 Impuberes ab omnibus Officijs ciuilibus debent abstinere.

25 In condemnatione personarum, quæ in id, quod facere possunt, condemnantur, non totum, quod habent, extorquendum est; sed & ipsorum ratio habenda, ne egeant.

26 In contrahenda venditione ambiguum pactum contra Venditorem interpretandum est: ambigua autem intentio accipienda est, vt res salua Actori sit.

27 In ambiguis orationibus maximè sententia spectanda eius est, qui eas protulisset.

28 In ambiguis prodotibus respondere melius est.

29 In contractibus, in quibus doli præstatio, vel bona fides inest, hæres in solidum tenetur.

30 In eo, quod vel is, qui petit, vel is, à quo petitur, lucro potiturus est, durior est causa petitionis.

31 In eo, quod plus est, semper inest minus. P.5.

32 Infinita æstimatio est libertatis, & necessitudinis.

33 In hæredes non solent actiones transire, quæ pœnales sunt ex maleficio; veluti furti, damni, iniuriæ, & bonorum raptorum.

34 In iure ciuili receptum est, quoties per eum, cuius interest conditionem non impleri, fiat, quo minus conditio impleatur, haberi, ac si impleta conditio fuisset. Quod ad libertatem, & legata, & hæredum institutiones perducitur: quib. exemplis stipulationes quoque committuntur; cum per Promissorem factum esset, quo minus stipulator conditioni pareret.

35 In obscura voluntate manumittentis fauendum est libertati.

36 In obscuris inspici debet, quod verisimilius est, aut quod plerumque fieri solet, *supra n.*15.

37 In contractibus successores ex dolo eorum, quibus successerunt, non tantum in id, quod ad eos peruenit, verum etiam in solidum tenentur: hoc est vt vnusquisque pro ea parte, pro qua hæres est, conueniatur.

38 In omnibus obligationibus, in quibus dies non apponitur præsenti die debetur.

39 In omnibus causis pro facto accicipitur id in quo quis alium perterrefecit, quo minus fi t, *supra n.* 3.

40 In omnib. causis id obseruatur, vt vbi personæ conditio locum facit beneficio, ibi deficiente ea, beneficium quoque deficiat. Vbi vero genus actionis id desiderat, ibi, ad quemuis pro seruitio eius deuenerit, non deficiat ratio auxilij.

41 In omnibus quidem, maximè tamen iure, æquitas spectanda.

42 In omnibus officijs, quæ fieri per liberas personas leges desiderant, seruus interuenire non potest.

43 In negotijs contrahendis alia causa habita est furiosorum, alia eorum, qui fari possunt, quamuis actum rei non intelligant. Nam furiosus nullum negotium contrahere potest: Pupillus vero omnia negotia Tutore Actore, agere potest.

44 In pari causa possessor potior haberi debet, supra 12.

45 In personam seruilem nulla cadit obligatio.

46 In re obscura melius est facere repetitioni, quam aduentitio lucro.

47 In re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus iustius, quam tutius, sup. 13.

48 In testamentis plenius voluntates testantium interpretamur.

49 In stipulationib. id tempus spectatur, quo contrahimus.

50 In toto, & pars continetur, supra 16.

51 In totum omnia, quæ animi sui destinatione agenda sunt non nisi vera & certa scientia perfici possunt.

52 In toto Iure Generi per speciem derogatur: & illud potissimum habetur quod per speciem directum est, G. 1.

53 Inuito beneficium non datur.

54 Inuitus nemo cogitur defendere.

55 Is damnum det, qui iubet damnum dare: eius vero nulla culpa est, cui parere necesse est.

56 Is natura debet, quem Iure Gentium dare oportet, cuius fidem secuti sumus.

57 Is, qui dolo desiderit possidere, pro possidente damnatur; quia pro possessore dolus est, P. 10.

58 Iure naturæ æquum est, neminem cum alterius detrimento, & iniuria fieri locupletiorem, L. 1.

59 Iura Sanguinis nullo Iure ciuili dirimi possunt.

60 Ius nostrum non patitur, eumdem in Paganis, & testato, & intestato decessisse; earumque rerum naturaliter inter se pugna est, vt testatus, & intestatus quis sit.

Regulæ Communes à me Collectæ.

61 *Id dicimur* posse, quod de iure facere possumus, *l. Conditiones* 14. *ff.* i. *de condit. instit.*

62 Idem est iudicium fori interni, & externi, quoties forum externum non nititur falsa præsumptione. *Sanchez de matr. lib.* 1. *q.* 5. *n.* 20 *vers. Tandem probatur. Bonac. de contr. disp.* 2. *q.* 2. *pun.* 6. *§.* 2. *n.* 49 *& q.* 5. *p.* 4. *n.* 4. *& alibi sæpe.*

63 Inanis est actio, quam inopia debitoris excludit, *l. Nam is* 6. *ff. v. de dolo malo c. Olim.* 16. *De restit. spol.*

64 In beneficijs plenissima est interpretatio facienda, *c. Quia circa* 22. *De priuileg.*

65 In claris non est locus coniecturis, *leg. continuus* 137. *§. cum ita, ff. n. De verb. oblig.*

66 In dubio ad propriam verbi significationem, non autem ad impropriam, vel abusiuam, sanus referendus est intellectus, *l. Non aliter* 69. *ff. i. de legat.* 3. *l. Nepos Proculo* 125. *ff. n. de verb. sign.*

67 In dubio tutior pars est eligenda, *c. Ad Audientiam* 12. *De homicid.*

68 In dubio non præsumitur delictum, *l. Marito* 51. *ff. v. Pro socio*

69 Inhabilis ad vnum, est inhabilis ad ei annexum, *c. Postulasti* 7. *de Cler. exc. gl. c. studeat* 39. *v. Vt tale beneficium*, 50. *distinct.*

70 Iniuriam pati potest, qui eam fa-

cere nequit , c. 2. Illud 15. dist.

71 In pœnis , quæ surgunt ex delicto, qui non habet in ære , luit in corpore, *l. 1. in fin. ff. n. de pœnis l. fin. ff. u. de in ius voc.* Vnde versus.

Corpore det pœnas , qui caret ære malus.

72 In re sua vnusquisque est moderator , & arbiter , *l. In re mandata , C. Mand.*

73 Inter dantem , & recipientem debet esse distinctio personalis , *c. fin. de instit. iuncta gl. v. recipientem.*

74 Iudex non debet esse clementior lege : mitius enim agitur cum lege, quam cum Ministro legis, *gl. Clem. 2. v. suspensi. De pœnis.*

† Iura iuribus concordanda sunt, & legum concreto vitanda , *c. Cum. expediat 29. de elect. in 6.* *

75 Iusta petentibus non est denegandus assensus, *l. iustum 6. C. de eden.*

76 Iuuari non conuenit beneficijs, & non decipi, *gl. c. 1. de Commod.*

L

Regulæ Sexti.

1 Locupletari non debet aliquis cum alterius iniuria , vel iactura , *l. P. 8.*

Regulæ ff.

2 *Libertas* inæstimabilis res est.

3 Libertas omnibus rebus fauorabilior est.

4 Locupletior non est factus, qui liberum acquisierit.

Regulæ Communes à me collectæ.

5 *Legibus* , quæ inducunt certam solemnitatem in actibus hominum , prohibentque contractus , & dispositiones sine certa solemnitate fieri, renunciari non potest, *l. Nemo potest 55. ff. i. de leg. 1.*

6 Leges adaptantur ad ea , quæ frequentius accidũt, *l. Nam ad ea 5. ff. u. de legib.*

7 Legitimè factum pœnam non meretur *l. Graccbus 4. C. Ad l. Iul. de adult.*

8 Lex non extenditur ad præterita , *c. 2. & c. fin. de Const.*

9 Lex generaliter loquens , generaliter debet intelligi , *c. 1. cum similib. dist. 19.*

10 Limitata causa , limitatum producit effectum , *Arg. l. In ageis 16. ff. n. de acquir. rer. dom. Nau. c. 27. nu. 172. in fin.*

M

Regulæ Sexti.

1 Mora sua cuilibet est nociua . *F. 4. V. 12.*

Nec debet commodum afferre , l. Relegatorum , ff. n. de Interd. & Releg.

2 Mutare consilium, quis non potest in alterius præiudicium , *N. 21.*

Regulæ ff.

3 *Marcellus* ait . Definit debitor esse is, qui nactus est exceptionem iustam, nec ab æquitate naturali abhorrentem. *N. 6.*

4 Melior conditio nostra per seruos fieri potest , deterior fieri non potest.

5 Minus est actionem habere quam rem.

6 Mulieribus tunc succurrendum est , cum defraudantur , non vt facilius calumnientur.

Regulæ Communes à me Collectæ.

7 *Magis* id spectari debet , quod in veritate subsistit , quam quod simulant Partes, *l. Si forte, ff. n. de Castr. pecul. & toto tit. C. Plus valere quod agitur , quam quod simulate concipitur.*

8 Maiores , & difficiliores causæ, & quæstiones ad Sedem Apostolicam semper referantur , *c. 5. Multis 17. dist.*

9 Melius est intacta Iura seruare , quam post vulneratam causam remedium quærere , *l. fin. C. In quib. caus. rest. in integ. N. 33.*

10 Me-

10 Melius est paucos, & bonos habere Ministros, quam multos, & malos. *Clem Pap.I. Epist.ad Iacobum*.

11 Milites magis arma quam Iura sciunt: *l.fin. §. fin. C. de iure delib.* v.Notarius 5.

12 Mus in pera, ignis in sinu, serpens in gremio, malè suos remunerant hospites, *§.Item præcipit Dominus* 13.*q*.1. *c.Et si Iudæos* 13.*de Iudæis*.

13 Mutatio verborum mutationem dispositionis indicat, *l*.4. *§.Prætor, ff. n. de damno inf. l.statutum, ff.de admin. Tutor. Bonac. to.*3.*disp*.1.*q*.18.*pun*.3.*n*.50.

N

Regulæ Decretalium.

1 NEcessitas non habet legem. Reg. *Quod non est* 4.

2 Non potest esse Pastoris excusatio, si lupus oues comedit, & Pastor nescit, *Oreg.in Registr.* reg.10.

Regulæ Sexti.

3 *Nemo potest* ad impossibile obligari, I.23.reg.6.

4 Nemo potest plus iuris transferre in alium quam sibi competere dignoscatur, reg.79. *infra n*.18.

5 Non debet aliquis alterius odio prægrauari, *Infra n*.50. reg.22.

6 Non est in mora, qui potest exceptione legitima se tueri, N 3.reg.60.

7 Non est obligatorium contra bonos mores præstitum Iuramentum, regul.58.

8 Non est sine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet. C. 20.reg.19.

9 Non licet Actori, quod Reo licitum non existit, *infra n*.45.reg.52.

10 Non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum. Reg. 52.

11 Non firmatur tractatu temporis quod de Iure ab initio non subsit. O. 9. contra *cap.Placet*, 12. *de conuers. coniug*.

12 Nullus ex consilio, dummodo fraudolentum non fuerit, obligatur. C.11.62.

13 Nullus pluribus vti defensionibus prohibetur, *infra n*.17.

Regulæ ff.

14 *Nec ex Prætorio*, nec ex solemni iure, priuatorum conuentione quicquam immutandum est: quamuis obligationum causę pactione possunt immutari, & ipso iure, & per pacti conuenti exceptionem. Quia actionum modus, vel lege, vel per Prætorem introductus, Priuatorum pactionibus non infirmatur nisi tunc, cum inchoatur pactio, inter eos conuenit.

15 Nemo alienæ rei expromissor idoneus videtur, nisi cum satisdatione.

16 Nemo, qui condemnare non potest absoluere potest.

17 Nemo ex his, qui negat se debere prohibeatur etiam alia defensione vti nisi lex impediat, *supra n*.13.

18 Nemo plus Iuris ad alium transferre potest, quàm ipse habet 4.

19 Nemo plus commodi hæredi suo relinquit, quàm ipse habuit.

20 Nemo potest gladij potestatem sibi datam, vel cuiuslibet alterius coercitionis, ad alium transferre.

21 Nemo potest mutare consilium in alterius iniuriam. M.2.

22 Nemo enim in prosequendo deteriorem causam, sed meliorem facit. Denique post litem contestatam hæredi quoque prospicitur, & hæres tenetur ex omnibus causis.

23 Nemo dubitat, soluendo videri eum, qui defenditur.

24 Nemo de domo sua inuitus extrahi potest.

25 Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest.

26 Nemo ideo obligatur, quia recepturus est ab alio, quod præstitit.

27 Nemo videtur fraudare eos, qui sciunt, & consentiunt. S.1.

28 Nemo damnum facit, nisi qui id fecit, quod facere ius non habet.

29 Nemo videtur dolo facere, qui ignorat causam, cur non debeat petere.

30 Nemo alieno nomine agere pōt.

31 Nemo Prædo est, qui pretium numerauit.

32 Neratius consultus, an quod beneficium dare se quasi viuenti Cæsar rescripserat, iam defuncto dedisse æstimaretur? Respondit, non videri sibi Principem, quod ei, quem viuere æstimabat concessisset, Defuncto concessisse. Quem tamen modum esse beneficij sui vellet ipsius æstimationem esse. Reg.151.

33 Neque interdicto, neque in cæteris causis, Pupillo noceri oportet dolo Tutoris, siue soluendo est, siue non est.

34 Neque Pignus, neque Depositum, neque precarium, neque emptio, neque locatio rei suæ consistere potest.

35 Nihil tam naturale est, quam eodem genere quicquam dissoluere, quo colligatum est. Ideoque verborum obligatio verbis tollitur: nudi consensus obligatio contrario consensu dissoluitur. O.1.

36 Nihil consensui tam contrarium est (qui, & bonæ fidei iudicia sustinet) quamuis atque metus, quem comprobare contra bonos mores est.

37 Nihil interest, ipso Iure quis actionem non habeant, an per exceptionem infirmetur. Reg.43.

38 Nihil peti potest ante id tempus, quo per rerum naturam persolui possit: & cum soluendi tempus obligationi additur, nisi eo tempore præterito, peti non potest.

39 Nihil dolo creditor facit, qui suum recipit.

40 Non capitur, qui ius publicum sequitur.

41 Non videntur consentire qui errant.

42 Non vult hæres esse, qui ad alium transferre voluit hæreditatem.

43 Non videtur cæpisse, qui per exceptionem remouetur à petitione.

44 Non debet cui quod plus est licet quod minus est non licere. C.4.

45 Non debet Actori licere, quod Reo non permittitur. *Supra n.9.*

46 Non est nouum, vt quæ semel vtiliter constituta sunt, durent, licet id casus extiterit, à quo initium capere non potuerunt. F.1.

47 Non videtur quis quid capere, quod ei necesse est alii restituere.

48 Non videtur defendere, non tantum qui latitat, sed & is; qui præsens negat se defendere, aut non vult suscipere actionem.

49 Non debeo melioris conditionis esse, quàm Auctor meus, à quo Ius in me transit.

50 Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri, *supra n.5.*

51 Non videtur rem amittere, cuius propria non fuit.

52 Non solet doli exceptio nocere his quibus voluntas Testatoris non refragatur.

53 Non solet deterior fieri conditio eorum, qui litem contestari sunt, quàm si non essent, sed plerumque melior.

54 Non solent, quæ suprabundant, vitiare scripturas.

55 Non potest videri improbus, qui ignorat, quantum soluere debeat.

56 Non potest videri cæpisse, qui stipulatus potest submoueri.

57 Non videtur vim facere, qui iure suo vtitur, & ordinaria actione experitur.

58 Non vt ex pluribus causis deberi nobis idem potest, ita & ex pluribus causis idem possit nostrum esse.

59 Non videtur data, quæ eo tempore, quo dantur, accipientis non fiunt.

60 Non est singulis concedendum, quod per Magistratum publicè possit fieri, ne occasio sit maioris tumultus faciendi.

61 Non poteſt dolo carere, qui imperio Magiſtratus non obtemperat.

62 Non alienat, qui duntaxat amittit poſſeſſionem.

63 Non fraudantur creditores, cum quid non acquiritur à debitore, ſed cum quid de bonis diminuitur.

64 Non videtur perfectè cuiuſque id eſſe, quod ex cauſa auferri poteſt.

65 Non omne, quod licet, honeſtum eſt.

66 Non poteſt videri deſijſſe habere, qui nunquam habuit.

67 Nullum crimen patitur is, qui non prohibet, cum prohibere non poteſt.

68 Nullus videtur dolo facere, qui ſuo iure vtitur.

69 Nulla intelligitur mora ibi fieri, vbi nulla peritio eſt.

70 Nunquam actiones, præſertim pœnales, de eadem re concurrentes, vna aliam conſumit.

71 Nunquam ex poſt facto creſcit præteriti delicti æſtimatio.

72 Nuptias non concubitus ſed conſenſus facit.

Regulæ Communes à me Collectæ.

73 *Nemo* præſumitur iactare ſuum, *l.Cum de indebito 25.ff.v. de probat.*

74 Nemo inuitus emere, vel vendere cogitur, *l.Nec emere, C.de iure de lib. l Inuitum, C.de contrab. empt.*

75 Nemo militans Deo, implicat ſe negotijs ſæcularibus, *cap.2. Ne Cler. vel Mon.*

76 Nemo plurium perſonarum ſuſtinet vicem, *c.38.Presbyteros, 16. q.1. Vide lib.2. ciuil. tit.18.n.9.*

77 Nihil ita fidei congruit humanæ quam ea, quæ placuerunt, cuſtodire, *l.Non minorem 20. C.de tranſact.*

78 Nihil hominibus magis debetur, quam vt ſupremæ voluntatis, poſt quam aliud iam velle non poſſunt, liber ſit ſtylus; & licitum, iterum quod non redit, arbitrium, *l.1. C. de ſacroſ. Eccl.*

79 Nihil refert, quid ex æquipollentibus fiat, *cap.licet, de teſtib. l.fin. C. Mandati.*

80 Non concludit nec adeſſe, quod contingit abeſſe, *l.Neque Naturales, C. de probat.*

81 Non entis nullæ ſunt qualitates, *l.Si ſeruum, 4. §.fin. ff. de empt.*

82 Non eſt addenda afflictio afflictis, *c.Cum percuſſio 7. q.1. c.ex parte iuncta gloſ.v.Afflictio. De Cler.ægrot.*

83 Non facere eſt facere. S.Th. 2. 2. q. 74. art.1. ad 1. *l ſi mora, ff.i.ſol. matr. Nau.c.17.n.211.*

84 Non facere, & non benè facere, paria ſunt, *l.quoties 6.ff.v. Quiſatiſd. cog.*

Et quod nullum eſt, nullum parere poteſt præiudicium. *Rota apud Ludouiſ. dec.271.n.24. & dec.461.n.9.*

Vnde ſi legitimatio eſt nulla, inſtitutio quoque nulla erit, *d.dec.271.*

85 Non intelligitur iteratum, quod neſcitur eſſe factum, *cap. Eccl. & c.ſolemnitas, de conſecr.diſt.1.c.Placuit, 3.de conſecr. diſt.4.cap.vnic. de Cler. non Ordin. miniſtr.*

86 Notabilia, niſi ſpeciatim notentur, quaſi neglecta videntur, *l Item is 15. §.At Prætor 26. ff.n.de iniur.*

O

Regularium Decretalium.

1 Omnis res, per quas cauſas naſcitur per eaſdem diſſoluitur, reg. 1. S.Io.Chryſoſt. N.35.

2 Offendens in vno factus eſt omnium reus, reg.9. Aug.lib. de Pœnitentia.

Regulæ Sexti.

3 *Odia* reſtringi, & fauores conuenit ampliari.

Regulæ ff.

4 *Omnes* actiones, quæ morte, aut tempore pereunt, ſemel incluſæ iudicio, ſaluæ permanent. P.15.

5 Omnia, quæcumque causæ cognitionem desiderant, per libellum expediri non possunt.

6 Omnia, quæ iure contrahuntur, contrario iure pereunt.

7 Omnia fere iura hæredum perinde habentur, ac si continuo sub tempore mortis hæredes extitissent.

8 Omnis hæreditas quamuis postea adeatur, tamen cum tempore mortis continuatur.

9 Omnia, quæ ex testamento proficiscuntur, ita statum euentus capiunt, si initium quidem siue vitio cæperint. N.11.

10 Omnis diffinitio in iure Ciuili periculosè est parum est enim, vt non subuerti possit.

Regulæ Communes à me Collectæ.

11 *Obligatio* semel extincta non reuiuiscit, *l. Cum ex causa. De remiss. pignor.*

12 Omnia nostra facimus quibus authoritatem impartimur, *l. 1. Sed neque C. de vet. iur. enucl.*

P

Regulæ Decretalium.

1 PRo Spiritualibus homagium, *Iuramentum scilicet fidelitatis*, non præstatur.

Regulæ Sexti.

2 *Peccati* Venia non datur nisi correcto. Reg. 5.

3 Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum. Reg. 4.

4 Pluralis locutio duorum numero contenta est. Reg. 40.

5 Plus semper in se continet, quod est minus, l. 31. Reg. 35.

6 Possessor malæ fidei vllo tempore non præscribit. Reg. 2.

7 Potest quis per alium, quod potest facere per seipsum. Reg 48.

8 Præsumitur Ignorantia, vbi scientia non probatur. Reg. 47.

9 Priuilegium personale personam sequitur & extinguitur cum persona. Reg. 7. infra n. 18.

10 Pro possessore habetur, qui dolo desijt possidere. Reg. 36. l. 57. infra num. 11.

Regulæ ff.

11 *Parem* esse conditionem oportet eius, qui quid possideat, vel habeat, atque eius, cuius dolo malo factum sit, quo minus possideret, vel haberet, *supra num.* 10.

12 Plerumque emptoris eadem causa debet esse circa petendum aut defendendum, quæ fuit Auctoris.

13 Plerumque fit, vt etiam quæ à nobis abire possint, perinde in eo statu sint, ac si non essent eius conditionis, vt abire possent: & ideò quod Fisco obligamus, & vendere interdum, & alienare, & seruitutem prædio imponere possumus.

14 Plus cautionis in rem est, quam in personam.

15 Pœnalia iudicia semel accepta in hæredes transmitti possunt. O. 4.

16 Præter Bonorum Possessorem hæredis loco in omni causa habet.

17 Priuatorum Conuentio iuri publico non derogat.

18 Priuilegia quædam causæ sunt, quædam Personæ. Et ideò quædam ad hæredes transmittuntur, quæ causæ sunt: quæ personæ sunt, ad hæredes non transeunt, *supra n. 9.*

19 Pupillus pati posse non intelligitur.

20 Pupillum, qui proximus est pubertati, capacem esse, & furandi, & iniuriæ faciendæ.

Regulæ Communes à me collectæ.

21 *Paria* sunt non facere, ac non legitimè facere. *Rota apud Ludouis. dec. 271. num. 207. & decis. 496. n. 2.* N. 84. n. seq.

22 Paria sunt non esse, ac nullum esse, cum quod nullum est, nullum pare-

re possit præiudicium, *l. Quoties 6. ff. u. Qui satisd. cog. Rota apud Ludouis. dec. 496. num. 9.*

23 Paria sunt non esse, & non apparere; *lib. 3. Ciuil. tit. 14. num. 94.*

24 Paria delicta mutua compensatione tolluntur, *l. Viro ff. i. sol. matr.*

25 Paria sunt aliqua facere tempore inhabili, vel tempore habili, si effectus confertur ad tempus inhabile. *Abb. in cap. 5. de pactis ex l. Quod sponsæ, C. de donat. ante nupt.*

26 Paria sunt reddere alicui, vel de eius mandato alteri, *Arg. l. 1. & l. Inter causas, ff. u. Mand. Q. 51.*

27 Pars non diuiditur contra totum, sed contra aliam partem, *S. Th. 1. q. 93. 2. 3.*

28 Parum est iura condere, nisi sit qui ea exequatur, *l. 1. ff. n. Ne vis fiat ei, qui in poss. missus est.*

29 Parum, & nihil æquiparantur, *glossa extr. 2. Io. XXII. v. Fugere de elect. l. si fundum 16. ff. u. de fundo dot. Q. 27.*

30 Patria potestas in pietate, non in atrocitate, consistere debet, *l. Diuus 5. ff. n. Ad l. Pomp. de Patricid.*

31 Pater, & filius vna, & eadem Persona esse censentur, *l. final. Cod. de Impub.*

32 Plura sunt negotia quam vocabula, *l. 4. ff. u. Præscript. verbis.*

33 Plus operantur boni mores quam diuitiæ, *l. scire oportet, §. cum reliquis, ff. i. de tut. & Curator. datis ab his, &c.*

34 Pœnas ob delicta solui magna ratio suadet, *l. si à reo 70. §. fin. ff. n. de Fideiussor.*

35 Prætor semper æquitatem ob oculos habere debet, *l. Quod si 4. ff. u. eo quod certo loco.*

36 Præsumptio Iuris, & de Iure non admittit probationem in contrarium, *Abb. in c. Inter alia nu. 7. de immun. Eccles. Tolet. lib. 1. 37. à 12.*

37 Princeps iniuriam illatam circa latus suum militantibus reputat propriam, *l. Quisquis. 5. C. Ad l. Iul. ma.*

38 Princeps non præsumitur velle alicui facere præiudicium, *c. Quamuis, de rescript. in 6. l. 2. §. merito, & l. si quis à Principe ff. n. Ne quid in loco publico.*

39 Priuatio præsupponit habitum, *l. Decem ff. n. de verb. oblig.*

40 Priuilegiatus non vtitur priuilegio suo contra pariter priuilegiatum eodem priuilegio, *l. Verum 11. §. Item quæritur, ff. u. de Minor. Oinot. de action. §. Rursus num. 47.*

41 Priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate, *c. Priuileg. 11. quæst. 3. c. Taurum 11. de Priuileg. c. licet 18. de Regular. Et dixi in Can. lib. 5. tit. 33. num. 22.*

42 Probatio in vna causa, suffragatur in alijs. *Arg. l. Ingenuum, ff. u. de statu hom. Rota in vna Mediolanensi fructuum quam ad verbum refert Bonac. de Simon. disp. 4. q. 3. n. 7.*

43 Probatis extremis, præsumuntur media. *Oinot. de vsucap. princip. num. 60. vide quæ dixi lib. 3. ciuil. tit. 24. De empt. num. 48.*

44 Probato facto, præsumuntur interuenisse omnia necessaria ad factum, *c. In præsentia. De probat. Bonac. tom. 2. de præcept. disp. 4. q. 1. p. 9. n. 4.*

45 Propositiones indefinitæ æquipollent vniuersalibus, præterquam in materia probatoria. *Rota apud Coccin. dec. 55. num. 2.*

46 Propositum mente retentum nihil operatur, *l. Cum plures 62. §. locator. ff. u. locati l. Si repetendi, 4. ff. de Cond. ob caus.*

47 Protestatio non prodest, si est contraria facto. *Cum M. de Const. c. Olim 20. iuncta glos. De censibus.*

Dicitur autem contraria facto, quando totum factum destruit, secus si tantum limitat actum. *Rota apud Cenc. Addit. dec. 93. num. 4.*

48 Prouisio hominis tollit prouisionem legis, *l. fin. C. de pact. Conu.*

Q

Regulæ Decretalium.

1 QVi ex timore facit præceptum, aliter quam debeat, facit, & propterea iam non facit, reg.8. S. Augustinus, P.21.

2 Quicquid in sacratis Deo rebus, & Episcopis iniustè agitur, pro Sacrilegio reputatur, *Stephanus Papa*. Reg.7.

3 Quod latenter, aut per vim, aut alias illicitè introductum est, nulla debet stabilitate subsistere. *Greg.VII.*

Regulæ Sexti.

4 *Quæ* à Iure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.

5 Quæ contra ius fiunt, debent vbique pro infectis haberi.

6 Qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum multo magis admittendus. Reg.71.*C.*16.

7 Qui contra iura mercatur, bonam fidem præsumitur non habere. Reg.82.

8 Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per seipsum. Reg.72.

9 Qui prior est tempore, potior est iure. Reg.54.

10 Qui sentit onus, sentire debet, & commodum, & è contra, *C.*17. Reg.55.

11 Qui tacet, consentire videtur. Reg.43.

12 Quod alicui gratiosè conceditur, trahi non debet alijs in exemplum. Reg.74.

13 Quod alicui suo non licet nomine nec alieno licebit. Reg.67.

14 Quod ob gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum. Reg.61.

15 Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari. Reg.29.

16 Quod quis mandato facit Iudicis, dolo facere non videtur, cum habeat parere necesse. Reg.24. *Infra n.*33.

17 Quod semel placuit, amplius displicere non potest. Reg.21.

Regulæ ff.

18 *Quæ* ab initio inutilis fuit constitutio, tractu temporis conualescere non potest. N.11.

19 Quæ dubitationis tollendæ causa contractibus inseruntur, ius commune non lædunt.

20 Quæ legata, mortuis nobis, ad hæredem nostrum transeunt, eorum commodum per Nos, quorum in potestate sumus, eodem casu acquirimus, aliter atque cum stipulati sumus. Nam & sub conditione stipulantes, omnimodo eis acquirimus, etiam si libertatis nobis à potestate Domini conditio existat.

21 Quæ propter necessitatem concessa sunt non debent in argumenta trahi. *I.*5.

22 Quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata sunt.

23 Quamdiu possit valere testamentum, tamdiu legitimus hæres non admittitur.

24 Quatenus cuiusque interfit, in facto, non in iure, consistit.

25 Qui actionem habet in rem recuperandam, ipsam rem habere videtur. *M.*5.

26 Qui auctore Iudice comparauit, bonæ fidei possessor est.

27 Quicquid calore iracundiæ, vel fit vel dicitur, non prius ratum est, quam si perseuerantia apparuerit, iudicium animi fuisse; ideoque in breui reuersa vxor, nec diuertisse dicitur.

28 Qui cum alio contrahit, vel est, vel debet esse non ignarus conditionis eius. Hæredi autem hoc imputari non potest, dum non spontè cum legatariis contrahit.

29 Qui dolo desierit possidere, pro possidente damnatur; quia pro possessore dolus est. P.10.

30 Qui in locum alteris succedunt, iustam habent ignorantię causam, an id, quod petebatur, deberetur. Fideiussores vero non minus quam hæredes iustam ignorantiam possunt allegare. Hæc ita de hærede dicta sunt, si cum eo agetur, non etiam si agat. Nam plane qui agit certus esse debet; cum sit in potestate eius, quando velit experiri; & ante debet rem diligenter explorare, & tunc ad agendum procedere, *C.* 8.

31 Qui in ius, dominiumq; alterius succedit, eius iure vti debet, *l.* 17.

32 Qui in seruitute est, vsucapere non potest: nam cum possideatur, possidere non videtur.

33 Qui iussu Iudicis aliquid facit, non videtur dolo facere; quia parere necesse habet, *supra* 16.

34 Qui non facit, quod facere debet, videtur facere aduersus ea, quia non hoc facit. Et qui facit, quod facere non debet, non videtur facere id, quod facere iussus est.

35 Qui per successionem, quamuis longissimam, defuncto hæredes extiterint, non minus hæredes intelliguntur, quam qui principaliter hæredes extiterint.

36 Qui potest facere, vt possit conditioni parere, iam posse videtur.

37 Qui potest inuitis alienare, multo magis, & ignorantibus, & absentibus potest.

38 Qui rem alienam defendit, nunquam locuples habetur.

39 Qui sine dolo malo ad iudicium prouocat; non videtur moram facere.

40 Qui tacet, non vtique fatetur, sed tamen verum est non negare *l.* 18.

41 Qui vetante prætore facit, hoc aduersus Edictum facere propriè dicitur.

42 Quod à quoquam pœnæ nomine exactum est, id eidem restituere non cogitur.

43 Quod actum est, cum in obscuro sit, ex affectione cuiusque capit interpretationem.

44 Quod attinet ad Ius Ciuile, serui pro nullis habentur; non tamen, & Iure naturali: quia quo ad Ius naturale attinet, omnes homines æquales sunt.

45 Quod contra rationem iuris receptum est, non est perducendum ad consequentias.

46 Quod cuipiam præstatur, inuito non tribuitur, *l.* 53.

47 Quod ipsis, qui contraxerunt, obstat, & successoribus eorum obstabit.

48 Quod in initio vitiosum est, non potest tractu temporis conualescere. *N.* 11.

49 Quod euincitur; in bonis nostris non est.

50 Quod iussu alterius soluitur, pro eo est, quasi ipse soluisset, vel ipsi solutum esset. *Supra n.* 8.

51 Quod nulli esse potest, id, vt alicuius fieret, nulla efficere potest obligatio.

52 Quod quis, cum seruus esset, egerit, proficere liberto facto non potest.

53 Quod pendet, non est pro eo, quasi sit.

54 Quod quis ex sua culpa damnum sentit, nō intelligitur damnū sentire, *d.* 2.

55 Quod quis, si velit, habere non potest, id renunciare non potest.

56 Quoties æquitatem desiderij naturalis ratio, aut dubitatio Iuris moderatur, iustis decretis res temperanda est.

57 Quoties dubia est interpretatio libertatis, secundum libertatem respondendum est.

58 Quoties duplici Iure defertur alicui successio, repudiato nouo Iure, quod antea defertur, supererit vetus.

59 Quoties idem sermo duas sententias exprimit, ea potissimum accipiatur, quæ rei gerendæ aptior est.

60 Quoties nihil sine captione inuestigari potest, eligendum est quod minimum habeat iniquitatis, *l.* 11.

61 Quoties vtrinsque causa lucri ratio vertitur, is præferendus est, cuius in lucro causa tempore præcedit, *supra num.* 9.

62 Quoties concurrunt plures actiones eiusdem rei nomine, vnam tantum quis experiri debet.

63 Quo tutela redit, eo & hæreditas prouenit, nisi cum fœminæ hæredes intercedunt, *l. Quintus Mutius Sempronio.*

Regulæ Communes à me collectæ.

64 *Quæ* dantur sub conditione, ea non adimpleta, non sortiuntur effectum. *Arg. cap. Commissæ. De elect. lib. 6. Rota apud Coccin. dec. 108. nu. 7. sup. n. 54.*

65 Quæ in continenti fiunt, inesse videntur, *l. Lecta, ff. v. de reb. cred.*

66 Quæ indefinita relinquuntur à lege definienda sunt arbitrio boni viri, *c. de causis §. 1. De off. Releg. l. 1. §. 1. ff. i. de iure delib.*

67 Quæ in præfationibus dicuntur, censentur repetita, &c. supra litt. E. n. 17.

68 Quæ præcedunt, seu præmittuntur, digniora censentur *glossa §. vlt. Inst. de iur. nat.*

69 Quæ ratio est de toto ad totum, eadem est de partem ad partem, *c. Pastoralis, §. Item cum tot. De offic. Deleg. l. Quæ de tota ff. v. de rei vind.*

70 Quę sunt temporalia ad agendum sunt perpetua ad excipiendum, *l. licet, C. de except.*

71 Quæ singula non prosunt, simul vnita iuuant. *Rota apud Farin. par. 1. tom. 1. dec. 494. num. 10.*

72 Quæ sunt statuta ad augendum operari non debent diminutionem; & quæ statuta sunt ad restringendum, operari non debent ampliationem *c. fin. de verb. sign. Nau. cap. 25. nu. 138. Bonac. tom. 1. de clausura, quæst. 2. pun. 6. num. 7. l. Rem legatam, ff. i. de adimend. legatis.*

73 Quæstioni de facto respondere non est Iuriconsulti, *l. Vt responsum c. de transact.*

74 Quando constat de intentione constituentis, non curamus de verbis; non enim sermoni res, sed rei est sermo subiectus *c. Petitio. De Procur.* Querelatus non potest querelare *c. fin. de testib.*

75 Qui causam damni dat, damnum fecisse videtur *l. Qui occidit, ff. v. Ad l. Aquil. l. 55.*

76 Qui ad aliud attendit, non dicitur esse præsens, *l. Coram Titio, ff. n. de verb. sign.*

77 Qui altari seruit, de altari viuere debet; *cap. Extirpandæ 30. De præb.*

78 Quicquid induci potest humana lege, potest, & consuetudine *c. fin. de consuet. l. De quibus ff. v. de leg.*

79 Qui declarat, non statuit, *l. Hæredes palam, § sed, & si notam, ff. i. de testam.*

80 Quid tamen humanum est, quam fortuitis casibus Mulieris virum, vel vxorem fortuitis casibus Mariti, participem esse? *l. Sicut dotem, §. Si Maritus, ff. i. sol. matr.*

81 Qui ex duobus propositis vnum affirmat, alterum negare videtur, *cap. Nonne 5. De præsumpt. l. Cum Prætor 12. ff. v. de iudic.*

82 Qui geminat delictum, veniam non meretur. *Bald. in l. 3. C. de Episcopali aud.*

83 Qui non facit, quod debet, non recipit, quod oportet, *l. Iulian. 13. ff. v. de act. empti.*

84 Qui non habet in ære luit in corpore. *l. 71.*

85 Qui vtitur iure suo, nemini facit iniuriam *c. Cum Ecclesi. de elect. l. Iniuriar. §. 1. ff. n. de iniur.*

86 Qui tenetur ad aliquid, tenetur & ad consequens necessarium. *Arg. l. Illud ff. i. de act. hæred. c. Præterea. De off. Deleg.*

87 Qui vult consequens, vult & antecedens necessarium, *l. Quamuis, & ibi Bald. C. de fideicomm. Rota apud Farin. part. 1. tom. 1. dec. 110. num. 5.*

Non procedit tamen, cum deficit potestas in volente consequens. Rota decis. 535. num. 11.

88 Qui vult antecedens, vult & consequens necessarium, *l. Si à reo 70. §. fin. ff. v. de fideiussor. S. Th. in 4. dist. 40. quæst. 1. art. 3. & in suppl. q. 98. art. 1. c.*

89 Quod accidentaliter euenit, non est adeo attendendum, *l. Si quis*

nec causam, ff. v. de reb. cred.

90 Quod culpa caret, in damnum vocari non debet. *Barbosa 2. par. ff. i. sol. matr.*

91 Quod operatur oppositum in opposito, operatur propositum in proposito. *c. Sciendum 8. quæst. 1. l. Et si contra fabulas, ff. i. de vulg.*

92 Quotiescumque multis grassantibus exemplo opus est, pœnæ possunt augeri. *l. Aut acta 16. §. final. ff. n. de Pœnis.*

93 Quotiescumque vis est iusta, resistentia est iniusta. *S. Th. 2. 2. q. 69. 4. cap. Paulo de Castro, & Oinot. Inst. de leg. Aquilia, §. Iniuria, num. 6.*

R

Regulæ Sexti.

1 R*Atihabitionem* retrotrahi, & mandato non est dubium comparari. Reg. 10. d. 6.

2 Rationi congruit, vt succedat in onere, qui substituitur in honore. Reg. 77.

3 Ratum quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum. Reg. 9.

Regulæ ff.

4 *Regulæ* est, quæ rem, quæ est, breuiter enarrat, non vt ex regula Ius sumatur; sed vt ex iure, quod est, Regula fiat. Per regulam igitur breuis rerum narratio traditur: & vt ait Sabinus, quasi causæ coniunctio est: quæ simul cum in aliquo vitiata est, perdit officium suum.

5 Refertur ad vniuersos, quod publicè fit per maiorem partem.

6 Res iudicata pro veritate accipitur.

Regulæ Communes à me Collectæ.

7 *Relatum* est in referente cum suis qualitatibus *l. Asse toto ff. i. de hæred. instit. Rota apud Farin. p. 1. tom. 1. decis. 457. num. 2.*

8 Ream linguam non facit, nisi rea mens. *c. Homines 22. quæst. 2.*

9 Remittentibus actiones, & iura sua, non est dandus recursus ad ea, *l. 4. C. de Pactis, l. Quæritur, §. si Venditor, ff. n. de Ædil. edicto.*

Nisi id fecerint per errorem. Diana 3. tract. 2 res. 83.

10 Res inter alios acta, alijs non obsistit. *c. Quamuis 25. de sent. & re iudic.*

Facit tamen aliquam præsumptionem. Rota apud Ludouis. decis. 514. num. 7.

11 Res sua nemini seruit. *l. vtifru. ff. v. si vsufr. pet.*

12 Res semel mea amplius mea fieri non potest. *l. Proprias 13. C. de legat.*

13 Res nulla est tam sacra, quæ suum non habeat sacrilegium. *Seneca.*

14 Resoluto iure datoris, resoluitur ius acceptoris. *l. lex vectigali. ff. n. de pignor.*

S

Regulæ Sexti.

1 S*Cienti*, & consentienti, non fit iniuria, neque dolus, *reg. 27.*

2 Semel Deo dicatum non est ad vsus humanos vlterius transferendum, *reg. 51.*

3 Semel malus semper præsumitur malus, *reg. 8.*

4 Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus, *reg. 23.*

5 Sine possessione Præscriptio non procedit, *reg. 3.*

Regulæ ff.

6 *Secundum* naturam est, commoda cuiusque rei eum sequi, quem sequuntur incommoda. Q. 10.

7 Semper in contractibus non solum quod liceat considerandum est, sed & quod honestum est.

8 Semper in dubijs benigniora præferenda sunt.

9 Semper in generalibus specialia insunt.

10 Semper in obscuris quod minimum

mum est sequimur. L 11.

11 Semper in stipulationibus, & cęteris contractibus id sequimur, quod actum est. Vnde si non appareat, quod actum erit, consequens est, vt id sequamur, quod in regione, in qua id actum est, frequentatur. Quid ergo si neque regionis mos appareat, quia varius fuit? Ad id, quod nimium est, redigenda summa est.

12 Semper qui non prohibet pro se interuenire, mandare creditur, sed si quis ratum habuerit quod gestum est, obstringitur mandati actione. Reg. 1.

13 Semper qui dolo facit, quo minus haberet, pro eo est habendus, ac si haberet.

14 Seruitutem mortalitati fere comparamus.

15 Seruus Reipublicæ causa abesse non potest.

16 Sicut pęna ex delicto defuncti hæres teneri non debet, ita, nec lucrum facere, si quid ex ea re ad eum peruenisset.

17 Si filius sub conditione stipulatus emancipatus fuerit, deinde extiterit conditio, Patri actio competit: quia in stipulationibus id tempus spectatur, quo contrahimus.

18 Si in duabus actionibus alibi summa maior, alibi infima est, præponenda est causa existimationis. Vbi autem æquiparatur famosa iudicia, & si summam rei disparem habeant, pro paribus accipienda sunt.

19 Si librarius intra scribendis stipulationibus verbis errasset, nihil nocere, quominus, & Reus Fdeiussor teneatur.

20 Si nemo subijt hæreditatem, omne ius testamenti soluitur.

21 Si quis obligatione liberatus sit, potest videri cæpisse.

22 Si quis prægnantem vxorem reliquit, non videtur sine liberis decessisse.

23 Socij mei socius, meus socius non est.

Regulæ Communes à me Collectæ.

29 *Satisdatio* maleuolum propositum non mutat, sed diutius grassandi tribuit facultatem. *§. penult. Inst. De susp. tutor.*

25 Scire leges non est earum verba tenere, sed vim, & potestatem. *l. scire leges, ff. de legib.*

26 Scire est rem per causam cognoscere.

27 Sequentia declarant antecedentia. *l. Si seruus 50. § fin. ff. 1. de legat. primo.*

28 Sicut leges non dedignatur sacros canones imitari, ita & sacrorum statuta canonum Principum constitutionibus adiuuantur. *cap. 1. de nou. op. nunc.*

29 Si ego vinco vincentem te, multo magis vinco te. *l. De accession. ff. n. de diu. & temp. præscrip.*

† Si id quod ago, non valet vt ago, valet tamen eo modo quo valere potest. *cap. vnic. §. Idem, de desponsf. imp. in 6.* *

30 Sine lege, vel efficaci ratione non est aliquid afferendum contra ius regulare. *c. legitur 24. quæst. 21. c. Consuluist. 20. 2 quæst. 5.*

31 Solutionem allegans eam quoque probare tenetur. *l. fin. C. de solut.*

32 Sponte factum dicitur, quod nulla necessitate cogente fit, quod motu proprio, quod liberè, non autem coactè, vel ad petitionem, &c. *Rota apud Fai in p. 1. tom. 1. decis. 148. n. 8.*

33 Statutum est Peritis in arte, *l. 1. ff. 1. de ventre inspic. c. Proposuisti, De probat.*

34 Stylus decisorius debet plene probari. *Rota.*

35 Subrogatum sapit naturam illius, in cuius locum subrogatur, *l. Si eum 10. §. Qui iniuriam, ff. n. Si quis caut.*

Intellige tamen, & limita, prout dixi in tit. de action. n. 317.

36 Summa est ratio, quæ pro Religione facit. *l. Sunt personæ 43 ff. v. de Relig. & sumpt. fun.*

T

Regulæ ff.

1 TEmporalis permutatio Ius Prouinciæ non innouat.

2 To-

2 Toties in hæredem damus actionem de eo, quod ad eum peruenit, quoties ex dolo defuncti concernitur, non quoties ex suo.

Regulæ Communes à me collectæ.

3 *Traditionibus*, non nudis pactis, rerum dominia transferuntur. *l. Traditionib. C. de pactis.*

4 Tacitum, & expressum æquiparantur. *l. Cum quid 3 ff. v. si cert. pet.* E. 25.

5 Turpius eijcitur, quam non admittitur hospes. *c. Quemadmodum 25. De iureiur.*

V

Regulæ Decretalium.

1 *VTilius* scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur.

Regulæ Sexti.

2 Vtile non debet per inutile vitiari.

Regulæ ff.

3 *Vani* timoris, non iusta excusatio est.

4 Vbi lex duorum mensium fecit mentionem, & qui sexagesimo primo die venerit, audiendus est. Ita enim Imp. noster Antoninus cum D. Fratre suo rescripsit.

5 Vbi verba coniuncta non sunt, sufficit alterum esse factum. 1. 4.

6 Vbi causæ cognitio est, ibi Prætor desideratur.

7 Vbi non voce, sed præsentia opus est, Mutus, si intellectum habet, potest videri respondere. Item in Surdo. Hoc quidem, & responderi potest, &c.

8 Vbi repugnantia inter se in testamento inuenitur, neutrum ratum est.

9 Velle non creditur, qui obsequitur imperio Patris, vel Domini.

10 Verum est neque facta, neque stipulationes, factum posse tollere. Quod enim impossibile est, neque pactione, neque stipulatione potest comprehendi vt vtilem actionem, aut in factum efficere possit. F. 14.

11 Vni duo pro solido hæredes esse non possunt.

12 Vnicuique sua mora nocet. Quod & in duobus reis promittendi obseruatur. M. 1.

Regulæ Communes à me collectæ.

13 *Vbi* est eadem ratio, debet esse idem ius. *l. Illud, ff. v. Ad l. Aquil. l. A Titio, ff. u. de verb. oblig.*

14 Vbi lex non distinguit, neque nos distinguere debemus. *l. De pretio 8 ff. v. de public. in rem act.*

15 Vbi maius est periculum, ibi cautius est agendum. *l. 1. §. sed & si quis, ff. r. de Carb edicto c. Vbi, de elect. in 6.*

16 Velle quis non præsumitur, quod facere non potest. *Rota apud Ludouis. dec. 531. num. 3.*

17 Verba ad extraneum sensum sunt trahenda, cum res aliter salua esse non potest. *Arg. l. Cum quidem, ff. n. de verb. sign. glossa fin. c. Intelligentia. Extra, De verb. sign.*

18 Verba formaliter sunt intelligenda. *l. In delictis 4. §. Si extraneus, ff. v. de nox. act. Bonac. tom. 2. disp. 10. q. 2. pun. 8. §. Incidens, n. 3.*

19 Et cum effectu. *c. relatum 7. de Cl. non resid. l. 1. §. Hæc verb. ff. v. Quod quisque iuris. l. Quoties 6. ff. v. Qui satisd. cog. l. pen. ff. v. Ne quis in ius voc.*

20 Verbum *Debet* iuxta propriam significationem, non importat debitum honestatis, sed præcepti. *c. Sicut Ecclesia, 2. q. 2. c. Oblatæ. De appell. Bonac. tom. 1. de claus. quæst. 2. pun. 9. §. 3. diff. 1. num. 1. supra verb. Campana, n. 5. & v. Debitor, num. 2.*

21 Veritas disputando maximè elucescit. *Arist. lib. 3. Metaphis.*

22 Vim vi repellere omnes leges, omniaque iura permittunt. *l. Scientiam, 45. §. Qui cum aliter, ff. v. Ad l. Aq. Arg. c. Si vere 3. de sent. excom.*

23 Voluntas mente retenta nihil operatur. *l. Cum in plures 62. §. locator, ff. v. locati.*

Si quis plura desideret, videat Collectare eam Propositionem vtriusque Iuris, impressam in volumine Communium opinionum.

REGVLARIS.

Accessus, Aromatarius, Casus reseruatus, Clericus, Confessarius, Coniux, Cura. Debitum coniugale, Donatio, Ecclesia, Eleemosyna, Episcopus, Exemptio, Fideicommissum, Filius, Ieiunium, Illegitimus, Legatum, Legatus, Litteræ, Matrimonium, Mercator, Missa, Monasterium, Monialis, Monitorium, Obligatio, Officium, Ordo, Patronus, Peccatum, Pœna, Possessio, Præcedentia, Prædicator, Præscriptio, Processio, Schola, Seminarium, Sepultura, Solus, Tortura, Transitus, Visitatio, Votum, Vxor. Et in Can. lib. 3. tit. 31.

1 QVid, *&c.* Ordo Mendicantium continet Fratres S. Dominici, S. Francisci, Eremitanos S. Augustini, Carmelitanos, tam obseruantes, quam mitigatos, Religionem Seruorum Beatæ Mariæ, Societatis Iesu, Minimorum S. Francisci de Paula, Congregationem Iesuatorum, B. Io: de Deo, vulgo, Fate ben Fratelli, Clericorum Ministrantium Infirmis, Regularium S. Pauli, &c. *Vide Barbos. alleg. 77. à n. 14.*

Clerici Pauperes Matris Dei, seu Scholarum Piarum erat ex Mendicantibus: sed hodie eorum Religio fuit redacta in Congregationem sæcularem, Ordinarijs locorum subiectam, ad instar Congregationis Præsbyterorum Oratorij, seu S. Philippi Nerij, per S. M. Innoc. X. cuius constitutionem retuli in meo Compendio Regularium. *v. supres.*

2 Ingressus Religionis pertinet ad minimam Capitis diminutionem. *Rota in vna Bononiensi Fideicommissi 26. Ianuar. 1632. coram Verospio.*

3 Monachus post professionem potest acquirere ciuilitatem, Doctoratum, & alia iura Ciuilia, quæ non repugnant professioni Religiosæ. Et ad retinendum nomen agnationis, & familiæ qualitates in Religione, satis est, vt professus vtatur annulo signatorio, quoties occasio feret: non autem necesse habet deferre sua insignia humero suspensa. *Rota in vna Bonon. de Blanchettis Fideic. die 9. Dec. 1633. coram Verospio.*

4 *Transire* Regulares ad nullam Religionem neque arctiorem possunt, nisi priùs constet, quod illa eos recipere rata sit, vt dixi in tit. de Regularibus n. 6. & seqq.

5 De priuilegio Eremitarum Camaldulensium recipiendi etiam Carthusianos dixi ibidem n. 2. vers. Est tamen notandum.

9 *Exemptio.* Regulares non comprehenduntur sub Ordinationibus generalibus, nisi de ipsis expressa mentio fiat, 1617. Napoli 30. Dec. 276.

7 Regulares, seclusо scandalo, non tenentur ad seruanda synodalia, & multo minus alia præcepta Episcoporum. *Diana 5. tr. 12. resol. 36.*

† Sacra Congr. Conc. 7. Iulij 1618. censuit, Regulares eiusdem Concilij decretis minimè prohiberi suprascriptos actus in eorum Ecclesijs exercere, dummodo quo ad sacras Conciones prius ab Episcopo benedictionem obtinuerint. Actus verò sunt huiusmodi.

I. Oblationes recipere.

II. Quæstuare per Parochias, antequam Curatus collegerit primitias.

III. Concionari, vel sermocinari diebus festis & Quadragesimæ.

IV. Docere doctrinam Christianam.

V. Benedicere Mulieres post Partum.

VI. Annunciare Populo festa, & ieiunia inter Missarum solemnia.

Aliunde tamen possunt eis prædicta, vel aliqua ex ipsis esse prohibita.*

8 Regulares prædicantes in suis Ecclesijs examinari non possunt ab Episcopo, 1603. Chieti 15. Iulij 77.

9 Religiosi non possunt in Ecclesijs, quæ ad eos pleno iure non pertinent, instituere, seu præficere, præsertim curæ Animarum; nec institutos, seu præfectos mouere, inconsultis Episcopis.

c. In

c. In Lateranensi 31. De Præb.

10 An Domus, seu Monasteria Regularium exempta sint, vt sunt loca quædam, vel an ipsæ solæ Personæ Regulares dicuntur exemptæ, non loca, tam affirmatiua, quam negatiua, reputatur probabilis à Diana 5 tr. 9. resf. 66. vbi vtriusque partis assertorum nomina, & rationes refert. *Sed vide, quæ ego dixi in tit. De Regular. n.14.*

11 Regulares delinquentes in administrandis Sacramentis Personis sæcularibus, vel prædicantes contra præscriptum Conc. Trid. nempe extra Ecclesias suorum Ordinum sine licentia Episc. vel in Eccles. suorum Ordinum contradicente Episc. possunt ab Episc. tam per censuras Ecclesiast. quam per alias quascumque opportunas pœnas puniri, & eos declarare ac exequi non tamen ab inferioribus Prælatis iurisdictionem quasi Episcopalem habentibus, nec ab Episc. si id in loco Nullius diœcesis fecerint. *Greg. XV. Const. 18. Inscrutabili, iuncta declaratione Sac. Congr. Mancin. pract. 7. dub. 16.* Nota tamen vt dixi in d. tit. de Reg. num. 26.

Similiter si confessiones audiunt sine sua licentia, *ibidem, & 1627.* Gennen. 27. Aug. 434.

Pœnæ tamen pecuniariæ contra Regul. sunt insolitæ, 1645. Regolari di Pesaro 29. Sept. 32.

12 An autem Episc. possit denunciare Regulares, qui excommunicationem incurrerunt etiam in casibus, in quibus, non habet iurisdictionem in eos, aliqui reputant vtramque probabilem per ea, quæ congerit Capuccin. Compend. priuileg. v. An si Regularis, verb. exemptio.

Certum est tamen, quod *in casu Clem. 1. de priuileg.* possunt, nempè quando excommunicationem incurrunt propter administrationem aliquorum Sacram. sine licentia Parochi, vel absolutionem à censuris aut casibus reseruatis absque necessaria facultate.

Gauant. in Manual. v. Exempti n. 13. *Episcopo,* inquit, *subduntur exempti ad hoc vt per eum possint denunciari, & mandari vt euitentur, quando sunt notoriè excomm. DD. apud Barb. alleg. 105. n. 73.* & est casus expressus in c. Nulli 8. de sent. excom.

Quam opinionem etiam contra Regulares, probauit Sacra Regularium Congregatio, vt dixi supra v. exemptio num. 14 §. VI.

13 Molestantes Religiosos Mendicantes, & eorum bona per gabellas, &c. sunt excommunicati excom. P. ref. *Pius V.* Sed videtur etiam Bullæ Cœnæ.

14 Regularis extra claustra degens potest visitari, corrigi, & puniri ab Ordinario, vbi deliquerit, non obstante Priuilegio. *Trid. sess. 6. cap. 3.*

Licet degant extra claustra de licentia Apostolica, vt sæpius declarauit Sac. Congreg. eiusdem Concilij, 1626. Conuentuali di Milano 20. Nouembris, v. Claustra 7.

14 Taxantes Institutum Soc. Iesu sunt ipso facto excommunicati, & eorum absolutio reseruatur Papæ, vel Generali Societ. *Greg. XIII. const. 89. Ascendente Domino Rodr. esser. spir. lib. 1. tr. 4. c. 20.*

15 Impedientes eos, qui volunt Religionem ingredi, &c. sunt excommunicati. *Pauon. deff. 5227. §. 9. n. 37.*

16 *Mare magnum* dicitur Compilatio priuilegiorum, Religiosis per diuersos Summos Pontifices concessorum, vt latius dixi in d. tit. Regular. num. 4. & 42.

17 Religiosi communicantes in priuilegijs non proinde communicant in pœnis, & prohibitionibus alterius ordinis. *Ex Laurentio Postel. Diana 6. tr. 7. resf.*

Nisi fortè in illis prohibitionibus, censuris, & pœnis, quæ in Religionis alicuius fauorem contra Laicos sunt latæ. *Capuccini, v. Communicatio priuil. v. Notandum.*

18 Item neque communicant in priuilegijs exorbitantibus, & quæ de raro conceduntur.

19 Item neque in Indulgentijs, præsertim in Altaribus priuilegiatis. *Diana 6. tract. 7. resf. 39.*

20 Omnes concedunt, quod quando

Pontifices concesserunt priuilegia Soc. Iesu tali modo, vt subditi illius non communicent in illis, nisi sibi concedatur à suo Generali; hæc limitatio non ligat alios Regulares, *sed* gaudent illis priuilegijs inconsulto suo Generali. *Diana 3 tr.2.resol.31.*

Quod multo magis habet locum, quando limitatio non à Pontifice, sed à Superioribus Societatis facta fuit.

Verum Greg. XIII. const. *Decet Romanum*, prohibet Religiosis Soc. vsum alicuius priuilegij Mendicantium, sine consensu superiorum, vt est videre in compendio priuilegiorum eiusdem Societ. fol. 141.

21 Religiosi possunt agere iniuriarum contra eos, qui tempore Bacchanalium vtuntur eorum habitu. *Oinot. de iniur. §. Iniuria, num. 27. Infra v. Rusticus num. 1. ex n. 3. De Regul.*

22 *Beneficium*. Regulares prouisi de Beneficijs perpetuis, non possunt amoueri sine causa. *Clem. 1. de suppl. neglig. Prælatorum. Rota apud Coccin. dec. 18. nu. 11. & 12.*

23 Religiosus, etiam Canonicus Regularis, ad aliam Religionem translatus, perpetuo est incapax sæcularis beneficij, etiam Curati. *Conc. Trid. sess. 14. de reform. cap. 11.*

Etiam Iurispatronatus, 1603. Albenga 15. April. 43.

24 Immo hodie nullus Regularis absque dispensatione Papæ potest obtinere sæculare beneficium, licet Curatum. *Ex Sac. Congreg. Sanch. in Summa, tom. 2. cap. 29. num. 71.* 1603. Cremona 1. Sept. 79. Turino 27. Octob. 81.

25 Neque Canonicus Regularis non translatus degere potest extra Claustra in habitu Presbyteri sæcularis sub prætextu, quod obtineat beneficium sæcularem; quia si beneficia sunt simplicia, obstant sacri Can. si Curata, obstat decretum S. M. Greg. XIII. quod refertur in Registris S. C. C. & est tenoris subsequ. *S. D. N. Greg. XIII. noluit licere Canonicis Regular. absque permissu Summi Pontificis, assumere curam animarum, etiam ad tempus.* Laur. quæst. 86. 8. Iulij 1581.

† Quia dixit obstare Conc. Lateranense in concordatis sub Leone X. Nec dispensantur, vbi nulla grauis affertur causa, 1604. Burgen. 2. Nouemb. Sixto V. placuit ad tempus concedi in casu penuriæ sæcularium. Et tunc deducto victu, superabundantes redditus conuertunt in alimoniam Pauperum, & vtilitatem Ecclesiæ. Nec fiant, nisi instante Episcopo pro necessitate, & vtilitate Ecclesiæ. C. C. *

Quod Clemens VIII. mandauit inuiolabiliter obseruari, non obstante quod id forte per sacros Canones permitteretur Canonicis Regularibus, pręterquam translatis, 1603. Cremona 1. Sept. 69. Turino 27. Octob. 81.

Et cum hic casus die 11. Maij 1655. fuisset iterum in S. C. C. propositus, Sacra eadem Congr. perstitit in decretis, ac Canonicos huiusmodi ad Concursum admitti vetuit. Neque super hoc eorum Generalis dispensare potest, 1628. 24. Aug. fol. 271.

† Nam vt dictum est Greg. XIII. declarauit nolle, vt Regularis ad huiusmodi Parochialis concursum admitteretur quia dixit obstare Concilio Lateran. in concordatis sub Leone X. *lib. 7. 657. 8. Iulij, & lib. 23. 570. 16. Iulij* 1581.

Sacra C. C. perpensis Rotæ decisionibus atque decreto Greg. XIII. & Sixti V. prohibente Regulares absque dispensatione obtinere Parochiales Ecclesias, censuit, in hoc casu, in quo nulla grauis affertur causa, & de speciali aliquo vacante beneficio non agitur, dispensationem nequaquam esse concedendam *Burg. 2. Nou. 1604.* *

26 *Benedicere* paramenta Ecclesiarum sibi non subditarum non possunt superiores Regularium, vt supra v. Abbas n. 5. *Missa*. Possunt Episc. prohibere, ne Regulares permittant Sacerdotes exteros in eorum Ecclesijs celebrare, nisi ab eisdem Episcopis, visis litteris commendatitijs seu testimonialibus, admissi fuerint:

rint. *S. C. C. 12. Nouemb. 1594. Et Episc. & Regul. vt retuli in Compend. & etiam supra v. Missa.*

Ipsis autem Regularibus prohibere non potest, ne celebrent in Ecclesiis sęcularium. Pius V. const. 41. *Et si mendicantium* in responsione ad octauam molestiam. *Volumus*, inquit, *quod Fratribus Mendicantibus huiusmodi non solum prohiberi non possit, ne Missas, & alia Diuina officia faciant in eorum Ecclesiis, verum etiam in quibuscumque alijs, vbi Missas celebrare solitum est, etiam ipsis non vocatis, seu ad id requisitis, celebrare valeant.*

Excipiendæ sunt tamen Ecclesiæ Monasteriorum Monialium ex decretis postea emanatis. *Neenon fratres præfates, etiam solos, Mortuorum corpora associare, nec per locorum Ordinarios aut Rectores Eccles. seu alios quoscumque prohiberi posse decernimus, & declaramus, ad quascumque Ecclesias deferatur.* Et licet supradicta const. Pij V. fuerit per Greg. XIII. redacta ad terminos iuris, non tamen censentur reuocata suprad. *S. Episcopor. Congr. Episc. Theatini 17. Maij 1580. fol. 99.*

Vel quia eis competant de Iure communi seu vigore suorum priuilegiorum, etiam præcisa suprad. const. seu quia asserantur eis de nouo concessa per Vrban. VIII. 25. Iunij 1633.

28 Quando tamen ex hoc scandala, & inconuenientia oriuntur, S. C. prohibere solet, ne Regulares suscipiant onera celebrandi in Ecclesiis secularibus, & e conuerso, nisi in casu necessitatis. *In vna Cremon. 11. Sept. 1598. fol. 84.* Sed de hoc latius in Regular. Compendio, & etiam supra v. Missa.

29 Religiosi priuilegiati celebrare possunt in Altare portatili extra Eccles. in locis tamen decentibus, & honestis, si non contradicat Episc. quia Conc. Trid. sess. 22. non tollit directè illorum priuilegia, sed dat facultatem Episc. id prohibendi, etiam non obstantibus priuilegijs. *Diana 6. tract. 8. res. 39.*

30 *In die Paschæ* non est licitum neque Tertiarijs communionem à Regularibus accipere, licet quis alias satisfecerit, vel intendat satisfacere præcepto sumendi communionem à proprio Parocho. *S. C. C 23. Ian. 1588. Manc. pract. 7. dub. 9. num. 6. & seqq.*

31 Nec satisfacit quis præcepto, si etiam extra diem Paschæ, sine tamen licentia Parochi, suscipiat communionem à Regularibus, animo satisfaciendi. *Manc. ibid. num. 11.*

Et ita Vrban. VIII. rescribi mandauit Cardinali Boncompagno Archiepiscopo Neapolitano, Epistolam refert *Diana 6. tract. 2. resol. 58. in fine.*

32 Licet tamen Regularibus administrare communionem etiam in die Paschatis, suis seruientibus laicis, qui eis actu seruiunt, & intra claustra viuunt. *Mancin. dub. 13. ex Trid. sess. 24. cap 11.*

33 Non tamen præfati laici seruientes absolui possunt à Regularibus non approbatis ab Episcopo *dub 14.*

† Sed contrarium declarauit sæpius S.C.C. de laicis intra claustra degentibus qui sunt perpetui commensales, vt retuli in meo Comp. Reg. v. Confessio.* Infra v. Tertiarius.

34 *Sepelire* possunt Regulares in suis Ecclesijs eos, qui mortui sunt cum eorum habitu, vt latius dixi in 4. Ciuilium tit. 15. num. 24. *vide supra num. 17.*

35 *Dimissoriæ*. Clemens Octauus præscripsit Regularibus modum, & formam concedendi dimissorias suis subditis. Verba decreti sunt hæc; *De mandato Sanctiss. D. N. Clementis Diuina prouidentia Papæ VIII. mandatur omnibus, & singulis quorumcumque Regularium superioribus, vt de cætero obseruent, & obseruari faciant ea, quæ in decreto Sacra Congreg. Concilij Tridentini continentur: cuius tenor est talis.*

Sacra Congr. Cardin. Concilij Trid. Interpretum sæpius censuit, superiores Regulares posse suo subdito itidem Regulari, qui præditus qualitatibus requisitis ordines suscipere voluerit, litteras dimissorias concedere, ad Episcopum tamen diœcesanum, nempe illius Monasterij, in cuius familia is Regula-

ris, qui ordinandus est, positus fuerit. Et si Diœcesanus absuerit, vel ordinationes non habuerit, † *& siue præsens, siue absens, alium suo loco Antistitem, qui ordinationes habeat, non adhibuerit, ita vt iam continuo, integroque spatio sex mensium in ea diœcesi habitæ non fuerint generales ordinationes, vel sedes Episcopalis vacaret;* * *ad quemcumque alium Episcopum, dum tamen ab eo Episcopo, qui ordines contulerit, examinentur quo ad doctrinam: & dum ipsi Regulares non distulerint de industria concessionem dimissoriarum in id tempus, quo Episcopus Diœcesanus, vel absuturus, vel nullas habiturus esset ordinationes. Verum cum à superioribus Regularibus, Episcopo Diœcesano absente, vel ordinationes non habente, litteræ dimissoriæ dabuntur, in eis vtique huiusmodi causam absentiæ diœcesani Episcopi, vel Ordinationum ab eo non habendarum, exprimendam esse. Quod si regulares ordinandi moventur in Monasterio Nullius diœcesis, huiusmodi dimissorias concedendas esse ad Episcopum viciniorem, in eoque procedere omnia, quæ superius dicta sunt.*

Quod qui non fecerit; Officij, & dignitatis, seu administrationis, ac vocis actiuæ, & passiuæ priuationis, ac alias arbitrio eiusdem Sanctiss. D.N. Papæ reseruatas pœnas incurrant. Data Romæ die 15. Maij 1596. Congreg. Episcopor. 1638. Min. Obseruanti 11. Iunij 206. *Diana 2. tr. 16. ref. 15.*

† Nota super illud. *Dum tamen ab eo Episcopo, qui ordines contulerit, examinentur quo ad doctrinam*, quod in alijs debet Episcopus stare testimonio Superior. Regular. nisi aliqua probabilis suspicio obstiterit: quo casu Episcopus se de veritate debebit instruere, nec aliter ad ordinationem procedere: *ex eadem Congregatione.*

Huius decreti metu non audent amplius Regulares mittere ordinandos ad Episcopo originis, sed tantum diœcesanos, vt supra. *Diana 6. tract. 7. ref. 55.*

36 *Confessionum.* 33. Regulares approbati ab Ordinario ad audiendas Confessiones sæcularium, cùm primum alicuius infirmi confessionem exceperint, id Parocho significare debent, & hoc e is ab Episcopo præcipi potest sub pœna suspensionis à facultate audiendi confessiones, vt Romæ fit *S. C. Episc. Senogallien. 23. Iun. 1616. & ante 1. Iul. 1606.*

Sufficit tamen hoc facere per scripturam, siue fidem scriptam, apud Infirmum relictam. *Ead. Ian. Episcopo Andrien.* & alias, vt supra, & in Comp. Reg. verb. Confessarius.

Non tamen possunt absoluere à casibus reseruatis, neque prætextu corrigiarum S. Monicæ, vt dixi supra v. casus reseruatus num. 9.

37 Regulares compelli non possunt ad confessiones audiendas extra suas Ecclesias, 1604. Segni 12. Ian. 5. num. 2.

38 Quando possint à Confessionibus audiendis suspendi, vide Dec. Sac. Cong. quod retuli in d. tit. de Regular. num. 9.

39 Confessarij Regulares dispensare possunt etiam extra confessionem in omnibus votis, in quibus potest Episcopus, excepto voto peregrinationis vltra duas diætas. *Diana 3. tract. 5. resol. 25. v. Quarto. Bonac. tom. 2. de præceptis disp. 4. q. 2. p. 7. §. 4. num. 27. Comp. priuileg. v. Absolutio, quæ ad Fratres, & Sæculares v. septima Conclusio, fol. 58. & v. Votum num. 6. fol. 536.*

Verum hæc restrictio peregrinationis ad duas diætas per multos Summos Pontifices sublata fuit, quo ad commutationem, non verò etiam quo ad dispensationem.

Item notandum maximè expedire, vt dispensationes huiusmodi in actu tantum Sacramentalis Confessionis concedantur; cum hæc clausula semper apponi soleat in facultatibus Sacræ Pœnitentiariæ pro foro interiori.

40 *In Monasterijs* sibi subiectis non debent Regulares excludi ab administratione bonorum, sed admitti simul cum Episcopo, vel eius Vicario, 1601. Vercelli 16. Ian. 30. Greg. XV. const. 18. *Inscrutabili.*

41 *Alienatio.* Decretum S. C. C. quo Regularibus intra Europæ fines consistenti-

ſtentibus, prohibetur alienatio, cum reuocatione priuilegiorum, retuli lib. 2. Ciuilium tit. 1. num.20. Ampl. 6.

42 *Ad Cambium* recipere non poſſunt Regulares, vt latius *dixi lib.*3. *Ciuilium tit.*24 *num.*124.

43 *Succedit* Monaſterium in fideicommiſſo ex perſona Monachi, vt latius dixi lib.2. Ciuilium tit.23. num.18.

46 *Donare* hodie Religioſi poſſunt in quibuſcunqne caſibus virtutis actum concernentibus: quia Conſtitutio Clem. VIII. per Vrban. itidem VIII. moderata fuit, vt retuli lib.2. Ciuilium tit. 7. de donat. num.13.§.7.

47 *Peculia* etiam hodie poſſunt Religioſis ad vſum concedi, vt dixi in tit. de Regular. num.16.& ſeqq.

48 *Caſuum Conſcientiæ* Collationibns interuenire tenentur Regulares, qui curam habent Animarum, vt latius dixi ibid. num. 13.

Secus ſi curam huiuſmodi non habeant, licet ſint ad confeſſiones audiendas approbati, 1629. Padoua, e Regolari d'Andria 6. Apr. 119.

49 *S. Inquiſ.* Regulares per S. Offic. puniti, (ſalutaribus pœnitentijs exceptis) eo ipſo ſinnt inhabiles ad gradus & officia Religionis, nec rehabilitari poſſunt, niſi per Sanctiſſ. vel per DD. Inquiſitores. *S. C. ex decr. Vrb. VIII. ann.* 1626. *Diana* 4. *tract.*5. *reſol.*48.4.18.7.§.10.

50 Hodie Superiores Regular. per Conſt. 26. Pauli V. *Romanus Pontifex*, prohibentur cognoſcere de cauſis hæreticalibus ſuorum ſubditorum. *Diana* 4. *tr.* 8. *reſol.*23.

51 *Vocem* habere poſſnnt in Capitulo Regulares, Sacris non initiati, ſi ſtatutum eorum id concedat, vt in Religione Minimor. quia Conc. Trid. *ſeſſ.*22. *c.* 4. *de reform.* talem caſum non comprehendit. *Ex C.C. Sanchez Conſil. moral. lib.* 2. *cap.*1. *dub.*55.

† Quia intelligitnr ſolum de Regularibus non Clauſtralibus, vt ſunt multa capitula Cathedralium, & Collegiatar. in Hiſpania.*

Laicis Recollector. fuit conceſſa per Breue 1648. recollett. 3. Ian. 4. 1653. 27. Martij 55.

52 *Accedentes* Regulares ad colloquendum cum Monialibus abſque licentia Sacræ Congregationis, vel Epiſcopi (quæ tamen ab Epiſcopo concedi non poteſt, niſi quater in anno, in ſcriptis, ad coniunctas ad minus in ſecundo gradu, extra tempus Aduentus, Quadrageſimæ, Vigiliarum, Feriæ ſextæ, & Sabbati, ac Feſtorum de præcepto) vltra pœnas priuationis officiorum, vociſque actiuæ, & paſſiuæ, ipſo facto incurrendas, peccant mortaliter. Exceptis Superiore, cui Monaſterij, ſeu Domus cura incumbit. Viſitatore, vel Viſitatoribus, Confeſſarioque Ordinario, & extraordinario, cum ad tempus deputabitur. *Ex pluribus Sacræ Congregationis decretis, quæ refert an verbum Bonac. de clauſ. q.* 3. *p.* 4. *nu.*4. *& Diana* 1. *tr.* 10. *reſol.*21. *Lezana v. Monialis num.*18. *&* 19. *Ego ipſe in meo Compendio v. Acceſſus, & ſupra v. Acceſſus, & v. Monialis, &c.*

Lezana verò ibidem num. 23. ſubdit, quod licentia conceſſa Religioſo, videtur etiam ad Socium extendi ſaltem ſi non ſit diuerſa ratio. Eſſet diuerſa ratio, ſi licentia conceſsa fuiſſet ad alloquendam conſanguineam tantum, & ſocius non eſſet Conſanguineus.

53 *Taurorum* agitationi, etiam licitæ, intereſſe non poſſunt Regulares. *Ex Bulla Clementis VIII. Barboſa de Can. c.*1. *num.*44.

Quam tamen Bullam ego inuenire non potui. Certe illicita prohibetur Eccleſiaſticis per B. Pium V. ſub excommunicatione latæ ſententiæ, vt dixi in Can. lib. 4. tit. 13. De torneamentis remiſſiuè.

RELICTVM.

Cauſa pia, Legatum, Teſtamentum.

1 SIc, *& tali* tempore per verba denotantia tempus poſitum in

casu obligationis simpliciter, licet peti non possit, nisi in fine illius temporis, *l. Qui hoc anno, l. Eum qui certarum, ff. n. de verb. oblig. §. Qui hoc anno Inst. de inutil. stipul.*

Relictum tamen tali modo ad pias causas peti poterit ipsius temporis initio, *l. Si ita fuerit, ff. n. de manum testam. Diana 3. tr. 6. resol. 29. vers. 2.*

2 Relictum alicui, cum ad certam, seu legitimam ætatem peruenerit, peti non potest, si legatarius morte præuentus ad eam non peruenerit, tanquam deficiente conditione. *Fundus l. Mæuius ff. i. de condit. & demonstr. l. Qui habet ff. i. de vulg. & Pupill.*

Nisi sit legatum ad pias causas *l. Si ita scriptum fuerit, ff. v. de manum. testam. l. Si Seruus liber. ff. v. de statu lib. Quos textus de libertate loquentes ad omnem piam causam trahunt allegati per Tiraq. priuil. 23.*

3 Relicta nominatim ab vno, non debentur ab alio substituto, *l. Vnica §. His itaque, C. de Caduc. tollen.*

Nisi ad pias causas. *Text. in l 4. §. Lucius, ff. 1. de alim. & cib. leg. Secundum glossam, & lecturam Bartoli hoc in alimentor. materia disponentem, ad omnem piam causam extendit Tiraq. priuil. 56.*

4 Relictum præstandum ab eo, cui Testator nihil reliquerat, perinde habetur, ac si non fuisset scriptum, *l. Ab eo C. de fideic.*

Ad pias tamen causas valet, & ab hærede petetur, *l. Ab alio hærede, ff. i. de alim. & cib. legat.*

Quam in alimentorum materia loquentem, Bart. ibi in prima oppositione trahit ad omne id, quod respicit piam causam.

RELIGIO.

Nouitius, Regularis, Suppressio.

Regularium Clericorum, seu Canonicorum instituta fuit in primitiua Ecclesia à primis Christi Discipulis, *Benedictus XII. const. 6. Pius IV. const. 75.*

RELIQVIÆ.

Altare.

Quod non possint asportari, dixi in tit. de sent. excommun. 176. §. 4. Et de Reliq. num. 4.

REMISSIO.

Donatio.

RESCRIPTVM.

Impetratum ab eo, qui constitutus est in aliqua dignitate, non valet, nisi de dignitate impetranti in eo mentio habeatur, *c. Ad aures 8. De rescript. glos. 2. c. Ad audientiam 2. eod.*

RESIDENTIA.

Beneficium, Cura, Episcopus, Parochus, Pestis.

RESTITVTIO.

Commodatum, Concursus, Confessarius, Culpa, Custos, Detractio, Doctor, Exemplum, Fama, Furtum, Gabella, Hæres, Homicidium, Horæ, Ignorantia, Impedimentum, Iudex, Legatum, Legatus, Ludus, Notarium, Pater, Ratio, Seruus, Simonia, Venditio.

1 Integrum debita Minori, conceditur etiam eis hæredi. *Bonac. de contr. disp. 3. q. 1. pun. 6. n. 17.*

2 *Quid & quantum.* Qui bona fide rem alienam retinet, idest qui probabiliter credit, eam rem esse suam, vel eius, qui sibi eam dedit; aut enim, qui sibi eam dedit, ius habuisse ad eam dandam; simul ac scierit alienam esse tenetur eam Domino restituere, etiam sibi pretio, quod pro ea dedit, non refuso. Si verò rem ipsam non habet, non tenetur restituere, nisi pretium eius, si

eam

eam vendidit, vel id, in quo factus est locupletior. Qui vero mala fide rem alienam detinet, restituere tenetur eadem rem, si potest: sin minus, tantum, quantum pluris valuit à tempore iniustę acceptionis, seu detentionis, quamuis sine sua culpa perierit, nisi eodem prorsus modo peritura, vel deterioranda fuisset apud Dominum. Nam res semper perit damno eius, qui est in mora. Possessor autem malæ fidei semper est in mora. *Nauar. cap. 17. num. 7. 8. 9. 10.*

Vide tamen *Diana 3. tr. 5. r. 43.* vbi reputat probabilem opinionem dicentium, eum, qui rem furtiuam bona fide consumpsit, non teneri, neque in quantum factus est locupletior, quando fur est potens ad restituendum.

Intellige etiam, quando peritura erat apud Dominum sine iniustitia, puta incendio, ruina, naufragio, iusto bello; secus si cum iniustitia, aut si rès superest, aut perijt post incendium, naufragium, &c. *Bonac. q. 3. pun. 11.*

3 Fur tenetur restituere Domino, quod pluris rem alienam vendidit, quam Domino steterat, si augumentum fundetur in valore intrinseco ipsius rei, puta quia pullus aut vitulus factus est equus, vel taurus: secus si augmentum fundetur in simplici industria ipsius furis. Datur etiam ei necessarium expensarum repetitio, nisi cum pœna post condemnationem excomputentur. *Bonac. de contr. disp. 1. q. 9. pun. 11. num. 8. & pun. 12. §. 2. n. 8. vers. Dixi in foro.*

4 *Regul.* amoueri non debent ab aliqua Ecclesia, donec restituantur eis expensæ ab ipsis factæ pro fabrica ipsius Ecclesiæ, & Conuentus tam de redditibus Religionis, quam de eleemosynis communibus, vel particularibus factis ad intuitum ipsorum Fratrum, 1601. Serui 16. Ian. 51.

5 *Inueniens* rem alienam in aliquo loco, si eam timeat sibi fore perniciosam, potest eam in eodem loco relinquere, vel reponere. *Bonac. de restit. disp. 1. q. 4. pun. 2. n 1.*

6 Si quis rem inuentam reponat in aliqua Ecclesia, & adhibita diligentia, non inueniatur Dominus, impendi debet in seruitium, vel vtilitatem illius Ecclesiæ quod sit in possessione, vel detentione, merito præferendæ, 1592. Aquino 22. Septemb. 176. 1601. Cesena 17. April. 120.

7 Qui inuenit crumenam plenam pecunijs & adhibita sufficienti diligentia, non inuenit Dominum, potest illas pecunias sibi retinere: quia res quæ nullum habent Dominum, fiunt prioris occupantis. Habere autem incertum Dominum est idem ac habere nullum. *Diana 2. tr. 17. r. 5.* vbi vtriusque opinionis assertores enumerat.

Contraria tamen, quod incerta sint restituenda Pauperibus, tutior est, & probabilior *Bonac. disp. 1. q. 3 pun. 4. n. 3.*

8 *Participans in damno*, si excusatur à peccato, puta ob iustum metum, vel ignorantiam, excusatur etiam à restitutione. Si verò non excusatur à peccato, tenetur ad restitutionem eius partis, cuius inferendæ causa fuit, vel etiam totius, si totius inferendæ causa fuit, & alij complices restituere, vel nequeunt vel nolunt. *Bonac. de rest. q. 2. pun. 10.*

9 Iocatores, qui nesciunt se continere, & iocando alteri damnum inferunt, actione in factum ad interesse tenetur, *Oinot Inst. de furtis §. Interdum quoque n. 2.*

10 *Causa* damni non præuisi nec intenti, sed casu prouenientis ex sua iniusta actione, vt si domum ingressus ad furandum, eam inaduertenter, & contra intentionem incendit, in conscientia non tenetur ad restitutionem, quia cum tale damnum nõ imputetur ad culpam, neque pœnam imputari debet. *Nau. c. 17. n. 140. & alij, quos refert, & sequitur Bonac. de rest. disp. 1. q. 1. p. 3. §. vnico n. 11.*

In foro tamen exteriori agi potest ex tertio capite legis Aquiliæ, in qua etiam leuissima culpa venit per l. sciendum 45. §. Qui cum aliter ff. p. Ad l. Aquil. ibi

Sed si defendendi mei causa lapidem in Aduersarium misero, & non eum, sed praetereuntem percussero, tenebor. l. Aquilia.

Si tamen noctu domum alienam ingressus ad furandum, pedibus in aliquid offendit, illudque fregit, tenetur ad restitutionem damni illati. Nam damnum, quod inde sequitur, non videtur sequi per accidens; cum ex tali actione soleant huiusmodi mala sequi. *Bonac.n.2.*

11 Non tenetur ad restitutionem, qui non est causa damni, sed solum occasio. Puta qui scripsit litteras falso continentes, Romae penuriam esse frumenti, ex quibus fortuito inuentis motus est alius vt magnam frumenti copiam inferret in Vrbem: hic enim damnum suae leuitati debet imputare. Item qui alapa percussus seu verbali affectus iniuria, tantum inde ruborem accepit, vt exinde mortem obierit, suae leuitati, & iracundiae hoc imputare debet, vnde percutiens, vel iniurians non tenebitur ad restitutionem respectu secutae mortis. *Bonac. l. c. n. 11.*

12 Dubius an suo consilio, vel actione fuerit causa damni, non tenetur ad restitutionem: quia in dubio melior est conditio possidentis, praesertim in materia Iustitiae. Probabile putat. *Diana 3. tr. 3. r. 84.*

13 Si prouocans alium ad rixam, vel duellum à prouocato vulneretur, vel occidatur; prouocatus ad nullam tenetur restitutionem vulnerato, vel haeredibus occisi: & neuter offendens, vel occidens, si ex condicto descenderunt in arenam, quia volenti, & consentienti non fit iniuria. *Dian. 3. tr. 6. r. 53.*

Quod habet locum etiam inter Animalia, vt dixi lib. 4. ciuil. tit. 9. n. 1. §. 4.

14 Turpis Mulier, siue etiam Mas, non tenetur ad restitutionem eius, quod pro turpitudine sine fraudibus notabilibus acceperunt à suis Amicis donare potentibus, quia nemo turpiter accipiens à turpiter dante tenetur vlli de praecepto restituere: Sicut nec iudex qui accipit pecuniam, vt inique iudicet, sicarius, vt hominem occidat, &c. per disputata late, & conclusa à *Nau. c. 17. n. 34. & seq.*

Et qui promiserunt meretrici, secundum probabiliorem tenentur soluere, nisi quantitatem excessiuam prodige promisissent: quia tunc obligantur tantum ad dandum moderatam, licet promissionem iuramento firmassent. *Dian. 4. tr. 4. r. 27.*

15 Quae recipit aliquid, ab Amasio turpi intentione sibi missum, non tenetur ad restitutionem, licet ipsa non intendat prauo operi consentire: quia haec, & similia simpliciter dantur, nón ad obligandum, sed ad alliciendum. Idem dic de omnib. quae dantur ad alliciendum ad aliquid, quod recipiens praestare non intendit. *Dian. 2. tr. 16. r. 49.*

Nam conditio, seu intentio mente retenta non qualificat actum, nec facit conditionem, *l. Si repetendi 7. C. de condit. ob caus.*

Vnde quando tradens aliquid voluntariè tradit titulo donationis, vt excitet alterum ad aliquid faciendum etiam quod ex iustitia facere, vel omittere tenetur, recipiens potest acceptum retinere, etiam si postea non praestet ea, ad quae praestanda tradens intendebat ipsum allicere. *Bonac. quaest. 3. pun. 2. num. 6.*

16 Astrologus siue Diuinator, qui pecunias accepit pro diuinatione illius rei, quam arte naturali scite nequit, sed arte Daemonis: non tenetur ad restitutionem post adhibitam diligentiam, & operam, vt ope Daemonis id sciret. Ratio est, quia illa opera, & diligentia est pretio aestimabilis, etiam si forte diuinationis effectus secutus non sit: sicut opera Medici curantis Infirmum est pretio aestimabilis, licet forte moriatur Ægrotus. Ex opposito si quis ignarus artis diabolicae, aliqua praetendat diuinare, & ob id pecuniam accipiat, tenetur ad restitutionẽ acceptae pecuniae: quia decipit tradentem pecuniã, & consequenter peccat contra Iustitiam & te-

& tenetur ad restitutionem non solum pecuniæ acceptæ, sed etiam damnorum vel expensarum, quas alter fecit, vel quæ passus est, spe diuinationis illius. *Bonac. q.3.pun.3.n.10.*

17 *Excusatio*. Filius succedens Patri, Auo, vel Matri, in bonis acquisitis per vsuram, vel alios contractus illicitos, vel per delictum non tenetur restituere, cum graui detrimento sui status; siue bona fide habeat hæreditatem, ignorans ea bona esse iniustè acquisita; siue mala fide, sciens illa bona esse iniustè acquisita. Si tamen delictum esset notorium, posset solum tantum retinere, quantum alius debitor, qui ex contractu licito, vel delicto occulto aliquid deberet, & in graue infortunium incidisset, quo impediretur restituere. *Dian. 5. tr.14. res.57.*

Et generaliter qui statum aliquem bona fide acquisiuit, non tenetur amittere statum, vt restituat, sed tantum diminuere: secus si acquisiuit iniustè. *Clau. Reg. l.10. tr.5.c.6. n.27. & seq.*

18 Episcopus concedere potest Bullam compositionis pro sua diœcesi, licet non sit in vsu. Nam cum nullo iure probari possit, hoc esse reseruatum Papæ, locum habere debet illa Regula, quod quicquid potest Papa in toto Orbe potest Episc. in sua Diœcesi. *Dian.4. tr.4.r.112.*

Plus addit *Bonac. disp.1.q.3.pun.4.num. 22.to.2.* hanc compositionem fieri posse etiam à Principibus pro suo territorio, vel subditis, quia bona Ciuium iure naturæ diriguntur in vtilitate Reipublicæ, cui expetit locupletes habere subiectos. Ergo deficiente vero Domino, pertinebit ad Rempublicam, seu Principem eorum dispensatio.

REVELATIO.

Denunciatio, Monitorium, Notarius.

REVERENTIA.

Honor.

REVS.

Actor, Exilium, Interrogatio, Regulæ.

1 QVi iuridicè interrogatus negat delictum, secundum communiorem peccat mortaliter, licet capitè plectendus esset. *D.Th.2.2.q.69.1.*

Licet non sit improbabile, quod cum pœna mortis, vel alia valdè grauis imponenda venit possit æquiuocare, si subsit spes euadendi. *Diana 2. tract.15. resol.27.*

Idem omnino dicendum de eo, qui se sciens iustè condemnatum ad differendam executionem appellat. *Nau. c. 25. num.38.*

2 Reus non cogatur Expensas erogare Commissario contra se, parte instante, destinato: sed hoc fiat actoris expensis, quæ in fine à Reo reficiendæ sunt, si in culpa repertus fuerit. *Sac.Congr. Archiepiscopo Rossanen.15. Febr.1583.*

Isti tamen Commissarij, vulgo Caualcatæ, non possunt per Ordinarios intra suam diœcesim expediri expensis prætensorum Reorum: *Sac. Congr. per textum iuncta glossa in cap. Cum ab omni, De vita, & bon. Cler. supra Ordinarius num. 3.*

3 Reus repertus innocens, cogi non debet ad soluendam aliquam pecuniam 1604. Anconā 3. Febr.17.

† Multo minus expensas pro diætis, 1660. Monopoli 24. Sept.107.

4 Durante iudicio, non debet à celebratione, vel ingressu Ecclesiæ suspendi, nisi indigeret absolutione, vel dispen-

pensatione alicuius censuræ, vel Irregularitatis, 1602. Castelhaneta 23. Iulij 75. §. 7.

REX.

Excommunicatio.

ROCCHETTVM.

Habitus, Missa.

ROMA.

Nouitas, Recursus.

1 CVm *Romani*, Vrbe, Capitolio excepto, à Gallis capta, & incensa Veios migrare decreuissent; eos L. Furius Camillus Dictator, longa oratione, multisque rationibus, à sententia deterruit, inter quas non iniucunda de situ almæ Vrbis. *Non sine causa*, inquit, *Dij Hominesque hunc condendæ Vrbi locum elegerunt; saluberrimos colles; flumen opportunum, quo ex mediterraneis locis fruges deuehantur, quo maritimi commeatus accipiantur; mare vicinum ad commoditates nec expositum nimia propinquitate ad pericula classium externarum: Regionum Italiæ medium, ad incrementa Vrbis natum vnice locum. Argumento est ipsa magnitudo tam nouæ Vrbis*, 365. *annus Vrbis agitur Quirites &c. Tit. Liuius lib.* 5.

ROSARIVM.

Processio.

1 COnfraternitas SS. Rosarij sita extra Eccl. Dominicanorum non potest ab ipsis visitari, 1602. Spol. 23. Ap. 41. 1603. Camer. 13. Maij 53.

ROTA.

Clausura.

1 NOn potest concedere inhibitiones contra resolutiones captas in in S. C. 1605. Nullius Altamura 28. Febr. 17.

2 Abstinere debet à cognitione, vel prosecutione causarum introductarum in S. C. 1607. Napoli 5. Decembr. 88. Multo magis Rota Maceratæ, 1613. 23. Febr. 24.

3 Rota Sacristiæ Monialium duas habeat ligneas fenestras cum suis clauibus, quarum interior ab Abbatissa, exterior à Confessario teneatur; & ita restringatur; vt per eam non possint porrigi nisi necessaria ad celebrationem & paramenta strictè plicata, 1596. Messina 2. Iulij 76. 1601. Bologna 2. Ian. 23.

4 Rota Collocutorij extra tempus seruitij debet clausa teneri; Ecclesiæ vero, vel Sacristiæ, insuper adeò restringi, &c. *vt supra*.

5 Non debet respondere in mansiones Fratrum, neque Confessarij, 1601. Bologna 2. Ian. 23. 1604. Pistoia 4. Maij 35. Nullius Pescia 26. Oct. 65.

6 Rotæ, quæ respondent in loca publica, debent muro obstrui, 1649. 8. Ian. 3.

RVBRICA.

Missa.

ET titulus idem in hac materia sunt, nempe thema seu subiectum, de quo tractatur; & est optima Interpres nigri, vt latius exemplificaui lib. 1. Instit. Ciuil. titul. primo, de Iust. & Iure numero 1.

RVSTICVS.

Causa.

1 VTens veste longa in derisionem Doctorum, tenetur iniuriarum. *Oinot. Inst. de Iniur. §. Iniuria num. 27. supra v. Regul. n. 21.*

2 Rustici vesci non debent pane albo, pullis, & alijs delicatis cibarijs, sed caseo, cæpis, & fabis. *Oinot. lib. 3. tit. 1. De success. inter vir. & vxor. n. 16.*

S

SABBATVM.

Campana, Festum, Missa.

SACERDOS.

Cappellanus, Confessarius, Eucharistia, Exilium, Græcus, Irregularis, Missa, Parochus, Presbyter, Schola.

1 ABsoluere potest Sacerdos quilibet in articulo mortis. Quidam dicunt iure Diuino. *Palud. 4. dist. 20. q. 1. art. 2. Couar. p. 1. §. 6. n. 5. in c. Alma Mater Comit. to. 1. lib. 2. q. 14.*

Alij probabilius humano. *Sot. Val. Vasq. in 4. dist. 3. q. 3. art. 1. Suar. disp. 26. sect. Addit Toleti lib 1. c. 15.*

A peccatis autem venialibus, vel à mortalibus semel ritè confessis, quilibet Sacerdos absoluere potest, qui non sit excommunicatus vitandus. *Diana 5. tr. 14. r. 86.*

2 *Consecratio.* Habens intentionem sufficientem, & materiam præsentem, eam consecrat, licet nec tangat, nec videat. *Rodriq. 1. p. c. 148. n. 10.*

Etiam si Pixis ex inaduertentia, vel obliuione, tempore consecrationis non aperiatur, *Diana 3. tr. 6. r. 103.*

3 Sacerdos, qui multas hostias ad consecrandum accepit, & memor tantum illius, quam præ manibus habet, verba consecrationis profert, omnes consecrat propter intentionem virtualem procedentem ex actuali, quam habuit, cum illas hostias consecrandas accepit. *Ang. v. Eucharistia 1. §. 27.*

4 Hæretico Sacerdoti minante mortem, si non consecret omnem panem existentem in foro, poterit Sacerdos proferre verba sine intentione consecrandi, *Sancius select. disp. 35. n. 6. Diana 3. tr. 6. r. 83.*

Nisi hoc fieret in contemptum fidei, tunc enim mortem potius sustinere deberet.

5 *Mediolanenses* Sacerdotes celebrare possunt Ritu Romano de licentia Ord. 1601. 6. Aug. 182.

6 *Defunctorum* Missas pro viuentibus vt moriantur, Sacerdos celebrans, Sacerdotio priuatur, scilicet verbaliter deponitur, & perpetuo exilio relegatur, vna cum eo, qui hoc fieri consuluit, vel mandauit. *Diana 4. tract. 4. r. 10. § verum.*

7 *Oblig.* Sacerdos, qui non habet beneficium residentiæ, cogi non debet ad celebrandum quolibet festo de præcepto, præsertim sub rigoribus, & pœnis; quia C. Trid. sess. 23. cap. 14. non ita strictim explicatur, 1615. Sarsina 6. Febr. 11.

Neque ad Processiones: & si non audit Confessiones, neque ad Congr. Casuum, 1620. Messico 11. Aug. 141.

8 *Approbatio* Sacerdotum sæcularium, qui celebrare volunt in Ecclesijs Regul. spectat ad Ordin. 1629. Scio decimo, Mar. 62.

9 Sacerdoti, qui ser. ser. exiuit à Religione, denegari non debet licentia celebrandi, modo congruum sustentamentum habeat 1630. Cappuccini 5. Iulij.

10 *Exteri Sacerdotes*, qui celebrare volunt in alma domo Lauretana, debent habere licentiam ab Episcopo, si vero celebrare, vel communicare volunt in S. Cappella, requiritur schedula Guber-

Gubernatoris, 1603.4.Iunij 62. 25.Iunij 72.vers.sopra il dare.

11 *Ieiunium*. Sacerdos ad euitandum verum scandalum, nempe peccati occasionem, & non tantum admirationem Populi, poterit celebrare non ieiunus, quia præceptum Diuinum naturale de vitando scandalo præponderat Ecclesiastico de non communicando post cibum, *Gauant. Rubr. Missal. p.3. to.9. n.3. Diana 4.tr.4.r.104.*

12 *Coram Excommunicatis*, vel in Ecclesia polluta, qui Sacerdos celebrat, peccat mortaliter; & si in Interdicta, insuper fit irregularis, *c.Is qui 18. §.Is verò, de sent. exc. in 6.*

13 *Eleemosyna*. Sacerdos; licet secundum aliquorum opinionem celebrare possit pro eleemosynam oblaturis. *Rodriq.1.p.c.250.n.9.*

In praxim tamen hæc opinio deducenda non videtur, quod auaritiam quandam, & turpe lucrum redoleat. *Bonac. de Sacram.disp.4.quæst.vlt.pun.7.§.5.num.3.*

Maximè stante prohibitione, de qua supra, verb.Cappella n.2.

14 Sacerdos, qui non satisfecit oneri manualis eleemosynæ, non potest alias accipere, nisi de consensu, vel quia satisfacere possit omnibus intra breue tempus, *vt latius dixi in Can. lib.3. titul. 41.n.12.§.5.*

SACRAMENTVM.

Circumcisio, Intentio, Materia, Officium, Parochus.

1 SAcramentum contemnere non dicitur, qui non accipit illud, eo quod non sit de necessitate salutis; alioquin omnes, qui non accipiunt Ordinem, vel non contrahunt Matrimonium, contemnerent huiusmodi Sacramenta: sed qui Sacramentum locis, & temporibus opportunis ideo non suscipit; quia paruifacit. *S.Thom.3.q.65.4.3. Nau.c.22.n.9.*

2 Sacramentorum materiam, & formam esse debere physicè simul, probabiliter affirmat *Scotus, Gabr. Riccardus, Nauar. cap. 22. num.8. Syluester, Caietanus, & alij.*

Attamen multi probabilius censent, sufficere simultatem moralem, *Diana 3.tr.4.r.6.& tr.5. r 40.*

3 Petens Sacramentum ab improbo Ministro, qui creditur indignè ministraturus, tolerato tamen, & ministrare parato, si id faciat cum causa, non peccat; si sine causa, venialiter tantum. *Dian. 1. tr.8. r.31.*

4 Episc. excludere non potest à participatione Sacramentorum tamquam publicos peccatores etiam eos, qui mactauerunt vitulas, aut alias bestias vaccinas, contra formam pragmaticæ: quia hæc lex, vel non obligat ad peccatum mortale, vel saltem non tali modo vt contra transgressores deueniri possit ad huiusmodi declarationem siue pœnam, 1590. Mazara 3.Iulij 74.

Nec eos, qui eidem Episcopo non soluunt debita, 1591. 5.Feb.226.

Nec Colonos, suæ curæ subiectos propter prætensiones contra Dominus.

Neque conuentos propter vsurpationem bonorum Ecclesiasticorum, nisi vsurpatio sit notoria, & euidens, 1602. Nap.12.Mar.27. 1616.Bari 22. Nouemb.151.

Nec procedentes per viam Iustitiæ coram suo Iudice competente, donec iuridicè cognoscatur, quod Proximum offenderit, & quod absque actuali emendatione perseuerare velit in notorio peccato mortali, 1598.Vmbriat.11.Septemb.57.

Nec examinatos contra Reum, qui in tortura sustinuit negatiuam, sub prætextu casus reseruati falsi testimonij, 1607. Sorrento 7.Aug.35.

Multo minus sub prætextu, quod Clericis transeuntibus caput non aperuerit 1613. Veroli 23.Apr.38.

† Sed an in terris Turcarum dominio subiectis negari possint Sacramenta Chri-

Christianis, qui deferunt *Turbantem* scilicet illud operimentum capitis, quod soli Turcæ deferre solent. Congregatio Theologorum à S. m. Vrbano VIII. deputata censuit, conuersos ad fidem posse tuta conscientia deferri indistinctè omnem habitum nationis discretiuum, dummodo non sit protestatiuus falsæ Religionis (cuiusmodi est vestis lanea talaris, qua soli Sacerdotes infideles vtuntur,) & hoc donec nanciscantur occasionem transfugiendi ad fideles; nec proinde arcendos à susceptione Sacramentorum, si propositum habeant profitendi fidem, quando iuridicè de illa interrogarentur, & hoc modo videtur intelligendum decretum S.C. de P.F. 1626. 157. 18. §. 2. quod Christiani deferentes Turbantem admitti non possunt ad Sacramenta.*

5 Sacramenta, excepta Pœnitentia, possunt administrari cum sola licentia Parochi, non obstante constitutione Synodali, 1602. Castellaneta 20. Aug. 92. num. 1. & 2.

SACRIFICIVM.

Missa.

EST oblatio alicuius rei pérmanentis, facta Deo per Ministrum publicum, ad hoc specialiter consecratum, cum aliqua rei oblatæ immutatione, in recognitionem supremi dominij.

Ex hac diffinitione colligitur, quinque conditiones esse necessarias ad hoc, vt aliqua oblatio verè, & propriè dici possit Sacrificium.

I. Quod actio sacrificandi sit externa; actio enim interna tantum non potest dici strictè, & propriè Sacrificium, sed latè tantum, & metaphoricè.

II. Quod soli Deo offeratur, non alicui Sanctorum, nec Beatæ Virgini, licet in honorem Sanctorum offerri possit, soleat, & debeat.

III. Vt Minister Sacrificij non possit esse quicumque, sed debeat esse publicus, & ad hoc legitimè consecratus.

IV. Vt genuflexiones, laudes, & similes actiones transeuntes non possint dici sacrificia propriè dicta; quia per eas non offertur Deo aliquid permanens.

V. Vt res, quæ Deo in Sacrificium offertur, aliquo modo immutetur, puta occidatur, vel comburatur, vel sanguinem fundat: siue sit res animata, siue inanimata. *Hæc omnia latius Pauon. 1. Medit. 16. de Sacrificio cruento. Instruct. num. 2.*

SACRILEGIVM.

Reg. lit. N.

EST violatio rei sacræ non qualiscumque sed qua ratione sacra est. *Dian. 6. tr. 6. ref. 53.*

SANCTIO.

Decretum.

SANCTITAS.

Canonizare, Mors, Oratio, Patronus.

1 *SAnctitatis* titulus hodie soli Romano Pontifici, olim etiam alijs competebat, *cap. Agapitus 16. q. 1. cap. Studeat, 50. dist.*

2 Mortui cum fama Sanctitatis, vel Martyrij non possunt cum splendoribus depingi, neque eorum Sepulchris apponi tabellæ, vel Imagines: quæ tamen recipi debent, & seorsum asseruari, donec à Sede Apostolica canonizentur, vel Beati declarentur. Item nec libri de Vita, vel miraculis eorum imprimi possunt absque

absque recognitione Ordinarij: qui simul cum Inquisitore auctoritatem habet talia puniendi. *Vrb.VIII. Congreg. Inquis.const.37.Sanctissimus.*

3 Permitti potest, depingi vitam cum miraculis S.Rochi secundum quod inuenitur scriptum ab aliquo graui Auctore, præsertim à S Antonino in 3.suæ Chronicæ Facto verbo cum Sanctissimo, 1577. Ad S.Carolum 28. Octobris 28. Officium tamen, & Missa eiusdem S.Rochi non conceditur, nisi in Ecclesijs eius nomine dicatis. *Ex S.C.Rituum 26. Nouembr. 1619. Gauantus v. Horæ, num.15.*

4 Ordinarij prohibere non possunt, ne S. Catharina de Senis depingatur cum Stigmatibus, vt fit etiam Romæ, 1594. Nullius Altamura 14. Sept.328.

SAPIENTIA.

Scientia.

1 Sapientiam adipiscerentur multi, nisi putarent se eam adeptos: vnde Seneca de tranquillitate Animæ. *Puto, inquit, multos ad Sapientiam potuisse peruenire, nisi putassent se peruenisse. Onerat discentem turba librorum, non instruit multoque sanctius est paucis auctoritatibus te tradere, quam errare per multos.*

2 De Sapientia Ægyptiorum dixi in Collect. ad Act.7.22.

3 De Sapientia Chaldæorum distincta in Magos, Chaldæos, Ariolos, Maleficos, & Aruspices, in Collect. ad Dan.1.3.

SAPONARIA.

1 Eius Ecclesia est veluti Collegiata cuius Archipresbyter iurisdictionem exercet simul cum Episcopo Marsicano, cumulatiuè & non exclusiuè, 1588. Marsico 9. Febr.22.

2 Episcopus Marsicanus prohibere non potest Curiæ sæculari Saponariæ, ne brachium præstet Archipresbytero, 1606. 8.Maij 37.

3 Confessores Saponariæ approbantur per modum prouisionis ab Episcopo Marsicano, 1617. Conuentuali 15. Septembris 246. 1625. Marsico 14. Iunij 66. 1646. 17. Aug.92. 22. Decembris 142.

Tandem lis finita fuit in fauorem Episcopi Marsicani, ablata Archipresbytero omni Iurisdictione fori externi, & oppido Saponariæ Iurisdictioni Episcopali totaliter subiecto, vt ab Episcopo audiui.

SATISFACTIO.

Excommunicatio, Præceptum.

1 Siue Pœnitentia non in baptismo, sed in confessione iniungitur: quia ad hoc vt consequamur effectum passionis Christi, oportet nos ei configurari. Per baptismum vero perfectè ei configuramur secundum illud Rom.6. *Consepulti ei per baptisma in mortem.* Vnde Baptizatis nulla pœna satisfactoria imponitur: quia sunt totaliter liberati per Passionem Christi. Quia vero Christus semel tantum pro peccatis nostris mortuus est; ideò non potest homo secundo configurari morti Christi per Sacramentum baptismi. Vnde oportet, quod illi, qui post baptismum peccant, configurentur Christo patienti per aliquid pœnalitatis, vel passionis, quam in seipsis sustineant, quæ tamen multo minor sufficit, quam esset condigna peccato, cooperante satisfactione Christi. *S.Thom.3. quæst.49. art.3.ad 2.*

2 Suffragia pro alijs applicanda in pœnitentiam imponi posse, negat Io: Sanchez disp.16.

Affirmant relati à Diana 3. tract. 4. resol. 54.

3 Pœni-

3 Pœnitentia, nisi aliud Confessarius iusserit, potest differri per annum, quia illud *semel in anno* in cap. Omnis vtriusque refertur non solum ad peccatorum confessionem, sed etiam ad impletionem Pœnitentiæ. *Diana 2.tr.15. res.53. vers.Et hæc dicta sufficiant,& 5.tr. 5.resol.25.vers.Non desunt tamen.*

Melius tamen, & tutius est illam implere quamprimum.

4 Pœnitens, cui fuit eleemosyna in satisfactionem imposita, non potest ea sibi subuenire, quia sic nihil efficeret pœnale, & inter dantem, ac recipientem debet esse distinctio personalis. *Dian. 5. tr.8.res.37. & 38.*

5 Pœnitentia potest imponi, tam ante, quam post absolutionem, licet melius sit eam ante absolutionem imponere, se consuetudini, & Rituali conformando. *Dian.5.tr.13. res.36.*

6 An Pœnitentia facta in peccato mortali operetur remissionem pœnæ, vel partis, saltem recedente fictione, quidam aiunt, quidam negant, vtrique probabiliter. Taxata iuxta grauitatem peccatorum, nec minorata ob fragilitatem Pœnitentis (si talis dari potest) remittit, & extinguit debitum totius pœnæ temporalis restantis, resol.38.

SAVL.

AN adorauerit Dæmonem, vel Animam Samuelis, dixi in Collect. ad 1.Reg.28.15.

SCANDALVM.

Ars, Ismael.

† SCHISMATICI.

IN *Congregatione de qua supra v.Baptis. num.1. secundo loco propositum dubium de laudo Græcorum in Ecclesia Zacynthi tenoris vt sequitur.*

Græc. Insulæ Zacynthi in Ecclesia Cathedr. Latina aliquoties in anno solent conuenire, & ibi præsente Episc. Latino, quasdam acclamatione facere, quas *laudum* vocant, pro Papa & pro Patriarcha Constantinop. in hac forma. *Sanctiss. & Beatiss. Patri, & Domino Vrb.VIII. Vniuersali Papæ Romæ multi anni.* Et deinde: *Sanctiss. & Beatiss. Patri nostro D. Cyrillo Vniuersali Patriarchæ Constantinop. nouæ Romæ, multi anni.* Et notetur, quod in Græco verbum illud *Vniuersali*, explicatur cum verbo *Oecumenicum*.

Quærit Episc. an licitè assistere possit huiusmodi laudo?

Dubium facit, quia sua præsentia videtur approbare, quod Patriarcha Constantinopolitanus rectè vocetur *Oecumenicus* contra decretum S.Gregorij Papæ; & consentire, quod fiat acclamatio huiusmodi pro Patriarcha hæretico, & schismatico.

Patres fuerunt concordes, Episc. prædictum non debere assistere, sed repellere Græcos à sua Eccles. hoc laudum concinentes, si poterit. Non quidem propter illa verba, *Sanctiss. & Beatiss.* quia sunt tituli Dignitatis, & Officij, qui etiam simplicibus Episc. tribuebantur antiquitus: sed quia Patriarchæ Constantinop. schismatici sunt, & hæretici, ideoque non laudandi, sed execrandi; & propter verbum *Oecumenicum*. Nam S.Gregorius, & alii Pontifices, & in specie S.Leo IX. semper Patriarchis Constantinop. prædictum titulum *Oecumenici* sibi vsurpantibus restiterunt, immo etiam nonnulli eorundem Pontificum Præfatos Patriarchas ob tituli huiusmodi vsurpationem excommunicauerunt, dicentes in diminutionem aliorum Episc. ab ipsis Patriarchis titulum huiusmodi vsurpari; quia nec Romanus Pontifex, licet sit Pastor Pastorum, in diminutionem aliorum Episcopor. assumere solet titulum huiusmodi.

Nec obstat Conc.Generale, in quo præ-

præsentibus, & tacentibus Lêg. Apost. Sedis Tharasius Patriarcha hoc titulo fuit à suis Græcis honoratus quia vt dicit Anastasius Biblioth. in præfatione ad ipsum septimum Conc. Legati prædicti non contradixerunt, ne turbaretur Synodus, & alii articuli principalis, qui tunc contra Iconoclastas agitabantur, ob eorum contradictionem non deciderentur.

Nec item obstat Extr. Martini V. per quam videtur Episc. posse communicare etiam in Diuinis cum Hæret. & schismaticis non denunciatis, & propterea assistere dicto Laudo: quia indecentia illa, quæ ex tali assistentia quamdam approbationem laudi importante, resultat, excludit priuilegium prædictæ Extrauag. & propterea eadem Extrauagans non habet locum saltem respectu prædicti verbi *Oecumenici*. Posset etiam dici, quod ex Concil. Later. vltimo vitandi sunt omnes excommunicati notorij, & non soli percussores Clericorum, vt retuli in tit. de sent. excomm. num. 31. Not. 3.

Ex prædictis concluserunt Patres, scribendum esse Episc. vt laudo prædicto non assistat: & donec possit (exemplo Archiep. Stellæ, qui Græcos in sua Cretensi Metropolitana tale laudum concinere volentes, constanter repulit) se excuset, aut fugiat, donec reuocatio seu suspensio decreti contrarij à Senatu Veneto emanati, possit obtineri.

Quo vero ad commercia Ciuilia conueniendum, quod Catholici communicent cum Schismaticis, vbi huiusmodi commercia tolli non possunt sine scandalo, P.F. 1626. 80. 22. *

S C H O L A:

Clericus, Fides, Magister, Parochus, Seminarium, Suppressio.

1 Episcopus liberè permittere debet, vt Magistri idonei, ab Vniuersitatibus approbati, ludum aperiant, nec impedire Clericos non Seminaristas, ne Scholas frequentent sibi benè visas, 1618. Brindisi 22. Maij 38. c. 1. & seqq. de Mag.

2 Prohiberi non debet Presbyteris Sæcularibus etiam Curatis, 1599. Ventimiglia 12. Ian. 3. 1601. Rieti 6. Aug. 84. 20. Aug. 192. Cesena 1. Octob. 217. 27. Nouemb 241.

Regularibus vero sic intra Monasteria, 1588. Cassano 28. Martij 29.

3 † Scholasteria in locis, vbi non est Seminarium, non est necessario conferenda Doctorib. vel Magistris, aut licentiatis in sacra pagina, vel Iure canonico quia Conc. *sess.* 2. 23. *c.* 18. *§. De cætero*. Loquitur ad finem, vt docere possint per seipsos in Seminario cum minori impensa, *5. Maij* 1597. *Calaguritana*.

4 Ludimagistri Vniuersitatis non tenentur docere Pueros Seminarij, nisi ad publicas scholas accedant. *Ciuitatis Plebis* 11. *Decemb.* 1610. *

S C I E N T I A.

Doctor, Litteræ, Monitorium, Sapientia.

1 Triplex est, eminens, mediocris, & infima, siue sufficiens. Eminens est, quæ subtiles quæstiones diffinire nouit, & in promptu responsiones habet; aut saltem cum reuolutione librorum.

Mediocris est, quæ scit aliquo modo examinare negotia, & in libris quærere aut consulere peritiores, & dubitare, licet omnia non habeat in promptu.

Sufficiens

Sufficiens est, quæ sufficit ad faciendum, quod sibi imminet ex officio. *Ang. v. Clericus* 2. §. 4.

2 Scientes præsumuntur à vitiis abstinere, *cap. Cum à iuuentute. De præsumpt.*

S C O T V S.

Mors.

S C R I P T V R A.

Archiuium, Falsum, Instrumentum, Maria, Pilatus, Subscriptio.

1 QVæ, *& qualis* dicatur authentica, *gloss. c.* 1. *de fide Instrum.* Quando requiratur, *glos. cap.* 1. §. *Postquam vers. In scriptis. De censib. lib.* 6. Quę ponit. 34. casus, in quibus scriptura requiritur.

2 Quando scriptura in parte probatur vera, præsumitur in totum vera. *Rot. apud Ludouis. dec.* 62. *n.* 8.

3 Quando Notarius in aliqua scriptura relata ad præcedentem non repetit cognomen, & qualitates personarum, præsumitur id emptitias scripturæ. *Rota apud Farin. par.* 1. *tom.* 1. *dec.* 714. *num.* 3.

4 *Recognitio* scripturæ facienda per duos Testes: qui si non viderunt scribere, sed habent notam manum, non admittuntur à Rota, nisi quando vlterius concurrunt adminicula. *Rot. apud Ludouis. dec.* 389.

5 Scriptura tam publica, quam priuata, post centum annos, non indiget recognitione. *Rot. apud Ludouis. d.* 3.

Nec quod constet de Notariatu illorum, qui scripserunt, nec de citatione in transumptis. *Rota apud Coccin. dec.* 85.

6. Liber Depositarij, concurrentibus adminiculis, probat. *Rota apud Coccin. dec.* 36. *n.* 2.

7 *Custodia.* Reponi debent in Archiuio cum aliquo ordine, custodirique diligenter, 1601. Auersa 9. Ian. 27, & 50.

Nec ab eo ob aliquam causam remoueri. Quarum si aliquæ necessario essent exhibendæ, ipsarum exemplum authenticum extrahatur, 1575. Taranto 719.

8 Sede vacante conficiendum Inuentarium scripturarum Mensæ, & seruandum in aliquo conuentu Regularium, 1641. Cagli 8. Nou.

9 Processus, & scripturæ causarum, tam ciuilium, quam criminalium, exceptis spectantibus ad S. Officium, relinqui debent in manu Vicarij, 1642. Campagna 2. Oct. 114. ad 5.

10 Scripturæ in causis dari possunt etiam in manus Not. 1601. Città di Castello 3. Iul. 162.

11 *Exhiberi* debent petentibus scripturæ publicæ, & earum copia dari, 1601. Malta 7. Nou. 224. &c. *supra n.* 7.

12 Scripturæ petitæ à S. C. solent ab Ordinarijs transmitti gratis, præsertim quando tractatur de Regularibus, vel Monialibus, 1694. Volturara 26 Ian. 10.

13 *Monialibus* omnibus permitti non debet indifferenter, vt in cella teneant Instrumenta ad scribendum, sed duntaxat, quibus superiorissæ ob aliquam rationabilem causam expedire videbitur, 1579. Parma 4. Iulij 86.

14 *Quid Christus* inclinatus in terram scripserit, dixi in Collect. Io. 8. 6.

15 De Epistola Abagari Edessenorum Reguli ad *Iesum Christum*, *& Iesu Christi* ad eundem Abagarum responsione.

Abagarus Vchaniæ Filius Toparcha, Iesu Saluatori bono, qui apparuit in locis Ierosolym. S. Auditum mihi est de te, & de sanitatibus, quas facis, quod sine medicamentis, aut herbis fiant ista per te, & quod verbo tantum cæcos facis videre, & leprosos mundas, & immundos spiritus, ac dæmones eijcis, & eos qui longis ægritudinibus affliguntur, curas, ac sanas, mortuos quoque suscitas. Quibus omnibus auditis de Te, statui in animo meo, vnum esse e duobus, aut quia tu sis Deus, & descenderis de cœlo vt hæc facias, aut quia Filius Dei sis, qui

hæc facis. Propterea ego scribens rogauerim te, vt digneris vsque ad me defatigari, & ægritudinem meam, qua iam diu laboro, curare. Nam & illud comperi, quod Iudæi murmurant aduersum te, & volunt Tibi insidiari. Est autem mihi Ciuitas, parua quidem, sed honesta, quæ sufficiat vtrisque.

Responsio. *Iesus Nazarenus Abagaro Toparchæ. Beatus, quia credidisti de me, cum ipse non videris; scriptum est enim de me, quod hi, qui me vident, non credunt in me: & qui non vident me, ipsi credent in me, & viuent. De eo autem, quod scripsisti mihi, vt veniam ad te; oportet me omnia, propter quæ missus sum, hic explere: & postea cum compleuero, recipi me ad eum, à quo missus sum. Cum ergo ascendero, mittam Tibi aliquem ex discipulis meis, vt curet ægritudinem tuam, & vitam tibi, atque his, quæ tecum sunt, præstet.*

Hæc epistola, licet Eusebius Cæsariensis se eam in Archiuijs Vrbis Edessæ reperisse, ac de Syriaca in linguam Græcam transtulisse referat, relata tamen est inter scripturas apochryphas à Gelasio Papa Primo.

Sed *S. Io: Damasc. l. 4. de fide orthod. c. 17. scribit*: Dominum nostrum Iesum Christum Abagaro efflagitanti, effigiē suam misisse, Edessamque Vrbem huius Imaginis virtute, ab oppugnatione Persarum, & flammarum incendio, quas ipsi excitauerant, mirum in modum liberatam. *Bibliotb verb. Iesu Christi 2.*

Hæc Imago modo asseruatur Romæ in Ecclesia, & Monasterio Monialium S. Siluestri ad Campum Martium.

SCVTVM.

Dos, Moneta.

1 INtelligitur de decem Iulijs Monetæ, in dubio Romanæ, 1602. S. Seuerino 23. Apr. 24. 1612. Monte feltro 11. Decembris 159. 1614. Nullius Casteldurante 9. Maij 60. † 1658. Multa 22. Nouemb. 470.

2 Olim erant quædam scuta aurea solidorum 84. quæ fuerunt abrogata à Clem. VIII. an. 1596. *Othob. dec. 64.* *

SECRETVM.

Superior.

SEDES.

Ecclesia, Vicarius.

1 PErmitti debet Infirmo, vt se deferri faciat in Ecclesiam, ibique in sede detecta sine aliqua præeminentia Diuinis assistat, 1603 Giouenazzo 4. Martij 26.

2 Sedes esse non debent in Ecclesia extra tempus Concionum, 1583. Genoua 7. Apr. 82.

Maximè si sunt occasio scandali, 1585. Cirenza 24. Sept. 192.

Nisi si sint lapideæ, vel etiam ligneæ parietibus adhærentes, 1600. Sarzana 21. Nou. 9. 1601. 28. Feb. 89. 29. Maij 145.

3 In remouendis, vel alterandis sedibus non debent permitti nouitates, 1602. Cirenza 4. Iunij 54. 1645. Ferentino 8. Decemb. 3.

Præsertim in sede Episcopali, vel Principum laicorum, 1697. Genoua 27. Ian. 8. 10. Iunij 44.

† Sacra Concilij Congregat. in vna Messanen. 4. Septemb. 1586. censuit sedem Archiepiscopalem ære proprio Archiepiscopi, non ex Sacristiæ sacris vestibus ornandam. *

4 Sedes possunt à Dominis ornari, 1602. Andria 25. Octob. 116.

Et eis etiam inscriptio, vel aliud signum apponi, 1603. 14. Ian. 6.

5 Remouenda sedes adeo altari vicina, vt celebrantem impediat, 1623. Nullius Casteldurante 10. Nou. 114.

6 Regularium Superiores non possunt remouere sedes à loco solito, nisi cum circumspectione, maximè si spectant ad Magistratum, 1603. Assisi 22. Martij 25.

SEMINARIVM.

Confraternitas, Hospitale, Oratorium, Parochus, Schola.

1 ERigi non potest in Ædibus Canonicalibus, nisi de consensu Canonicorum,& ita separatum,vt Presbyteri, vel Clerici nullam communicationem habeant cum Seminaristis, 1604. Modena 3. Febr. 20.

† Illa verba, in quibus tamen Seminario discentium, vel docentium actu non habentur, c. 18. sess. 23. intelliguntur de Clericis sæcularibus vnde Seminarium erigitur, licet in loco adsit studium Regularium; nec ratione huius studij Conuentus, ille se prætendere potest exemptum à contributione.

2 Recipi non possunt in Seminario Clerici sine licentia Ordinarij, 1590. Salerno 10. Iulij 178.

Licet Episcopus nihil contribueret pro manutentione: quia non potest, propterea Seminarium prætendere aliquam exemptionem ab eius iurisdictione, 1597. Aquileia 27. Ian. 7.

† Illegitimi non possunt ab Episcopo admitti in Seminarium, licet sint dispensati ad Canonicatus, & Dignitates, 15. Martij 1505. *

3 Taxa quatuor centum super beneficijs approbatur. Regi str. Reg. 1602. Giorgento 25. Febr. 10.

Quæ si non sufficiat pro tenendo saltem Magistro Grammaticæ, & cantus Gregor. cum domo, & alijs necessarijs debet augeri, 1597. Recanati 25. Iunij 57.

† Sacra C. C. 8. Martij 1590. declarauit, contribuendum tantum Seminario diœcesis, in qua situm est beneficium, licet eiusdem Beneficij collatio spectaret ad Episc. alterius diœcesis.

Proposito dubio in Congr. Concilij, an Beneficium, quod habet bona in diuersis diœcesibus, teneatur pro Seminario contribuere soli Episc. loci, vbi est Benefic. & eius Ecclesia, an vero pro rata honorum in diuersis diœcesibus debeat singulis earum Episc. contribuere?

Decretum est ex doctrina *Io: Andreæ, Ancharani, & aliorum DD. in c. 1. de immunit. Eccles. in 6.* quod contribuant soli Episcopo loci, in quo est Ecclesia Beneficij: nisi bona in alijs diœcesibus existentia sint propria vnius Eccl. ibidem sita, quæ tamquam membrum subiecta esset, aut vnita principali Eccl. beneficij tunc enim contribuent Episcopis locorum, in quibus bona cum sua particularia Eccles. sita sunt; dum tamen dicta Eccl. subiecta, aut vnita constructa fuerit ante acquisitionem dictorum bonorum. Nam si constabit, bona prius applicata fuisse Ecclesiæ principali, postea in eis constructam fuisse aliam particularem Eccles. fiet nihilominus pro eis contributio Episc. loci principalis Eccl. 15. Apr. 1579. ad 473.

Circa taxam vero notandum, adesse decretum S. m. B. Pij V. quod Episcopus qui ante vndecimam diem Iulij 1567. Seminarium reipsa non erexit, quandocumque illud exigere constituerit, ab ipsa reali erectione nihil eius nomine vltra dimidiam decimam relatam ad antiquam taxam exigat. Et si quid amplius exegerit, vel restituat, vel ab eo compenset, quod in posterum post ipsam erectionem ad eam rationem exigendum erit. Nisi tamen appareat, totum illud, quod amplius exactum erit, iam fuisse vere conuersum in præparamenta necessaria, aut aliam similem operam Seminarij, *lib. 54. 532.*

Vel nisi Episcopus esset in quasi possessione exigendi maiorem taxam impositam à Concilio Prouinciali. *Surrentina 536.*

Alias si non potest exigere Seminarium formale, debet erigere scholam. *Marsicana*. Infra numero.

In vna tamen Materana C. C. concessit posse taxari in plus dimidia decima lib. 56. 1609. *

4 In taxa non debent magis grauari beneficia simplicia, & pensiones, quam

quam curata, 1603. Tropea 27. Octobris 122.

† Immo ex redditibus Parochiarum, quæ apud Indos *doctrinæ* vocantur, fit contributio Seminario, deducta congrua Parochorum sustentatione, 2. Sept. 1603. coram Clem. VIII.

Item Pensionarij, etiam Regulares, tenentur contribuere Seminario. *Tropien.* 17. *Aug.* 1652.

Notandum tamen Pensionarios ante Concilium teneri contribuere indistinctè. Si vero Pensio reseruata fuerit post Concilium, ita demum Pensionarios ad contributionem teneri, si per Sedem Apost. à tali contributione non fuerint exempti. Verum etiam in casu, quo Pensionarij contribuere tenentur, Beneficiorum possessores ab Episcopo debere compelli ad soluendam portionem taxatam, non solum pro se, sed etiam pro pensionibus, quas soluunt: licere tamen postea ita soluentibus retinere pro rata, quicquid pro pensionibus ipsi persoluerunt, *lib.* 56. *Tridentina* 1059. Tenetur autem Pensionarius contribuere Seminario Episc. vbi situm est beneficium, non vbi habitat ipse Pensionarius, licet sit perpetuus, & persona ficta, vt Capitulum. Vnde Canonici S. Marci de Vrbe pro pensione centum ducatorum de Camera, quàm obtinent super Abbatia vnita Mensæ Episcopali Auximanæ, tenentur contribuere Seminario Auximano, non Romano, *lib.* 63. 637.

Item Seminarium non erigendum super mendicitate. P. F. 1627. 218. §. 4. *

5 *Nec Episcopus*, nec Cardinal. exempti sunt à contributione, 1583. Assisi 20. Sept. 283. 1599. Cesena 22. Decemb. 151. 1600. 10. Iulij 67. 1601. 3. Septemb. 199. 27. Nouembris 242. 1602. Capaccio 31. Maij 52.

6 *Capitulum*, & Canonici, licet exempti sint ab Episcop. iurisdictione, compelli tamen ab eo possunt ad soluendum eorum ratam, 1604. Feltre 29. Nouembr. 71.

Nisi redditus omnes consistant in distributionibus quotidianis, ex quibus non fit contributio, vt declarauit S. C. Concilij 1494. Taranto 24. Iulij 57.

† Licet non recipiantur quotidie, sed semel in anno, &c. *Hieracem* lib. 15. 311.

Nempe si omnes Canonicorum redditus distributionibus quotidianis consistent, nihil omnino à Canonicis debere Seminario contribui: dummodo hæ distributiones dentur tantum his, qui singulis horis interfuerunt, & nulli prorsus absenti ex quauis causa, *lib.* 63. *Eugubina* 302.

Immo nullus Beneficiarius contribuere tenetur de incertis, *lib.* 15. 302.

Similiter Episcopus non potest applicare, vel taxare legata pia pro Seminario 27. Febr. 1594. Barchinonen. *lib* 108. 388.

Maximè si habeant annexum onus celebrationis Missarum. *Larinen.* 17. *Nouemb.* 1629. *

7 *Nullius* etiam loca contribuere debent, si proprium Seminarium non habent, 1601. Capaccio 2. Maij 129.

Puta subditi Abbatis Monasterij Cauen. Seminario Caputaquensi, 1607. 4. Apr. 24.

† Decreuit enim Sacra C. C. quod Beneficia Territorij sacri Monasterij Cauen. contribuere teneantur Seminario Caputaquen. nisi sint vnita, vel de Mensa Monasterij propter priuilegium B. Pij V. donec autem hoc probetur, Seminarium manutenendum esse in quasi possessione exigendi, *liber.* 63. 836.

Non tamen tenetur quis contribuere Seminario alterius diœcesis propter bona existentia in illa diœcesi, si in ea nulla extat Ecclesia, *Congreg. C. lib.* 9. *Troiana* 285.

Vel si extat quidem Ecclesia, sed fuit ædificata post applicationem bonorum Monasterijs alterius diœcesis ad 301. iuxta supra notata num. 3.

Quod habet locum, etiam quando duæ Ciuitates, seu diœceses sunt inuicem vnitę: nam, & tunc beneficia vnius

non tenentur contribuere seminario alterius diœcesis. Vnde die 29. Nouemb. 1653. Sacra C.C. censuit, beneficia diœcesis Valuen. etiamsi in ea nullum extat seminarium, non teneri contribuere Seminario diœcesis Sulmonen.

Quod tamen limitandum est non procedere, quando seminarium esset erectum ad formam Concilij, vt sequitur. *Si vero in aliqua Prouincia Ecclesiæ tanta Paupertate laborent, vt Collegium in aliquibus erigi non possit; synodus Prouincialis, vel Metropol. cum duobus antiquioribus suffraganeis in Ecclesia Metropolitana vel alia Prouinciæ Ecclesia commodiori, vnum aut plura Collegia, prout opportunum iudicabit, ex fructibus duarum, aut plurium Ecclesiarum in quibus singulis Collegium institui non potest, erigenda curabit, vbi pueri illarum Ecclesiarum educentur.* Nam hoc casu beneficia vnius diœcesis tenerentur contribuere seminario alterius diœcesis etiam non vnitæ. *

8 *Regulares* etiam contribuere tenentur, 1601. Cesena 2. Maij 129.

Nisi sint exempti per priuilegium speciali, 6. Aug. 186.

Vt Cartusiani, 1587. Canaglione 12. Maij 116.

† Item Congregatio Lateranen. *lib.* 62. 28. *Carinolen.* *

Et prioratus S. Spiritus, 1603. Rieti 6. Sept. 70.

Vel nisi viuant de eleemosynis, num. seqq.

9 Prouisi de Beneficijs Seminario vnitis vnione effectuanda; cum primum vacauerint, cogi non possunt ad contributionem, 1599. Alatri 1. Octobris 125.

† Beneficium tamen vnitum Seminario alterius diœcesis, tenetur nihilominus contribuere Seminario propriæ, quod ante vnionem contribuere consueuerat, *lib.* 50. 120. *Cremonen.* 18. *Iulij* 1585.

Item 2. Febr. 1606. Sacra Congregatio Concilij declarauit, quod Beneficium fundatum à Patrono certa lege, de consensu Episcop. apposita, vt ad nulla onera teneatur, dummodo fundatio post Concilium facta fuerit, non tenetur contribuere Seminario. Multo minus si id etiam expressè caueantur in fundatione, vt non debeat etiam ad Seminarium contribuere. *lib.* 63. *Senogaglien.* 234.

Item 21. Martij 1602. Eadem S. C. declarauit, illa beneficia, quæ ob tenuitatem decimis Papalibus non contribuunt, neque contribuere teneri Seminario. *lib.* 63. 843. & 23. *Martij* 1604. *Cauen. lib.* 123. 444. *

Nec Confraternitates, & alia loca pia, quæ non habent beneficia annexa, 1586. Palermo 23. Septemb. 231. Spoleto 7. Octob. 753. 1594. Recanati 10. Ian. 20. Registr. Regular. Giorgento 25. Feb. 10.

Maximè si se manuteneant de eleemosynis, de quibus non fit contributio, 1586. Triuento 13. Maij 298.

Nec Hospitalia, quæ non conferuntur in titulum, nec Monasteria Monialium, nisi ratione beneficiorum vnitorum, vel bonorum subiectorum omnibus aliis oneribus Episcopalibus, 1583. Troia 22. Decemb. 329. Gerace 26. Iulij 191. 1. Decemb. 351.

Vel nisi essent solita; quia tunc omnes supradicti cogi debent, licet vellent renunciare priuilegio tenendi Alumnum in eodem Seminario, 1620. Assisi 28. Iulij 233.

† C.C. Cullien. 26. Apr. 1659. ad 618.

Ex Fabricarum vero redditibus, si Ecclesiasticæ sint, Sacra C. C. declarauit contribuendum esse Seminario, quamuis à laicis administrentur. *lib.* 56. 1053. *Io: Franciscus Fagnanus.* *

Nec Clerici de Camera, 1604. Macerata 12. Maii 54.

† Vnde Beneficia Cameralium, licet simplicia, non possunt vniri Seminario. *lib.* 57. 283. *Murana.*

Item Collegium Grecorum Vrbis est exemptum a contributione Seminarii. Immo omnia Collegia Societ. Iesu. *lib.* 43. 309. *Mileten.*

Et Collegium Clementinum à Clemente Octauo, 26. Febr. 1639.

Sacra quoque C.C. in vna Aueninen. censuit, quod beneficia collata, vel vnita exemptis à contributione, mutant statum: & durante eo statu, non contribuunt amplius Seminario, *lib.* 15.329.

Nam fel. rec. Gregorius XIII. audita relatione Congregationis respondit, portionem, quàm Seminario contribuere legitimè tenebatur id Beneficium, quod vnitum postea fuit Monasterio, vel Mendicantium, vel eorum, qui eisdem, ac Mendicantes gaudent priuilegijs, propterea quod Beneficij status immutatus sit adeptione eorum, qui ex Concilio ipso, vel ex B. Pij V. f.m. priuilegio ab huiusmodi onere Seminarij sunt exempti, *lib.* 56.1031.*

10 *Pro Schola* debet fieri similis taxa, vbi tanta est omnium egestas, vt institui nequeat Seminarium, 1605. Alatri 20. *Sept.* 68.

† Pro huiusmodi vero Schola permittitur dimidium taxæ, quæ solueretur pro Seminario. *Torcellana* 8. Nou. 1584. *lib.* 43.301.

Simili modo potest Episcopus cogere Capitulum, & alios ad contributionem pro Magistro Musicæ, dummodo, & ipse contribuat pro rata, *lib.* 50.344. *Andrien.*

Circa tamen huiusmodi scholam notandum, quod cum plures Episcopi, qui Seminarium erigere minimè poterant, scholam instituissent, ac certam portionem ex beneficij propterea detraxissent animaduersum fuit in C.C. quod huiusmodi facultas tributa erat Episcopis à Concilio, cum non posset institui seminarium, vt habetur *in cap.* 1 *sess.* 5. *Ecclesiæ*, Ideoque Congregatio iussit ea de re agi cum Sanctissimo. Ad quem cum D. Card. Matthæius die 16. Febr. 1598 in Consistorio retulisset, Sanctitas sua mandauit de cetero has beneficiorum taxationes pro schola in alio casu, quàm in eo, de quo Concilium loquitur, non esse permittendas: sed hactenus institutas confirmauit, *lib.* 56.1214.*

11 *Vniri* non possunt Seminario per Ordinarium beneficia curata, sed simplicia tantum: & eorum supportatis oneribus, 1580. Rossano 15. Martij 65.

† Licet habita tamen curata. C.C. 12. Febr. 1622. Mileten.*

† Cappellanias vero, quæ celebrandi Missas onus habent, & in titulum dantur, vniri posse Seminario, modo oneri iniuncto satisfiat, *lib.* 56.1087. *ad* 3.

Vnio quoque facta Seminario non erecto ad formam Concilij, puta quia Pueri non viuunt simul, nulla est, *lib.* 3. *Pisauren.* 346.

Item C.C. censuit, vnionem omnium beneficiorum simplicium diœcesis Seminario factam, non esse validam: nec alicuius sine consilio quatuor deputatorum, vt infra num. 12.

Porro vnionem Beneficiorum alioqui legitimè factam Seminario, non impediri, aut suspendi per resignationem, etiamsi in Curia effectum suum sortita sit, & in fauorem Tertij, *lib.* 54.362. *Belluen.* 1580.

Intellige cum vacauerit, quia per resignationem in fauorem tertij non dicitur propriè vacare beneficium. Et sic si Beneficium non vacans vniatur in vim Concilij, & postea resignetur in fauorem Tertij, ac resignatio admittatur, vnio pro illa vice suspenditur, 23. Feb. 1581. *Ostunen. lib.* 106.139.

Maximè quia in litteris resignationis inseri solet illa clausula, *Cum suspensione omnium, & quarumcumque vnionum.* 19. Iunij 1608. Belluuen.

Item Regula de triennali non impedit vnionem Seminario legitimè factam, *lib.* 15.327.

Si vero Episcopus Prædecessor beneficium simplex non seruata forma Concilij, & per consequens nulliter, Seminario vniuit; non potest successor illud eidem Seminario valide vnire seruata forma Concilij, quia Concilium non videtur dare facultatem vniendi beneficia deuoluta, 16. Iulij 1569. *lib.* 63.641.*

Nec Canonicatus, etiam Collegiatæ, licet

licet non sint amplius de residentia, 1590. Aquila 27. Martij 70. 1594. 22. Iunij 174.

† Neque beneficia Iurisp. Ecclesiast. *lib.9, Mindonien.* 299.

Multo minus laicalis *lib.56.* 1063.

Neque beneficia Regularia *lib.15.* 319. *Hispalen.**

Nec in praeiudicium Prouisi Apostolici, quando vacatio succedit in mensibus reseruatis: quia haec facultas concessa Ordinarijs per Concil sess. 23. cap. 18. fuit sublata per decretum Clemens VIII. confirmatum, & ampliatum etiam ad Cardinales ab Vrbano Octauo die 15. Iulij 1642. *Quamuis* ex eo, quia Ordinarij beneficia suae collationis dabant personis sibi bene visis, reseruata vero Sedi Apost. vniebant Seminario, 1593. Mariana 1. Dec. 312.

† *Tenor supradicti decreti.* Item S.D.N. ex sententia S.C. Conc. decreuit, huiusmodi vniones, vt pote post vacationem in mense reseruato factas, nullo modo debere sortiri effectum: & Prouisum Apostolicum propterea impediendum non esse, quo minus beneficij ita vniti possessionem assequatur, 17. Maij 1599. *lib.35.*562.

Nam B. Pius V. & Gregor. XIII. decreuerunt, audita relatione C. C. quod vniones factae iuxta formam c.16. sess. 24. de Beneficijs reseruatis, validae sint, si modo factae fuerint ante eorum vacationem factae reperiuntur, nullae sunt, & Prouisi à Sede Apostolica debent in dictorum beneficiorum possessionem immitti, *lib.*106. 179. *Romana.*

Idem de suppressione. *Mindonien.* 186.

Item nulla est vnio facta seminario de beneficio simplici ante vacationem, sed in infirmitate, de qua postea Rector decessit. 1. Maij 1577. *lib.65.*431.

Item die 21. Feb. 1621. De cetero ad obuiandum fraudibus oportere decerni vt non possint etiam ante vacationem vniri Seminario beneficia, quae obtinentur à Personis, quae vel ob familiaritatem Cardinalium, vel ob aliam rationabilem causam, tales sint, vt quocumque mense decedant, certum sit ea fore affecta Sedi Apostolicae. Quod tamen decretum non extenditur ad praeterita. Sanctissimus 26. Febr. 1601. ita decreuit, *lib.* 63.612. *lib.*69.304.

12 Episcopus in *administratione* Seminarij quatuor Deputatorum consilium requirere tenetur, sed non sequi. *Oscen. lib.* 54. 545.

Solus tamen Episcopus absque interuentu Deputatorum compellere potest ad soluendum portionem Seminario debitam, *lib.56.*1048.

13 Quatuor Deputati pro regimine Seminarij non possunt amoueri sine causa, *lib.57. Salernitana* 284. senium tamen, infirmitas, vel alia similis impotentia est causa sufficiens. *Bononien.* 5. *Septemb.* 1602. *lib.*63.766.*

SENSVS.

Intellectus.

SENTENTIA.

Abscens, Causa, Iudex, Matrimonium.

1 Quae *misericordiam* vetat, nec tenenda, nec audienda est: melius est enim, si in aliquo arguendi sumus, nimiae misericordiae reddere rationem, quàm nimiae seueritatis, *c. Ponderet.* 14 *in fine, dist.* 50. *l. Absentem, ff. v. Depositi.*

2 Sententia lata contra ciuiliter possidentem non praeiudicat naturaliter possidenti. *Oinot. de action. §. Omnium n.* 80.

3 Sententia refertur ad Acta, & debet esse conformis libello, *l. fin. C. de fideic. libert. Oinot. de Interd. §. Retinendae, num.* 80.

4 Sententia criminalis sine processu, & actis, non facit fidem etiam si producatur excipiendo: quia probationes in criminalibus sunt de substantia Iudicij, *l. Si eum nulla, ff. v. de re iudic. Rota apud Gallef. dec. 4. num. 2. & seqq.*

5 Sententia lata ex duabus causis, quarum vna sit vera, & sufficiens, sustinetur, licet altera sit falsa. *Bart. in l. Si plagij faciendi vers. faciendi, ff. n. de verb. oblig. & l. 2. §. Ignominiæ, causa in addit. in fine, ff. de ijs, qui not. infam.*

† Cum ex depositionibus Testium constituerit, sententiam à suo Iudice prolatam, propter auctoritatem iudiciariam præsumi debet omnia legitimè præcessisse, *alias* processisse, *c. Sicut Nobis 17. De sent. & re iud.* *

6 Qui fuit sufficienter auditus, non potest opponere, quod sententia sit subreptitia, vel obreptitia: sed si quid releuans habet iterum deducat, 1641. Amelia 2. Aug.

7 Reuocata sententia, reuocatur etiam executio ipsius, 1602. Volturara 5. Febr. 72. 1602. Sebenico 25. Octob. 114.

8 Sententia in causa hæresis nunquam trasit in rem iudicatam. *Diana 4. tr. 7. res. 35.*

9 *Tenor sententiæ*. In causa vertente inter N. Actorem ex vna, & N. Reum Conuentum ex altera, Partes, in, de, & super retractu, domus, de qua in Actis, venditæ eidem N. Reo, à N. Actoris, siue ab illius DD. Tutoribus, & Curatoribus, & rebusq; alijs, de quibus in Processu, & actis, ad quæ, &c.

Nos N. sedentes, &c. De Iurisperitorum Consilio, & assensu, Christi nomine inuocato. Visis libello porrecto, & instantijs factis per Actorem, statuto super retractu consanguineorum disponente, Instrumento venditionis Domus positæ, & confinatæ, prout in d. Instrumento, Consanguinitate prædictorum intra tertium gradum arboris Ciuilis, hinc inde replicatis, termino pro seruato habito, visisq; viden. & consideratis consideran. dictum terminum aperientes, Christi nomine repetito, Dicimus, sententiamus, pronunciamus, & difinimus in his scriptis, prædicto Actori licuisse à dicto Reo d. domum retrahere, ac ipsum Reum teneri, & obligatum esse dictam domum restituere, & reuendere dicto Actori pro eodem pretio ac modo, & forma, prout in dicto instrumento; nec non eundem Reum fore, & esse condemnandum in expensis extractionis Instrumenti per ipsum Reum initi, & alijs expensis inde secutis, quarum taxationem nobis, vel cui de iure in posterum, reseruamus; mandatumq; seu mandata quæcumq; desuper necessaria, & opportuna fore, & esse decernen. & relaxandam, prout decernimus, & relaxamus per præsentes. Et ita in his scriptis dicimus, sententiamus, diffinimus, & declaramus, non solum, &c. sed omni, &c. hac die, &c.

Ita pronunciaui Ego N.

Lecta lata, & in his scriptis promulgata fuit dicta sententia per D. Reuerendiss. Vic. Generalem sedentem, vt supra, & per me Notarium stipulata dicta die. In Ædibus, &c. Præsentibus N. & N. Testibus, &c.

Ita Ego N. Notarius, & Canc. Episcopalis, &c.

10 *Alia Sententia*. In causa vertente, in, de, & super exemptione, & liberatione Vineæ à censu de quibus in Actis, stantibus molestijs illatis à Domino dicti census, & de consensu requisito à D. Actore à DD. Census prædictis, &c. rebusq; alijs, de quibus in actis, &c.

Visis Instrumentis venditionis Vineæ, de qua agitur, & impositionis census super eadem Vinea, necnon visis Instantijs, responsionibus, replicationibus, & terminis assignatis, eorumq; lapsu, visisq; &c. aperiendo terminum pro seruato habitum, per hanc nostram diffinitiuam sententiam, quàm in his scriptis de Iurisperitorum consilio ferimus, & assensu, dicimus, pronunciamus, sententiamus, & diffinimus, d. N. Reum teneri, & obligatum esse, ad liberan. d. vineam à d. Censu, & ad facien. Consentire N. super Iure, quod habet in dicta vinea, & illam eximen. Et eundem N. Reum in omnib. expensis, fore, & esse condemnan. & mandatum

exe-

executiuum decernen. & relaxan. super prædictis fore, & esse prout condemnamus, decernimus, & relaxamus per presentes. Et ita, &c. Non solum, sed omni, &c. hac die, &c.

Ita pronunciaui Ego N.

Actum Mediolani in Ædibus, &c. Præsentibus N. & N. Testibus, &c.

N. Notarius, & Cancell. Archiep. &c.

Nota tamen, quod hæc sententia faciendi consentire, nulla esset, nisi in processu constaret de molestijs illatis. *Rot. apud Gallesf. dec.* 109. *n.* 11.

11 *Decretum Diffinitiuum immissionis in vim Saluiani*. Qui Perill. & Reu. D. Vicarius Generalis sedens, &c. Viso libello, scripturis, & instrumentis publicis productis, ex quibus resultant extrema vtilis Saluiani Interdicti, & credito d. Dominici, Visisq; viden. &c. Christi nomine inuocato, in his scriptis dixit, declarauit, & pronunciauit, d. Dominicum, & pro eo N. Procuratorem suum, fore, & esse immiten. in realem, corporalem, & actualem possessionem domus, de qua in libello, remoto exinde dicto Teutonio, retinen. donec, & quousq; de fructibus, & pensionibus illius idem Dominicus de suo credito satisfactus, &c. & omne mandatum necessarium, & opportunum, & de associando, &c. & pro expensis, &c. Non solum, &c. Sed omni, &c. Hac die, &c.

N. Vicarius Generalis.

Lecta lata, & data fuit supradicta sententia per d. D. Vicarium sedentem, &c. & per me rogata, & stipulata in Cancellaria Episcopali hac die, &c. Præsentibus N. & N. Testibus, &c.

N. Cancellarius Episcopalis, &c.

SEPVLTVRA.

Altare, Cadauer, Canonicus, Christus, Clericus, Confraternitas, Conuersæ, Corpus, Damnatus, Episcopus, Epitaphium, Fides, Hierosolymitani, Iudæus, Pactum, Parochus, Pater, Regulares, Vsura.

1 AD *Domini* Sepulchrum accedentes sine licẽtia Papę incurrunt excommun. Summo Pontifici reseruatam. *Pauon. deff.* 5227. *num.* 38.

2 *Locus*. Ecclesiæ non debent fodi neq; excauari pro sepultura, sed in Sepulchris siue tumbis profundis infra terram Christianorum cadauera sepeliri. B. P. V. const. 5. Cum primum Apostolatus. *Et vt in Eccl.* inquit, *nihil indecens relinquatur, ijdem*, scilicet Capitula, Parochi, Rect. Vicarij, Sacristæ, Ostiarij, & alij Custodes, etiam Regul. *prouideant, vt Capsæ omnes, & Deposita, seu alia Cadauerum conditoria super terrã existentia, omnino amoueantur, prout alias statutum fuit: & vt defunctorum Cadauera in tumbis profundis infra terram collocentur.*

Non tamen comprehenduntur monumenta marmorea, muris, seu columnis adhærentia, præsertim amotis Cadaueribus à locis altis: quia hæc nullam indecentiam, immo magnum ornamentum afferunt Ecclesijs. *S. Episc. Congr. Episcopo Mantuano*, 13. *Oct.* 1579. *fol.* 114.

3 Episcopus siue Rector Ecclesiæ in casu necessitatis dispensare potest, vt Cadauer in alieno sepulchro sepeliatur, inuito Patrono, qui in tali casu non dicitur rationabiliter inuitus: Si vero sine dispensatione hoc fiat, maximè extra casum necessitatis, Cadauer ad instantiam Patroni esset exhumandum. *Ex Rota, & alijs Bonac. to.* 2. *de contr. disp.* 3. *q.* 21. *pun.* 3. *n.* 4.

4 Vxor, quæ habuit plures Maritos, in vltimi sepulchro sepelitur, *c.* 3. *§. fin. de sepult. lib.* 6.

Vir tamen non sepelitur in sepulchro

chro vxoris. *Lauor. tit.2.c.11.n.137.138.*

5 Corpora laicorum, etiam mulierum nobilium, non sunt sepelienda in sepulturis Monialium, prohibente S. C.C. sess. 25. de Reg. *c. 5. die* 11. *Mart.* 1585. *teste Bonac.l.c.n.6.v. Vndecimo*.

Neq; in earum Eccl. Exteriori, licet soluere vellent pęnam synodalem, 1652. Macer. 8. Nou. 66.

Nisi de licentia S.C. & consensu Monialium, 1603. Montefeltro 21. Nouembris 89.

Quæ requiritur etiam pro ibi fabricando sepulchro, 1604. Ferrara 12. Iulij 12.

Et concedi solet personis benemeritis, vel cum eleemosyna competenti, 1601. Messina 6. Aug. 84.

Et tunc Officium facit Parochus vsq; ad Portam Ecclesiæ, & non vltra, 1615. Osseru. 5. Iun. 62.

6 Non permittitur ingressus in clausuram ad sepeliendas Moniales, 1577. Rieti 10. Mar. 140. 1582. S. Domenico 30. Gennaro 29.

Multo minus quod propterea, vel pro celebrandis exequijs, ingrediantur Regul. 1620. Lisbona 11. Aug. 239.

Alias omnes culpabiles incurrunt in excommunicationem violatę Clausuræ. 1596. Bologna 20. Aug 97.

7 Nulla adest prohibitio sepeliendi Moniales in Ecclesia exteriori, vbi est in vsu, 1594. Carm. 20. Sept. 305.

Sed vbi non est in vsu, debet id fieri secrete, de nocte, & cum solo Sacerdote ac Ministris necessarijs, 1595. Cremona 15. Mar. 16.

Nec non cum licentia Superioris, 1594. Carmel. 20. Sept. 305.

Et omni casu debent Moniales deferre cadauer vsque ad portam clausuræ; 1618. Torcello 14. Dec. 395. 1623. Astoricen. 13. Ian. 8.

8 *Prohiberi* non potest, ne cadauer sepeliatur occasione Iuris sepulturę: cum nulla ratio patiatur, Christianæq; pietati repugnans videatur, maximè verò ob pecuniarium interesse, cadauer insepultum remanere. *S. Episc.C. in vna Crotonien.* 17. *Sept.* 1617.

9 Sepultura Ecclesiastica denegatur mortuis in agitatione taurorum, & alijs feris spectaculis. B. Pius V. const. 48. *De salute*.

10 *Processio*. Funus comitantes non permittantur expectare per viam, vel ad domum defuncti, non obstante contraria consuetudine. *S. Rit. Cong. in vna Tropien.8.Feb.* 1631. *Et in alia Thelesina* 12. *Febr.* 1633.

† Et non obstante, quod non adesset Clerus sed solus Parochus, 1646. 23. Mar. 16. 1648. Carmelitani 29. Maij 1. 1651. Regolari della Città di Castello 28. Apr. 5.

Sacra quoque C.C. 16 Ian. 1649. censuit, Regulares, quando vocantur ad associanda Defunctorum Cadauera, teneri accedere ad Parochialē Ecclesiam, aut concurrente legitima consuetudine, in aliam Ecclesiam: sed nullo modo posse per viam expectare, aut ad domum Defunctorum conuenire, non obstante contrario vsu allegato. *

Sed conuenire debent in Eccles. Parochialem Defuncti, vel in eam in qua forte depositum esset Cadauer, vt ex decretis S.C. dixi lib. 4. Ciuilium tit. 15. num. 25. §. 5.

Non tamen Mulieres, vel puellæ processionaliter, 1621. Cremona 23. Mar. 42.

11 Societas Mortis non debet impediri, ne sepeliendis Pauperibus Sacerdotem cum stola ducat, 1598. Gaeta 9. Martij 17.

12 Hæres Defuncti inuitare potest eum numerum Sacerdotum siue sæcularium, siue Regularium, aut Confraternitatum, & accipere illam quantitatem ceræ, quæ sibi magis libuerit: nec cogi possit ad vocandum Capitulum, vel alios præter Parochum: qui tamen debetur duplum eleemosynæ, quæ datur simplicibus Sacerdotibus, 1579. Ferrara 17. Mart. 59. 1580. Montepeloso 11. Oct. 174. 1581. 17. Dec. 9.

† c.12.

† c. 12. Quæſta 13. q. 2. c. Ad Apoſtolicam 42. de Simon. *

13 Cadauera, quæ ad Eccleſias Mendicantium deferuntur, poſſunt recta via à domo ad dictas Eccleſias deferri cum aſſiſtentia proprij Parochi, ſi intereſſe velit, alioquin etiam eo abſente, & inuito, *ex S. C. ſynod. Caputaq. Brancatij ſeſſ.* 3. *cap.* 1. *num.* 6.

14 Crux illius Eccleſiæ deferri debet, in qua defunctus ſepelitur. *S. C. Vic. Baren.* 29. *Iulij* 1616.

15 *Officium* ſuper Defunctis, in Eccleſia, vel Oratorio Confraternitatis non exemptæ, fit à Parocho, non à Cappellano Confraternitatis, *ex S. C. Epiſcopo Lauden.* 20. *Aug.* 1601. *Lauor. tit.* 2. *c.* 11. *num.* 107.

In Eccleſia vero regularium fit ab ipſis Fratribus. *Synod. Caputaq. vbi ſupra num.* 13.

16 In huiuſmodi Officijs; &. præcedentia Epiſcopus cogere debet etiam Regulares ab obſeruandum ſolitum, 1601. Potenza 5. Febr. 72. 7. Nouembr. 224. 5. Decemb. 247.

17 Licere Capitulis, quoties Defunctorum funera ad Eccleſ. quaſcumque etiam Regularium, comitantur, ingredi Eccleſ. atque in illa ſuper ipſo corpore Pſalmum *Miſerere*, vel *Deprofundis*, cum verſiculo: Reſponſorio, & oratione ſuper Defuncto; ſine tamen ſtola, & Pluuiali, recitare, vel decantare, 1604. Cremona 9. Aug. 6. Septemb. 30. Obſeruanti 16. Aug. 39. 1606. Conuentuali 1. Iulij 54. §. 4. 1646. 1. Iulij 18.

18 Domi vero, antequam cadauer efferatur, poſſunt hæredes ſuper eo officia recitare facere cuicumque libuerit 1579. Macerata 19. Maij 76.

19 *Abuſus*. Epiſcopus impediat cum omni diligentia, ac Paſtorali ſolicitudine Gentilitatis abuſum, quod Fœminæ in funere ſuorum liberorum, Parentum, aut Maritorum, capillos vellant, non tamen imponat pœnam excommunicationis, 1587. Hieracen. 20. April. 104. 1588. Mariana 6. Decemb. 260. §. 10.

20 Conuiuia, & prandia tolerari poſſunt in Anniuerſarijs Defunctorum, 1588. Mariana 6. Decembr. §. 9.

21 *Funeralia*. Pauperum cadauera gratis tumulari debent. *Sac. Epiſcopor. Congr. in vna Caſſanen.* 5. *Maij* 1617. *fol.* 81.

22 Liceat hæredi mittere cum Defuncto candelas, vel intorticia extincta, donanda Confraternitatibus, modo duplum earum deferantur accenſæ, 1598. Ceneda 14. Octob. 57.

23 Pro ſepultis in Eccleſia noua Confraternitatis Curatus idem recipere debet, ac ſi ſepelirentur in ſua Parochiali, 1606. Mileto 25. Iulij 58.

24 Cæteris paribus non poteſt amplius exigi ab exteris, quàm à Ciuibus, 1640. Chieti 25. Maij 35. 1646. 31. Mar. 8. 1653. Manfredonia 20. Iunij. 106. 2. 21. 1654. Nardò 10. Iulij 35.

25 Sac. &c. Inhærens declarationibus alias deſuper editis, cenſuit non licere Parochialium Eccleſiarum Rectoribus maiore eleemoſynam pro Defunctis in Eccleſijs Regularium ſepeliendis exigere, quàm eis ſolueretur: ſi in proprijs, vel alijs ſæcularium Eccleſijs ſepeliri deberent: & contrafacientes ab Ordinario pœnis, & cenſuris ſibi bene viſis, ſeuerius eſſe puniendos, 1593. Obſeruanti 27. Octob. 80. 1642. 22. Aug. 296. 1643. S. Domenico 2. Octob. 488. † 1647. 20. Martij 7. 1651. Obſeruanti d'Altamura 27. Ian. 286. 27. Martij 4. Et pro Minoribus de Obſeruantia in Partibus Indiarum decreuit Clemens VIII. conſt. 96. *Expoſitum Nobis*. *

SEQVESTRVM.

Decretum, Hæres, Miſſa.

RES *ſequeſtratæ*, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, debent vendi, deponique pecunia, durante ſequeſtro, 1603. Theano 18. Mar. 42. 1645. Caſtro 2. Iun. 3.

SERV.

SERVVS.

Ancilla, Baptismus, Cardinalis, Coniux, Famulus, Filius, Fuga, Hæres, Metus.

1 Seruitus est constitutio Iuris Gentium, qua quis alieno dominio contra naturam subijcitur. *Inst. de Iure Person. §.Seruitus.*

2 Seruo suo quis de Iure Gentium iniuriam facere non dicitur, secus de iure naturali, vel Diuino, *§.Seruis. Inst. de Iniur. Addit.Oinot. De his qui sunt sui, §.fin. 5.a.*

3 Seruum, siue apud hostes captum redimens potest eum retinere, donec sibi pretium redemptionis restituatur; dummodo non plus sibi petat restitui, quàm hostibus soluerit. *Oinot. Instit. de Interd. §.Summa autem diuisio, n.77.*

SIBYLLA.

1 Sibyllæ omnes fœminæ fuerunt, perpetuæ Virgines, Vates Deo plenæ.

2 *Cumæa* à Cumis Campanæ in Italia Vrbe nomen accipit. Cecinit de Christi aduentu Carmina Isaiæ Vaticinio simillima.

Cum Deus ab alto Regem demittet Olimpo.
Tunc Terra omniparens fructus Mortalibus ægris,
Reddet inexhaustos, Frumenti, Vini, Oleique.
Dulcia tunc mellis diffundent pocula Cœli:
Et niueo latices erumpent lacte suaues.
Oppida plena bonis, & pinguia culta vigebunt.
Nec gladios metuet, nec belli Terra tumultus.
Verum pax terris florebit omnibus alta.
Cumque Lupis Agni per montes gramina carpent.
Permixtique simul Pardi pascentur, & Hœdi.
Cum Vitulis Vrsi degent armenta sequentes.
Carniuorusque Leo præsepia carpet vti bos.
Cum Pueris capiens somnos in nocte Dracones.
Nec lædant, quoniam manus Domini obteget illos.

3 *Cumana* ex Ioniæ Vrbe, quæ dicitur Cumis, oriunda, Amalthea quoque, Erophile, & Demophile nuncupatur est illa quæ dicitur nouem libros ad Tarquinium Priscum Regem detulisse; pro ijs tercento aureos postulasse; irridente Rege, sex illis coram eo successiuè combussisse, semper pro reliquis idem pretium postulasse, & tandem pro tribus superstitibus accepisse. Eius de Filio Dei feruntur huiusmodi carmina.

Tunc ad Mortales veniet, Mortalibus ipsis.
In terris similis, Natus Patris Omnipotentis.
Corpore vestitus.

Hæc alia ex græco, sunt nostro sermone sic traducta.

Vocales quatuor antem
Fert, non vocalesq; duas binum geniorum:
Sed quæ sit numeri totius summa docebo.
Namque octo Monades, totidem decades super ista.
Atque becatontadas octo, infidis significabit.
Hominibus nomen. Tu vero mente teneto.
Hæc vero est summa nominis Iesu.

10	8	200	70	400	200
				Summa	888

Ι Η Σ Ο Υ Σ.

4 Cur ratio exametri Carminis in Græcis Sibyllarum versibus, vsquequaque seruata non fuit, Iustinus Martyr refert causam, tum in Notarios ineruditos, tum in Auctrices memoria lapsas. Nam Sibyllæ, afflatione cessante, omnium pariter à se dictorum obliuiscebantur.

5 Per-

5 *Persica* reliquit nobis huiusmodi Carmina de Præcursore Christi, ac baptismo eiusdem.

Tunc quoque vox quædam veniet per deserta locorum.
Nuncia, Mortales miseros quæ clamet ad omnes,
Vt rectos faciant calles, animosque repurgent.
A vitijs, & aquis perlustrent corpora mundis.

6 *Hellespontica.* In agro Troiano, Vico Marmissa, prope oppidum Gergeticum, Cyri temporibus nata, hæc de Christi doctrina scripta reliquit.

Ille Dei legem complebit, non violabit;
Per similem formam referens, & cuncta docebit.

7 *Lybica* reliquit huiusmodi Vaticinia circa miracula Christi

Ille quidem morbis pressos sanabit, & omnes.
Læso, quotquot ei fident: cæcique videbunt.
Incedent claudi: Surdis audire licebit.
Insolitas Mutis debitur formare loquelas:
Expellet furias, oppressis morte resurgent.

8 *Samia*, nomine Pitho, de Christo ingrediente Hierusalem, ascenso Asello, huiusmodi protulit oraculum.

Salue casta Sion, permuttaque passa Puella,
Ipse Tibi Rex en tuus ascenso intrat Asello,
Erga omnes mitis, iuga quo tibi, quo iuga demat.
Intoleranda tibi, quæ fer, ceruice suabcta.

9 *Delphica*, nomine Anthemis, quæ vixit ante Troianum excidium, cuius plures versus Homerus surripuisse creditur, de Passione Christi reliquit oraculum huiusmodi.

Impinget illa Colaphos, & sputa scelestis.
Israel labijs, neque non, & fellis amari.
Apponet escam, potumque immitis aceti.

10 *Phrigia* de morte Christi cecinit hisce carminibus.

Scindetur Templi velum, mediumque diei
Nox tenebrosa tribus premet admirabilis horis,
Et tridui somno peraget mortalia fata.

11 *Tiburtina*, nomine Albunea, ex Tribure Italiæ Vrbe, Christi Resurrectionem, & Ascensionem cecinit hisce carminibus.

Sed postquam triduo lucem repetiuerit, atque
Monstrarit somnum Mortalibus, atque docendo
Cuncta illustrarit, Cœlestia Regna subibit
Nubibus inuectus.

12 *Eritbræa* reliquit huiusmodi Carmine.

IESVS CHRISTVS DEI FILIVS SERVATOR.

Iudicij in signum Tellus sudore madescet.
Et Rex æternus summo descendet Olympo,
Scilicet vt carnem, mundumque vt vindicet omnem.
Vnde Deum fidi, diffidentesque videbunt
Summum cum Sanctis in sæcli fine sedentem.

Corporeorum Animas Hominum, quo iudicet, olim.
Horrebit totus cum densis vepribus Orbis:
Reijcient Simulacra viri, gazasque repostas.
Exuretque ignis terras, cœlumque, solumque.
Incendentque fores angusti carceris Orci:
Sanctorumque omnis caro libera reddita lucem
Tunc repetet: semper cruciabit flamina sceleftos.
Vtque quis occultè peccauerit, omnia dicet:
Sub lucemque Deus reserabit corpora clausa.
Dentes stridebunt, crebrescent vndique luctus.
Et lux deficiet: Solemque, nitentiaque astra
Inuoluent tenebræ: tum Lunæ splendor obibit.

Fossas attollet, iuga deprimet, ardua, montes;

Impe-

Impedietque nil mortales amplius. Altum
Longa carina freta non scindet. Montibus arua
Ipsa æquabuntur. Nam fulmine torrida, tellus.
Vnaque, & sicea fontes, flumina bibunt:
Siderisque sono tristi tuba clanget ab oris.

Stultorum facinus mœrens, Mundique dolores.
Et Chaos ostendet, & Tartara terra debiscet.
Regesque ad solium sistentur Numinis omnes.
Vndaque de cœlo fluens ignea sulphure mixto,
Atque omnes homines signum præsigne notabit.
Tempore eo lignum, cornu per amabile fidis,
Oppositus Mundo Casus; sed vita Piorum.
Respergendo, lauans duodeno fonte necatos.
Hucusque Sibylla.

13 *Lignum hoc* est lignum Crucis, quod habet duo brachia. Brachium, seu cornu dextrum fidis Christianis multum amabile, sed sinistrum impijs Mundanis valde oppositum, atque terribile. *Aspergendo fonte duodeno*, idest duodecim fructibus Spiritus Sancti, vel ministerio duodecim Apostolorum, *necatos*, idest mortuos propter peccatum fit vita eorum, resuscitans illos ad vitam gratiæ. Vel dicamus, *lauans necatos fonte duodeno*, idest omni genere vitiorum: nam duodenarius numerus in scripturis, vt plurimum est vniuersitatis designatiuus; vel *necatos* duodecim peccatis oppositis duodecim fructibus Spiritus Sancti. *V. de Syxtum Senensem in Bibliotheca Sancta lib. 2. v. Sibylla, vbi refert etiam Græca carmina; ego enim hæc ex Græcis transtuli, nisi magis notabilia.*

SIGILLVM.

Casus.

1 Confessionis est de iure Diuino positiuo. *S. Th. Suppl. quæst. 11. 1. 2. Nau. cap. 8. num. 2. & seqq. & cap. 18. num. 52.*

2 Sigillum non frangitur reuelando Venialia in genere, nisi exaggerentur per grauitatem, vel numerum, puta Titius confessus est mihi multa venialia, vel grauia venialia. *Diana 5. tract. 11. res. 49.*

3 Certum est apud omnes, quod peccata, & ab eis dependentia cadunt sub sigillo Sacramentali. An autem comprehendantur aliæ imperfectiones, vel negotia, *Io: Sanchez disp. 1. num. 29.* afferit non comprehendi, licet ea quis narraret ad se accusandum: sed ad eas cælandas solo naturali Sigillo teneri.

Bonacina tamen, Diana, & alij tenent, ea omnia cadere sub Sigillo, ex quorum reuelatione posset sequi damnum, vel pudor Pœnitenti.

4 Sigillum authenticum, cui creditur quandiu contrarium, non ostenditur, dicitur, vel Episcopi, vel Capituli, vel alicuius Principis sæcularis, vel Vniuersitatis, siue etiam ipsius Notarij, quando talibus de consuetudine creditur, *glos. c. Ex litteris. Ver. Sigillum. De fide instrum.*

5 Sigillum Capituli teneri debet ab eo, cui mandabit Episcopus, 1602. Fondi 15 Martij 20.

SIGNATVRA.

1 A*D Signaturam* Iustitiæ recurritur in causis, quæ afferre possunt perpetuum præiudicium, 1577. Volterra 12. Ian. fol. 14.

2 Signatura Iustitiæ non committit causas, quæ pendent in S. C. vel coram eius Delegatis, 1613. Nullius Castelduraante, e Cremona 30. April. 41.

3 † In

3 † In rescriptis Signatura Gratiæ non attenditur extensio Regentis, sed sola Signatura Papæ, ad differentia in Signatura Iustitiæ. *Othob. decis.* 207.*

SIMONIA.

Baptismus, Episcopus, Excommunicatio, Papa.

1 Simoniæ crimen æquiparatur crimini hæresis, & læsæ Maiestatis. *Baiard. ad Clar. §. Simonia. num.* 20.

In cuius comparationem cætera crimina pro nihilo reputantur, *c. Per tuas* 32. *De Simon.*

2 Accipiens aliquid pro consilio, vel doctrina non videtur committere Simoniam, vt probabilius censui in Collect. ad Prou. 23.

3 Vendere beneficia non ratione tituli, sed ratione fructuum, non est Simonia contra ius Diuinum, sed tantum contra ius Canonicum, & si fiat auctoritate Papæ, qui separare potest fructus à titulo, nulla est Simonia; quia Papa liberam, & plenam dispositionem habet in omnibus beneficijs.

Quod vendere beneficia ratione fructuum non sit Simonia, nisi quatenus prohibetur à Iure Canonico, patet à simili in vasis sacris, quæ vendi possunt ratione materiæ tantum.

Item in Beneficiorum permutatione, in reseruatione Pensionis, in resignatione, in fauorem Tertij, quæ si fiant sine Superioris auctoritate, sunt, vel præsumuntur Simoniaca; cum ea vero non, *cap.* 2. *De Præben.in* 6. *Clem.* 1. *Vt lite pend. glos. cap. Ex parte. De off. Delegati. Turrecrem. in cap. latorem* 1. *quæst.* 1. *Panorm. in c.* 1. *De Simon. & in repetit. super c. Extirpandæ, §. Qui vero, De Præben. num.* 37 *& in cap. Cum pridem de pact. num.* 11. *Caietanus in opusculis tomo* 2. *tract.* 9. *quæst.* 1. *Sotus lib.* 2. *de iust. & iure, quæst.* 7. *art.* 5. *Nau. cap.* 23. *num.* 108.

4 Supradictorum ratio est, quia Simoniam Iure Diuino prohibitam etiam Papa committere potest: prohibitam vero iure tantum humano, nec Papa committit, nec committitur in Romana Curia in ijs, quæ fiunt sciente, & annuente Pontifice. *Et hoc modo intelliguntur glos. & Bart. in l. Barbarius, ff. v. de off. Præsid. & in l.* 1. *ff. n. Ad l. Iul. de ambitu*, quod Simonia, & lex Iulia de ambitu non habent locum Romæ. *Decian. tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 84. *num.* 9. *Clar. § Simonia, num.* 6. *& ibi Baiar. num.* 16.

5 *Probatio* in crimine Simoniæ sufficit, quæ fiat per signa, & coniecturas, *Clar. l. c. n.* 12.

6 *Pœna*. Quando quis dedit vel recepit pecuniam pro aliqua gratia circa beneficia, Simoniacorum pœnas tenetur ad restitutione fructuum etiam ante Iudicis sententiam. *Farin. pract. crim. quæst.* 111. *num.* 345. *Bonac. de Simon. qu.* 7. *pun.* 4. *num.* 4.

7 Datum per Simoniam applicatur illi Ecclesiæ, cui per talem dationem facta est iniuria. *Baiard. num.* 6.

8 Clericus Simoniacus priuatur Beneficio. *Clar. num.* 10.

9 *Excusatio*. Vexatus in Iure acquisito super spiritualibus aut annexis, potest vexationem suam redimere pecuniam dando. *Rota in glossa c. Cum dilectus* 28. *il primo, de Simon.* Et repetere pecuniam sic datam.

Hinc est; quod cum in graui necessitate mihi negatur iniustè Sacramenta, vexationem meam redimere possum pecuniam dando, vt dixi *in lib.* 4. *Instit. Ciuil. tit.* 8. *num.* 26.

At si vexetur in iure acquirendo, non potest absque simoniaca labe vexationem redimere, *c. Matthæus. De Simon.*

Hinc S.D.N. Alex. VII. in const. quæ incipit: Inter grauissimas, edita 2. Maij 1656. declarauit incurrere in censuras const. de datis & promissis etiam eum, qui dat pro redimenda vexatione.

10 Pecunia data, vel accepta pro impensis, vel pœna excommunicationis, vel absolutionis, per Iurisdictionem Ecclesiasticam imposita, non facit Simo-

moniam: quia non accipitur pro ſpirituali, ſed pro pœna delicti. Quæ ſi non erogetur locis pijs, peccatur contra Conc. ſed non peccato ſimoniæ. *S. Tho. 2. 2. q. 100. a. 2. Nauar. cap. 23. nu. 101. verſ. ſeptimo.*

11 Dare ſpirituale pro temporali, vel e contra, etiam in materia beneficiali, ex mera obligatione antidorali, ſeu gratitudinis, non eſt ſimonia, ſicut nec promiſſio generalis, quæ ſolum indicare ſolet vrbanitatem, vel gratitudinem, etiam ſi in tradendo dicta obligatio antidoralis intendatur, dummodo expreſsè non deducatur in pactum. *Bonac. tom. 1. de ſimon. diſput. 1. quæſt. 6. pun. 1. num. 1. 2. 3. 7.*

SINDICVS.

Procurator.

SOCIETAS.

Solus.

1 *ESt duorum*, pluriumue conuentio honeſte contracta ab vberiorem quæſtum, & commodiorem vſum. *Oinot. de ſoc. in princip. num. 2.*

2 De ſocietate officiorum dixi lib. 3. Imperialium inſtitutionum tit. 26. num. 10. & ſeqq.

3 Socij Viſitatorum eligi debent de eadem Prouincia viſitanda, vel ſi id minus fieri poſſit, ex aliqua viciniore, 1642. Oliuetani 11. Decemb. 330.

SODOMIA.

1 *ESt coitus* perſonarum eiuſdem ſexus.

2 Non eſt caſus reſeruatus, niſi quando eſt completa, & conſummata, nempe quod ſit effuſum ſemen intra vas, *Arg. c. fin. de ſponſ.*

Nam cum reſeruatio ſit odioſa, ſtrictè explicanda eſt. Idem eſt ad incurrendas alias ordinarias pœnas, quia lex puniens delictum, requirit illud eſſe conſummatum, præſertim quando verba legis ſunt generalia, & abſoluta de illo delicto, *Bonac. de matrim. q. 4. pun. 11. prop. 2. verſ. Aduertendum eſt ſecundo. De quibus dixi lib. 4. Ciuil. tit. 18. num. 72.*

3 An autem ſodomia cum Muliere ſit caſus reſeruatus, tam affirmatiua, quam negatiua probabilis, *Bonac. l. c. n. 2. verſ. Vtrum vero. Diana 2. tr. 15. reſ. 29.*

4 In caſum tamen reſeruatum Sodomiæ incurrit tam Agens, quam Patiens, *Diana 1. tr. 10. reſ. 26.*

5 Sodomia, ſicut, & alia luxuriæ peccata, poteſt adiunctam habere diſtinctam ſpecie malitiam: vt ſacrilegij, quando committitur cum Religioſo, vel cum Clerico in ſacris conſtituto, vel cum habente votum caſtitatis, aut adulterij, quando fit cum coniugato; aut inceſtus, quando fit cum conſanguineo, vel affine intra ſecundum gradum, &c. Vnde explicandum eſt in confeſſione, vtrum copula ſodomitica habita ſit à maſculo cum maſculo, vel à maſculo cum fœmina, cum in poſteriori ſola pars repugnet, in priori vero pars, & textus *Add. Toleti lib. 5. cap. 13.* Contrarium tamen vt probabile refert *Diana 1. tract. 7. reſ. 2.*

6 Item eſt exprimendum, an ſit habita cum habente votum caſtitatis, vel contra voluntatem alterius, vel cum conſanguineo, aut affine in recta linea vſque in infinitum; in tranſuerſali vero vſq; ad ſecundum gradum. Non tamen ſi in linea cognationis legalis, vel ſpiritualis, niſi quatenus ſociorum in crimine ſalutem tenebatur ex iuſtitia procurare, vt Parochus, Dominus, &c. *Bonac. de Matr. q. 4. pun. 11. num. 2.*

7 Nec eſt neceſſario explicandum, commiſſum fuiſſe cum Virgine. *Idem ibid.*

8 An verò quis agens, vel patiens fuerit: quidam negant; quia licet hæc circumſtantia aggrauet, vel minuat, non tamen mutat ſpeciem. *Diana 3. tr. 4. reſ. 159. & 6. tr. 6. reſ. 36.*

Quidam tutius, & probabilius affirmant, cum agens effundat etiam semen quod videtur ad specificum seu indiuiduale quid spectare. *Vide Lugo, vel eum ad verbum referentem. Diana 6. tract.6. resol. 26.*

9 An vir incipiens actu præpostero cognoscere vxorem, & postea perficiens copulam in vase debito peccat mortaliter, quidam negant, quidam probabilius affirmant, *Bonac. tom.1. de matr. q.4. pun.11. num.12.*

10 Caluinus, Aristoteles, & alij Philosophi in Gentilitate Magistri, omnes sodomitæ fuerunt, excepto Platone, qui amore veritatis contemplandæ abstinuit ab omni delectatione venerea. *S.Th.2.2 q.152.13. Barbosa alleg.44. n.3.*

S O L.

Hæresis 2. §. 12.

1 SEcundum Nanzianzenum, & Bedam nihil aliud est, nisi vnio totius lucis creatæ prima die.

2 Sol non est calidus, nisi æquiuocè: sicut folium infelix dicitur, & arenæ steriles. *S.Th.1.q.13.5.1. Oreg. de Deo tr.1.c. 3.§. Nam sol.*

Contraria tamen antiquorum Patrum, quod Cæli sint de materia aquea, Sol verò de materia ignea, iuxta illud: *Iam Sol recedit igneus*, & per consequens sit formaliter calidus, improbabilis non videtur Saliano die 4. Mundi.

S O L I D V S:

Scutum.

ESt nummus aureus, qui olim æquiualebat decem, & septem Iulijs; sed hodie de consuetudine pro scuto monetæ sumitur, & sic donatio vltra quingenta monetæ scuta requirit insinuationem. *De quo lib.2. ciuil. tit.7.*

S O L V S.

Episcopus, Regulares.

1 ORdinarius non potest procedere contra Regulares solos incedentes, sine speciali commissione S. C. sed eorum superiores monere, 1599. Genoua 18. Maij 45. 1607. Rimini 17. Febr. 15.

2 Regulares extra habitatum possunt intercedere soli, & etiam intus, qui sunt officiales, 1602. Cassinensi 2. Aug. 49.

Et in oppidis non multum amplis, 1602. Gubbio 15. Sept. 71.

S O R O R.

Abbatissa, Conuersæ.

1 DVæ vel secunda Soror. Decretum, quod germana Soror non possit alteri in officio, præsertim Abbatissatus, immediatè succedere, sed triennium intercedere debeat, approbatur, 1600. Milano 21. Iun. 47. 1645. 11. April. 47. v. *Abbatissa.*

2 Soror in locum alterius subrogan da, tenetur soluere dotem, quæ soluitur tempore subrogationis, non quæ soluebatur, quando ingressa est altera Soror, 1602. Nola 6. Aug. 52.

3 Potest ex gratia vestri Monialis intra numerum cum dote ordinaria, non obstante quod ibi habeat alteram Sororem germanam cum multis Consobrinis, 1601. Vercelli 15. Maij 61. 1620. Imola 19. Nou. 287.

Et si de rigore Iustitiæ secunda Soror deberet soluere dotem duplicatam, 1603. Arezzo 27. Oct. 81.

Maximè si vltra Sororē habeat etiam ibi Amittam, 1601. Foligno 2. Ian. 24.

4 Secunda Soror in loco numerario admitti potest sine licentia S. C. præterquam in Ciuitate Florentiæ, vbi prohibetur per Breue Clem. VIII. 1603. Forlì 26. Nou. 69. 1620. Imola 10. Nou. 287.

In quo dispensat S. C. ex concessione Pauli V. 1605.13.Oct.69.

5 *Tertia* Soror recipi non potest in eodem Monasterio licet Regularibus subiecto, sine licentia S.C. 1596. Arezzo 4. Nouemb. 105. 1600. Modena 11. Aprilis 29.

Quam concedere non solet in illis Monasterijs, in quibus numerum Monialium est exiguus, 1599. Lucca 8. Mar.18.1603. Monopoli 23.Dec.99.1609. Lanciano 15.Maij 30.

Aliquando voluit, vt Moniales essent centum ad minus, 1604. Napoli 17.Maij 39.Mileto 31.Mar.26.

Aliquando 150. 1616. Pistoia 20. Dec. fol.191. à tergo.

Aliquando contenta fuit de 28. 1622. Spoleto 30. Sept.230.

6 *Dotem* triplicatam soluit tertia Soror, si numerus Monialium sit minor, 90. si vero maior, admittitur cum duplicata, 1602.Bologna 23. Apr.24

Si verò Pater sit benemeritus, &c. admittitur etiam cum dote ordinaria, 1604.Venetia 26.Oct.66.1608.Faenza 12. Mar 30.&c.

Vel si inuenitur vestita cum dote ordinaria & habet alia requisita, 1602. Modena 10. Dec.85.

7 *Vocem* actiuam, vel passiuam non habet tertia Soror, nisi post mortem alterius ex primis, 1646.Napoli 22.Iun. 39.&c. Siracusa 17.Aug.43.

Potest tamen habere alia officia, quæ dantur extra Capitulum sine suffragijs Monialium, 1600. Modena 11. Aprilis 29.

8 Aliquando tertijs Sororibus fuerunt voces ex gratia concessæ, maximè vbi magnus est numerus Monialium, 1606. Genoua 8. Mar.33. 1650. Crema 10.Iunij 14.

Vel per renunciationem alterius Sororis senioris, 1652. Genoua 15. Nouemb.12.

9 Tertia, & quarta Soror habent præcedentiam à die professionis sicut aliæ, 1600. Modena 11.Apr.29.

10 Consuetudo non recipiendi in eodem Monasterio tres Consobrinas laudabilis est, 1588. Como 1.Iulij 51.

11 *Quarta Soror* multo minus recipi potest in eodem Monasterio sine licentia S.C.1600. Modena 26.Ian.10.

12 Tertia, & quarta Sorores sunt priuatæ vocibus vsque ad mortem alterius ex primis duabus, 1600.Modena 26. Ian.10.

Sicut si recipiantur quarta, & quinta Sorores, tres vltimæ manent similiter sine voce, 1614. Pistoia 22. Septemb.113.

13 Prohibitio recipiendi ad habitum plures Sorores, quam duas, non prohibet, ne recipi possint in educationem, 1622.Isernia 11. Ian.6.Palermo 6. Maij 90.

SORTILEGIVM.

Dæmon, Inquisitor.

SPOLIVM.

Pensio, Testamentum.

1 SPolia Personarum Ecclesiasticarum, sine testamento, vel facultate testandi, decedentium, ad Cameram Apostolicam spectan. *Pius IV. const. 8.Graue nobis.*

Exceptis suppellectilibus vilioribus, si Clericus habitabat in loco beneficij; vt sedilia sine corio, vel ornamento lacus, fulcra, dolia, &c. Item Missalia, & alia ad Diuinum cultum destinata, quæ non computantur inter Spolia, nec hæredibus cedunt. Pius V. const. 42. *Rom.Pontificis.*

Sed suppellectilia debent futuro successori reseruari, ad cultum verò Diuinum dedicata, Ecclesia consignari: prout hæc, & alia ad Spoliorum materiam pertinentia latius dixi lib.3. Ciuilium tit.1.n.72.

2 Testandi facultas non suffragatur Clericis extra residentiam decedentibus,

bus, quo minus eorum bona spolio cedant. *Pius IV. const. 91. In suprema.*

SPONSALIA.

Educandæ, Matrimonium.

1 Si Sponsa litigat super sponsalibus, sponsus nihil eo loci possidens cogitur instante parte præstare cautionem de non discedendo, durante lite, 1593. Rimini 16. Mar. 73.

2 Cohabitatio sponsorum ante contractum Matrimonij per verba de præsenti punibilis est. Visitationes autem, & conuersationes minimè, præsertim in præsentia consanguineorum, 1588. Trani 25. 25. Octob. 216. 1589. Caua 26. Aug. 270. 1590. Trani 15. Maij 116. 1635. Ruuo 14 Decemb. 111. 1636. Cosenza 15. Febr. 15.

3 A diuitibus non exigatur vltra 2. ducatos nomine pœnæ, quæ Pauperibus in pœnitentias salutares commutetur, 1600. Lec. 21. Aug. 86.

4 Educandæ matrimonium contrahere volentes desponsari debent extra clausuram, in eam amplius non rediturae sine licentia sanctæ Sedis, 1595. Catanzaro 15. Febr. 436.

Immo Ordinarius habita notitia, quod educandæ contraxerint sponsalia, debet eas à clausura dimittere, 1634. Piacenza 13. Ian. 9. 1635. Cosenza 9. Nouemb 348.

5 Abbatissa, quæ sponsalium Instrumentum cum educanda fieri permittit ad crates, deponitur ab officio, voceque actiua, & passiua 1599. Assisi 20. Septemb. 87.

6 Si sponsam de licentia S. C. in clausura degentem sponsus visitet absque eiusdem S. C. facultate, quæ raro conceditur, & multo magis si præfatus sponsus circa Monasterium cantet, vel sonet ipsa sponsa debet à clausura dimitti, 1596. Nap. 25. Febr. 171. 1588. Montepulciano 8. Iulij 52. 1604. Pauia 15. Decemb. 96. 1627. Nap. 23. April. 177. 1650. Piacenza 27. Martij 26.

† Iubente Sanctissimo D. N. propositum fuit in S. C. C. An sponsalibus validis ab initio contractis, deinde verò mutuo consensu dissolutis, sit sublatum impedimentum Iustitiæ publicæ honestatis? Et pluries proposito dubio, ac maturè examinato, tandem sub die 6. Iulij 1658. Em. Patres in antiqua eiusd. Cong. sententia consistentes censuerunt, non esse sublatum.

Cuius sententiæ vna cum rationibus hinc inde deductis, & recentioribus eiusdem Cong. in hac materia responsis, facta relat. ad Sanctiss. S. Sua sub die 10. eiusd. mens. præd. Congr. resolutionem probauit, eamdemque deinceps in dubium reuocari vetuit. *

SPONSIO.

Est licita sicut, & ludus, si absit dolus, & dissimulatio. Propterea qui scit, rem, pro qua spondet, ita se habere, peccat, & tenetur ad restitutionem rei per talem sponsionem acquisitæ, nisi suam scientiam alteri manifestauerit.

Item esse potest illicita ratione malæ circumstantiæ, scandali, seu periculi, vt si quis spondeat Titium hoc anno occidendum.

Item sponsio circa vitam, mortem, seu creat. summi Pont. vel promot. Card. est prohibita à Greg. XIV. sub excomm. latæ sent. summ. Pont. reseruata. *Bonac. de contr. disp. 2. q. 3. pun. 2. n. 18.*

SPONSVS.

Coniux, Matrimonium, Sponsalia.

SPVRIVS.

Illegitimus.

S T A T V S.

Ad transmittendum statum Monasteriorum non debet Ordinarius facere processum, examinare testes, vel aliquas expensas afferre Monialibus; sed eum è libris extrahere, gratisque transmittere, 1646. 11. Maij 10.

S T A T V T V M.

Argumentum, Confraternitas, Matrim. Verbum.

1 *Statuta* à Sanctissimo confirmata, mutari non possunt, 1601. Oria 8. Ian. 21.

2 Laicalia non debent ad Ecclesiasticos extendi, sed alia similia in substantia fieri, si opus sit, 1601. Mantoua 14. Febr. 80.

S T E R I L I T A S.

Abortus.

S T I P V L A T I O.

Notarius.

S T V D I V M.

Canonicus 23. *Clericus, Doctor, Lex, Parochus*.

1 *Docentes*, & audientes sac. Theologia, & sac. Canones, quinquennali fructuum beneficiorum suorum perceptione in absentia gaudent. *Conc. Trid. sess. 5. cap. 2. De reform. Eman. Sà. Residentia* 8. *Nau. c. 21. n. 58. & 121.*

Distributiones tamen percipere non possunt, quæ solis interessentibus dantur, excepta causa infirmitatis, vel vtilitatis Ecclesiæ, *c. De cætero 7. De Cler. non resid. c. Licet, 32. De præben.*

Nisi Beneficium in solis consistat distributionibus quotidianis: quia tunc illas perciperet, dempta tertia parte, quæ accrescit interessentibus, *vt supra v. Canonicus n. 19.*

Nullo tamen casu dantur absentibus distributiones Anniuersariorum ex Cong. Conc.

Nisi Pœnitentiarium placeat excipere, qui dum audit confessiones in Ecclesia, censetur præsens in choro, vt dixi in Can. lib. 5. titul. 38. De Pœnit. & Remiss. n. 12.

Verum hodie Parochus ratione studij non potest abesse. *Ex S. C. Bonac. de Var. tract. di 5. pun. 5. num. 16. Bar. al. 56. num. 30.*

S T V P R V M.

Stuprator non tenetur ante sententiam Iudicis Virginem à se defloratam omnino dotare, quia id pœna est: Pœnam autem ante sententiam luere non est necesse. *Nau. c. 16. n. 17.*

S T Y L V S.

Consuetudo.

S V B C O L L E C T O R.

Exemptio, Parochus, Processio, Ratio.

1 *Priuilegium* Subcollectorum non suffragatur illis, qui non resident in diœcesi, cuius sunt deputati subcollectores, 1624. Pistoia 9. Febr. 33. 1647. 13. Maij 5.

Immo S. C. non probat, quod quis deputetur Subcollector in aliena diœcesi, 1625. Pistoia 9. Sept. 99.

Et sic deputati non sunt exempti ab Ordinar. loci, vbi beneficium habent 1645. Venaf. 8. Dec. 6.

2 *Curam*, vel aliud seruitium Ecclesiarum personalem residentiam requirens, obtinentes, non debent deputari Subcollectores: & si deputantur, non sunt exempti, quo ad onera beneficij,

ficij, 1597.10. Martij 21. 1606. Ascoli di Puglia 19. Aprilis 30.1614. Acerra 23. Maij 42.

Vnde Episc. cogere potest eos ad residentiam, & ad soluendum punctaturas, 1614. Martij 20. Iunij 59.1617. Auellino 12. Maij 87.

3 Quod autem dictum est de Curatis, intelligitur etiam si sit Archidiaconi, vel Archipresbyteri, vel in alia dignitate constituti, 1652. Napoli per Motula 23. Aug. 31.

4 Et ideò amoti, vel amplius non seruientes, non gaudent exemptione ab Ordinarij iurisdictione, *Sac. Conc. Cong.* 14. *Apr.* 1646.

5 In eo autem, quod concernit curam Animar. & administrat. Sacramentor. nec seruientes sunt exempti, 1601. Triuento 22. Maij 140. &c.

† Item S.C.C. sæpius censuit in qualibet diœcesi non esse deputandum nisi vnicum Subcollectorem, qui rationem Beneficiorum extra illam non habeat residentiam, præsertim ratione Animarum curæ. Nec illos exemptione gaudere in concernentibus onera Diuinor. officiorum, Missar. administrationis Sacramentor. vel bonorum Ecclesiar. & similium, ne in causis Ciuilibus, *Sorana* 23. *Martij* 1658. *Sutrina*, & *Nepesin.* 14. *Decembris* 1658.

6 Si administrauerunt redditus Capitulares, compelli possunt ab Ordinario ad reddendas rationes: Sed si fuerint in fraude deprehensi, puniuntur à suo Iudice, 1646. 8. Iun. 3.

7 Potest item Episc. exequi suam sententiam latam contra suum Cleric. antequam esset subcollector, vel etiam post, si antea fuerat incœptum iudicium, 1617. Policastr. 12. Maij 87. 1626. Squillace 30. Maij 66. 1628. Gerace 24. Martij 33.

8 Remotus ob demerita, declarandus, non amplius gaudere priuilegijs, 1624. Brindisi 20. Iulij 99. *Nec repugnare videtur Const. Vrbani VIII. supra relata v. Exempto n.* 6.

9 Qui fuit Subcollector, renunciare potest priuilegijs Subcollectoriæ, 1645. Strongoli 2. Iunij 13.

† SVBDIACONVS.

1 S*Vbdiaconus* ordinatus, dum haberet dilucida interualla, tenentur ad continentiam, secus si in furore, nisi antea propositum habuisset eius ordinis suscipiendi: nullo tamen casu dispensatio concedenda. *C.C. Segobien. lib.* 15. 224. 23. *Decembris* 1587.

2 S. C. C. censuit, Subdiac. qui in vim dispensationis Apost. cum vidua matrim. contraxit, & pensiones Eccles. obtinet, gaudere priuil. fori, *lib.* 58. 427 *Pro Arcbid. Tolet.*

SVBDITVS.

Metus, Seruus.

SVBHASTATIO.

Venditio.

1 P*Ro Causis* Ciuilibus non debent Subhastari bona pior. locor. sine licentia S. Sedis, sine qua non potuerunt obligari, 1648. 24. Apr. 23.

SVBREPTIO.

Obreptio.

† Quando subreptio litterar. Apost. est euidens, non exigitur alia declaratio, *c.* 2. *de Confir.* *

SVBSCRIPTIO.

1 R*Equiritur* in Contractibus de rebus Ecclesiasticis, *glos. c.* 1. *vers. Vel Subscripsit*, 96. *dist.*

Et in alijs, de quibus per Bart. in l. Diuus 15. §. Item Senatus, ff. nu. de fal.

Hoc tamen in scripturis publicis de consuetudine non seruatur: in quibus

non ponitur Subscriptio neque Partium, neque Testium. *Rota apud Farin.par.1. tom.1. decis. vt latius dixi in Rubric.Ciuilium num.11.*

2 Subscriptio diuersorum nominum per eamdem manum suspecta est, 1601. Venetia 5. Februarij 40.

3 Subscriptio Episcopi fieri debet cum nomine Ecclesiæ, non cum cognomine Familiæ, 1602. Volturara 25. Oct. 113.1601. Venetia 5. Febr. 40.

4 Dum aliquis litterarum nescius subscribere debet, ante Subscriptionem ab alio suo nomine faciendam faciat propria manu signum Crucis † *l.fin. C. de iure delib.*

Vel potest tenere typum sui nominis, & cognominis, vt latius ex Rota lib.2. Ciuilium tit.1. n.28. §.3.

SVBSTITVTIO.

Pater.

1 VVlgaris tacita, facta hoc modo. *Titium, Caium hæredes instituit, eosque inuicem Substituto*, adita hæreditate, expirat. Vnde legitimi Cohæredis hæredes succedent Cohæredi morienti, non autem Cohæredes: si Defunctus iam hæreditatem adierat: si vero non adierat, tunc Cohæres admittitur, *l.post aditam, C. de impub. & alij subst. Oin. de vul.sub. in princ.n.9. & 10.*

2 Substitutio vulgari expressa continet tacitè pupillarem: vnde si filius adita hæreditate, ante pubertatem decesserit, Substitutus admittitur ex tacita, seu præsumpta Pupillari. *Oinot.lib.2.n.12. & de Pupill.subst.num.4.*

3 *Fideicommissariè* substitutus, si primus hæres decesserit sine liberis, excluditur per Monasterium, vel Ecclesiam, *glos. c.Raynutius 16.v.Si absque liberis moreretur, De testam.*

Hoc tamen multas patitur limitationes, quas enumeraui, *lib.3. Ciuil.Institut. tit.1.n.97.*

4 Hæc substitutio expirat, si Institutus tempore mortis liberos habeat superuiuentes, licet ipsi liberi postea decesserint, *l.Lucius la seconda: ff.i. de hær. inst. l.Generaliter, & l.Antepenult. ff.i. de Inst. & subst. l.Cum acutissimi, ff.i. de fideic. & l.Cum Auus, l.Hæredes mei, §.cum ita, ff.i. Ad S.C. Trebell. Bald. cons.398. num.1. lib.4. Surd.cons.67.n.1. vol.1. Tusc.concl.791. tom.7.*

5 Fideicommissariè substitutus alienare non potest, nisi in casu, quo bona suæ legitimæ, ac Trebellianicæ non sufficerent pro dote, vel donatione propter nuptias constituenda, vel pro necessitate famis, vel alia vrgentissima, cum decreto Iudicis, *Auth.Res quæ, sub l.fin. l. Comm.de legat.*

Libertatem tamen præstare potest pretio soluto. *Vide quæ dixi lib.2. Instit. Ciuil. tit.8. num.11. & seqq. & supra Alienatio 6.*

SVCCESSIO.

Filius, Hæres, Illegitimus, Iudæi, Occisio, Substitutio.

† SVFFRAGANEVS.

Pensio.

1 NOn debet Suffraganeus, vel eius Vicarius prohibere, ne sibi præsententur comparationes, citationes, vel Inhibitiones, à Metropol. expeditæ, nisi per manus certar. Personar. quæ ad huiusmodi ministerium ab ipso Suffraganeo sunt destinatæ, 1619. Spalatro 12. Aprilis 56.

2 Hodie Suffraganei non tenentur amplius, nisi pro Concilio Prouinciali, neque cuiuscumq; consuetudinis, etiam immemorabilis ad Metropolim accedere, neque etiam Procuratores mittere *Trid.sess.24. c.2. Greg.XIII. ex Congr.Conc. 14.Oct.1578.lib.77.75.*

Nam neque de Iure antiquo Archiepiscopus cogere debet Suffraganeum ad se sæpè venire, lib.77.12. v.Nuncio.

SVPERIOR.

Abbatissa, Conseruatorium, Dispensatio, Generalis, Iurisdictio, Obedientia.

1 NEc priuilegia, nec prærogatiuæ, nec vox, & ne quidem Superioris nomen conuenit ei, qui ignorans electionem de se factam, non cæpessiuit administrationem 1646. Trinitarij 5. Octobris 28.

2 Minimorum Superiores sunt annales, & deinde vacant per alium annum. Si verò concedatur eis aliqua prorogatio, sufficit, si vacent per illos menses, qui intercedunt vsque ad solitum Capitulum, siue Diætam, 1631.16.Maij.

3 Vtilitas. Quilibet res perficitur per hoc, quod subditur suo Superiori: sicut Corpus per hoc, quod viuificatur ab Anima; & aer per hoc, quod illuminatur à Sole. *S.Th.2.2.q.81.7.corp.*

4 Non debet multiplicari Superiores sine causa, seu necessitate, 1648.Fiesole 17.Iulij 18.1649. 2.Ian.5.

5 Cuilibet Conuentui dari debet suus Superior electiuus, 1647. 13.Septemb.4.

Qui non remouetur à Generali, 1650. 30.Septemb.8.

Sed à S.C. si facit nouitates, 1601.Amelia 5.Februarij 39.

In Italia, & Insulis adiacentibus in solo Capitulo Prouinciali eligi, ac deputari debet.

Districtius inhibendo omnibus Fratribus localibus, ne de cætero audeant, seu præsumant in proprio Conuentu, vel alibi ad huiusmodi electionem quouis prætextu deuenire sub pœnis nullitatis omnium actorum, priuationis vocis actiuæ, & passiuæ, ac perpetuæ inhabilitatis ad quæcumque munera, eo ipso incurrendis; Sed Ministros à præfatis Capitulis Prouincialibus in posterum eligendos humiliter recipere, eiusque debitam obedientiam præstare teneatur. Constitutionibus d. Ordinis, &c. 1653. De mandato Sanctissimi, Trinit.23. Maij 113. Reg. Gouerno 4.

† Generalis, & Prouincialis poterunt intra vnum, & aliud Capitulum Superiores, vel Vicarios vacantibus Conuentibus deputare, qui poterunt habere vocem in futuro Capitulo, si id per Constitutiones proprias permittatur: quia Concilium circa hoc nihil innouauit, *lib.131. ad 89.& seqq.* v.Generalis.

Etiam passiuam, non obstante vacatione necessaria inter vnum, & aliud officium, quia intelligitur de electiuis, non de casualiter, & quasi modum prouisionis vsque ad Capitulum deputatis. C.C.23.Martij 1658. *

6 *Obedientia*. Superiores non possunt omnia licita, & honesta præcipere, sed ea tantum, quæ moderata sunt: quæ enim sunt maximè difficilia, vt quæ se habent velut actus heroici, puta grauissimos pati dolores, non cadunt sub hominum obedientia. *Clau.Reg. lib.7.c.9.n.38. in fin.*

7 Superiori aliquid iustè etiam moderatum, præcipienti, non tenemur obedire cum animo, idest cum intellectu, & voluntate; sed sufficit ei obedire cum actu externo, nisi superior Deus sit: quia Deo etiam cum interiori mentis motu tenemur obedire. Ratio diuersitatis est, quia mens nostra soli Deo subiacet: corpus verò quo ad multa subiacet etiam suis Superioribus. In tantum verò tenemur alicui obedire, in quantum ei subsumus: sicut etiam in naturalibus Aqua si in vase admoueatur paruo igni, non subest virtuti ignis quantum ad exiccari, vel consumi; sed fortasse solum quantum ad calefieri. Si verò proijcitur in fornacem ardentem, subest igni quantum ad vtrumque. Est tamen perfectionis obedire in omnibus licitis, non solum cum actu externo, sed etiam cum interiori mentis affectu, & cum promptitudine

dine intellectus, æstimando ea, quæ præcipiuntur, optima. *S.Thom.2.2.quæst.104.art.3.*

8 *Admonitiones*. Superioris aliquid præcipientis est examinare præceptorum rationes, non subditorum, quibus est obediendi necessitas imposita: nam si rationes non fuerint sufficientes, præcipiens apud Deum, & homines reus erit, non obtemperans; dummodo id quod præcipitur, non sit manifestè malum, vt dixi in *Collect. ad Gen.3.2.5. & Luc.9.62.1.*

Id quod, & Plinius solo naturæ lumine cognouit. Ita namque rescribi Cæreali præcipienti, vt orationem quandam Amicis pluribus recitaret. *Sed planè adhuc, an sit recitandum, examina tecum omnesque quos ego moui, in vtramque partem calculos pone, idque elige, in quo vicerit ratio: à Te enim ratio exigetur: Nos excusabit obsequium.*

Ex quo etiam illud notandum, non esse superbiæ actum in subdito, neque contra obedientiæ perfectionem, si rationes, & motiua in contrarium sibi occurrentia superiori proponat: dummodo in hoc faciendo duo diligenter obseruet.

I. Vt antequam proponent, secum diligenter meditetur, & consideret, an illud proponere conducat ad maiorem Diuini Nominis gloriam: an vero proprium interesse tantummodo, vel principaliter concernat. Nec proponat, antequam Deo re commendata, deliberet eam propositionem ad maius Dei seruitium dirigi videri.

II. Vt postquam superiori rationes proposuerit verbo, vel breui scripto, ne memoria labantur, rogans eum, ne suæ inclinationi condescendat, sed Diuinæ tantum gloriæ rationem habeat, tunc certo credat, quicquid superior statuerit, id fore secundum Diuinam voluntatem, ac proponenti pro eo tempore melius. Id quod fusius ex regulis, & Constit. Societ. Iesu prosequitur. *Rodriq.3.p.tr.5.c.15.exerc.spirit.*

9 Superior à subdito, quem duris verbis corrigere volens, ac modum excedens, læsit, veniam petere non debet, sed à Deo: ne dum nimium seruatur humilitas, regendi frangantur auctoritas. *S.P.August. in Regula circa fin. & refertur in c. quando 4.dist.86.*

10 Superior qui propalat ea, quæ sibi secreto reuelantur, vel scribuntur, ita terret omnes, vt nemo quicquam ei manifestare amplius audeat, 1582.Cotrone 19.Septemb.125.

SVPPLICATIO.

Appellatio.

SVPPRESSIO.

Commendatarius, Conuentus, Monasterium, Papa, Regularis.

† AD supprimendam Religionem vna ex tribus causis probari debet, vel quod illius Religiosi doceant falsa dogmata, vel quod sint superflui, vel quod pro maiori parte scandalosè viuant, & nulla spes emendationis affulgeat, maximè si aliàs fuerunt auctoritate Apostolica reformati P. F. Cong.tit.4. ad 146. Dum tractaretur de supprimenda Religione Scholarum Piarum.*

1 Conuentualium Reformat. 1624. 5. Decemb.

Qui si non transeant ad Capuccinos, Obseru. vel Conuentual. subsunt, nihilominus Superioribus Min. Conuent. retento tamen habitu proprio, & puritate Reg. *Rom. vltim. Febr.* 1625. *fol.* 50.

2 *Schol.Piar.* Relig.reducitur in Congr. sæcularem ad instar Congr. Orat. seu S.Philippi Nerij, ab Innoc. X. 16.Mar. 1646. cuius Breue retuli in meo Compend. Regularium.

3 *S. Basilij de Armenis* Religio similiter, cum facultate transeundi ad aliam & cum assignatione pensionis quadraginta

ginta scutorum monetæ Romanæ pro quolibet Clerico, addito onere satisfactionis Missarum, & viginti pro quolibet laico siue Conuerso. Ab eodem Pontifice 29. Octob. 1650. vt ibidem retuli.

4 Breue supprimendi Dignitatem primo vacaturam non comprendit vacaturam per liberam renunciationem 1635. Cisterciensi di Toscana 23. Martij 102.

SVPRANVMERARIA.

Conuersæ, Dos, Habitus, Nouitius.

1 Episcopus non potest supernumerarias recipere, 1578. Foligno 18. Nou. fol. 8. 1601. Brindisi 12. Martij 47. Imola 5. Dec. 108.

Neque sub conditione beneplaciti Sanctissimi, 1600. Palermo 12. Decembr. 14.

2 S. Congr. concedit licentiam, modo deponatur antea duplicata dos, 1601. Terni 22. Ian. 33. Genoua 11. Apr. 54. Perugia 25. Iun. 68.

Nec sufficit, quod antea soluerint ordinariam, si in Monasterio erat numerus præfixus, 1603. Messina 5. Nouembr. 73. 1604. Messina, e Perugia 3. Febr. 13.

3 Aliquando cum sola dote ordinaria, vel minore quam duplicata, 1601. Imola 22. Ian. 34.

Maximè si Puella est virtuosa, puta in cantu 1617. Ascoli 31. Ian. 24.

Vel si sui sunt Fundatores, aut Benefactores Monasterij, vel alias personæ benemeritæ, 1602. Torton. 6. Aug. 53. 1604. Messina 9. Mar. 20. Paler. 24. Iulij 22. 1607. Lettere 25. Maij 50.

Vel quod sit orbata vtroque parente, 1616. Camerino 29. Apr. 65.

Vel quod sit Hebræa nuper ad fidem conuersa, 1597. Reggio 11. Iulij 81. Nullius Castel durante 21. Febr. 41.

Maximè si monasterium est commodum, 1604. Camerino 26. Oct. 65.

4 Licentiæ supernumerariæ impressæ expediuntur pro Choralibus, non autem pro Conuersis, pro quibus sunt necessariæ litteræ, sicut etiam pro Choralibus, quando adest specialis prohibitio, vel volunt soluere minus dote duplicata, 1599. Perugia 24. Mar. 27.

5 Non potest impediri, quæ vult ingredi supra numerum cum dote duplicata ac solita licentia, sub prætextu, quod sint multa loca numeraria vacantia, 1619. Pistoia 12. Martij 94. 24. Maij 175.

SVSPENSIO.

Censuræ, Clericus, Episcopus, Matrimonium, Ordo, Presbyter, Reus.

1 Causa. Episcopus non potest suspendere Presbyterum sub prætextu ignorantiæ, quando fuit approbatus Romæ, & ab ipso quoque ad Ordines, & Canonicatum admissus, 1600. Terni 17. Ian. 4.

2 *Effect.* Suspensus à collatione Ordinum nullum potest conferre. Suspensus à collatione maiorum, potest conferre minores; sed suspensus à collatione minorum non potest conferre maiores. *Tolet. lib. 1. c. 45. n. 2.*

Suspensus tamen à collatione clericalis tonsuræ non est suspensus à conferendis ordinibus, vel e contra, *Bonac. de cens. disput. 3. quæstio, sexto, punct. 2. num. 6.*

3 Suspensus à minori ordine secundum probabiliorem est etiam suspensus à maiori, sed non e conuerso. *Ostien. C. Dilectus filius. De temp. ord.* Saltem per consequentiam, vel indirectè. *Dian. 5. tr. 10. r. 5.*

Ita suspensus ab officio minori, est etiam suspensus à maiori, etiam eiusdem ordinis, si officia sint connexa; alias non. Diana resl. 9.

Probabilius tamen est, quod si suspensus à minoribus se ingerat in maioribus

non

non fiat irregularis. Tum quia non est expressum in Iure. Tum quia hæc non videtur vera suspensio, sed potius quædam tacita prohibitio resultans ex indecentia, vt qui iudicatus est indignus minoribus, se ingerat in maioribus, *l. Relegat. §. fin. ff. n. de Interd. Sayr. l. 4. c. 3. n. 10. & c. 16. n. 22.*

4 Suspensus à minori ordine, non potest ad maiores ascendere, quia videretur per saltum promotus. *Abb. c. 1. de Simon. n. 3. Dian. ibid.*

5 Omnis tam officio, quam a beneficio suspensus, est incapax beneficiorum, & prouisio ei facta est nulla, *cap. cum dilectus 8. iuncta gl. v. Cassauimus De consuet. Barbosa alleg. 8. num. 14. Nauar: c. 25. n. 133.*

Nec auditur, si opponat de iniustitia vel nullitate; cum alleget propriam turpitudinem, quod obtemperare noluerit, *cap. Pastoralis 7. cum glos. fin. De Cler. exc. min.*

Quod ampliat Henriq. *in summa lib. 3. c. 32.* etiam si defectus esset occultus siue toleratus. *Barbos. 3. alleg. 72. num. 94.* Quicquid dicat Bonac. *tom. 1. de censur. disp. 3. pun. 2. n. 15.*

6 Suspensus etiam occultus censetur prohibitus ab exercitio iurisdictionis; non autem excommunicatus, donec fuerit declaratus. *Nau. c. 23. n. 1. & cap. 27. n. 151. & 152.*

7 *Absoluere* potest Episcopus à suspensione perpetua lata à Iure ob contumaciam, vel delictum, non reseruata; & si proueniat ex delicto occulto, etiam reseruata. *Trid. sess. 24. c. 6. Tolet. lib. 1. c. 47. per tot.*

SYMBOLVM.

Fides.

SINAGOGA.

Iudæus.

SYNODVS.

Episcopus, Iudex, Magister, Vic.

1 **F***ieri* debet ante Visitationem, quando habita non fuit à multo tempore, 1586. Taranto 14. Oct. 778.

† Episcopus autem potest Synodum congregare sine consilio Capituli, 26. *Febr.* 1639. *Fulginaten. ad 2.*

Not. 1. quod die 12. Aug. 1606. Sanctiss. concessit C. Concilij facultatem, vt possit Episcopis pro suo arbitrio concedere, vt cum non extat congruus Examinatorum numerus in diœcesi, alios ipsi deligere extra synodum possent, donec synodus habeatur.

Not. 2. quod in deputatione Iudicum, & Examinatorum Synodalium requiritur consensus Synodi, *lib.* 180. 251. 323. 433.

Qui præstari poterit tam per vota secreta, quam per aperta, *lib.* 107. *Venetiarum* 181.

Not. 3. quod deputatio Examinatoris Synodalis sub nomine Dignitatis est inualida. *Pennen.* 24. *Aug.* 1640.

Puta deputando Archidiaconum, Primicerium, & Pœnitentiarium, eos aliter non nominando, & sic vt electio transeat ad successores; quia censetur electa industria personæ, *Cremonen.* 20. *Iunij* 1609.

Not. 4. Canonicum Cathedralis Ecclesiæ post dimissum Canonicatum durare in Iudicem Synodalem quo ad causas cœptas, & commissas, dum erat Canonicus. *Interamnen. lib.* 160. 408.

Not. 5. quod si Vicarius Apostolicus

vult celebrare Synodum, debet id exequi sine interuentu Episcopi, 1628. *Lecce 22. Dec.* 115.

Secus si Vicarius sit Generalis, licet Roma missus, vt supra v. Conuersus.*

2 Ad Synodum admitti debent solum Curati, & Beneficiati, nisi esset consuetudo, quod interueniret totus Clericus, 1589. Aquila 21. Maij 78.

† Sed simplices Beneficiati non possunt cogi, C. C. Tullen.

† Attamen Beneficiatus etiam beneficio simplici tenetur ad Synodum accedere, quando in ea agitur de reformatione morum, vel de re ad Clerum pertinente, vel de notificandis decretis in Synodo factis, *C. C. in vna Amalphitana 24. Apr. 1643.*

Item in vna Sauonen. 19. Febr. 1628. censuit, simplices Sacerdotes, & Clericos Beneficiatos in synodo interuenire posse, præsertim concurrente consuetudine; non tamen esse admittendos ad vocem pro confirmatione Iudicum, & Examinatorum synodalium.*

3 Prælatus loci exempti, siti intra fines diœcesis, tenetur interuenire, 1593. Giouenazzo 14. Iulij 176. & Curati nullius. C. C.

† Nam S. C. C. censuit, Rectores, qui Nullius diœcesis sunt, teneri accedere ad synodum diœcesanum illius Episc. qui tamquam proximior potest eas Ecclesias visitare. *Ex c. 9. sess. 24 lib. 15. 679. Forosempronien. pro S. Laurentio in Campo.*

Alias frustra visitarentur, nisi prius in synodo monerentur, & de agendis instruerentur, 17. *Aug.* 1589. *lib.* 82. 30.

Nisi ipse esset in quasi possessione congregandi synodum, 1620. Mileto 10. Nouemb. 172. 1645. Mileto 22. Sept. 115.

4 Expensis proprijs viuere debent Canonici euntes ad synodum, non grauare Capitulum, 1595. Sarzana 16. Iunij 45.

5 Decreta, seu Constit. synodales, antequam vsu recipiantur, debent ostendi Capitulo, & alijs interessatis, eisque duorum mensium præfigi terminus, vt si se senserint grauatos, recurrere possint ad ipsum Episcopum, vel ad Sedem Apostolicam 1592. Fondi 4. Dec. 224. 10. Febr. 34.

Non tamen tenetur Episcopus synodum ostendere Ciuitati, vel Laicis, antequam promulgetur, vel imprimatur, 1615. Città di Castello 14. Apr. 39.

6 Si Episcopus nimium differt moderari decreta synodi rigidiora, vel concedere petitam absolutionem, S. C. dat eam facultatem Cardinali Legato, vel alijs, 1607. Ferrara 4. Apr. 26.

7 Dum Romæ reuidentur decreta synodalia, non conuenit, quod Episcopus procedat ad eorum executionem, 1606. Ventimiglia 21. Aug. 67.

† Quæritur, an liceat Episcopo singulos Presbyteros, & Clericos ad Synodum impressam retinendam etiam multis cogere?

C. C. respondit negatiuè 14. Decemb. 1658.

Et in litteris Visitationis liminum, Non probarunt Eminentiss. Patres, vt Clerici mulcta indicta, cogantur ad synodalia decreta, typis impressa sibi comparanda.

Sicut à simili S. Reg. Cong. non probatur quod Episcopus imprimi fecisset quasdam Constit. pro Monialibus, quas postea cogere vellet ad soluendum pretium impressionis, præsertim si cum excessu, 1603. Arezzo 19. Aug. 64.*

T

TABERNACVLVM.

Eucharistia.

1 SEu custodia, siue Pixis non potest vendi, vel pignorari, 1632. Santissima Trinità 27. Aug. 124.

2 Cappuccini retinere possunt Tabernaculum ligneum, affabre laboratum, 1646. 13. Iulij 5.

TALIA.

Dictio.

TAXA.

Cancellaria, Seminarium.

1 DEbet affixa teneri, vbi residet Magister Actorum, ita vt legi commodè possit, 1590. Gallipoli 26. Iunij 169. 1641. Catanzaro 16. August. §. 3. 1643. 1. Aug. 87. §. 3.

2 Taxa Episcopalis duplicari non debet eo quod causa sit commissaria, 1604. Veroli 12. Ian. 2.

3 Quando Curia Episcopalis Ciuitatis vnitæ non habet taxam propriam, vti debet alterius, 1617. Noli 5. Maij 75.

Vel Metropolitanæ, quamuis Ecclesia sit exempta, 1613. Triuento 13. Dec. 107. 1596. Nicotera 11. Aug. 52. 1645. 12. Sept. 2.

TAXA.

FOri Ecclesiarum. Ex decreto Congr. Illustrissimorum, & Reuerendissimorum DD. Cardinalium super consult. Episcoporum Per me ex Originalibus decretis aucta, & emendata.

Ad cuius intelligentiam prænotandum, quod *libra* continet viginti, & æquiualet Tareno Regni. *Solidus* verò hic idem est, quod *Obolus*, Romæ *Baiocchus*, Neapoli *Granum*: omnes monetæ Imaginariæ. Constat autem solidus ex duodecim denarijs, Romanus ex quinque quatrinis.

CAP. I.

DE MERCEDE VICARII.

§. 1. In causis Beneficialibus.

1 PRo sententia alienationis bonorum Ecclesiasticorum, quæ *si in euidentem* dicitur, si fuerit Delegatus, vel Commissarius, habeat vsque ad summam aureorum centum rei controuersæ, *aureorum vnum auri*: abinde supra vsque ad quamcumque summam, *aureos duos*, iuxta cursum communem Prouinciæ. *Nota tamen, quod quando licentia alienandi concessa fuit à S. C. C. præsertim Regularibus, & Monialibus, est imper. tienda siue exequenda gratis*, v. supra Gratis.

2 Pro licentia vero alenandi *iuxta c. Terrulas* 12. *q.* 2. bononenum vnum pro libra, dummodo non excedat *aureum vnum*.

3 Pro decreto de immittendo aliquem in possessionem alicuius beneficij virtute litterarum Apostolicarum, siue sit Curatum, siue simplex, siue in forma *Dignum*, siue in forma gratiosa, *nihil* penitus accipiat; nisi interuenerit aliqua causæ cognitio & tunc habeat *aureum vnum* tantum.

4 Nec possit ea de causa noua Bullas Collationis, seu prouisionis facere, sed duntaxat pronunciare, litteras Apostolicas admittendas, & exequendas esse, vel non: & tunc pro decreto recipiat mercedem vt supra taxatam; & non vltra.

5 Si verò Vicarius vadat personaliter ad immittendum aliquem in possessionem, in Ciuitate, & suburbijs *aureum vnum*.

6 Extra

6 Extra verò Ciuitatem, & suburbia *aureos duos*.

7 Et si contingat morari extra Ciuitatem per plures dies, habeat *aureum vnum* pro quolibet die, vltra mercedem decreti.

8 In vnionibus beneficiorum ad instantiam Partium faciendis cum causæ cognitione, pro decreto *aureum vnum*.

9 In erectione alicuius Ecclesiæ, vel Cappellæ, pro decreto, seu licentia, vel etiam pro ipsa benedictione, *Nihil*.

10 Sed si Vicario extra Ciuitatem ire pro visitatione loci, vel etiam longe pro benedictione contigerit, habeat pro viatico *aureum vnum* pro quolibet die, vt supra n. 7.

11 Pro Collationibus, seu alijs Prouisionibus Beneficiorum quorumcumque etiam ratione sigilli, & institutionis in eis, *Nihil*.

§. 2. In Causis Ciuilibus, & similibus.

1 P*Ro absolutionibus*, vel habilitationibus à Iuramento ad effectum agendi, &c. *Nihil*.

2 Pro licentia laborandi diebus festis, vel faciendi parlamenta, vel quæstuandi, vel confessiones audiendi, vel cibis vetitis in Quadragesima vescendi, *Nihil*.

3 Pro decretis Visitationum, & prorogationibus adimplendi. *Nihil*.

4 Pro reuisione rationum, siue computorum, *Nihil*.

5 Pro absolutione à Censuris, & similibus, ac qualibet re spirituali, *Nihil*.

6 A Monialibus pro ingressu, exploratione, traditione veli, vel etiam Consecratione, *Nihil*.

7 Pro transmittendo statu Monasteriorum Monialium ad S. C. *Nihil*.

8 Pro decreto, quod quis habeat Patrimonium sufficiens *Iulios quinque*.

9 In executiuis sententijs, vbi non interuenit causæ cognitio, & mandatum traditum non fuerit, *Nihil*.

10 Si verò interuenerit contradictio, & aliqualis causæ cognitio, ac mandatum traditum fuerit, habeat *Iulium vnum* pro subscriptione mandati tantum. Et si contigat adhiberi plenam causæ cognitione, & soluatur dimidium eius, quod infra n. 12. statutum est pro causis ordinarijs.

S. Congr. 1628. Città di Castello 30. Iunij 74. & 14. Iulij 84. censuit, Curiam Episcopalem manutenendam esse in quasi possessione exigendi vnum obulum pro quolibet scuto in qualibet relaxatione Mandati executiui vsque in infinitum.

11 Si verò Mandatum frauditum non fuerit, quia debitor terminum petierit, vel alias concordatum extiterit, *Nihil* accipiat, nisi Parte instante pronunciatum sit, & mandatum traditum: quo casu habeat pro subscriptione ad rationem prædictam n. 10.

12 In causis autem ordinarijs, non executiuis, vbi interuenerit causæ cognitio, & Partis contradictio, habeat in totum ad rationem vnius pro centenario; dummodo pro quacumque summa non excedat *aureos sex* supra n. 10.

13 In Commissarijs verò *aureos duos* pro centenario; dummodo pro quacumque summa non excedat *aureos decem*. *Alias hæc reduplicatio in causis commissarijs reprobata fuit à S. Congr. 1604. Veroli 12. Ian. 2.* supra in principio.

14 In Interlocutorijs autem habentibus vim diffinitiuæ, quæ post se aliam sententiam non expectant, & per quas totum negotium de quo agitur, terminetur habeat medietatem eius, quod haberet in ordinarijs, vel executiuis respectiuè, si sententiam in eius tulisset.

15 Si autem post se aliam sententiam expectarent, vt quia super aliquo emergenti latæ essent, à quinquaginta aureis supra cuiuscunque valoris, vel quantitatis sit sors principalis, habeat: *aureum*: à quinquaginta infra *medietatem*.

16 Pro alijs verò Interlocutorijs vim diffinitiuæ non habentibus *Nihil*.

17 Si autem partes venerint ad concordiam ante prolationem sententiæ, siue causa fuerit exec. siue ordin. siue instructa, siue non, etiam quod sportulæ depositatæ fuerint, *Nihil* percipiat, nisi in causa sententiam diffinitiuam protulerit; & tunc habeat quod supra taxatum fuit.

18 Pro executione vero sententiæ iam latæ, & pro qua sportulæ semel fuerunt solutæ, vel pro exactione expensarum in eadem causa factarum, *Nihil* percipere possit, nisi nouus fieret processus, & tunc percipiat *aureum vnum*, vel *dimidium*, prout supra num. 15. dictum est de Interlocutorijs.

19 In causis possessorijs habeat prout in causis executiuis.

20 In causis autem Matrimonialibus, si de validitate, aut inualiditate Matrimonij, aut sponsaliorum agatur, vt in ordinarijs, habito respectu ad quantitatem dotis; si vero de dispensationem gradus prohibiti, scilicet de executione dispensationum Matrimonialium, *Nihil*.

21 Similiter pro licentia contrahendi matrimonium cum exteris, vel inter exteros, *Nihil*.

22 In causis vero commissarijs habeat *Bononenum vnum* pro qualibet libra, dummodo pro quacumque summa non excedat *aureos sex*. Vide tamen quod notaui supra n. 13.

23 Cæterum si in vno eodemque negotio plures extiterint personæ, vel quantitates petitæ, sententia plures quantitates ad diuersas personas spectantes, quantumcumque separatim, comprehenderet, siue causæ fuerint vniuersitatum, corporum, Collegiorum, Societatum, aut similium, Vicarius non possit percipere nisi vnicam mercedem ad rationem prædictam, omni, & quacumque multiplicatione reiecta, ac si esset vna quantitas tantum, & persona.

24 Si vero contingat accedere ad loca differentiæ, in Ciuitate, vel suburbijs habeat *aureum vnum*.

25 Extra verò Ciuitatem, & suburbia *aureos duos*. Item expensas pro se, equo, & famulo, dummodo non contingat morari foris vltra vnum diem, sed si per plures dies, habeat *vnum aureum* pro qualibet die vltra primam diem.

§. 3. In Causis Criminalibus.

1 IN *Causis* grauioribus, seu de maioribus, vt puta hæresis, sodomiæ, sacrilegij, stupri, incestus, adulterij, raptus Virginum, seu aliarum Mulierum, vsurpationis bonorum Ecclesiasticorum, aliorumue piorum locorum, & similium, si quæ sunt, quibus de Iure pœna mortis, vel carceris perpetui imponatur, si aderunt inditia sufficientia ad torturam & Reus cum effectu fuerit tortus, pro absolutoria habeat *aureos decem*.

2 Si vero non potuisset Reus de Iure torqueri, sed tantum extabant indicia ad inquirendum, pro absolutoria *Nihil*, nisi eo instante ac petente lata fuerit, & tunc habeat medietatem eius, quod haberet si Reus potuisset de Iure torqueri.

3 Si autem inditia non extabant, saltem ad inquirendum, tenetur Vicarius *gratis* Reum instantem absoluere ac dimittere.

4 In alijs verò casibus, in quibus venit imponenda pœna corporis afflictiua habeat dimidium eius, quod dictum est supra, seruata semper distinctione inditiorum in quolibet Capite, vt supra, nisi pœna corporalis in aliquo delicto leui per edicta, vel aliter imposita sit quo casu pro absolutoria habeat dimidium totius, quod supra proximè dictum est.

5 Et vbi venit imponenda pœna pecuniaria, seruata semper supradicta distinctione de inditijs, habet *Solidum vnum* pro qualibet libra; dummodo pro quacumque summa non excedat *decem aureos*.

6 In

6 In causis verò, in quibus pro vno eodemque delicto plures essent accusati, vel inquisiti, non possit percipere sportulas, nisi pro tribus absolutis tantum ad rationem supradictam, seruata semper distinctione inditiorum, & causarum vt supra.

7 Si Vicarius ad querelam Partis, vel ex officio contra aliquem pro rixa, & insultu, siue armis, siue verbis iniuriosis, aut pro possessione sine armis, & absque violentia turbata, vel pro similibus alijs leuibus delictis processerit quandocunque offensus ante sententiam offensori reconciliatus fuerit, & ab vtroque Processus abolitio petita, teneatur sine mercede processum abolere.

8 Si Reus de pluribus delictis inquisitus, & processatus fuerit; Vicarius non possit habere sportulas pro numero delictorum duplicatas, vel triplicatas, sed vnicam tantum mercedem ad rationem supradictam.

9 Pro præsentatione cuiuslibet gratiæ, seu supplicationis, ab alio superiore emanatæ, quam ab ipso Ordinario, *Nihil*.

10 Pro sententijs verò condemnatorijs, *Nihil*; etiam si pœna corporis afflictiua fuerit in pecuniariam commutata sed gratis Reum expediat.

11 Sportulæ verò non soluantur Iudici, nec ab eo exigi possint, sed deponantur apud Notarium causæ qui eas Iudici non relaxet, nisi post latam, & publicatam sententiam realiter, & non prout in cedula: & depositi ac relaxationis scriptam in certo libro Notarius rationem teneat.

CAP. II.

DE MERCED. ET SALAR. NOTARIOR.

§. 1. In Beneficialibus, censuris, absolutionibus, dispensationibus, & similibus.

1 PRo *actu* resignationis alicuius beneficij ab eo, cui prouidebitur, *solidos septem*.

2 Et si instrumentum datum fuerit authenticum, merces ipsa duplicabitur.

3 Pro qualibet publicatione resignationis Beneficij, cum duabus copijs litterarum prouisionis, affigenda in valuis Ecclesiæ Cathedralis, & Ecclesiæ resignatæ, cum reuelatione Instrumenti in forma authentica, *libras quatuor*.

4 Pro rogitu examinis ad beneficium *Nihil*.

5 Pro litteris approbationis alicuius Presbyteri ad obtinendum beneficium in publico examine *Nihil*.

6 Pro fideiussione qualibet præstanda per aliquem approbat. & prouisum de benefic. Curat. de residend. vel reparand. Ecclesiam *solidos quinque*.

7 In præsentatione per patronos facienda ad aliquod beneficium cum edictis, & relationibus *sol.* 10.

8 Pro quolibet consensu præstito priori præsentationi, & adhæsione Compatronorum, etiam si danda sit authentica, *solidos tres*.

9 Pro rogitu, scriptura, & registro Bullarum in collatione Ecclesiæ Parochialis, computato iure sigilli; *libras quatuor*.

10 In collatione Cappellæ, vel alterius beneficij simplicis, *libras duas*.

11 In collatione duorum beneficiorum simplicium simul, *libras quatuor*.

12 In collatione Canonicatus cum Præbenda, *libras quatuor, & solidos quinque*.

13 In

13 In collatione Canonicatus sine Præb. *lib.* 4.

14 In collatione Dignitatum, *libras 2. cum dimidia, Sacra tamen Congregatio alias, vt 1577. Piacenza 25. Ian. 20. 1594. Recanati 10. Ian. 20. 554. ex S.C.C. permittit Notario recipere in collatione Beneficij pro quolibet suo Iure vnum ducatum de Camera vt dixi v. Beneficium, num. 15.*

15 Pro qualibet tenuta, seu possessione alicuius beneficij simplicis, vel Curati, cui personaliter interfuerit Notarius rogatus, cum rogitu à parte posteriori, quarumcumque Bullarum in forma authentica, si in Ciuitate, *Solidos triginta*, in Suburbijs, *libras duas*.

16 Si verò extra Suburbia, vltra expensas viatici, pro qualibet die, *libras duas*.

17 Pro quibuslibet litteris dimissorialibus siue commendatitijs ad ordinum susceptionem in patenti scriptis, *Iulium vnum*.

19 Pro suspensione à Diuinis, *Nihil*.

20 Pro licentia morandi extra diæcesis, *Nihil*.

21 Pro licentia vescendi cibis vetitis in quadrages. vel laborandi in diebus festis, *Nihil*.

22 Pro licentia quæstuandi, *Solidos quinque*.

23 Pro registrandis memorialibus illorum, qui petunt clericatum, vel alios ordines, *Nihil*.

24 Pro quolibet Teste examinato ad probandum patrimonium sufficiens, *Iulium vnum*.

25 Pro mercede laboris scripturæ in executione dispensationis matrimonialibus. *Iulium tres*.

26 Pro cedula excommunicationis cum pronuncia, *libram vnam*.

27 Pro rogitu sententiæ dispensationis in gradu consanguinitatis, vel affinitatis, & registratione eiusdem cum mandato Apostolico, vltra examen Testium, *libram vnam, & solidos duos*.

28 Pro rogitu sententiæ super nullitate sponsalium sine processu, *solidos quindecim*.

29 Si verò fuerit aliquis processus summarius, *libram vnam*.

30 Si voluerit authenticum dictæ sententiæ, *libram vnam*.

31 Pro rogitu absolutionis à suffocatione Pueri, *solidos decem*.

32 Pro rogitu sententiæ, si in euidentem, &c. *solidos quinque*.

§. 2. In Ciuilibus.

1 PRo *licentia* examinandi Clericum in foro Sæculari, *Nihil*.

2 Pro qualibet citatione cum relatione, *denarios sex*.

3 Pro qualibet accusatione contumaciæ, *denarios sex*.

4 Pro qualibet comparitione, *Solidum vnum*.

6 Pro qualibet monitione Partibus facta, in totum *solidum vnum*, ab vtraque parte soluendum.

7 Pro productione cuiuslibet scripturæ, *solidos duos*.

Sacra Congregatio 1605. Lecce 28. Febr. 18. §. 3. 1620. Otranto 15. Octobris 167. 1645. Oppido 6. Octobris 25. probauit consuetudinem recipiendi vigesimam partem in qualibet productione Instrumenti, non autem decimam, non obstante pragmatica, quæ seruari non debet in foro Ecclesiastico.

8 Pro examine cuiuslibet Testis, quando sit simplex sine interrogatoriis, & non sit vltra tria capitula, in Palatio, *solidos quinque*.

9 Si vero extra Palatium *solidos septem*.

10 Pro Interrogatoriis Partis aduersæ, *sol.* 7.

11 Si verò fuerint vltra tria capitula Notarius habeat *solidum vnum* pro quolibet Capitulo vltra tria Capitula, vsq; ad summam Capitulorum 10. ab inde verò supra vsque ad quacunque summam *baioccos* 25. etiam cum interrogatorijs:

12 Et idem seruetur quoad interrogatoria Partis aduersæ in Palatio.

13 Ex-

13 Extra verò Palatium duplicentur.

14 Pro quolibet præcepto, & sequestro cum relatione, *solidos duos*.

15 Pro reuocatione cuiusuis præcepti, vel sequestri, *solidos duos*.

16 Pro pronuncia liquidationis sequestri, *solidos duos*.

17 Pro termino Confessionis ad soluendum, *solidum vnum*.

18 Pro qualibet protestatione folij vnius, *solidos tres*, similiter pro protestatione cuiuslibet cautionis in Ciuilibus in Actis facta.

19 Si verò prolixior, pro quolibet folio, *solidos duos*.

20 Pro copia cuiuslibet scripturæ simplicis, pro quolibet folio continente lineas viginti, singula facie, *solidos duos*.

21 Si verò fuerit authenticum, *solidos quinque*.

22 Et teneatur Notarius quandocumque Scripturas authenticas Parti producenti, ac petenti restituere, retenta copia penes Acta, ac soluta mercede pro copia, vt supra nu. 20.

23 Pro accommodatione, siue ostensione processus, *Nihil*.

24 Verum quia in huiusmodi accommodationibus sæpe euenit, vt Notariorum negligentia, in graue litigantium damnum, Processus, scripturæ, & acta perdantur: idcirco teneatur Notarius conficere librum separatim, in quo describat omnes processus à principio causæ, & postea accommodationes illorum Partibus, Procuratoribus, seu Aduocatis factas, manu propria recipientis subscriptas: alias parti ad interesse ipso facto teneatur, vltra alias pœnas arbitrio Episcopi eidem infligendas.

25 Pro grauamine quolibet personali, & reali, *solidos duos*.

26 Pro rogitu cuiuslibet sententiæ diffinitiuæ, datæ, & subscriptæ à Iudice in ordinarijs vsque ad ducentos, *solidos decem*; vsque ad trecentos, *solidos quindecim*. Et ab inde supra vsque ad quamcumque summam, *solidos viginti*, & non vltra.

27 In Summarijs vero, & executiuis habeat medietatem eius, quod supra dictum est, ad rationem prædictam.

28 Pro absolutione iuramenti ad effectum agendi, vel excipiendi, *solidos quindecim*.

29 Pro responsione cuiuslibet positionis in Palatio in totum, *denarios quatuor*.

30 Extra Palatium verò dupliciter.

31 Pro pronuncia admissionis propositionum, & Capitulorum, necnon termini probatorij, ac aliarum quarumcumque probationum, *solidum vnum*.

32 Pro examine cuiuslibet Testis vigore litterarum Consistorialium; ab Vrbe emanatarum, item Remissorialium, aut Compulsorialium, habeat mercedem arbitrio Episcopi, & eo absente, Vicarij, pro labore Scripturæ: nisi adsit aliqua consuetudo, vel certa merces signata: & dummodo pro quolibet Teste non excedat ad summum, *solidos triginta*.

33 Aliunde verò emanatarum pro quolibet Capitulo cum Interrogatorijs Capitulum illud concernentibus, in totum, *solidos septem*.

34 Pro quolibet Inuentario in Vrbe, & Suburbijs, *libram vnam*.

35 Si verò extra Suburbia ire contigerit, pro quolibet die vltra expensas viatici, *libram vnam*, & *solidos decem*.

36 Pro relatione qualibet Medici, obstetricis, vel alterius periti, in actis facta, *solidos tres*, & *denarios sex*.

37 Pro fide pendentiæ litis, *solidos quinque*.

38 Pro renunciatione cuiuslibet litis, in Actis facta, *solidos duos*.

39 Pro auscultatione cuiuslibet Instrumenti, vel alterius scripturæ, *Nihil*.

40 Pro relatione cuiuslibet rei sequestratæ, *denarios sex*.

41 Pro quacumque fide in forma Patentis de superuiuentia alicuius, & similibus, *solidos septem*.

42 Pro Monitorio in forma *significauit*, contra habentes, & tenentes, seu scientes, & non reuelantes bona in forma solita, *solidos octo*.

43 Pro licentia, & rescripto Monitorij, *solidos octo*.

44 Et si contigerit plura similia facere pro eodem facto, pro quolibet vltra primum, *solidos tres*, *& denarios sex*.

45 Pro examine in forma constituti cuiuslibet *solidos septem*.

46 Pro sententia diffinitiua in causa absolutionis ab excommunicatione, suspensione, alijsue censuris, & super contrauentione præcepti, vel similium, *libram vnam*.

47 Pro decreto executionis litterarum Apostolicarum, vt sunt standi extra Claustra habitu dimisso, vel retento, susceptionis habitus, creationis alicuius equitis cuiuscumque Ordinis, præstationis cuiuscumque iuramenti ad effectum obtinendi aliquam Prælaturam, seu dignitatem, consecutionemue alicuius Episcopatus, & similium, *libram vnam*.

48 Pro copia cuiuslibet sententiæ diffinitiuæ manu Notarij de illa rogati, cum Testibus & subscriptione, *solidos septem*.

49 Pro quolibet præcepto fulminatorio in membrana scripto, & habente litteras insertas, omnibus computatis in totum, *libras quatuor*.

50 In causis communitatis gratis seruire teneatur.

§. 3. De Causis Criminalibus.

1 PRo *Visitatione* Offensi cum eius relatione redacta in actis, siue in Ciuitate, siue in Suburbijs, aut comitatu, *Nihil*.

2 Pro examine Testium ad informationem Curiæ, vel instantiam Fisci, vel

etiam ad instantiam Partis, *Nihil*.

3 Pro constituto Rei Carcerati, etiam ad instantiam Partis, *Nihil*.

4 Pro decreto cum præcepto relaxationis alicuius Carcerati, *Solidos quinque*.

5 Pro quolibet præcepto sequestrationis cum relatione, & pro quolibet alio præcepto in causa, *solidos duos*.

6 Pro præceptis vicissitudinarijs, in faciem alicuius factis ad instantiam Partis, pro quolibet, *solidos septem*.

7 Pro qualibet responsione cuiuscumque querelæ, seu inquisitionis, aut denunciæ, cum denuncia, & fideiussione, *solidos septem*.

8 Pro qualibet fideiussione de se repræsentando, & qualibet alia fideiussione cum indemnitate, *solidos quinque*.

9 Pro cassatione cuiuslibet fideiussionis, *solidos quinque*.

10 Pro constitutione Procuratoris, *solidos duos*.

11 Pro electione loci, *Nihil*.

12 Pro examine cuiuslibet Testis ad defensam cum Interrogatorijs Fisci, & Curiæ, *solidos quinque*. Et minus, aut plus iuxta laborem scripturæ arbitrio Vicarij.

13 Pro receptione Testis cum Interrogatorijs, *solidos quatuor*. Et plus, aut minus arbitrio Vicarij pro ratione laboris, vt supra.

14 Pro relatione Medici, Obstetricis, vel Periti, *Nihil*.

15 Pro productione cuiuslibet scripturæ, *solidos duos*.

16 Pro quolibet actu cum decreto Iudicis ad instantiam Partis, *solidos duos*.

17 Pro qualibet replicatione, *solidum vnum*.

18 Pro Testium publicatione, *solidos tres*.

19 Pro copijs processuum linearum viginti in totum ab vtroque latere, & quod linea constet ex viginti litteris, Pro

Pro qualibet facie, *solidos duos cum dimidio*.

20 Pro Processu authentico, pro quolibet folio continente lineas viginti, vt supra, pro qualibet facie, *solidos tres*.

21 Non possit tamen Notarius inserere in copijs Scripturas authenticas, nisi de consensu Partis: quas in fine causæ teneatur gratis restituere Parti producenti.

22 Pro quolibet renuncia, *solidos quinque*.

23 Pro præsentatione, & registratione supplicationis cum decreto Iudicis *solidos decem*.

24 Pro copia sententiæ subscripta manu Notarij, *solidos decem*.

25 Pro copia sententiæ sine subscriptione Notarij, *solidos quinque*.

26 Pro fide simplici sententiæ, *solidos duos*.

27 Pro fide præuentionis, vel pendentiæ litis, *solidos tres*.

28 Pro sententia absolutoria in causis leuioribus, *libram vnam*.

29 Pro sententia absolutoria, & liberatoria à querela, inquisitione, & processu super dicto, aut facto, in quo veniret imponenda pęna pecuniaria vltra scuta centum, siue exilij, vel Carceris, aut triremium ad tempus, *libras duas*.

30 Pro sententia absolutoria super contrauentione præcepti, *solidos quindecim*.

31 Pro sententia verò absolutoria, vel liberatoria à quærela, inquisitione, & processu, super dicto, vel facto, pro quo irrogaretur pœna priuationis beneficij, depositionis, degradationis, Carceris perpetui, vel perpetuæ relegationis, vel de remigando in perpetuum, *libras quatuor*, *& solidos quinque*.

32 Pro sententia in totum condemnatoria *nihil* soluatur, nisi pro circumductione vel abolitione processus ad summam *Bononenorum quindecim*.

33 Pro sententia verò partim absolutoria, & partim condemnatoria, attenta distinctione, de qua supra soluatur ad rationem prædictam pro absolutoria tantum.

34 Pro sententia item condemnatoria in totum, si pœna corporis afflictiua fuerit in pecuniariam commutata vel Reus compositionem fecerit, & pęnam soluerit, habeat vsque ad summam aureorum duodecim, *libram vnam*.

35 Vsque ad centum, *libras duas*.

36 Vsque ad ducentos, & ab inde supra vsque ad quamcumque summam, cum circumductione, & abolitione processus, *libras quatuor*.

37 Pro quocumque instrumento sententiæ diffinitiuæ in authentica forma dando alicui non habenti interesse principale in causa (Quod tamen fieri non possit, nisi de licentia Episcopi) si pœna erit pecuniaria, *libras vnam*.

38 Si corporis afflictiua ad tempus tantum, *libras duas*.

39 Si corporis afflictiua in perpetuum, *libras quatuor*.

40 Nec possit Notarius prætendere, vel recipere pro rogitu sententiæ siue absolutoriæ, siue condemnatoriæ, quartam, nec tertiam, siue medietatem pro sportulis ad rationem eius quod habet Vicarius, sed id duntaxat quod supra dicta, & taxatum est: quod etiam locum sibi vendicet in causis ciuilibus, &c.

41 Pro pronuncia petitionum sol. 1.

42 Pro responsione ad quamlibet petitionem, vel interrogationem. *Nihil*.

43 Pro quolibet Inuentario, seu descriptione bonorum in ciuitate, vel suburbijs, aut extra, vel pro capienda informatione ad alicuius inquisiti, seu carcerati instantiam, *Nihil*.

Nisi pro scriptura, aut viatico, si contingat accedere extra officium, vel extra Vrbem: & tunc vt supra. *Dummodo non expensis prætensorum Reorum verb. Ordinarius*.

44 Pro registro cuiuslibet gratiæ, seu supplicationis cum cassatione Pro-

cessus in totum, *libram vnam*, *& solidos decem*.

CAP. III.

DE MERCEDE PROCVRAT. FISCALIS.

1 PRocurator Fiscalis, vbi actu inseruit, & adest consuetudo percipiendi quotam pro qualibet condemnatione; decimam partem eius summæ, in qua Reus cum Camera, siue Fisco se composuerit, accipiat, sed à Depositario Cameræ, non ab ipso Reo.

2 Si contigerit accedere ad capiendam possessionem aliquorum bonorum pro camera Episcopal. in ciuitate, vel suburbijs *solid. quadrag.*

3 Si extra Ciuitatem, & Suburbia, vltra expensas viatici, *libras quatuor*.

CAP. IV.

DE MERCED. EXEC. CVRIÆ.

§. 1. In Ciuilibus.

1 PRo executione reali, vel personali collectarum, seu quarumuis impositionum, & similium, pro quacumque summa, in Ciuitate, vel Suburbijs, *solidos 2. cum dimidio*.

2 Si verò extra Ciuitate & Suburbijs, merces duplicabitur, dummodo summa, pro qua quis grauatur, sit lib. 3. alias habeat tantummodo, quod supra dicta est.

3 In reliquis verò executionibus realibus vel personalibus ex causa ciuili, criminali vel mixta, si executio facta fuerit in Ciuitate vel Suburbijs habeat vsque ad summa 25. librar. *sol. 12. cum dim.* & ab inde supra pro qualibet libra *denar. 6.* dummodo merces non excedat quantitatem 2. *aureor.* pro quacumque summa.

4 Si verò executio facta fuerit extra Ciuitatem, & Suburbia, merces duplicabitur.

5 Et prædicta locum sibi vendicent si cum effectu dictus executor executione ipsam consumauerit, & pignora sufficientia asportauerit pro summa debita: nec possit super vna executione plures accipere mercedes.

6 Si verò aliquem tamquam suspectum de fuga in Ciuitate capi contigerit; à 50. libris infra habeat pro captura, *solidos 12.*

7 A quinquaginta supra vsque ad quamcumque summam *lib. 1. solid. 10.*

8 Si autem ire contigerit extra Ciuitatem & Suburbia, vel captus sit forensis, duplicetur merces.

9 Pro qualibet tenuta, vel possessione bonorum si in Ciuitate, vel Suburbijs, habeat *denar. 6.* pro qualibet libra valoris rei, dummodo non excedat summam *librarum trium*.

10 Si vero extra Ciuitatem, & Suburbia, habeat *solidum 1.* pro qualibet libra, dummodo non excedat summam *librarum 6.*

§. 2. In Criminalibus.

1 PRo *executione* contra morosum condemnatum non soluentem, habeat prout supra in ciuilibus.

2 Pro captura cuiuscumque in causis maioribus, irrogantibus pœnam mortis, vel carceris perpetui, vt supra, si executio fuerit facta in Ciuitate, vel Suburbijs cum mandato Iudicis, habeat libras quatuor exigendas in relatione.

3 Extra verò Ciuitatem, & Suburbia, *libr. 8.*

4 Sed si executio facta fuerit ex industria executoris, habeat in Ciuitatem, & Suburbijs, *libr. 6.*

5 Extra verò Ciuitatem, & Suburbia, *libr. 12.*

6 Si verò cœperit aliquē condemnatum, vel condemnandum in pœna corporis afflictiua ad tempus, habeat dimidium

midium eius, quod haberet ex causis maioribus, vt supra.

7 Pro qualibet detentione in palatio cum custodia, vel intrusione in carcerem, *solidos* 10.

8 Quod habeat locum etiam in his, qui se præsentauerunt coram Vicario, & eius mandato fuerunt carcerati.

9 Cum declaratione tamen, quod pro his, qui reuocati fuerint ad carceres, *nihil* habeat, si vna vice soluerint dictam mercedem.

10 Vbi autem Reus gratiabitur, si executio facta fuerit in Ciuitate, vel Suburbijs, habeat *solidos* 15.

11 Extra verò Ciuitatem, & Suburbia, *solidos* 30.

12 Et supradictæ mercedes debeantur Executori, etiam quod capti pro supradictis delictis venerint absoluendi, præterquam si capti fuerint sine mandato, & tamquam innocentes essent relaxati: tunc enim *nihil* exigi potest.

13 Si inuenerit aliquem laborantem in diebus festiuis, habeat quartam partem pœnæ ab ipso Reo, quæ deuenerit in manus Depositarij Cameræ.

14 Pro Inuentario bonorum Inquisiti, si executor interuenerit cum Notario in Ciuitate, vel suburbijs, *libram vnam*.

15 Extra Ciuitatem, & suburbia, *libras duas*.

16 Si Executor de mandato Vicarij ceperit aliquem pro leuibus delictis, vt puta pro ludo illicito, pro insultu, & rixa sine armis, pro verbis iniuriosis, vel pro incessu de nocte sine lumine, & similibus, si in Ciuitate, *solidos quindecim*.

17 Si extra Ciuitatem, *solidos triginta*.

CAP. V.

PRO MERCEDE PLAZZARIORVM.

Siue Cursorum, siue Mandatariorum, siue Baiulorum.

1 PRo *citatione* verbo tenus facta in Ciuitate, *denarios quatuor*.

2 In suburbiis, *denarios octo*.

3 Extra Ciuitatem, & suburbia pro quolibet milliario, *solidos duos*.

4 Pro citatione ad respondendum inquisitioni, in Ciuitate, & suburbijs, *solidum vnum*.

5 Extra Ciuitatem, & suburbia, *solidos duos*.

6 Et si contigerit ire per spatium trium milliarum, habeat *solidos duos* pro milliario.

7 Pro præsentatione sequestri, seu præcepti in Ciuitate, & suburbijs, *solidum vnum*.

8 Extra Ciuitatem, & suburbia, *solidos duos*.

9 Pro qualibet intimatione, seu protestatione, vt supra.

10 Pro qualibet inhibitione facta Parti seu Notario, *solidos quinque*.

11 Facta vero Iudici cum relatione, *solidos decem*.

12 Pro possessione bonorum alicui data in Ciuitate, & suburbijs, *solidos quindecim*.

13 Extra Ciuitatem, & suburbia, *libram vnam, & solidos decem*.

14 Si vero contigerit, ire cum executore ad capiendam possessionem aliquorum bonorum; tunc executor teneatur idem soluere mercedem arbitrio Vicarij.

CAP. VI.

DE MERCEDE CVSTODIS CARCERVM.

1 CVstos carcerum habeat à carcerato pro causa maiori, hoc est Capitali, vel carceris, vel relegationis perpetuæ, *libram vnam* in totum, quando relaxatur.

2 Pro pœna corporis afflictiua ad tempus *solidos quindecim*.

3 Pro pœna pecuniaria, *solidos decem*.

4 Pro debito ciuili à libris quinque infra, *solidos tres*.

5 A libris quinque supra pro quacumque summa, *solidos quinque*.

6 A Pauperibus vero *Nihil*, sed eos gratis relaxare teneatur, si gratis à Vicario fuerunt dimissi.

7 Si carceratus voluerit expensas à seipso facere, possit: tuncque teneatur soluere pro lecto, & suppellectili, alijsque obsequijs necessarijs, quod fuerit à Vicario taxatum, dummodo non excedat *Bonenenos duos, vel tres* ad summum in Diuitibus pro quolibet die. Et si voluerit sibi præstari ab ipso custode, soluat eidem id, quod fuerit in concordia cum ipso pro alimentis præstandis, vel quod Vicarius taxabit. Si vero non fuerint in concordia: tunc Custos teneatur dare ipsi carcerato id, quod ab eo fuerint postulatum, & notare id, quod dederit quolibet die ad hoc, vt possit taxari merces eius condigna.

CAP. VII.

TAXA SIGILLI.

1 IN *monitorio* Apostolico, *solidos decem*.

2 In monitorio generali *solidos quinque*.

3 In Inhibitione, *solidos quatuor*.

4 In intimatione sententiæ; *solidos quatuor*.

5 In litteris remissorialibus ad Partes; *solidos tres*.

6 In licentia examinandi Clericum, *solidos tres*.

7 In quolibet præcepto, *solidos quinque*.

CAP. VIII.

DE PAVPERIBVS INNOCENTIBVS, &c.

1 PAuperes, & miserabiles Personæ, quarum misereri oportet, ne ob inopiam effectus Iustitiæ retardetur, vel in carceribus fame perire cogantur; *gratis*; vbique à Vicario, Notario, Executore, alijsque officialibus, in his, quæ ad eorum officium spectarent, expediantur; & ab eis pro eorum laboribus, scripturis, executionibus, vel alijs quibuscumque negotijs, *nihil* penitus accipiatur: immo in alijs omnibus eos omni, qua possunt, charitate tractent, quantum sine Iustitiæ offensa fieri poterit. Quod si oriatur super allegata paupertate, controuersia, stetur in Iudicio, seu arbitrio Episcopi.

2 Declaratur insuper, quod à solutione dictarum mercedum exempti sunt rei penitus innocentes, & Testes pro informatione Curiæ examinati; & ea, quæ ex mero Officio pro aliquo interesse publico, vel priuato, officium, & Curam respiciunt, & pro tempore facta fuerint, pro quibus officiales prædicti nihil exigere penitus aut sperare possint, nisi id, quod forte ex aliqua causa iusta, & rationabili, visum fuerit Episcopo, siue eius in spiritualibus Vicario, arbitrari.

CAP.

CAP. IX.

ALIA NOTANDA GENERALIA.

Circa præsentem Taxam.

1 *Si euenirent* aliqui casus, præsentibus non expressi, tunc procedatur à simili, vel recurratur ad Taxam fori sæcularis; & quoad Prouinciam Romandiolæ, ad Magalottam, quæ inuiolabiliter obseruari debet, cum omnibus suis declarationibus, reformationibus, & moderationibus à fel. rec. Sixto V. factis, & publicatis, respectu eorum, quæ in præsenti taxa comprehensa non fuerint.

2 Præterea decernitur, ne Vicarij, alijque Iudices: aut Officiales vel Ministri, vlloquouis prætextu, participent de Notariorum, executorumue emolumentis, sub pœna priuationis officij, ac inhabilitatis ad alia.

3 Nec Cancellariæ, & Notariorum, executorumue, aliorum eiusdem Ministrorum emolumenta, concedi, vel locari vnquam possint aut valent, sub aliqua pensione, aut quauis alia præstatione, eisdem concedentibus, familiaribus suis, aut alijs fienda; sed gratis omnino concedantur idoneis personis, quæ leges præscriptas seruare velint, & possint, sub pœna quadrupli, & maiori; arbitrio Sanctissimi; *v. Cancellaria*. 1.

4 Vt gratis expedienda, statim & sine cunctatione præ cæteris expediantur absque aliqua mercede, etiam sponte vel vltro oblata, sub pœna quadrupli & priuationis officij.

5 Nec Vicarij, alijue Iudices, Notarij, & Scriptores, aut executores, quid minimum, etiam à sponte dantibus, vel offerentibus, vltra taxam præfinitam, recipere audeant, vel præsumant, sub pœna quadrupli, & priuationis officiorum, ac inhabilitatis ad alia.

6 At vbi hactenus nihil, vel minus præscripta taxa, Vicarijs, aut alijs Iudicibus, pro decretis, vel sententijs, alijsue causarum expeditionibus; aut Notarijs, alijsque Ministris, pro eorum mercede, solui consueuit, seruetur solitum sub eadem pœna quadrupli, ac priuationis officiorum, & inhabilitatis ad alia vt supra, 1597. Gabriel Cardin. Paleottus. B. Morra Secretarius.

TEMPERANTIA.

Incontinentia.

TERRA.

Aqua.

Inter duos sulcos elata dicitur *Porca*, quod ea seges frumentum porrigat. *Var. lib. 1. de re rustica c. 29. l. Vicinus 24. ff. n. de aqua pluuia arc.*

TERTIARIÆ.

Excommunicatio, Necessitas, Pascha, Regularis, Velum.

1 *Tertiarij*, qui non sunt solemniter professi sub tribus votis substantialibus in Congregatione viuentes, sed extra Congr. viuunt domi, non gaudent priuilegio, neq; canonis, neque fori. *B. Pius V. const. 63. Ea est officij nostri ann. 1568. Greg. XIII. const. 35. Ex benigna ann. 1575. Rota ex Nau. cap. 27. nu. 79. vers. octauo S. Episc. ac Reg. Congreg. 1594. Anagni 4. Iulij 193. Filiuc. quæsito 4. num. 14. Suar. disput. 22. sect. 1. num. 20. Alterius disp. 16. quæsito 4. vbi hoc multis rationibus probat Carolus de Grassis de effect. Clericat. eff. 1. num. 92. & alij communiter. ste Bonac. tom 3. disp. 1. q. 16 sect. 1. pun. 4. num. 17. & Cappuccino in adnotat. ad Sorbum in comp. Priuil. Reg. vers. Fratres, & sorores tertij ordinis quicquid ibi dicat Corduba.*

Et iudicantur, sicut meri laici, nisi sint oblati qui gaudent, prout dixi in

Can. de fentent. exc. numero 110. Bonac. l. c.

2 Et exceptis Fœminis, quæ habent requiſita decreti S. C. C. tenoris ſubſeq. *S.C. Card. Conc. Trid. Interpretum, ſæpius cenſuit, minimè poſſe Sacerdotes Regulares, Mulierum tertii Ord. quas de Pœnit. vel Bizochas vocant, confeſſiones ſacramentales audire, niſi fuerint ab Ordinario approbati ad confeſſiones Perſonarum ſæcularium audiendas.*

3 *Quemadmodum nec poſſe illis ſacroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum adminiſtrare in die Paſchatis Reſurrectionis SS. Domini noſtri IESV CHRISTI.*

4 *Quo vero ad ſepulturam, atque alia priuilegia, Fratres Tertiarios, Mantellatos, Corrigiatos, alioſque ſimiles, ita demum ordinis, cuius tertiæ Regulæ habitum aſſumpſerunt, priuilegiis potiri, & ab Ordinariis iuriſdictione exemptos eſſe, ſi viri collegialiter viuant, ſeu cum clauſtralibus habitent, & Mulieres virginalem ſeu cœlibem, aut caſtam vidualem, expreſſo voto, & ſub dicto habitu, vitam traduxerint, quemadmodum cauetur conſtitut. Concil. Lateranenſis ſub Leone X. quæ habetur ſeſſion. 11. in fine Hoc autem voto Mulierum alia duo, ſcilicet Paupertatis, & obedientiæ, nequaquam includi. Quinimodo huiuſmodi Mulieres, ſi vitam virginalem aut cœlibem ſimpliciter expreſſeque vouerint, etiam in conſanguineorum, & Affinium ſuorum, aut propriis domibus, vel ſeorſim habitantes, ſupradictis priuilegiis Ordinis, cuius tertiæ Regulæ habitum deferunt, exemptioneque ab Ordinarii iuriſdictione, frui debere: vt idem Leo poſtea declarauit, conſtitutione edita die 1. Martii 1518. An autem prædictæ qualitates in huiuſmodi Tertiariis concurrant, Ordinarii loci eſſe iudicium.*

5 *Præterea ſi contingat, aliquas ex ſupradictis Tertiariis ſine ſepulturæ electione decedere, eas ſic decedentes ita demum in Eccleſiis Ordinis, cuius habitum aſſumpſerunt, ſi in ipſis earum communis ſepultura reperiatur; ſin minus, in Eccleſiis Parochialibus ſepeliendas eſſe decernit.*

6 *Superioribus autem Regularibus, ſufficienti facultate ad id à Sede Apoſt. ſuffultis, (Cappuccinis exceptis) licere Mulieres ad huiuſmodi habitum recipere atque ad ipſos veſtiendi eas officium pertinere. Non autem ad habitum admittendas, & recipiendas eſſe, niſi probatæ vitæ, & bonis moribus præditas atque in ætate ſaltem quadraginta annorum conſtitutas: quæ de proprio habeant, vnde ſufficienter viuere poſſint, & non cum aliis viris, quàm cum conſanguineis, vel affinibus in primo tantum gradu ſibi coniunctis cohabitent, & ab Ordinario loci licentia prius impetrata, qui non alter eam concedat, niſi de prædictis præuio examine diligenti, ſibi conſtiterit.*

7 *Verum in huiuſmodi habitu concedendo, & reſpectiuè deferendo, omnino à velo ſupra caput, quod ſupra iectum vocant, à Pectorali, quod vulgo dicitur ſottogola, & à Patientia, abſtinendum eſſe, quinimmo eas, quæ ſupradicta tria, vel aliquid ipſorum deferre deprehenſæ fuerint, illa dimittere, etiam per cenſuras Eccleſiaſticas, ab Ordinariis locorum compellendas eſſe decernit.*

8 *Supradictis verò decretis Mulieres tertij Ordinis, quæ collegialiter, viuunt, non comprehendi; quinnimo eas diſpoſitioni conſtitutioni B. Pij Papæ V. editæ Romæ anno 1566. quarto Kalendas Iulij, quæ incipit. Circa Paſtoralis, penitus ſubiacere, expreſsè declarat. Non obſtantibus quibuſcumque in contrarium facientibus.*

Hoc decretum confirmauit, & inuiolabiliter ſeruari mandauit Sacra Epiſcoporum, & Regularium Congregatio 20. Dec. 1616.

9 Decretum eiuſdem S. C. Epiſcoporum, & Regularium, quod etiam Cappuccini de cætero vti poſſint priuilegio, ſi quod habent, dandi habitum huiuſmodi. Cum alias à Sacra, &c. decretum ſuper habitu, & qualitatibus Tertiariarum emanauerit, in quo inter alia cauebatur, vt Superioribus Regularibus ſufficienti facultate ad id ab hac ſancta Sede ſuffultis (Cappuccinis exceptis) Mulieres, alias iuxta idem decretum qualificatas, ad Tertiariarum habitum

tum

tum recipere liceret. Verum quia Cappuccini auctoritate ab hac Sancta Sede, eorum Religioni concessa, priuari, ac propterea in inuidiam apud bonos trahi, conquerebantur, Illustrissimi eiudem S. C. Patres, eisdem Cappuccinis, priuilegijs circa præmissa eis quomodolibet competentibus, vti & frui licere, decreto huiusmodi non obstante, censuerunt. Dummodo Mulieres ad Tertiariarum Cappuccinarum habitum admittendæ, ad formalem materialemque eiusdem Religionis habitum, & seruato in reliquis omnibus eodem decreto, admittantur, 1620. 31. Ianuarij 23.

† Fuit tamen postea declaratum, nullum priuilegium Cappuccinis circa præmissa competere, vtpote sublata per Breue Pauli V. in quo fuit eis hoc ad instantiam Tertiariorum expresse prohibitum, 1655. Mazara 3. Decemb. 1656. Cappucc. 9. Iunij 113. *

10 Tolerari non debet, quod Tertiariæ, licet domi viuentes, comam nutriant, cum habitus indecentia, & scandalo Populi, 1625. Otranto 4. Augusti 196.

TESTAMENTVM.

Cæcus, Clausura, Codicillus, Ecclesia, Falcidia, Fideicommissum, Hierosolymitani, Legatum, Notarius. Pater, Posthumus, Spolium, Substitutio, Vsura.

1 QVal. Verba enunciatiua in testamento non probant, vt dixi lib. 2. Ciuil. tit. 10. n. 16

2 Testamentum inter liberos, & ad pias causas, scriptum, vel subscriptum manu Testatoris, etiam sine Testibus valet. Immo, & sine scriptura; si pars aduersa confiteatur quidem testamentum, sed dicat non valere defectu Testium vel scripturæ. *Aut. si modo, C. fam. ercisc.*

3 *Institutiones*. Captatoriæ, vt quando testatur dicit, *Instituo hæredem, quem Titius voluerit*, non valent regulariter. *l. Captatorias 11. C. de testam. Mil.*

Fauore tamen piæ causæ valent. *cap. Cum tibi 13. De testament. Diana 5. tract. 3. resol. 127.*

4 Testamentum sine hæredis institutione non valet, nisi ad pias causas. *Tiraq. priuil. 18.*

5 Testator plus relinquere potest filijs secundi Matrimonij, dummodo filij primi matrimonij non fraudentur legitima; & dummodo id fiat contemplatione ipsorum filiorum, non autem contemplatione secundi coniugis: In dubio vero præsumitur relictum contemplatione filiorum. Hanc opinionem tamquam probabiliorem sæpius est amplexa, Rota apud Ludouis. decis. 173. & 443.

6 Testator adijcere potest pœnam hæredibus voluntati suæ non parentibus, nisi turpe vel inhonestum sit, quod præceperit. *gloss. cap. Raynaldus 16. v. Adiiciens vt Alterocba, de test. §. fin. Inst. de legatis.*

7 Vbi est vsus, vt pro quolibet mortuo ab *intestato* soluatur Parocho scutum vnum, tolerari potest, 1582. Ferentino 16. Maij 68.

De qua materia latius dixi li. 2. Ciuilium tit. 10. de test. n. 16.

Vbi inter cetera dixi, consuetudinem, quæ viget in toto fere Regno Neapolitano, per quam morientibus ab intestato potest fieri testamentum ad pias causas à Rectoribus curatis, vel Vicarijs Foraneis, iuxta deuotionem, qualitatem, & quantitatem patrimonij, ac personæ ipsius Defuncti, quo relinquatur aliquid modicum ijs Ecclesijs, vel locis pijs, quibus Defunctus deuictus, vel affectus erat, esse laudabilem, & vbi viget, manuteneri debere etiam cum censuris, 1603. Tricarico 5. Septem. 45. 1614. Salerno 21. Mar. 25. cum infrascriptis tamen conditionibus.

I Quod totum hoc fiat ab Ordinario, cum Paterna discretione, nec exigat nisi

mile la sua depositione, permetta ch'egli eseguisca la volontà della Testatrice; con questo però, che sia obligato renderne conto alla P. V. & alli altri Prouinciali, e Superiori, che saranno pro tempore. Ma ricusando lui di riuelar il fatto, ò deponendo cose inuerisimili; gli prohibisca tal'amministratione, applicando la detta annua rendita in altre opere di pietà à suo arbitrio, 1628.7.Ian. 2.1657. Offeruanti ... Augusti.

Sac. quoque C.C. ad Archiep. Mediolanen. in simili casu rescripsit, ipsum Monachum teneri reuelari secretam mentem, sibi à testatrice extra Sacramentum Pœnitentiæ communicatam atque Ordinario rationem reddere administrationis ad idque Iuris remedijs adigi posse. Ac sic quidem reuelauerit, esse illi adhibendam fidem, dummodo iuratus deponat suamque depositionem probabilius aliquot fulciat coniecturis: qua in re iudicantis religionem versari. Sin minus vel si rationem reddere noluerit, esse illi interdicendum executionis officio, actum per Superiorem ipsos redditus esse erogandos in pios vsus, qui quantum conijci coniectura poterit, intentioni Testatricis proximiores fuerint, ac pro loco, & tempore vtiliores. Reseruata tamen Superioribus Regularibus facultate eidem, vt supra interdicendi, tametsi rationem reddiderit, atque Defunctæ voluntatem probè patefecerit, *lib.* 135.133.

12 *Reuocatio.* Primum testamentum solemniter factum, in quo instituti sunt extranei, reuocatur per secundum non solemne, in quo instituti sunt venientes ab intestato, *l. Hac consultissima, §. si quis, C. de testam.*

Nisi in primo instituta fuisset pia causa. *Tiraq. priuil.* 52.

13 Testamentum, in quo filius ex legitima causa exhæredatus est, proposita quærela inofficiosi, & hærede ingratitudinem non probante, rescinditur tantum quoad hæredis institutionem. Legata vero, & cœtera firma manent. *Auth. Ex causa, C. de lib. præter.*

14 *Rumpitur* Testamentum primum per secundum, vt latius dixi lib. 2. Ciuil. tit. 17. n. 4.

15 Testamentum factum in fauorem piæ causæ coram duobus Testibus, infirmat prius Testamentum factum cum solemnitate coram septem testibus. *Tiraq. priuil.* 1. *cum ampliationibus, & limitationibus, vt ibi per eum.*

16 Testamentum, eius, qui aliquam, licet minimam, capitis diminutionem passus est, annullatur; excepto testamento, quod filiusfamilias fecit de suis bonis castrensibus, vel quasi, quod non irritatur, licet postea emancipetur vel adoptetur. *Oinot. Inst. Quib. mod. testam. infirm. §. Alio autem modo, n.* 8.

17 Testamentum rumpitur, si hæres, siue suus, siue extraneus, maior tamen octodecim annis, neglexerit Testatorem captiuum redimere: & bona applicantur, vel Ecclesiæ testatoris, vel pro redemptione Captiuorum: Legata tamen firma manent. Idem si negligit Testatorem furiosum custodire. *Auth. si Captiui, C. de Episc. & Cler.*

TESTIMONIALE.

Dimissoriæ, Diæcesi, Exemptio, Fides, Ordo.

1 Prælati exempti de diœcesi, vel vicinioris, admitti debent ab Episcopo ordinante; & si eum non ita obligant, vt si velit, non possit etiam alias informationes capere, 1620. Nullius Altamura 13. Oct. 168.

2 Ordinum susceptorum, & carentiæ legitimi impedimenti ad celebrandum extra diœcesim, negari non possunt sub prætextu, quod quis sustinuerit partes Fisci in processu contra Ordinarium fabricato, 1645. Lanciano 7. Apr. 2.

TESTIS.

Aer, Assassinus, Clausura, Clericus, Doctor, Filius, Homicidium, Infamis, Instrumentum, Laicus, Matrimonium, Mercator, Monitorium, Notarius, Probatio, Testamentum, Verecundia.

1 Recepti Testes, parte non citata, sunt nulliter recepti, *c.2. de testib. Vinc. de Franc. dec. 668.*

2 Sed in criminalibus testes recepti pro informatione Curiæ, examinantur absque citatione Partis: postea tamen, parte citata, repetuntur, vel ad faciem Rei confrontantur. *Ambrosia. lib. 3. c. 1. num. 2.*

Nisi, vt fieri solet, cum quis renunciat defensionibus, vel supplicat pro compositione reus sponte declarauerit, se illos pro ritè recteque examinatis habere velle. Item Testes non confrontantur cum Reo in crimine hæresis. *Dian. 4. tr. 8. ref. 63.*

3 *Maiorem fidem* testes in multis casibus merentur, vt dixi in titul. de test. num. 51.

Puta cum deponit contra proprium interesse. *Rota apud Ludouis. decis. 351. num. 15.*

Nam enunciatio concernens præiudicium enunciantis est maximi momenti, *dec. 37. num. 5.*

4 Magis creditur duobus testibus affirmantibus, quam decem aut mille negantibus. *Oinot. de Specieb. præscript. num. 38.*

Vnde magis creditur duobus affirmantibus de metu, quam mille de spontanea voluntate. *Rot. apud Ludouis. dec. 326. n. 47.*

5 Testis deponens, non solum de scientia, & veritate, sed etiam de fama, iunctus cum alio teste, qui de fama tantum deponit, facit plenam probationem. *Rota apud Ludouis. dec. 373. c. 2. 19. 25.*

Nisi agatur de crimine, vt dixi in d. tit. de Testib. n. 23.

6 Quando verò testis probet famam dixi in d. tit. de test ib. n. 24.

8 *Ad immemorabilem* verò probandam testis debet esse 54. annorum, vt dixi libro 2. Ciuil. tit. 6. num. 22. vers. Tertia.

8 *Mulieres* in ciuilibus, & matrimonialibus causis possunt esse testes, vt asserit, *glos. v. fœmin. c. forus, de verb. sign.*

Item in Codicillis, in testamento inter liberos, & ad pias causas. *Tiraquel. priuil. 5.*

Item in criminibus exceptis hæresis, læsæ Maiestatis, Simoniæ, &c. & quando non possunt alij testes inueniri, ne delicta remaneant impunita. Et ad detegendam Irregularitatem, quando ciuiliter agitur. *C. Tam litteris. De testib.*

9 *Domestici* testes regulariter reprobantur, vt latius dixi lib. 2. Ciuil. tit. 10. num 7. §. 9.

10 *Non citatus* nec requisitus testis non probat: est enim suspectus, qui se vltro ingerit, *l. Quæ omnia 25. §. 1. ff. de Procur. l. Iusiurandi, & l. Si quando, C. de Testib. Vinc. de Franc. dec. 60. n. 11. Vide lib. 1. Ciuil. tit. 10. n. 2.*

11 *Inhabiles*, Simili morbo laborans, idest consimilem litem habens, & à testificando, & à iudicando repellitur, *c. Personas, de testib. Oin. de rer. diuis. §. Vniuersitatis, num. 3.*

Secus si interesse sit leue arbitrio Iudicis. *Rot. apud Ludouis. dec. 340.*

12 Testes regulariter non admittuntur post didicita testificata, *vt dixi in d. tit. num. 17.*

13 Testes à parte instructi non probant: secus si tantum in genere moniti, vt dicant veritatem, *vt dixi ibid. num. 38.*

14 Testis, qui recordatur de antiquis & non reminiscitur de recentibus, suspectus est, & non meretur fidem. *Rot. apud Cenc. post addit. dec. 119. n. 17.*

15 Re-

15 Reuocan. suum dictum, definit esse testis omni exceptione maior, licet adhuc primæ depositioni stetur, *Card. C. Veniens de testib. Nau. c. 25. n. 40.*

16 Testis incontinenti, idest antequã alloquatur partem, admittitur ad corrigendum dictum suum. *Clar. pract. Crim. q. 57. vers. Quartus est casus, n. 35. c. Præterea 7. de testib. cogen.*

17 Quid quando testis dicit, se non ita dixisse, sicut scriptum est à Notario, dixi in d. tit. de testib. n. 34. & seq.

18 Vacillare, non dicitur testis, qui interrogatus, quibus præsentibus aliquid factum viderit, primum dicit de duobus, postea nominat tres. *Oinot. de hæred. qualit. §. In extraneis n. 5.*

19 *Discordia* Testium in aliquibus principalibus circumstantijs, quæ variant substantiam facti, aufert efficaciam testimonij: alias secus, vt latius explicaui in tit. de testib. n. 13.

20 Dicta testium sunt interpretanda, & conciliãnda, non autem cauillanda. *Bald. in c. Causam De rescript. Oin. de vsucap. in princ. n. 60. Rot. apud Ludouis. 304. n. 27.*

Quando tamen testes sunt alias suspecti, cauillari debent. *Ex Far. Soura aphor. lib. 2. c. 7. n. 6.*

21 Dictum testis dubium, contra producentem est interpretandum. *Oin. de oblig. de Pact. n. 23.*

22 *Rationem* sui dicti reddere debet, testis, *vt latius dixi in d. tit. de Testib. n. 27.*

23 *Pecuniam* accipere non possunt testes, *vt dixi ibid. n. 44.*

24 *Peccat* Testis, qui alienum peccatum secretum detegit, cum illius cognitio non est necessaria ad aliquod notabile damnum impediendum, etiam si de eo particulariter interrogetur. *S. Th. 2. 2. q. 70. 1*

25 Qui non se offert in testem, sciens id esse necessarium ad aliqua mala seu damna notabilia impedienda, etiam si promisisset, seu etiam iurasset seruare secretum, peccat sed non tenetur aliquid restituere, nisi iussus testificari recusauerit: quia primo casu sola lege charitatis posteriori etiam Iustitiæ tenetur. *Nau. c. 25. n. 44.*

Et maximè tenetur ad restitutionem, quando iussus cum iuramento, noluit respondere. Si tamen inaduertenter, & absque peccato deposuisset aliquid falsi contra aliquem, non tenetur ad restitutionem. *Bonac. de legib. disp. 10. q. 3. pun. 3. n. 14. & 15.*

26 Testis in iudicio legitimè interrogatus super crimine, super quo bona veniunt confiscanda, si neget veritatem, & ob id Reus absoluantur, non tenetur bona, quæ confiscata fuissent, Fisco restituere, licet alias sit periurus quia id est pœna, quæ in foro conscientiæ non debetur ante condemnationem: *Sil. v. Restitutio sup. v. custos.*

27 *Singulares* Testes admittuntur ad probandum aliquid in genere, & in tempore, quando tempus non est de substantia facti, vt ad probandam electionem sepulturæ, *Bonac. to. 2. de contr. disp. 3. q. 21. pun. 3. n. 9. & 10.*

28 *Pro informatione* Curię capti testes non sunt in carceribus ponendi, sed statim examinandi Insuper habere debent alimenta à Fisco, vel à parte. *Paulus III. const. 44. l. si quando 15. C. de testib.*

Nec requiritur Partis citatio, *vt sup. num. 2.*

2 *Inter Ascendentes*, & Descendentes testimonium regulariter non admittitur *l. Parentes, C. de testib.*

Consanguinei verò, vel Affines transuersales non coguntur inter se testificari, *l. Iurisconsultus, & l. lege Iulia. ff. de testibus.*

Prædicta tamen intelliguntur, quando alias idonei testes non desunt. *gloss. Quamquam 14. q. 2. Oin. de rer. diuis. §. Vniuersitatis n. 5. limit. 2.*

Et ad compellendum Priuilegiatos sufficeret iuramentum Partis, quod alios idoneos testes inuenire nequiuerit, etiam absq; alia coniectura. *Nau. arg. c. 2. §. fin. de iuram. Cal. in 6.*

36 *Commissarius* ad testes examinandos

dos exercere potest omnia, sine quibus negotium explicari nequit. *Not. in Clem. 1. de off. Deleg.* De quo vide, quæ latius dixi in Can. lib. 1. tit. 29. n. 1.

31 *Examinari* Testes secreto debent, absentibus tam Reo, quam Actore, *cap. Venerabili* 52. *de testib. Oinot. de act. fin. reg. num.* 23.

32 Et pro vtraque parte, 1601. Sassari 27. Mar. 108. 2. Apr. 212.

33 Testes informiter, ac nulliter examinati, cum formiter repetuntur, se remittere possunt ad prius examen, *vt dixi in can. lib. 5. tit. 39. n. 26.*

34 Quibus interrogatorijs testes respondere non teneantur, *dixi in d. titul. de testib. n. 45.*

35 *Vnus* testis quando sufficiat, *dixi ibid. n. 29. & seq.*

36 In relictis ad pias causas duo testes sufficiunt. *Tiraq. priuil. 1.*

37 Testium minus integrorum fides suppletur ex numero. *Rota apud Ludouis. decis.* 348. *num.* 7. vt dixi latius ib. num. 50.

38 *De iuramento* Testium dixi ibid. *n.* 25. *& seqq.*

39 Testibus, idest dictis iuratis, non testimonijs, idest dictis non iuratis, iudicandum est, *c. Tua nos. De Cler. coniug. l. 3. §. Item Diuus, ff. u. l. Iusiurandi* 8. *C. de testib.*

40 Testes vi Monitoriorum reuelantes iurare non compelluntur, nisi id expressè à Superiore præciperetur. *Barbos. alleg.* 96 *n.* 24.

41 *Ante litem Contestatam* regulariter recipi non possunt testes, *vt latius dixi in Can. lib. 2. titul. 6. Vt lite non contestata.*

THEOLOGVS.

Vide quæ dixi in Can. lib 5. tit. 5. De Magistr. n. 2. & seq.

THESAVRVS.

1 Est pecunia abscondita, cuius domini, & occultationis memoria non extat, *vt dixi lib. 2. Ciuilium titul. 1. num.* 89.

2 Thesaurum Magicis artibus, vel diuinationibus, aut alijs modis illicitis effodiens, nihil suum facit: sed quicquid inuenit, fit Fisci quoad illam partem, quæ pertinet ad culpabilem, *l. Vnica C. de thesauris lib.* 10.

Poterit tamen retinere, quousque condemnetur, quia Id pœna est. *Nau. cap.* 17. *num.* 176. *Bonac. de restit. disp.* 1. *q.* 3. *punct.* 6.

3 Thesauri Dominus non fit, qui non apprehendit illum, licet videat; quia inuenire est apprehendere, vt dixi ibid. n. 57.

TIMOR.

Metus.

TITVLVS.

Crux, Edictum, Ordo, Possessio.

1 Antiquus Ecclesiæ mutari non potest à Confraternitate. *Registr. Regul.* 1604. Orestano 26. Oct. 71.

2 Cardinalibus dari cœpit titulus Eminentissimi ab anno 1630. Can. Reg. de S. Iu. 21. Iunij. Ex S.C. Rituum, cuius decretum confirmauit Vrban. VIII. in Consistorio secreto 10. Iunij 1630.

Quod postea Innocentius X. Sanctione firmauit, iubens omnes tali titulo contentos esse quantumuis sint magni Principes 24. Apr. 1645.

3 Placet Sanctissimo, quod Generalis remoueat à sua Religione abusus titulorum Magistri, Doctoris, Graduati, Baccalauri, vel similes, 1599. Celestini 14. Iunij 58.

TOR-

TORTVRA.

Exilium, Fama, Opinio.

1 IN publico non debet ad pœnam inferri per Iudicem Ecclesiasticum, 1601. Bagnarea 14. Febr. 80.

2 Rei criminum, propter quæ non venit imponenda pœna maior relegatione, non debent in Regno torqueri. Grammat. voto 15. n. 10.

3 Regularibus inquisitis de homicidio, &c. ad veritatem eruendam, infligi tortura potest, non solum funis, sed etiam Vigiliæ, 1629. Oliuetani 16. Martij 82.

4 *Monialibus* regulariter non infligitur, sed comminatur solum, 1620. Fiorenza 1. Augusti 229.

TRADITIONES. SENIORVM.

DE *his* vide, quæ dixi in Collect. ad Matth. 15. 1.

TRANSACTIO.

Decimæ, Matrimonium, Pactum.

1 EST *de re dubia*, & lite incerta, pactio non gratuita iuxta illud. *Incerta de re transactio dicitur esse. Sed fiunt certæ pacta fauore rei. Not. in rubr. de transact.*

2 Transactio alimentorum facta, simpliciter non porrigitur ad habitationem & vestiarium, *l. Cum hi*, 8. §. *Qui transigit, ff. u. de transact.*

TRANSITVS.

Cappucini, Hierosolymitani, Ministri, Regularis, Translatio, & quæ dixi in Can. lib. 3. tit. 31. De Regular.

1 A*Vgustiniani* petita, licet non obtenta, licentia, à Superioribus localibus, transire possunt ad Reformatos eiusdem Ordinis, 1613. 3. Apr. 52.

† Nam ad arctiorem transitus conceditur, dummodo id quis non petat ad aufugiendam imminentem aliquorum admissorum criminum pœnam, 1600. Agost. 12. Decemb. 15. 1601. 8. Ian. 26. 20. Febr. 44. Capp. 2. Ian. 21. Cracouia 3. Iulij 75. S. Giorg. in Alga 7. Nouemb. 102. 20. Nouemb. 105. S. Agostino 29. Aprilis 34.

Et præmittat nouum probationis annum, licet transeat ad reformationem arctiorem eiusdem Ordinis, 2. Aug. 1633. lib. 148. 779.

Superior tamen suo subdito præcipere non potest, vt transeat ad aliam Religionem etiam arctiorem, 1603. S. Spiritus 18. Martij 19.*

2 Ad Seruitas, vel de Mercede transire non possunt absque suorum Superiorum expressa licentia, 1616. 23. Ian. 16. Al Nuntio di Spagna.

3 *S. Bernardi* Congregatio viuit in maiori obseruantia quàm Carmelitani. Quare Superiores S. Bernardi non possunt hodie concedere suis subditis transitum ad Carmelitanos, quia hoc casu non consideratur, quod Religio, ad quam fit transitus, sit arctior ex sua primæua institutione, sed obseruantia præsens, 1588. Spagna 21. Iunij 30.

4 *Mendicantes* per extr. Martini V. *Viam ambitiosæ*, *de regular.* recipi non possunt in Religione non Mendicanti, nisi Carthusianorum, in qua per Constitut. Clem. V. *Clem. de Regular.* nequeunt habere Officia, vel ministeria, nec vocem actiuam, aut passiuam, nisi cum dispen-

pensatione Sedis Apostolicæ, vel eiusdem Religionis per Priuilegium Iulij Secundi, 1596. Certosini 6. Martij 28.

5 *Ad Carthusianos* omnes transire possunt, *extr. Viam ambitiosæ. De Regular.* Constito tamen prius de licentia petita à Superioribus primæ Religionis, *c.Statuimus* 19. *q.7. c.licet de Regular.* Sub pœna nullitatis transitus, & alijs arbitrio, 1654. Regolari 18. Sept. 124.

6 *Sub prohibitione* transeundi de vna Religione ad aliam, intelligitur etiam inhibitus transitus de vna Congregatione ad aliam eiusdem ordinis, 1653. Cappuccin. 25. Apr. 78.

7 *Reditus* Carmelitæ Discalceati, qui absque peculiari Sedis Apostolicæ licentia ad Fratres B.Mariæ de Mercede Redemptionis Captiuorum transierunt, cogi debent ad redeundum, &c. 1608. 22. Iunij 65.

Similiter Cappuccini, vel alij, qui sine debitis licentijs assumpserunt habitum Religionis S. Spiritus, 1645. 17. Febr. 8. 1646. 15. Iunij 3. & 4. 27. Iulij 4. & 18.

8 *Effectus*. Regularis ex dispensatione Apostolica translatus de Religione incapaci bonorum immobilium ad capacem, recuperat ius succedendi in bonis sibi, tam ex testamento, quàm ab intestato, post translationem delatis, 27. Ian. 1618.

Non tamen recuperat fructus bonorum expressè renunciatorum, neque post translationem decurrendos, 10. Decemb. 1633.

Neque bona per primam professionem acquisita venientibus ab intestato, 17. Iun. 1617. *

TRANSLATIO.

Alimenta, Institutrix, Locus, Missa, Monialis, Pœna, Reformatio.

1 Monialium, Regularibus licet subiectarum, fieri non potest sine Ordinario, 1647. 17. Dec. 1.

2 Moniales translatæ ad aliud Monasterium eiusdem Ordinis non emittunt nouam professionem, 1645. Neapol. 22. Septemb. 55. 1635. Carm. Scalz. 3. Aug. 258.

3 Non transferantur inuitæ, 1601. Trani 5. Febr. 39.

4 Comitentur à Consanguineis, vel alijs personis honestis, 1604. Todi 16. Aug. 37. Iesi 26. Octob. 68. Chioggia 8. Nou. 63. Mileto 15. Nou. 68.

5 Apud similes in itinere hospitentur, 1602. Gratis 1. Oct. 66.

Vel in aliquo Monasterio dummodo solæ Moniales ingrediantur, de licentia &c. & consensu, &c. 1629. Auignone 21. Aug. 270.

6 Propter discordias, vel inimicitias non transferuntur Moniales magis discolæ, sed tenentur sub arcta custodia, 1579. Troia 29. Augusti 101.

7 Fabricæ occasione non potest Episcopus transferre Moniales, 1599. Trani 26. Aprilis 37.

Sacra verò Congregatio sic, donec durat, 1586. Napoli 10. Maij 14. 1603. Trani 10. Iunij 43.

8 Sicut etiam occasione belli, 1628. Cremona 19. Maij 159. 1646. 23. Aug. 28. 13. Apr. 22. 20. Apr. 12. 1648. 7. Aug. 6.

9 Vel propter aeris intemperiem, absque tamen redeundi spe, maximè si Monasterium est eiusdem Ordinis, & sub obedientia eiusdem Ordinarij, 1613. Angren. 20. Dec. 140.

10 Vel propter infirmitatem ea durante, 1583. Vrbino 20. Ian. 13.

11 Si translata non habeat aliunde, permittitur Monialibus primi Monasterij soluere secundo alimenta, secundum quantitatem fructuum dotis, 1647. Trento 25. Ian. 42.

12 Ad transferendum institutricem non requiritur ordinariè consensus Superiorum Regularium, sed tantummodo Monialium transferendarum, 1628. Napoli 17. Martij 9.

Ac Sedis Apostolicæ, 1631. 30. Maij.

13 Moniales vnius ordinis non debent

bent transferri pro instructione alterius, 1601. Trani 5. Feb. 39. 1602. Fermo 19. Octob. 69.

Nisi vrgente necessitate. Quo casu Moniales translatæ recitando officium secundum ritum posterioris Monasterij satisfaciunt, licet esset à ritu primi diuersarum, 1604. Palermo 9 Aug. 35.

14 Pro translatione Institutricis non expeditur Breue, donec per decretum S.C. constet Secretario Breuium, quod Monasterium habeat requisita, 1645. 19. Maij 34.

15 Nec S.C. Nec Papa concedere solet licentiam Monialibus transeundi de vno Monasterio ad aliud, licet arctioris obseruantiæ, 1610. Tolosa 27. Ian. 9. 1617. Cracouia 30. Sept. 255.

Præterquam à Monasterijs apertis ad obseruantia, 1620. Burdegalen. 16. Mar. 86. 1622. Toledo 15. Feb. 22.

Vel à non reformatis ad reformata, 1622. Auersa 10. Dec. 310. 1624. Napoli 16. Iulij 180. 1629. Toledo 16. Feb. 53.

16 Transitus etiam de vna Relig. ad aliam raro conceditur Monialib. 1604. Trento 12. Ian. 3. 1599. Cremona 14. Iulij 91.

17 Non debent transferri ad locum diuersi dominij, 1578. S. Carlo 2. Decemb. 15.

18 Moniales translatæ, & incorporatæ in alijs Monasterijs, debent etiam habere ibi vocem, 1619. Burgen. 20. Aug. 293.

19 Dos, & alia bona Monialis translatæ remanent primo Monast. nisi aliud Papæ concedat de consensu, &c. 1583. Nap. 20. Iulij 188. &c. 1635. Carm. Scal. 3. Aug. 288.

20 Institutrices remittuntur ad primum Monasterium, quando deteguntur inhabiles, 1645. Messina 6. Oct. 83.

Vel quando non sunt amplius necessariæ secundo Monasterio, 1645. 9. Iunij 19.

TRANVM.

Nazareth.

1 Archiepiscopus Tranen. non potest facere processionem Corporis Christi, nec Feria V. in Cœna Domini Olea consecrare, in Oppido Baruli, sed vtrumque facere debet in sua Metropolitana, 1601. 2. Ap. 116.

Idest non conuenit, congruum non est, quia cum hæc omnia fieri soleant in illo oppido ab Archiepiscopo Nazareno; Tranen non alia ductus, quàm liuoris, & æmulationis causa Metropolitanam illis diebus contra monita Sacr. Concilij Tridentini sess. 23. cap. 1. sua præsentia priuare videretur.

TREBELLIANICA.

Falcidia, Fideicommissum, Hæres, Legatum.

TVRBA.

Grex.

TVRCA.

Conceptio, Crux, Deceptio.

1 Ea dominatur tyrannide, vt cunctas subditorum substantias tanquam proprias sic possideat, vt pro libito vniuersa sibi vt putat, possit vsurpare. *Verba Soti de iustitia, & iure lib. q. 4. art. 1. concl. 1.*

2 Turcæ Campanarum vsum non admittunt, quod Christiani primi cœperunt illis vti. Immo nec Christianos sub eorum ditione degentes, eis vti permittunt, præsertim in Ciuitatibus. *Coccius tom. 2. lib. 3. art. 6. gloss. Clemen. vnicæ ver. zabazala. De Iudæis, & Sarac.*

TVRNVS.

Prædicatio.

TVTOR.

Clericus, Episcopus, Hæres, Iudex, & lib.1. ciuil.

S*Va industria* præsumitur factus dies, *vt latius dixi l.2. ciuil. tom.9. Per quas personas num.3.*

TYRANNVS.

Occisio.

V

VANAGLORIA.

1 E*St vitium* inclinans ad appetitum gloriæ inordinatum, septem habens filias.

I. Iactantia, inclinans ad inordinatè declaran. verbis excellentiam propriam.

II. Inuentio nouitatum, inclinans ad declaran. eam veris factis, laude, vera, vel falsa dignis.

III. Hypocrisis, ad idem falsis factis inducens.

IV. Pertinacia, ad inordinatè ostentandum iudicium inclinans.

V. Discordia, ad inordinatè ostendendum, voluntatem nostram voluntati alterius præstare.

VI. Contentio, ad inordinatè altercandum.

VII. Inobedientia, ad inordinatè renuendum iussa superioris, quatenus iussa sunt. *Nau. c.23. n.11. Rodriq. esset. prima par. tr.3.*

2 Habet item Vanagloria duas socias Magnanimitati contrarias.

I. Præsumptio, quæ est vitium inclinans ad inordinatum appetitum eorum, quæ vires, vel merita excedunt.

II. Ambitio, quæ est inordinatum honoris appetitum. *Nau. ibid.*

3 Vanam gloriam, siue vanam laudem de peccatis mortalibus quærenti, cùm confitetur, sufficit dicere. *Toties peccaui, laudem, & gloriam quærendo de peccatis mortalibus*, licet ea mortalia non specificet; vel quia fortè talia non commisit, vel iam confessus est, vel proponit confiteri, cum venerit ad locum proprium eorum. Sicut qui recordatur se omisisse in alia confessione circumstantiam, nō tenetur peccatum denuo confiteri, si circumstantia sine eo commodè possit explicari. Exemplum de eo, qui confessus est fornicationem, oblitus circumstantiam voti, vel Iuramenti. *Nau. præelud. q. nu.4. Dian. 3. tr.4. r.161. Bonac. tom. 1. de Sacr. disp. 4. q. 5. sect. 2. part. 2. §. 3. Diffic. incid. n.9.*

Nec est peccatum mortale laudare se modo, ingenio, vel dexteritate, qua peccatum commissum fuit.

Secus si qui eo modo se iactat, haberet expressum gaudium, vel complacenciam de peccato commisso: nam tunc teneretur etiam peccati speciem, de quo complacuit, exprimere. *Dian. 4. tr. 4. resol.44.*

† Suspendi debet ab officio, & beneficio, qui de suo crimine publicè gloriatur. *c. quam sit graue 9. de excess. Præl.* *

VAS.

1 V*Asa sacra* contingi non possunt, nisi à constitutis in sacris, *c. Non oportet, cum seq. dist.23. cap. in sancta, de consecr. dist.1.*

Non tamen videtur esse plusquam veniale, si sine contemptu fiat. *Bonac. de Sacram. disp. 4. q. vlt. pun.9. n.20.*

2 De modo mundandi ac conseruandi sacra vasa, & suppellectilia, multa paucis tradit Gauantus. *Rubr. Missal. p. 5. & inter alia.*

Altaria bis singulis annis, cum sudum est, à finitis officijs ad vesperum spoliata sint, & suppedanea item amota, vt sicci

ficci aeris sentiant beneficium, quo tempore cum altaria ipsa vndequaq; mundentur, tum suppedaneorum pars, quæ subter est.

3 *Icones* cum ornamentis suis, SS. Eucharistiæ Tabernaculum, & quęcumque huiusmodi dicta, vel inaurata adiuncta sunt Altarib. item Vmbellæ superimpendentes, singulis mensib. mundentur caudis vulpinis, aut arũdinea scopa.

4 *Suppendaneum* Altaris quotidie mundetur arundinea scopa, si in eo facienda sit Missa.

5 *Fenestellæ* vrceollorum circumfricentur, & bene purgentur, octauo saltem quoque die.

6 *Candelabra*, *Cruces*, *Thuribula*, & reliqua suppellex argentea, quantum fieri possit, manibus nudis non contrectetur, sed adhibito panno. Si vero aliqua pars argentea non sit, per eam capiatur. Antequam reponatur, excutiendum, si quid pulueris, ceræ, aut maculæ adhæserit, & extergendum leuiter adhibito lineo, & molli panno. Condita autem sit vnaquæq; res theca sua, ne quid sordium accipiat Cum aliquid tamen purgatione egere visum fuerit, pãno lineo leniter præstabitur. Quod si quid valde sit denigratum, puta Thuribulum ab igne, aut etiam multa cera adhæserit; in lixiuio, cui sal sit admixtum, ebulliente, detergendum erit, adhibito pennicillo, ex setis suillis confecto. Caueatur tamen, ne si quæ pars aurata sit, aurum vi salis deteratur, sed consulantur periti.

7 *Calices* bini, *& Patenæ* binæ, vbi duodecim Sacerdotes Missam faciunt, quintodecimo quoq; die leui manu, aqua tepida lauentur: sexto quoq; mense sapone molliori. Tumq; post quartam horæ partem, qua maneant in Sole, calida lixiuia bene abluantur, adhibendo pennicillum aliquem ad saponem bene abluendum, præsertim vbi fuerit cœlatura. Poterit etiam id fieri sursure cocto: & tunc statim bis aut ter essent abluendi aqua munda, & ablutio in sacrarium proijcienda. Vbi vero minor sit numerus Sacerdotum, rarius id fieri poterit ex proportione numeri Sacerdotum, & dierum.

8 *Suppellex* inaurata, aut inargentata eadem cautione tractetur, qua argentea. Si est semper exposita, octauo quoque die panno lineo tergatur molliter: si recondita sit, tergatur tunc, cum reconditur, & iterum cum profertur. Poterunt etiam inaurata sapone, aut sursure purgari, vt dictum est de calicibus num. 7.

9 Candelabra, & cætera ex *aurichalcho* tractentur adhibito panno, vel per ferream summitatem capiantur. Si perpetuo vsu adhibeantur, tertio quoque die à puluere, & cera, si fortè defluxerit mundentur. Si reponẽda sint; tunc etiam id fiat, & iterum cum proferuntur. Præterea quarto quoq; mense, si aliquando fuerunt exposito, abstergantur diligenter puluere pumiceo, aut eo, quem dicunt *tripoli*, quem ęstiue muschæ fugiunt adhibito corio Bubalino: aut si vtrumq; desit, lutere in tenuissimum puluerem redacto, & loco corij, panno asperiore, quem dicunt *saia*, nullo vero modo adhibenda erit aqua. Nitidiora quoq; fiunt, licet non diu duret nitor, si fricentur malo medico, vulgo, *arancio*, seu *limone* & marmore trito, seu vice malorum vuis agrestibus vel herba acida, deinde aqua bene abluantur; tum vt siccentur, exponantur soli. Aceto numquam abstergantur. Recondita verò habeantur huiusmodi tubulis crassioris cartæ, aut saccis lineis amicta, qui puluerem arceant, ac nitida semper, & lucida seruent.

10 *Lampades* vitreę, quæ sunt quotidiani vsus, quintodecimo quoq; die sursure, & aqua calida abstergantur.

11 *Vrceoli* præter id, quod quotidie fit, singulis mensibus diligenter purgentur, adhibito ouorum cortice bene contrito, cum ligneo aliquo instrumentulo, ad sordiculas bene eluendas. Vel potius ponantur intus aliquod vas, puta ollam, vel cacabum, lixiuio frigido ple-

num, & admoueantur lento igni, & quando lixiuium incipit calefieri, amoueantur Vrceoli, & aqua ordinaria bene abluantur. Opercula vrceolorum si mandent, cum reponuntur, quotidie bene siccentur.

12 *Peluicua*. Vrceolorum quotidie abstergantur, & siccentur. Si stamneæ fuerint, tertio quoque mense lixiuio feruenti lauentur, necnon auena, vel farre vestito, seu ouorum cortice bene contrito fricentur. Post iterum aqua lotæ in Sole siccentur, & panno lineo mundo abstergantur.

13 *Ænea* Vasa ante,& post vsum bene abluantur. Bis singulis annis,vti conca baptismi, accuratè abstergantur, si opus est, latere contrito, vel arena, & aqua. Si stamno sint illita, adhibeantur surfur, & aqua.

14 Instrumentum ad conficiendas *Hostias* post vsum Oleo perfundatur, & vtraque pars, Charta interposita, simul iungatur, quæ in exteriori parte fuligo inhæserit, abradatur; postea eadem pars crassiori panno tegatur, & in loco decenti reponatur.

Si fortè fuerit vstum, ita vt Hostiæ non possint integræ confici, sed vel rumpantur, vel adhæreant Instrumento; accipiatur Vitellus oui, & cum modica ipsius Hostiæ pasta colliquefiat, ac bis vel ter fiant hostiæ cum ipsa pasta de Vitello; mirum enim in modum eo ferrum refrigeratur, ac in suum pristinum statum reducitur.

VELVM.

Conuersæ, Prædicator, Vidua.

1 INtra *Clausuram.* Moniales amplius velari, ita vt tradens velum ingrediatur, Gregorius XIV. prohibuit, 1591.Corduba 2.Sept.139.

2 Episcopus debet velum nigrum propria manu tradere, 1603. Città di Castello 28.Apr.33.

3 Litteræ Sac. Congr. immo etiam Breuia SS. de dando velo nigro conuersis, existimantur falsa: quare non debent exequi, donec, missis Romam Originalibus, aliter ordinetur, 1604.Coimbra 16.Febr.16.

4 Fuit concessum velum nigrum pro albo Monialibus S.Crucis de Valderno, Lucen. diœcesis 1601. 20.Aug.86. 1601. 1.Mar.20.

5 Item Monialibus existentibus sub regimine Minorum de obseruantia, modo illud recipiant priuatim à suis Superioribus absque vlla impensa, 1624. Fiorenza 9 Febr 32.

6 Item Monialibus Tertiarijs, 1629. Tiuoli 14.Sept.291.

Modo ad illud deferendum non cogantur, 1636.Foligno 25.Iulij 296.

VENDITIO.

Aduocatus, Alienatio, Cella, Emptio, Episcopus, Tabernaculum.

1 COact. Vænalia exponens compellitur illa vendere. *Abb.in cap. 1.de empt.*

2 Dominus soli, vel Domus, ædificare volens, cogi non potest ad vendendum vigore Bullæ Iuris Congrui disponentis cogi posse ad vendendum domum, vel solum continuum, quando vicinus ædificare vult ad ornatum Vrbis. Nam licet Bulla, vel Ius Congrui corrigat Regulam Iuris communis;quod *nemo inuitus vendere cogitur*: non tamen corrigit aliam Regulam, quod in pari casu Dominus idem facere volens in re sua, præfertur omnibus alijs, *l.Si cum dotem, §.fin.ff.i.sol. matr. l.Ex facto, ff.i. de pecul.Caputaquen. dec 49.*

Ad hoc tamen, vt ius congrui, vbi adest, non reddatur elusorium præfigendus est terminus Domino: quo elapso, si non ædificet; solum, vel domus est adiudicanda secundum formam Iuris congrui. *Rot a apud Coccin dec.2.*

3 *Subbastatio* facta non præsente pecunia

cunia nulla est, nisi de consensu creditoris. *Rota apud Ludouis. dec.* 23.

† Item non liquidato valore seu interesse, quando non fit executio super ipsa specie quæ debetur. *Orbod. dec.* 7. *n.* 2. *& seqq.* *

4 Si promitto tibi vendere rem pro eo prætio, quod inuenietur; & quidam Nobilis, vel potens vult emere minoris, quam valeat, cuius timore nemo plus offert: hoc non debet attendi, nec promittenti præiudicat. Ita ex Bartolo notabiliter summatur, & notatur *l. si Pater.* 12. *iuncta l. seq. ff. v. de pact. dotal.*

Immo offerens plus iusto pretio in præiudicium tertij, tenetur crimine stellionatus, text. secundum Bart. in *l.* 3. *§. Item si quis, ff. n. de crimin. stellion. Oinot. Inst. de his qui sunt sui, §. fin. num.* 1.

5 Licet venditor in emptorem rei venditæ dominium transferre non teneatur, *l. si ita §.* 1. *ff. v. de contrab. empt.* Emptor tamen dominium pretij pecuniarij in Venditorem transferre tenetur. *l. Exempto ff. v. de act. empt.*

6 Doctioribus operam suam carius vendere licet, *Em. sà, v. venditio num.* 2.

7 Is, cui datum fuit aliquid ad vendendum, non potest sibi excessum retinere, si pluris vendidit, *vt dixi lib.* 3. *Ciuil. tit.* 27. *num.* 5.

8 Qui sciens, & volens rem vendit pretio vilissimo, donare præsumitur quod deest iusto pretio, *Nau. cap.* 23. *n.* 85. *Em. sà v. empt. n.* 3.

9 Vendens rem pro nummis furtiuis, tenetur nummos restituere, si nummos esse furtiuos cognoscat, antequam eos ita misceat cum proprijs, vt discerni nequeant: alioquin minimè. Non ratione rei acceptæ, cum nihil retineat alienum; acquisiuit enim dominium nummorum post commixtionem. Non ratione iniustæ acceptionis; cum accipiendo bona fide nummos furtiuos nō peccauerit. Non denique ratione contractus; quia nullum contractum venditor inijt cum illo, a quo fuerunt nummi subtracti. *Bonac. de contr. disp.* 1. *q.* 3. *pun.* 1. *n.* 4. *Less. lib.* 2. *c.* 14. *n.* 22. *Ex l. Si alieni* 78. *ff. n. de solut.* Vbi dicitur, quod si alieni nummi inscio, vel inuito Domino, ita mixti essent, vt discerni non possent, eius fierent, qui accepit.

Alij. *Ex §. Quod si frumentum: Instit. de rerum diuisione* per quod tamquam posterius, dicunt esse correctam supradictam legem tamquam priorem, vbi habetur, per commixtionem non acquiri dominium, sed per confusionem tantum, contrarium tenent. *Vide Diana* 4. *tr.* 4. *resol.* 67. vbi vtramque harum opinionum probabilem vocat: *& quod ego dixi lib.* 2. *Ciuil. tit.* 1. *n.* 70.

10 Venditor, nisi ab Emptore acceperit pretium rei venditæ, vel habuerit fidem de pretio soluendo, vel acceperit pignora, seu fideiussores pro illo, non transfert dominium rei venditæ in emptorem. Vnde fructus percepti antequam pretium soluatur, pertinent ad venditorem, cum res Domino fructificet. *Bonac. de contr. disp.* 3. *q.* 2. *pun.* 7. *§.* 1. *num.* 4.

Venditor verò, qui rem emptori tradidit, habita fide de pretio, non habet vllam actionem contra tertios possessores, quibus emptor iterum rem vendidit, etiam si ipse emptor incipiat vergere ad inopiam. Non personalem, cum non adsit inter eos Contractus aliquis, vel quasi, delictum, vel quasi: non realem, quia dominium earum rerum sibi non reseruauit, vt suppono, sed in emptorem transtulit, *Bald. in l. penult. C. de oblig. & act. Oinot. de act. §. Omnium n.* 14.

11 Administratores Ecclesiæ non possunt vendere, neque permutare bona eius, habita fide de pretio, vel futura permutatione, ad hoc vt transferatur dominium in accipientem. *Rota in vna Lucana Terrarum Vener.* 16. *Maij* 1603. *coram Ludouis. & est in ordine* 113.

Bonac to.2. de legib. disp.3. q.2. num.14.

Probabile tamen, eum, qui non in eadem, sed mutata forma, vtitur re sacra ad profanos vsus, non peccare mortaliter. Dian. 5. tr. 13. res. 76.

3 De prohibitione vsu Rocchetti, ijs quibus de Iure non competit, nec non Cottæ habentis manicas strictas ad instar Rocchetti, habetur decretum S. Rituum Congr. in principio Missalis.

VEXATIO

Simonia.

VIATICVM.

Eucharistia, Infirmus, Regularis.

VICARIVS.

Abbas, Abbatissa, Canonicus, Capitulum, Clausura, Conseruatorium, Delegatus, Episcopus, Gubernator, Locatio, Monitorium, Necessitas, Parochus, Scriptura, Taxa. Et in can.lib.1.tit.28.

1 Vicariorum genera multa sunt. 1. Vicarius Papæ siue Apostolicus. 2. Episcopi præsertim generalis. 3. Capitularis. 4. Foranei. 5 Parochorum, & aliorum Rectorum. 6. Regularium. 7. Monialium. *De quibus quicquid huic vsque decreuit, vel declarauit S. Episc. & Reg. Congreg. retuli in meis Compendijs.* Sed hic etiam aliqua per ordinem apponere non grauabor: & primis de Vicario.

IN GENERE.

1 Numerus. Non debent dari plures Vicarij siue tribunalia iuxta dominia, ad quæ se diœcesis extendit, 1604. Aqui 16. Febr. 25.

Sed bene quælibet Ciuitas, vel diœcesis habere debet suum Vicarium. *Supra Episc. 12. & infra n.40.*

2 *Iurisdictio*. Vicarius quocumque habitu, & loco Diuinis intersit, iurisdictionem sibi competentem exercere valet; modo permittat, vt quisque suo fungatur officio, 1621. *Castellaneta* 20. *Iulij* 202. §.2. Debet enim Chorum frequentare, 1669. Gaeta 22. Ian. 7.

3 *Officium, &c.* Non debet Romam scribere pro re leui, 1601. Theano 14. Nou. 235.

Sed bene pro graui, puta pro delicto commisso contra Episcopum, 1602. Theano 1. Octobris 105.

Et alijs occurrentijs grauioris momenti in defectu Episc. 1602. Castro 26. Nouemb. 134.

4 Non debet instigatorem agere contra carceratos in foro Laicali, 1601. Rieti 19. Iunij 155.

5 *In functionibus*, absente Episcopo, subintrat prima Dignitas, & cæteri per ordinem. Nec Vicarius vti Vicarius potest Missas solemnes cantare; Sanctissimum Sacramentum, aut Sacras Reliquias paratus deferre, nec alijs Ecclesiasticis functionibus se miscere: sed tantum præesse, vt omnia suo ordine fiant, 1592. Sassari 14. Apr. 48. 1600. Bisignano 16. Maij 53. 1611. Spoleti 22. Decemb. 119. 1627. Ortona, 19. Sept. 137.

6 *Pro exercitio Pontificalium*, præsertim pro degradatione, debet absente, vel deficiente Episcopo proprio, aliquem Episcopum vicinum aduocare, 1601. Parma 2. Ian. 1. *Infra n.68.*

† Non potest tamen dare licentiam exercendi Pontificalia sine speciali mandato. C. C. 25. Iun. 1608.*

7 *Præcedentia*. Vicarius in Choro, si non sit Canonicus, debet in digniori Sede, vel loco sedere, non tamen in solio Episcopali, 1596. Gaeta 22 Ian. 7.

Et si dignior Sedes esset occupata, Dignitates, & Canonici descendere debent inferius vno gradu, 1589. 28. Aug. fol. 268. §. 8. 1590. Lecce 14. Aug. 189.

8 *Incensum* dari non debet ter vicario licet Apostolico, nempe in principio Missæ, post Euangelium, & in offertorio sed in offertorio tantum, absente qui-

Maximè si Romam euocatur, 1653. Crotone 2. Maij 58.

VII. Quando Episcopus non vult residere 1619. Cassano 23. Mar. 47.

VIII. In executionem decretorum visitationis Apostolicæ, cum Ordinarius admonitus in id inuigilare non curat, 1580. Soana 8. Martij 58.

IX. Quando Episcopus non vult recipere vicarium sibi missum ab Vrbe, vel impedit ei iurisdictionis exercitium, 1614. Theano 8. Nou. 102. 21. Nouem. 111.

X. Cum Ecclesia vacat per mortem violentam, 1645. Ariano 8. Dec. 2.

XI. Quando insurgunt multa inconuenientia propter imperitiam Vicarij Capitularis, vel adsunt plures vicarij Capitulares, 1646. Triuento 2. Martij 10. Tropea 13. Iulij 26. 1647. Motola 8. Nouemb. 10.

XII. Cum Ecclesia diu vacat, 1649. Aleria 28. Iun. 7.

Maximè si adsunt inconuenientia, præsertim in administranda Iustitia, 1655. Vgento 17. Sept. 283.

XIII. Quando Thesaurarius Generalis ita censet expediens propter interesse Cam. Apost. 1650. Aleria 10. Iun. 9.

XIV. Quando vicarius Capitularis remouendus est, vel vocatur ad Vrbem pro sua iustificatione. 1600. Spoleti 13. Nou. 3. 1650. Asti 30. Sept. 1. 1653. Monopoli 2. Maij 59.

XV. Quo magis Diuino seruitio, quieti Animarum, regimini Ecclesiæ Clerique prospectum sit, 1650. Cosenza 10. Iun. 2.

XVI. Propter alios grauissimos respectus, 1645. Ariano 8. Dec. 2.

17 *Sede Vacante*. Vicarius Apostolicus deputatus à Papa durat etiam Sede Apost. Vacante, 1590. Lecce 17. Nou. 187. Castellan. 198.

18 Capitulum non potest deputare nouum vicarium, quando Vicarius Episcopi mortui fuerat missus à Papa, vel à S. C. 1578. Aquila 4. Agost. 112.

19 Ex abundanti tamen S. C. solet, occurrente casu, prohibere Capitulis electionem vicarij Capitularis, 591. Spol. 2. Apr. 256. 1628. Lecce 22. Dec. 152. 1647. Bisignano 2. Aug. 5.

20 Vicarius Apostolicus Sede Vacante potest expedire litteras, quæ dirigi solent vicarijs Episcopalibus, ac dare dimissorias post annum & infra annum arctatis, ac si esset vicarius Capitularis, 1628. Aquila 22. Sept. 116.

Intellige, nisi hoc ei specialiter prohibeatur.

21 *Iurisdictionem* eamdem habet vicarius Apostolicus, quam habebat Episcopus. Vnde appellationes à sententijs ipsius deferuntur ad Metropolitanum, non ad Papam, vt declarauit s. m. Gregorius VIII. 1580. Salerno 7. Iun. 106. 1586. Capaccio 22. Apr. 328. 329.

Item debet exequi litteras, vel Bullas, vel dispensationes, directas Episcopo, vel eius vicario, ac si dirigerentur ipsi vicario Apostolico, 1583. Assisi 10. Maggio 118. 1632. Bisignano 18. Mar. 25.

Item visitare diœcesim. Et si visitet cum ipso etiam Episcopus, non potest Episcopus se ingerere in visitatione, sed solum in exercitio Pontificalium, confirmando, vel quid simile, quod occurret. Et ne Clerus eo casu grauetur duplicibus expensis, Episcopus, & vicarius simul non possunt ducere secum plusquam quinque personas, 1601. Caiazzo 20. Apr. 191. 1632. Cosenza 19. Nou. 78. 1652. Bisignano 23. Aug. 22. 23.

Si vero velit Synodum celebrare, sine interuentu Episcopi id facere debet, 1628. Lecce 22. Sept. 115.

Non tamen sumere potest informationes contra vicarium suum antecessorem, neque sequestrare bona, vel iura ipsius ad instantiam cuiuscumque sine licentia Sac. C. quia par in parem non habet imperium, 1587. Larino 15. Dec. 286. 1588. Assisi 21. Iun. 110.

Multo minus se intromittere in caussis tam ciuilibus, quam criminalibus, personam Episcopi concernentibus: nisi

nisi super his à Curia Romana mandatum acceperit, 1640. Caiazzo 20. April. 40.

Neque in redditibus Mensæ, nisi quantum sibi debetur pro suis prouisionibus 1585. Capaccio 8. Oct. 206. 20. Oct. 221. 1646. Lanciano 17. Nou. 6.

Ad ipsum tamen spectat inuigilare super manutentione introituum mensæ 1652. Trani 7. Iun. 2.

Nec prætendere potest Canonicorum assistentiam; quia hoc est proprium priuilegium Episcopi, sup. n. 9.

3 *Dimissorias* de iure concedere potest vicarius Apostolicus, *c. Is cui iuncta glos. de elect. in 6. Et S. C.* 1580. *sæpius rescripsit Vicario Apostolico Soanen. vt* 20. *Aprilis fol.* 88.

Hodie tamen illis hæc facultas auferri solet in Breui, 1645. Trani 9. Iun. 22.

In Statu Ecclesiastico solent prohiberi solum dimissoriæ pro sacris ordinibus, 1648. Terracina 26. Iun. 13.

Et hac prohibitione stante, non potest concedere dimissorias neque illis, qui obtinuerunt rescriptum à S. Cong. *expectent ætatem*: sed adueniente ætate, debent supplicare de nouo, 1650. Trani 30. Dec. 22.

Hæc tamen facultas solet à S. C. concedi, saltem ad tempus limitatum, puta ad annum, illis, qui multum distant ab Vrbe, 1622. Larino 3. Aug. 88. 1629. Cosenza 14. Septembr. 118. 1645. Nullius Pinarolo 11. Aug. 13.

23 *Beneficia*. Dum mittitur Vicarius Apostolicus ad regendum aliquem Episcopatum, non solet Episcopo auferri collatio beneficiorum, nisi in breui Apostolico expressè caueatur, in quo aliquando vicario Apostolico datur Collatio Ecclesiarum Parochialium in mensibus Ordinarij: Beneficiorum simplicium ex sent. S. C. nunquam; nisi id per Papam alicui extra ordinem concedantur. Quod verò expressum non inuenitur, ad collationẽ Ordinarij in suis mensib. pertinere, & remanere censetur. Vt ita obseruatur, 1586. Taranto 3. Dec. 926.

Ad Vicarium tamen Apostolicũ spectat facere concursũ, eligere magis idoneum, ac fidem mittere ad Datariam, vel ad Episcopum, respectiuè, 1628. Lecce 9. Iun. 63. supra v. Concursus.

24 Episcopus verò nullam habet iurisdictionem in Vicarium Apost. adeo, vt nec informationes capere possit contra ipsum, neque officio finito; multo minus edictis honorem illius detur pare, 1612. Theano 30. Mar. 32. 1627. Monopoli 16. Oct. 129.

Nec dum adest Vicarius Apost. tenere potest Vicarium generalem, nec alio modo sese in iurisdictionem ingerere, adeo vt nec litteras Apostolicas sibi sub nomine Dignitatis directas exequi possit. 1641. Noli 27. Sept.

25 *Residere* tenetur, nec potest ad longum tempus discedere, aliumue substituere, sine licentia S. C. 1601. Spoleti 19. Iun. 153. 1647. Lanciano 7. Iun. 10.

Neque vocatus à Principibus, 1603. Messina 27. Maij 57. 28. Nou. 140.

Neque accessurus ab Vrbem, 1600. Rieti 12. Dec. 28.

26 *Salarium, & Emolumenta*. Habere debet ducenta scuta annua monetæ Romanæ, nisi in Breui aliter exprimeretur, & quindecim scuta similia pro accessu, & totidem pro recessu, plus minus secundum distantiam locorum. 1580. Capaccio 30. Sept. 155. 1603. Caiazzo 17. Feb. 19.

Quæ prouisio non incipit currere à data Breuis, sed ab ingressu Ciuitatis, ex quo cœpit iurisdictionem exercere: quia pro viatico dantur sibi expensæ accessus, 1611. Brindesi 10. Iun. 61. 1640. Caiazzo 23. Nou. 129.

Si tamen deputaretur Vicarius residens in eadem Ciuitate, non posset prætendere expensas accessus, sicut nec recessus, si abea non recederet, 1645. Bisignano 9. Iun. 6. 1646. Triuento 2. Martij 10.

Vnde non potest prætendere recessum, vsquequo discedat, 1640. Caiazzo 23. Nou. 129.

Si

Si tamen Episcopus cum residuo decenter substentari non posset hoc salarium esset diminuendum, 1604. Nullius Altamura 7. Decembr. 73. 1647. 2. Aug. 20.

Puta ad scuta 150. 1653. Ferentino 22. Aug. 146. Cotrone 3. Oct. 179.

Præterea debet habere solita honoraria pro decretis, non tamen emolumenta sigilli, 1585. Aquila 24. Oct. 220. 1615. Theano 21. Aug. 80. Datur verò facultas in ipso Breui Vicario Apostolico sumendi suam prouisionem ex redditibus Mensæ, eiusque fructus sequestrandi, 1600. Caiazzo 29. Nou. 17. 1602. Theano 17. Sept. 100.

27 *Remouetur* vicarius Apost. quando Prælatus non est potens ad soluendum tantum salarium, 1602. Nullius Altamura 19. Nou. 127.

Et quando Ecclesiæ fuit prouisum de Pastore, 1653. Ciuita Castellana. 7. Nou. 190. num. 15.

Et quando Episcopo restituitur regimen, 1653. Beneuento 14. Febr. 5. numer. 2.

Et in alijs casibus supra relatis nu. 13.

DE VICARIO EPISCOPI Generali.

28 *Quid.* Licet reuera inter vicarium, & Officialem, quando sunt generales, nulla sit differentia: Romanæ tamen Curiæ stylus habet, vt in delegationibus ad Italiam, Vngariam, Dalmatiam, Epirum, Cretam, Siciliam, Corsicam, & Partes Orientales, verbo vicarij semper vtatur: vltra Alpes verò, vt in Hispania, Gallia, Germania, Polonia, Anglia, Affrica, & vltra marinis, verbo *Officialis*. Sbroz. *lib.* 1. *q.* 2. *num.* 10.

29 *Qualis* n. 47. 48. Debet esse ætatis 25. saltem annorum. *Azor. p.* 2. *c.* 43. *q.* 2. *n.* 65.

30 Item Doctor, vel Licentiatus in Iure Canonico, 1583. Putignano 28. Augusti 115. 1645. Triuento 6. Oct. 33. 34. *& alibi sæpissime.*

Immo, & vicarij Abbatum debent esse idonei Doctores, si iurisdictionem exerceant extra Monasterium, 1603. Calaritan. 23. Dec. 151.

Et hoc in vicario Episcopi præcipuè locum habet, quando Episcopus ipse Theologus est, & non iurista, 1591. Arbe 23. Aprilis 263.

Ne semper indigeat Assessores, 1594. Caiazzo 11. Maij 140. § 3. 1650. Montefiascone 12. Augusti 7.

Nec sufficit esse Theologum, 1605. Sorrento 16. Nou. 81.

Vt interim dum prouidetur, datur Doctor pro consultore. *Ibidem.*

Aliquando tamen concessit Sacra Congregatio posse tenere vicarium non Doctorem, alias tamen idoneum, præsertim dum Episcopus Iurista residet, 1590. Trahu 25. Iunij 154. 1593. Oria 29. Martij 85.

Potest autem esse de gremio Capituli, modo sit exterus, 1601. Trahu 3. Septembr. 202. 1603. Messina 23. Iulij 83.

31 *Laicus* non potest esse vicarius Episcopi *c.* 22. *In noua* 16. *q.* 7. *c. Decernimus. De iudic.*

Si tamen Episc. vt in Germania, & aliquibus locis Regni Neapolitani, feudum seu iurisdictionem sæcularem haberet; prò ea vicarium laicum deputare posset.

Non expedit tamen deputare in huiusmodi feudis Ecclesiasticis Iudices perpetuos, maximè laicos: & quandoque debet Episcopus aliquas causas per se, vel per suum vicarium cognoscere, vel alijs Clericis, aut Laicis delegare: nam alias Ecclesias curret periculum amittendi iurisdictionem illam per vsurpationem Laicorum *Sac. Episc. Congr.* 1581. *Mantoua à S. Carlo* 16. *Maggio* 34. *&* 1582. 3. *Iulij* 86.

Et si Episcopus fuit solitus deputare Clericos pro administratione baroniæ suæ Ecclesiæ, manuteneri debet in ea quasi possessione, nō obstante contraria pragm. quæ est prima *in tit. de Eccl. person.*

S. Episc.

S. Episc. Cong. 1607. *S. Marco* 23. *April.* 28.

32 *Clericus coniugatus*, licet cum vnica & Virgine, non potest esse vicarius Episcopi. *Ex d.c.In nona* 16. *q.* 7. *Lambert. p.*1.*q.*1.*art.*3.*num.*3.*Sanchez de Matr.lib.*7. *disp.*46.*nu.*14.*S.Episc. Congr.* 1612. *Trahu.* 11.*Sept.* 84.

33 *Bigamus* multo minus, *C. Vinc. de Cler. Coniug. in* 6.

34 *Nec Monachus* Religionis Mendicantis. Alij verò secundum aliquos possunt creari vicarij: dummodo adsit consensus suorum Superiorum, natalium defectu non laborent, & habeant cætera requisita. Sed S.C. non probat, quod Regulares sint vicarij Episcopi: tunc quia non decet eos extra claustra degere; nec possunt; *Ex Clem. VIII. const.* 60. §.19. Tum quia Iustitiam à Iurisconsulti potius quam à Theologis administrari conuenit, 1. 91. Capaccio 17. Decemb. 390.

Nisi cum alijs requisitis habeant etiã licentiam Apostolicam degendi extra Claustra, 1593. Capaccio 17. Nou. 294.

Vel nisi sit Abbas, qui habeat iurisdictionem quasi Episcopalem in personas sæculares: nam hic potest deputare vicarium Monachum Iurisperitum. Quod si talem non habeat, debet tenere vicarium Clericum Secularem Doctorem. Et si id minus fieri possit, poterit facere Vicarium Monachum non Doctorem, assignando ei Doctorem pro assessore, siue cuius consilio nihil facere possit, quod requirat alteriorem indaginem, 1603. 23. Dec. fol. 151. 1605. Nullius Tramutola 21. Nou. 83.

S.C. quoque concessit aliquando licentiam assumendi Regulares in vicarios Episcopales, Cælestinos, & etiam Dominicanos, &c. 1593. Puzzuolo 3. Febr. 29. 1606. Trahu 15. Iulij 56. Veste 15. Nouembr. 87.

Vicarius quoque Patriarchæ Latini Constantinopolitani solet esse de Minoribus Obseruantibus, 1618. 22. Dec. 411.

† Postea circa 1622. vicariatus supradictus translatus fuit ad Minores Conuentual. apud quos permansit vsque ad annum 1652. quo suppressus fuit, & vnitus cum Suffraganeatu.

35 *Nepos*, vel filius fratris Episcopi non potest esse vicarius eius 1577. Ostuni 19. Sept. 16. 1611. Muro 4. Febr. 12. 1622. Trani 17. Iun. 64. 19. August. 95. 1614. Mileto 18. Iun. 81. 1646. 8. Iun. 1. 1647. 11. Oct. 2. 1648. 2. Oct. 11.

Nec Frater, præsertim si non est Doctor, 1578. Como 3. Dec. 15. 1579. 20. Gennaro 37. 1600. Messina 11. Ian. 2.

Immo laudatur, qui nec Patruelem vult habere vicarium, 1611. Taranto 6. Apr. 35.

Nec alium consanguineum, 1636. Ariano 56. §. 10.

N. si hoc S. C. ad aliquod tempus concedat propter bonas qualitates subiectam, ac aliorum idoneorum penuriam, 1655. Nullius Pescia 1. Octobris 272.

36 *Originarius* Ciuitatis, vel diœcesis non potest esse vicarius: nam propter consanguinitates, affinitates, familiaritates, & alias attinentias, potest deuiare à recto tramite Iustitiæ, vel certè se reddere Partibus suspectum, 1687. Ostuni 28. Luglio 168. 1693. Spalatro 9. Mar. 58. 1598. Senegaglia 10. Feb. 6. 1640. Sutri 16. Nou. 124 *& alibi sepissimè*.

Solet tamen quandoque S. C. dispensare, vt Episcopus, præsertim residens, tenere possit vicarium diœcesanum, dummodo non det occasionem quærelarum: idque multis de causis.

I. Quod Episcopus adhuc extraneum idoneum inuenire nequiuerit, 1645. Molfetta 11. Aug. 10. 1646. Fondi 25. Maij 5. Oppido 24. Aug. 8. 1647. Città della Pieue 23. Aug. 4. 1650. Tropea 29. Ian. 4. Narni 18. Febr. 7. Vel quod vicarius exterus non tam cito possit tam accedere; 1645. Molfetta 6. Octobris 20.

II. Propter tenuitatem fructuum Ecclesiæ, 1640. Sutri 7. Dec. 137. 1645.

Fondi 29. Septembr. 7.

III. Propter aeris intemperiem, 1645. Fondi 29. Sept. 7.

IV. Propter notitiam bonarum qualitatum talis vicarij diœcesani, qui sit eximius in regimine, 1648. Montefiascone 4. Sept. 4. 1649. Città della Pieue 4. Mar. 4.

37 *Residentiam*, quod requirat beneficium obtinens, præsertim cum Animarum cura, & maximè si extra Ciuitatem, & multo magis si extra diœcesim, non potest esse vicarius, *S.C. sæpissimè. Loca congesti in Compendio Episcopor. v. Vicario 7.*

Nam generaliter esse Parochum, & vicarium sunt officia male compatibilia in eadem persona, 1603. Massa 19. Ian. 9.

Ex eo quod, vt quis benè exerceat alterum ex dictis officij, alteri necessario deesse cogitur, 1640. Sutri 16. Nouemb. 124.

Et si habet inimicitias, debet renunciare beneficium, 1611. Ruuo Bari 9. Sept. 83.

Neque potest vicariatum retinere ex eo, quod habet Coadiutorē in Parochia, 1621. Albenga 8. Iun. 74.

Fallit hoc in Archidiacono, qui licet habeat curam Animarum; tamen Episcopo, & eius Officialibus absentibus, absque alia commissione exercet Vicariam, etiam dando dimissorias, ac monitoria concedendo: nam est vicarius natus, *Sbroz. lib. 1. q. 2. n. 10.*

† Archipresbyter Terræ Capranicæ constitutus Vicarius Generalis Sutrinus, ita demum permittendus in eo munere perseuerare, sibi resideat in Oppido Capranicæ, & non euocet ad illud oppidum Sutrinos inuitos. Ita die 22. Aug. 1607. fuit responsum Canonicis Sutrinis petentibus ipsum ab officio remoueri.

38 *Pœnitentiarius* non potest esse Vicarius, ne suspicionem ingerat, quod in administratione Iustitiæ vtatur scientia Confessionis: nisi tantæ apud omnes esset opinionis, vt excluderetur huius modi suspicio, 1611. Rimini 28. Ianuar. 11. 13. Maij 50. 15. Iulij 67.

39 *Creare* Vicarium non potest Episcop. antequam possessione apprehendat Ecclesiæ: postea vero sic, licet nondum fuerit consecratus, & etiam sine consensu Capituli. *Sbroz. de Vicario Episcopi, q. 46. num. 15. Azor. p. 2. lib. 3. cap. 43. qu. 2.*

Sed an Episcopus teneatur, & compelli possit ad Vicarium constituendum? *Barbosa de pot. Episcopi alleg. 14. num. 125. Contra Azor. loco cit.* asserit Rotam in multis decisionibus tenere negatiuam.

Si tamen Episcopus negligat expeditionem Causarum, pręsertim si sit Theologus non iurista, Sac. Congregatio ei præcipere solet, vt Vicarium constituat alioquin illi aliquem mittit ab vrbe, vel aliunde pro tali officio exercendo, vel cum Breui Vicarij Apostol. vel cum patente Vicarij Episcopalis, nomine tamē tenus. Nam reuera talis Vicarius missus ab vrbe est Vicar. Apost. & iurisdictionem habet priuatiuè quo ad Episcopum, nec Episcopus illum remouere potest, 1605. Sauona 17. Sept 1650. Motola 5. Agosto 1. 1591. Città di Castello 2. Apr. 256. 1594. Milano 8. Febr. 38. 1632. Bisignano 18. Martij 35. Castr. 26. Martij 38.

Item quando Vicarius Archiepiscopi est alicui diœcesi suspectus, deputatur alius appellationum Iudex pro illa diœcesi, 1601. Bertinoro 9. Ian. 49.

40 *Numerus*. Non potest Episc. constituere plures Vicarios generales, sed vnum tantum, nisi secus habeatur de consuetudine. *Sbroz. lib. 2. qu. 50. Quaranta verbo Capitulum. Sede Vacante Sac. Episcoporum Congr. 1599. Lancino 24. Mar. 21. 1614. 21. Febr. 8.*

Si tamen habeat plures Ciuitates, & diœceses, debet pro vnaquaque tenere suum Vicarium generalem, 1594 Sutri 7. Iunij 161.

Sed non debet habere plures Vicarios vel Tribunalia iuxta numerum domi-

niorum, ad quæ ſe diœceſis extendit, 1604. Aiqui 16. Febr. 25. Sup. n. 1.

41 *Priuilegia*. Poteſt eſſe Delegatus Papæ; quia in Dignitate conſtitutus eſt, *gloſſ. v. Delegatus Clem. 2. De reſcriptis*. Et percutiens Vicarium Epiſcop. poteſt per Epiſcopum ſaltem per triennium ad triremes damnari. *Riccius reſolut.* 132.

42 Et gratiarum, quæ in Romana Curia conceduntur, executor. *Barboſa alleg.* 54. *n.* 136.

Quod amplia, vt habeat locum etiam in Vicario Epiſcopi nondum conſecrati, *num.* 138. *arg. cap.* 1. *de tranſlat. Epiſcopi*.

Et in Vicario Capituli Sede vacante num. 137.

Limita verò non habere locum in Vicario foraneo, num. 139.

43 Vicario generali celebranti, licet ſit Protonotarius, non debent inſeruire duo Cappellani ſicut Epiſcopo; neque accendi quatuor candelæ, *niſi id propter ſolemnitatem diei. Sac. Rit. Congr.* 7. *Aug.* 1627. *Gauant. in rubr. Miſſal. p.* 1. *tit.* 20. *verſ. Aræ vero*.

Neque accipere paramenta de altari, ead. 7. Iulij 1607.

Niſi propter neceſſitatem, cum alius locus congruus ad accipienda paramenta non adeſt: Et tunc non in medio Altaris; ſed in cornu Euangelij, ſicut alij Sacerdotes faciunt in caſu ſimili, debet accipere paramenta. *Gauant. p.* 1. *tit.* 2. §. 2. *In princip.*

44 *Præcedentia*. Vicarius generalis in Choro, in Eccleſia, & vbique præcedit omnibus Canonicis, & Dignitatibus, etiam primæ poſt Pontificalem, ſiue Archidiaconus, ſiue quomodocumque vocetur, 1586. Mondoui 20. Aug 669. Leſina 3. Octobr. 826. 1604. Vicenza 16. Martij 34.

Etiam Epiſcopo præſente; maximè ſi talem illi locum aſſignauerit. *Barboſa alleg.* 54. *n.* 144. *& de Can. c.* 5. *n.* 55.

Vnde Vicario debent dari Candelæ, palmæ, & thus ante Canonicos, & Dignitates, exceptis ijs, qui cum Paramentis aſſiſtunt, 1600. Biſignano 16. Maij 53.

Et debet præcedere etiam Gubernatori Ciuitatis, ſi eſt Laicus, 1591. Città di Caſtello 2. Aprilis 256. ſup. v. Gubernator. Limita tamen primo, quando adeſſet aliquis Canonicus Epiſc. nam tali ex S. Rit. Congr. aſſignatur locus ſuper omnes Canonicos, & Dignitates.

Limita 2. quando Canonici incidunt parati. *Barboſa Collect. Bullar. v. Vicar.* 3. *ſup. verſ. Vnde*.

Limita 3 ſi Vicarius eſſet Canonicus, quia tunc ſedere, & incedere deberet in loco ſuo, & cum habitu Canonicali, ſi diſtributiones lucrari, vellet, 1594. Sutri 24. Agoſto 237. verſ. Nell'officio. 1599. Lanciano 24. Martij 21. Barboſa alleg. 54. n. 144.

Limita 4. quia ſedere non debet in Sede Epiſcopali, 1600. Biſignano 16. Maij 53. Supra numero 7.

Limita 5. in vicario Capitulari, quem præcedit Archidiaconus, vt infra numero 67.

Limita 6. in vicario foraneo, qui nullam præeminentiam ex hoc ſuper alios Presbyteros, vel Clericos habet, *Barboſa alleg.* 54. *n.* 139. *Vide infra n.* 82.

Limita 7. in Archidiacono Spoletano qui communiter nuncupatur Prior: nam is intra Eccleſiam de Conſuetudine precedit Vicarium Generalem.

† In Synodo verò indiſtinctè debet habere locum ante Dignitates, & Canonicos Eccleſiæ Cathedralis, 19. Sept. 1637. ad 6. *

45 Iuriſdictio Vicarij generalis non eſt delegata, ſed Ordinaria; quia eſt eadem cum iuriſdictione Epiſcopi, cum quo facit idem conſiſtorium. Vnde ſi ſit ſuſpectus Epiſcopus, ex hoc ſolo Vicarius vt ſuſpectus recuſari poteſt. *Barboſa alleg.* 54. *n.* 149.

46 Hinc eſt, quod à Vicario ad Epiſcopum non datur appellatio, nec valet contraria conſuetudo, *c.* 2. *de conſuet. l.* 6. *c. Romana. De appell. eod. Innoc. c. Quanta* 3. *de tranſlat. Epiſcopi*.

Am-

Amplia, vt à vicario generali nec supplicatio dari possit ad Episcopum, nisi pro restitutione in integrum aduersus sententiam. *Maranta p.6. tit. Et quandoq; appellatur n.382.*

Limita tamen I. quod appellatio ab interlocutoria, quæ non sit mandata executioni, nec causæ finem imponat, nec sit gemioata, nec transierint decem dies, à vicario ad Episcopum admittitur: nam, & ipse vicarius eam reuocare posset, *Cald. de potest.num.c.2.n.38.*

Limita II. vt admittatur appellatio à vicario ad Episcopum de causis ei specialiter delegatis, quæ non veniunt sub generali commissione vicariatus, nec ei cum ipso vicariatu demandatæ sunt *Sanch.lib.3.disp.29.n.6.*

Limita III. vt ab Archidiaconis, & vicarijs foraneis admittatur ad Episcopum appellatio, *c. Romana, §. Ab Archidiaconis. De appell.lib.6.*

Limita IV. quia Episcopus potest esse testis coram suo vicario, & cognoscere de causa suspicionis ipsius vicarij, *Tuscus tom.8. Concl.186.n.2.*

Limita V. vt admittatur appellatio à vicario ad Episcopum, quando vicarius non est generalis in spiritualibus, & temporalibus: nam talis non facit idem consistorium cum Episcopo, *Tuscus num.4.*

47 Sed hinc exoriuntur duo dubia. Primum, est quando an vicarius dicatur Generalis in spiritualibus, & temporalibus?

Resp. quod quando habet commissionem, non specialem tantum ad hanc, vel illam causam, sed generalem ad omnes causas concernentes vtramque administrationem, tam spiritualem, quam temporalem; licet fortasse nihil possit is ijs, quæ requirunt speciale mandatum.

Ad spiritualem administrationem spectat excommunicare, suspendere, interdicere, sacramenta conferre, vel conferendi facultatem concedere, conferre beneficia, visitare, inquirere, instituere, eligere, confirmare electos, corrigere punire, votum, vel iuramentum commutare aut relaxare.

Temporalis autem administratio, vel est in iudicio, vel extra iudicium.

Temporalem administrationem generaliter in Iudicio vicarius habere dicitur, cum habet iurisdictionem temporalem pleno iure quoad merum, & mixtum imperium, *cap. Conquestus cap. Cum contingat. De foro compet. capit. Dilectus. De off. Oler. c. fin. Ne cler. vel Mon. in 6.*

Extra vero iudicium administratio temporalis consistit, vt possit Ecclesiæ bona locare, alienare, permutare, census, redditus, & pensiones colligere, *Azor. tit. 2. Inst. mor. lib. 3.cap.43. vers. si quæras.*

48 Secundum dubium est, an Vicarius constitutus in loco, vel parte diœcesis cum facultate generali pro omnibus causis eiusdem loci, vel partis; intelligatur Delegatus? an vero Vicarius generalis Episcopi, & per consequens an exequi possit litteras Apostolicas directas Vicario generali, pro subditis tamen eiusdem loci, vel partis?

Sacra, &c. censuit, Vicarium, vt præfertur, deputatum, esse Delegatum, non autem Vicarium Episcopalem generalem ideoque litteras Apostolica exequi non posse, 1628. Nullius 22. Dec. 150.

Et per consequens à tali Vicario ad Episc. admittitur appellatio, *iuxta supra dicta nu.46. limit.5.*

49 Multa sunt, quæ Vicarius ex sola commissione generali sine mandato speciali, exequi non potest, ex quibus 47. *ex Barbosa alleg.54. sacris canonibus, S. Cong. decretis, & alijs auctoritatibus exemplificaui in Can. lib.1. tit.28. De off. Vic. numero 11.*

Non est tamen necessarium, quod in commissione speciali facienda Vicario, specificentur omnes illi 47. casus; sed sufficit aliquos exprimere cum clausula generali ad omnia alia, quæ requirunt speciale mandatum. *Barb. alleg. 54.n.124.*

Maxi-

Maximè si excipiantur aliqui, quia exceptio firmat regulam in casibus non exceptis, *l. Quæsitum*, §. *Denique l. Nam quod liquidæ*, §. *ff. i. de penult. l. glossa in l. His verbis ff. i. de legat.* 3. *Rota apud Seraphin. dec.* 718. *num.* 7.

50 Item Vicarius Episcopi de causis mensæ Episcopalis poterit cognoscere, & iudicare, prout iustum fuerit: in alijs verò causis Episcopus coram Iudice competente procedat contra suos subditos, 1586. Lesina 3. Oct. 825.

51 Potest item Vicarius Episcopi exequi commissiones, & litteras Apostolicas, quæ prius directæ fuerant Vicario Capitulari, 1614. Parma 6. Aug. 98.

52 *Salarium*, seu prouisionem Vicarius ab Episcopo debet habere, sed non horum loco emolumenta Cancellariæ, 1603. Senegaglia 16. Octob. 117.

Nec minus quinquagenis aureis in singulos annos, 1606. Ventimiglia 8. Martij 20.

Vel centenis monetæ, 1616. Gaeta 5. Feb. 22.

Vnde reputatur abusus intolerabilis, quod Vicarius soluat responsionem Episcopo, *cap.* 1. 2. & 3. *Ne Prælati vices suas sub annuo censu concedant*, 1616. Montalto 1. Oct. 125. 1617. 1. Ian. 6. 14. Martij 49.

Vicarius tamen Episcopi defuncti non potest petere salarium ab Episcopo successore pro seruitio Prædecessori præstito. *Barbosa num.* 179.

53 *Expirat*, seu finitur iurisdictio Vicarij duobus modis I. Reuocatione Episcopi; nisi ita ignoretur à Populo, vt faciat errorem communem.

Est tamen notandum, quod in remotione Vicarij, debet haberi ratio honoris ipsius, nec fieri sine graui causa: alias redintegrari mandatur, 1601. Spalatro 3. Iulij 161. 164. Trahu 3. Sept. 202. 1646. 8. Oct. 6. 7. 13.

Est autem vna ex iustis causis, si de Vicario audiuntur multæ querelæ, 1601. Spalatro 5. Febr. 74.

Item cum non bene gubernat, nec certiorem facit S. Cong. de causis grauioris momenti in defectu, vel absentia Episcopi, 1603. Giorgento 27. Oct. 125. Trani 3. Dec. 144.

Item si scribit irreuerenter ad Sac. C. 1601. Rieti 3. Septemb. 203.

Et si irreuerenter tractat aliquem S. R. E. Card. 1655. Sauona 19. Nou. 311.

Vel si caret circumspectione, & prudentia, licet in reliquis idoneus esset, 1601. Piacenza 11 Sept. 249.

Vel si est excommunicatus, 1649. 18. Iun. 3.

Vel si mandatis S. C. obedire renuit, 1645. Parma 17. Aug. 18. 1649. Ascoli 23. Apr. 1.

Vel si est oriundus ex Ciuitate, vel diœcesi, 1625. Pistoia 19. Oct. 122. 1640. Sutri 16. Nou. 124. *supra num.* 36.

Vel si est Regularis, 1615. Istria 16. Oct. 102. 1619. Spalatro 12. Apr. 56.

II. Expirat iurisdictio Vicarij per mortem Episcopi, quando ita notificata est, vt non sit de ea communis error, licet à Vicario ignoretur. Eadem ratio est de translatione.

III. Si verò Episcopus sit excommunicatus, vel suspensus, vel interdictus, & denunciatus talis, vel publicus percussor Clerici, vel si captiuus in manus Hostium deuenerit: tunc iurisdictio Vicarij non expirat simpliciter, sed suspenditur, quia est accessoria iurisdictioni Episcopi, sed tunc verus Vicarius manet, ac iurisdictionem habitualem in animo retinet. Vnde si aliqua causa committatur Vicario talis Episcopi à iurisdictione suspensi, ipse poterit eam expedire; cum ex vna parte verus Vicarius sit, & ex altera iurisdictio non dimanet ab Episcopo, glos. v. Officialem, *cap.* 2. *De Off. Vic. lib.* 6. *Barbosa* 3. *p. alleg.* 54. *num.* 154. & *seqq. Sanchez de matrim. tom.* 1. *lib.* 3. *disp.* 30.

Quæ tamen dicta sunt, non procedunt in Vicarijs, seu Commissarijs Inquisitorum: quorum potestas, fauore fidei non finitur per mortem ipsorum Officialium, etiam si concessa fuisset ad beneplaci-

neplacitum, *Diana 4.tr.8. ref.19. ex c. Ne aliqui, 10. de hæret. in 6.*

Vicarius Episcopi non tenetur stare Sindicatui. In seq. §. III.

DE VICARIO CAPITVLI.

54 *Quis.* Vicarius Capituli in multis differt à Vicario Episcopi.

I. Vicarius Capituli non habet facultatem exequendi litteras Apostolicas, directas Episcopo, quando viuebat vel eius Vicario, 1577. Motola 17. Dec. 41

Poterit tamen exequi Breuia benedictionum generalium, vel alia mandata siue litteras directas Episcopo defuncto, vel eius Vicario sub nomine Officij, nisi talis potestas ei auferatur, vel limitetur à S.C. 1604. Trani 26. Ian. 11.

Et ad scrupulos auferendos, quia decreta pro temporum diuersitate non nihil pugnare videntur, Sacra Congregatio facillimè dat eis facultatem, 1604. Acerra 6. Septemb. 36. 1620. Acerenza 24. Octob. 170. 1624. Campli 6. Mar. 36. *Barbosa de Can. c. 42. num. 60. Diana 5. tr. 14. resol. 29.*

II. Vicarius Capituli non potest concedere licentiam erigendi noua Regularium Monasteria in vim, *c. sess. 25. Conc. Trid. de Regular. Sacra Congreg. 19. Febr. 1633. Lezana v. Monasteria Regularium, n. 3.*

III. Vicarius Capituli tenetur stare sindicatui, vt disponit *Trident. sess. 24. cap. 16.*

Et reddere rationem administrationis, non quidem Capitulo, sed Episcopo futuro, *Trid. ibid.* 1600. Catania 31. 31. Ian. 13. *1623.* Hydruntin. 19. Maij 64.

Licet esset remotus de licentia Sac. C. 1601. Matera 16. Iulij 178.

Non autem Vicarius Episcopi, vt rescripsit Gregor. XIII. ad Clerum, & Populum Tarentinum, *Barbosa alleg. 54.*

Et si errauit, Episcopus prouidebit, prout iustum fuerit, 1601. Taranto 20. Aug. 197.

Deputando Delegatum non suspe-

ctum, si ipse causam cognoscere non vult, vel non potest, quia ipse quoq; sit suspectus; & dimitendo ipsi Delegato liberam Iustitię administrationem 1592. Brindisi 13. Nou. 211.

IV. Capitulum non potest Vicarium ad libitum reuocare sine causa per S. C. approbanda. *Sacr. Episcoporum Congreg.* 1603. 1. *Septembr. Messina 6. Martij 1618. & alia, quæ plenissimè congessi in meo Compendio n. 223.* vicarius vero generalis remoueri potest, ad arbitrium Episcopi, *vt dictum est num. 53.* Sicut etiam vicarius deputatus à Metropolitano in *vim cap. 16. sess. 24.* Concilij Tridentini, quando capitulum infra octo dies vicarium non creauit, remoueri potest ad nutum ipsius Metropolitani, vt censuit *Sacra Congregatio in vna Liman. die 29. Septembris 1625.*

Vna de causis remouendi Vicarium Capitularem, vt indignum, est, si patitur aliquid fieri contra libertatem Ecclesiasticam. *Sac. C. Episcoporum Capitulo Materano 17. Iulij 1601.*

Item si sine causa inhibet Suffraganeo vel eius Vicario exercitium sui Officij, 1600. Taranto 17. Ian. 3. 1604. Matera 8. Maij 54.

Item si Vicarius Capitularis non resideat, 1622. Triuento 7. Iulij 61.

Item si est debitor Capituli, 1646. Nullius Altamura 13. Iulij 12.

Si accipit pecuniam pro dimissorijs, quàm iussus non statim restituit, 1604. Trani 17. Maij 59.

Denique si patitur multas exceptiones, Cleroque, & Populo est inuisus, 1604. Napoli 26. Ian. 12.

V. Vicarius Capituli potest exercere totam iurisdictionem Capitulo competentem, etiam in illis casibus, in quibus Vicarius Episcopi non posset sine speciali mandato. Nam cum Concilium session. 24. c. 16. arctet Capitulum ad eligendum Vicarium, qui totam iurisdictionem exerceat, non videtur necessaria alia specialis commissio. *Dian. 6. tractat. 7. resol. 41.*

Maximè cum priuatiuè, non cumulatiuè, quoad Capitulum iurisdictionem obtinear, 1655. Otranto 1. Octobr. 250. Nardò 17. Sept. 244.

55 Electio Vicarij Capitularis fieri debet capitulariter, & per secreta suffragia, alioquin nulla est, 1625. Sicilia 18. Nouemb. 134.

Intra octo dies à die mortis, vel translationis Episcopi, vel eius notitia, 1601. Taranto 27. Nouemb. 240. 1604. Ruuo 1. Iunij 65.

Et a Capitulo Cathedralis, non Collegiatæ Cathedrali subiectæ, 1647. 13. Septemb. 14.

Foraneus verò, à Capitulari confirmandus, eligi potest à Collegiata, si sit consuetudo, 1604. Brindisi 26. Ian. 28. 1605. 10. Ian. 4.

56 Electio Vicarij Capitularis facta ante verisimilem notitiam vacationis est nulla, licet Capitulum esset certum de imminenti morte, vel translatione Episcopi, 1652. Nardò 24. Maij 1. & 2. *Ex c. Bona 36. il secundo de elect.*

57 Propter solam absentiam Episcopi, dummodo non deuenerit Captiuus in manus Hostium, non potest Capitulum deputare Vicarium Capitularem; licet moreretur, vel alias deficeret Episcopalis; sed recurrendum est ad Sedem Apostolicam pro prouisione, 1616. Messina 11. Ian. 65. *ex c. penult. iuncta glossa v. Mortem. De supplen. negligen. Prælat. in sexto.*

Et interim administrabit Archidiaconus, qui est Vicarius natus, vt supra numero 37.

58 Capitulum non potest eligere Vicarium, quando Vicarius Episcopi defuncti missus fuerat à Sede Apostolica, vel à S.C. 1578. Aquila 4. Aug. 112. Arg. d.c. penult.

59 Capitulum Sede Vacante debet eligere Vicarium iuxta decretum Sacri Conc. Trid. sess. 24. c. 16. simpliciter absq; Assessore (nisi tamen ipse in casibus particularibus aduocare vellet Assessorem sibi bene visum,) & absque restrictione, vel clausula aliqua mutationis, vel reuocationis ad beneplacitum: vt is à seipso, sine alio Assessore eiusdem Capituli, possit tanquam Ordinarius, libere Iustitiam administrari, 1587. Gaeta 20. Octob. 229.

Adeo vt deputatio Assessoris facta a Capitulo sit nulla, 1604. Acerra 22. Nouemb. 67.

Neque apponere restrictiuam, vt Vicarius Capitularis non possit procedere contra aliquem capitularem absq; consensu capituli, 1593. Reggio 26. Iulij 192.

Vel sine Adiunctis, 1628. Salerno 16. Iunij 69.

Neque cum pacto, & conditione participandi de emolumentis, 1606. Brindisi 8. Maij 37.

Neque reseruare sibi facultatem signandi supplicationes, distribuendi Conciones, vel superintendentiam Seminarij, 1654. Todi 11. Dec. 252.

Vel faciendi gratiam condemnatis ab ipso Vicario, vel cognoscendi de causis suspicionis ipsius Vicarij, ac Iudicem non suspectum Partibus deputandi, vel alia restrictiua insolita: sed Vicarius electus liberè vti poterit sua iurisdictione absque vllo respectu supradictarum conditionum, 1628. Salerno 16. Iunij 69.

Neque ad certum tempus, puta tres menses; sed pro toto tempore vacationis Ecclesiæ, 1604 Potenza 7. Maij 60. 1641. 30. Augusti 1647. 3. Maij 14. 15. Nou. 2. 1648. 14. Feb. 6. 1653. Sutri 21. Nou. 203. num. 23.

60. Vicarius capitularis eligi debet de gremio, si adsit idoneus, 1593. Trani 22. Februar. 51. 1602. Nepi 10. Iunij 62.

61 Debet eligi Doctor, si adsit: alioquin electio est nulla, 1598. Trani 25 Februarius 18. 1653. Pozzuolo 27. Mar. 32.

Et deuoluitur ad Metropol. 1603. Mazara 23. Dec. 155. 156. 157. *Ex Trid. sess. 24. cap. 16.*

Prout sæpius declaratum fuit à Sacra

Con-

Congregatione Concilij, & Etiam Episcoporum 1629. Ostuni 10. Nouemb. 98.

Nec sufficit, quod sit Magister in sacra Teologia. Sacra Congregatio 28. Aug. 1621. Et 9. Ian. 1601. Bouino, iussit remoueri Decanum non doctorem, & eligi Archidiaconum Doctorem.

Habilis tamen non Doctor tolerari potest, cum D. ctor nequit haberi, 1603. Pozzuolo 23. Iulij 81.

Sed in casibus, in quibus opus erit consilio, Vicarius non Doctor eliget Consultorem sibi bene visum. *Barbosa de Can. cap. 42. num. 52.*

62 Capitulum, postquam Metropolitanus ob eorum negligentiam deputauit vicarium, non potest amplius purgare moram, 1603. Mazara 27. Octo. 123.

63 Quando Capitulum non eligit Vicarium in tempore, nec Metropolitanus negligentiam suppleuit, deputatur à Sacra Congregatione, 1603 Sutri 10. Iunij 62.

Quæ aliquando id commisit Episcopo viciniori, 1654. Sagona 18. Decemb. 275.

Sicut etiam quando Capitulum *contra cap. Omnipotens Deus 4. de accusat.* elegit inquisitum ante absolutionem: eo tamen pacto, vt eligat idoneum de gremio eiusdem Capituli, 1616. Montepeloso. Al Vescouo di Grauina 21. Maij 73.

64 Capitulum non potest eligere, nisi vnum solum Vicarium Capitularem: & si eligat plures, electio deuoluitur ad Metropolitanum, &c. 1596. Cassano 6. Aug. 67. 1607. Bobio 12. Martij 17. 1641. Potenza 30. Aug.

Si vero successiuè plures elegit, primo electus debet continuare, modo habeat requisita, 1623. Velletri 11. Sep. 91.

Papa tamen in casu difficultatis commercij deputauit duos Vicarios Capiturales in vna diœcesi: & sacra Congregatio declarauit, vnumquemque in suo repartimento habere iurisdictionem independentem ab altero, 1654. Vercelli 6. Nou. 167.

Verum quia postmodum ad Ciuitatem Vercellensem missus fuit Vicarius Apostolicus cum mandatis faciendi patentem Vicario Biellæ, secundus declaratus fuit dependens à primo, 1655. 20. Aug. 199.

65 *Ætas* tam Vicarij Capitularis, quàm Episcopalis, debet esse saltem 25. annorum. Ætas tamen 23. annorum permitti potest in Vicario Capitulari, si alias est idoneus, licet non semper expediat. *Sacra Congreg. 11. Augusti 1614. num. 29.*

66 *Formula* commissionis faciendæ Vicario capitulari, ad præscriptum supradictorum Decretorum reformatæ. *Nos Archidiaconos, Canonici, & Capitulum Cathedr. Ecclesiæ N. Sede vacante per mortem b.m. N. Episcopi R. D. N. I. V. D. salutem in Domino sempiternam. Cum ex sacrorum Canonum dispositione Cathedralium Ecclesiarum capitula in deficientiam Episcopor ū (præsertim si ex humanis eximi contigerit) locum subrogentur, eisq; in spiritualibus, & temporalibus succedant, eorum munus erit viduati; Ecclesijs ita consulere, vt Ministrorum solertia atque diligentia viduitatis incommoda minime sentiri permittant. Ne igitur supradicta Ecclesia nostri culpa aliquid detrimenti in spiritualibus, vel temporalibus patiatur; Non dictis sacris Canonibus, & Sacri Concilij Tridentini decretis, vt par est, obtemperare volentes vocatis omnibus, & singulis Canonicis intra tempus octo dierum à dicto Concilio statutum ad Vicarium, qui vices nostra sustinere debeat, deputandum; congregatisque ijs, qui debuerunt, potuerunt, & voluerunt interesse, qui duas ipsius Capituli partes excedebant, siue complebant: habitis capitulariter secretisq; suffragijs siue votis omnium, seu maioris partis interessentium, & vt præmittitur, congregatorum; Te R. D. N. I. V. D. supradictum, de cuius probitate, scientia, & solicitudine, plurimum in Domino confidimus, Generalem in spiritualibus, & temporalibus Vicarium nostrum, in prædicta Ecclesia Cathedrali, Ciuitate, & diœcesi, tenore præsentium deputamus, facimus, creamus, &*

constituimus Episcopali Sede vacante. Cum omnibus, & singulis facultatibus, priuilegijs, honoribus, oneribus, præeminentijs, & prærogatiuis, ad huiusmodi munus exercendum necessarijs, & opportunis. Dantes Tibi plenam, & liberam potestatem omnia, & singula exercendi, quæ Capitulo Sede Vacante in vtroq; foro à iure permittuntur: & proinde causas omnes tam ciuiles, quam criminales, & mixtas, etiam hæresis, & matrimoniales, audiendi, cognoscendi, prouidendi, & terminandi, ac decidendi; cum facultate excommunicationem aliasq; Ecclesiasticas censuras, & pænas ferendi, & infligendi. Nec non ea omnia faciendi, mandandi, & exequendi, quæ nos facere, mandare, vel exequi possumus, etiam si requirant speciale mandatum. Si Vicarius non sit Doctor, addatur. *Cum voto tamen idonei Consultoris I V. D. tibi bene visi in sententiando, & procedendo ad actus quoscumque irretractabiles, & qui consilio videbuntur indigere. Præcipimus itaque vniuerso Clero huius Ciuitatis, & diœcesis alijsque huius Ecclesiæ iurisdictioni subiectis, quatenus Te in Vicarium, Officialemque nostrum generalem, vt præmittitur, recipiant, Tibique tamquam tali in omnibus præmissis pareant, & obediant. Dantes Tibi voces, & vices nostras, &c. Contradictores etiam, & rebelles pœnis & censuris Ecclesiasticis compescendi. In quorum fidem præsentes scribi iussimus per infrascriptum nostræ Curiæ Notarium, manu propria subscripsimus, & sigilli nostri Capitularis fecimus impressione muniri. Datum, &c.*

97 *Precedentia* competit Vicario Capitulari super omnes Canonicos, & Dignitates, excepta prima post Pontificalem. *Barbosa alleg. 54. num. 167. Et dum essem Assisij, rescriptum fuit à Sacra Congregatione de Mense Augusti 1630.*

68 *Iurisdictio* Vicarij Capitularis eadem est, quæ fuit Episcopi, 1603. *Rieti* 21. *Nouembris* 134. *Barbosa alleg. 72. num. 182. Vide in Canon. lib. 1. tit. 28. De off. Vic. num. 21. vbi exemplificaui 22. casus. Ex quibus nonnullos magis notabiles non piget huc transferre, &c.*

I. Potest Vicarius Capitularis diœcesim visitare, vel visitatorem deputare, & in visitatione decreta facere, dummodo sit lapsus annus à postrema, visitatione, nec faciat nouitates, 1592. Lanciano 10. Iunij 87. 1629. Pampilonen. 3. Febrar. & 10. Decemb. 1604 Matera 12. Ian. 5. *Extra. Ne Sede Vacante aliquid innouetur..*

II. Similiter diœcesanam Synodum congregare, elapso ab altera anno. *Gauant. prax. c. 2 annot. num. 3.*

Extra quàm non poterit examinatores eligere, sed vtetur existentibus, 1604. Napoli 12. Ian. 4. 26. Ian. 10

III. Dare Episcopo licentiam exercendi pontificalia, puta confirmandi, Ecclesias reconciliandi, &c. in sua iurisdictione, 1603. Nepi 15. Decemb 151. *supra num. 6.*

IV. Potest facere concursum, & mittere electionem ad Datarium, 1604. Rauenna 3 Febr. 18. *Cuius formam retuli in Can. lib. 3. tit. 5. De preben. num. 17.*

69. Limita verò supradicta primo, vt non possit conferre beneficia spectantia ad collationem solius Episcopi, *cap. 1. de instit. in 6.*

Maximè pœnitentiariam, licet Collatio sit communis. *Garzias p. 5. cap. 4. num. 15 45.*

70. Limita 2. vt non possit concedere dimissorias intra annum non artatis occasione beneficij recepti, vel recipiendi. *Concilij Trid sess. 7. cap. 10.*

† Nec vllus Vicarius Sede vacante, licet Apostolicus sit. C. C. Smyrn. 16. Martij 1641. cap. 5. 39. 217. §. 17.*

Præsentati verò ad beneficia dicuntur arctati. *Ex Congr. Concil. 1594. Squillace 3. Ian. 7.*

† Non autem occasione recipiendæ pensionis. *C. C. lib. 15. Burgen. 262.*

Vicarius tamen Capitularis dat dimissorias post annum, & infra annum arctatis, non Capitulum, 1604. Napoli 12. Ian. 4. 1653 Ale[illegible] 21. Ian. 21

Dummodo sint subditi diœcesis, 1602. *Nullius S. Ilaro, & Isola, 2. Iunij 69*

Vica-

† Non arctatis verò Vicarius Capitularis dimissorias intra annum dare non potest neque in Regno Boemiæ, vbi Concilium non est publicatum, *lib.* 18.406.

Quia sufficit publicatio factæ Romæ, *lib.*78. 182. v.Concilium. Præterquam quo ad decretum Matrimonij, *v.Matrimonium*.

71 Nec donationem Iurispatronatus confirmare. *Barb.alleg.*71.*n.*24.

72 Nec Præbendas, seu portiones supprimere. *Barb.de Can.c.*42.*n.*112.

73 Nec Monasteria exempta, etiam Monialium, visitare, nisi adsit alicubi contraria consuetudo. *Barb. alleg.*73.*n.* 25. *Rationem babes infra n.*75.

74 Mon potest Regulares ab Episc. defuncto examinatos, & simpliciter approbato, vel ad tempus nondum elapsum, iterum examinare. *Supra v. Confessarius*.

75 Secundum aliquos exequi non potest ea, quæ competunt Episcopo iure delegationis: vnde de causa hæresis contra Exemptos cognoscere non potest; quia hoc non competebat Episcopo iure ordinario, sed tamquam Apostolico Delegato. *Diana* 4.*tr.*8. *res.*33.

Nec absoluere à casibus, seu censuris occultis Sedi Apostolicæ reseruatis, vel dispensare in irregularitatibus *in vim Conc.c.Liceat*, *Bonac.to.*1.*de cens.disp.*4.*q.* 5.*pun.*1. *n.*7.

76 Non succedit Episc. in potestate iurisdictionis extraordinariæ, saltem in iis, quæ sunt reseruata dignitati Episcopali, qualis videtur esse concessio Indulgentiarum secundum. *Bonac.tom.*1. *de Sacram.disp.*6. *q.*1.*pun.*3.*n* 23.

Sed quo ad Indulgentias non desunt tenentes affirmatiuam.

77 Nec prohibere, ne quis Sede vacante, promoueatur ad ordines, 1604. Siracusa 16.Martij 38.

78 Imminente prouisione Ecclesiæ, non debet expedire causas, quæ patiuntur dilationem, nisi fuerint sibi specialiter delegatæ, sed delinquere prouisionem nouo Episcopo, 1601. Narni 15. Maij 135. 21. Maij 143. 1604. Napoli 17. Maij 58.

Præsertim abstineat à dandis dimissorijs, vel testimonialibus ad ordines, 1654. Brescia 20. Nou. 210.

79 *Salarium* competentem habere debet Vicarius Capituli, 1601. Ventimiglia 15 Oct. 220.

Puta quatuor scuta singulis mensibus, 1654. Casale 21. Aug. 103.

Non tamen maius eo, quod habeant Vicarius Episcopi defuncti, 1602. Ventimiglia 15 Ian. 8.

8 *Remotio, supra n.*54. §.4.

DE VICARIO FORANEO.

81 *Locus*. In oppido numeroso, à Ciuitate remoto, teneri debet Vicarius foraneus secundum solitum, 1605. Marsi 8. Febr. 12.

82 *Præcedentiam* super alios Presbyteros non habet ex hoc solo, quod est Vicarius foraneus, nisi contrarium haberetur de consuetudine: neque super hoc innouatio fieri debet, præsertim Sede vacante, 1587. Oria 9. Ian. 15. Noli 15. Septemb. 205. 1600. 16. Maggio 46. 1601. Trani 2. Apr. 117.

83 *Emolum*. Tertiam pœnarum partem, à festorum violatoribus exactam, sibi, & executoribus applicare potest. *Sac.Congr. Episcopo Theanen.* 5.*Febr.*1591.

84 *Oblig.* Vicarius foraneus, vel alij Rectores, non tenentur Cursoribus, vel alijs Episcopi Ministris, per diœcesim discurrentibus, ministrare, nisi cubile, & lumen, & si victum eis præbeant, ab Episcopo repetere possunt. *S. C.Vicario Apostolico Licien.* 5.*Febr.*1591.

Si à principio habuerunt animum repetendi, 1602. Bagnarea 6. Aug. 80.

85 *Residere* debet in eodem loco, vel alio non multum distanti, 1646. Troia 22. Dec. 22.

86 *Iurisdictio*. Vicario foraneo concedi debet ad cognoscendum causas ciuiles vsque ad summam sex ducatorum: ne

Partes pro qualibet re leui cogantur adire Ciuitatem, 1590. Troia 27. Martij 78.

In criminalibus verò capiendi solum informationes, & referendi, 1592. Motola 9. Iunij 92.

Immo vbi est consuetudo, vt causæ omnes Cleri alicuius oppidi, ciuil. crimin. & mixtæ (exceptis ijs, pro quibus imponi debet pœna corporis afflictiua) cognosci debeant per Vicarium foraneum illius oppidi, datur mandatum de manutenendo in ea possessione, vel quasi, 1597. Taranto pro oppido Martinæ 7. Iulij 58.

DE ALIIS VICARIIS.

87 *Parochorum*. Vicarius ad curam Animarum debet in Parochijs per Episcopum deputari, quando Parochus habet temporale indultum, vel impedimentum non residendi. *Trident. sess. 6. cap. 6.*

88 Vbi Rector ex dispensatione Papæ retinet plura Curata, deputatur Vicarius cum congrua portionis assignatione illis, quibus Rector superesse non potest, *sess. 7. cap. 5.*

89 In beneficijs Curatis, quæ Monasterijs, Capitulis, vel alijs quomodocumque sunt vnita, *sess. 7. c. 7.*

Vbi videtur moderari, *c. Extirpandæ, §. Qui verò. De Præben.* quod requirit Vicarium perpetuum: & Concilium permittit etiam temporalem.

† Monachus Vicarius non nisi amouibilis ad nutum suorum Superiorum constituitur. C.C. ex Breui 47. B.P. V. *Ad exequendum.*

In Ecclesij vnitis alicui Monasterio; cum examen per concursum minimè constituendum sit, eos oportere Vicarios constitui, qui à Præfectis Monasteriorum nominati sint, & ab Ordinario approbati, non obstante quod ijsdem fortasse in locis nonnulli magis idonei reperiri possint, *lib. 17. 66.*

† Nam nominatio Vicarij perpetui ad Rectorem, amouibilis ad Episcopum spectat ex B. Pio V. const. 47. *Ad exequendum*. C.C. 8. Aug. 1615

Quæ tamen Bulla loquitur de Parochialibus vnitis: vnde Vicarius perpetuus Parochialis nulli vnitæ non præsentatur à Rectore, *lib. 50. 483. Patauina.*

Nominatione tamen Vicarij perpetui. *Rota in vna Tirasonen. 19. Ian. 1583.* censuit non habere locum, quando vacatio contingit in mense reseruato. Et in hanc opinionem inclinauit S.C.C. *lib. 18. n. 92. & 93.* vbi habes etiam aliquot Rotæ decisiones. Postea tamen S.C.C. censuit, habere locum nominationem, seu deputatum teneri litteras Apostolicas obtinere, *lib. 18. 119.**

90 Parochis illiteratis, & imperitis, si alias honestæ vitæ sint, Vicarij, vel Coadiutores dantur, *sess. 21. c. 6.*

91 Parochiali vacanti, donec ei de Rectore prouideatur, qui communi vocabulo dicitur Oeconomus, *sess. 24. cap. 18.*

92 *Regularium* Superiorum quoque sunt qui vices gerunt. Vbi solum occurrit notandum, reprobari abusum, vt absente Priore, suppleat vices, & faciat officium superioris ille Religiosus, cui per turnum continget esse Hebdomadarium in Choro, & in cantanda Missa, 1627. 7. Maij 212. *Arg. l. Tut. 20. ff. i. de test. tut.*

93 *Monialium*. Si electio Vicariæ per ordinationes Monasterijs spectat ad Abbatissam & Discretas, ad Ordinarium verò confirmatio, ita seruari debet, nec Episcopus amplius prætendere potest, 1604. Lamaten. 6. Oct. 61.

94 Non prohibetur per Constitutionem Gregorij XIII. vel aliam Pontificam, ne possit eligi Vicaria, quæ triennio immediatè præcedenti fuit Abbatissa: dum eadem Vicaria non sit prima Superiorissa Monasterij, sed subsit Abbatissæ, vel alteri Superiorissæ, 1628. Cremona 28. Iulij 235. 22. Sept. 298.

Nisi in aliquo Monasterio adesset ordinatio in contrarium, *v. Abbatissa n. 6.*

95 Quando in Monasterio succedunt multa inconuenientia ex malo Abbatissæ regimine, deputatur in Vicariam aliqua ex Monialibus senioribus, Monasticæque disciplinæ zelantioribus, sine cuius participatione, & consensu nihil exequendum decernere possit Abbatissa, 1629. Monreale 9. Nou. 335.

V I C I N V S.

Mulier.

1 PRopriè dicitur vsque ad eum locum, ad quem communis vox clamantis potest exaudiri. *Oinot. de act. fin. regun. n.* 14.

2 Vicinus, inuita vicina, domi Meretricem habere non potest. *Oinot. de vsu, & habit. in princip. n.* 12.

3 Vicinus præsumitur scire facta vicini, *c. Quanta, de præsumpt.*

V I D V A.

Clausura, Irregularitas, Iudex.

1 PRohibitio admittendi Viduas in clausuram ad degendum ibi in habitu sęculari, 1649. Modena 14. Maij 29.

Sine licentia Sanctæ Sedis, 1647. 19. Iunij 3.

Quæ non datur, nisi pro Monasterijs numerosis, 1603. Brescia 15. Iulij 52.

2 Si donatiuum non potest solui totum vnica vice, datur licentia soluendi dimidium in ingressu, & reliquum in fine anni, 1604. Napoli 27. April 33.

3 Sola debet ingredi Vidua, nisi aliud concedat Sac. Congr. 1602. Genoua 25. Oct. 69. 1604. Nouara 12. Maij 37. 1614. Cæsaraugustana 17. Ian. 1.

4 Moniales fieri non prohibetur Viduis, 1593. Faenza 8. Febr. 6.

Et in locis numerarijs vacantibus Monasteriorum, quæ huiusmodi Mulieres recipere consueuerunt, non est necessaria licentia S. Congregationis, 1621. Foligno 30. Mar. 48.

5 In professione recipere potest velum Professarum, sed non Virginum: neque in hoc S. C. dispensat, 1604. Fiesole 20. Dec. 89.

6 In Abbatissam eligi non potest sine licentia eiusdem S. C. præterquam inter Conuertitas, *c. 12. Iuuenculas* 20. *q.* 1. 1611. Forlì 4. Nou. 124. 1614. Ripatransona 28. Febr. 17.

Licet Matrimonium fuisset solum ratum, non consummatum, 1619. Spoleto 12 Apr. 122.

V I G I L I A.

Missa, Officium.

V I N D I C T A.

Confessarius 10. *Domus, Odium, Pax.*

1 VIndictam moderatè sumere possumus præciso scandalo, & rixa, de Puero, dum ab eo passi sumus aliquam offensam: si Superiores, qui curam eius gerunt, commodè admoneri non possunt; vel sciatur fore, vt vel admoniti nullam pœnam inferant. Ratio est, quia cum leuia iuuenum delicta non deferantur in iudicium, non videtur alienum à ratione, si is, qui offensam passus est, priuatam aliquam vindictam sumat. *Bonac. de legib. disp. 6. q. 1. pun. 8. n.* 11.

2 Non se vindicare, præsertim per viam Iustitiæ; quando id recta ratio dictat, est peccatum: vnde dicit Chrysost. in Matth. *Qui cum causa non irascitur, peccat: Patientia enim irrationabilis vitia seminat, negligentiam nutrit; & non solum malos, sed etiam bonos inuitat ad malum.* S. Th. 2. 2. q. 158. 8. ad 6.

Recta vero ratio dictabit vindicandam iniuriam, quando redundat in Dei dedecus, vel damnum proximiorum.

VINVM.

DE Vuis recens expressum, ingruente necessitate, potest consecrari mixtum aqua, *c. Cum omne crimen 7. de consecr. dist. 2.*

Si tamen id fieret extra necessitatem, peccatum esset graue; cum hoc non deceat propter impuritatem musti. *S. Th. 3. q. 74. 5. 3. Rub. Missalis. Defectibus c. 4. num. 2.*

Necessitas autem celebrandi cum musto, non est solum, quando non potest haberi aliud vinum: Sed benè quando necesse esset celebrare ad communicandum Infirmum, vel ad euitandum scandalum. Alias si Populus non scandalizaretur, melius esset non celebrare, quam irreuerenter mustum adhibere. *Rubrica l.c.* Vbi absolutè dicitur, quod conficiens in musto tunc de vuis expresso grauiter peccat.

VIOLENTIA.

Vis.

VIRGO.

Clausura, Conuertitæ, Mulier, Vidua.

1 VOuens simpliciter Virginitatem, censetur vouere duo, nempe Virginitatem, & Castitatem: vnde licet postea se corrumpi patiatur, tenetur tamen seruare reliquum castè viuendo, licet amplius non possit integrè. *S. Th. 2. 2. q. 88. 3. 2. Nau. c. 12. n. 41. & 43.*

2 *Amittitur* Virginitas Pollutione voluntaria etiam in causa, vt cum quis nocturnam optat aut procurat concubitu apto eam facere, vel alio modo voluntariè, etiam si per accidens non sequatur. Quidam tamen dicunt sine pollutione non amitti. Aiunt, & quidam, Fœminam recipientem semen, etiam sine signaculi fractione Virginitatem amittere. *Em. Sà, v. Virginitas.*

Vnde Virginitatis Aureolam non habebit illa Puella, quæ contactu aliquo externo, vel alia ratione, pollutionem, aut aliam veneream delectationem admisit, quia talis non est vera Virgo coram Deo: Aureola vero debetur illis, qui Virginitatis virtute fulgent, non vero illis, qui Virginitatem tantum naturalem possident, *Azor. 3. p. lib. 3. c. 2. Bonac. de legib. disp. 8. q. 1. pun. 1. n. 5.*

Vnde qui volunt matrimonium contrahere, vel alias coitum experiri, non habent aureolam, licet per accidens moriantur Virgines.

3 Si aliqua Virgo per vim corrumpatur, non amittit Virginitatem, nisi illi actui aliquo modo consentiat: nec etiam Virginitatis meritum perdet, licet taliter oppressa concipiat. Nullo tamen modo poterit æquari Matri Dei in qua fuit cum integritate mentis etiam perfectas integritas carnis, *S. Th. ibid. ad 4.*

4 *Recuperari* potest per pœnitentiam Virginitas mentis, corporis autem minimè. *S. To. suppl. quæst. 96. 3. corp. Azor. 3. lib. 3. cap. 3.*

6 *Dotes.* Commissarij, quibus Testator demandauit electionem Puellarum pro dote, debent etiam eas proponere ex verisimili mente testatoris, 1601. Reggio 9. Ian. 50.

6 Puella Carcerata, sed postea virgo reperta, non est incapax eleemosynarum dotalium, 1603. Recanati 19. Augusti 96.

7 Virgo, deficiente Patre, debet habere alimenta, & dotem à Patruo, 1603. Reggio 15. Dec. 148.

8 *In Clausuram* degere volentes in habitu sæculari, donec deliberent de statu, non debent admitti: nisi cum circumspectione: quia maius vtilitate detrimentum afferre solent, 1604. Genoua 4. Maij 35.

9 Nisi sint orphanæ, quæ sequestrari debent in Monasterijs Monialium, 1604. Bologna 9. Mar. 31.

10 Vel nisi velint introduci ad probandum

bandum institutum, 1600. Parma 18. Dec. 19. 1601. 16. Mar. 31. &c.

Sed in vno Monasterio solo, 1601. Siena 29. Ian. 36.

Requiritur tamen licentia S. Congr. nisi ad vestiendum statim in locis vacantibus intra numerum, 1603. Volterra 1. Sept. 68. Lucca 16. Oct. 68.

12 Expleto vero tempore concesso, si habitum non susceperint, dimitti debent, redditurae, si voluerint, ad illum suscipiendum, 1604. Volterra 12. Ian. 1.

13 Virgines recipi non debent in Monasterijs Conuertitarum, 1602. Mazara 23. Aprilis 24. &c. 1604. Turino 1. Iun. 47.

Licet filiae sint alicuius Conuertitae, 1602. Parma 4. Sept. 57.

14 *Exitus n.* 12. Virgines inquietae debent ea cautela domum dimitti, vt non incidant in honestatis periculum, 1601. Montefiascone 21. Oct. 100.

15 Virgo, etiam pro habitu suscipiendo, sine licentia Monasterium ingressa, non prius absoluitur, quam dimissa exierit, 1603. Arezzo 13. Maij 36. Nisi S. C. dispenset, 1604. Milano 20. Decemb. 89.

16 Virgines è Monasterijs extrahi non debent inuitae, 1601. Reggio 22. Ian. 33.

Vnde fuit dispensatum, vt remaneret in Monasterio virgo sex annorum, quae nolebat exire, 1604. Como 30. Iun. 5.

17 Virgines egressas è Monasterio vltra quatuor dies redire differentes, Moniales amplius recipere non tenentur, licet prius acceptassent, 1602. Napoli 25. Oct. 69.

18 Virgo, quae sibi ipsi crines abscindit satis declarat deliberatum propositum habitus suscipiendi: vnde non est exire cogenda, 1604. Napoli 17. Mar. 41. 27 Iulij 22.

V I S.

Auaritia, *Metus*.

1 EST rei maioris impetus, & cui resisti non potest, *l. 1. & fin. & l. 2. ff. n. Quod vi. glos. c. 1. verb. vim. De his quae vi, lib. 6.*

2 Violenta probata, res amissae probantur per iuramentum iniuriam passi. Et super valore rerum amissarum, taxatione Iudicis praemissa, & secuto potentis Iuramento, potest fieri condemnatio. Immo, & quodcumque Interesse, violentiae causa passum, probatur per iuramentum iniuriam passi, violentia probata, *c. in primis, vers. Gloriosus vero 2. 2. q. 1. glos. c. fin. de his quae vi l. Si quando 9. C. Vnde vi.*

3 Vis priuata dicitur, quae fit sine armis: & eius poena est confiscatio tertiae partis bonorum, infamia, ac priuatio omnium officiorum, & dignitatum. Vis verò publica, quae fit cum armis, cuius poena est confiscatio omnium bonorum ac deportatio. *Oinot. de interd. §. Recuperandae, n. 8.*

V I S I T A T I O.

Capitulum, *Confraternitas*, *Distributiones*, *Episcopus*, *Hierosolymitani*, *Legatum*, *Praescriptio*, *Prouincialis*, *Rosarium*.

O R D I N A R I A.

1 QVae latius de hac materia *dixi lib. 3. Can. tit. 39. de cens. n. 2. & seqq.* hic in Compendium contrahens dico, quod primi, qui visitandi ius habent, sunt:

Episcopi, & Superiores in propria dioecesi. *Conc. Trid. sess. 24. c. 3.*

Quod Amplia I. vt visitarè possint, non solum per se, sed etiam per alium, *Trid. ibid.*

Etiam per Regulares in locis non multum

multum insignibus, 1580. Gaeta 10. Maij 94.

Quando tamen visitant per alium, non possunt exigere integram procurationem, ac si ipsi Ordinarij per se visitarente, sed aliquid minus dimidia, & residuum visitatis ipsis remanere debet, 1642. Catanzaro 1. Aug. 88. §. 5. 1652. Napoli per Catanzaro 14. Iun. 3. 3. Oct. 11. Bisignano 23. Aug. 22. *infra n.*10. *limit.*9.

Amplia II. vt totam diœcesim singulis annis, vel saltem biennio, visitare teneantur. *Conc. ibid.*

Amplia III. vt visitare teneantur quælibet beneficia curata, licet Monasterijs, vel alijs locis exemptis sint vnita, *Trid. sess. 7. c. 7.*

Etiam Parochias subiectas Religioni Hierosolymytanæ: sed has absq; vlla visitatorum impensa, nisi Ordinarius, quando concessit Ecclesiam illi Religioni, sibi, & successoribus suis ius procurationis expresse reseruasset. B. P. V. const. 136. *Eposcit.* 1578. Perugia 11. Ian. 48. Siena 8. Mar. 62. 1604. Elnen. 27. Iul. 18.

† Etiam Parochiales vnitas Monasterio alterius diœcesis, sed vti Delegatus Apostolicus, & cumulatiuè non priuatiuè quo ad Prælatum Regularem, qui in sua visitatione poterit, & ipse facere decreta, etiam circa administrationem Sacramentorum, modo non sint contraria decretis Episcopi 20. *Iulij* 1628 *Veronen.*

An autem etiam Abbas Regularis visitare possit Ecclesiam curatam vnitam suo Monasterio, in qua exercetur cura per Monachum, & hoc etiam in concernentibus curam Animarum; C. C. ad 3. respondit, & si decreto Concil. *c.* 11. *sess.* 25 *de Regul.* tributa sit Episcopo facultas dictam Ecclesiam visitandi quo ad curam Animarum, & Sacramentorum administrationem: non tamen idem decretum obstare Abbatti, quominus, & ipse possit illam visitare in his quoq; quæ eamdem curam, non administrationem concernunt. *Brixien.* 8. *Aug.* 1620.

Episcopus autem visitans Parochialem quomodocumq; Monasterio vnitam, potest inquirere, an Sacramenta sufficienter administrentur, & an Ecclesia sit decenter ornata, necessarijsq; rebus instructa. *Oxomen. lib.* 15. 72. *

Amplia IV. vt omnes Ecclesias, etiam exemptas, visitare teneantur. *Trid. ibid.*

Non tamen Conuentus, & Monasteria Religiosorum virorum, nisi ratione curæ Animarum. *Trid. sess.* 24. *cap.* 6.

† S. quoq; C. C. declarauit die 6. Febr. 1616. non licere Ordinarijs locorum Monasteria Regularium eo prætextu visitare, quod illorum Superiores admoniti intra sex menses illa non visitauerint, vel correxerint: nisi eadem Monasteria, vel sub commoda existant *ex decr. c.* 8. *sess.* 21. vel suorum ordinum capitibus non subsit, ac sese in Congreg. redigere neglexerint *iuxta c.* 8 *sess.* 25. *de Regular.*

Eadem die 8. Aug 1602. declarauit, quod Episcopus visitare non potest beneficia simplicia Regularia, quibus ipsi Regulares deseruiunt, nisi probet præscriptionem.

Posse verò Ordinarium visitare Oratoria, in quibus Missæ celebrantur, modo sint extra claustra; & Ecclesias vnitas, seu quouis modo dependentes à Regularibus exemptis, si sint curatæ, vel si eis à secularibus deseruiatur: commendatas vero tam curatas, quam simplices. *lib.* 7. 320. *Perusina* 383. *Nouarien.*

Item Tabernaculum, & baptisterium existentia in Ecclesia Regul. non curata, si deseruiant Parochiali annexæ. *Curien.* 5 *Apr.* 1631. *ad* 1.

Abbatissam verò Regularem, licet secularibus commendari solitam, Episcopus vicinior vitare non potest. *Nullius Castri Durantis, lib.* 87. 440. *

Amplia V. etiam si Ecclesiæ sint nullius diœcesis: quia tunc ab Episcopo viciniori visitari debent. *Trid. ibid*

† Vicarius tamen hoc non potest sine

ne speciali mandato, *C.C. Lucana* 1. *Febr.* 1631.

Item nisi essemptio fuisset concessa post Concil. Vnde eiusdem. S. C. C. censuit, non licere Episcopo Polycastrensi visitare quasdam Parochiales Ecclesias Capitulo S. Petri de Vrbe à Pio IV. post Concil. vnitas, *lib.* 18. 54. *

Amplia VI. etiam in Abbatijs, Monasterijs, Prioratibus, ac Pręposituris commendantis, in quibus non viget Regularis obseruantia, nec ordinum suorum capitibus subsunt, *Trid. sess.* 21. *c.* 8. *& sess.* 25. *de Regular. c.* 20.

Amplia VII. in beneficijs quibuslibet, tam sæcularibus, quam Regularibus, tam Curatis, quam non Curatis, etiam commendatis, & exemptis, *ibid.*

Amplia VIII. in Hospitalibus, & quibuscumque locis pijs, nisi sub Regum immediata protectione sint, *Trid. sess.* 22. *cap.* 8.

Vel si non habeant formam Ecclesiæ, nec sint fundata auctoritate Episcopi. quia tunc tale Hospitale potius humana, quam Diuina Domus dicitur, quam is, qui construxit, destruere potest, & alienare. Vnde viuo adhuc Fundatore, Episcopus talia loca visitare non potest: mortuo verò potest ad finem, vt videat an omnia fiant secundum voluntatem Fundatoris, & vt hæredes ad illam adimplendam cogat: *vt multis allegatis latè prosequitur Barbos.* 3. *par. alleg.* 75. *num.* 3. *& seq. ex cap. Tua nouis* 17. *de Testam.*

Nisi in fundatione, maximè cum cōsensu Episcopi facta, prohibitum fuisset expressè, ne etiam post mortem Fundatoris Ordinarius posset illud visitare *Vt ex S.C.C. latè Dian.* 1. *tr.* 2. *res.* 83. *vt dixi in tit. de censib. n.* 4 §. 8.

Amplia IX. In capitulis Ecclesiarum Cathedralium, vel etiam maiorum, illorumq; personis. *Trid. sess.* 6. *c.* 4.

Si tamen Capitula sint exempta, debet seruari forma eiusdem S. Conc. *sess.* 25. *c.* 6. procedendi cum adiunctis. *S. Episc. C.* 12. *Maij* 1574. *Episc. Veronen.*

Amplia X. In Confraternitatibus, & earum Altaribus, intra Regularium Ecclesias vel claustra sitis, si per laicos administratores regantur. *Arg. c. Ex ore* 17. *de priuil. Trid. sess.* 22. *c.* 8. 1604. Tortona 22 Martij 35. 1642. Leopoli; 31. Ian. 39.

† S. quoq; C. C. censuit, Confraternitates laicorum in Ecclesijs Regularium exemptorum instituta, subesse iurisdictioni, & visitationi Episcopi; atq; ab eo visitari posse, nedum ipsas Confraternitates, sed etiam Cappellas ipsarum, in eisdem Ecclesijs Regularium existentes, in his tamen, quæ Confraternitatum administrationem respiciunt, 20. Iun. 1622. *Nuceriæ Paganorum c.* 1. 29. 9 §. 30. *

Quo tamen ad bona, & obligationes, non autem quo ad ipsa Altaria, Imagines, & alia, 1627. Aliffe 31. Iulij.

Amplia XI. vt Episcopus ad beneplacitum visitare possit clausuram Monialium etiam Regularibus subiectarum, 1602. Tortona 17. Dec. 90.

Nec Regulares possunt eum impedire sub prætextu, quod nunquam visitata fuerit ab Antecessoribus, 1617. Sassari 24. Nou. 102.

† Et die 7. Maij 1645. S.C.C. respondit, Vicarios Generales sede plena, & Vicarios Capitulares sede Episcopali vacante, posse Clausuram Monialium Regul. subiectarum visitare.

Item posse Episcopum, vbi officij sui ratio postulauerit, ingredi clausuram Monialium Regul. subiectarum, saltem duobus honestis, & grauibus viris comitatum, & singulas alloqui Moniales, & etiam eas examinare in his, quæ clausuram respiciunt, *lib.* 135. 576. *Reg. ad* 6.

Item Episcopum Monasteria Monialium Regularibus subiectarum visitantem posse vti opera exemplarium aliquot Sacerdotum etiam Regularium, *Vercellen.* 15. *Sept.* 1615. *ad* 6.

Sed etiam Superiores Regularium, quibus Moniales subsunt, possę quę opportuna fuerint decernere circa clausuram

suram ipsarum: ita vt Iurisdictio illius hæc in re competat cumulatiuè cum Episcopis, *Regiev. lib.* 135.576. *ad* 1.*

Amplia XII. vt quotiescumq; licet Episcopis visitare Monasteria Regularium, vel Monialium, vel alia exempta, si ipsis resistatur, & fores claudantur, possint vim inferre, & ostia frangere, ac impedientes pro defensione suorum iurium etiam sine monitione excommunicare. *Barbos. alleg.* 73.*n.*22. *& seqq. Arg. c. Dilecto* 6. *De sent. exc. in* 6.

Dummodo tamen sint in quasi possessione illius Iuris: alioquin non debent visitare, & multo minus ostia frangere, sed suorum momenta iurium in Sac. C. deducere, 1601. Marsi 3. Iulij 158. 1604. Nullius 17. Maij 59.

Sed verius videtur, quod teneantur vna saltem monitionem præmittere, *Sayr. l.* 1.*c.* 12.*n* 20.

Amplia XIII. vt visitandi ius semper concessum censeatur cumulatiuè, non autem priuatiuè quo ad Episcopum, nisi in institutione Episcopus excluderetur expressè. *Rot. coram Ludouis. in vna Abulen.* 10. *Nou.* 1600. *infra n.* 3.

Vel nisi visitator specialis datus esset fauore visitandorum: quia tunc censetur datus priuatiuè, & exclusiuè, quo ad Episcopum, *Rota apud eundem dec.* 4.

Item è conuerso facultas visitandi loca exempta concessa Episcopo vt Delegato Apostolico, cumulatiuè tantum concessa censetur, non etiam priuatiuè quo ad eorum locorum Prælatos, seu Superiores, 1591. Mirinden. 17. Decembr. 387.

† S. quoque C.C. censuit, Ecclesiam seu Capitulum, quatenus in Nullius diœcesi existat, visitari posse, tam à Priore, si modo ei tamquam Ordinario inferiori legitimè huiusmodi visitatio competit, quam ab Episcopo cuius Cathedralis Ecclesia proximior est ex c. 9. sess. 24. Salernitana lib. 50. 266.

Sed non e contra, quia Abbas Nullius non potest visitare, vel aliquam iurisdictionem exercere in beneficijs, quæ sunt extra suum Territorium, licet eorum collatio, vel Institutio spectaret ad ipsum Abbatem, 14. Martij 1585. *Nullius San Lorenzo in Campo libr.* 5 o. 223.*

Limita tamen, quia Episcopus non debet visitare Ecclesias, & loca exempta, etima tamquam Delegatus Apostolicus, nisi prius visitauerit sua; & tunc intimet visitationem omnibus indifferenter absque partialitate, 1599. Genoua 6. Sept. 111.

† S. quoque C. C. in vna Tornacen. 1. Feb. 1607. mandauit, quod Episcopus prius visitet Ecclesiam suam, postea indifferenter omnes exemptas.

Et dum visitat Ecclesias exemptas, debet declarare se id facere tamquam Delegatum Apostolicum. *C.C. lib.* 15. 33. v. Hierosolymitani n.

Eadem S. C.C censuit, Episcopum posse proponere edicta: sed non posse in eis, vel alio modo præcipere Populo vt denunciet delicta, multo minus sub pœna excommunicationis, *lib.* 15. 468. *Astoricenn.* 31. *Mar.* 1588.

Limita secundo, quia eadem censuit, Pœnas in visitatione imponendas non debere esse ordinarias sed extraordinarias, & quæ magis morum emendationem, quam correctionem respiciant, *lib.* 131.810. *ad* 4.

Non prohibetur tamen Episcopus facere processum in visitatione, sed datur Appellatio. Nisi quando visitaret loca exempta, vel Nullius, in quibus non potest facere processum, nec egredi limites visitationis 58 Iun. 1619.

Et generaliter a decretis in visitatione factis, quæ non concernunt correctionem, vel emendationem motum seu reformationem, sed interesse alicuius Capituli, vel Personæ particularis, admittitur appellatio etiam quo ad effectum suspensiuum, 1595. Virduen. 16. Ian. 5.*

Archiepisc. & Superiores olim post plene visitatam propriam diœcesim poterant etiam visitare diœceses suorum Suf-

Suffraganeorum; sed hodie hoc amplius non possunt, nisi ex causa cognita, & probata in Concilio Prouinciali, vel à S.C. Et tunc idem prorsus de eis dicendum est, quod de Episcopis, *c.1.§. Deinde. De censib. in 6. Trid sess.24.c.3.* 1603. *Caiazo, & Theano* 22. *Apr.*47.

† Vnde Archiepiscopi visitare volentes diœceses Suffraganeorum, vbi cogi non potest Conc. Prouinciale, debent à Romana Curia approbationem obtinere, P F.1637 322.11.*

3 *Capitula* Cathedralium, & Superiorum Ecclesiarum Sede vacante, visitant per suum Vicarium, seu visitatorem generalem, sicut Episcopi. *Supra Vicarius* 68.

Immo, & Capitulum Collegiatæ, Sede Abbatiali vacante, si habet proprium, & separatum territorium. *Rota rec. apud Farinac.par.1.dec.*340.

Quod tamen limitari debet non procedere in Monasterijs, & locis exemptis quæ visitabat Episcopus tamquam Delegatus Apostolicus. Nam Summus Pontifex non ita confidit de visitatore Capituli, sicut de Episcopo, vel eius Vicario, seu Visitatore: & ideo visitationem locorum exemptorum ei delegasse non censetur; nisi alicubi aliter se habeat consuetudo. *Barbos. alleg.* 73 *n.*25.

Vnde licet Vicarius Capitularis possit concedere dimissorias omnibus post annum, vel etiam intra annum arctatis, non tamen hoc potest exemptis, quibus eas tamquam Delegatus Apostolicus concedebat Episcopus, 1602. S. Ilaro, & Isola 2. Iul. 69.

At Episcopo viuente, Vbi Capitulum, vel Archidiaconi, Decani, & alij inferiores, habuerint ius visitandi, Capitulum debet deputare Visitatorem ab Episcopo approbandum: alij vero per se ipsos assumpto Notario visitare. Sed non ideo Episcopus, vel eo impedito, eius visitator, easdem Ecclesias, seorsim ab his visitare prohibeatur: cui ipsi Archidiaconi vel alij inferiores, visitationis factæ intra mensem rationem reddere, ac depositiones Testium, & integra acta ei exhibere teneatur. *Trid. sess.*24 *c.*3.

Potest etiam Episcopus punire excessus commissos à Visitatoribus inferioribus, eosque ad restituendum cogere, si quid acceperunt vltra victualia, 1612. Lamego 17. Apr. 36.

† Archidiaconus autem visitans ratione suę dignitatis, abesse potest vltra tres menses. Palentin. 18. *Iulij* 1585. *lib.* 50.188. *ad* 1.

Et lucrari omnia, exceptis distributionibus mere quotidianis, *ad* 2.

Nisi in ea Ecclesia adesset consuetudo in contrarium *ad* 2.

Non tamen fructus alterius Canonicatus, quam ex dispensatione vel consuetudine obtineret, nisi pro tribus mensibus, *ad* 3.

Qui tamen Archidiaconus neq; in visitatione potest concedere dimissoria ad ordines, neq; licentias audiendi confessiones, aut non residendi, *ad* 5.

Episc. autem potest præstituere terminum Archidiacono ad expediendam visitationem, nec non pręscribere comitatum, & equitatum, ne grauis sit Ecclesiijs visitatis, *ad* 4.*

4 *Regulares*, puta Generales, & cæteri ordinum Superiores non locales, Episcopo non subiecti, quibus est in alia Monasteria, Prioratusque legitima iurisdictio, debent ea suo quousq; loco atq; ordine ex officio visitare etiam si commendata existant. Neq; in istis, quæ suorum ordinum Capitibus subsunt, se intromittere potest Episcopus, *C. Trid. sess.* 25. *c.*20. Nisi prout dictum est supra *v. Conuentus, num.*17.

Sed Commendatarius quoq; potest visitare Monasterium sibi commendatum in ijs, quæ pertinent ad curam animarum, administrationem Sacramentorum, 1601. Senogallien. seu Nullius 6. Aug. 83. Cisterciensi 17. Sept 9.

Non tamen quo ad disciplinam Regularem, 1647.2. Aug. 2. *v. Commendatarius.*

Atta-

Attamen Superiores Regulares ordinarie non solent visitare Ecclesias sui Ordinis commendatas Sæcularibus, nisi ibi habeant Conuentum formatum, 1620. Ventimiglia 1. Sept. 257.

5 Prouincialis in actu non potest esse Visitator extra suam Prouinciam, 1645.28. Iulij 16.17.22. Sept. 12.

6 Visitator Prouinciæ à Generali deputatus non potest substituere sine licentia S.C. 1646. 1. Sept. 10. 1649. 8. Octob. 21. *v. Delegatus*.

7 Superiores cuiusq; Monasterij visitationem biduo expleant, 1604. Genoua 22. Nou. 79.

8 *Patroni* verò in ijs, quæ ad Sacramentorum administrationem pertinent nullatenus se præsumant ingerere; neque visitationi ornamentorum Ecclesiæ, vel bonorum stabilium, seu fabricarum prouentibus se immisceant, nisi quatenus id eis ex institutione aut fundatione competeret: sed ipsi Episcopi hæc faciant, & fabricarum redditus in vsus Ecclesiæ necessarios, & vtiles, prout sibi magis expedire visum fuerit, expendi curent. *Trident. sess.* 24. *capit.* 3.

9 *Laici* nullo modo interuenire debent in visitationibus Monasteriorum, 1601. Treuiso 20. Nou. 105.

Licet sint Officiales, seu Sanctesij eiusdem Monasterij, 1607. Genoua 16. Ian 2. & 3. 1618. 22. Febr. 53. 1616. Luc. 22. Ian. 15.

Nisi haberent id ex priuilegio Apostolico, sicut habent Officiales, & Sanctesij Monasteriorum Ianuæ, 1607. 5. Febr. 9.

10 *Procuratio*, scilicet victualium subministratio debetur Episcopo seu Visitatori per Clericos, & Ecclesias visitatas, *c. Venerabili* 24. *& fere per tot. tit. de censius C. Trid. sess.* 24. *c.* 3.

Quod amplia I. ad Cathedralem, & Ecclesias Ciuitatis, *d. c. Venerabili*.

Sacra tamen Congreg. censuit, & antiquos Canones, & quamlibet consuetudinem in contrarium, fuisse abolita per d. sacrum Concilium, in quantum statuit procurationem deberi pro visitatione diœcesis, non Ciuitatis, & in quantum voluit, victualia pro temporis tantum necessitate ministranda. At nulla talium necessitas occurrit, quando Episcopus visitat in Ciuitate vel loco, vbi residere, vel tenetur, vel solet 1590. Telesi 26. Iunij 162 1595. Aliffe 15. Nouem. 95. 1603. Nardò 27. Aug. 74. §. 2. 1592. Venetia 26. Maij 80.

Si tamen olim residere solebat in aliquo diœcesis oppido, in quo hodie non residet amplius, potest cogere Clerum illius ad subministrandam procurationem, non obstante, quod in præteritum non soluerit, 1599. Aliffe 8. Iunij 61.

† Idem sępius decreuit Sacra C.C. vt refert Fagnanus *d. c. Venerabili, de censib. nu.* 14. *seqq.* *

Amplia II. vt Episcop. remittens Ecclesiæ seruitia, quæ sibi debebat, & statuens, quod nullum aliud seruitium imponatur eidem procurationem non intelligatur remisisse, *c. Cum venerabilis* 21. *de censib.*

Amplia III. ad Eccles. de nouo constructas, *c. Super eo* 22. *eod.*

Amplia IV. vt visitator possit censuras aliasq; sententias ferre contra denegantem procurationem, *cap. Cum nuper* 25. *eod.*

Amplia V. vt possit cogere Clerum ad deputandum aliquem, qui curam habeat prouidendi de victualibus, durante visitatione 1646. Gubbio 22. Iunij 9.

Amplia VI. vt Rector etiam beneficij simplicis contribuere teneatur, licet esset membrum dependentes ab Abbatia exempta, 1600. Spoleto 12. Decembr. 32. 1601. Campli 7. Nou. 233.

Sed supradicta limitate primo, vt visitatores quicumque modesto contenti equitatu famulatuque studeant quàm celerrimè, debita tamen cum diligentia, visitationem ipsam absoluere, *Trid. sess.* 24. *c.* 3. *super n.* 7.

Vnde non debet Episc. secum ducere plusquam ad summum octo personas:

nas, vt obseruabat S. Carolus, qui etiam pro sua mensa vno solo ferculo contentus erat 1575. Camerino 26. Agost.613.

† Et si numerum famulorum in visitatione Concilium non statuit, sed Episcopi iudicio, ac modestiæ dereliquit. *lib.* 15. 858. *Forosempronien.* *

Limitate secundò, vt Visitatores cauere debeant, ne inutilibus sumptibus cuiquam graues, onerosiue sint; sed victualibus sibi modestè oblatis pro temporis necessitate, & non vltra sint contenti: ne longi temporis victum breuis hora consumet, *c. Cum Apostolus, 6. De Censib. Trid. ibid.*

Limitate tertio, vt nec visitatores, nec quisquam suorum aliquid procurationis gratia pro visitatione, etiam testamentorum ad pios vsus, præter id, quod ex relictis pijs iure debetur, aut alio quouis nomine, nec pecuniam, nec munus quodcumque sit, etiam qualitercumque oblatum, accipiant, non obstante quacumque consuetudine, etiam immemorabali. Ibid.

Neque pro præsentatione Bullarum beneficijs, vel testimonialium de susceptis ordinib. 1613. Brindisi 30. Maij 48.

† Sacra tamen C.C. censuit, licitè accipi posse, quod ratione decimarum persoluitur Episc. visitandi. *Cæsaraugustana lib.* 43. 387.

Limitate 4. vt si aliqua conuentio antiqua super visitatione Monasterior. aliorumque piorum locorum, & Ecclesiarum non Parochialium, inita fuerit, ipsa seruanda sit. Ibid.

Absolutè tamen loquendo transigi potest super procurationibus futuris, licet non expediat, 1583. Nardò 24. Mag. 136.

Limitate 5. vt in ijs locis, seu Prouincijs, vbi consuetudo est, vt nec victualia, nec pecuniam, nec quicquam aliud visitatores à visitatis accipiant, sed omnia gratis fiant, ibi id obseruetur. *Trid. ibidem.*

Limitate 6. vt non possit visitator petere victualia in pecunia præcisè, & si antea solitum fuisset soluere tantam pecuniæ summam loco victualium: sed est in optione eorum, qui visitantur, an malint soluere id, quod erat ab ipsis antea solui certa pecunia taxata consuetum, an vero prædicta victualia subministraret. *Trid. ibid.*

† Nec e conuerso: quia procuratio solita solui post Concilium in victualibus, non potest inuito Episcopo reduci ad pecuniaria. *Tirasonen. libro* 15. 468.

Nec pro parte: quia visitati eligere non possunt, vt soluant partem in pecunia, partem in victualibus, 13. Aug. 1591. lib. 82. 105. *

Limitate 7. vt propter Oratorium priuatum procuratio ratione visitationis non debeatur. *c. fin. de censib.*

Limitate 8. vt non sit licitum accipere procurationem, non impenso visitationis officio, vel plures procurationes pro vna die. *capit. 2. eod. in 6. Clement. 2. eod.*

Limitate 9. vt quando Vicarius Generalis, vel alius substitutus, qui non sit Episcopus, visitat, non possint exigere integram taxam dari solitam Ordinario visitanti, sed solum dimidiam, vel etiam minus: nec residuum dari debet Episcopo, sed cedere in beneficium visitatorum, 1641. Catanzaro 16. Aug. §. 1. 1642. 1. Aug. 88. §. 5. 1652. Napoli per Catanzaro 14. Iunij 3. 3. Octobris 11. Bisignano 23. Aug. 22. *supra num. 1. Ampl. 1.*

Limitate 10. vt Ordinarius nullam Procurationem exigere possit pro visitatione Parochialium vnitarum Religioni Hierosolymitanę. B. Pius V. Constit. 136. *Exposcit supra n. 1. Ampl 3.*

Limitate 11. vt Episcopus non possit exigere procurationem pro equitaturis, & vecturis, neque pro earum pensione, sed pro solo victu: quia ad alia tenetur de suo, 1606. Ventimiglia 21. Aug. 67. 1615. Caiazzo 20. Mar. 27. 1581. Aiaccio 14. Nou. 1. 1650. 9. Sept. 12.

† Non obstante contraria consuetudine.

dine. *Nullius Castridurantis* 10. *Nouembr.* 1618.*

Nisi in visitatione Apostolica, de qua est diuersa ratio. *Vide infra n.* 15.

Limitate 12. vt quando Ordinarius vadit per diœcesim extra visitationis occasionem, licet ad consecrandam, vel reconciliandam Ecclesiam, vel Sacramentũ confirmationis administrandum, neminem cogere possit ad subministrandas expensas, neque pro Equis, neque pro victualibus, 1581. Aiaccio 14. Nouembr. 1. 1627. Albenga 18. Ian. 83. Fiorenza 25. Iunij 90.

† Limita 13. quia S.C.C.13. Nouemb. 1638. censuit, Episcopo visitanti Ecclesiam Monialium, si in ea non adsit beneficium, non deberi procurationes, seu expensas victualium. *Voluterrana*.*

11 Pœna verò Transgressorum est, quod si quis aliquid amplius in supradictis omnibus casibus accipere præsumpserit, etiam munera qualitercumque oblata, etiam quouis prætextu, seu quæsito colore, puta pro equitaturis ferrandis, seu pro xenijs famulorum, seu qualitercumque, & duplum intra mensem non restituerit; si sit Episcop. vel Superior, est ipso facto interdictus ab ingressu Ecclesiæ. Si verò sit inferior, ipso facto est suspensus ab officio, & beneficio, quousque de duplo huiusmodi grauatis Ecclesijs plenariam satisfactionem impendat, nulla ei in hoc dantium remissione, liberalitate, seu gratia valitura. Et præterea alijs pœnis absque vlla spe veniç, arbitrio Synodi prouincialis puniri debet. *capit. Exigit. 2. de censib. Trid. sess.* 24. *cap.* 3. *Sayr. lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 41. dicit, hanc censuram non incurri ab ijs, qui accipiunt liberaliter donata. *Arg. cap.* 101. *Quicquid, quæst.* 1.

Sed obstare videtur Concilium ibi. *Munus quodcumque sit etiam qualitercumq; offeratur*. Et infra. *Nulla dantium liberalitate, vel gratia valitura*.

12 *Executio*. Expedit quotidie decreta facere, visitatisque tradere, potius quàm in finem vsque visitationis differre, 1582. Nouara 21. Augusti 112.

Nam si visitatis non tradatur decretorum copia, non tenentur illa exequi, 1578. Rossano 24. Febr. 59. Taranto 6. Maij 78.

Licet recurrere vellent contra prætensa grauamina, 1592. Assisi 26. Aug. 156. 1603. Matera 28. Ian. 13.

13 *Causæ*, & delicta, quæ summariæ non possunt expediri, & propter quæ deueniendum esset ad pœnas ordinarias censurarum, priuationis beneficiorum, vel fructuum, aut alias corporales, vel pecuniarias, non cognoscuntur in visitatione, 1588 Montepeloso 4. Octob. 28. 1589. Castellaneta 13. Iunij 177. vers. Si ricorda.

Et si super istis fiant in visitatione decreta, admittitur appellatio, 1595. Virdunen. 16. Ian. 5.

14 Episcopus de consensu Partium potest in visitatione reuocare vnionem & suppressionem Canonicatum, factas à seipso similiter in visitatione, 1612. Marsi 20. Ian. 6.

DE VISITATIONE Apostolica.

15 Commissio. Quæ statuit Concilium Trid. sess. 24. c. 3. non intelligũtur nisi de visitatione Ordinarij, non autem de Apostolica, quæ ad relationem S.C. destinari solet à Summo Pontifice sub sequenti, vel simili forma.

Sacra, &c. Si Sanctissimo, &c. consuit committendum Andreæ Episcopo Venusino, vt Apostolica auctoritate visitet Ciuitatem, & diœcesim Licien. illarumque Ecclesias, Monasteria, Loca pia, & personas, tam laicas, quam Ecclesiasticas, tam Sæculares, quàm vtriusq; sexus Regulares, etiam quomodolibet exemptas, cuiuscumque Ordinis, Congregationis, Societatis, & instituti etiam necessario exprimendi cuiusuis gradus, & conditionis existant, tam in capite, quàm in membris, cum potestate illas puniendi, corrigen-

vigendi, & reformandi. Ad hæc Pontificalia in eadem Ciuitate, & diœcesi exercendi, atque eisdem personis Sacramenta administrandi. Et præterea exigendi Procurationem ad Sacrorum Canonum, & Sacri Concilij Tridentini præscritum, itemque vecturas Equorum, tam ab Episcopo Licien. quam à Clero, & in pecunijs. Et circa ea quæcumque decreta necessaria, & opportuna faciendi, illaque debitæ executioni demandandi, etiam inuocato, si opus fuerit, brachij sæcularis auxilio: Et cum alijs facultatibus, quæ alijs Episcopis Visitatoribus Apostolicis attribui consueuerunt. Eo tamen adiecto, vt peractam visitationem S. C. referat: actaque omnia originalia probe obsignata, viaque secura, transmittat, 1627. 10. Iunij 264. 265.

Facultas. Insuper concedi solet visitatori Apostolico, condonandi Parochis, & canonicis fructus male perceptos ex eo, quod non emiserunt professionem fidei, ac commutandi pœnitentias matrimoniales: dummodo in omnibus casibus faciat expeditiones gratis. Et gratis etiam dispensandi cum Pauperibus in matrimonijs ignoranter contractis, maximè si non habent media sufficientia ad obtinendam dispensationem à Sede Apostolica, 1602. Dalmatia 9. Iulij 73. 6. Aug. 81. 83. 1. Octobris 106. 9. Nouemb. 125. 1603. 4. Martij 26.

17 Potest item examinare Regulares, 1620. Lubiana 20. Iunij 110. 111.

18 In facultate data visitatori Apostolico, terminandi differentias vertentes inter Episcopum ex vna, & Capitulum ex altera, non intendit S. C. comprehendere causas vertentes coram alijs Iudicibus in Romana Curia, sed solum pendentes in eadem Congregatione. Et multo minus vult comprehendere causas particularium Canonicorum, sed tantum totius Capituli, 1604. Lesina 9. Aug. 24.

19 Simplices enunciatiuæ, quæ inueniuntur in visitationibus Apostolicis in præiudicium Ecclesiarum, si non reddunt sufficientem rationem, habetur pro non scriptis, 1582. Bertinor. 24. Apr. 582.

20 Solet mitti visitator Apostolicus quando vertunt lites inter Episcopum, & Capitulum, 1601. Spalatro 5. Febrar. 74. 75. 3. Iul. 164. 167. 6. Augusti 186.

21 Interrogationes, quæ à visitatore Apostolico fieri debent, possunt, vel solent, Episcopo, vel eo absente Vicario generali, Capitulo, & Canonicis, Parochis, & senioribus de Parochia abundè congessi in d. tit. de censibus, n. 29. & seqq.

22 Executioni mandare debet Episc. decreta visitationis Apostolicæ non obstante non vsu, 1604. Segni 12. Ian. 5. §. 6.

23 Dilatio danda illis, qui aliquid sunt executi, præsertim pauperibus, pro expensis non leuis momenti, 1579. Alba 11. Martij 58. 1577. Pisa 25. Ian. 21. 1602. Sarxana 4. Iunij 54. 1646. 15. Nouemb. 8.

24 *A procuratione* respectu visitationis Apostolicæ nemo est exemptus, licet in specie contribuere teneatur is, qui est in culpa, 1601. Spalatro 3. Iulij 164. 1575. Famagosta 17. Decemb. 716. 1576. Rimini 26. Iulij 851.

Amplia I. etiam ad Episcopum pro sua rata, 1581. Ferentino 8. Nou. 139.

Amplia II. ad Commendatarios, etiã Cardinales, 1582. Genoua 21. Aug. 112.

Amplia III. licet non esset expressum in Breui, 1627. Lecce 13. Aug. 105.

Amplia IV. etiam ad Regulares possidentes stabilia in communi. *Ibid.*

Maximè ratione Parochiarum vnitarum, 1579. Rimini 11. Martij 58. Piacenza 26. Maij 76. 1580. Cremona 1. Martij 56.

Limita, nisi haberent priuilegium in specie pro hoc casu. *Ibid.*

25 Si visitator sit Episcopus, debet habere decem scuta monetæ pro qualibet die, 1627. Lecce 13. Aug. 105.

Neque in Constitutione reuocatoria Vrbani Octaui, 1648. Serui 4. Decemb. 7. *v. Gratiæ humanæ*.

2 Censentur tamen reuocatæ Patentes, à Generali concessæ, cum Clausulis Oraculum sapientibus, 1630. S. Agost. 2. Martij.

VITA.

1 *Communis* introduci debet in omnibus, non in victu solum 1603. Palermo 5. Nou. 72.

Nempe quod non solum dotes, Canones, & eleemosynæ cuiuscumque particularis Monialis; sed etiam opera, & omnia alia acquisita, ponantur in communi, 1628. Parma 11. August. 250.

2 Promoueri debet mulctis Tribunalis, subsidijs Confraternitatum, & locorum piorum, & contributione consanguineorum, præsertim in principio, 1608. Nola 28. Sep. 127.

3 Paupertas non est excusatio sufficiens, 1614. Piacenza 6. Iunij 73.

4 Non debent permitti repartimentum tritici, olei, & pecuniæ inter Moniales, vti vitæ Communi de directo repugnans, 1616. Brindisi 21. Octob. 156. Multo minus consignari Monialibus particularibus fructus prædiorum, 1651. Lecce 1. Sept. 54.

5 Vbi non obseruatur, non debent recipi Puellæ neque ad habitum, neque ad educationem, licet haberent licentiam S. C. quæ non deroget in specie decreto generali, 1603. Piacenza 4. Sept. 58 Pisa 16. Octob. 78. 1616. Vercelli 18. Maij 70. Messina 15. Nou. 166. 1628. Capaccio 2 Iunij 279.

Sed si iam sit aliqua vestita, datur licentia profitendi; 1618. Vercelli 19. Ian. 23.

VIVÆ VOCIS ORACVLA.

Gratia humana, Priuilegium.

1 *Gratiæ* viuæ vocis oraculo concessæ, ante Constitutionem Gregorij XV. effectum sortitæ, licet effectus habeat tractum successiuum, vel alias respiciat particulares personas, vt sunt præsentatiuæ, & Magisteria, non comprehenduntur in dicta reuocatoria constitutione, 1625. Regolari 11 Apr. 86.

VNIO.

Beneficium, Parochus, Seminarium, Visitatio.

1 *Confraternitates* non debent ab Episcopo ad vnionem compelli, 1612. Narni 13. Nou. 104.

2 Potius prohiberi debet ad habitum receptio, quousque Moniales reducantur ad numerum præfixum, quàm vnire Monasterio beneficia simplicia, 1601. Parma 25. Octob. 99.

† 3 Canonicatus quoque curam habens Animarum annexam vniri potest cum Parochiali, 9. Apr. 1587. *Mediolanen. lib. 27, 276.*

4 Episcopus tamen non potest Parochiali licet teneri vnire Hospitale *lib. 27. Lucana* 387.

5 Sacra C. C. censuit; vniones de Beneficijs liberis ad beneficia Iurispatronatus; etiam ante annos quadraginta ante Concilij confirmationem ab Ordinarijs obtentas, nullas prorsus atque inanes existere, & beneficia ita de facto vnita tamquam libera esse conferenda. *lib. 33. 70. Leodien.*

6 Vniones factæ Pœnitentiario dicuntur factæ auctoritate Concilij Tridentini: vnde non comprehenduntur sub regula reuocatoria vnionum, *lib. 15. 486. 11. Febr.* 1588.

7 Vniones perpetuæ; quæ tempore publicationis Concilij fuerant in parte effectuatæ, non comprehenduntur c. 6. sess. 7. eiusdem Concilij, quod examinari possint ab Ordinarijs, & reuocari, &c. *Burgen. lib.* 18. 20.

8 Concilium non sustulit facultatem reuocandi vnione vltra 40. annos, si com-

competat de Iure communi, *lib. 17. 58.*

9 Ex communi sententia decretum fuit in C. C. Episcoporum non posse inire beneficia simplicia Capitulo, vel Capitulari Mensæ, sed tantum ipsis Præbendis: idque si fecerit, nullam esse vnionem. Quàm Congreg. sententiam die 19. Dec. 1601. ad se relatam S. D. N. probauit *Fagnan. c. Exposuisti. De præben. num. 27.*

Quàm decisionem eadem S. C. die 5. Febr. 1611. censuit habere locum, etiam cum nullæ adsunt Præbendæ distinctæ, sed sola massa communis, n. 32.

10 Hinc ante aliquot annos Serenissimus Leopoldus Archidux Austriæ Monasterium pro Patribus Seruorum B.M.V. extruxit: cui Monasterio, meus Prædecessor Io. Episcopus Brixinen. fructus simplicis Beneficij existentis in Valdrat applicauit ordinaria auctoritate.

C. C. 15. Nouemb. 1659. censuit licuisse. †

VNIVERSITAS.

Baro, Communitas, Creditor, Debitor, Lis, Prædicator, Patronus.

VOLVNTAS.

Clausura, Exploratio, Iuramentum.

1 De Deo dicitur dupliciter. Vno modo propriè, & vocatur voluntas beneplaciti, quæ semper impletur. Alio modo metaphoricè, quæ vocatur signi; & hæc non semper impletur. Signa verò Diuinæ voluntatis sunt, præceptum, Prohibitio, consilium, operatio, & Permissio. *S. Th. 1. q. 19. art. 11. 12.*

2 Voluntatis suæ nemo est se aptior testis. *Caiet. v. restitutio. Nau. c. 17. n. 45.* v. Conscientia 3.

3 Voluntatis declaratio sumitur etiam ex actu nullo. *Rot. apud Farin. p. 1. tom. 1. dec. 714. n. 6.*

4 Voluntatis exploratio ex iusta causa fieri potest absque eo, quod Monasterio puella egrediatur, non obstantibus decretis Concilij Prouincialis, 1602. Napoli 5. Martij 10.

5 Episcopus, cui fuit commissa exploratio voluntatis Puellæ, existentis in Monasterio Regularibus, subiecto, non potest hoc exequi sine interuentu, vel consensu Superiorum eiusdem Monasterij, 1602. Pesaro 28. Nouemb. 92. *v. Clausura 16.*

6 Pro exploratione voluntatis non solum ipsa Puella, seu Nouitia, quæ asseritur seducta, sed etiam singulæ Moniales debet separatim interrogari, 1604. Rimini 6. Septemb. 44. Feltre 46.

VOTVM.

Clausura, Debitum, Dubius, Episcopus, Græci, Hæresis, Ieiunium, Ignorantia, Iuramentum, Metus, Missa, Ordo, Regularis, Virgo, Vox.

† Congregatio post disputatum articulum, an votum Monachorum Schismaticorum esse solemne, censuit votum esse simplex: quia Superiores Schismatici carent omni iurisdictione, & consequenter nequeunt recipere ad professione. Extr. vero Martini V. *Ad euitanda*, edita est pro Catholicis, non autem pro Hæreticis, aut Scismaticis, & consequenter pro excommunicatis, vt ipsa constitutio expressè testatur 4. *Iulij 1634. Acta P. F. num. 69.*

1 Religionis ingressum vouens, si puellam sub spe coniugij decipiat, non potest ingredi, sed eam ducere debet. Probabilius, licet votum simplex præcesserit, arbitrantur. *Lessius lib. 2. c. 19. dub. 14. Addit. Toleti lib. 5. c. 11. versic. qui vocauit.*

2 Votum emittens intrandi Religionem arctiorem, si postea ingrediatur, & profiteatur laxiorem, votum solemne præiudicat simplici, & licitè remanere

ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem. Bonac. de Sacram. disput. 1. *quæst.* 1. *pun.* 10. *num.* 9. *& disp.* 4. *quæst.* 2. §. 4. *num.* 13. *Diana* 5. *tract.* 13. *res.* 94. *supra v. Præceptum, num.* 4.

10 *Moniales* cogi compellique possunt, & debet ad seruandam Clausuram sed non ad eam expressè vouendam, 1579. Camerino 1. Decemb. 11. *v. Clausura* 1.

11 *Irritare* poterunt Parentes, & Tutores vota facta à Pueris ante 14. à Puellis ante 12. etiam Castitatis, &c. non solemnia, etiam post puberiatem, nisi vouentes in ea ætate votum ratum habuerint. *S. Th.* 2. 2. *q.* 88. 8. *per tot. Nau. cap.* 12. *num.* 71. *Tolet. lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 7.

12 Rationem, cur Professio cessare faciat omnia alia vota, *cap. Scripturæ de voto* ponit *S. Th.* 2. 2. *qu.* 88. 12. 1. scilicet quia omnia alia vota sunt quorumdam particularium operum: sed per Religionem homo totam vitam suam Dei obsequio dedicat. Particulare autem in vniuersali includitur, & ideo reus fracti voti non habetur, qui temporale obsequium in perpetuam Religionis obseruantiam commutat. Nec tamen Religionem ingrediens tenetur implere vota, vel ieiuniorum, vel orationum, vel aliorum huiusmodi, quæ existens in sæculo fecit: quia Religionem ingrediens moritur priori vitæ. Et etiam singulares obseruantiæ Religioni non competunt. Cum Religionis status satis hominem oneret absque eo, quod oporteat alia superaddere.

13 *Commutare* voti materiam in meliorem potest ipse vouens sine alia licentia, vel dispensatione. *Tolet. lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 10. *Em. sà v. Voti dispensatio, & irritatio num.* 20.

14 Voti commutatione obtenta, liberum nihilominus est voventi seruare prius votum: quia commutatio fit in fauorem eius, & obligatio prioris voti non absolutè, sed sub conditione tantum extinguitur. *Bonac. de leg. disp.* 4. *pun.* 7. §. 2. *num.* 20.

15 Si votum Apostolicæ Sedi reseruatum communiter à Papa in aliud non reseruatum, potest Episcopus in secundo non reseruato dispensare. *Bonac. de Sacram. disp.* 5. *q.* 5. *sect.* 3. *pun.* 3. *num.* 6. *vers. Multis rationibus.*

Sed hoc non est certum; quia subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur.

16 Vota per Iubilæum, vel Bullam Cruciatæ commutari possunt etiam sine causa: quia adimpletio operum Iubilæi, vel impensio subsidij, seruit loco causæ, *Diana* 2. *tr.* 11. *res.* 39.

Alias requiritur causa, sed sufficit leuissima, Sacerdos autem qui commutat votum absque iusta, & legitima causa, non peccat mortaliter sed venialiter tantum. *Idem* 2. *tr.* 16. *res.* 10.

17 Votum factum à Monialibus recipiendi puellam sine dote, commutatur in tot ieiunia: non enim probantur à S. C. talia Monialium vota, 1633. Città di Castello 9. Dec. 48.

V O X.

Habitus, Reformatio, Soror, Translatio.

1 R*Euocatio* gratiæ habendi votum in Capitulo generali, vel Prouinciali, comprehendit gratias, non solum factas sub aliquorum particulari nomine, sed etiam sub nomine officij, puta Vicarij Monialium, Procuratoris in Curia, vel similium, dum in vim constitutionum non competit tali officio habere votum, 1630. S. Agostino 25. Ian.

2 Amouendus retinet votum, donec amoueatur, 1646. 12. Ian. 8.

3 Votum dicitur secretum, licet nomen votantis propaletur à scrutatore post Capitulum, 1650 18. Febr. 4.

4 Non competere Prædicatoribus generalibus, & Nouitiorum Magistris

si obligatio sit Ciuilis, *Azor. l. c. vers. Quæres an sit vsura*.

4 Vsura est, si Titius mutuet Regi, vel Principi cum pacto, vt concedatur sibi aliqua Immunitas, vel aliquod officium, aut ius ad aliquid; vel si Curialis mutuet, vt pro se deprecetur Regem, vel si mulieri, quo suæ libidini satisfaciat. *Azor. l. c. Bonac. de contr. disp.* 3. *qu.* 2. *pun.* 3. *num.* 14.

5 Vsura crimen est mixti fori, quando certum est, contractum esse vsurarium: quando verò vertitur in dubium, pertinet ad Iudicem Ecclesiasticum priuatiuè, *Diana* 1. *res.* 77.

Non tamen ideo Princeps Laicus potest erigere speciale tribunal ad cognoscendum de vsuræ crimine, etiam in casibus licitis, sed cognosci debet in Tribunali ordinario, vt dixi in Can. lib. 5. tit. 39. de sent. exc. num. 114. §. 4.

6 *Bona* Vsurarij non sunt obligata pro vsuris extortis: sed quando bona desunt, competet contra eos, qui acceperunt ea bona ab vsurario, maximè titulo gratuito, actio personalis, *c. Tua*, *& ibi Panorm. contra glos. De vsur. Nau. c.* 17. *num.* 265.

Restitutio, & Pœna. Vsurarius non acquirit dominium rei per vsuram acceptæ: vnde si res apud ipsum creuit, tenetur augmentum Domino restituere. *Vide S.Th.* 2.2. *quæst.* 78. 3. *per tot. Bonac. de contr. disp.* 3. *q.* 3. *pun.* 14. *num.* 1. *&* 2. *& quæst.* 2. *pun.* 2. *nu.* 22. *Contra Nau. cap.* 17. *num.* 265.

8 Vsurarij manifesti non possunt absolui, nisi præstita idonea cautione de vsuris restituendis, sine qua nec testamentum facere, nec in loco Sacro sepeliri possunt: & eos in Sacro sepelientes sunt ipso facto excommunicati, *c. Quamquam de Vsur. lib.* 6. *Clem. Eos qui. De Sepultura*.

Immo nec sunt baptizandi, *glossa cap. Iudæi, v. Et si pura, de consecr. dist.* 4.

VTILITAS.

Necessitas.

VXOR.

Adulterium, Coniux, Debitum, Donatio, Matrimonium, Metus, Regula, Sepultura.

1 Secundo *nubens* tenetur seruare proprietatem eorum, quæ accepit à primo Marito titulo lucratiuo, filijs prioris matrimonij pro virili portione, vsufructu tantum apud ipsam remanente: *l. Fœminæ* 3. *C. de sec. nupt. Auth. Ex testamento, & Auth. In donatione, C. eod. Quas refert Bonac. de legib. disp.* 6. *qu.* 1. *pun.* 7. *num.* 15.

2 Similiter vxor relicta Domina, & Patrona, filio instituto hærede, alimenta tantum consequitur. *Boer. dec.* 61. *num.* 3. *par.* 1. *Vinc. de Franc. dec.* 58. *num.* 1.

† Ab hac tamen conclusione de facili receditur, quoties constat ex coniecturis, Testatorem sensisse de intro vsufructu, & non tantum de alimentis. *Othob. dec.* 145. *num.* 20. *

3 *Plures vxores* si non causa libidinis, sed amore prolis, habeat infidelis, probabiliter. Problema tamen est. *Abulen. quæst.* 35. *in Matth. cap.* 19.

4 *Si Religionem* ingrediatur vxor siue sponsa duodecim annorum post Matrimonium ratum non consummatum, sponsus cogendus est expectare per quatuor annos, vsque dum illa profiteatur. *Barbosa allg.* 101. *num.* 11.

5 *Verberans* vxorem sine causa, tertiam partem sponsalitiæ largitatis eidem dare cogitur, *l. consensu cum Auth. seq. C. de Repud.*

6 *Bona*. Vxor, etiam sine licentia Mariti, disponere potest ad vsus licitos, & honestos de vigesima parte red-

dituum, non solum dotis quam Marito tradidit, sed etiam propriorum Mariti bonorum. *Henriq. apud Diana 5. tract. 5. resol.* 34.

7 Vxor, cui relictum fuit Legatum sub conditione, si castè, & honestè vixerit, non perdit illud secundum aliquos, si castè vixit per tempus sufficiens arbitrio boni, & prudentis viri, quale est decem annorum, licet non perseuerauerit toto vitæ cursu. *Diana 5. tract. 14. resol.* 84.

F I N I S.

INDEX.

A

ABBAS. Pag. 1.
Abbatissa. 5
Abigeus. 6
Abortus. ibid.
Absens. ibid.
Absolutio. 7
Abusus. 10
Acceptatio. ib.
Accessus ib.
Accidens 11
Accusatio ib.
Actio ib.
Actor 12
Actus ib.
Adam 13
Administrator ib.
Adoptio ib.
Adoratio ib.
Adrianus 14
Adulterium ib.
Aduocatus ib.
Aegyptus 15
Aer ib.
Aetas ib.
Agnus Dei 16
Alienatio ib.
Alimenta 17
Allegatio 18
Altare 19
Alternatiua 20
Ambitio 21
Anathema ib.
Ancilla ib.
Anima 22
Animal ib.
Anna 23
Anniuersarium 24
Annulus ib.
Antichristus ib.
Antiphona ib.
Apocha ib.
Apostata ib.
Appellatio 25
Aqua 26
Ara 27
Arbitrium ib.
Archidiaconus 28
Archiepiscopus 29
Archipresbyter 30
Archiuium ib.
Argumentum ib.
Ariani ib.
Aristoteles ib.
Arma ib.
Aromatarius 31
Ars 32
Ascensio Eliæ ib.
Assassinus ib.
Assecuratio 33
Assensus Regius ib.
Assignatio ib.
Assistens ib.
Astrologus 34
Attentio ib.
Auaritia ib.
Auditor ib.
Augustiniani 36
Auis ib.
Auxilium ib.

B

BACVLVS 37
Baldachinum ib.
Balneum ib.
Bannitus ib.
Baptismus 38
Barba 41
Barisellus ib.
Baro ib.
Basilides 42
Bellum ib.
Benedictio 43
S. Benedictus. ib.
Beneficium 44
Bernardinus Ocbinus. 56
Blasphemia ib.
Bona ib.
Boni Mores 57
Bulla 58

C

CADAVER. ib.
Caducitas ib.
Cæcus ib.
Cæremoniæ 59
Calculus ib.
Calendarium ib.
Calix ib.
Caluinus 60
Campana ib.
Cancellaria ib.
Candelæ 62
Canis ib.
Canon ib.
Canonica Portio ib.
Canonicus 63
Canonizare 68
Cantor ib.
Cantus ib.
Capella ib.

Cap-

Cappellanus. 69
Capitaneus. 70
Capitulum. ib.
Cappuccini. 72
Captatoria Institutio. 73
Carcer. ib.
Cardinalis. 74
Caritas. 76
Caritatiuum subsidium. 77
Caro. ib.
Castaldus. ib.
Casus Coscientiæ. ib.
Casus reseruati. 78
Cato. 81
Causa. ib.
Cella. 82
Censura. 83
Census. 84
Cessatio. ib.
Cessio. ib.
Character. ib.
Charitas. ib.
Chirographum Decreti. ibid.
Chirurgus. ib.
Chorus. ib.
Chrisma. 85
Christus. ib.
Cibus. 86
Cingulum. ib.
Circumcisio. ib.
Circumstantia. ib.
Citatio. 87
Ciuitas. 88
Circa præsentem Taxam. 487
Claudus. 88
Clauis. ib.
Claustrum. 89
Clausula. 90
Clausura. 92
Clericus. 97
Coaditur. 102
Codicillus. ib.
Cœmeterium. 103
Cogere. 104
Cogitatio. ib.
Cognatio. ib.
Collatio. ib.
Collectæ. 105
Collector. ib.
Collegiata. ib.
Collegium. ib.
Collocutorium. 106
Collusio. ib.
Commendatarius. ib.
Commissarius. 107
Commissoria lex. ib.
Commodatum. ib.
Communio. ib.
Communitas. 108
Compensatio. ib.
Compositio. ib.
Compromissum. ib.
Conceptio B. Mariæ. ib.
Concilium. 109
Concubina. 111
Concursus. ib.
Concessio. 112
Conditio. ib.
Confessarius. ib.
Confessio. 118
Confirmatio. 120
Confiscatio. ib.
Confraternitas. ib.
Congregatio. 123
Coniux. 125
Consanguineus. 126
Conscientia. ib.
Consecratio Monialium. 127
Consensus. ib.
Conseruatorium. 128
Consilium. ib.
Constantinus. ib.
Constitutio. ib.
Consuetudo. 129
Contentio. ib.
Continentia. ib.
Contractus. ib.
Contributio. 130
Contumacia. ib.
Conuentus. ib.
Conuersatio. 133
Conuersus. ib.
Conuertita. 136
Conuiuia. 137
Copia. ib.
Corona. ib.
Corpus. ib.
Correctio. 138
Crates. ib.
Creditor. ib.
Credo. 139
Cruciata. ib.
Crux. ib.
Culpa. ib.
Cura. 140
Curator. 143
Custodes. ib.

D

DAEMON. ib.
Damnatus. 145
Damnum. ib.
Dare, Datum, Datarius. ib.
Debitor. 146
Debitum coniugale. 148
Deceptio. ib.
Decima. ib.
Declaratio. 149
Decretalis. ib.
Decretum. ib.
Dedicatio. 150
Defensio. ib.

De-

Degradatio. ib.
Delectatio. ib.
Delegatus. 151
Delictum. 152
Denunciatio. ib.
Depositum. ib.
Descendens. 153
Detractio. ib.
Deuotio. ib.
Deus. ib.
Diæta. ib.
Dictio. ib.
Digitus. 154
Dignitas. ib.
Diminutio. ib.
Dimissoriæ. 155
Diœcesis. ib.
Discalceati. 156
Discordia. ib.
Discreti. ib.
Dispensatio. ib.
Distributione. 158
Diues. 162
Diuinatio. ib.
Diuisio. ib.
Doctor. ib.
Doctrina. 168
Dogma. ib.
Dobana. ib.
Dolus. ib.
Dominica. 169
Dominus. ib.
Domus. ib.
Donatio. ib.
Dormitorium. 171
Dos. ib.
Dubium. 174
Ducatum. ib.
Duritia Cordis. ib.

E

ECCLESIA. 174
Edictum. 176
Educandæ. 177
Electio. 179
Eleemosyna. 181
Elias. 183
Elisabet. 184
Emendatio. ib.
Empbyteusis. ib.
Emptio. ib.
Energumena. ib.
Enoch. ib.
Ensalmi. ib.
Episcopus. ib.
Epistola. 196
Epitaphium. ib.
Eremita. 198
Errones. ib.
Error. ib.
Etiam. ib.
Euangelium. ib.
Eucharistia. ib.
Euictio. 203
Examen. ib.
Exceptio. 205
Excommunicatio. ib.
Executio. 209
Exemplum. 211
Exemptio. ib.
Exhæredatio. 214
Exilium. 215
Exorcismus. ib.
Expectatiuæ. ib.
Expensæ. ib.
Exploratio. 216
Exteri. ib.
Extorsio. ib.
Extrema Vnctio. 217

F

FABRICA. ib.
Facere. ib.
Facies. ib.
Falcidia. ib.
Fallacia. 218
Falsum. ib.
Fama. 219
Familiaris. ib.
Famulus. ib.
Fascinatio. ib.
Fœmininum. 220
Fenestræ. ib.
Festum. ib.
Feudum. 223
Fideicommissum. ib.
Fideiussor. 224
Fides. ib.
Figura. 226
Filius. ib.
Fiscus. 227
Fraus. 228
Fructus. ib.
Frumenta. ib.
Fuga. ib.
Fundator. ib.
Furiosus. ib.
Furtum. 229

G

GABELLA. 229
Galli. 230
Gazophilacium. ib.
Generalis. ib.
Genuflexio. 221
Gerundium. ib.
Gloria. ib.
Glossa. ib.
Graduati. ib.
Græci. ib.

Gra-

Gratia diuina 233
Gratia humana 234
Gratis 234
Grex 235
Gubernator 235
Gula 236

H

HABILITATIO 236
Habitatio 237
Habitus 237
Hæresis 239
Hebdomadarius 247
Hebræus 248
Henoch 248
Henricus 248
Heres 248
Hierosolymitani 249
Hilarius 251
Hispani 251
Historia 251
Homicidium 251
Honor 253
Horæ canonicæ 253
Hortus 257
Hospes ib.
Hospitale ib.
Hospitium ib.
Hypocrisis 258
Hypotheca 258

I

IACTANTIA 258
Iapones 258
Ieiunium 258
Ignorantia 260
Illegitimus 260
Imago 261
Immunitas 262
Impedimentum 263
Imperium 263
Impubes 263
Impunitas 263
Incendium 264
Incensum 264
Incestus 264
Incirca 264
Incontinenti 264
Incontinentia 264
Inditium 264
Indiuiduum 265
Indulgentia 265
Infamis 266
Infidelis 267
Infirmus 268
Informatio 269
Inhibitio 269
Iniuria 270
Inobedientia 270
Inquietudo mentis 270
Inquisitor 270
Insignia 270
Institutio 271
Institutrix 271
Instrumentum 271
Intellectus 272
Intemperantia 272
Intentio 272
Interdictum 273
Interesse 273
Interrogatio 273
Inuentarium 273
Inuentio Nouitatum ib.
Ioachim ib.
Iocus 274
Irregularitas 274
Isaac 277
Ismael 277
Italia 277
Iubilæum 278
Iudæus 279
Iudex 280
Iudicium 282
Iuramentum 283
Iuramentum calumniæ 284
Iurisdictio 284
Ius 285
Ius congrui 285
Iuspatronatus 285

L

LAICVS 285
Lamech 286
Latria 286
Latro 286
Laus 286
Lector 286
Legatum 286
Legatus 289
Legitima 289
Lex 290
Libellus 290
Liber 291
Libertas 292
Licentia 293
Licentiati 293
Liparis 293
Lis 293
Litania 293
Litteræ 293
Locatio 295
Locus ib.
Luctus ib.
Ludus 296
Lupus ib.
Lutherus ib.
Luxuria ib.

M

MAGISTER 297
Magistratus ib.
Mahomettus ib.
Maleficium ib.

Mandatum ib.
Manichæi 298
Mansionarij ib.
Manzer ib.
Maria ib.
Maritus 299
Martinus Lutherus ib.
Martyr ib.
Mater ib.
Materfamilias ib.
Materia ib.
Matrimonium ib.
Matutinum 302
Medicina ib.
Melioratio 304
Membrum ib.
Memoria ib.
Mercede Vicarij in causis Beneficialibus . 476
Mercede, & salario Notariorum 479
Mercede Procuratoris fiscalis 484
Mercede executoris Curiæ 485
Mercede Cursorum . ibid.
Mercede Custodis Carcerum 486
Memorialia ib.
Mendacium ib.
Mendicatio ib.
Mercatura ib.
Mercatus ib.
Merces ib.
Meretrix 305
Metaphora ib.
Metropolitanus ib.
Metus 306
Miles 307
Minister ib.
Minor ib.
Missa 308
Missio 314
Mitra ib.
Modus ib.
Mola ib.
Monasterium ib.
Moneta 316
Monialis 317
Monitorium 320
Monopolium 321
Mons ib.
Monstrum 322
Mora ib.
Mors ib.
Mulier 323
Mundus ib.
Munus 324
Musica ib.
Mutuum 325

N

NANVS ib.
Narratiua ib.
Naturalis ib.
Naufragium ib.
Nazareth ib.
Necessitas 326
Negatio 327
Negligentia 328
Negotium ib.
Nepos ib.
Nicolaus Diaconus . 329
Nomen ib.
Notarius ib.
Nothus 331
Notorium ib.
Nouitas ib.
Nouitius 332
Nullitas 335
Nullius ib.
Numerus 336
Nuncius ib.
Nundina 337
Nutrices ib.

O

OBEDIENTIA 338
Oblati ib.
Oblatio 339
Obligatio ib.
Obreptio ib.
Obseruantia ib.
Obseruantes ib.
Occasio 341
Occisio 342
Ocularia ib.
Odium ib.
Oeconomus ib.
Officialis 343
Officium Diuinum 344
Oleum 348
Operarius ib.
Opinio ib.
Oratio 349
Oratorium 350
Ordinarius ib.
Ordo 351
Organum 354
Origenes ib.
Origo ib.
Ouis ib.
Oza ib.

P

Pauperibus innocentibus 486
Pactum ib.
Pallium 355
Papa ib.
Par 362
Paramenta ib.
Parens ib.
Parochus ib.
Pascha 369
Pater 370
Patrimonium 371
Patrinus ib.
Patronus ib.
Pauper 376
Pax ib.
Peccatum 377
Pecunia 378
Pensio 379
Peregrinus 382
Peritus ib.
Periurium ib.
Permutatio ib.
Personatus ib.
Pertinacia ib.
Pestis ib.
Pignus 383
Pilatus ib.
Pileolus 384
Pileus ib.
Pœna ib.
Pœnitentia 386
Pollutio 387
Pontifex ib.
Populus ib.
Porcus ib.
Porta ib.
Possessio 389
Postulare ib.
Posthumus ib.
Prebenda 390
Præcedentia ib.
Præceptum 392
Prædicator ib.
Præfectus 395
Prælatio 396
Prælatus ib.
Præscriptio ib.
Præsens 397
Præsidens ib.
Præsumptio ib.
Precarium ib.
Presbyter ib.
Pretium 398
Primogenitus ib.
Princeps ib.
Prior ib.
Priuatio ib.
Priuilegium ib.
Probatio 399
Processio 400
Processus 401
Procurator 402
Proditio ib.
Profanatio ib.
Professio ib.
Promissio 404
Proprietas ib.
Prospectus 405
Protector ib.
Protestatio ib.
Protbonotarius 406
Prouincia ib.
Prouisio ib.
Prudentia ib.
Puella ib.
Puer ib.
Punctator ib.
Pupillus 407
Purgatorium ib.

Q

Quadragesima ib.
Quadraginta horæ ib.
Quæstores ib.
Quarta 409
Quindenium ib.

R

Ratio ib.
Recursus 410
Reformatio ib.
Regaliæ 411
Regula ib.
Regularium ib.
Regularis 432
Relictum 437
Religio 438
Reliquiæ ib.
Remissio ib.
Rescriptum ib.
Residentia ib.
Restitutio ib.
Reuelatio 441
Reuerentia ib.
Reus ib.
Rex 442
Rocchettum ib.
Roma ib.
Rosarium ib.
Rota ib.
Rubrica ib.
Rusticus 443

SAB-

S

SABBATVM ib.
Sacerdos ib.
Sacramentum 444
Sacrificium 445
Sacrilegium ib.
Sanctio ib.
Sanctitas ib.
Sapientia 446
Saponaria ib.
Satisfactio ib.
Saul 447
Scandalum ib.
Schismatici ib.
Schola 448
Scientia ib.
Scotus 449
Scriptura ib.
Scutum 450
Secretum ib.
Sedes ib.
Seminarium 451
Sensus 455
Sententia ib.
Sepultura 457
Sequestrum 459
Seruitus 460
Sibylla ib.
Sigillum 462
Signatura ib.
Simonia 463
Sindicus 464
Societas ib.
Sodomia ib.
Sol 465
Solidus ib.
Solus ib.
Soror ib.
Sortilegium 466
Spolium ib.
Sponsalia 467
Sponsio ib.
Sponsus ib.
Spurius ib.
Status 468
Statutum ib.
Sterilitas ib.
Stipulatio ib.
Studium ib.
Stuprum ib.
Stylus ib.
Subcollector ib.
Subdiaconus ib.
Subditus 469
Subhastatio ib.
Subreptio ib.
Subscriptio ib.
Substitutio 470
Successio ib.
Suffraganeus ib.
Superior 471
Supplicatio 472
Suppressio ib.
Supranumeraria 473
Suspensio ib.
Symbolum 474
Synagoga ib.
Synodus ib.

T

TABERNACVLVM 476
Talia ib.
Taxa 487
Taxa sigilli 486
Temperantia ib.
Tertiaria ib.
Testamentum 489
Testimoniales 491
Testis 492
Theologus 494
Thesaurus ib.
Timor ib.
Titulus ib.
Tortura 495
Traditione Seniorum ibid.
Transactio ib.
Transitus ib.
Translatio 496
Tranum 497
Trebellianica ib.
Turba ib.
Turca ib.
Turnus 498
Tutor ib.
Tyranus. ib.

V

VANAGLORIA ibid.
Vasa Sacra, Vas ib.
Velum 500
Venditio ib.
Venenum 502
Verbum ib.
Verecundia ib.
Vespera ib.
Vestis ib.
Vexatio 503
Viaticum ib.
Vicarius ib.
Vicarius in Genere ib.
Vicario Apostolico 504
Vicario Episcopi Generali 507
Vicario Capituli 513
Vicario Foraneo 517
Vicarijs de Alijs 518

Vici-

Vicinus 519
Vidua ib.
Vigilia ib.
Vindicta ib.
Vinum 520
Violentia ib.
Virgo ib.
Vis 521
Visitatio ib.
Visitatione 528
Vita 530
Viua vocis Oracula ib.
Vnio ib.
Vniuersitas 531
Voluntas ib.
Votum ib.
Vos 533
Vsusfructus 534
Vsura ib.
Vtilitas 535
Vxor ib.

